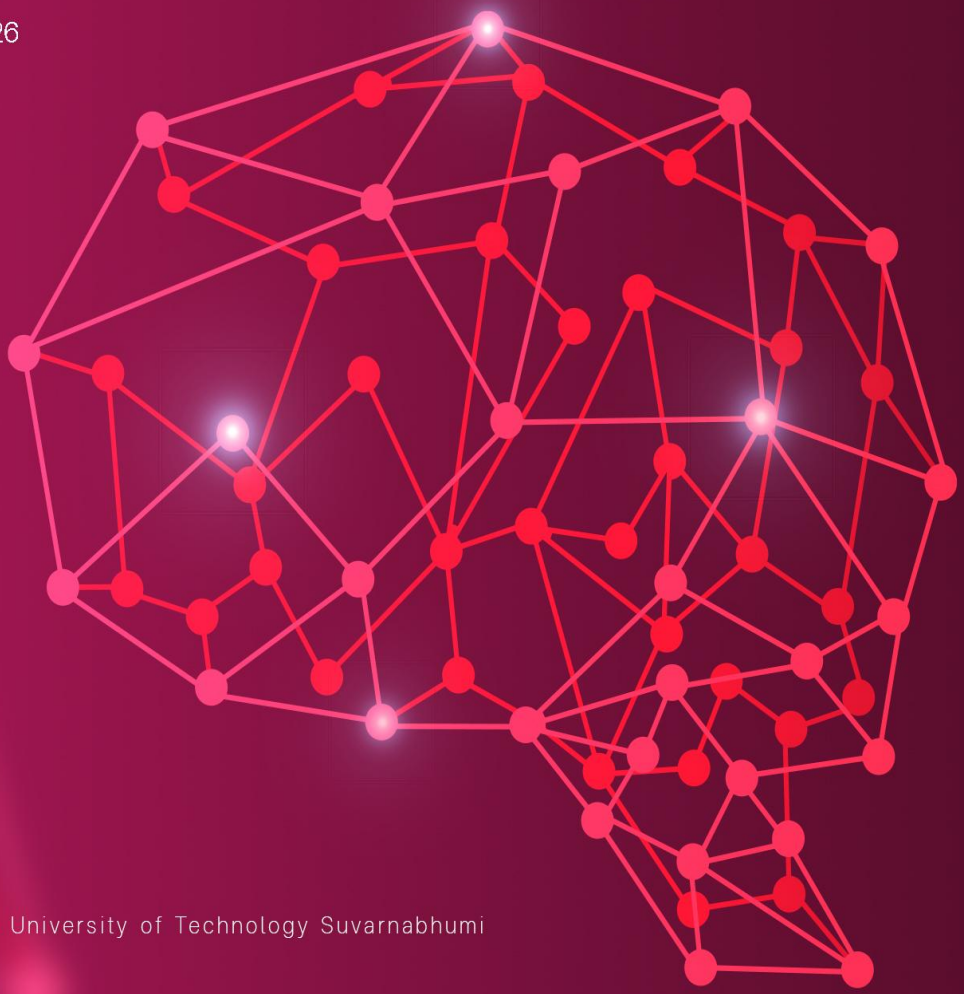
JLARUS

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-ISSN: 2730-1982
ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2569
Vol.8 No.3 September - December 2026

Faculty of Liberal Arts | Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Arts of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-ISSN: 2730-1982

ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2569)

Vol.8 No.3 (September-December 2026)

วัตถุประสงค์

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการที่ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 5 ให้เป็นวารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 1 (TCI ฐาน 1) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI จนถึง 31 ธันวาคม 2572 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทางด้านสังคมศาสตร์ ในมิติสังคมศาสตร์ทั่วไป ภาษาและภาษาศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์วิทยาศาสตร์กายภาพ (ภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม สังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิประวัติศาสตร์) จิตวิทยาการศึกษา ธุรกิจ การจัดการและการบัญชี การจัดการการท่องเที่ยว สันทนาการ และการบริการ ลักษณะของบทความที่จะนำลงตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทความปริทรรศน์หรือบทวิจารณ์วรรณกรรม (Review Article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

บทความที่ได้รับตีพิมพ์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบัน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

คณะกรรมการอำนวยการ

1. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส	คณบดีคณะศิลปศาสตร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธารนี นวัสนธี	รองคณบดีด้านบริหารและพัฒนาระบบ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิดาภา เร่งมีศรีสุข	รองคณบดีด้านวิชาการและวิจัย

คณะกรรมการอำนวยการ (ต่อ)

4. อาจารย์กันตวีร์ เวียงสิมา	รองคณบดีด้านพัฒนานักศึกษา
5. อาจารย์จง แซ่สง	รองคณบดีประจำศูนย์นนทบุรี
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	รองคณบดีประจำศูนย์สุพรรณบุรี
7. นางสาวมลฤดี ทับพรม	หัวหน้าสำนักงานคณบดี
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิดาภา เร่งมีศรีสุข	บรรณาธิการ
9. อาจารย์ชนิดาภา เพิ่มพูล	กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิดาภา เร่งมีศรีสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

กองบรรณาธิการ

1. พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พลอากาศตรี รองศาสตราจารย์ ดร.นภัทร์ แก้วนาค	ข้าราชการเกษียณอายุ
3. ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
4. ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังฆ์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี วงษ์มณฑา	มหาวิทยาลัยพะเยา
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
7. รองศาสตราจารย์ ดร.อภินันท์ จันตะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
11. รองศาสตราจารย์สายหยุด อุไรสกุล	ข้าราชการเกษียณอายุ
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน	สมาคมวิจัยแห่งประเทศไทย
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิษฎาข์ ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกฤต ปองเสงี่ยม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริณุต ไชยนิชย์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษฎา ผาทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
20. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
21. อาจารย์วาสนา มะลินิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
22. อาจารย์ชนิดาภา เพิ่มพูล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
23. อาจารย์พรทิพย์ ช่วยเพล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

กองบรรณาธิการ (ต่อ)

24. Miss Lindsay Mayo Fincher	Texas Tech University

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

1. นายเอกชัย นาคณอม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. นายนพพร ไกรยศ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พลอากาศตรี รองศาสตราจารย์ ดร.นภัทร์ แก้วนาค	ข้าราชการเกษียณอายุ
3. นาวาอากาศหญิง ดร.อุษา โพนทอง	กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม
4. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกโธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
7. ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังฆ์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
8. รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี วงษ์มณฑา	มหาวิทยาลัยพะเยา
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11. รองศาสตราจารย์ ดร.อภินันท์ จันตะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
15. รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
17. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตู้ทองคำ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
20. รองศาสตราจารย์ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
21. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
22. รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
23. รองศาสตราจารย์ สายหยุด อุไรสกุล	ข้าราชการเกษียณอายุ
24. พันเอกปรีดา บุญอำพล	กองบัญชาการกองทัพไทย
25. นาวาอากาศโท กิจจา พงศ์ไพศาล	สำนักข่าวกอง กรมการทหารอากาศ
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิษฎาข์ ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ต่อ)

27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิศักดิ์ กัลยาณมิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระราชูปถัมภ์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน	สมาคมวิจัยแห่งประเทศไทย
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกันต์ แสงโชติ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภัทร จันทร์เจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล คำเขียน	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมษย์ หนกหลัง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงจันทร์ สินโพธิ์	ข้าราชการเกษียณอายุ
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.จิติมา พักเพียง	องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผกามาศ ชัยรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตชพงษ์ เขียวพันธุ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษฎา ผาทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
40. อาจารย์ ดร.ปริชัย ดาวอุดม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
41. อาจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
42. อาจารย์ ดร.เกรียงไกร เจียรประดิษฐ์	สำนักงานตรวจการแผ่นดิน
43. อาจารย์ ดร.ณัฐนรี สมิตร	วิทยาลัยดุสิตธานี

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.โกศล จิตวิรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สาลินันท์ บุญมี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ ร้อยตรี ดร.ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร ภาคีฉาย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิดาภา เร่งมีศรีสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตราภรณ์ เถรวัตร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาปกรณ์ ทองคำนุช	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิภา วิริยา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกฤต ปองเสงี่ยม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธารนี นวัสนธี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจพร เชื้อผึ้ง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมพงศ์ กุกแก้ว	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริณุต ไชยนิชย์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลารัก ไชยโย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน (ต่อ)

16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ สำราญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนธยา รัตนศักดิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย เอมอักษร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กังสดาล ญาณจันทร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักกเมธ พวงทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักร์กวี ซื่อตรง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำรัก ซื่อตรง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธาริดา สกุลรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา ปุระชาติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ จิราดลธนกฤต	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบัติ ศิริจันดา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
28 ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาวดี เผือกฟัก	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
29. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
30. อาจารย์ ดร.รชต จุฑาผิว	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
31. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
32. อาจารย์ ดร.อุทุมพร เรืองฤทธิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
33. อาจารย์ชนิดาภา เพิ่มพูล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
34. อาจารย์ณัฐวุฒิ เอี่ยมเนตร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
35. อาจารย์วาสนา มะลินิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

กลั่นกรองคุณภาพบทความ

1. พลอากาศตรี รองศาสตราจารย์ ดร.นภัทร์ แก้วนาค
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิดาภา เร่งมีศรีสุข
4. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล

ดูแลระบบและการประสานงาน

1. อาจารย์ชนิดาภา เพิ่มพูล
2. อาจารย์ ดร.วรรษยา เผือกงาม
3. นายจิระวุฒิ สาระธรรม
4. นายเอกชัย นาคณอม

จัดทำรูปแบบบทความ

1. อาจารย์มนพัฒน์ บุณยะบูรณ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริณุต ไชยนิชย์
3. อาจารย์จริณธรณ์ ศิระเมธินวงศ์
4. อาจารย์ดุจดาว เจริญผล
5. อาจารย์ ดร.รชต จุฑาผิว
6. อาจารย์พรทิพย์ ช่วยเพล

ตรวจสอบบทคัดย่อและพิสูจน์อักษร (ภาษาอังกฤษ)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กังสดาล ญาณจันทร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักกเมธ พวงทอง
3. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก

ตรวจรูปแบบและพิสูจน์อักษร (ภาษาไทย)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบัติ ศิริจันดา
2. อาจารย์จุฬารัตน์ ชัยพิทักษ์
3. อาจารย์ ดร.วิเชษฐชาย กมลสัจจะ
4. อาจารย์ชาสินี สำราญอินทร์

จัดทำรูปเล่มวารสาร

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิดาภา เร่งมีศรีสุข
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกฤต ปองเสงี่ยม
3. อาจารย์กันตวีร์ เวียงสิมา
4. อาจารย์วาสนา มะลินิน
5. นายจิระวุฒิ สาระธรรม

การเผยแพร่บทความวารสารและการลงระบบ Fast Track

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
2. อาจารย์มนพัฒน์ บุณยะบูรณ
3. อาจารย์พรทิพย์ ช่วยเพล
4. อาจารย์ชนิดาภา เพิ่มพูล

ออกแบบปก : อาจารย์กันตวีร์ เวียงสิมา และนายจิระวุฒิ สาระธรรม

เจ้าของ : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
เลขที่ 60 หมู่ 3 ถนนสายเอเซีย (กรุงเทพฯ-นครสวรรค์) ตำบลหันตรา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
โทร. 035-709208, โทรสาร. 035-709208 http://www.arts.rmutsb.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการที่ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 5 ให้เป็นวารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 1 (TCI ฐาน 1) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI จนถึง 31 ธันวาคม 2572 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทางด้านสังคมศาสตร์ ในมิติสังคมศาสตร์ทั่วไป ภาษาและภาษาศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์วิทยาศาสตร์กายภาพ (ภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม สังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิประวัติศาสตร์) จิตวิทยา การศึกษา ธุรกิจ การจัดการและการบัญชี การจัดการการท่องเที่ยว สันทนาการ และการบริการ

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ จัดทำขึ้นปีละ 3 ฉบับ ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 24 ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2569) บทความที่ตีพิมพ์ในฉบับนี้ได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ และได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบัน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind Peer Review)

อนึ่ง ความคิดเห็นจากบทความวิชาการหรือรายงานการวิจัยแต่ละเรื่องที่นำเสนอในวารสารฉบับนี้ เป็นความเห็นจากผู้เขียนหรือผู้วิจัย กองบรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์และเผยแพร่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการแก่สังคมเท่านั้น

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบุคลากรทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการตลอดจนผู้สนใจโดยทั่วไป จะได้รับสาระประโยชน์จากวารสารฉบับนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิดาภา เร่งมีศรีสุข
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (ซ)

บทความวิจัย : Research Article

- **การพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด** 1
  THE DEVELOPMENT OF GRADE 6 STUDENTS' ANALYTICAL THINKING ABILITY AND COMPLEX PROBLEM-SOLVING SKILLS USING 5 STEPs WITH THINK-PAIR-SHARE TECHNIQUE
  ภาคภูมิ แก้วจันทร์ และ ดนิตา ดวงวิไล
- **การพัฒนาและประเมินผลนวัตกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบบอร์ดเกม "พับ พลิก พิก" เพื่อส่งเสริมความรู้ การจดจำ และการรับรู้คุณค่าศิลปหัตถกรรมเครื่องจักสาน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี** 14
  THE DEVELOPMENT AND EVALUATION OF THE "FOLD FLIP PIX" LEARNING BOARD GAME TO ENHANCE KNOWLEDGE, MEMORY, AND VALUE PERCEPTION OF PHANAT NIKHOM BASKETRY CRAFTS, CHONBURI PROVINCE
  อรรถเศรษฐ์ ปรีดากรณ์ และ ศุภชัย อารีรุ่งเรือง
- **BECOMING A SCIENCE TEACHER: FOSTERING PRE-SERVICE SCIENCE TEACHERS' SELF-EFFICACY THROUGH LESSON STUDY** 26
  Pattaraporn Pikunkwan and Witchuda Ponyangnok
- **การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรผ่านช่องทางออนไลน์: กรณีศึกษากาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่าน** 41
  A STUDY OF BEHAVIOR AND FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO PURCHASE COFFEE FROM FARMERS VIA ONLINE CHANNELS: A CASE STUDY OF COFFEE FROM FARMERS IN NAN PROVINCE
  ชุติสร เรืองนาราบ และ วนิดา พิมพ์โคตร

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- **ผลการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนในโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา** 55
  THE RESULTS OF USING SOFT SKILLS ASSESSMENT WEB APPLICATION FOR PRIMARY STUDENTS IN THE SCHOOL UNDER THE EDUCATIONAL FUND, PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE
  ปิยะธิดา ทองอร่าม และ ปภัชญา ฟักอ่อน
- **รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง** 70
  DEVELOPMENT OF HIGH-PERFORMANCE ORGANIZATIONAL MANAGEMENT MODEL TO IMPROVE EDUCATIONAL QUALITY IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE OF PHANG NGA, PHUKET, AND RANONG
  พรทิพย์ นุกูลกิจ
- **แนวทางการพัฒนาการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง** 84
  GUIDELINES FOR DEVELOPING RECREATIONAL ACTIVITIES FOR THE SENIOR TOURISTS AT TOURIST ATTRACTIONS IN THE PAKNAM PRASAE COMMUNITY, RAYONG PROVINCE
  วาริท วสยางกูร, วรรณวิสา บุญมาก, คณิต เขียววิชัย และ วิชิต อิ่มอารมย์
- **แรงงานนอกระบบในภาคบริการและช่องว่างกฎหมายประกันสังคม: ประสบการณ์การทำงานและการเข้าถึงบริการภาครัฐของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในเขตปริมณฑลของประเทศไทย** 98
  INFORMAL WORKERS IN THE SERVICE SECTOR AND SOCIAL SECURITY LAW GAPS: WORK EXPERIENCES AND ACCESS TO PUBLIC SERVICES AMONG MYANMAR MIGRANT WORKERS IN THE BANGKOK METROPOLITAN REGIONS
  กษิดิ์เดช สุทธิวานิช, กำพร ศุภเศรษฐ์เทศา และ วรัญญา สมศิริ
- **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และผลต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย** 111
  FACTORS INFLUENCING SOCIAL CUSTOMER RELATIONSHIP MANAGEMENT ADOPTION AND ITS EFFECT ON CUSTOMER RELATIONSHIP PERFORMANCE OF SMALL HOTEL BUSINESSES IN THAILAND
  สุธาสินี อรุณ, วิชญานัน รัตนวิบูลย์สม และ กฤชชา ยาวิเศษ

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- **องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้และแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู** 127
  COMPONENTS, INDICATORS, AND MANAGEMENT GUIDELINES FOR DEVELOPING TEACHERS' ARTIFICIAL INTELLIGENCE COMPETENCIES
  สิรินทิพย์ สุขประเสริ, ดลศักดิ์ ไทรเล็กทิม และ จันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์
- **การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน** 140
  ENHANCING THIRD-GRADE STUDENTS' CREATIVE WRITING AND TEAMWORK COMPETENCIES THROUGH A FIVE-STEP INSTRUCTIONAL MODEL INTEGRATED WITH COMMUNITY-BASED LEARNING
  นันธิวา จันอยู่ และ ดนิตา ดวงวิไล
- **กลไกต้นทุนหนี้สินในการส่งผ่านอิทธิพลของ ESG การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และค่าตอบแทนผู้บริหารต่อโอกาสในการลงทุน** 153
  THE COST OF DEBT AS A TRANSMISSION MECHANISM BETWEEN ESG PERFORMANCE, GREENHOUSE GAS EMISSIONS, EXECUTIVE COMPENSATION, AND INVESTMENT OPPORTUNITIES
  โศรัญญา ลิมอักษร, สุรชัย เอมอักษร และ อเนก พุทธิเดช
- **ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง อาณาจักรพืช ของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา** 168
  EFFECTS OF STEM EDUCATION ENHANCED WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON CRITICAL THINKING IN THE PLANT KINGDOM AMONG BACHELOR OF EDUCATION STUDENTS IN BIOLOGY
  กฤษฎา สีจันดี ช่อทิพย์ กัณฑโชติ และ กานต์ตะรัตน์ วุฒิเสลา
- **อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการผ่านคุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง** 183
  THE INFLUENCE OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP IN INTEGRATED MANAGEMENT ON ORGANIZATIONAL COMMITMENT: THE MEDIATING ROLES OF QUALITY OF WORK LIFE AND ORGANIZATIONAL CULTURE AMONG PERSONNEL AT RAJABHAT UNIVERSITIES IN CENTRAL REGION OF THAILAND
  อังคณา อุดมพันธ์

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- **DO FINANCIAL FUNDAMENTALS DRIVE FIRM VALUE? THE MODERATING ROLE OF FIRM SIZE IN AN EMERGING MARKET: EVIDENCE FROM THAILAND** 198
  Wattanapong Yodrach and Phanthip Yangklan
- **CREATING TO COMMUNICATE: HOW PROJECT-BASED LEARNING THROUGH VLOG CREATION ENHANCES GRAMMAR LEARNING IN EFL UNIVERSITY CLASSROOMS** 213
  Paweena Jaruteerapan
- **การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นสำหรับส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของครูดนตรีสำหรับการออกแบบการจัดการเรียนรู้** 226
  THE DEVELOPMENT OF A SHORT COURSE TO FOSTER MUSIC TEACHERS' CREATIVITY FOR LEARNING MANAGEMENT DESIGN
  วสุ ทวีลาภ, ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ และ สุรศักดิ์ จำนงค์สาร
- **แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดปราจีนบุรี** 239
  GUIDELINES FOR DEVELOPING INCLUSIVE TOURISM IN HEALTH TOURISM ATTRACTIONS IN PRACHINBURI PROVINCE
  ปานณนาถ เกตุโศภิษฐ์ และ วัชราภรณ์ จุลทา
- **อิทธิพลของโลจิสติกส์การท่องเที่ยวต่อคุณภาพประสบการณ์แกลมปิ้งผ่านคุณค่าที่รับรู้ของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษาอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง** 252
  THE INFLUENCE OF TOURISM LOGISTICS ON GLAMPING EXPERIENCE QUALITY THROUGH TOURISTS' PERCEIVED VALUE: A CASE STUDY OF PA PHAYOM DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE
  ธิรนันท์ วัฒนโยธิน, วราห์ สารอินมูล, นุชากร คงยะฤทธิ์ และ ประภาวรินทร์ อารีย์ตระกูล
- **การวิเคราะห์การพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์เรื่องความยาวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1** 265
  ANALYZING MATHEMATICAL KNOWLEDGE DEVELOPMENT IN LENGTH MEASUREMENT AMONG FIRST-GRADE STUDENTS
  พิมพ์ลักษณ์ มูลโพธิ์ และ กาญจนา เวชบรรพต

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- **การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความผาสุกทางจิตวิทยาของข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง** 279
  CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL WELL-BEING AMONG MINISTRY OF FINANCE CIVIL SERVANTS
  กุลวดี ตนะทิพย์, มานพ ชูนิล และ ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว
- **การสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรในอุตสาหกรรมการพิมพ์และบรรจุภัณฑ์: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ** 294
  SYNTHESIS OF FACTORS AFFECTING ORGANIZATION PERFORMANCE IN THE PRINTING AND PACKAGING INDUSTRY: A SYSTEMATIC REVIEW
  จักษพงศ์ รอดไทร, ฉัตรชัย เหล่าเขตการณ์ และ ศิถา ปัญญวัชรวงศ์
- **การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยกำกับของรัฐเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร** 306
  A CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF THE VOLUNTARY LEARNING BEHAVIOR SCALE AMONG SUPPORT STAFF IN AUTONOMOUS UNIVERSITIES IN BANGKOK AREA
  ทิพนิภา ชื่นสกุล, มานพ ชูนิล และ ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว
- **การพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โรงเรียนสตรีชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ** 322
  THE DEVELOPMENT OF TEACHERS' SKILLS IN COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING OF SATRICHAIYAPHUM SCHOOL, THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE CHAIYAPHUM
  สุวณี จันทสังข์ และ สมพร หลิมเจริญ
- **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิบนฐานการเรียนรู้เชิงประสบการณ์** 337
  THE DEVELOPMENT OF A SHORT-TERM TRAINING COURSE IN MUSIC CREATION BY MIDI BASED ON EXPERIENTIAL LEARNING THEORY
  ณัฐ เชียงทอง และณัฏฐนิช นักปี่
- **A LABOVIAN NARRATIVE ANALYSIS OF TED TALKS ON PERSONAL DEVELOPMENT AND ITS PEDAGOGICAL IMPLICATIONS FOR EFL SPEAKING AND PRESENTATION SKILLS AT THE UNIVERSITY LEVEL** 351
  Jariyaporn Tapin and Kulsiri Worakul

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- **การพัฒนาแพลตฟอร์มการวิเคราะห์สินเชื่อสำหรับประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ กรณีศึกษา สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊านจำกัด จังหวัดพะเยา** 365
  DEVELOPMENT OF A CREDIT ANALYSIS PLATFORM FOR ASSESSING DEBT REPAYMENT CAPACITY OF COOPERATIVE MEMBERS: A CASE STUDY OF SUNKWAN CREDIT UNION COOPERATIVE, PHAYAO PROVINCE
  กิตติภพ กันทา, นรเศรษฐ์ เตชะ และ พฤฒิพงศ์ เพ็งศิริ
- **การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพลังในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน** 378
  A CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF EMPLOYEES' ENERGY AT WORK IN THE MASS COMMUNICATION INDUSTRY
  ภัฏฏิณัฏฐ์ หวังสถิตวงศ์, มานพ ชูนิล และ ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว
- **ภาพลักษณ์ "สามีแห่งชาติ" ในอุดมคติของแฟนดอม** 393
  THE IMAGE OF THE "NATIONAL HUSBAND" IN FANDOM IDEALS
  ชนัญชิดา สุขไชยะ, ปุณณภา พบสิริเกษม และ ประไพพรรณ กิ้วเกษม
- **กลยุทธ์การสร้างเนื้อหาบน TikTok โดยใช้ทูตพนักงานเพื่อเสริมสร้างตราสินค้านายจ้าง: กรณีศึกษา บริษัท แมคไทย จำกัด** 408
  STRATEGIES FOR CREATING TIKTOK CONTENT BY EMPLOYEE BRAND AMBASSADORS TO ENHANCE EMPLOYER BRANDING: A CASE STUDY OF MCTHAI CO., LTD
  นันทพร ดำรงพงศ์, นภัสสร แก้วทวี และ นภดล เผ่าเสถียรพันธ์

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน I
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย XI
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ/พิเศษ/ปริทรรศน์/ปกิณกะ XXI
กระบวนการพิจารณาบทความ XXVII

การพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

THE DEVELOPMENT OF GRADE 6 STUDENTS' ANALYTICAL THINKING ABILITY AND COMPLEX PROBLEM-SOLVING SKILLS USING 5 STEPs WITH THINK-PAIR-SHARE TECHNIQUE

ภาคภูมิ แก้วจันทร์* และดนิตา ดวงวิไล
Phakphum Kaeochan and Dhanita Doungwilai
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Faculty of Education, Khon Kaen University
*Corresponding Author E-mail: Phakphum.ka@kkumail.com
Received April 16, 2026; **Revised** June 7, 2026; **Accepted** June 20, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด นักเรียนร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป 2) พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด นักเรียนร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านร่องกะถิน จังหวัดเพชรบูรณ์ (โรงเรียนขนาดเล็ก) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน จำนวน 3 วงจรปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด 2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แบบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ท้ายวงจร และแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนท้ายวงจร และ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 86.67 ขึ้นไป และ 2) ทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 86.11 ขึ้นไป

คำสำคัญ: ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์, ทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน, การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop the analytical thinking ability of Grade 6 students through the 5 STEPs learning management approach combined with the Think-Pair-Share technique, with a target of 80 percent of the students achieving a score of 75 percent or higher; and 2) to develop the complex problem-solving skills of Grade 6 students through the same approach and technique, with the same passing criterion. The participants were Grade 6 students at Ban Rong Kathin School, Phetchabun Province, selected using purposive sampling method. This study employed a Classroom Action Research design, which was conducted through a total of three action cycles. The research instruments were used for this research consisted of three categories: 1) experimental instruments, comprising lesson plans based on the 5 STEPs learning management approach integrated with the Think-Pair-Share technique, 2) reflective instruments, including learning management record forms, student learning behavior observation forms, analytical thinking ability tests for the end of the cycles, and complex problem-solving skill tests for the end of the cycles, and 3) research evaluation instruments, including an analytical thinking ability test and a complex problem-solving skill test. The collected quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including the mean, standard deviation, and percentage. The research findings revealed that: 1) the analytical thinking ability of the Grade 6 students showed that 100 percent passed the criterion, with scores of 86.67 percent or higher; and 2) the complex problem-solving skills of the Grade 6 students showed that 100 percent passed the criterion, with scores of 86.11 percent or higher.

Keywords: Analytical Thinking Ability, Complex Problem-Solving Skills, USING 5 STEPs WITH THINK-PAIR-SHARE

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนเพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข อันจะนำไปสู่เสถียรภาพและความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญกับการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ซึ่งสามารถสรุปทักษะสำคัญที่เด็กและเยาวชนควรมีคือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หรือ 3R และ 8C (วิจารณ์ พานิช, 2562) โดยองค์ประกอบของ 3R ได้แก่ Reading (การอ่าน) Writing (การเขียน) และ Arithmetic (คณิตศาสตร์) ส่วน 8C ประกอบด้วยทักษะ

ที่สำคัญ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ทักษะในการสื่อสารและการรู้เท่าทันสื่อ ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ และการคิดอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรม (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2557) อย่างไรก็ตาม ในสภาวการณ์ปัจจุบันที่มีความผันผวนและซับซ้อน เพียงทักษะพื้นฐานอาจไม่เพียงพอ ทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) ซึ่งถือเป็นผลลัพธ์ทางการศึกษาที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 และเป็นหนึ่งในสมรรถนะสำคัญที่ระบบการศึกษาทั่วโลกให้ความสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้สามารถรับมือกับสถานการณ์และความท้าทายในโลกยุคใหม่ (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2023) โดยผู้เรียนต้องสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่มีความซับซ้อน เชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย ตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสม และประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ Wang et al., (2023) ชี้ให้เห็นว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนมีความสำคัญต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคต ขณะเดียวกัน Orhan (2022) พบว่า การคิดวิเคราะห์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการแก้ปัญหา ผลการศึกษาดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า การคิดวิเคราะห์เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และเป็นทักษะที่สามารถถ่ายโอนและประยุกต์ใช้ได้ในหลากหลายบริบท ทั้งด้านการเรียน การทำงาน และการดำรงชีวิต ดังนั้น การบูรณาการทักษะ 3R และ 8C เข้ากับกระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อน จึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีสมรรถภาพสูง (High Performance) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) อันเป็นรากฐานในการขับเคลื่อนประเทศชาติให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืนและมั่นคงสืบไป

หากพิจารณาจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของโรงเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2565 ถึง 2567 ที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำกว่าระดับประเทศ พบว่า วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านร่องกะถิน มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50.00 ของคะแนนเต็มระดับประเทศ ข้อมูลดังกล่าวอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดบางประการด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการตีความเนื้อหาที่มีความซับซ้อน ขาดทักษะในการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ และมักรอคอยคำตอบสำเร็จรูปจากครูผู้สอนมากกว่าการสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง พฤติกรรมดังกล่าวอาจสัมพันธ์กับข้อจำกัดด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem Solving) ในสถานการณ์ต่าง ๆ (OECD, 2023) เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และการสะท้อนผลหลังการจัดการเรียนรู้ (Post-Lesson Reflection) จึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นกลไกให้ครูผู้สอนได้ทบทวนสะท้อนผล และประเมินประสิทธิภาพของวิธีการสอน เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น (Sæbø & Midtsundstad, 2022) จากกระบวนการดังกล่าวทำให้ครูผู้สอนตระหนักว่าวิธีการสอนแบบเดิมอาจยังไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง จึงนำไปสู่การแสวงหาวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) ดังที่ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข (2562) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPs) คือขั้นตอน

การสอนโดยเน้นใช้กิจกรรมเป็นฐาน แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน (ใช้ 5 STEPs) ดังนี้ 1) ขั้นระบุคำถาม 2) ขั้นแสวงหาสารสนเทศ 3) ขั้นสร้างความรู้ 4) ขั้นสื่อสาร และ 5) ขั้นตอบแทนสังคม และดังที่ Lyman (1981) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของเทคนิค Think-Pair-Share ไว้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) Think เป็นการท้าทายให้ผู้เรียนได้คิดและไตร่ตรองจากคำถามปลายเปิด 2) Pair เป็นการจัดให้ผู้เรียนจับคู่กันเป็นคู่ ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน 3) Share เป็นการสลายจากการจับกลุ่มกันเป็นคู่ แล้วสรุปผลการค้นหาคำตอบร่วมกันทั้งชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สรุปและอภิปรายผลการค้นพบ และผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ผ่านวงจรการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล (PAOR) เพื่อยกระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ให้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดและสร้างแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาสมรรถนะการคิดขั้นสูง

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปพัฒนาความสามารถในกระบวนการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการสงสัย แสวงหาข้อมูล สร้างองค์ความรู้ สื่อสาร และตอบแทนสังคมได้ และนำไปสู่กระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อหาหนทางแก้ปัญหาที่ซับซ้อนที่ตนเองได้พบเจอในสังคม ให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยตนเอง

บทความวิจัยนี้นำเสนอผลการพัฒนาผู้เรียนผ่านนวัตกรรมการสอนที่ผสมผสานกระบวนการสืบสอบร่วมกับกระบวนการกลุ่ม โดยมุ่งสะท้อนพัฒนาการด้านความสามารถการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในวิชาภาษาไทย ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนว่า การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวอาจเป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อย เพื่อส่งเสริมสมรรถนะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด นักเรียนร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป
2. เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด นักเรียนร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป

การทบทวนวรรณกรรม

Bloom (1956) ได้กล่าวถึงประเภทการคิดวิเคราะห์ว่ามี 3 ด้าน ดังนี้ 1) วิเคราะห์ความสำคัญหรือเนื้อหาของสิ่งต่าง ๆ (Analysis of Element) 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of Relationship) และ 3) วิเคราะห์เชิงหลักการ (Analysis of Organizational Principles)

Lyman (1981) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของเทคนิค Think-Pair-Share ว่าเป็นเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ โดยเป็นวิธีการจับคู่เพื่อให้ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนร่วมกันเพื่อให้คำแนะนำปรึกษาหรือแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และร่วมมือกันทำกิจกรรมตามกระบวนการเรียนจนค้นพบข้อสรุปองค์ความรู้หรือคำตอบร่วมกัน ขั้นตอนกิจกรรม มีดังนี้ 1) คิดเดี่ยว (Think) 2) คิดคู่ (Pair) และ

3) คิดร่วมกัน (Share)

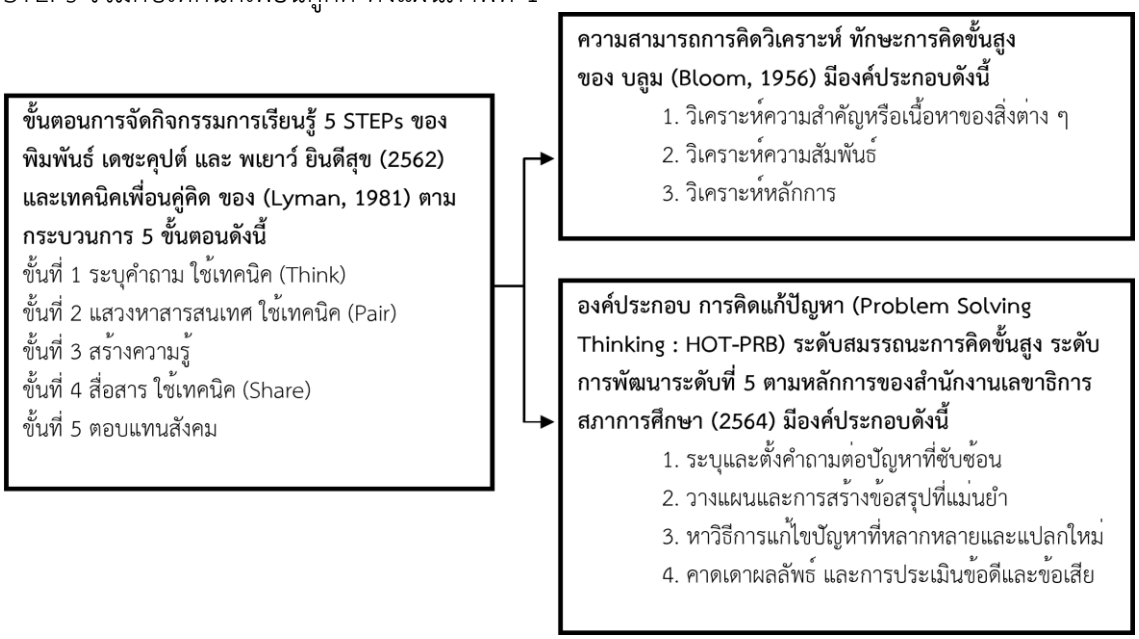
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ได้กำหนดสมรรถนะหลัก 5 ประการ ไว้ในหลักสูตรฐานสมรรถนะ หนึ่งในนั้นคือ “สมรรถนะการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking: HOT)” องค์ประกอบการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ประกอบไปด้วย 1) ระบุและตั้งคำถามต่อปัญหาที่ซับซ้อน 2) วางแผนและการสร้างข้อสรุปที่แม่นยำ 3) หาวิธีการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายและแปลกใหม่ และ 4) คาดเดาผลลัพธ์และการประเมินข้อดีและข้อเสีย

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข (2562) กล่าวว่า 5 ขั้นตอน (5 STEPs) ของกระบวนการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน คือ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ แบบรวมพลัง โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1) ขั้นระบุคำถาม 2) ขั้นแสวงหาสารสนเทศ 3) ขั้นสร้างความรู้ 4) ขั้นสื่อสาร และ 5) ขั้นตอบแทนสังคม

สรุปได้ว่า ความสามารถการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน เป็นกระบวนการคิดที่มุ่งเน้นการแยกแยะองค์ประกอบของข้อมูลหรือสถานการณ์ เพื่อทำความเข้าใจโครงสร้าง สาเหตุ และความสัมพันธ์ของข้อมูลนั้นอย่างเป็นระบบ นำไปสู่กระบวนการที่ใช้ความรู้ ความคิด และทักษะหลายด้านในการประเมิน วิเคราะห์ และจัดการกับสถานการณ์หรือปัญหาที่มีความซับซ้อน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด จึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับทั้งการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียน ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้สามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้ การพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) โดยผู้วิจัยนำหลักการและขั้นตอนตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart ซึ่งเป็นกระบวนการในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามวงจรปฏิบัติการ PAOR ได้แก่ ขั้นวางแผน (Planning) ขั้นปฏิบัติการ (Action) ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติและปรับปรุง (Reflection) (Kemmis & McTaggart, 1992)

1. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านร่องกะถิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 6 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นนักเรียนทั้งหมดในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

1.2 ตัวแปรในการวิจัย ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ 1) ความสามารถการคิดวิเคราะห์ และ 2) ทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน

1.3 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ เนื้อหาตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านร่องกะถิน พ.ศ. 2568 ยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รายวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สาระที่ 1 – 5 และหนังสือแบบฝึกหัดวิชาภาษาไทย มาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ วงจรปฏิบัติการที่ 1 เรื่อง พระอภัยมณี ตอนการผจญภัยของสุดสาคร จำนวน 4 ชั่วโมง วงจรปฏิบัติการที่ 2 เรื่อง สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์ จำนวน 4 ชั่วโมง และวงจรปฏิบัติการที่ 3 เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ศึกไมยราพ จำนวน 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 3 วงจรปฏิบัติการ วงจรปฏิบัติการละ 4 ชั่วโมง รวมจำนวน 12 ชั่วโมง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

1.4 ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระ (ภาษาไทย) 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือทั้งหมด 3 ประเภท ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติการ คือ แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด จำนวน 3 วงจรปฏิบัติการ วงจรปฏิบัติการละ 4 แผน รวม 12 ชั่วโมง โดยผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด วงจรปฏิบัติการ

ที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด และวงจรปฏิบัติการที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติการ 1-3 วงจรปฏิบัติการ มีดังนี้

2.2.1 วงจรปฏิบัติการที่ 1-3 ได้แก่ (1) แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ (2) แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน (3) แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ โดยเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.8 **–** 1.00 ค่าความยากง่าย (p) วงจรที่ 1 (0.55 – 0.70) วงจรที่ 2 (0.60 – 0.75) และวงจรที่ 3 (0.50 – 0.75) ค่าอำนาจจำแนก (r) วงจรที่ 1 – 3 (0.40 – 0.80) ค่าความเชื่อมั่น วงจรที่ 1 (0.71) วงจรที่ 2 (0.84) และ วงจรที่ 3 (0.81) ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้และ (4) แบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน โดยเป็นแบบอัตนัย ชนิดเขียนตอบ โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.8 – 1.00 ค่าความยากง่าย (p) วงจรที่ 1 (0.46 – 0.54) วงจรที่ 2 (0.52 – 0.55) และวงจรที่ 3 (0.50 – 0.54) ค่าอำนาจจำแนก (r) วงจรที่ 1 (0.47 – 0.73) วงจรที่ 2 (0.53 – 0.94) และวงจรที่ 3 (0.51 – 0.79) ค่าความเชื่อมั่น วงจรที่ 1 (0.81) วงจรที่ 2 (0.84) และวงจรที่ 3 (0.87) สามารถนำไปใช้ได้

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย ได้แก่ (1) แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ โดยเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.8 – 1.00 ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง (0.50 – 0.75) ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง (0.40 – 0.80) และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 และ (2) แบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน โดยเป็นแบบอัตนัย ชนิดเขียนตอบ โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ (0.8 – 1.00) ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง (0.46 – 0.65) ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง (0.59 – 0.82) และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 สามารถนำไปใช้ได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน 12 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ วงจรปฏิบัติการละ 4 ชั่วโมง

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้นและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไข

3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากเครื่องสะท้อนผลการปฏิบัติการ ประกอบด้วย แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน แบบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์และแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนท้ายวงจรที่ 1-3 ทุกแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้น และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไข เพื่อใช้ดำเนินการวิจัยในวงจรปฏิบัติการต่อไป

3.4 ผู้วิจัยประเมินความสามารถการคิดวิเคราะห์ และประเมินทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนหลังสิ้นสุดทุกวงจรปฏิบัติการ จากเครื่องมือประเมินผลการวิจัย ประกอบด้วย แบบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ และแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน หลังสิ้นสุดกิจกรรม

3.5 นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้และแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน นำมาสะท้อนผลและปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากสิ้นสุดการปฏิบัติการวิจัย โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังนี้

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์การพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) ความสามารถการคิดวิเคราะห์จากแบบวัดความสามารถหลังการสอนเสร็จสิ้นทุกวงจรปฏิบัติการ โดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยนักเรียนร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป 2) ทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน จากแบบวัดทักษะหลังการสอนเสร็จสิ้นทุกวงจรปฏิบัติการ โดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยนักเรียนร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื้อหาจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน จากแบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ และแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการพรรณนาและบรรยาย เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอ 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ภายหลังผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมปฏิบัติตามกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ครบทั้ง 3 วงจร ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบนักเรียนหลังสิ้นสุดกิจกรรม โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ ซึ่งกำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้ คือ นักเรียนร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป สามารถแสดงผลการวิเคราะห์จากผลการทดสอบหลังสิ้นสุดกิจกรรม ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ หลังสิ้นสุดกิจกรรม

จำนวนนักเรียน	คะแนน				จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์		จำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์	
	เต็ม	เฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
6	30	26.00	2.61	86.67	6	100.00	-	-

จากตารางที่ 1 ผลการทดสอบหลังสิ้นสุดกิจกรรมมีเกณฑ์กำหนดให้นักเรียน ร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป พบว่า การทดสอบนักเรียนหลังสิ้นสุดกิจกรรม โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีนักเรียนที่มีผลการทดสอบผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 มีผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.00 คิดเป็นร้อยละ 86.67 จากผลการทดสอบ

ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการพัฒนาเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด หลังสิ้นสุดกิจกรรม หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการปฏิบัติตามกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ครบทั้ง 3 วงจร ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบนักเรียนหลังสิ้นสุดกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 ข้อ ซึ่งกำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้ คือ นักเรียน ร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป สามารถแสดงผลการวิเคราะห์จากผลการทดสอบหลังสิ้นสุดกิจกรรมปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน หลังสิ้นสุดกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	องค์ประกอบทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน				
	การระบุและตั้งคำถามต่อปัญหาที่ซับซ้อน (3)	การวางแผนและการสร้างข้อสรุปที่แม่นยำ (3)	การหาวิธีแก้ไขที่หลากหลายและแปลกใหม่ (3)	การคาดเดาผลลัพธ์และการประเมินข้อดีข้อเสีย (3)	รวม (12)
$\bar{x}$	3	2.33	2.66	2.33	10.32
S.D.	0	0.51	0.51	0.51	1.53
ร้อยละ	100	77.77	88.88	77.77	86.11
แปลผล	**นักเรียนทั้งหมด 6 คน**	**นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00**			
		นักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน - คน คิดเป็นร้อยละ -			

จากตารางที่ 2 ผลการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนจากการประเมินหลังสิ้นสุดกิจกรรมนักเรียนที่ได้รับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด แยกเป็นองค์ประกอบทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน พบว่า ด้านที่มีผลคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ การระบุและตั้งคำถามต่อปัญหาที่ซับซ้อน มีผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 คิดเป็นร้อยละ 100.00 ด้านที่มีผลคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การวางแผนและการสร้างข้อสรุปที่แม่นยำ และการคาดเดาผลลัพธ์และการประเมินข้อดีข้อเสีย มีผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.33 คิดเป็นร้อยละ 77.77 เมื่อพิจารณานักเรียนเป็นรายบุคคล มีนักเรียนที่มีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนที่กำหนดไว้ ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 มีผลคะแนนรวมทั้ง 4 องค์ประกอบ เท่ากับ 10.32 คิดเป็นร้อยละ 86.11 จากผลการประเมินข้างต้นแสดงให้เห็นว่าทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนมีการพัฒนาเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

อภิปรายผล

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด นักเรียนร้อยละ 100.00 มีคะแนนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75.00 ขึ้นไป และมีคะแนนเฉลี่ย 26 คะแนน คิดเป็นร้อยละ

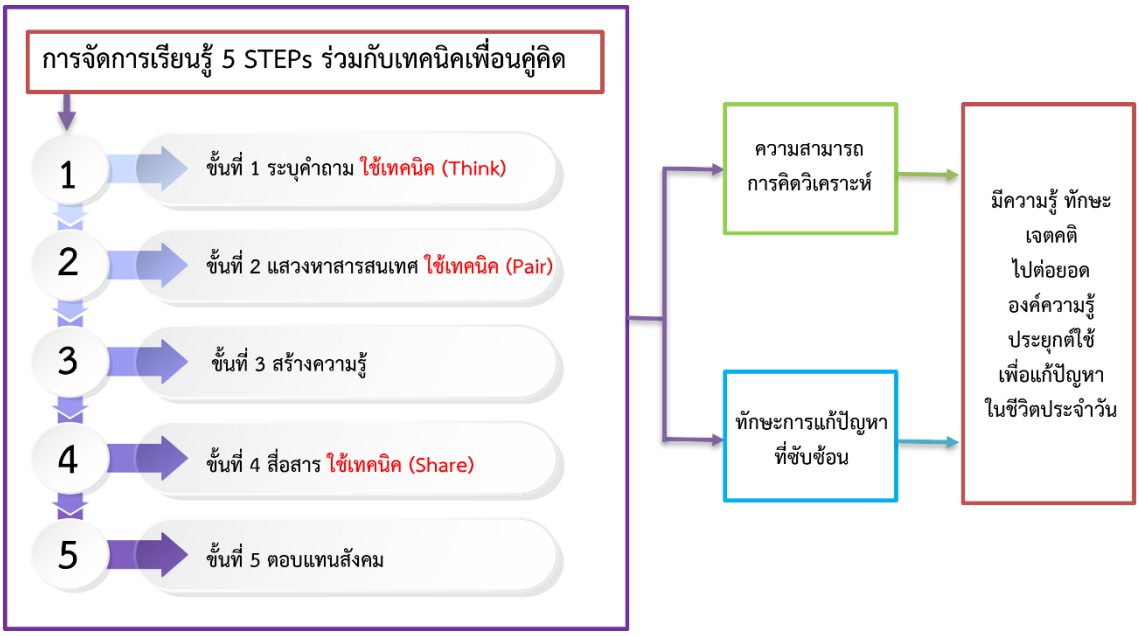
86.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถส่งเสริมความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะขั้นแสวงหาสารสนเทศ (Information Seeking) และขั้นสร้างความรู้ (Knowledge Construction) ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้วิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาความสมเหตุสมผล และจัดระบบความคิดก่อนสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ได้สูงขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศวจี พูลภิญโญ และคณะ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาการคำนวณและความสามารถในการวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอนร่วมกับอินโฟกราฟิกส์ ผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์หลังการจัดการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอนร่วมกับอินโฟกราฟิกส์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80.00 และหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ น้ำฝน ใหม่วงศ์ และ วารีรัตน์ แก้วอุไร (2568) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (CO-5STEPs) เพื่อส่งเสริมมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า มโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Collaborative Learning through 5 Steps: Co-5STEPs) สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด นักเรียนร้อยละ 100.00 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75.00 ขึ้นไป และมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 86.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบตั้งแต่การระบุปัญหา การแสวงหาสารสนเทศ ไปจนถึงการสร้างข้อสรุปและประเมินแนวทางแก้ปัญหา ขณะที่เทคนิคเพื่อนคู่คิดเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความถูกต้องของแนวคิดร่วมกับเพื่อน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพิจารณาทางเลือกในการแก้ปัญหาได้อย่างรอบด้านและมีความเหมาะสมมากขึ้น อันเป็นลักษณะสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ทิพย์วรรณ จันทร์เขียว และชมนาด เชื้อสุวรรณทวี (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สูงกว่าร้อยละ 70.00 และสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ เอกศิษฎ์ สมัครเขตการณ์ และทรงภพ ขุนมธุรส (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และคะแนนการทดสอบหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการอภิปรายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สามารถพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ช่วยให้การเรียนรู้แบบ Active Learning มีประสิทธิภาพ นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ทักษะเพื่อจัดการกับสถานการณ์ปัญหาที่มีความซับซ้อนได้อย่างเป็นระบบในชีวิตจริงและสามารถช่วยพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้สูงขึ้นได้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงผลการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด โดยบูรณาการเทคนิค Think ในขั้นระบุคำถาม Pair ในขั้นแสวงหาสารสนเทศ และ Share ในขั้นสื่อสาร ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างองค์ความรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนสูงขึ้น สามารถเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และเจตคติไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

สรุป

การพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ในการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ครูควรวางแผนเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยสังเกตการทำงานของนักเรียนและใช้คำถามกระตุ้นเมื่อผู้เรียนไม่สามารถหาทางแก้ปัญหาได้

1.2 ครูควรเลือกสถานการณ์หรือประเด็นจากวรรณคดีที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงและมีทางเลือกในการแก้ปัญหาหลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์ คาดการณ์ผลลัพธ์ และประเมินแนวทางแก้ปัญหาอย่างรอบด้าน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรบูรณาการเครื่องมือทางเทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันสร้างแผนผังความคิดหรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ ร่วมกับขั้นสร้างความรู้ เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจโครงสร้างปัญหาที่ซับซ้อนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดในระดับชั้นหรือรายวิชาอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลและทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. https://academic.obec.go.th/web/document/download/615

เกศวจี พูลภิญโญ, นพรัตน์ หมีพลัด และจิราภรณ์ เหมพันธ์. (2566). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาการคำนวณและความสามารถในการวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอนร่วมกับอินโฟกราฟิกส์. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, *13*(3), 131–145. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/var/article/view/268343

ทิพย์วรรณ จันทร์เขียว และชมนาด เชื้อสุวรรณทวี. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม). *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,*

9(5), 174–185. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/261256

น้ำฝน ใหม่วงศ์ และวารีรัตน์ แก้วอุไร. (2568). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (CO-5STEPs) เพื่อส่งเสริมมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *Journal of Buddhist Education and Research, 11*(4), 279–290. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jber/article/view/284712

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2557). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2562). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา.* โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2562). *วิจัยชั้นเรียนเปลี่ยนครู.* มูลนิธิสยามกัมมาจล.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579.* พริกหวานกราฟฟิค. https://www.onec.go.th/index.php/page/view/Outstand/2532

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กระทรวงศึกษาธิการ. https://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/1850

เอกศิษฎ์ สมัครเขตการณ์ และทรงภพ ขุนมธุรส. (2567). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share). *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7*(2), 266–284. https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/4671

Bloom, B.S. (1956). *Taxonomy of educational objectives: Handbook I: Cognitive domain.* David McKay Company.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1992). *The action research planner* (3rd ed.). Deakin University Press.

Lyman, F. (1981). *The responsive classroom discussion: The inclusion of all students*. In A. Anderson (Ed.), Mainstreaming digest (pp. 109–113). University of Maryland Press.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2023). *PISA 2022 assessment and analytical framework*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/dfe0bf9c-en

Orhan, A. (2022). The relationship between critical thinking and problem solving: A meta-analysis with correlational studies. *Bartın University Journal of Faculty of Education, 11*(3), 589–601. https://doi.org/10.14686/buefad.1111333

Sæbø, G. I., & Midtsundstad, J. H. (2022). How can critical reflection be promoted in professional learning communities? Findings from an innovation research project in four schools. *Improving Schools, 25*(2), 174–186. https://doi.org/10.1177/13654802221082477

Wang, Y., Xu, Z.-L., Lou, J.-Y., et al. (2023). Factors influencing the complex problem-solving skills in reflective learning. *BMC Medical Education, 23*, 382. https://doi.org/10.1186/s12909-023-04326-w

การพัฒนาและประเมินผลนวัตกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบบอร์ดเกม “พับ พลิก พิก” เพื่อส่งเสริมความรู้ การจดจำ และการรับรู้คุณค่าศิลปหัตถกรรมเครื่องจักสาน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

THE DEVELOPMENT AND EVALUATION OF THE “FOLD FLIP PIX” LEARNING BOARD GAME TO ENHANCE KNOWLEDGE, MEMORY, AND VALUE PERCEPTION OF PHANAT NIKHOM BASKETRY CRAFTS, CHONBURI PROVINCE

อรรถเศรษฐ์ ปรีดากรณ์* และศุภชัย อารีรุ่งเรือง
Auttasead Preedakorn and Supachai Areerungruang
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Doctor of Philosophy Design, Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Thailand
*Corresponding Author E-mail: auttasead.pre@siam.edu
Received May 14, 2026; **Revised** August 9, 2026; **Accepted** August 9, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนา “นวัตกรรมการเรียนรู้” ในรูปแบบบอร์ดเกมการเรียนรู้ พับ พลิก พิก โดยประยุกต์สุนทรียภาพของศิลปะพิกเซลร่วมกับลวดลายเครื่องจักสานพนัสนิคม 2) ประเมินผลการใช้นวัตกรรมต่อความรู้ การจดจำ และการรับรู้คุณค่าเชิงสุนทรียะ/คุณค่าผลิตภัณฑ์ และ 3) สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เป็นโมเดลการเชื่อมโยง “ศิลปะพิกเซล–การเรียนรู้–คุณค่าหัตถกรรม”การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบเชิงทดลอง (experimental) ชนิดก่อน–หลังทดลอง มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยประชากรคือผู้เข้าชมนิทรรศการ (ประกอบด้วยนักศึกษาและผู้ชมทั่วไป) อายุ 18 ปีขึ้นไป ณ พื้นที่จัดแสดงจริงในจังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบสะดวก (convenience sampling) จากผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมและมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จำนวนรวม 120 คน จากนั้นใช้วิธีจับคู่ (matching) ตามเพศและคะแนนความรู้ก่อนทดลองให้ใกล้เคียงกัน แล้วสุ่มจัดเข้ากลุ่มทดลอง/กลุ่มควบคุม (random assignment) กลุ่มละ 60 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และการวิเคราะห์สถิติแบบ t-test (independent/paired) ผลการวิจัยพบว่า ต้นแบบนวัตกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้เชิงรุกและการเล่นซ้ำ โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และกลุ่มทดลองมีคะแนนหลังทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ และยังคงสูงกว่าในการวัดความคงทน 7–14 วัน โดยเมื่อควบคุมคะแนนก่อนทดลอง ผลของกลุ่มยังมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนการจดจำและการรับรู้คุณค่า 4 มิติสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ($p<.001$)

คำสำคัญ: ศิลปะพิกเซล, นวัตกรรมการเรียนรู้, บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้, การจดจำ, เครื่องจักสานพนัสนิคม

Abstract

This research aimed to: (1) develop a learning innovation in the form of the “Fold Flip Pix” educational board game by integrating the aesthetics pixel art with those of the traditional basketry patterns of Phanat Nikhom, (2) evaluate the effects of the innovation on knowledge acquisition, memory retention, and perceptions of aesthetic value and product value, and (3) synthesize new knowledge into a conceptual model linking “pixel art–learning–craft value.” This study employed a quantitative experimental research design using a pretest–posttest approach with experimental and control groups. The population consisted of exhibition visitors (including university students and general visitors) aged 18 years and above at an actual exhibition venue in Chonburi Province. A total of 120 participants were selected using convenience sampling from volunteers who met the inclusion criteria. Participants were then matched according to gender and pretest knowledge scores to ensure comparability, followed by random assignment into either the experimental group or the control group, with 60 participants in each group. The statistical analyses included descriptive statistics and t-test analyses (independent samples t-test and paired samples t-test). The findings revealed that the learning innovation prototype was appropriate for active learning and repeated play, with experts evaluating its suitability at a high level. The experimental group demonstrated significantly higher posttest scores than the control group and maintained superior performance in retention assessments conducted 7–14 days later. After controlling for pretest scores, the group effect remained statistically significant. Furthermore, the experimental group showed significantly higher scores in memory retention and value perceptions across four dimensions of value compared to the control group ($p < .001$).

Keywords: pixel art, learning innovation, board-game-based learning, memory, Phanat Nikhom basketry

บทนำ

ศิลปหัตถกรรมเครื่องจักสานของอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ถือเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิต ช่างฝีมือ และสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น โดยเฉพาะ “ลวดลายดอกพิกุล” ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่แฝงด้วยความหมายเชิงสัญลักษณ์และคุณค่าทางสุนทรียะ ลวดลายดังกล่าวมิได้เป็นเพียงองค์ประกอบตกแต่งเชิงรูปแบบ แต่ยังทำหน้าที่เป็นรหัสทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชุมชนและองค์ความรู้เชิงช่างที่สืบทอดกันมา (Sun & Liu, 2022)

อย่างไรก็ตาม ในบริบทสังคมร่วมสมัยที่สื่อดิจิทัลมีบทบาทหลักในการเผยแพร่องค์ความรู้ งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าการรับรู้คุณค่าของหัตถกรรมมักเกิดขึ้นในระดับผิวเผิน โดยผู้ชมรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงภาพลักษณ์ของงานได้ง่ายขึ้น แต่กลับขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความหมาย

โครงสร้าง และบริบททางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในลวดลาย (Wang et al., 2023) ปรากฏการณ์ดังกล่าวนำไปสู่ช่องว่างของการรับรู้ (perception gap) ระหว่าง “การมองเห็น” และ “การเข้าใจ” ซึ่งส่งผลต่อการจดจำและการให้คุณค่าทางวัฒนธรรมในระยะยาว (Preedakorn, 2024)

ในขณะเดียวกัน แนวคิดด้านการออกแบบเพื่อการเรียนรู้และประสบการณ์เชิงปฏิสัมพันธ์ (experiential learning design) ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในฐานะเครื่องมือในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ดั้งเดิมกับผู้เรียนยุคใหม่ โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วม การเล่น และการสะท้อนคิด มากกว่าการรับข้อมูลแบบทางเดียว (Kolb, 2021) ทั้งนี้ การออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการมิติของสุนทรียะ วัฒนธรรม และการมีปฏิสัมพันธ์ จึงมีศักยภาพในการยกระดับการรับรู้จากระดับข้อมูลไปสู่ระดับประสบการณ์

จากบริบทดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบบอร์ดเกม “พับ พลิก พิก” ซึ่งบูรณาการศิลปะพิกเซลเข้ากับลวดลายเครื่องจักสานพนัสนิคม เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ที่เชื่อมโยงระหว่างภาพ ตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ และองค์ความรู้เชิงวัฒนธรรม โดยใช้ศิลปะพิกเซลเป็นสื่อกลางในการแปลความหมายของลวดลายดั้งเดิมให้เข้าถึงง่ายขึ้น แต่ยังคงโครงสร้างเชิงอัตลักษณ์ไว้

นอกจากนี้ การพัฒนานวัตกรรมดังกล่าวยังอยู่ภายใต้แนวคิดการออกแบบเพื่อคุณค่าหลายมิติ (multi-dimensional value design) ซึ่งมุ่งเน้นทั้งคุณค่าทางสุนทรียะ การรับรู้ ความเข้าใจ และการนำไปใช้จริง อันสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบเชิงประสบการณ์ที่มองว่าคุณค่าของงานออกแบบเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้กับสื่อมากกว่าคุณสมบัติของวัตถุเพียงอย่างเดียว (Haug, 2021)

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงประยุกต์ โดยมุ่งลดช่องว่างการรับรู้ของงานหัตถกรรมในสังคมดิจิทัล พร้อมทั้งเสนอแนวทางใหม่ในการออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงศิลปะพิกเซล การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และคุณค่าทางหัตถกรรมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดใหม่ในการอนุรักษ์และต่อยอดมรดกวัฒนธรรมในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบบอร์ดเกม “พับ พลิก พิก” โดยใช้ภาพศิลปะพิกเซลและภาพจริงของลวดลายดอกพิกุลพนัสนิคมจำนวน 5 ลวดลาย
2. เพื่อออกแบบเครื่องมือและแผนการประเมินผลที่วัด (1) ความรู้ชื่อลายดอกพิกุลพนัสนิคม (2) การจดจำชื่อลายดอกพิกุลพนัสนิคมในระยะสั้นและระยะยาว และ (3) การรับรู้คุณค่า 4 มิติ
3. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่จากผลการทดลองเชิงสถิติเป็นโมเดล/กรอบแนวทางสำหรับการออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่ผสานศิลปะพิกเซลกับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น (ลวดลายจักสาน)

การทบทวนวรรณกรรม

1. ศิลปะพิกเซลในฐานะสื่อการสื่อสารทางวัฒนธรรม

ศิลปะพิกเซล (Pixel Art) เป็นภาษาภาพดิจิทัลที่ใช้โครงสร้างแบบกริดในการจัดองค์ประกอบภาพ ช่วยลดความซับซ้อนของรายละเอียดและเน้นลักษณะสำคัญของรูปทรง ทำให้ผู้เรียนสามารถรับรู้และจดจำโครงสร้างของลวดลายได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะลวดลายหัตถกรรมที่มีรูปแบบซ้ำและความสมมาตร

นอกจากนี้ ศิลปะพิกเซลยังเป็นสื่อร่วมสมัยที่เชื่อมโยงมรดกวัฒนธรรมกับการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ผ่านประสบการณ์ทางสายตาและอารมณ์ (Brown et al., 2024; Preedakorn, 2024)

2. การเรียนรู้ด้วยมัลติมีเดียและเกม

ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยมัลติมีเดียของ Mayer (2020) อธิบายว่า การผสานข้อมูลภาพและข้อความอย่างเหมาะสมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการประมวลผลทางปัญญาและลดภาระการรับรู้ของผู้เรียน ขณะที่แนวคิดการเรียนรู้ฐานเกม (Game-based Learning) ชี้ว่าองค์ประกอบของเกม เช่น เป้าหมายที่ชัดเจน การให้ผลป้อนกลับทันที และการทบทวนซ้ำ ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (Sailer & Homner, 2020) จึงเหมาะสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่ายและน่าสนใจมากขึ้น

3. การรับรู้คุณค่าหัตถกรรมและมรดกวัฒนธรรม

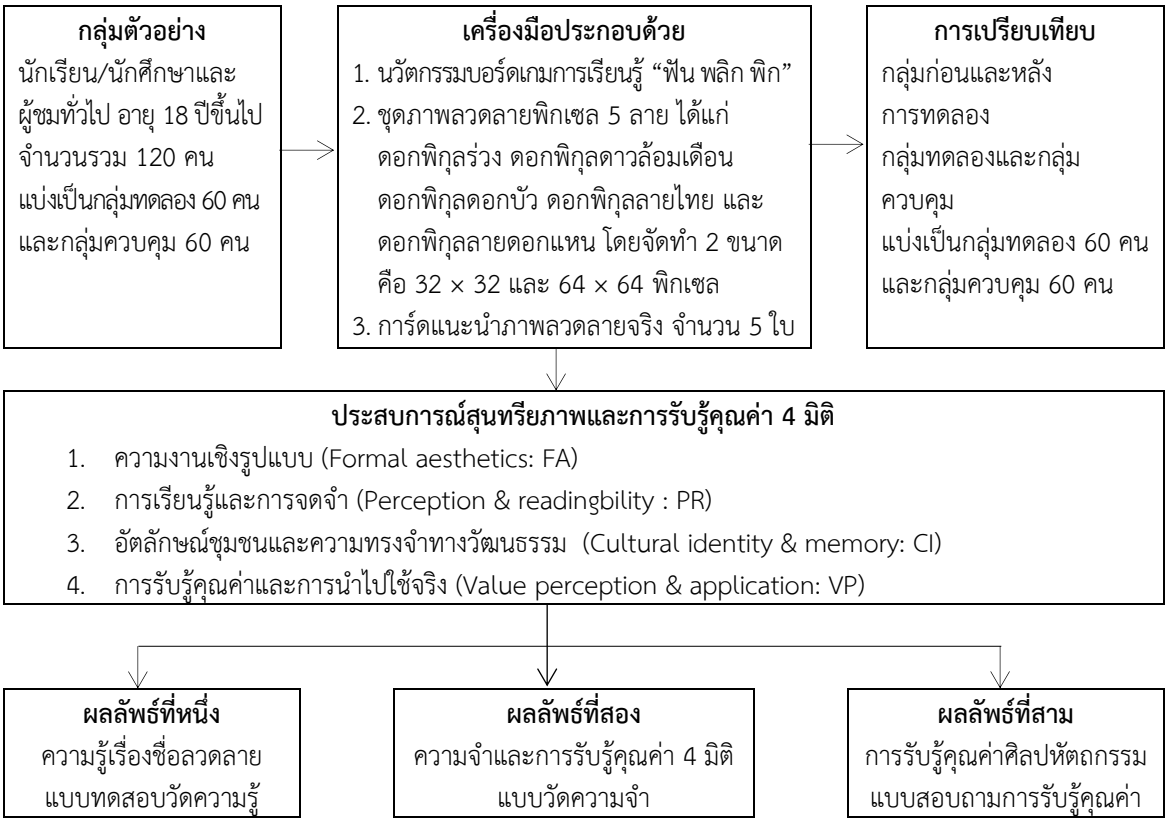
แนวคิดมรดกวัฒนธรรมที่มีชีวิต (Living Heritage) เน้นการเรียนรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมผ่านประสบการณ์และบริบทของชุมชน (UNESCO, 2020) โดยการรับรู้คุณค่าหัตถกรรมครอบคลุมมิติด้านสุนทรียศาสตร์ วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ การออกแบบสื่อการเรียนรู้จึงควรเชื่อมโยงองค์ความรู้เชิงช่างกับความหมายทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจและการตระหนักรู้ในคุณค่าของมรดกท้องถิ่นอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ความสามารถด้านนวัตกรรมและการสื่อสารยังมีบทบาทสำคัญต่อการต่อยอดทุนวัฒนธรรมสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Jansuri et al., 2026)

4. การออกแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

การเรียนรู้ในบริบทจริง (Experiential Learning) ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงองค์ความรู้กับประสบการณ์และสถานการณ์จริง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ควรมีความกระชับ เข้าใจง่าย และเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในสภาพแวดล้อมจริง เพื่อเพิ่มคุณภาพของประสบการณ์การเรียนรู้และความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิด การวิจัยตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยมัลติมีเดียของ Mayer ร่วมกับแนวคิดเกมเพื่อการเรียนรู้ (Gamification/ Game-based Learning) และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยมรดกมีชีวิตของ UNESCO ประกอบด้วยการประเมินผล 4 มิติ ได้แก่ ความงามเชิงรูปแบบ (Formal Aesthetics: FA) ความอ่านง่ายและการรับรู้ (Perception & Readability: PR) อัตลักษณ์ชุมชนและความทรงจำทางวัฒนธรรม (Cultural Identity & Memory: CI) และการรับรู้คุณค่าและการนำไปใช้ (Value Perception & Application: VP) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย
ที่มา: (Shi et al., 2021; Haug, 2016 and Design Council, 2021)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ร่วมกับการวิจัยเชิงทดลองทางการศึกษา โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ (1) การพัฒนาเครื่องมือและต้นแบบนวัตกรรม (2) การทดสอบนำร่องและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และ (3) การทดลองภาคสนาม (Field Trial) ทั้งนี้ การออกแบบการวิจัย การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง และการวิเคราะห์ข้อมูลอ้างอิงหลักการวิจัยทางการศึกษาของ Creswell and Creswell (2023)

การทดลองใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองชนิดวัดก่อนและหลังการทดลอง มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (Pretest–Posttest Control Group Design) โดยกลุ่มทดลองเรียนรู้ผ่านบอร์ดเกม “พับ พลิก พิก” ภายใต้กิจกรรมมาตรฐาน 45–60 นาที ขณะที่กลุ่มควบคุมได้รับเนื้อหาเดียวกันในรูปแบบสื่ออ่านหรือสื่อรับชม (Non-game Media) ในระยะเวลาเท่ากัน เพื่อควบคุมปริมาณสาระการเรียนรู้ที่ได้รับ

ประชากร คือ ผู้เข้าชมนิทรรศการซึ่งประกอบด้วยนักศึกษาและประชาชนทั่วไป อายุ 18 ปีขึ้นไป ณ พื้นที่จัดแสดงจริงในจังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 คน คัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) จากผู้สมัครใจเข้าร่วมและมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นจับคู่ (Matching) ตามเพศและคะแนนความรู้ก่อนการทดลอง เพื่อให้มีความใกล้เคียงกัน ก่อนสุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยโปรแกรมสร้างเลขสุ่ม กลุ่มละ 60 คน

การสุ่มจัดกลุ่มดำเนินการก่อนเริ่มกิจกรรมเพื่อป้องกันอคติในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง และเพิ่มความเท่าเทียมระหว่างกลุ่ม ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวม 120 คน ถูกกำหนดให้เพียงพอต่อการวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลทางสถิติระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยผู้เข้าร่วมให้ความยินยอมโดยสมัครใจและสามารถถอนตัวได้ทุกเมื่อ ข้อมูลถูกเก็บรักษาเป็นความลับและนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น นวัตกรรมที่พัฒนาคือบอร์ดเกม “พับ พลิก พิก” ซึ่งใช้การ์ดลวดลายดอกพิกุลพนัสนิคมในรูปแบบศิลปะพิกเซลและภาพจริง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการจดจำชื่อลวดลาย เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบความรู้ แบบทดสอบการจดจำระยะสั้นและระยะยาว แบบสอบถามการรับรู้คุณค่า และคำถามปลายเปิด โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.67–1.00) และความเชื่อมั่นตามเกณฑ์มาตรฐาน การเก็บข้อมูลดำเนินการใน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การชี้แจงและขอความยินยอม การทดสอบก่อนเรียน การเข้าร่วมกิจกรรม การทดสอบหลังเรียน และการทดสอบการจดจำระยะยาวภายหลัง 7–14 วัน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การทดสอบ t-test, ANCOVA และการรายงานขนาดอิทธิพล (Cohen’s d) เพื่อประเมินประสิทธิผลของนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น

ภาพที่ 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ทดลองเล่นบอร์ดเกม “พับ พลิก พิก”
ที่มา: อรรถเศรษฐ์ ปรีดากรณ์ และศุภชัย อารีรุ่งเรือง (ถ่ายเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2569)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่านวัตกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบบอร์ดเกม “พับ พลิก พิก” ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยใช้ภาพศิลปะพิกเซลและภาพจริงของลวดลายดอกพิกุลพนัสนิคมจำนวน 5 ลวดลาย มีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและการเล่นซ้ำ สามารถใช้เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับชื่อลาย ลักษณะลาย และความหมายของลวดลายเครื่องจักสานได้อย่างชัดเจน นวัตกรรมดังกล่าวเอื้อต่อการเรียนรู้ผ่านกระบวนการเล่น การจับคู่ และการเรียกชื่อซ้ำ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการมีส่วนร่วมและการทบทวนความรู้ในระหว่างกิจกรรม ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า

นวัตกรรมมีความเหมาะสมในด้านโครงสร้างกิจกรรม กติกาเกม และความสอดคล้องของสื่อภาพกับเนื้อหาการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ รูปแบบการออกแบบสื่อและกลไกของเกมยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงลวดลายกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น และเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย เหมาะสมต่อการนำไปใช้ในบริบทนิทรรศการและกิจกรรมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่เรียนรู้ด้วยนวัตกรรมบอร์ดเกม “พับ พลิก พิก” มีคะแนนความรู้เกี่ยวกับชื่อลายดอกพิกุลพนัสนิคมหลังทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังคงมีคะแนนสูงกว่าในการวัดความคงทนของการเรียนรู้หลัง 7–14 วัน แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถส่งเสริมทั้งความรู้และความคงทนของการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อควบคุมคะแนนก่อนทดลอง ผลการวิเคราะห์พบว่าความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการใช้นวัตกรรมบอร์ดเกมเป็นสำคัญ นอกจากนี้ กลุ่มทดลองยังมีคะแนนการจดจำชื่อลายดอกพิกุลพนัสนิคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมทั้งหลังทดลองทันทีและในการวัดความคงทน แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมสามารถช่วยเสริมสร้างการจดจำได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนความรู้ชื่อลาย (0–20) ก่อน–หลัง และแบบคงทน

ช่วงเวลา	กลุ่มทดลอง (ค่าเฉลี่ย±ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	กลุ่มควบคุม (ค่าเฉลี่ย±ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	t (Welch)	p	Cohen’s d
ก่อนทดลอง	9.16±2.00	9.39±1.98	-0.64	0.523	-0.12
หลังทดลองทันที	15.26±2.69	11.99±2.77	6.56	<.001	1.20
หลัง 7–14 วัน	13.78±2.98	9.94±2.94	7.11	<.001	1.30

จากตารางที่ 1 ก่อนทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนความรู้ชื่อลายดอกพิกุลพนัสนิคมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าทั้งสองกลุ่มมีพื้นฐานความรู้ใกล้เคียงกันก่อนเริ่มการทดลอง หลังทดลองทันที กลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้เฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาคะแนนความคงทนของการเรียนรู้หลัง 7–14 วัน พบว่ากลุ่มทดลองยังคงมีคะแนนความรู้เฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีความคงทน

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ ANCOVA (Posttest เป็นตัวแปรตาม, Pretest เป็นตัวแปรร่วม)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ (b)	t	p	partial η^2
กลุ่ม (ทดลอง=1, ควบคุม=0)	3.518	11.18	<.001	0.517
คะแนนก่อนทดลอง	1.067	13.41	<.001	—

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) โดยกำหนดคะแนนหลังทดลองเป็นตัวแปรตาม และคะแนนก่อนทดลองเป็นตัวแปรร่วม พบว่า ตัวแปรกลุ่มมีอิทธิพลต่อคะแนนหลังทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อควบคุมผลของคะแนนก่อนทดลองแล้ว นอกจากนี้ คะแนนก่อนทดลองยังมีความสัมพันธ์กับคะแนนหลังทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าพื้นฐานความรู้เดิมมีส่วนต่อผลสัมฤทธิ์หลังการทดลอง ขนาดอิทธิพลของตัวแปรกลุ่มอยู่ในระดับสูง สะท้อนว่าการใช้นวัตกรรมบอร์ดเกมมีผลต่อคะแนนความรู้หลังทดลองในเชิงปฏิบัติอย่างชัดเจน

ตารางที่ 3 แสดงคะแนนการจดจำชื่อลาย (0–5) หลังทดลองและแบบคงทน

ช่วงเวลา	กลุ่มทดลอง (ค่าเฉลี่ย±ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	กลุ่มควบคุม (ค่าเฉลี่ย±ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	t (Welch)	p	Cohen's d
หลังทดลองทันที	3.92±0.89	2.53±0.87	8.60	<.001	1.57
หลัง 7–14 วัน	3.20±1.15	2.08±1.14	5.35	<.001	0.98

จากตารางที่ 3 หลังทดลองทันที กลุ่มทดลองมีคะแนนการจดจำชื่อลายดอกพิกุลพนัสนิคมเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาคะแนนการจดจำแบบคงทนหลัง 7–14 วัน พบว่ากลุ่มทดลองยังคงมีคะแนนการจดจำเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่าคะแนนจะลดลงจากช่วงหลังทดลองทันที แต่ขนาดอิทธิพลยังอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้นั้นช่วยเสริมสร้างการจดจำได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองที่เรียนรู้ด้วยนวัตกรรมบอร์ดเกม “พับ พลิก พิก” มีคะแนนการรับรู้คุณค่าในทั้ง 4 มิติ ได้แก่ ความงามเชิงรูปแบบ ความอ่านง่ายและการรับรู้ อัตลักษณ์ชุมชนและความทรงจำทางวัฒนธรรม และการรับรู้คุณค่าและการนำไปใช้จริง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยสะท้อนว่านวัตกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนรับรู้คุณค่าของลวดลายเครื่องจักสานพนัสนิคมได้ครอบคลุมทั้งด้านสุนทรียภาพ การทำความเข้าใจโครงสร้างลวดลาย และการเชื่อมโยงกับบริบททางวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้ การออกแบบกิจกรรมและกลไกของบอร์ดเกมยังช่วยเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น และสนับสนุนการมองเห็นศักยภาพของงานหัตถกรรมในการนำไปใช้และต่อยอดในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ตารางที่ 4 แสดงคะแนนการรับรู้คุณค่า 4 มิติ (Likert 1–5) และความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

มิติ	กลุ่มทดลอง ค่าเฉลี่ย± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	กลุ่มควบคุม ค่าเฉลี่ย±ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	α ทดลอง	α ควบคุม	t	p	d
D1 สุนทรียภาพเชิงรูปแบบ (FA)	4.00±0.59	3.27±0.61	0.847	0.848	6.63	<.001	1.21
D2 ความอ่านง่าย/การรับรู้ (PR)	3.82±0.57	3.26±0.66	0.828	0.859	5.05	<.001	0.92
D3 อัตลักษณ์ชุมชน (CI)	3.77±0.58	3.38±0.54	0.847	0.786	3.91	<.001	0.71
D4 การรับรู้คุณค่า (VP)	4.01±0.59	3.49±0.59	0.848	0.851	4.89	<.001	0.89

จากตารางที่ 4 กลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้คุณค่าในทั้ง 4 มิติสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ มิติความงามเชิงรูปแบบ (FA) มิติความอ่านง่ายและการรับรู้ (PR) มิติอัตลักษณ์ชุมชนและความทรงจำทางวัฒนธรรม (CI) และมิติการรับรู้คุณค่าและการนำไปใช้ (VP) ผลการวิเคราะห์พบว่ามิติความงามเชิงรูปแบบและมิติการรับรู้คุณค่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูง ขณะที่มิติความอ่านง่ายและการรับรู้ รวมถึงมิติอัตลักษณ์ชุมชนและความทรงจำทางวัฒนธรรม มีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง นอกจากนี้แบบสอบถามการรับรู้คุณค่าในทั้ง 4 มิติมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี สะท้อนว่าเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีความเหมาะสมและสามารถใช้วัดการรับรู้คุณค่าได้อย่างน่าเชื่อถือ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบอร์ดเกม “พับ พลิก พิก” มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้และการจดจำชื่อลวดลายดอกพิกุลพนัสนิคม รวมถึงช่วยยกระดับการรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมของผู้เรียนได้ดีกว่าวิธีการเรียนรู้แบบทั่วไป สะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบสื่อเชิงภาพด้วยศิลปะพิกเซลร่วมกับกลไกเกมสามารถลดความซับซ้อนขององค์ความรู้ทางวัฒนธรรม และช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมัลติมีเดียของ Mayer (2020) ที่ชี้ว่า การผสานข้อมูลภาพและข้อความอย่างเหมาะสมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ นอกจากนี้กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนของความรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการจับคู่ การเรียกชื่อ และการทบทวนซ้ำภายในเกมช่วยกระตุ้นการเรียนรู้เชิงรุกและการจดจำระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ฐานเกมของ Sailer and Homner (2020) ที่ระบุว่ากลไกเกมช่วยเสริมแรงจูงใจและผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยยังพบว่าผู้เรียนมีการรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมสูงขึ้น โดยเฉพาะด้านอัตลักษณ์ชุมชนและความทรงจำทางวัฒนธรรม สะท้อนว่าบอร์ดเกมไม่ได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดความรู้ แต่ยังเป็นสื่อกลางเชิงประสบการณ์ที่ช่วย

เชื่อมโยงผู้เรียนกับความหมายของมรดกวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดมรดกวัฒนธรรมที่มีชีวิต (Living Heritage) ของ UNESCO (2020) จุดเด่นสำคัญของงานวิจัยนี้ คือ การแสดงให้เห็นว่าการออกแบบบอร์ดเกมสามารถทำหน้าที่เป็น “สื่อกลางทางวัฒนธรรม” ที่เชื่อมโยงองค์ความรู้หัตถกรรมพื้นถิ่นกับการเรียนรู้ร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีศักยภาพต่อยอดสู่การศึกษา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เชิงบูรณาการระหว่างศิลปะพิกเซล การเรียนรู้เชิงเกม และทุนวัฒนธรรมหัตถกรรม โดยเสนอ “โมเดลการเชื่อมโยงศิลปะพิกเซล–การเรียนรู้–คุณค่าหัตถกรรม” ซึ่งอธิบายกลไกการเปลี่ยนผ่านจากลวดลายจักสานดั้งเดิมสู่การรับรู้เชิงคุณค่าในผู้เรียนผ่านสื่อดิจิทัลเชิงปฏิสัมพันธ์ องค์ความรู้ใหม่ชี้ว่า ศิลปะพิกเซลทำหน้าที่เป็น “ตัวกลางการแปลความหมายเชิงโครงสร้าง” (structural translation mediator) ช่วยลดทอนความซับซ้อนของลวดลายหัตถกรรมให้เข้าสู่ระบบกริดที่เข้าใจง่าย ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้เชิงโครงสร้างและการจดจำที่มีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน บอร์ดเกม “พับ พลิก พิก” ทำหน้าที่เป็น “กลไกการเรียนรู้เชิงประสบการณ์” ที่กระตุ้นการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วม การจับคู่ และการทบทวนซ้ำ ส่งผลให้เกิดการเข้ารหัสความจำเชิงลึก (deep encoding) และความคงทนของการเรียนรู้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยืนยันว่า กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถยกระดับจาก “ความรู้เชิงข้อมูล” ไปสู่ “การรับรู้คุณค่าหัตถกรรม” ครอบคลุม 4 มิติ ได้แก่ สุนทรียภาพ การรับรู้เชิงโครงสร้าง อัตลักษณ์ชุมชน และการประยุกต์ใช้

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย (Body of Knowledge model)

สรุป

สรุปผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่ใช้บอร์ดเกมการเรียนรู้ “พับ พลิก พิก” มีคะแนนความรู้และการจดจำสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งหลังทดลองทันทีและหลัง 7–14 วัน และมีคะแนนการรับรู้คุณค่า 4 มิติ (FA, PR, CI, VP) สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน ผลลัพธ์ชี้ว่าการออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่ผสานภาพศิลปะพิกเซล–อัตลักษณ์งานจักสาน และกลไกเกม สามารถใช้เป็นแนวทางพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรับรู้คุณค่า และการจดจำองค์ความรู้ท้องถิ่นในบริบทนิทรรศการพื้นที่จริงได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 บอร์ดเกม “พับ พลิก พิก” มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับลวดลายจักสานและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก จึงควรนำไปใช้เป็นสื่อเสริมในการจัดนิทรรศการ การเรียนการสอนด้านศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน

1.2 ควรบูรณาการบอร์ดเกมร่วมกับกิจกรรมการเล่าเรื่อง (Storytelling) และการสาธิตงานหัตถกรรมจริง เพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ผ่านสื่อกับประสบการณ์ทางวัฒนธรรมและบริบทของชุมชนได้อย่างมีความหมายมากยิ่งขึ้น

1.3 หน่วยงานด้านการศึกษา การท่องเที่ยว และชุมชน สามารถนำบอร์ดเกมไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารคุณค่าทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการรับรู้ อัตลักษณ์ท้องถิ่น และการต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ค้นพบว่า การแปลงองค์ความรู้หัตถกรรมพื้นถิ่นผ่านศิลปะพิกเซลและกลไกเกมสามารถส่งเสริมทั้งความรู้ การจดจำ และการรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเกิดเป็น “โมเดลการแปลคุณค่าลวดลายหัตถกรรมสู่การเรียนรู้ด้วยศิลปะพิกเซล” ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับมรดกวัฒนธรรมประเภทอื่นได้ ในอนาคตควรศึกษาผลระยะยาว ขยายการทดลองสู่กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และพัฒนาโมดูลด้านการท่องเที่ยวหรือการตลาดเชิงวัฒนธรรม เพื่อประเมินผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน และการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

Brown, M. G., Carah, N., Tan, X. Y., Angus, D., & Burgess, J. (2024). Finding the future in digitally mediated ruin: #nostalgiacores and the algorithmic culture of digital platforms. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies, 30*(5), 1710–1731. https://doi.org/10.1177/13548565241270669

Creswell, J.W. and Creswell, J.D. (2023) *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches.* Sage Publications Ltd.

Design Council. (2021). *The design value framework*. Design Council. https://www.designcouncil.org.uk/resources/the-design-value-framework

Haug, A. (2021). Designing for aesthetic experience in product interaction. *The Design Journal, 24*(6), 1–18. https://doi.org/10.1080/14606925.2021.1888032

Haug, A. (2016). A framework for the experience of product aesthetics. *The Design Journal, 19*(5), 809–826. https://doi.org/10.1080/14606925.2016.1200342

Kolb, D. A. (2021). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Pearson.

Jansuri, A., Siriwong, P., Lalaeng, C., & Nantanakorn, P. (2026). Unlocking community-based tourism success: A PLS-SEM analysis of capabilities, innovation, and marketing in Thai networks. *Asian Interdisciplinary and Sustainability Review, 14*(2), Article 23. https://doi.org/10.14456/aisr.2025.34

Mayer, R. E. (2020). *Multimedia learning* (3rd ed.). Cambridge University Press.

Preedakorn, A. (2024). The history and aesthetics of pixel art. *DEC Journal: Art and Design, 3*(2), 95–119. https://doi.org/10.69598/decorativeartsjournal.3.95-119

Preedakorn, S. (2024). Pixel-based visual communication and cultural perception in digital learning contexts. *Journal of Visual Culture and Design, 9*(1), 15–29.

Sailer, M., & Homner, L. (2020). The gamification of learning: A meta-analysis. *Educational Psychology Review, 32*(1), 77–112. https://doi.org/10.1007/s10648-019-09498-w

Sun, Y., & Liu, X. (2022). How design technology improves the sustainability of intangible cultural heritage products: A practical study on bamboo basketry craft. *Sustainability, 14*(19), 12058. https://doi.org/10.3390/su141912058

Sailer, M., & Homner, L. (2020). The gamification of learning: A meta-analysis. *Educational Psychology Review, 32*, pp.77–112. https://doi.org/10.1007/s10648-019-09498-w

Shi, A., Huo, F., & Hou, G. (2021). Effects of design aesthetics on the perceived value of a product. *Frontiers in Psychology, 12*, 670800. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.670800

UNESCO. (2020). *Teaching and learning with living heritage: Lessons learnt from UNESCO–EU pilot project*. UNESCO Intangible Cultural Heritage.

UNESCO. (2020). *Operational guidelines for the implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. UNESCO Publishing.

Wang, T., Ma, Z., Zhang, F., & Yang, L. (2023). Research on wickerwork patterns creative design and development based on style transfer technology. *Applied Sciences, 13*(3), 1553. https://doi.org/10.3390/app13031553

BECOMING A SCIENCE TEACHER: FOSTERING PRE-SERVICE SCIENCE TEACHERS' SELF-EFFICACY THROUGH LESSON STUDY

Pattaraporn Pikunkwan and Witchuda Ponyangnok*
Faculty of Education, Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
*Corresponding Author E-mail: witchuda.wp@aru.ac.th
Received March 30, 2026**; Revised** May 14, 2026**; Accepted** June 19, 2026

Abstract

Science teaching self-efficacy shapes how pre-service science teachers (PSTs) implement instruction and respond to classroom challenges. This study investigated PSTs' self-efficacy levels and explored how Lesson Study fostered self-efficacy. An embedded mixed methods design was employed across two phases. Phase 1 surveyed 332 fourth-year PSTs from Rajabhat Universities selected via multi-stage random sampling, using the Science Teaching Efficacy Belief Instrument-B (STEBI-B; IOC = 0.80–1.00; α = .91). Phase 2 involved six purposively selected PSTs categorized by initial self-efficacy level (highest, high, medium, low) who completed three Lesson Study cycles with mentor teachers and university supervisors; qualitative data were collected through observation, semi-structured interviews, and reflection logs then analyzed using content analysis. Phase 1 revealed that the overall science teaching self-efficacy of pre-service teachers was at a high level (M = 3.69, SD = 1.02) across both PSTE (M = 3.69, SD = 1.06) and STOE (M = 3.69, SD = 0.98). Phase 2 revealed that Lesson Study explicitly fostered substantial self-efficacy growth across all six participants, most effectively among those who entered with the lowest initial confidence. Through the Lesson Study, participants demonstrated clear behavioral transformations: they overcame instructional anxiety to teach confidently, shifted from script dependency to pedagogical flexibility, and embraced student-centered instruction. Furthermore, they successfully integrated technology, developed a humble approach to assessing their own abilities, and cultivated the capacity to reflection-in-action. Two features drove these transformations: the buddy teacher pairings, which enabled learning from shared classroom experience, and the reteach phase, which turned earlier struggles into purposeful second attempts. These findings suggest that integrating Lesson Study into practicum programs offers a replicable, evidence-based pathway for developing robust and sustainable science teaching self-efficacy in pre-service educators.

Keywords: Science Teaching Self-Efficacy, Pre-Service Science Teachers, lesson study, professional learning community, Rajabhat University

Introduction

Grounded in Bandura's (1997) Social Cognitive Theory, science teaching self-efficacy refers to a teacher's belief in their capacity to organize and execute effective science instruction (Enochs & Riggs, 1990). This belief fundamentally shapes how pre-service science teachers (PSTs) navigate the classroom. For instance, highly efficacious PSTs tend to embrace inquiry-based teaching and manage complex learning environments with confidence. In contrast, those with lower self-efficacy often perceive teaching challenges as personal threats, which can induce anxiety and lead to a reliance on rote instruction (Oppermann et al., 2019). self-efficacy beliefs evolve during practical teaching experiences (Menon & Azam, 2021; Schipper et al., 2018). Most studies continue to focus on correlational variables rather than exploring systematic approaches to developing self-efficacy in authentic classroom settings (Menon & Sadler, 2016; Yerdelen et al., 2024).

This gap is particularly pressing within the context of Thai Rajabhat Universities. Historically, science teacher education programs in Thailand have drawn criticism for a lack of student-centered approaches and limited integration of pedagogical innovations during the teaching practicum (Faikhamta et al., 2018). Drawing on four years of experience as a university instructor working closely with fourth-year PSTs, the researcher observed a recurring pattern: despite possessing strong content knowledge, these students frequently struggled with teaching anxiety, adhered rigidly to lesson plans, and lacked pedagogical flexibility in real classrooms. Such behaviors are classic indicators of fragile teaching self-efficacy. Echoing these observations, recent studies indicate that many Thai pre-service teachers feel apprehensive and underprepared for science instruction, pointing to a critical need for structured pedagogical support and collaborative networks during their practicum (Pinthong et al., 2020).

To address this issue, the present study investigated the current state of science teaching self-efficacy among PSTs across the Rajabhat University network and examined the impact of a Lesson Study intervention—facilitated through a Professional Learning Community (PLC)—as a mechanism to foster it. Rather than solely measuring efficacy levels pre- and post-intervention, this research traces the developmental process and behavioral transformations of PSTs over time. Ultimately, the findings offer empirical evidence and practical guidance for teacher preparation institutions looking to integrate Lesson Study into their practicum programs, ensuring the sustainable development of confident, highly efficacious science teachers.

Research Objectives

1. To examine the level of science teaching self-efficacy among pre-service science teachers.

2. To foster science teaching self-efficacy in pre-service science teachers through Lesson Study

Literature Review

1. Self-Efficacy and Science Teaching Self-Efficacy

Rooted in Bandura's (1997) Social Cognitive Theory, self-efficacy refers to an individual's belief in their capacity to organize and execute actions required to achieve specific goals - defined precisely as "beliefs in one's capabilities to organise and execute the courses of action required to produce given attainments" (Bandura, 1997). It operates through two distinct but interrelated dimensions: outcome expectancy - the belief that a given action will lead to certain outcomes - and self-efficacy expectancy - confidence in one's own ability to perform the behavior required to produce those outcomes (Bandura, 1977; Guskey & Passaro, 1994). This distinction carries direct implications for teacher education; it is actual teaching practice that builds self-efficacy expectancy, suggesting that teacher preparation programs must provide not only content knowledge but also structured opportunities for authentic classroom engagement (Bandura, 1997)

Critically, self-efficacy is not a fixed trait, but a dynamic, context-specific construct shaped by four primary sources: mastery experiences, vicarious experiences, social persuasion, and physiological and affective states (Bandura, 1997) In the context of science education, science teaching self-efficacy has been operationalized through the Science Teaching Efficacy Belief Instrument (STEBI-B), which assesses two subscales: Personal Science Teaching Efficacy (PSTE) and Science Teaching Outcome Expectancy (STOE) (Enochs & Riggs, 1990). Research consistently demonstrates that PSTs with high science teaching self-efficacy are more likely to adopt inquiry-based, student-centered approaches, while those with lower efficacy tend to rely on rote, teacher-centered instruction and disengage when faced with classroom challenges (Oppermann et al., 2019; Yerdelen et al., 2024). However, a large proportion of PSTs enter teacher preparation programs with limited science backgrounds and low confidence, underscoring the need for structured, experience-based interventions that deliberately activate all four sources of efficacy to build robust and sustainable teaching beliefs (Yerdelen et al., 2024; Nafziger et al., 2026).

2. Lesson Study as Professional Development

Situated Learning Theory, proposed by Lave and Wenger (1991), holds that learning is fundamentally a social process embedded in authentic practice rather than an individual cognitive event. Its central concept - Legitimate Peripheral Participation (LPP) - describes how newcomers gradually move from the margins toward full membership in a Community of Practice (CoP) by engaging alongside experienced practitioners in real, meaningful activities. Wenger (1998) extended this framework by arguing that participation in shared practice shapes not only what practitioners know but who they become, encompassing four interrelated dimensions: meaning, practice, community, and identity. In teacher education, this perspective implies that PSTs develop professional knowledge and self-efficacy most effectively through structured participation in authentic teaching communities - not through decontextualized coursework - where observation, practice, reflection, and mentorship unfold together (Lave & Wenger, 1991; Wenger, 1998).

Lesson Study enacts these principles directly. In this study, PSTs collaboratively design lesson plans before one PST teaches the lesson and subsequently shares their classroom experience — including challenges, student responses, and reflective insights — with their buddy partner. The partner then takes the revised plan and reteaches the lesson in their own classroom context. This iterative cycle of shared planning, experiential narration, and reteaching is precisely the kind of authentic, practice-embedded learning that Lave and Wenger (1991) argue is indispensable for professional growth. Each phase of this process corresponds directly to one of Bandura's (1997) four sources of self-efficacy: collaborative planning and peer debriefing provide social persuasion through constructive, collegial feedback; the first teacher's reflective narration offers the partner a sympathetic experience — enabling them to mentally rehearse and reframe the lesson before entering the classroom; and the Reteach phase itself generates the most compelling source of all, mastery experience, as PSTs enact a refined lesson with greater pedagogical confidence and purpose (Bandura, 1997; Cojorn & Seesom, 2025). Research confirms that this kind of iterative, socially embedded practice produces measurable and sustained gains in teaching self-efficacy, particularly among PSTs who begin with the lowest initial confidence (Nafziger et al., 2026; Yerdelen et al., 2024).

In the science education context, Lesson Study has been shown to support the professional development of pre-service science teachers by enhancing collaborative learning, didactic practice, and pedagogical content knowledge (Conceição et al., 2022). In Thailand specifically, Lesson Study has been demonstrated to facilitate pre-service science teachers in transforming traditional pedagogical beliefs toward inquiry-oriented

teaching through critical reflection and collaborative practice (Nawanidbumrung et al., 2024), within a broader landscape of science teacher education that has long recognized the value of reflective, collaborative practice (Faikhamta et al., 2018).

Research Framework

To clearly present the relationship between the theoretical frameworks, the Lesson Study intervention, and the development of science teaching self-efficacy, the conceptual framework is illustrated in Figure 1.

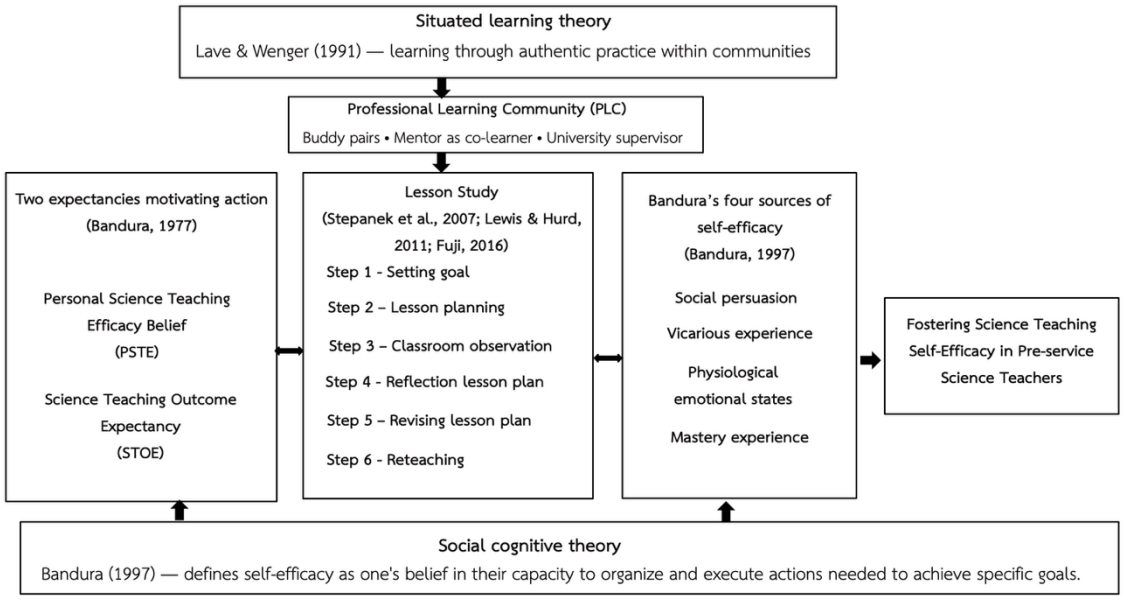

Figure 1 shows the conceptual framework of the research

Research Methodology

Research Design

This study employed an Embedded Mixed Methods Design (Creswell & Plano Clark, 2018) situated within a Pragmatism philosophical paradigm, prioritizing practical problem-solving and real-world applicability. Quantitative data (Phase 1) were embedded within a qualitative interpretive framework (Phase 2), with each phase addressing a distinct research question while collectively contributing to an integrated understanding of pre-service science teacher self-efficacy development.

Phase 1: Quantitative Survey of Current Self-Efficacy State

Population and Sample: The target population comprised all fourth-year pre-service science teachers at the 38 Rajabhat Universities. A sample of 332 participants (86.14% female, 13.86% male) was recruited through multi-stage random sampling combined with proportional quota allocation across university regions.

Instrument: Data were collected using a researcher-modified version of the Science Teaching Efficacy Belief Instrument-B (STEBI-B) (Enochs & Riggs, 1990). The instrument comprised of Personal Science Teaching Efficacy (PSTE) and Science Teaching Outcome Expectancy (STOE) 23 items rated on a five-point Likert scale (1 = Strongly Disagree to 5 = Strongly Agree). Content validity was established through expert review, yielding an Item-Objective Congruence (IOC) index of 0.80–1.00. Internal consistency reliability was confirmed with a Cronbach's alpha coefficient of .91.

Data Collection and Analysis: Data were collected via an online questionnaire platform. Descriptive statistics—including means, and standard deviations—were computed to characterize the current state of pre-service science teachers' self-efficacy.

Phase 2: Qualitative Investigation of Self-Efficacy Development

Participants: Six pre-service science teachers (PST-1 through PST-6) were purposively selected from the Phase 1 sample based on their STEBI-B scores to represent three self-efficacy strata: Highest (PST-4), High (PST-6), Medium (PST-3), and Low (PST-2, PST-5). Participants were organized into three cross-school buddy pairs (Pairs 1–3) for the duration of the intervention.

Intervention: Six case-study pre-service teachers (PSTs) were organized into three cross-institutional pairs, acting as "Buddy Teachers" from different practicum schools. These team comprising the six PSTs, six mentor teachers, and two university supervisors. Over the course of one semester, each pair completed three cycles of Lesson Study. This three-cycle structure was deliberately designed to provide sufficient iterative opportunities for participants to plan, enact, reflect, and successfully modify their teaching practices, which is necessary to observe meaningful pedagogical transformations and self-efficacy growth. Within each cycle, the paired PSTs collaboratively set learning goals and designed a lesson plan. One PST then taught the initial lesson while mentor teachers, and university supervisors observed. Following the classroom implementation, the team engaged in a collaborative reflection with the mentor teachers and supervisors to critically evaluate and revise the lesson plan. Subsequently, the partner PST reteached the revised version of the lesson in their own classroom, culminating in a final group reflection and a written report.

Data Collection: Prior to data collection, ethical approval was obtained from the relevant institutional ethics committee. Qualitative data were gathered through multiple sources to facilitate methodological triangulation: (a) observation with detailed field notes recorded by the research team (b) semi-structured individual interviews conducted with each pre-service teacher following each Lesson Study cycle; (c) focus group discussions with each buddy pair at the conclusion of the intervention; and (d)

individual reflection logs. Pre- and post-intervention STEBI-B scores were also collected from the six participants to provide quantitative reference points for triangulation.

Data Analysis: Qualitative data were subjected to content analysis following an inductive-deductive approach (Creswell & Plano Clark, 2018). Trustworthiness of qualitative findings was established through multiple procedures aligned with Lincoln and Guba's (1985) criteria: (a) Credibility was enhanced via prolonged engagement throughout the semester-long intervention, peer debriefing among the research team, and member checking whereby participants reviewed and confirmed the accuracy of their interview transcripts; (b) Transferability was supported through thick description of the research context; (c) Dependability was ensured through an audit trail documenting all methodological decisions and data transformation steps; and (d) Confirmability was achieved through spontaneous journaling by the lead researcher to acknowledge and bracket potential researcher bias.

Research Result

1. Current State of Pre-Service Science Teachers' Self-Efficacy

The quantitative results indicated that the overall science teaching self-efficacy among the 332 participants was at a high level (M = 3.69, SD = 1.02). An examination of the two subscale components revealed a consistent pattern, with both Personal Science Teaching Efficacy (PSTE) and Science Teaching Outcome Expectancy (STOE) receiving correspondingly high ratings (Table 1).

Table 1 Descriptive Statistics of Pre-service Science Teachers' Self-Efficacy Components (N = 332)

Component	M	SD	Level
Personal Science Teaching Efficacy (PSTE)	3.69	1.06	High
Science Teaching Outcome Expectancy (STOE)	3.69	0.98	High
Overall Self-Efficacy	**3.69**	**1.02**	**High**

Despite these high quantitative scores, qualitative analysis of the open-ended responses revealed a more complex pedagogical reality. Regardless of their prior teaching backgrounds, which ranged from a brief two-week practicum placement to over a year of experience as science tutors, the PSTs consistently expressed underlying instructional anxieties. Specifically, their concerns centered on classroom management, time constraints during experiment-based lessons, and the ability to address unexpected

student questions. Consequently, this discrepancy establishes a strong empirical rationale for the Lesson Study intervention investigated in Phase 2.

2. Fostering Self-Efficacy through Cross-School Lesson Study

Pre- and post-intervention STEBI-B scores showed that Lesson Study explicitly fostered substantial growth across all six participants, with the group mean rising from 3.31 (SD = 0.89) to 4.50 (SD = 0.23). Those with the lowest initial confidence exhibited the greatest gains (Table 2).

Table 2 Individual Self-Efficacy Scores and Key Behavioral Transformations

(N = 6)

Participant	Initial Level	Pre-SE	Post-SE	Key Behavioral Transformation
PST-1	Medium	3.38	4.50	Shifted from rigid plan adherence to pedagogical flexibility; integrated Sound Meter app creatively.
PST-2	Low	2.48	4.35	Overcame time management difficulties; developed strong classroom control.
PST-3	Medium	3.43	4.64	Confident use of interactive models and Exit Tickets; cultivated reflect-in-action skills.
PST-4	Highest	4.52	4.88	Transitioned from ego-centric to Humble Confidence; receptive to peer feedback.
PST-5	Low	2.13	4.26	Most dramatic growth; overcame fear of technology; integrated interactive tools confidently.
PST-6	High	3.92	4.39	Resolved administrative anxiety; developed sharp real-time pedagogical decision-making.

Content analysis revealed four interconnected mechanisms through which each Lesson Study step activated a corresponding efficacy source (Bandura, 1997).

Mastery Experience through Reteach (Step 6). The Reteach phase consistently emerged as the most compelling self-efficacy catalyst. Entering reteaching with a revised plan and peer insights already integrated transformed prior struggles into corrective success. PST-2 reflected: “The second time, I felt like I was actually teaching, not just surviving.”

Vicarious Learning through Shared Narratives (Step 3). Vicarious learning operated through symbolic modeling (Bandura, 1997) rather than direct observation. The Buddy Teacher’s structured account of classroom realities served as a relatable coping model. PST-5 reflected after hearing PST-6’s account: “If she could manage the technology in her class, I thought maybe I could try in mine.” This narrative exchange distinguishes the cross-school model from conventional single-school Lesson Study (Cojorn & Seesom, 2025).

Social Persuasion as Collaborative Foundation (Steps 1–2 and 4–5). Collaborative planning and PLC debriefing served as continuous social persuasion. Mentors who reframed setbacks as shared pedagogical challenges consistently reduced anxiety and fostered willingness to experiment. PST-3 reflected: “Receiving positive feedback and support made me feel that this work is valuable and that I do not have to do everything alone.”

Physiological and Affective Regulation (Steps 4–5). Reflection logs revealed a consistent arc across all pairs: elevated anxiety before the initial teach, active processing during debriefing, and calm purposefulness during reteaching mirroring Bandura’s (1997) account of how scaffolded success moderates’ maladaptive arousal. PST-4’s shift from ego-centric confidence to Humble Confidence reflected not a large numerical gain but a qualitative recalibration of professional identity sustained across three cycles.

Discussion

1. Phase 1 results aligned with comparable fourth-year populations (Menon & Sadler, 2016; Yerdelen et al., 2024): PSTs rated their self-efficacy highly across both PSTE and STOE (M = 3.69). This pattern is partly an artifact of the instrument the STEBI-B asks what PSTs expect to do in future classrooms, not what they can do today (Bleicher, 2004; Enochs & Riggs, 1990), so high scores reflect aspiration more than readiness. The qualitative data made this gap visible. Regardless of how much prior teaching experience participants had, the same three anxieties surfaced repeatedly: managing

student behavior during inquiry activities, running out of time in experiments, and not knowing how to handle unexpected questions. These are not minor concerns they are the daily realities of science teaching. Bandura (1997) distinguished between general efficacy beliefs and the context-specific efficacy that governs actual instructional behavior, and classroom management anxiety has been consistently linked to reduced self-efficacy during the practicum (Gorospe, 2022; Yerdelen et al., 2024). Experience alone, it seems, does not close this gap without structured reflection and support (Gorospe, 2022; Yerdelen et al., 2024).

2. Phase 2 demonstrated how Lesson Study explicitly fosters science teaching self-efficacy. The intervention fostered substantial growth by activating all four self-efficacy sources: collaborative planning provided social persuasion, shared narratives offered vicarious learning, structured reflections regulated physiological states, and the Reteach phase generated mastery experiences. This substantial growth was strongest among those who started with the least confidence (Mok et al., 2023; Täschner et al., 2025). The turning point for most participants was the Reteach phase. Having already revised the lesson plan, heard the partner's account of what went wrong, and received mentor feedback, PSTs entered the classroom for the second time in a fundamentally different position. PST-2 described it simply: "The second time, I felt like I was actually teaching, not just surviving." The cross-school design also produced an unexpected finding: because partners taught in different schools and could not observe each other directly, vicarious learning happened through storytelling rather than observation and it worked. When PST-5 heard PST-6 describe managing a digital tool in her classroom, that account was enough: "If she could manage the technology in her class, I thought maybe I could try in mine." Bandura (1997) calls this symbolic modeling, and this study suggests it can be as effective as direct observation in a cross-school context (Cojorn & Seesom, 2025). Throughout all three cycles, structured reflection and lesson revision reframed setbacks as problems the whole team owned rather than failures the individual carried and that shift in framing changed the emotional arc of the experience (Yerdelen et al., 2024). By the final cycle, participants were no longer executing lesson plans; they were reading classrooms in real time and adjusting on the spot, the capacity Schön (1983) calls reflect-in-action, and precisely the outcome that Lesson Study, by activating all four of Bandura's (1997) efficacy sources within a single cycle, is designed to produce.

New Knowledge from the Research

This study generated new knowledge that can be synthesized into the following conceptual model.

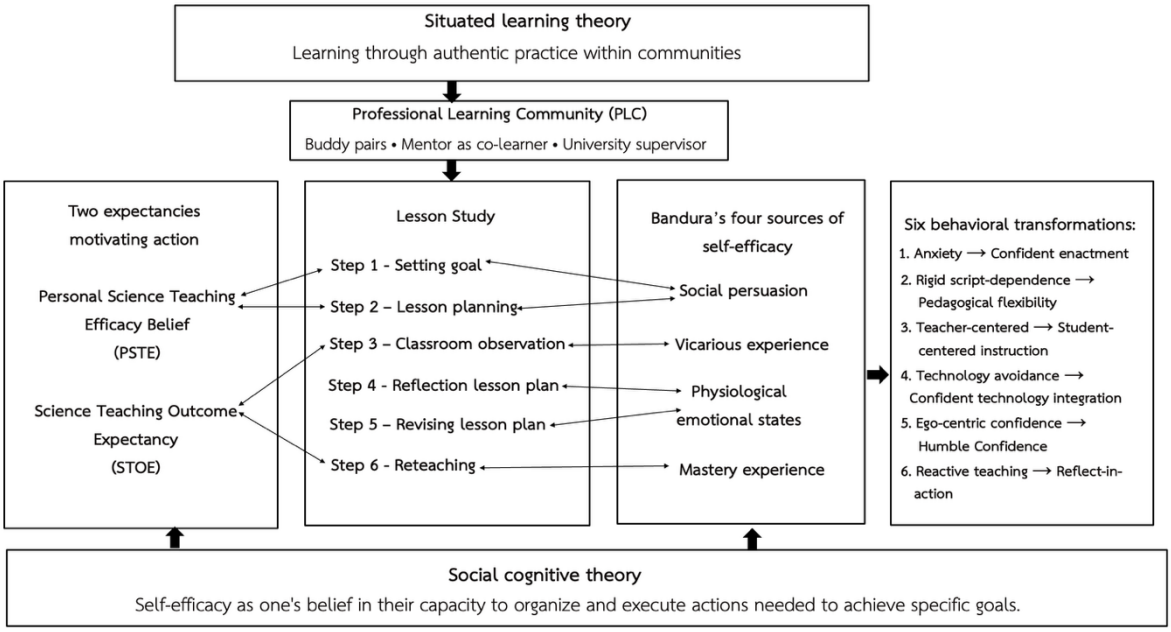

Figure 2 New Knowledge from the Research

Figure 2 presents the body of knowledge derived from this study. Grounded in Situated Learning Theory (Lave & Wenger, 1991) and Social Cognitive Theory (Bandura, 1997), the model demonstrates how the Lesson Study cycle systematically activates sources of self-efficacy within a structured Professional Learning Community (PLC). Although these sources interact dynamically throughout the cycle, specific phases serve as primary catalysts: collaborative planning (Steps 1-2) establishes social persuasion, the Buddy Teacher exchange (Step 3) facilitates vicarious experience through symbolic modeling, structured debriefings (Steps 4–5) regulate physiological and affective states, and the reteach phase (Step 6) delivers the decisive enactive mastery experience. This systematic alignment constitutes the study's primary theoretical contribution. Empirically, the model catalyzed meaningful behavioral changes among pre-service science teachers. Instead of struggling with instructional anxiety and relying rigidly on scripts, participants developed greater pedagogical flexibility and taught with confidence. They also shifted toward student-centered instruction, successfully integrated technology, and developed a humble approach to assessing their own abilities. Finally, they cultivated the capacity to reflect-in-action. Ultimately, these findings confirm that Lesson Study effectively bridges the gap between projected confidence and authentic classroom

readiness across both the PSTE and STOE dimensions. Furthermore, this model provides practical benefits for educational agencies and society. Teacher preparation institutions and school networks can apply this framework to systematically redesign their practicum programs, ensuring the sustainable development of efficacious science teachers. Ultimately, this benefits society by providing classrooms with confident educators who can deliver high-quality science instruction, thereby fostering a future generation of scientifically literate citizens capable of critical thinking and innovation.

Conclusion

This study identified a gap between reported self-efficacy and authentic classroom readiness: PSTs rated their confidence highly on the STEBI-B, but qualitative data revealed persistent anxieties around the very demands that define science teaching. This confirms that quantitative measures alone cannot capture PSTs' actual pedagogical preparedness, and that mixed-methods approaches are essential for a complete picture. Phase 2 demonstrated that Lesson Study closes this gap through intentional structural design rather than additional coursework transforming anxious, script-dependent novices into flexible, reflective practitioners capable of Reflect-in-Action (Schön, 1983). Teacher preparation institutions can replicate this model by embedding Reteach phases and cross-institutional Buddy Teacher pairings into existing practicum frameworks as a sustainable, evidence-based pathway for developing self-efficacious science educators. Regarding theoretical contributions, this study provides a conceptual model illustrating how specific phases of the Lesson Study cycle systematically activate Bandura's sources of self-efficacy.

Recommendation

1. Recommendation for utilizing research findings

1.1 Teacher preparation programs should supplement quantitative surveys (e.g., STEBI-B) with classroom observations and reflective interviews to accurately gauge PSTs' actual readiness.

1.2 Institutions should systematically embed "Reteach" phases and cross-institutional buddy pairings into existing practicums.

1.3 Institutions should invest in developing mentor teachers' capacity for constructive, non-evaluative debriefing facilitation, as mentor quality is as consequential as the teaching experience itself.

2. Recommendation for further research

Future research should longitudinally track whether these efficacy gains persist as PSTs transition into full-time teaching. It would also be valuable to validate this model across different subject areas and investigate how mentor quality impacts the process.

References

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review, 84*(2), 191–215. https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.

Bleicher, R. E. (2004). Revisiting the STEBI-B: Measuring self-efficacy in preservice elementary teachers. *School Science and Mathematics, 104*(8), 383–391. https://doi.org/10.1111/j.1949-8594.2004.tb18004.x

Cojorn, K., & Seesom, J. (2025). Exploring pre-service teachers' self-efficacy: The impact of community of practice and lesson study. *Education Sciences, 15*(10), 1357. https://doi.org/10.3390/educsci15101357

Conceição, T., Baptista, M., & da Ponte, J. P. (2022). Examining pre-service science teachers' pedagogical content knowledge through lesson study. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education, 18*(1), Article em2060. https://doi.org/10.29333/ejmste/11442

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). SAGE.

Enochs, L. G., & Riggs, I. M. (1990). Further development of an elementary science teaching efficacy belief instrument: A preservice elementary scale. *School Science and Mathematics, 90*(8), 694–706. https://eric.ed.gov/?id=ED319601

Faikhamta, C., Ketsing, J., Tanak, A., & Chamrat, S. (2018). Science teacher education in Thailand: A challenging journey. *Asia-Pacific Science Education, 4*, Article 3. https://doi.org/10.1186/s41029-018-0021-8

Gorospe, J. D. (2022). Pre-service teachers' teaching anxiety, teaching self-efficacy, and problems encountered during the practice teaching course. *Journal of Education and Learning, 11*(4), 84–91. https://doi.org/10.5539/jel.v11n4p84

Guskey, T. R., & Passaro, P. D. (1994). Teacher efficacy: A study of construct dimensions. *American Educational Research Journal, 31*(3), 627–643. https://doi.org/10.3102/00028312031003627

Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511815355

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. SAGE.

Menon, D., & Azam, S. (2021). Investigating preservice teachers' science teaching self-efficacy: An analysis of reflective practices. *International Journal of Science and Mathematics Education, 19*(8), 1587–1607. https://doi.org/10.1007/s10763-020-10131-4

Menon, D., & Sadler, T. D. (2016). Preservice elementary teachers' science self-efficacy beliefs and science content knowledge. *Journal of Science Teacher Education, 27*(6), 649–673. https://doi.org/10.1007/s10972-016-9479-y

Mok, S. Y., Rupp, D., & Holzberger, D. (2023). What kind of individual support activities in interventions foster pre-service and beginning teachers' self-efficacy? A meta-analysis. *Educational Research Review, 40*, 100544. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2023.100544

Nafziger, B., Moldavan, A. M., & Brady, A. C. (2026). Examining growth in preservice science teaching and learning self-efficacy using mixed methods. *Journal of Research in Science, Mathematics and Technology Education, 9*(1), 2343. https://doi.org/10.31756/jrsmte.911

Nawanidbumrung, W., Promratana, P. L., Chantharaukrit, P., & Inoue, N. (2024). Unpacking and transforming teachers' beliefs toward inquiry-oriented teaching through lesson study: A cross-case analysis of Thai preservice science teachers. *Journal of Education and Learning, 13*(6), 184–199. https://doi.org/10.5539/jel.v13n6p184

Oppermann, E., Brunner, M., & Anders, Y. (2019). The interplay between early childhood teachers' science self-efficacy beliefs, their teaching practices, and pupils' interest and ability. *Learning and Individual Differences, 70*, 86–97. https://doi.org/10.1016/j.lindif.2019.01.006

Pinthong, T., Jaitrong, W., & Ketsing, J. (2020). A study of the relationship between pre-service teachers' prior experience in science learning and their self-efficacy belief on inquiry-based learning. *Journal of Education and Innovation, 22*(1), 72–83. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/115947

Schipper, T., Goei, S. L., de Vries, S., & van Veen, K. (2018). Professional growth in adaptive teaching competence as a result of lesson study. *Teaching and Teacher Education, 68,* 289–303. https://doi.org/10.1016/j.tate.2017.09.015

Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books.

Täschner, J., Dicke, T., Reinhold, S., & Holzberger, D. (2025). "Yes, I can!" A systematic review and meta-analysis of intervention studies promoting teacher self-efficacy. *Review of Educational Research, 95*(1), 349. https://doi.org/10.3102/00346543231221499

Wenger, E. (1998). *Communities of practice: Learning, meaning, and identity*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511803932

Yerdelen, S., Tas, Y., & Osmanoglu, A. (2024). Investigating the change in prospective science teachers' self-efficacy beliefs and the sources of this change during the teaching practice course. *Frontiers in Education, 9*, 1427513. https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1427513

การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรผ่านช่องทางออนไลน์: กรณีศึกษากาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่าน

A STUDY OF BEHAVIOR AND FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO PURCHASE COFFEE FROM FARMERS VIA ONLINE CHANNELS: A CASE STUDY OF COFFEE FROM FARMERS IN NAN PROVINCE

ชุติสร เรืองนาราบ และวนิดา พิมพ์โคตร*
Chutisorn Ruangnarab and Vanida Pimkord*
คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna Nan
Faculty of Economics, Ramkhamhaeng University, Thailand
*Corresponding Author E-mail: vanida.p@rumail.ru.ac.th
Received April 18, 2026; **Revised** June 7, 2026; **Accepted** June 20, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภคกาแฟที่เคยซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) ด้วยแบบสอบถามออนไลน์ จำนวน 225 ตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและพฤติกรรมการซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรผ่านช่องทางออนไลน์ด้วยสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริโภคกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ ส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดน่านและเป็นผู้ที่มีกำลังซื้อสูง ด้านพฤติกรรมการซื้อกาแฟจากเกษตรกรจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ พบว่า เมล็ดกาแฟคั่วสายพันธุ์อะราบิกาเป็นผลิตภัณฑ์ที่นิยมเลือกซื้อมากที่สุด โดยสั่งซื้อผ่านช่องทาง Facebook ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรผ่านช่องทางออนไลน์ พบว่า ทัศนคติต่อการซื้อกาแฟจากเกษตรกรโดยตรงและปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ ในขณะที่ปัจจัยทางการตลาดอื่น ๆ ไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์กาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว และการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคจะขึ้นอยู่กับทัศนคติและผลิตภัณฑ์เป็นหลัก

คำสำคัญ: การตัดสินใจซื้อ, เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ, จังหวัดน่าน, ช่องทางออนไลน์

Abstract

This research aims to examine the behavior and factors influencing the decision to purchase coffee from farmers in Nan Province via online channels. A quantitative analysis was used to collect data from a sample of coffee consumers who had previously purchased coffee from farmers in Nan Province through online channels. A convenience sampling method was used, with an online questionnaire and a sample of 225 respondents. General information and purchasing behavior of coffee from farmers in Nan Province were analyzed using frequency distribution and percentages. Factors influencing the decision to purchase coffee online were analyzed using Structural Equation Modeling (SEM).

The results showed that most coffee consumers from farmers in Nan Province via online channels had previously traveled to Nan Province and had high purchasing power. Regarding online purchasing behavior, roasted Arabica coffee beans were the most popular product purchased, with orders primarily placed via Facebook. Analysis of factors influencing the decision to purchase coffee from farmers online revealed that attitudes towards purchasing coffee directly from farmers and product factors significantly influenced the decision, while other marketing factors had no significant impact. This research indicated that coffee products from farmers in Nan province have a unique identity, and consumer purchasing decisions are primarily dependent on attitude and the product itself.

Keywords: decision to purchase, coffee farmers, Nan province, online channels

บทนำ

กาแฟเป็นหนึ่งในพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในแง่ของการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับเกษตรกร และผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานกาแฟ ตั้งแต่การปลูก การเก็บเกี่ยว การแปรรูป ไปจนถึงการตลาด การจำหน่าย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากข้อมูลสถิติของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรระบุว่าในปี พ.ศ. 2568 มีจำนวนครัวเรือนผู้ปลูกกาแฟทั้งประเทศ 24,949 ครัวเรือน ในพื้นที่ 36 จังหวัด เป็นเนื้อที่ยืนต้น 208,094 ไร่ เนื้อที่ให้ผลผลิต 186,867 ไร่ ให้ผลผลิต จำนวน 16,020 ตัน โดยผลผลิตที่ได้แบ่งเป็นกาแฟพันธุ์อะราบิกา (Arabica) จำนวน 10,764 ตัน ซึ่งปลูกในพื้นที่สูงภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย น่าน และแม่ฮ่องสอน และกาแฟพันธุ์โรบัสตา (Robusta) จำนวน 5,256 ตัน ที่ปลูกได้ดีในพื้นที่ที่มีอุณหภูมิและความชื้นสูง โดยเฉพาะภาคใต้ของไทย เช่น ชุมพร ระนอง ซึ่งพื้นที่ในการเพาะปลูกปี 2567/68 มีเนื้อที่ผลลดลงจากปีเพาะปลูกปี 2566/67 เนื่องจากแหล่งผลิตที่สำคัญทางภาคใต้ ได้แก่ ชุมพร และระนอง เกษตรกรโค่นต้นกาแฟพันธุ์โรบัสตาอายุมากที่ปลูกแซมในสวนทุเรียน เพื่อให้ง่ายต่อการดูแลและรักษาต้นทุเรียนที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2569) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพื้นที่การปลูกกาแฟจะลดลงแต่ความต้องการบริโภคกาแฟกลับเพิ่มขึ้นในส่วนของการบริโภค

ภายในประเทศและเพื่อการส่งออก ประกอบกับพฤติกรรมผู้บริโภคและจากกระแสความนิยมดื่มกาแฟคั่วบดและกาแฟสำเร็จรูปเพิ่มขึ้น รวมถึงการให้ความสำคัญกับแหล่งเพาะปลูก คุณภาพ ความพิถีพิถันในกระบวนการผลิต รสชาติที่โดดเด่น มีเอกลักษณ์เป็นที่จดจำ สร้างประสบการณ์ในการดื่ม นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การเยี่ยมชมสวนกาแฟ และกิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการผลิตกาแฟในชุมชน ยังช่วยสร้างรายได้และความมั่นคงให้แก่เกษตรกรรายย่อย และเพิ่มมูลค่าให้กับอุตสาหกรรมกาแฟไทย (กลุ่มส่งเสริมไม้ยืนต้น สำนักงานส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร, 2567)

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ในการปลูกกาแฟมากเป็นอันดับ 6 ของประเทศ ในปี พ.ศ. 2568 มีเนื้อที่เพาะปลูก 12,677 ไร่ เนื้อที่ให้ผลผลิต 11,099 ไร่ ให้ผลผลิต 936 ตัน แบ่งเป็นพันธุ์อะราบิกา 836 ตัน พันธุ์โรบัสต้า 100 ตัน และมีครัวเรือนผู้ปลูกกาแฟ จำนวน 1,630 ครัวเรือน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2569) โดยพื้นที่ปลูกกาแฟในจังหวัดน่านส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูง อากาศเย็น และมีความชื้นเหมาะสม เช่น อำเภอบ่อเกลือ ปัว ทุ่งช้าง ท่าวังผา สองแคว และเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งมีการปลูกทั้งกาแฟพันธุ์อะราบิกา พันธุ์โรบัสต้า และจากพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาก้าวหน้าทำให้รูปแบบการตลาดและการค้ามีหลากหลายช่องทางมากขึ้น ในปัจจุบันการตลาดออนไลน์เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อกลไกการซื้อขายสินค้าในเกือบทุกประเภท รวมถึงสินค้าเกษตร กาแฟเป็นอีกหนึ่งสินค้าที่มีการปรับตัวในการพัฒนารูปแบบและช่องทางการตลาดการขาย จากเดิมที่ขายผ่านพ่อค้าคนกลางเป็นการซื้อขายจากผู้ผลิตสู่ผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งเป็นช่องทางที่สามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกร ลดช่องว่างระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค และส่งเสริมให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์กาแฟที่มีคุณภาพร่วมกับการทำการตลาดแบบออนไลน์ จากที่กล่าวในเบื้องต้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาพฤติกรรมการซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการเป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการปรับตัว การวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด ให้กับผู้ประกอบการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรผ่านช่องทางออนไลน์: กรณีศึกษากาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior Theory) เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กร เกี่ยวกับการเลือก การซื้อ การใช้สินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของพวกเขา ซึ่งนักการตลาดจำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อจะได้

สามารถจัดสิ่งกระตุ้นหรือกลยุทธ์ทางการตลาดที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม (Kotler & Keller, 2009) โดยพฤติกรรมผู้บริโภค คือ พฤติกรรมที่ผู้บริโภคทำการซื้อ การใช้ การประเมินผลการใช้ผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่เป็นการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (Schiffman & Kanuk, 2007) รวมถึงกิจกรรมทั้งหมดของผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการซื้อ การใช้ การทิ้งสินค้า และบริการที่รวมถึงอารมณ์ จิตใจ และการตอบสนองเชิงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นล่วงหน้า ขณะใช้ และภายหลังการใช้สินค้าและบริการ (Kardes et al., 2011) ซึ่งการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคนั้น เป็นการศึกษา วิจัย หรือค้นหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อหรือการใช้สินค้าและบริการของผู้บริโภค และคำตอบที่ได้จะช่วยให้นักการตลาดสามารถนำไปใช้ในการจัดทำกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมในการตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยคำถามที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค ได้แก่ ใครอยู่ในตลาดเป้าหมาย ผู้บริโภคซื้ออะไร ทำไมผู้บริโภคจึงซื้อ ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้บริโภคซื้อเมื่อใด ผู้บริโภคซื้อที่ไหน ผู้บริโภคซื้ออย่างไร (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2562)

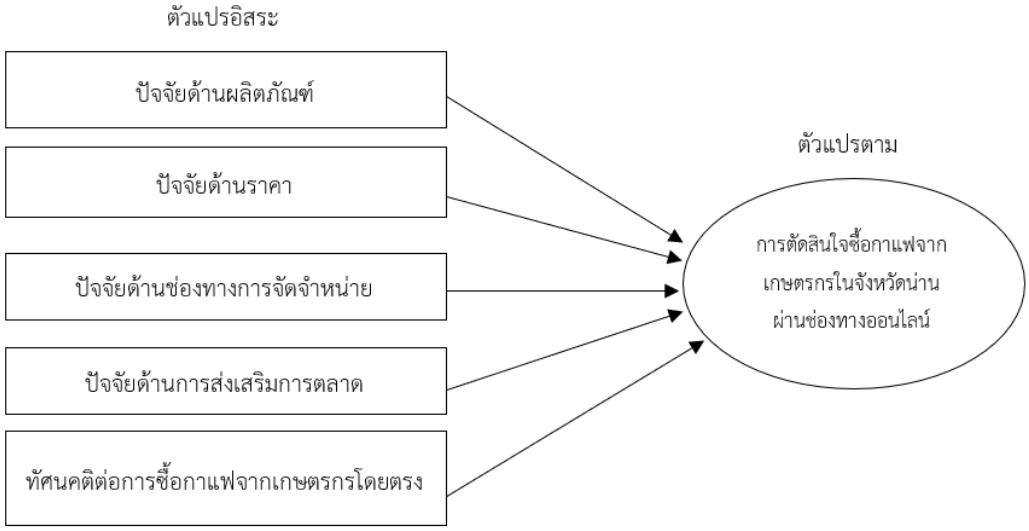
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค คือ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคประกอบด้วยปัจจัยภายนอก (ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม) ปัจจัยภายใน (ปัจจัยด้านจิตวิทยา) และปัจจัยส่วนบุคคล โดย 1) ปัจจัยทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ วัฒนธรรมพื้นฐาน วัฒนธรรมย่อย และชั้นสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค 2) ปัจจัยทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มอ้างอิง ครอบครัว บทบาทและสถานะ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค 3) ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค คือ การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากลักษณะส่วนบุคคลด้านต่าง ๆ ได้แก่ อายุ วงจรชีวิตครอบครัว อาชีพ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ค่านิยมและรูปแบบการดำรงชีวิต บุคลิกภาพและแนวคิดของตนเอง และ 4) ปัจจัยทางจิตวิทยา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค นอกเหนือจากปัจจัยทางวัฒนธรรม สังคม และปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งโดยทั่วไปการเลือกซื้อของบุคคลจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางจิตวิทยาที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การรับรู้ แรงจูงใจ การเรียนรู้ ความเชื่อและทัศนคติ (Kolter & Keller, 2009)

3. ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix Theory) เป็นกรอบแนวคิดที่ธุรกิจนำมาใช้ในการวางแผนและดำเนินกลยุทธ์การตลาดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ ซึ่งในการศึกษานี้ได้นำส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ที่ประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) และการส่งเสริมการตลาด (promotion) มาใช้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรผ่านช่องทางออนไลน์ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2562; Kolter et al., 2018)

4. ทัศนคติของผู้บริโภค เป็นอีกหนึ่งตัวแปรที่สำคัญของกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยนักจิตวิทยาส่วนใหญ่มีความเห็นว่าทัศนคติเกิดจากการสรุปผลของการประเมินในบางสิ่ง เช่น บุคคล วัตถุ โดยสามารถระบุได้ว่าสิ่งดังกล่าวดีหรือเลว เป็นที่ชื่นชอบหรือไม่ชอบ ก่อให้เกิดประโยชน์หรือก่อให้เกิดอัตราย โดยองค์ประกอบของทัศนคติที่สำคัญมีอยู่ 3 ส่วน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจหรือความเชื่อ (The cognitive component) ความชอบ อารมณ์และความรู้สึก (Affective component) และความตั้งใจซื้อ (The conative component) (อดุลย์ จาตุรงคกุล และดลยา จาตุรงคกุล, 2550)

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งกรอบแนวคิดนี้จะนำไปกำหนดเป็นตัวแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) รายละเอียดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการศึกษา

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านราคามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์

สมมติฐานที่ 5 ทัศนคติต่อการซื้อกาแฟจากเกษตรกรโดยตรงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่สร้างมาจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะคำถามปลายปิด ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ มีลักษณะข้อคำถามปลายปิด ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) และ ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด

การหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

เมื่อสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับร่างแล้วได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถามก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง นำแบบสอบถามไปตรวจสอบหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อคำนวณหาค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา (Index of item objective congruence: IOC) โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป จากนั้นทำการปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลอง (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภคกาแฟ จำนวน 30 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยค่า Cronbach Alpha Coefficient ของแต่ละตัวแปร โดยตัวแปรควรมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเพียงพอสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้มีผลการวิเคราะห์แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.962

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริโภคกาแฟที่ผลิตในจังหวัดน่าน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคกาแฟที่เคยซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้างตามเงื่อนไขโครงสร้างของตัวแปรมี 7 องค์ประกอบหรือน้อยกว่า ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการศึกษาขั้นต่ำ คือ จำนวน 150 ราย (Hair et al., 2019)

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภคกาแฟที่เคยซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ Google Form รวมทั้งสิ้นจำนวน 240 ชุด และนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยเลือกเฉพาะข้อมูลที่มีความสมบูรณ์และสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ จำนวน 225 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการนำข้อมูลจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ ดังนี้ (1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและพฤติกรรมการซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ ด้วยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

(2) วิเคราะห์หาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ ด้วยสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างประกอบด้วย ตัวแบบโครงสร้าง (structural model) และตัวแบบมาตรวัด (measurement model) โดยตัวแบบโครงสร้างแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งตัวแปรในตัวแบบโครงสร้างเป็นตัวแปรนามธรรม เรียกว่า ตัวแปรแฝง (latent variables) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ตัวแปรแฝงตาม (latent dependent variables) และตัวแปรแฝงอิสระ (latent independent variables) ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปร ได้แก่ 1) ตัวแปรแฝงตาม มี 1 ตัวแปร คือ การตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ 2) ตัวแปรแฝงอิสระ มี 5 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด และทัศนคติต่อการซื้อกาแฟจากเกษตรกรโดยตรง

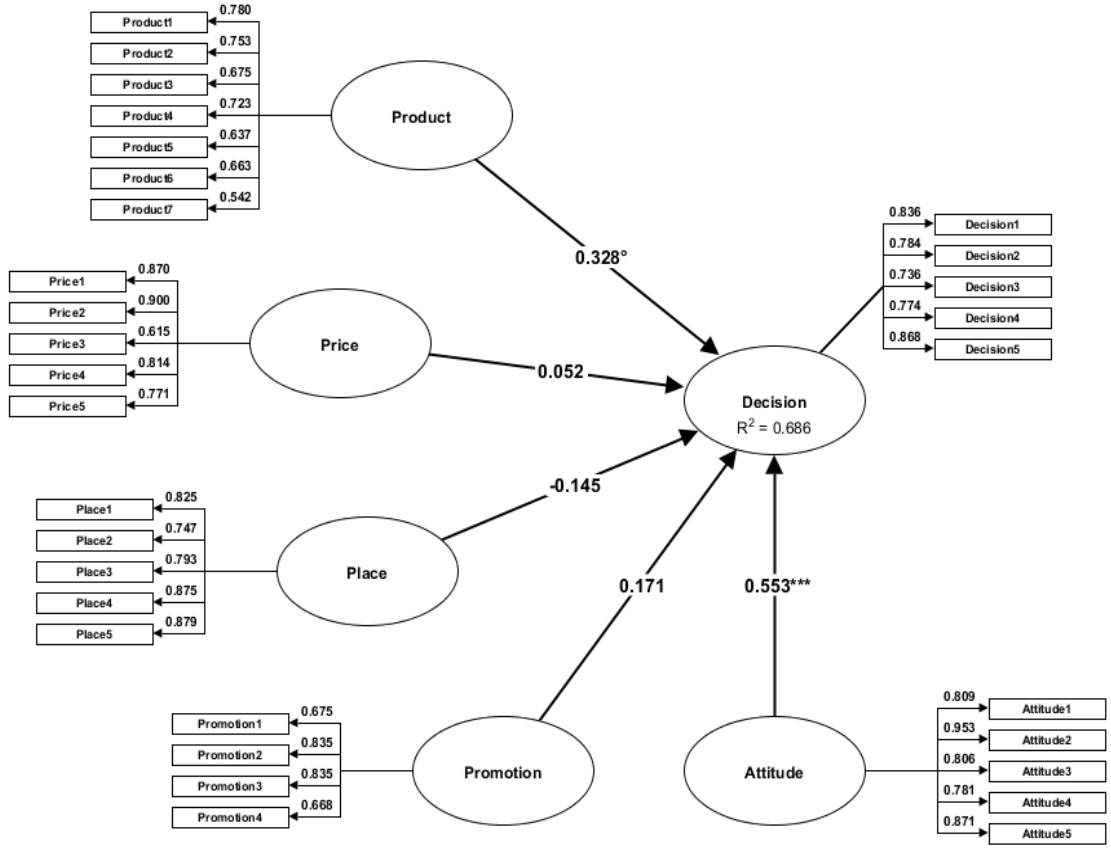
ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาจำนวน 2 ข้อ โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

จากการสำรวจข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้บริโภคกาแฟที่เคยซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ จำนวน 225 คน พบว่า กลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย ร้อยละ 52.42 และเพศหญิง ร้อยละ 47.58 มีอายุระหว่าง 45 – 60 ปี จัดเป็นกลุ่มเจเนอเรชั่นเอ็กซ์ (Generation X) คิดเป็นร้อยละ 47.58 สถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน ร้อยละ 56.45 มีการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 51.61 ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 40.32 มีรายได้ประจำมากกว่า 50,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 25.81 และมีจำนวนสมาชิกครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยกัน 3 – 5 คน ร้อยละ 56.45 ในปัจจุบันพักอาศัยอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ มากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ พะเยา น่าน กรุงเทพมหานคร เชียงราย และระยอง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ ผู้บริโภคส่วนใหญ่เคยซื้อผลิตภัณฑ์กาแฟแบบเมล็ดกาแฟคั่วมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.87 และเลือกซื้อเป็นผลิตภัณฑ์กาแฟอะราบิกามากที่สุด ร้อยละ 69.35 ในการเลือกซื้อเมล็ดกาแฟของผู้บริโภค ร้อยละ 42.01 จะคำนึงถึง รสชาติและกลิ่น เป็นปัจจัยสำคัญ อีกทั้งให้ความสำคัญกับสายพันธุ์กาแฟมากที่สุด ร้อยละ 28.23 นิยมเลือกซื้อกาแฟที่เป็นระดับคั่วกลาง (medium) ร้อยละ 39.38 และขนาด 250 กรัม เป็นผลิตภัณฑ์กาแฟที่เคยซื้อและเลือกซื้อมากที่สุด ร้อยละ 25.81 วัตถุประสงค์ในการซื้อเมล็ดกาแฟเพื่อดื่มเองที่บ้าน ร้อยละ 57.45 มักเลือกซื้อผลิตภัณฑ์กาแฟแบบไม่เฉพาะเจาะจง ร้อยละ 56.45 เลือกซื้อจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 37.44 ความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์กาแฟผ่านช่องทางออนไลน์ เดือนละ 1 – 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 41.13 ค่าใช้จ่ายต่อครั้งในการซื้อ 300 – 500 บาท ร้อยละ 41.94 เหตุผลในการซื้อช่องทางออนไลน์ เนื่องจากเชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้า (สินค้าดีมีคุณภาพ) ร้อยละ 25.97 Facebook เป็นช่องทางออนไลน์ที่ซื้อมากที่สุด ร้อยละ 38.36

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการซื้อกาแฟจากเกษตรกรโดยตรงและด้านปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ ขณะที่ปัจจัยทางการตลาดอื่น ๆ ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ รายละเอียดผลการคำนวณตัวแบบสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรผ่านช่องทางออนไลน์ ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์

การคำนวณตัวแบบสมการโครงสร้างในแผนภาพที่ 2 ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ การประเมินตัวแบบมาตรวัด การประเมินตัวแบบโครงสร้าง และการทดสอบสมมติฐาน รายละเอียดผลการคำนวณในแต่ละส่วนสรุปได้ดังนี้

2.1 ผลการประเมินตัวแบบมาตรวัด

การประเมินตัวแบบมาตรวัดและตัวแบบโครงสร้าง พบว่า ตัวแปรสังเกตทุกตัวมีค่าน้ำหนัก (loadings) เป็นบวกและมีค่าสูงกว่า 0.50 ขึ้นไป และตัวแปรสังเกตทุกตัวมีค่า t-statistics สูง แสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตทุกตัวสามารถสะท้อนถึงตัวแปรแฝงทุกตัวได้อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนผลการตรวจสอบเรื่องความน่าเชื่อถือ และการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเสมือน พบว่า ค่า ρ_A, ρ_C และ ค่า α ของตัวแปรแฝงทุกตัว มีค่าสูงกว่า 0.70 แสดงว่าทุกตัวแปรสังเกตสามารถอธิบายตัวแปรแฝงทุกตัวได้ดี และเมื่อพิจารณา ค่า AVE พบว่า มีค่า AVE ≥ 0.50 แสดงว่า ตัวแปรสังเกตสามารถสะท้อนหรือเป็นตัวแทนของตัวแปรแฝงได้ดี ดังนั้น จึงสรุปว่า ตัวแปรแฝงที่ใช้ในการศึกษาเป็นตัวแทนที่ดีของปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการกำหนด

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์โมเดลความเที่ยงตรงเชิงเสมือนของตัวแบบมาตรวัดแบบจำลอง SEM

Latent Variable	Measurement Variable	Loadings	t-statistics	ρA	ρc	α	AVE
Product	Product1	0.780	7.555	0.866	0.860	0.862	0.570
	Product2	0.753	8.921				
	Product3	0.675	7.944				
	Product4	0.723	6.198				
	Product5	0.637	6.622				
	Product6	0.663	8.284				
	Product7	0.542	5.410				
Price	Price1	0.870	12.280	0.908	0.898	0.899	0.640
	Price2	0.900	13.816				
	Price3	0.615	5.648				
	Price4	0.814	8.069				
	Price5	0.771	8.106				
Place	Place1	0.825	12.939	0.917	0.914	0.915	0.681
	Place2	0.747	7.838				
	Place3	0.793	11.324				
	Place4	0.875	13.589				
	Place5	0.879	12.791				
Promotion	Promotion1	0.675	7.040	0.852	0.842	0.840	0.574
	Promotion2	0.835	14.358				
	Promotion3	0.835	14.491				
	Promotion4	0.668	7.798				
Attitude	Attitude1	0.809	13.928	0.931	0.926	0.927	0.716
	Attitude2	0.953	21.487				
	Attitude3	0.806	13.236				
	Attitude4	0.781	12.112				
	Attitude5	0.871	16.958				
Decision	Decision1	0.836	15.087	0.902	0.899	0.900	0.642
	Decision2	0.784	8.412				
	Decision3	0.736	11.435				
	Decision4	0.774	12.105				
	Decision5	0.868	21.824				

Note. Loadings คือ ค่าสัมประสิทธิ์, ρA = Dijkstra-Henseler's rho, ρc = Jöreskog's rho rho, α = Cronbach's alpha rho, AVE = Average Variance Extracted

2.2 ผลการประเมินตัวแบบโครงสร้าง

ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.686 อธิบายได้ว่า ทั้ง 5 ปัจจัย สามารถอธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ได้ ร้อยละ 69 และถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่น ๆ ร้อยละ 31

2.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ภายใต้กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดสมมติฐานเพื่อวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงในตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างของการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ โดยกำหนดให้ทุกปัจจัยจะส่งผลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งผลการทดสอบสมมุติฐานมีรายละเอียดดังตารางที่ 2 และสรุปผลการศึกษาในแต่ละปัจจัยได้ดังนี้

1) สมมติฐานที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ส่งผลทางบวกและมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 และมีขนาดของการส่งผล 0.328 โดยองค์ประกอบของปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีอิทธิพล ประกอบด้วย ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งปลูก (Single origin) คุณภาพสินค้าและการได้รับการรับรองมาตรฐาน ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ (ประเภท ขนาด ระดับการคั่ว และรสชาติ) ชื่อเสียงและความนิยมของผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ที่มีความสวยงามและสามารถรักษาคุณภาพได้ ความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้ในเมนูที่หลากหลาย ความครบถ้วนของข้อมูลรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์

2) สมมติฐานที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านราคา (Price) ไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ โดยมีขนาดของการส่งผล 0.052 พิจารณาจากตัวชี้วัดด้านราคา ได้แก่ ความเหมาะสมของราคาเมื่อเทียบกับปริมาณสินค้า ความเหมาะสมของราคาเมื่อเทียบกับคุณภาพสินค้า ความหลากหลายของระดับราคา ความสม่ำเสมอของราคา และความชัดเจนในการแสดงราคา

3) สมมติฐานที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ โดยมีขนาดของการส่งผล 0.145 พิจารณาจากตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่ การมีสินค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า การใช้ช่องทางที่เข้าถึงได้ง่าย ความสะดวกในการสั่งซื้อ การจัดหมวดหมู่สินค้าที่เอื้อต่อการเลือกซื้อ และความหลากหลายของช่องทางการจำหน่าย

4) สมมติฐานที่ 4 พบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ โดยมีขนาดของการส่งผล 0.171 พิจารณาจากตัวชี้วัดที่ช่วยดึงดูดความสนใจในการซื้อสินค้า เช่น การจัดโปรโมชั่น (ฟรีค่าจัดส่ง) การเล่าเรื่องราว (Storytelling) ของกาแฟในแต่ละพื้นที่ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิต สายพันธุ์ รสชาติ และการนำไปใช้ทำเมนูต่าง ๆ

5) สมมติฐานที่ 5 พบว่า ทัศนคติต่อการซื้อกาแฟจากเกษตรกรโดยตรง (Attitude) ส่งผลทางบวกและมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และมีขนาดของการส่งผล 0.553 โดยทัศนคติดังกล่าวสะท้อนผ่านตัวชี้วัด ได้แก่ การรับรู้ว่ากาแฟที่ซื้อโดยตรงมีคุณภาพสูง การสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถพัฒนาสินค้าและสร้างมูลค่าเพิ่ม การตระหนักถึงเอกลักษณ์เฉพาะของกาแฟในแต่ละพื้นที่ การมีส่วนช่วยสร้างรายได้และ

ยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และการลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรมมากขึ้น

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน

Hyp.	Effect	Coefficient	t-statistic	ผลลัพธ์
H1	Product -> Decision	0.328*	1.793	ยอมรับ
H2	Price -> Decision	0.052	0.250	ปฏิเสธ
H3	Place -> Decision	- 0.145	- 0.567	ปฏิเสธ
H4	Promotion -> Decision	0.171	0.888	ปฏิเสธ
H5	Attitude -> Decision	0.553***	5.017	ยอมรับ

Note. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

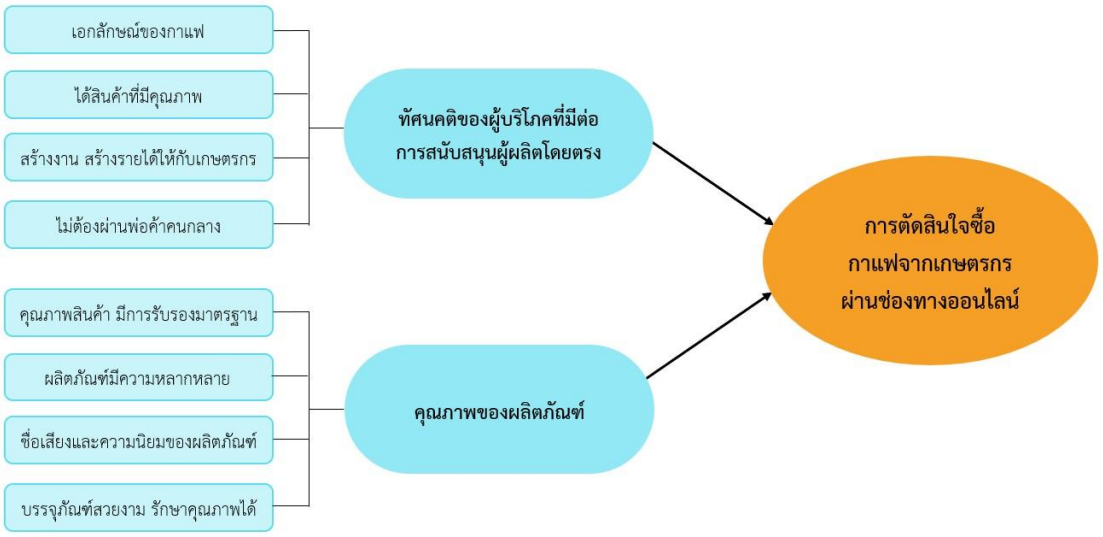
ผลการวิจัยเพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรผ่านช่องทางออนไลน์: กรณีศึกษากาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่าน สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ ผู้บริโภคส่วนใหญ่นิยมซื้อผลิตภัณฑ์กาแฟในรูปแบบเมล็ดกาแฟคั่วมากที่สุด โดยเลือกซื้อกาแฟสายพันธุ์อะราบิกาเป็นหลัก สะท้อนถึงความนิยมในกาแฟคุณภาพสูง การตัดสินใจเลือกซื้อ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับรสชาติและกลิ่นมากที่สุด รองลงมาเป็นสายพันธุ์กาแฟ สำหรับลักษณะสินค้า พบว่า นิยมระดับการคั่วกลาง (Medium Roast) ขนาดบรรจุที่เลือกซื้อบ่อยคือ 250 กรัม ด้านวัตถุประสงค์การซื้อ พบว่า ส่วนใหญ่ซื้อเพื่อนำไปบริโภคเองภายในครัวเรือน โดยไม่ได้ยึดติดกับแบรนด์ใดแบรนด์หนึ่งอย่างชัดเจน และมักซื้อจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ด้านพฤติกรรมการซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ พบว่า ความถี่ในการซื้อเดือนละ 1 – 2 ครั้ง มีค่าใช้จ่ายต่อครั้งประมาณ 300 – 500 บาท และนิยมสั่งซื้อผ่านช่องทาง Facebook ทั้งนี้ เหตุผลสำคัญที่เลือกซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ คือ ความเชื่อมั่นในคุณภาพสินค้า โดยมองว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดีและน่าเชื่อถือ ดังนั้น จากพฤติกรรมผู้บริโภคข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณภาพสินค้ามากกว่าราคา และส่วนใหญ่มีแนวโน้มสนับสนุนสินค้าจากชุมชน การใช้ Facebook เป็นช่องทางหลักในการเลือกซื้อ แสดงให้เห็นถึงบทบาทของโซเชียลมีเดียในการสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค ที่อธิบายพฤติกรรมผ่านกระบวนการตัดสินใจซื้อ (Consumer Decision Process) (Schiffman & Kanuk, 2007) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล จำเริญ และกฤษฎา ดิเรกวัฒนะ (2566), กฤตพร วงศ์ถาวร และคณะ (2566), ทิพวรรณ สะท้าน และคณะ (2564) ที่พบว่า ช่องทางการซื้อขายสินค้ามากที่สุดคือ Facebook (Facebook Live) และผู้บริโภคนิยมซื้อสินค้าผ่าน Facebook

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการซื้อกาแฟจากเกษตรกรโดยตรงส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทนา ปาปัดถา และกรรณิการ์ โต๊ะมีนา (2566) ที่ระบุว่าปัจจัยด้านทัศนคติมีผลทางบวกต่อพฤติกรรมการบริโภคกาแฟ

ด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ในงานวิจัยนี้ พบว่า มีเพียงปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล ไชยพันธ์พงษ์ (2563), พรศักดิ์ โพธิอุโมงค์ (2564) และ จิรพร ทรัพย์วิบูลย์และปริชาติ แสงคำเฉลียง (2566) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อกาแฟ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านส่งเสริมการขาย ซึ่งมีความสอดคล้องกันในด้านของปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อกาแฟ ในขณะที่ปัจจัยด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ผลการวิจัย พบว่า ไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีกำลังซื้อสูงและเน้นคุณค่าของอัตลักษณ์กาแฟ Single Origin จากประสบการณ์ตรงในการท่องเที่ยวมากกว่าการเปรียบเทียบราคาหรือโปรโมชั่นทั่วไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แผนภาพที่ 3 แสดงผลองค์ประกอบของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรผ่านช่องทางออนไลน์

สรุป

จากผลการวิจัย พบว่า การซื้อกาแฟจากเกษตรกรในจังหวัดน่านผ่านช่องทางออนไลน์ ผู้บริโภคส่วนใหญ่นิยมซื้อเมล็ดกาแฟคั่ว สายพันธุ์อะราบิกา และระดับการคั่วกลางเป็นหลัก ให้ความสำคัญกับรสชาติและกลิ่นมากที่สุด ขนาดที่ซื้อ คือ 250 กรัม เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน โดยไม่ยึดติดกับแบรนด์ และนิยมสนับสนุนสินค้าจากวิสาหกิจชุมชน ซื้อผ่าน Facebook โดยจะซื้อเดือนละ 1–2 ครั้ง ค่าใช้จ่ายประมาณ 300–500 บาทต่อครั้ง เลือกซื้อเพราะความเชื่อมั่นในคุณภาพสินค้า ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากเกษตรกรผ่านช่องทางออนไลน์ คือ ทัศนคติต่อการซื้อกาแฟจากเกษตรกรโดยตรงและปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ส่งเสริมการสร้างคุณค่าและอัตลักษณ์กาแฟท้องถิ่น โดยหน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมการสร้างแบรนด์ “กาแฟน่าน” ให้เป็นที่รู้จักในระดับประเทศ พร้อมผลักดันการขึ้นทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ให้มีมากขึ้น แม้ว่าในปัจจุบันจะมีกาแฟดอยสวนยาหลวงน่าน ซึ่งเป็นกาแฟสายพันธุ์อะราบิกา ที่ปลูกในพื้นที่ดอยสวนยาหลวง ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้า GI แล้ว แต่การผลักดันแหล่งปลูกกาแฟพื้นที่อื่น ๆ เป็นสินค้า GI อาจจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับกาแฟน่านได้มากยิ่งขึ้น

1.2 ผลการวิจัย พบว่า ผลิตภัณฑ์ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ จึงควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ โดยมีนโยบายที่สนับสนุนมาตรฐานรับรอง เช่น Organic, Specialty Coffee ส่งเสริมการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และการให้ข้อมูลสินค้าอย่างครบถ้วน รวมถึงจัดการอบรมกระบวนการผลิตกาแฟคุณภาพ ตั้งแต่เริ่มปลูก การแปรรูป และการคั่ว

1.3 ผลการวิจัย พบว่า ทัศนคติของผู้บริโภคเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจซื้อ จึงควรสนับสนุนการตลาดเชิงคุณค่า (Value-based Marketing) โดยการสนับสนุนการเล่าเรื่อง (Storytelling) ของเกษตรกร เพื่อสนับสนุนสินค้า ถ่ายทอดอัตลักษณ์ชุมชนและแหล่งปลูกเข้าไปในสินค้า ช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการซื้อ อีกทั้งสร้างกิจกรรมส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์ที่ชี้ให้เห็นถึงการซื้อสินค้าแล้วได้ช่วยชุมชน

1.4 ภาครัฐควรเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการบริโภคกาแฟเข้าด้วยกัน โดยส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวกาแฟ (Coffee Tourism) สนับสนุนกิจกรรมเยี่ยมชมสวนกาแฟหรือแหล่งผลิตกาแฟพื้นบ้านในชุมชน ช่วยสร้างประสบการณ์ตรงให้กับผู้บริโภค เพื่อสร้างความรู้สึกที่นำไปสู่การซื้อซ้ำในช่องทางออนไลน์

1.5 เพื่อรักษาภาพลักษณ์สินค้าเชิงคุณภาพและความยั่งยืนของรายได้เกษตรกร ภาครัฐควรคำนึงถึงการกำหนดนโยบายที่ไม่เน้นการแข่งขันด้านราคา เนื่องจากผลวิจัยพบว่า ราคาไม่มีนัยสำคัญ จึงไม่ควรส่งเสริมการแข่งขันด้านราคาหรือการตัดราคา แต่ควรเน้นนโนบายที่ช่วยเพิ่มมูลค่า (Value-added) ให้กับผลิตภัณฑ์กาแฟแทน

1.6 ในปัจจุบันการขับเคลื่อนธุรกิจกาแฟให้เป็นที่รู้จักแก่ผู้บริโภค ผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรกร ควรใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์ม เช่น Facebook Instagram TikTok ช่วยสร้างประสบการณ์และทัศนคติที่ดีแก่ผู้บริโภค โดยการนำเสนอถ่ายทอดเรื่องราวของกาแฟ แหล่งปลูกและวิถีชีวิตของเกษตรกร สร้างภาพลักษณ์ถึงกาแฟคุณภาพที่ช่วยสนับสนุนชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาในขอบเขตพื้นที่เฉพาะจังหวัดน่าน ผลการวิจัยจึงสะท้อนพฤติกรรมของผู้บริโภคเฉพาะพื้นที่ การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายพื้นที่ที่ทำศึกษาเชิงเปรียบเทียบโดยเฉพาะกาแฟจากจังหวัดในพื้นที่ภาคเหนือที่มีลักษณะใกล้เคียงกับจังหวัดน่าน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านพฤติกรรมผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

กฤตพร วงศ์ถาวร, กอบกูล จันทรโคลิกา และศุภวัฒน์ สุขะปรเมษฐ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางไลฟ์สตรีมมิ่ง. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 13*(3), 155-172. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/neuarj/article/view/265311

กลุ่มส่งเสริมไม้ยืนต้น สำนักงานส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร. (2567). “กาแฟ” เครื่องดื่มเมนูโปรดสุดฮิต สู่พืชเศรษฐกิจที่น่าจับตามองของไทย. *วารสารส่งเสริมการเกษตร, 58*(319), 4-8.

จิรพร ทรัพย์วิบูลย์ และปริชาติ แสงคำเฉลียง. (2566). พฤติกรรมการซื้อกาแฟของผู้บริโภคผ่านอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ในประเทศไทย. *วารสารแก่นเกษตร, 52*(1), 166-184. https://li01.tci-thaijo.org/index.php/agkasetkaj/article/view/258945

ฉันทนา ปาปัดถา และกรรณิการ์ โต๊ะมีนา. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคกาแฟสดของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยและนวัตกรรม สถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร, 6*(1), 102-130. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ivebjournal/article/view/261348

พรศักดิ์ โพธิอุโมงค์. (2564). พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อกาแฟสด ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 1*(2), 65-78. https://so10.tci-thaijo.org/index.php/ECONMAEJO_JOURNAL/article/view/2162

ทิพวรรณ สะท้าน, พนามาศ ตรีวรรณกุล และเมตตา เร่งขวนขวาย. (2564). การตัดสินใจของผู้บริโภคต่อการซื้อสินค้าเกษตรออนไลน์. *วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร, 52*(1), 11-19. https://li01.tci-thaijo.org/index.php/ASJ/article/view/249712

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ศุภร เสรีรัตน์, ปณิศา มีจินดา และจิระวัฒน์ อนุชชานนท์. (2562). *หลักการการตลาด* (ฉบับปรับปรุงใหม่ 2563). ธรรมสาร.

สุวิมล จำเริญ และกฤษฎา ดิเรกวัฒนะ. (2566). ทัศนคติและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารแก่นเกษตร, 51*(1), 683-690.

สุวิมล ไชยพันธ์พงษ์. (2563). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อกาแฟสดของผู้บริโภคบริเวณริมกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 21*(2), 327-339.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2569). *ข้อมูลการผลิตสินค้าเกษตร*. https://oae.go.th/uploads/files/2025/11/24/ae6c9eb2f24d0928.pdf.

อดุลย์ จาตุรงคกุล และดลยา จาตุรงคกุล. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 8 ปรับปรุง). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage Learning EMEA.

Kardes, F.R., Cronley, M.L., & Cline, T.W. (2011). *Consumer Behavior*. South-Western Cengage Learning.

Kotler, P., & Keller, K.L. (2009). *Marketing Management* (13th ed.). Prentice-Hall.

Kotler, P., Keller, K. L., Ang, S. H., Tan, C. T., & Leong, S. M. (2018). *Marketing Management: An Asian Perspective*. Pearson.

Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2007). *Consumer behavior* (9th ed.). Prentice-Hall.

ผลการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนในโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

THE RESULTS OF USING SOFT SKILLS ASSESSMENT WEB APPLICATION FOR PRIMARY STUDENTS IN THE SCHOOL UNDER THE EDUCATIONAL FUND, PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ปิยะธิดา ทองอร่าม และปภัชญา ฟักอ่อน*
Piyathida Tongaram and Pachatchaya Fakon*
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Faculty of Education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
*Corresponding Author E-mail: Pupooedu@aru.ac.th
Received March 6, 2026; **Revised** June 12, 2026; **Accepted** June 22, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนก่อนและหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนระดับประถมศึกษา และ 2) ประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนระดับประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ครูผู้สอน จำนวน 20 คน และนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ศึกษาในโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) แบบประเมินทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) และแบบสอบถามความพึงพอใจผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ T ผลการวิจัย พบว่า

1) ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ในภาพรวมสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ ด้านทักษะการทำงานเป็นทีมและความเป็นผู้นำ ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์คิดแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์ และด้านทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) สูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจต่อเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ภาพรวมในระดับมาก และรายด้านมาตรฐานการประเมิน พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากในด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง

คำสำคัญ: ทักษะซอฟต์สกิล, เว็บแอปพลิเคชัน, โรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Abstract

This Article aimed to 1) compare the soft skills of students before and after using a web application designed to evaluate the soft skills of primary school students, and 2) study the satisfaction of stakeholders regarding the web application. This study employed experimental research design. The sample, whose size was determined using the G*Power program and selected through multi-stage random sampling, consisted of 20 teachers (one per grade level) and 30 primary school students from schools under the Educational Fund Project in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The research instruments used for data collection comprised the web application for evaluating soft skills, a soft skills assessment form and a stakeholder satisfaction questionnaire. The data were statistically analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test. The research results were found as follows;

1) Students' soft skills after using the web application for evaluating and assessing soft skills were significantly higher than before its use at the .05 level of statistical significance. When each dimension was considered separately, the results showed that communication and interpersonal skills, teamwork and leadership skills, analytical thinking, problem-solving and creative thinking skills, and lifelong learning skills were all significantly higher after using the web application than before its use at the .05 level of statistical significance.

2) Stakeholders were highly satisfied with the web application for evaluating and assessing soft skills. Overall satisfaction was at a high level. Based on the evaluation standards, the findings indicated that stakeholders reported a high level of satisfaction in all aspects, including utility, feasibility, propriety, and accuracy.

Keywords: Soft Skills, Web Application, school under the educational fund project, Phranakhon Si Ayutthaya Province

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และกำหนดวิสัยทัศน์ คือ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” และกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยมีแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและมาตรฐานและประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและเครือข่ายสังคมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกช่วงวัย และการสร้างโอกาสความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

สำหรับคนทุกช่วงวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยทักษะที่มีบทบาทและจำเป็นอย่างยิ่งทั้งในปัจจุบันและอนาคต นั่นคือทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ซึ่งเป็นความสามารถลักษณะเฉพาะหรือคุณสมบัติเฉพาะของแต่ละบุคคลในการควบคุมและจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกในการตอบสนองกับปฏิสัมพันธ์ที่ได้รับจากผู้อื่นอาจจะเกิดจากการบ่มเพาะเลี้ยงดูการฝึกฝนหรือการฝึกอบรมที่เหมาะสมเป็นระยะเวลานานจนกลายเป็นนิสัยส่วนบุคคลที่ดี และทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ยังช่วยส่งเสริมทักษะอื่นที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) นอกจากนี้ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ยังเป็นความสามารถของบุคคลในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นช่วยส่งเสริมพัฒนาทักษะเฉพาะทางหรือทักษะและความรู้ทางเทคนิค (hard skills หรือ technical skills) ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาตั้งแต่วัยเด็ก (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562) โดยทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ประกอบด้วย 1) การสื่อสาร (Communication) 2) การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking) 3) การแก้ไขปัญหาเชิงซ้อน (Complex Problem Solving) 4) การบริหารเวลา (Time management) 5) การทำงานเป็นทีม (team work) 6) การปรับตัวในสังคมที่แตกต่าง (Acculturation) และ 7) ความเป็นผู้นำ (Leadership) (ฐาปกรณ์ อ่วมสถิตย์, 2564) ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) จึงเป็นทักษะภายในบุคคลและระหว่างบุคคล เป็นทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยทักษะเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดความฉลาดทางด้านอารมณ์ (EQ) และความฉลาดทางด้านสติปัญญา (IQ) ของแต่ละบุคคลจึงเป็นทักษะจำเป็นขั้นพื้นฐานที่ต้องถูกบูรณาการเข้าไปในกระบวนการจัดการเรียนรู้และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งซอฟต์สกิล (Soft Skills) เป็นคุณลักษณะแฝงที่จับต้องไม่ได้ทำให้ไม่สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม (Freij, 2024; Hevedanli, 2025)

โรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาและเครือข่ายคุณธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ประกอบด้วยโรงเรียนจำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดจุฬามณี (ชุณหะจัทนประชาสรรค์) โรงเรียนหนองไม้ซุง โรงเรียนวัดทางหลวง (เทพราษฎร์รังสรรค์) โรงเรียนมาลาอีสงเคราะห์ โรงเรียนวัดม่วงหวาน (ส่วนกระบวนยุทธประชาสรรค์) โรงเรียนบ้านช้าง โรงเรียนวัดสามเพลง และโรงเรียนรุ่งวิทยาประชาอุปถัมภ์ โดยคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยามีหน้าที่สำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนกองทุนในพระราชดำริอย่างเป็นระบบ โดยทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งสนับสนุนด้านการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เข้มแข็งและยกระดับคุณภาพการศึกษาและส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและยั่งยืน โดยจากการศึกษานำร่อง (Pilot Study) จากทั้ง 8 โรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีความต้องการจำเป็นในส่วนของนวัตกรรมที่ใช้ในวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) สอดคล้องกับผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน โรงเรียนกองทุนการศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่พบว่า นักเรียนยังขาดทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) และเครื่องมือการวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) เพื่อจะนำผลการวัดและประเมินผลไปเป็นข้อมูลป้อนกลับในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาเป็นเครื่องมือเพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) นั้นเป็น

ที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย โดยเว็บแอปพลิเคชันนั้นเป็นโปรแกรมประยุกต์ที่จะเข้าถึงด้วยโปรแกรมที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลายโดยไม่ต้องติดตั้งโปรแกรมเพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้บนเว็บที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student - Centered Learning) นอกจากนี้เว็บแอปพลิเคชันรองรับการทำงานแบบสองทาง (Two-Way Communication) ทำให้สามารถสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีการตอบสนองทันที (Immediate Feedback) ช่วยให้ผู้สอนสามารถติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้เป็นรายบุคคล และปรับปรุงการเรียนการสอนได้ทันท่วงที ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการประเมินเพื่อการพัฒนาผู้เรียน (Anderson, 2008) นอกจากนี้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) พบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผลทักษะนั้นช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (นฤภร แสงศรีจันทร์ และคณะ, 2564; สุชาดา สกลกิจรุ่งโรจน์, 2565; ศรัญญา ตรีทศ และคณะ, 2568) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้สามารถดำเนินการวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ได้อย่างครบถ้วนและครอบคลุม รวมทั้งออกแบบให้มีการตรวจให้คะแนน และประเมินผลทักษะของนักเรียนทันทีเพื่อให้ผู้เรียนได้รับทราบเกี่ยวกับจุดแข็งและจุดอ่อนในทักษะความสามารถของตนและนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนก่อนและหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

1. เว็บแอปพลิเคชัน

เว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) เว็บแอปพลิเคชันหรือโปรแกรมประยุกต์ที่ดำเนินการโดยเว็บเซิร์ฟเวอร์ (Web Server) สามารถเข้าถึงด้วยอินเทอร์เน็ตเบราว์เซอร์ในการโต้ตอบกับผู้ใช้จำนวนมากได้อย่างทันทีและทำงานโดยไม่ขึ้นกับคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ จึงไม่ต้องติดตั้งซอฟต์แวร์บนเครื่องของผู้ใช้ โปรแกรมประยุกต์ที่เข้าถึงได้ด้วยเว็บเบราว์เซอร์ของคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต อีกทั้งยังมีความสามารถในการทำงานและโต้ตอบผู้ใช้งานแบบเรียลไทม์ได้ทุกที่ ทุกเวลา เมื่อมีการเชื่อมต่อกับระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยผู้ใช้งานไม่จำเป็นต้องติดตั้งโปรแกรม (จารุกิตต์ สายสิงห์, 2566; ศุภชัย สมพานิช, 2566 และเอกวิทย์ สิทธิวะ, 2559)โดยการวิจัยครั้งนี้ออกแบบเว็บแอปพลิเคชันตามแนวการออกแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดวงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) ซึ่งเป็นขั้นตอนหรือกระบวนการในการพัฒนาระบบงานซึ่งมีจุดเริ่มต้นในการทำงานและจุดสิ้นสุดของการปฏิบัติงาน การพัฒนาซอฟต์แวร์ ตามปกติแล้ว

จะประกอบไปด้วยกลุ่มกิจกรรม 3 ส่วนหลัก ๆ ด้วยกัน คือ การวิเคราะห์ (analysis) การออกแบบ (design) และการนำไปใช้ (implementation) โดยประกอบไปด้วยขั้นตอนในการวิเคราะห์และออกแบบระบบ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ปัญหา โอกาส และเป้าหมาย (problem analysis) 2) ศึกษาความเป็นไปได้ (feasibility study) 3) การวิเคราะห์ความต้องการ (requirements analysis 4) การวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจ (decision analysis) 5) การออกแบบ (design) 5) การสร้างระบบ (construction) และ 6) การนำระบบไปใช้ (implementation) (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2560)

2. ทักษะซอฟต์สกิล

ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) เป็นทักษะภายในและภายนอกของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความสามารถ พฤติกรรม ทัศนคติเพื่อช่วยนำทางให้บุคคลสามารถปรับตัวอยู่ในสภาพแวดล้อมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ (ไหมไทย ไชยพันธุ์ และจิระสุข สุขสวัสดิ์, 2566; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565; ฐาปกรณ์ อ่วมสถิตย์, 2564 และวิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562) โดยมีนักวิชาการได้สรุปถึงองค์ประกอบของทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ไว้อย่างคล้ายคลึงกัน สรุปได้ดังตารางที่ 1 (ฐาปกรณ์ อ่วมสถิตย์, 2564); ปรัชญาพร ทองประสิทธิ์ และคณะ, 2563; Bernazzani, 2019 และ Crosbie, 2005) โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนิยามทักษะ soft skills ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ 2) ทักษะการทำงานเป็นทีมและความเป็นผู้นำ 3) ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดสร้างสรรค์ และ 4) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตารางที่ 1 แสดงผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills)

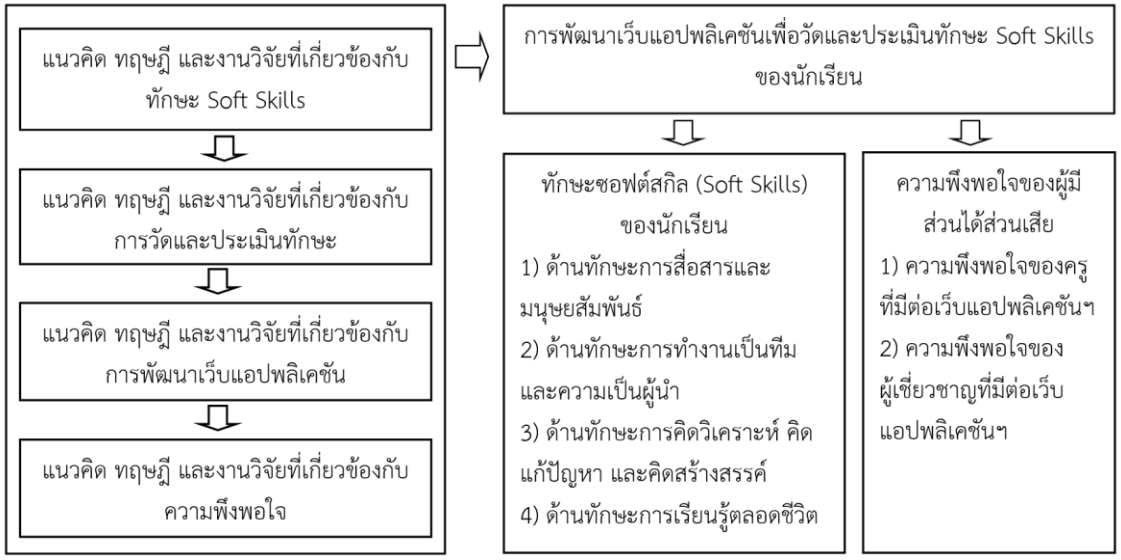
องค์ประกอบของ ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills)	ฐาปกรณ์ อ่วมสถิตย์ (2564)	ปรัชญาพร ทองประสิทธิ์ และคณะ (2563)	Bernazzani (2019)	Crosbie (2005)
ทักษะการสื่อสาร	/	/	/	/
ทักษะการคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา	/	/		/
ทักษะการบริหารเวลา และปรับตัว	/	/	/	
ทักษะการเป็นผู้นำ และการทำงานเป็นทีม	/	/	/	/
ทักษะการเรียนรู้		/	/	/

3. ความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกนึกคิดที่ดีหรือเจตคติที่ดีความรู้สึกพอใจชอบใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอนและดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ต่อการปฏิบัติงานหรือการที่บุคคลปฏิบัติงานด้วยความสุขจนเป็นผลให้การทำงานนั้นประสบผลสำเร็จ เป็นสภาวะทางอารมณ์เมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองตามความคาดหวัง และการประเมินความพึงพอใจสามารถประเมินได้จากความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรม (ชูชีพ ประทุมเวียง, 2567; พัฒนา พรหมณี, ยุพิน พิทยาวัฒนชัย และจีระศักดิ์ ทัพผา, 2563; สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559) โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย. มีรายละเอียด ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ประกอบด้วยการดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

1) ระยะที่ 1 การพัฒนาและทดลองใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1) ประชากรในการวิจัยในระยะที่ 1 กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดจุฬามณี (ชุณหะจัทนประชาสรรค์) โรงเรียนหนองไม้ซุง โรงเรียนวัดทางหลวง(เทพราษฎร์รังสรรค์) โรงเรียนมาลาอีสงเคราะห์ โรงเรียนวัดม่วงหวาน (ส่วนกระบวนยุทธประชาสรรค์) โรงเรียนบ้านช้าง โรงเรียนวัดสามเพลง และโรงเรียนรุ่งวิทยาประชาอุปถัมภ์ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power โดยกำหนดการทดสอบแบบสองหาง ค่า effect size ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ค่าอำนาจการทดสอบ 0.95 ขนาดอิทธิพล 0.80 พบว่าขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 23 คน ผู้วิจัยจึงกำหนาดขนาดของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนจำนวน 30 คน

1.2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนได้พัฒนาขึ้นตามแนวคิดวงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยนำไปสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาจากค่าดัชนี

ความสอดคล้อง (IOC) ผลการตรวจสอบพบว่าทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์การพิจารณา โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 แล้วดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และ 2) แบบประเมินทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท จำนวน 30 ข้อ โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยนำไปสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลการตรวจสอบพบว่าทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์การพิจารณา โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 แล้วดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงโดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เพื่อวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือในด้านความเที่ยงด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่า มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.70

1.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมดังนี้ 1) ขั้นก่อนการทดลอง ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างและครูผู้สอนและดำเนินการทดสอบทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียน 2) ขั้นทดลอง ผู้วิจัยขอความร่วมมือกับครูผู้สอนในการนำเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง และ 3) ขั้นหลังการทดลอง ทำการทดสอบทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skiils) ชองนักเรียนโดยใช้แบบประเมินชุดเดียวกับการเก็บข้อมูลในขั้นก่อนการทดลอง

1.4) การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนก่อนและหลังการใช้ประเมินผลเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบ T และการวิเคราะห์เนื้อหา

2) ระยะที่ 2 การประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวัดและประเมินผลเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 1) การประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียน และ 2) การประเมินความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียน

2.1) ประชากรในการวิจัยในระยะที่ 2 กลุ่มเป้าหมายในการประเมินผลเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้แก่ 1.1) ผู้ใช้เว็บแอปพลิเคชัน คือ ครูผู้สอนโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และ 1.2) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินผลเว็บแอปพลิเคชันตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง โดยกำหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญ คือ มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท จำนวน 20 ข้อ และคำถามปลายเปิด ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา จำนวน 2 ข้อ

2.2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท จำนวน 20 ข้อ และข้อคำถามปลายเปิด ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา จำนวน 2 ข้อ โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยนำไปสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลการตรวจสอบพบว่าทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์การพิจารณา มีค่าอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 แล้วดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงโดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือในด้านความเที่ยงโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่า มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.75

2.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ครูผู้ใช้เว็บแอปพลิเคชันฯ และผู้เชี่ยวชาญ โดยดำเนินการตามมาตรฐานของการประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง

2.4) การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2 กลุ่ม คือ ครูผู้ใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนและผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) สูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนก่อนและหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียน

ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills)	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	df	t	P
ก่อนใช้เว็บแอปพลิเคชัน	150	59.07	8.33	29	11.88*	.000
หลังใช้เว็บแอปพลิเคชัน	150	119.07	25.22			

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนก่อนและหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียน พบว่า ค่า t มีค่าเท่ากับ 11.88 และผลการทดสอบความมีนัยสำคัญมีค่า .00 ซึ่งน้อยกว่าระดับความมีนัยสำคัญที่กำหนดไว้ คือ .05 (กำหนดค่าความเชื่อมั่น 95%) แสดงว่าทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนหลังการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนมีความแตกต่างกับก่อนใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพบว่า

ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนหลังการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนใช้

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ ก่อนและหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills)

ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์	**คะแนนเต็ม**	$\bar{x}$	S.D.	df	t	P
ก่อนใช้เว็บแอปพลิเคชัน	45	14.30	2.22	29	12.28*	.000
หลังใช้เว็บแอปพลิเคชัน	45	34.10	8.32			

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนก่อนและหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียน พบว่า ค่า t มีค่าเท่ากับ 12.28 และผลการทดสอบความมีนัยสำคัญมีค่า .00 ซึ่งน้อยกว่าระดับความมีนัยสำคัญที่กำหนดไว้ คือ .05 (กำหนดค่าความเชื่อมั่น 95%) แสดงว่าทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนหลังการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนมีความแตกต่างกับก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพบว่าทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนหลังการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนใช้

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการทำงานเป็นทีมและความเป็นผู้นำ ก่อนและหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills)

ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการทำงานเป็นทีมและความเป็นผู้นำ	**คะแนนเต็ม**	$\bar{x}$	S.D.	df	t	P
ก่อนใช้เว็บแอปพลิเคชัน	35	14.60	2.75	29	13.48*	.000
หลังใช้เว็บแอปพลิเคชัน	35	30.30	5.19			

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการทำงานเป็นทีมและความเป็นผู้นำของนักเรียนก่อนและหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียน พบว่า ค่า t มีค่าเท่ากับ 13.48 และผลการทดสอบความมีนัยสำคัญมีค่า .00 ซึ่งน้อยกว่าระดับความมีนัยสำคัญที่กำหนดไว้ คือ .05 (กำหนดค่าความเชื่อมั่น 95%) แสดงว่าทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการทำงานเป็นทีมและความเป็น

ผู้นำของนักเรียนหลังการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนมีความแตกต่างกับก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพบว่าทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการทำงานเป็นทีมและความเป็นผู้นำของนักเรียนหลังการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนใช้

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์คิดแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังใช้เว็บแอปพลิเคชัน เพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills)

ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์คิดแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	df	t	P
ก่อนใช้เว็บแอปพลิเคชัน	40	14.87	2.36	29	10.41*	.000
หลังใช้เว็บแอปพลิเคชัน	40	30.17	7.29			

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์คิดแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียน พบว่า ค่า t มีค่าเท่ากับ 10.41 และผลการทดสอบความมีนัยสำคัญมีค่า .00 ซึ่งน้อยกว่าระดับความมีนัยสำคัญที่กำหนดไว้ คือ .05 (กำหนดค่าความเชื่อมั่น 95%) แสดงว่าทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์คิดแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนมีความแตกต่างกับก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพบว่า ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์คิดแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนใช้

ตารางที่ 6 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตก่อนและหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills)

ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	df	t	P
ก่อนใช้เว็บแอปพลิเคชัน	30	15.30	2.45	29	10.25*	.000
หลังใช้เว็บแอปพลิเคชัน	30	25.70	4.53			

จากตารางที่ 6 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนก่อนและหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft

Skills) ของนักเรียน พบว่า ค่า t มีค่าเท่ากับ 10.41 และผลการทดสอบความมีนัยสำคัญมีค่า .00 ซึ่งน้อยกว่าระดับความมีนัยสำคัญที่กำหนดไว้ คือ .05 (กำหนดค่าความเชื่อมั่น 95%) แสดงว่าทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนหลังการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนมีความแตกต่างกับก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพบว่าทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ด้านทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนหลังการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนใช้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจต่อเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ภาพรวมทุกด้านในระดับมาก แสดงดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills)

ข้อคำถาม	ครูผู้สอน		ความหมาย	ผู้เชี่ยวชาญ		ความหมาย
	$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.	
1. ด้านอรรถประโยชน์	4.48	0.50	มาก	4.20	0.62	มาก
2. ด้านความเป็นไปได้	4.26	0.64	มาก	4.25	0.71	มาก
3. ด้านความเหมาะสม	4.39	0.59	มาก	4.31	0.64	มาก
4. ด้านความถูกต้อง	4.35	0.65	มาก	4.40	0.60	มาก
รวม	**4.37**	**0.59**		**4.29**	**0.62**	**มาก**

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านความเป็นไปได้ด้านความเหมาะสม ด้านอรรถประโยชน์ และด้านความถูกต้อง โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย พบว่าครูผู้สอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.37 , S.D.=0.59) และผู้เชี่ยวชาญมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.29 , S.D.=0.62)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนหลังใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยการพัฒนาขึ้นตามแนวคิดวงจรการพัฒนาระบบซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ การกำหนดปัญหา การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การทดสอบระบบ การติดตั้งและการบำรุงรักษา นอกจากนี้เว็บแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะการนำเสนอในรูปแบบเกมมีสีสันที่สวยงามดึงดูดความสนใจของผู้เรียน นอกจากนี้เว็บแอปพลิเคชันฯ ที่พัฒนาขึ้นนั้นแยกการนำเสนอหน้าจอของเว็บแอปพลิเคชันออกเป็น ส่วนของนักเรียน และส่วนของผู้สอน ซึ่งจะมีการออกแบบที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้ใช้งาน นอกจากนี้การออกแบบในรูปแบบเกมการศึกษาโดยใช้ภาพการ์ตูนเคลื่อนไหว มีสีสันส่วยงาม มีเสียงเพลงประกอบ

ช่วยกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติ อีกทั้งมีการกำหนดกติกาการเล่นเกม รวมถึงรายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนนในการประเมินทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมส่งผลให้สามารถประเมินผู้เรียนได้อย่างเป็นปรนัยสามารถนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลป้อนกลับในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างทันท่วงที ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนฤภร แสงศรีจันทร์ และคณะ (2564) ที่ได้พัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ด้านคำศัพท์และกระตุ้นทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของศรัญญา ตรีทศ และคณะ (2568) ที่ได้พัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ เรื่องการใช้ดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบเทคโนโลยีสื่อความจริงเสริมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจต่อเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนในภาพรวมทุกด้านระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากเว็บแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะการนำเสนอในรูปแบบเกมมีสีสันที่สวยงามและผ่านการทดลองใช้เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องในการวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุชาดา สกลกิจรุ่งโรจน์ (2565) ที่ได้พัฒนาแบบวัดทักษะการรู้ดิจิทัลสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พบว่า แบบวัดทักษะการรู้ดิจิทัลในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันผู้ใช้งานสามารถเข้าทดสอบได้ทุกที่ทุกเวลาตามความต้องการ และประสิทธิภาพของแบบวัดทักษะการรู้ดิจิทัลฯ ในความคิดเป็นของผู้ทรงคุณวุฒิในภาพรวมอยู่ในระดับที่สุด และในความคิดเห็นของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของรัชนีวรรณ ตั้งภักดี (2563) ที่ได้พัฒนาระบบวัดและประเมินผลผ่านเว็บแอปพลิเคชันสำหรับโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่พบว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบวัดและประเมินผลผ่านเว็บแอปพลิเคชันในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้สอดคล้องกับจารุกิตติ์ สายสิงห์ (2566) ที่ได้พัฒนาระบบสารสนเทศคลังข้อสอบมาตรฐานวิชาชีพด้านการศึกษาผ่านเว็บแอปพลิเคชันที่พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจผู้ใช้งานมีผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย สรุปได้ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย

สรุป

การวิจัยครั้งนี้การใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียน ซึ่งผลการวิจัย พบว่า เว็บแอปพลิเคชันสามารถช่วยพัฒนาทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำเว็บแอปพลิเคชันนี้ไปใช้ในการคัดกรองผู้เรียน รวมถึงนำไปวัดและประเมินผลผู้เรียนเพื่อนำผลการวัดและประเมินไปเป็นข้อมูลป้อนกลับในการพัฒนาทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลจากการวิจัย พบว่า เว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียน สามารถพัฒนาทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนได้ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจต่อเว็บแอปพลิเคชันเพื่อวัดและประเมินผลทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนสามารถพัฒนาทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนในระดับมาก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการนำเว็บแอปพลิเคชันนี้ไปใช้ในการคัดกรองผู้เรียน รวมถึงนำไปวัดและประเมินผลผู้เรียนเพื่อนำผลการวัดและประเมินไปเป็นข้อมูลป้อนกลับในการพัฒนาทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบครบทุกด้าน นอกจากนี้สถานศึกษาควรมีการเตรียมความพร้อมทางด้านอุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ รวมถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อให้การเชื่อมต่อเป็นไปอย่างราบรื่นและการดำเนินการวัดและประเมินผลผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้โดยใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลายในการพัฒนาทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ให้ผู้เรียน รวมถึงควรบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนได้อย่างเป็นระบบ และเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนอาจมีข้อจำกัดในประเด็นของการสรุปอ้างอิง การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรใช้แบบแผนการวิจัยแบบกึ่งทดลองโดยใช้รูปแบบสองกลุ่มวัดก่อนและหลังเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ของนักเรียนระหว่างกลุ่มที่ได้รับนวัตกรรมและกลุ่มที่ไม่ได้รับนวัตกรรม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการจัดสรรทุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม เพื่อสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 และโครงการวิจัยได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

จารุกิตติ์ สายสิงห์. (2566). การพัฒนาระบบสารสนเทศคลังข้อสอบมาตรฐานวิชาชีพด้านการศึกษาผ่านเว็บแอปพลิเคชัน: กรณีศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, *10*(2), 58-73. https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/itm-journal/article/view/250409

ชูชีพ ประทุมเวียง. (2567). การศึกษาความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารศรีวนาลัย,* 14(2), 179-196. https://so13.tci-thaijo.org/index.php/SVNL/article/view/1148/727

ฐาปกรณ์ อ่วมสถิตย์. (2564). การพัฒนาทักษะซอฟต์สกิลด้วยการดำเนินโครงการจิตอาสาตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ*, *3*(1), 37-50. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/article/view/248962

นฤภร แสงศรีจันทร์, สมพงษ์ รูปทรง, วัลลพ อยู่ดี และจอมภพ ณ นครพนม. (2564). การใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ด้านคำศัพท์ของนิสิตและกระตุ้นทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง. *วารสารพิฆเนศวร์สาร*, *19*(1), 15-23. https://so01.tci-thaijo.org /index.php/pikanasan/article/view/264627

ปรัชญาพร ทองประสิทธิ์, สักรินทร์ อยู่ผ่อง และอัคครัตน์ พูลกระจ่าง. (2563). รูปแบบการพัฒนาทักษะด้านอารมณ์โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับผู้ปฏิบัติงานส่วนหน้าในธุรกิจบริการ. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*. 14(2),97-108. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/trujournal/article/view/240392

พัฒนา พรหมณี, ยุพิน พิทยาวัฒนชัย และจีระศักดิ์ ทัพผา. (2563). แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ และการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท)*, *26*(1), 58-66. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/apheit-ss/article/view/241557/164592

รัชนีวรรณ ตั้งภักดี. (2563). การศึกษาผลของการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลผ่านเว็บแอปพลิเคชัน สำหรับโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 26(1)*, 198-213. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemmsu/article/view/183622

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562)**.** *Soft Skills to Master*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศรัญญา ตรีทศ, ดวงจันทร์ สีหาราช, เจษฎาพร ปาคำวัง, เอวารินทร์ ไชยบุตร และอนุพงษ์ สุขประเสริฐ. (2568). การพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ เรื่อง การใช้ดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบเทคโนโลยีสื่อความจริงเสริมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, *7*(5), 45-57. https://so08.tci-thaijo.org/index.php/MSJournal/article/view/2354/4168

ศุภชัย สมพานิช. (2566). *คู่มือ Coding และพัฒนาแอปพลิเคชันด้วยC# ฉบับสมบูรณ์*. ไอซีดีพรีเมียร์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579.* พริกหวานกราฟฟิก.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *ทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและการทำงาน (Soft Skill) สำหรับผู้เรียน: ผลการศึกษาและแนวทางการพัฒนา*. 21 เซ็นจูรี่.

สุชาดา สกลกิจรุ่งโรจน์. (2565). การพัฒนาแบบวัดทักษะการรู้ดิจิทัลสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน. *วารสารอิเลกทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, *12*(1), 33-49. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/e-jodil/article/view/244736

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2559). *จิตวิทยาการศึกษา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไหมไทย ไชยพันธุ์ และจิระสุข สุขสวัสดิ์. (2566). Soft Skills: ทักษะสำคัญสำหรับครูในสังคมพหุวัฒนธรรม. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, *10*(1), 334-351. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pnuhuso/article/view/258904

เอกวิทย์ สิทธิวะ. (2559). *Application Program VS เว็บแอปพลิเคชัน (Web application).* https://www.gotoknow.org/posts/150337#google_vignette

โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2560). *การวิเคราะห์และออกแบบระบบ*. ซีเอ็ดยูเคชัน.

Anderson, T. (2008). *The theory and practice of online learning* (2nd ed.). Athabasca University Press.

Bernazzani, S. (2019). *7 Soft Skills You Need to Achieve Career Growth*. https://blog.hubspot.com/marketing/soft-skills

Crosbie, R. (2005). Learning the soft skills of leadership. *Industrial and Commercial Training*, *37*(1), 45-51. https://doi.org/10.1108/00197850510576484

Freij, I. (2024). Developing undergraduates' soft skills: An investigation of the status quo and the challenges. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, *10*(2), 407-425. https://doi.org/10.46328/ijres.3397

Hevedanli, M. (2025). Analysing the researches on soft skills in Turkey. *Educational Research and Reviews*, *20*(2), 22-45. https://doi.org/10.5897/ ERR2024.4445

รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง

DEVELOPMENT OF HIGH-PERFORMANCE ORGANIZATIONAL MANAGEMENT MODEL TO IMPROVE EDUCATIONAL QUALITY IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE OF PHANG NGA, PHUKET, AND RANONG

พรทิพย์ นุกูลกิจ
Pornthip Nugulkit
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง
The Secondary Educational Service Area Office of Phangnga Phuket Ranong
Corresponding Author E-mail: ponthip091@gmail.com
Received January 15, 2026; **Revised** June 22, 2026; **Accepted** June 23, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง 3) เพื่อทดลองการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง และ 4) เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง เป็นการวิจัยและพัฒนา ได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีองค์การสมรรถนะสูงเป็นกรอบการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง จำนวนรวมทั้งสิ้น 398 คน ได้มาด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ และ 3) แบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหาเขียนบรรยายเชิงพรรณนาผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง พบว่า สถานศึกษามีความต้องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพการทำงาน การพัฒนาบุคลากร และการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ

2) ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กลไกหรือกระบวนการบริหารจัดการแนวทางการนำไปใช้ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีกลไกการบริหารจัดการ 7 ด้าน ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การจัดการความรู้ การจัดการกระบวนการ การพัฒนาบุคลากร การมุ่งเน้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน

3) ผลการทดลองใช้และประเมินรูปแบบ พบว่า สถานศึกษามีคุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น และ

ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความพึงพอใจต่อรูปแบบอยู่ในระดับมาก องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ คือ รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
คำสำคัญ: องค์การสมรรถนะสูง, การบริหารจัดการ, คุณภาพการศึกษา, สถานศึกษามัธยมศึกษา, รูปแบบ

Abstract

This research aimed to: (1) examine the components, current conditions, desirable conditions, and priority needs regarding high-performance organizational management for enhancing educational quality; (2) develop a high-performance organizational management model for enhancing educational quality; (3) implement the developed model in secondary schools; and (4) evaluate the outcomes of applying the high-performance organizational management model for enhancing educational quality.

The study employed a research and development design, utilizing high-performance organizational concepts and theories as the conceptual framework. The sample consisted of 398 participants - comprising school administrators, deputy administrators, and teachers - affiliated with the Secondary Education Service Area Offices of Phang Nga, Phuket, and Ranong, selected through purposive sampling. Three research instruments were employed: (1) a questionnaire, (2) an interview form, and (3) an evaluation form. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis with descriptive narrative. The findings were as follows:

1) The analysis of components and priority needs revealed that educational institutions required a systematic management model emphasizing operational efficiency, personnel development, and the elevation of educational quality in a structured manner.

2) The developed high-performance organizational management model comprised six components: principles, objectives, management mechanisms and processes, implementation guidelines, evaluation, and success conditions. The model incorporated seven management mechanisms: vision and strategy formulation, strategic leadership, knowledge management, process management, human resource development, stakeholder focus, and performance focus.

3) The implementation and evaluation results indicated that participating educational institutions demonstrated increasing in educational quality. Moreover, assessments of the model's appropriateness, feasibility, and user satisfaction were rated at a high level.

The knowledge gained from this research is a high-performance organizational management model that can serve as a systematic and sustainable framework for developing educational institutions and enhancing educational quality.

Keywords: high-performance organization, management, educational quality, secondary schools, model

บทนำ

การพัฒนาการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงการกระจายอำนาจด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้ การบริหารจัดการภาครัฐและการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกและสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญของการพัฒนาระบบราชการและการศึกษา คือการขาดความเข้าใจและการเชื่อมโยงในการนำเครื่องมือบริหารจัดการสมัยใหม่มาใช้ ทำให้การเปลี่ยนแปลงองค์กรไม่เกิดผลอย่างแท้จริง ทั้งที่การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ และต้องอาศัยภาวะผู้นำ การยอมรับจากบุคลากรและการบริหารทรัพยากรอย่างเหมาะสม แนวคิดองค์การสมรรถนะสูง (High Performance Organization: HPO) จึงถูกนำมาใช้เป็นกรอบสำคัญในการพัฒนาองค์กร โดยเน้นการบริหารการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาทุนมนุษย์ และการมุ่งผลลัพธ์มากกว่ากระบวนการ เพื่อให้องค์การสามารถเติบโตและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (World Economic Forum, 2023; Deloitte, 2023)

ในบริบทของการศึกษาไทย ปัญหาคุณภาพการศึกษายังคงเป็นประเด็นเร่งด่วน ดังสะท้อนจากผลการประเมิน PISA ที่คะแนนของนักเรียนไทยมีแนวโน้มลดลงและมีความเหลื่อมล้ำสูงระหว่างกลุ่มโรงเรียนและพื้นที่ สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่มีสมรรถนะสูง โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง ยังไม่มีรูปแบบบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง และขาดการนำเอาการบริหารสมรรถนะสูงมาใช้ ทั้งในด้านการสรรหาการคัดเลือกบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของธันวา วาทิตต์พันธ์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของโรงเรียนมัธยมศึกษาสมรรถนะสูง ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของโรงเรียนมัธยมศึกษาสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ ความเป็นผู้นำทางวิชาการ การบริหารเชิงกลยุทธ์ ครูมืออาชีพ ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร ความผูกพันในงาน การเป็นแบบอย่างที่ดี การมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปนัดดา ศุภรานนท์ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ สู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง พบว่า กรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ สู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลัก คือ 1) พลิกโฉมการบริหารจัดการที่มีสมรรถนะสูงสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง 2) พัฒนาบุคลากรที่มีสมรรถนะสูงสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง และ 3) ยกระดับระบบนิเวศที่มีสมรรถนะสูงสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการที่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง จัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และเพิ่มพูนศักยภาพตนเองอย่างต่อเนื่องสู่ความเป็นเลิศ หรือทำให้สถานศึกษาเป็นองค์การที่มีสมรรถนะสูงนั้น สถานศึกษาจะต้องบริหารตนเองให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน การพัฒนารูปแบบดังกล่าวจึงมีความจำเป็นเพื่อเป็นแนวทาง

ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเตรียมความพร้อมในการเผชิญความเปลี่ยนแปลงในอนาคตอย่างยั่งยืน (OECD, 2023) ซึ่งบทความวิจัยนี้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา โดยมุ่งอธิบายโครงสร้าง องค์ประกอบ และกระบวนการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา เสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงวิชาการด้านการบริหารการศึกษาและการพัฒนาองค์กร รวมถึงประโยชน์เชิงนโยบายและสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง
3. เพื่อทดลองการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง
4. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาประเด็นเกี่ยวกับ การบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง จึงได้ศึกษาและค้นคว้างานเขียนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางสร้างกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ โดยสามารถแบ่งกลุ่มงานเขียนได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. การบริหารจัดการศึกษา

(Jones & George, 2022; Robbins & Coulter, 2022) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ หมายความว่า ผู้บริหารไม่ใช่ผู้ปฏิบัติ แต่ใช้ศาสตร์เป็นองค์ความรู้ แนวคิด และศิลปะ หรือกระบวนการ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานจนเป็นผลสำเร็จตรงตามจุดหมายขององค์การ หรือตรงตามจุดหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง ศาสตร์และศิลป์แห่งการทำงานให้สำเร็จ โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย สิ่งที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติซึ่งเกี่ยวข้องกับการประสานงานและการดูแลงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้อื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดการองค์กร อำนวยการ และควบคุมทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรอื่น ๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2. องค์การสมรรถนะสูง (High Performance Organization: HPO)

องค์การสมรรถนะสูงมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับความสามารถขององค์การความสำเร็จขององค์การได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาให้คำนิยามไว้ ดังนี้

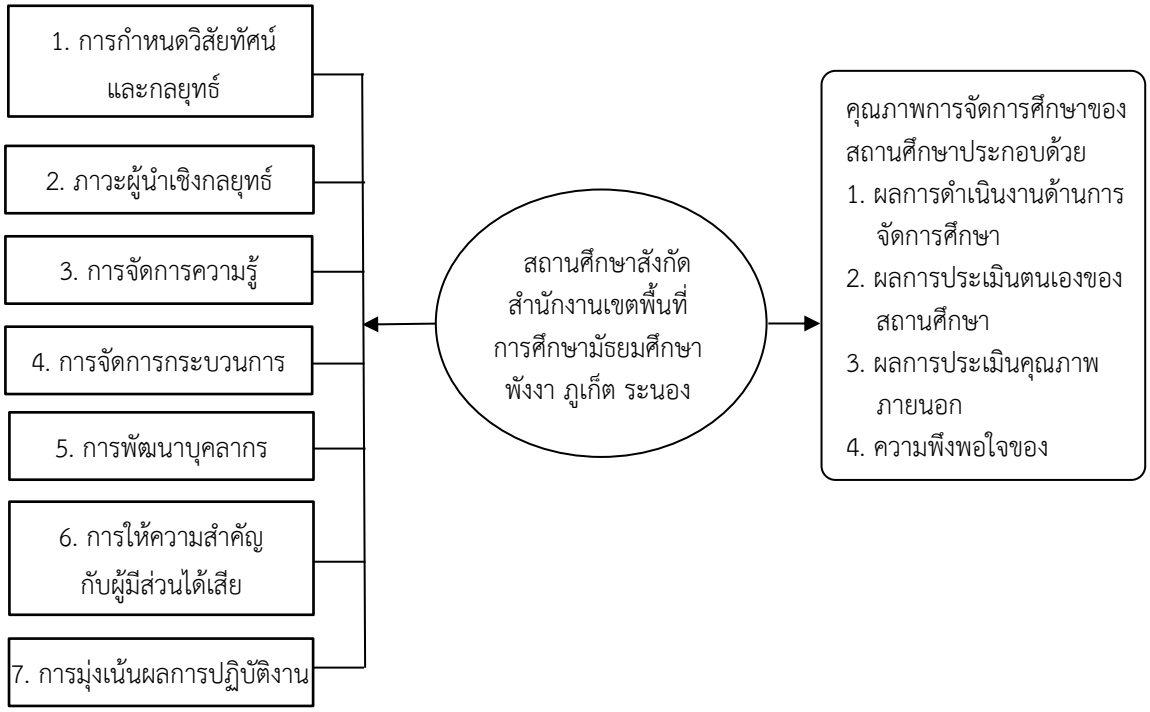
McKinsey & Company (2022) ให้ความหมายองค์การสมรรถนะสูงว่า เป็นองค์การที่มีการออกแบบเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานได้ดีที่สุด และเกิดผลดีแก่องค์การแบบยั่งยืน โดยจะต้องมีการพัฒนาด้านสติปัญญา ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้องค์การมีศักยภาพการทำงานสูง การมุ่งความสำคัญที่ทรัพย์สินทางปัญญา การมุ่งความสำคัญที่ทรัพย์สินทางปัญญา (Emphasis on Intellectual Capital) ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Capital) คือ ผลรวมของความรู้ความชำนาญ และพลังงานที่เกิดจากสมาชิกในองค์การภายใต้เทคโนโลยีระดับสูง บุคลากรจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดความก้าวหน้าในการกำหนดจุดมุ่งหมาย ภารกิจ และกลยุทธ์ขององค์การ องค์การสมรรถนะสูงต้องมีขั้นตอนการทำงานเพื่อสร้างทีมงานที่สำคัญนโยบายทรัพยากรมนุษย์จะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการยืดหยุ่น ทักษะ ความรู้ และแรงจูงใจ ในขณะเดียวกันก็มุ่งความสำคัญที่การสอนงานการประสมประสานของงานการสร้างทีมงานการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดทีมงานที่ดีที่สุด และการตอบสนองความคาดหวังของลูกค้า

3. ความหมายคุณภาพการศึกษา

สถานศึกษาที่มีคุณภาพนั้น ปัจจัยที่สำคัญคือ คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งเป็นความสามารถของสถานศึกษาที่มีผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้นของงาน ตอบสนองหรือบรรลุวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีคุณภาพ โดยใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างประหยัดและให้เกิดประโยชน์สูงสุด ก่อให้เกิดการยอมรับและชื่นชมในสังคม OECD (2023) อธิบายว่า คุณภาพการศึกษาเป็นผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยสถานศึกษาจะต้องสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อมาตรฐานทางการศึกษาและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงงานวิจัยแบบผสานวิธี โดยบูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ องค์การสมรรถนะสูง (High Performance Organization) แนวคิดการบริหารจัดการ และแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรอิสระ กระบวนการวิจัย และตัวแปรตาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยสังเคราะห์ตัวแปรองค์การสมรรถนะสูงจากแนวคิดของ McKinsey & Company (2022); Deloitte (2023) และ Namchaidee et al., (2023) ส่วนตัวแปรคุณภาพการศึกษาได้จากแนวคิดของ OECD (2023)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ เนื่องจากสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาทั้ง 3 สถานที่ พื้นที่วิจัยครอบคลุมสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังกัดดังกล่าว การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 1,493 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie & Morgan (1970) อ้างถึงใน ยุทธ ไกยวรรณ์ (2565) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบสภาพปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง และตอนที่ 3 สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง

0.80 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.94 เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม ถึงมีนาคม พ.ศ. 2567 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี $PNI_{modified}$

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ดังนี้ 1) กลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหาร 2) กลุ่มผู้บริหารการศึกษา ที่มีวิทยฐานะระดับเชี่ยวชาญ และ 3) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการยกร่างรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบตารางวิเคราะห์องค์ประกอบ และแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบและพัฒนารูปแบบ จากนั้นนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง กลุ่มทดลอง ได้แก่ สถานศึกษานำร่องในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง จำนวน 3 แห่ง ตามขนาดสถานศึกษาขนาดกลาง ใหญ่ และใหญ่พิเศษ จำนวน 45 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และหัวหน้าฝ่าย ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินผลการใช้รูปแบบ และแบบสอบถามความพึงพอใจ ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 - 1.00 และแบบสอบถามได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-coefficient) เท่ากับ 0.92 เก็บรวบรวมข้อมูลหลังการใช้รูปแบบในระยะเวลา 1 ภาคเรียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง

1.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 77 ตัวชี้วัด มีความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการพัฒนาบุคลากร ส่วนความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ลำดับที่ 2 ด้านการมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน และลำดับที่ 3 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ ตามลำดับ

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง โดยภาพรวม (n = 398)

ที่	การบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ค่า $PNI_{modified}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์	3.42	0.48	ปานกลาง	4.42	0.19	มาก	0.292	3
2	ด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	3.51	0.50	มาก	4.33	0.17	มาก	0.234	7
3	ด้านการจัดการกระบวนการ	3.50	0.47	มาก	4.45	0.43	มาก	0.284	4
4	ด้านการพัฒนาบุคลากร	3.48	0.45	ปานกลาง	4.60	0.46	มากที่สุด	0.271	6
5	ด้านการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.44	0.46	ปานกลาง	4.38	0.20	มาก	0.322	1
6	ด้านการมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน	3.48	0.44	ปานกลาง	4.60	0.48	มากที่สุด	0.273	5
7	ด้านการมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน	3.48	0.44	ปานกลาง	4.60	0.48	มากที่สุด	0.321	2
	รวม	**3.47**	**0.42**	**ปานกลาง**	**4.46**	**0.22**	**มาก**	**0.285**	

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง สรุปได้ดังนี้

2.1 ผลการศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) จากการสังเคราะห์การบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี สามารถนำการบริหารจัดการองค์ประกอบองค์การสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 77 ตัวชี้วัด

2.2 ผลการยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง เป็นแนวทางในการกระทำตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาการศึกษาในสถานศึกษา ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 หลักการ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 3 กลไกหรือกระบวนการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง ส่วนที่ 4 แนวทางการนำไปใช้ ส่วนที่ 5 การประเมินผล และส่วนที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการทดลองการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง สรุปได้ดังนี้

3.1 ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พังงา ภูเก็ต ระนอง โดยก่อนการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผลหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง

ตารางที่ 2 ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง (n = 398)

ที่	การบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	ก่อนการใช้รูปแบบฯ			หลังการใช้รูปแบบฯ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	3.91	0.18	มาก	4.73	0.48	มากที่สุด
2	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์	3.82	0.31	มาก	4.79	0.41	มากที่สุด
3	ด้านการจัดการความรู้	3.66	0.18	มาก	4.32	0.19	มาก
4	ด้านการจัดการกระบวนการ	3.69	0.32	มาก	4.35	0.24	มาก
5	ด้านการพัฒนาบุคลากร	3.63	0.28	มาก	4.34	0.27	มาก
6	ด้านการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.63	0.27	มาก	4.27	0.30	มาก
7	ด้านการมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน	3.54	0.22	มาก	4.77	0.46	มากที่สุด
รวม		**3.70**	**0.58**	**มาก**	**4.51**	**0.34**	**มากที่สุด**

3.2 ผลที่เกิดขึ้นหลังทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง

3.2.1 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา จากการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา (SAR) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง จำนวน 27 แห่ง โดยภาพรวม พบว่า ปีการศึกษา 2566 สถานศึกษามีคุณภาพในระดับยอดเยี่ยม จำนวน 10 แห่ง ระดับคุณภาพดีเลิศ จำนวน 16 แห่ง และระดับคุณภาพดี จำนวน 1 แห่ง ส่วนปีการศึกษา 2567 สถานศึกษา มีคุณภาพในระดับยอดเยี่ยม จำนวน 15 แห่ง ระดับคุณภาพดีเลิศ จำนวน 10 แห่ง และระดับคุณภาพดี จำนวน 2 แห่ง มีผลการพัฒนาระดับคุณภาพยอดเยี่ยม เพิ่มขึ้นร้อยละ 33.33 และระดับคุณภาพดีเลิศ เพิ่มขึ้นร้อยละ 50.00

3.2.2 ผลการประกันคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ) มาตรฐานที่ 1 ผลลัพธ์ของการเรียนรู้มาตรฐานที่ 2 การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา มาตรฐานที่ 3 การพัฒนาคุณภาพการจัด การเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง สถานศึกษาทุกแห่งมีผลการประเมิน “เป็นไปตามมาตรฐาน” ทุกตัวชี้วัด

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง

พบว่าในภาพรวมความพึงพอใจของรูปแบบฯ ในองค์ประกอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน และด้านการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือด้านการจัดการกระบวนการ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. องค์ประกอบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การจัดการความรู้ การจัดการกระบวนการ การพัฒนาบุคลากร การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน ซึ่งมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูงจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ บุคลากร กระบวนการทำงาน และผลลัพธ์เข้าด้วยกันอย่างสมดุล เนื่องจากการยกระดับคุณภาพการศึกษาไม่สามารถดำเนินการโดยมุ่งเน้นเพียงองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง แต่ต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ภายในองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McKinsey & Company (2022) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ Deloitte (2023) ที่เน้นการสร้างองค์การที่สามารถปรับตัวและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และ Namchaidee et al. (2023) ที่พบว่า การพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงในบริบทการศึกษาจำเป็นต้องบูรณาการองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการเข้าด้วยกัน

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสภาพการดำเนินงานจริงกับระดับที่สถานศึกษาต้องการพัฒนา

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แม้ว่าสถานศึกษาจะมีระบบการบริหารตามภารกิจปกติอยู่แล้ว แต่การก้าวสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ Gartner (2022) ที่กล่าวถึง ความจำเป็นในการปรับตัวขององค์การต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี World Economic Forum (2023) ที่เน้นการพัฒนาทักษะเพื่อรองรับโลกการทำงานในอนาคต และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2567) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดรับกับบริบทของสังคมยุคดิจิทัล

3. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูง

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นพบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร รองลงมาคือ การมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน และการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง

ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทั้งด้านความรู้ ทักษะ เทคโนโลยี และทัศนคติในการปฏิบัติงาน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์การ ซึ่งสอดคล้องกับ CIPD (2023) ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง McKinsey & Company (2022) ที่มองว่าทุนมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การ และ OECD (2023) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษามีส่วนสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพและผลลัพธ์ทางการศึกษา

4. การพัฒนารูปแบบและผลการทดลองใช้รูปแบบ

ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วนทั้งด้านหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการบริหารจัดการ แนวทางการนำไปใช้ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งสะท้อนการพัฒนารูปแบบอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบทางการบริหารการศึกษา

ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า หลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติและช่วยยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาได้จริง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยที่พบว่า การนำรูปแบบการบริหารจัดการที่มีโครงสร้างชัดเจน ผ่านการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และมีการนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกับการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีทิศทางที่ชัดเจนและสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Namchaidee et al., 2023; UNESCO, 2022; Fullan, 2023; UNICEF, 2023)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

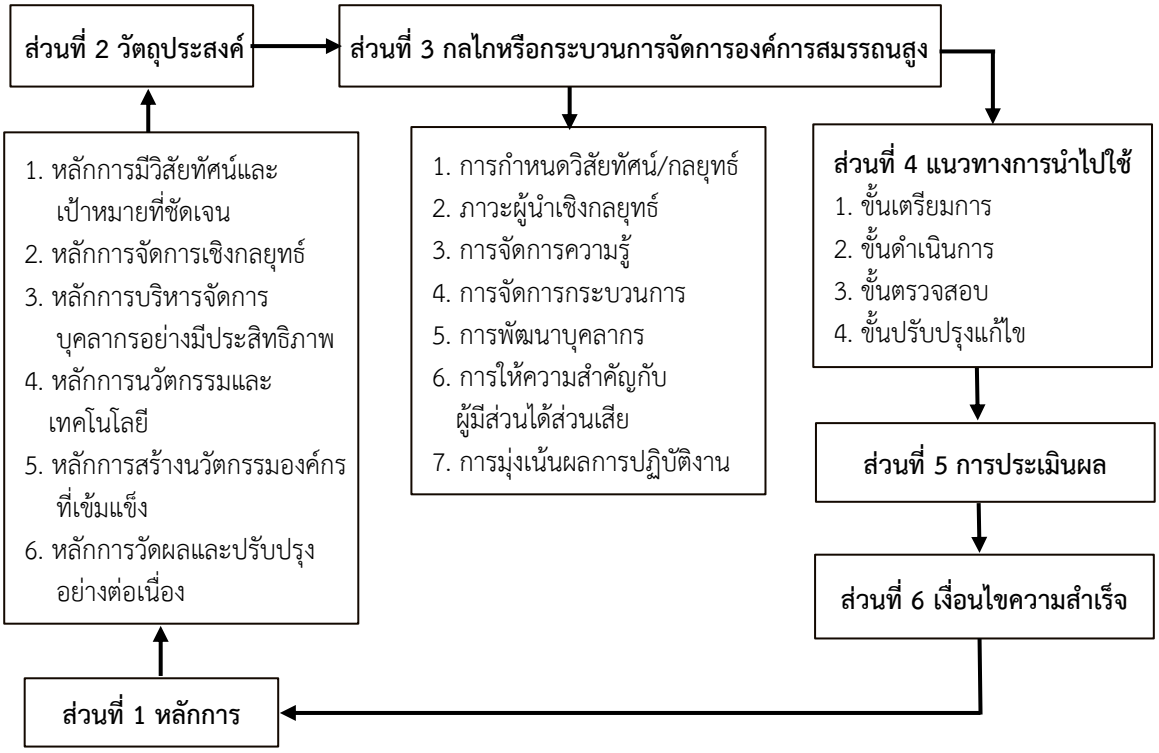
องค์ความรู้นี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์การสมรรถนะสูงไม่สามารถดำเนินการโดยมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่ต้องอาศัยการบูรณาการองค์ประกอบหลักด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยมีผู้นำเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ กระบวนการ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไปสู่ผลลัพธ์ด้านคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า การบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษาประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การจัดการความรู้ การจัดการกระบวนการ การพัฒนาบุคลากร การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน

องค์ประกอบดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลต่อเนื่องกัน โดยเริ่มจากการกำหนดทิศทางองค์กรผ่านการขับเคลื่อนของผู้นำ การพัฒนากระบวนการและบุคลากร จนเกิดผลลัพธ์เชิงประสิทธิภาพและคุณภาพการศึกษา

รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง เป็นแนวทางในการกระทำตามชุดขององค์ประกอบและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง เพื่อพัฒนาการศึกษาในสถานศึกษา ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 หลักการ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 3 กลไกหรือกระบวนการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง ส่วนที่ 4 แนวทางการนำไปใช้ ส่วนที่ 5 การประเมินผล และส่วนที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ ดังแผนภาพที่ 2

รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง

แผนภาพที่ 2 แสดงการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการสมรรถสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงที่บูรณาการองค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน ให้เชื่อมโยงเป็นระบบ ตั้งแต่หลักการ กลไกการดำเนินงาน การนำไปใช้ และการประเมินผล ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดเดิมที่มุ่งศึกษาองค์ประกอบขององค์การสมรรถนะสูงเป็นรายด้าน ทำให้เกิดรูปแบบที่สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุป

งานวิจัยนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต และระนอง โดยครอบคลุมการศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ การพัฒนารูปแบบ ทดลองใช้ และประเมินผลรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การจัดการความรู้ การจัดการกระบวนการ การพัฒนาบุคลากร การมุ่งเน้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน ผลการทดลองใช้พบว่า สถานศึกษามีคุณภาพการศึกษาดีขึ้นทั้งด้านผลสัมฤทธิ์และระบบประกันคุณภาพ อีกทั้ง ผู้บริหารและครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบในระดับสูง แสดงให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า การนำรูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง ควรมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง และหน่วยงานต้นสังกัด ควรกำหนดนโยบายและแนวทางในการส่งเสริมการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง ในสถานศึกษา เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 สถานศึกษาควรสร้างความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 สถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมาย มาตรฐาน และตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานให้ชัดเจน พร้อมดำเนินงานตามคู่มือหรือแผนปฏิบัติงาน และมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดหน่วยงานอื่น ๆ

3.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ปนัดดา ศุภรานนท์ (2566). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่ง*

ประเทศไทย (สพบท.), *6*(1), 352–366. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JAPDEAT/article/view/269888.

ธันวา วาทิตต์พันธ์. (2564). *องค์ประกอบของโรงเรียนมัธยมศึกษาสมรรถนะสูง.* [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต การบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ยุทธ ไกยวรรณ์. (2565). *พื้นฐานการวิจัยทางการศึกษา*. ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2565/2566: การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล*. พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). *รายงานภาวะการศึกษาไทย ปี 2566–2567*. กระทรวงศึกษาธิการ.

CIPD. (2023). *Learning at work 2023*. Chartered Institute of Personnel and Development.

Deloitte. (2023). *Global human capital trends 2023: New fundamentals for a boundaryless world*. Deloitte Insights.

Fullan, M. (2023). *The right drivers for whole system success*. Centre for Strategic Education.

Gartner. (2022). *Top strategic technology and management trends for 2022*. Gartner Research.

Jones, G. R., & George, J. M. (2022). *Contemporary management* (12th ed.). McGraw Hill.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

McKinsey & Company. (2022). *Performance through people: Transforming human capital into competitive advantage*. McKinsey Global Institute.

Namchaidee, C., Sirisuthi, C., & Agsonsua, P. (2023). Development of administrative model for high-performance organization of primary educational service area office. *International Journal of Higher Education, 12*(6). https://doi.org/10.5430/ijhe.v12n6p11

OECD. (2023). *PISA 2022 results (Volume I):* The state of learning and equity in education. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/53f2383c-en

Robbins, S. P., & Coulter, M. (2022). *Management* (15th ed.). Pearson.

UNESCO. (2022). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. UNESCO Publishing.

UNICEF. (2023). *Transforming education: Building resilient and inclusive education systems*. UNICEF.

World Economic Forum. (2023). *The future of jobs report 2023*. https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023/

แนวทางการพัฒนาการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

GUIDELINES FOR DEVELOPING RECREATIONAL ACTIVITIES FOR THE SENIOR TOURISTS AT TOURIST ATTRACTIONS IN THE PAKNAM PRASAE COMMUNITY, RAYONG PROVINCE

วาริท วสยางกูร
Warit Wasayangkul
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
Rajamangala University of Technology Tawan-Ok
วรรณวิสา บุญมาก*, คณิต เขียววิชัย และวิชิต อิ่มอารมย์
Wanwisa Bungmark, Kanit Kheovichai and Vichit Imarom
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
*Corresponding Author E-mail: warit.wasa@gmail.com
Received April 21, 2026; **Revised** June 8, 2026; **Accepted** June 23, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย จำนวน 400 ชุด เชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน จำนวน 10 คน สถิติที่ ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบันของการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง ชุมชนมีศักยภาพหลายด้าน ได้แก่ กิจกรรมเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน และการส่งเสริมสุขภาพ อย่างไรก็ตาม การจัดการกิจกรรมนันทนาการยังขาดรูปแบบการจัดการที่เป็นระบบ โดยเฉพาะการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงวัย และการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก

2) ผลการพัฒนาแนวทางการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง ประกอบด้วย 1) การออกแบบกิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมกับผู้สูงวัย 2) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ปลอดภัยและเข้าถึงได้ 3) การจัดการทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 4) การบริหารจัดการกิจกรรมนันทนาการอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การจัดการกิจกรรมนันทนาการ, นักท่องเที่ยวสูงวัย, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, ชุมชนปากน้ำประแส, จังหวัดระยอง

Abstract

This study aimed to: (1) investigate the current state of recreational activity management for senior tourists in the Pak Nam Prasae community tourism destination, Rayong Province, and (2) develop guidelines for recreational activity management for senior tourists in the same area. This study employed a mixed-methods research design. Quantitative data were collected using questionnaires administered to 400 senior tourists visiting the Pak Nam Prasae community. Qualitative data were gathered through in-depth interviews with 10 key informants, including community leaders, local residents, and community experts. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, together with qualitative content analysis.

The findings revealed that:

1) The current state of recreational activity management for senior tourists in the Pak Nam Prasae community, Rayong Province, demonstrated that the community possesses considerable potential in several aspects, including nature-based activities, cultural activities, community lifestyle learning activities, and health-promoting activities. These resources and activities provide valuable opportunities for developing recreational experiences that meet the needs of senior tourists. However, the management of recreational activities still lacks a systematic framework, particularly in terms of designing activities that correspond to the specific needs and preferences of senior tourists, enhancing personnel capacity, and improving facilities and services to better accommodate elderly visitors.

2) The development of guidelines for recreational activity management for senior tourists in the Pak Nam Prasae community tourism destination resulted in four key components: (1) designing appropriately recreational activities for senior tourists, (2) developing safe and accessible facilities, (3) improving resource management and promoting community participation, and (4) establishing a systematic recreational activity management system.

Keywords: Recreational Activity Management, senior tourists, Community-Based Tourism, Pak Nam Prasae Community, Rayong Province

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ และมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา โดยข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) ระบุว่า สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.8 ในปี พ.ศ. 2537 เป็นร้อยละ 20.0 ในปี พ.ศ. 2567 แสดงถึงการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างที่มีนัยสำคัญ

ต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชากรไทย ดังนั้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงวัยที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ถือเป็นนักท่องเที่ยวคุณภาพที่มีศักยภาพด้านกำลังซื้อและมีลักษณะพฤติกรรมเฉพาะ กล่าวคือนิยมการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ ให้ความสำคัญกับการพักผ่อน การเรียนรู้ และการมีประสบการณ์ที่มีคุณค่าในแหล่งท่องเที่ยว (พิทักษ์ ศิริวงศ์ และคณะ, 2561) แนวโน้มดังกล่าวส่งผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพของประสบการณ์มากกว่าปริมาณของนักท่องเที่ยว

สำหรับกิจกรรมนันทนาการจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นกลไกที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ และสังคม อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและความหมาย (สมบัติ กาญจนกิจ, 2560) อย่างไรก็ตาม การจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจเกี่ยวกับข้อจำกัดและความต้องการเฉพาะของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในด้านสมรรถภาพทางร่างกาย ความปลอดภัย ความสะดวกในการเข้าถึง และมิติทางจิตสังคม

สำหรับชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่น โดยเฉพาะระบบนิเวศป่าชายเลนและวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) [อพท.], 2564) อีกทั้งยังตั้งอยู่ในเขตพัฒนานวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ซึ่งมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวคุณภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยให้ความสำคัญกับการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ (สำนักงานจังหวัดระยอง, 2566) การพัฒนากิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในชุมชนปากน้ำประแสจึงสามารถสนับสนุนยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การศึกษาธรรมชาติในระบบนิเวศป่าชายเลน การล่องเรือชมวิถีชีวิตชุมชน การเดินชมทุ่งโปรงทอง และการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับผู้สูงวัย อย่างไรก็ตาม แม้พื้นที่จะมีศักยภาพดังกล่าว แต่ยังพบว่าการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยยังขาดแนวทางที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยเฉพาะในด้านการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การจัดการความปลอดภัย และการสร้างประสบการณ์ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

ผู้วิจัยในฐานะผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการการท่องเที่ยวและมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมในพื้นที่ รวมถึงการลงพื้นที่ศึกษาบริบทชุมชนปากน้ำประแสอย่างต่อเนื่อง ได้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง และ (2) เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

2. เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย สามารถจำแนกออกเป็น 6 กลุ่มแนวคิดหลัก ได้แก่ (1) แนวคิดเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวสูงวัย (2) แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการ (3) แนวคิดการจัดการ (4) แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ (5) แนวคิดการท่องเที่ยว (6) แนวคิดการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงกลยุทธ์

1) แนวคิดเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวสูงวัย (Senior Tourists) พบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวทั่วไป โดยนิยมเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ชีวิตสูง มีรายได้หรือเงินออมเพียงพอ และให้ความสำคัญกับคุณภาพของประสบการณ์มากกว่าปริมาณกิจกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระบุว่านักท่องเที่ยวสูงวัยนิยมกิจกรรมที่ไม่หักโหม เน้นการพักผ่อน การเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ธวัช พุ่มดารา และสุวิตา พฤกษอาภรณ์, 2565; พิทักษ์ ศิริวงศ์ และคณะ, 2561)

2) แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการ (Recreation) ระบุให้นันทนาการทำให้บุคคลมีความสนุกสนาน ช่วยให้คนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทำให้มีสุขภาพดีและช่วยทำให้มีสุขภาพจิตดีขึ้น อีกทั้งกิจกรรมนันทนาการมีส่วนช่วยให้คนไข้หายเร็วยิ่งขึ้น เน้นการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ (กำโชค เผือกสุวรรณ, 2559)

3) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ การพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการองค์ประกอบหลายด้าน อาทิ การพัฒนาการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการองค์ประกอบเชิงระบบ โดยเฉพาะกรอบแนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากร 4M (Drucker, 1974) ได้แก่ Man (บุคลากร) Money (งบประมาณ) Material (วัสดุอุปกรณ์) และ Management (การบริหารจัดการ) ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชนปากน้ำประแสในด้านการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ

4) แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยให้ชุมชนมีบทบาทเป็นผู้จัดการและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว (คณิต เขียววิชัย และวรรณภา แสงวัฒนะกุล, 2558) การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

5) แนวคิดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว 5A’s ของ Dickman (1997) เป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว โดยประกอบด้วยองค์ประกอบ

หลัก 5 ประการ ได้แก่ (1) แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) (2) การเข้าถึง (Access) (3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) (4) ที่พัก (Accommodation) และ (5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ซึ่งองค์ประกอบทั้งห้านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสบการณ์และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

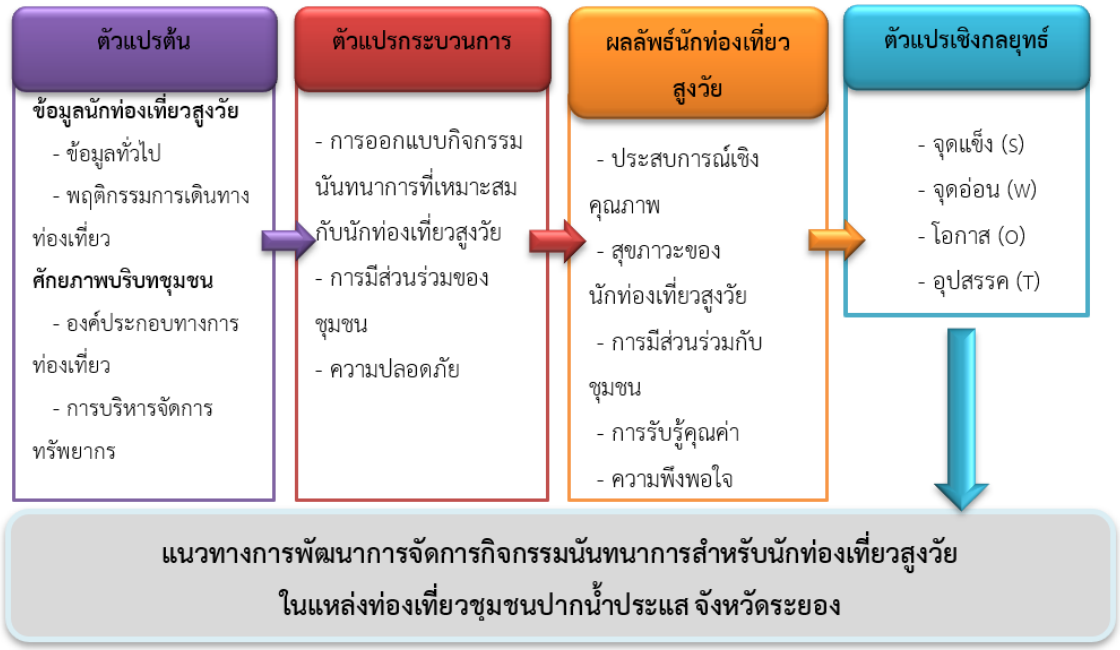
6) แนวคิดการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ (SWOT Analysis)

Kotler et al., (2017) อธิบายว่า การวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนและพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวและการบริการ โดยใช้วิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยวหรือองค์กร ประกอบด้วย จุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่สะท้อนศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ รวมถึงโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก การวิเคราะห์ SWOT ช่วยให้สามารถกำหนดกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวสูงวัยและกิจกรรมนันทนาการมาใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะ ความต้องการ และรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงวัย ขณะที่แนวคิดการจัดการทรัพยากร 4M ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความพร้อมและข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการของชุมชน ส่วนแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) และองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว 5A’s ถูกใช้ในการประเมินศักยภาพและบริบทของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส นอกจากนี้ แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT ถูกนำมาใช้ในการสังเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวความคิดในการศึกษาไว้ดังแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน พื้นที่วิจัย คือชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง ประชากร คือ นักท่องเที่ยวสูงวัยชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวและร่วมกิจกรรมนันทนาการทางการท่องเที่ยวในชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ คือ นักท่องเที่ยวสูงวัยชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวและร่วมกิจกรรมนันทนาการในชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง จำนวน 400 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเปิดตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน ที่ประชากรไม่เกิน 100,000 คน ระดับความเชื่อมั่นในการสุ่มร้อยละ 95 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 384 คน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพใช้วิธีการคัดเลือกแบบวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มประชาชนในพื้นที่ และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง ใช้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวสูงวัย และความต้องการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ 2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อการศึกษาบริบท องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว แนวทาง

การจัดการทรัพยากรการบริหารจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ โดยหาค่าความเที่ยง (Validity) ของเครื่องมือวิจัย โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อทดสอบความตรงของเนื้อหาและหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือกับผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายได้ค่า Cronbach's Alpha = 0.88

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามนักท่องเที่ยวสูงวัยเพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวสูงวัย และความต้องการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งยังได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกิจกรรมนันทนาการในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นรายประเด็น (Content Analysis) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาสู่การพัฒนาการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสูงวัยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง ส่วนใหญ่มีอายุ 55 – 60 ปี รองลงมาคือ อายุ 66 – 70 ปี สำหรับช่วงเวลาที่นิยมเดินทางท่องเที่ยว คือ วันธรรมดา (จันทร์ – ศุกร์) โดยมีระยะเวลาเดินทางท่องเที่ยวเฉลี่ย 3 วันต่อการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้ง มีความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยวทุก 3 – 6 เดือน ซึ่งนักท่องเที่ยวสูงวัยส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัว รองลงมา คือ การเดินทางกับเพื่อน โดยความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงวัยมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวทั่วไป โดยให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่ช่วยสร้างความผ่อนคลาย ความเพลิดเพลิน และความพึงพอใจทางจิตใจควบคู่กับความปลอดภัยและความเหมาะสมทางด้านสภาพร่างกาย ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวสูงวัยมีแนวโน้มเลือกเข้าร่วมกิจกรรมที่ไม่ซับซ้อน ไม่ใช้พลังงานทางกายภาพสูง และเอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางสังคม รวมถึงกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น

ในด้านประเภทของกิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวสูงวัยต้องการ พบว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและระบบนิเวศเป็นกิจกรรมที่ได้รับความสนใจสูง เช่น การล่องเรือชมธรรมชาติ การศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลน การชมทุ่งโปรงทอง และการดูนกเหยี่ยวแดง เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวช่วยสร้างความผ่อนคลายและส่งเสริมสุขภาวะทั้งด้านร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสูงวัยยังมีความสนใจในกิจกรรมด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เช่น การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม และการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนประมง เป็นต้น รวมถึงกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและการพักผ่อน เช่น การเดินชมธรรมชาติ และกิจกรรมออกกำลังกายที่ใช้แรงน้อยภายในชุมชน

เมื่อพิจารณาบริบทของพื้นที่ชุมชนปากน้ำประแส พบว่า ชุมชนมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่น โดยเป็นชุมชนชายฝั่งที่มีระบบนิเวศป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมนันทนาการได้อย่างหลากหลาย ทั้งนี้ การวิเคราะห์องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวตามกรอบแนวคิด 5A's พบว่า ชุมชนมีองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย โดยด้านแหล่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว (Attractions) มีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ ด้านการเข้าถึง (Accessibility) มีความสะดวกในการเดินทางจากพื้นที่ใกล้เคียง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) มีบริการพื้นฐานรองรับนักท่องเที่ยวในระดับหนึ่ง ด้านที่พัก (Accommodation) มีที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ที่สะท้อนวิถีชีวิตชุมชน และด้านกิจกรรม (Activities) มีความหลากหลายของกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวสูงวัย อย่างไรก็ตาม ยังมีความจำเป็นในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้เหมาะสมกับผู้สูงวัยมากยิ่งขึ้น

ในด้านการจัดการทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย เมื่อวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด 4M พบว่า ด้านบุคลากรของชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง มีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากร ธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ และมีประสบการณ์ในการให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม บุคลากรควรเพิ่มการพัฒนาศักยภาพด้านการออกแบบกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงวัย ด้านงบประมาณพบว่า ชุมชนยังพึ่งพาการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก ด้านทรัพยากรพบว่า ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สามารถนำมาพัฒนากิจกรรมได้อย่างหลากหลาย และด้านการบริหารจัดการพบว่า การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ แต่ยังขาดรูปแบบการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยที่เป็นระบบและชัดเจน

โดยสรุป สภาพปัจจุบันของการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง พบว่า ชุมชนมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวสูงวัย ประกอบกับมีองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวตามกรอบ 5A's ที่สามารถรองรับการพัฒนากิจกรรมนันทนาการได้ อย่างไรก็ตาม การจัดการกิจกรรมนันทนาการยังขาดแนวทางที่เป็นระบบ โดยเฉพาะการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของนักท่องเที่ยวสูงวัย การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ซึ่งประเด็นดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยองต่อไป

วัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการพัฒนาการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวสูงวัยจำนวน 400 คน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน จำนวน 10 คน พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง มุ่งเน้นการใช้จุดแข็งด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนร่วมกับโอกาสจากแนวโน้มสังคมสูงวัย เพื่อพัฒนากิจกรรมนันทนาการเชิงธรรมชาติ เชิงวัฒนธรรม และเชิงสุขภาพที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวสูงวัย พร้อมทั้งส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในชุมชนเป็นผู้นำกิจกรรมและผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มี 4 แนวทางสำคัญ ดังนี้

1) แนวทางด้านการออกแบบกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงวัย มุ่งเน้นการพัฒนากิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงวัยและจุดแข็งของพื้นที่ ประกอบด้วย (1) กิจกรรมเชิงธรรมชาติ อาทิ การล่องเรือชมระบบนิเวศ (2) กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม อาทิ การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ อาทิ การเดินชมธรรมชาติ และ (4) กิจกรรมการมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดมีลักษณะไม่หักโหม ปลอดภัย และสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่า

2) แนวทางด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย เน้นการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับผู้สูงวัย เช่น ทางเดินปลอดภัย จุดพักผ่อน ห้องน้ำ และป้ายสื่อความหมาย เป็นต้น รวมถึงการพัฒนาระบบการเข้าถึงพื้นที่กิจกรรมให้สะดวกและปลอดภัย ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านจุดอ่อนของพื้นที่

3) แนวทางด้านการจัดการทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นการใช้ทุนทางสังคมของชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุในพื้นที่เป็นผู้นำกิจกรรมและผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงวัย รวมถึงการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายการท่องเที่ยว

4) แนวทางด้านการบริหารจัดการกิจกรรมนันทนาการอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นการพัฒนาโปรแกรมกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยให้มีโครงสร้างชัดเจน สามารถจัดเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวระยะสั้นและระยะยาว พร้อมกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการที่คำนึงถึงความปลอดภัย ความเหมาะสม และความยั่งยืนของทรัพยากร

สรุปภาพรวมผลการวิจัย พบว่า ชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง มีศักยภาพในการพัฒนากิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยจากความโดดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงวัยที่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่ส่งเสริมการพักผ่อน การเรียนรู้ และสุขภาวะที่ดี โดยการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด 5A’s และ 4M พบว่าชุมชนมีความพร้อมในด้านแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม และทรัพยากรชุมชนในระดับที่เอื้อต่อการพัฒนา อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านการออกแบบกิจกรรม บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับผู้สูงวัย จากการวิเคราะห์ SWOT สามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยได้ 4 ประเด็น ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงวัย การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ปลอดภัยและเข้าถึงได้ การจัดการทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของชุมชน และการบริหารจัดการกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนและรองรับสังคมสูงวัยได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง มีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศชายฝั่ง และวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนากิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวสูงวัยได้ โดยกิจกรรมที่ได้รับความนิยม ได้แก่ การล่องเรือชมป่าชายเลน การชมทัศนียภาพของทุ่งโปรงทอง การดูนกเหยี่ยวแดง รวมถึงกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะไม่ใช้พลังงานทางกายภาพสูง และเอื้อต่อ

การสร้างความผ่อนคลายทั้งทางร่างกายและจิตใจของนักท่องเที่ยวสูงวัย ผลการวิจัยสอดคล้องกับ Chakraborty et al. (2020) ที่พบว่า กิจกรรมนันทนาการบนฐานทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งสามารถสนับสนุนการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ระบบนิเวศได้อย่างยั่งยืน Przybysz & Stanimir (2022) ศึกษาความต้องการด้านการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในมุมมองของการสูงวัยอย่างมีพลัง โดยพบว่าการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับสุขภาพ สถานะทางการเงิน และระดับกิจกรรมทางกาย ผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดด้านสุขภาพหรือมีกิจกรรมทางกายในระดับต่ำ มีแนวโน้มไม่เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวมากขึ้น ขณะเดียวกัน ผู้สูงอายุบางกลุ่มให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวระยะสั้นและกิจกรรมที่สามารถจัดการได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ผู้สูงอายุต้องการกิจกรรมที่ไม่หนักเกินไป แต่ช่วยให้เกิดความสุข ความผ่อนคลาย และการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แม้ว่าชุมชนปากน้ำประแสจะมีศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่น แต่ผลการศึกษายังพบว่าการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในปัจจุบันยังขาดรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมีโครงสร้างที่ชัดเจน โดยการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่ยังอาศัยการจัดการตามประสบการณ์ของคนในชุมชนและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก ประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการบริหารจัดการของ Koontz (1972) และ Griffin (1997) ที่ระบุว่าการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การบริหารทรัพยากร และการควบคุมการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสอดคล้องกับ นุชรา แสวงสุข (2564) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนันทนาการไม่ส่งผลให้เกิดผลกระทบทางลบต่อวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมนันทนาการนั้นเหมาะสมกับเพศและวัย สถานที่และอุปกรณ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการมีความสวยงามหรือชวนให้เข้าร่วมกิจกรรม ชุมชนมีการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้จัดกิจกรรมกับนักท่องเที่ยว ในปัจจุบันกิจกรรมนันทนาการนั้นยังไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วม โดยมีการจัดเตรียมฝ่ายพยาบาล หรืออุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้กับนักท่องเที่ยวที่บาดเจ็บ และผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกิจกรรมนั้น ๆ และในแหล่งท่องเที่ยวนันทนาการ ควรมีการส่งเสริมองค์ประกอบด้านกายภาพ สิ่งอำนวยความสะดวก มีจำนวนที่เพียงพอและปลอยภัยกับนักท่องเที่ยวสูงวัย สอดคล้องกับ Nimmol et al. (2025) ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวสูงวัย โดยเฉพาะความปลอดภัย การเข้าถึงพื้นที่ และการรองรับเหตุฉุกเฉิน แม้กิจกรรมนันทนาการในปัจจุบันยังไม่ก่อให้เกิดอันตรายและมีการเตรียมอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น แต่แหล่งท่องเที่ยวควรยกระดับสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอและปลอดภัยมากขึ้น เช่น จุดพัก ราวจับ ทางเดินที่เหมาะสม และระบบช่วยเหลือฉุกเฉิน เพื่อสร้างความมั่นใจและเพิ่มคุณภาพประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวสูงวัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เกิดจากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวสูงวัย และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมกับการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว 5A's การจัดการทรัพยากร 4M และการวิเคราะห์ SWOT นำไปสู่องค์ความรู้ได้ 6 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) ความสงบใจ (Serenity) นักท่องเที่ยวสูงวัยให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่ช่วยสร้างความผ่อนคลาย ลดความเครียด และเอื้อต่อความสงบทางจิตใจ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เช่น การล่องเรือชมป่าชายเลน การเดินชมทุ่งโปรงทอง และการพักผ่อนในบรรยากาศชุมชนชายฝั่ง เป็นต้น

2) ความผูกพันกับชุมชน (Unity) การสร้างความสัมพันธ์ที่มีคุณค่าระหว่างนักท่องเที่ยวสูงวัยและคนในชุมชน ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันในบรรยากาศเป็นกันเองกับคนในชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวสูงวัยได้มีกิจกรรมร่วมกับชุมชน ได้รำลึกถึงเรื่องราวความทรงจำในวัยเด็กหรือเรื่องราวที่ผู้สูงวัยเคยผ่านประสบการณ์มา โดยมีกิจกรรม เช่น กิจกรรมทำอาหารพื้นถิ่น กิจกรรมหัตถกรรมการตัดเย็บ เป็นต้น

3) การเรียนรู้ในชุมชน (Knowledge) นักท่องเที่ยวสูงวัยต้องการกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน อาทิ การเรียนรู้การทำอาหารพื้นบ้าน การเรียนรู้ประวัติชุมชน การทำกิจกรรมหัตถกรรม และการศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลน

4) การเดินทางอย่างปลอดภัยและมีสุขภาวะที่ดี (Journey of Wellness) ความปลอดภัยและสุขภาวะในการเดินทางท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย โดยต้องการกิจกรรมที่ไม่หักโหม มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม และมีการจัดการด้านความปลอดภัยอย่างชัดเจน เช่น เส้นทางเดินที่ปลอดภัย จุดพักผ่อน และการดูแลระหว่างทำกิจกรรม เป็นต้น

5) การเห็นคุณค่าในธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Appreciation) การสัมผัสและชื่นชมคุณค่าของธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนปากน้ำประแส เช่น ป่าชายเลน ทุ่งโปรงทอง และวิถีชีวิตชุมชนประมง เป็นต้น

6) การสร้างแรงบันดาลใจในการเดินทางท่องเที่ยว (Inspiration) ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดีสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักท่องเที่ยวสูงวัยในการเดินทางท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะกิจกรรมที่สร้างความประทับใจ ความสุข และความทรงจำที่มีความหมาย เช่น กิจกรรมสรุปประสบการณ์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการกลับมาเที่ยวซ้ำและการบอกต่อ

โดยองค์ความรู้ดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรม พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยและสังคมสูงวัยได้อย่างยั่งยืน สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่ที่จากการวิจัย

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันและพัฒนาแนวทางการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง โดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธีเพื่อรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวสูงวัย ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัยสะท้อนว่าชุมชนปากน้ำประแสมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงวัยได้ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการจัดการที่เป็นระบบ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่แนวทางการพัฒนาในด้านการออกแบบกิจกรรม การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ องค์ความรู้ที่ได้สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงวัย ส่งเสริมสุขภาวะ และรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมสูงวัยอย่างยั่งยืน และสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย ทั้งในพื้นที่ชุมชนปากน้ำประแสและพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยอย่างเหมาะสม

1.2 ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวผู้สูงวัย ได้แก่ ระบบทางเดินที่ปลอดภัย พื้นที่พักผ่อน ห้องน้ำที่ได้มาตรฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพ

รวมทั้งยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงวัยให้มีความปลอดภัยและมีคุณภาพ โดยกำหนดแนวทางหรือมาตรฐานการจัดกิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวสูงวัย

1.3 ควรมีการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงวัยในระดับชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวสูงวัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยในบริบทของพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงทดลองหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อทดลองนำรูปแบบการจัดการกิจกรรมนันทนาการไปใช้จริงในพื้นที่ชุมชน และประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2.3 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยในมิติอื่นเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิต และประสบการณ์การท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อให้สามารถพัฒนากิจกรรมนันทนาการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงวัยได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงวัยที่มีคุณภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กำโชค เผือกสุวรรณ. (2559). *ผู้นำนันทนาการ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณิต เขียววิชัย และวรรณภา แสงวัฒนะกุล. (2558). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์. *วารสารศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 7*(2), 22–33. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/suedureasearchjournal/article/view/33228/42747

ธวัช พุ่มดารา และสุวิตา พฤกษอาภรณ์. (2565). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวคุณภาพสูงกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 6*(1), 107–128. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournalpnru/article/view/257650/173597

นุชรา แสวงสุข. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, *13*(2), 129–147. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/241278/171782

พิทักษ์ ศิริวงศ์, ธีระวัฒน์ จันทึก, นภนนท์ หอมสุด และจอมภัค คลังระหัด. (2561). การพัฒนารูปแบบการตลาดการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในภูมิภาคตะวันตกสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุที่มีคุณภาพ. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 10*(2), 199–233. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/polscilaw_journal/issue/view/12387/10vol2

สมบัติ กาญจนกิจ. (2560). *นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักงานจังหวัดระยอง. (2566). *แผนพัฒนาภาคตะวันออก พ.ศ. 2566–2570*. ระยอง http://rayong.go.th/web/department/detail/122

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567.* กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมhttps://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2025/20241209145003_27188.pdf

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) [อพท.]. (2564) *มหัศจรรย์ "ป่าชายเลน" เติมสีสันและชุบชีวิตให้ชุมชนปากน้ำประแส จ.ระยอง*. https://www.dasta.or.th/th/article/290

Chakraborty, S., Saha, S. K., & Selim, S. A. (2020). Recreational services in tourism dominated coastal ecosystems: Bringing the non-economic values into focus. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, *30*, 100279. https://doi.org/10.1016/j.jort.2020.100279

Dickman, S. (1997). *Tourism: An Introductory Text* (3rd ed.). New South Wales: Holder Education.

Drucker, P. F. (1974). *Management: Tasks, responsibilities, practices*. Harper & Row.

Griffin, R. W. (1997). *Management* (5th ed). Houghton: Miffin.

Koontz, H. D., & O'Donnell, C. (1972). *Principles of management: An analysis of managerial functions*. McGraw-Hill.

Kotler, P., Bowen, J. T., & Makens, J. C. (2017). *Marketing for hospitality and tourism* (7th ed.). Pearson.

Nimmol, K., Pongthana, P., Prasirtsuk, P., & Uratanamanee, S. (2025). Guidelines for physical environment and facilities to serve elderly tourists in riverside bungalows: A case study of Samut Songkhram Province. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies (JARS)*, *22*(2), 273627-273627. https://doi.org/10.56261/jars.v22.273627

Przybysz, K., & Stanimir, A. (2022). Tourism-related needs in the context of seniors' living and social conditions. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *19*(22), 15325. https://doi.org/10.3390/ijerph192215325

แรงงานนอกระบบในภาคบริการและช่องว่างกฎหมายประกันสังคม: ประสบการณ์การทำงานและการเข้าถึงบริการภาครัฐของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในเขตปริมณฑลของประเทศไทย

INFORMAL WORKERS IN THE SERVICE SECTOR AND SOCIAL SECURITY LAW GAPS: WORK EXPERIENCES AND ACCESS TO PUBLIC SERVICES AMONG MYANMAR MIGRANT WORKERS IN THE BANGKOK METROPOLITAN REGIONS

กษิดิ์เดช สุทธิวานิช, กำพร ศุภเศรษฐ์เทศา* และวรัญญา สมศิริ
Kasidech Sutthivanich, Gumporn Supasettaysa*, and Warunya Somsiri
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon
*Corresponding Author E-mail: gumporn.s@rmutp.ac.th
Received April 29, 2026; **Revised** May 28, 2026; **Accepted** June 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสบการณ์การทำงานของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาที่ทำงานในภาคบริการนอกระบบในเขตปริมณฑล 2) ศึกษาช่องว่างกฎหมายประกันสังคมและหลักคุ้มครองด้านแรงงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานกลุ่มดังกล่าวและ 3) ศึกษาประสบการณ์ อุปสรรคและข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการภาครัฐของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิจัยเอกสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเชิงพื้นที่กับแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาใน 5 จังหวัดของเขตปริมณฑล ได้แก่ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม และสมุทรสาคร โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก 14 คน และการสนทนากลุ่มเชิงพื้นที่ 5 กลุ่ม รวมผู้เข้าร่วม 50 คน วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและเชิงประเด็น

ผลการวิจัยพบว่า แรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบเผชิญความไม่มั่นคงในการจ้างงาน รายได้ไม่แน่นอน ข้อจำกัดด้านภาษา เอกสาร และสถานะทางกฎหมาย ซึ่งส่งผลต่อการเข้าถึงสิทธิประกันสังคมและบริการภาครัฐ ช่องว่างกฎหมายประกันสังคมปรากฏชัดในรูปแบบที่นายจ้างไม่ขึ้นทะเบียนเนื่องจากลักษณะงานรายวัน มีการเปลี่ยนงานบ่อยจนคงสถานะผู้ประกันตนไม่ได้ และขาดความเข้าใจขั้นตอนการใช้สิทธิ ทำให้สิทธิที่กฎหมายรับรองไม่สามารถแปรเป็นสิทธิที่ใช้ได้จริง การเข้าถึงบริการของรัฐต้องพึ่งพาคนกลาง ในการแปลภาษา จัดเตรียมเอกสาร และติดต่อหน่วยงานรัฐ ผลการศึกษาชี้ว่า ช่องว่างเชิงโครงสร้างนี้มิได้เกิดจากข้อจำกัดของแรงงานรายบุคคล หากเป็นผลจากโครงสร้างตลาดแรงงาน ระบบประกันสังคม และระบบบริการสาธารณะที่ยังไม่สอดคล้องกับชีวิตการทำงานของแรงงานนอกระบบในภาคบริการ

คำสำคัญ: แรงงานข้ามชาติชาวเมียนมา, แรงงานนอกระบบภาคบริการ, ช่องว่างกฎหมายประกันสังคม, การเข้าถึงบริการภาครัฐ, ความไม่มั่นคงในการจ้างงาน

Abstract

The objective of this study is to investigate 1) the work experiences of informal workers in the service sector among Myanmar migrant workers in the Bangkok Metropolitan Regions; 2) gaps in social security law related to labor protection that affect informal workers; and 3) their experiences, barriers, and difficulties in accessing public services. The researchers employed documentary analysis of social security law and related topics, along with a qualitative research design. Data were collected through two methods: in-depth interviews with 14 key informants and five area-based focus group discussions involving participants selected using purposive sampling in total of 50 people, conducted across five provinces of the Bangkok Metropolitan Regions, namely Samut Prakan, Nonthaburi, Pathum Thani, Nakhon Pathom, and Samut Sakhon and analyzed with content and thematic analyses. The findings revealed that informal Myanmar workers in the service sector experience employment insecurity, unstable income, language barriers, a lengthy documentation process, and legal status issues. These conditions affected their access to stable employment, the social security system, labor and legal protection, and the Thai public service. Gap in social security law is evident in cases where employers fail to register employees due to the nature of daily work, employees frequently change jobs making it difficult to maintain insured status, and lack understanding of the procedures for exercising their rights so legally guaranteed rights cannot be effectively utilized. In addition, access to public services mainly requires intermediaries, particularly for translation, document preparation, and contact with hospitals and government agencies. This indicates that these gaps are not solely the result of individual informal workers' limitations but rather reflect structural conditions in the labor market, documentation and social security systems, and public service delivery that does not yet align with the working lives of informal workers in the service sector.

Keywords: Myanmar Migrant, Informal Workers in the Service Sector, Social Security Law Gaps, Access to Public Services, Employment Insecurity

บทนำ

แรงงานข้ามชาติเป็นกำลังแรงงานสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะในภาคบริการและงานที่มีลักษณะไม่มั่นคง ข้อมูลทางการระบุว่า ณ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2568 ประเทศไทยมีคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักรจำนวน 3,921,264 คน (กรมการจัดหางาน, 2568) ขณะเดียวกัน แรงงานข้ามชาติในระบบของไทยมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4 ของลูกจ้างในระบบในปี พ.ศ. 2557 เป็นร้อยละ 11 ในปี พ.ศ. 2566 และมีแรงงานข้ามชาติในระบบประกันสังคมมาตรา 33 มากกว่า 1.3 ล้านคน โดยส่วนใหญ่มาจากเมียนมา กัมพูชา และลาว (ธนิสา ทวิชศรี, 2567) อย่างไรก็

ตาม แรงงานข้ามชาติจำนวนไม่น้อยยังทำงานภายใต้เงื่อนไขการจ้างงานที่ไม่มั่นคง โดยเฉพาะในภาคบริการนอกระบบ ซึ่งมักมีลักษณะงานรายวัน รายได้ไม่แน่นอน ไม่มีสัญญาจ้างชัดเจน และเข้าถึงหลักประกันทางสังคมได้ไม่เต็มที่

เขตปริมณฑล ได้แก่ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม และสมุทรสาคร เป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานคร และเป็นแหล่งงานสำคัญของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในกิจการบริการ การค้า การผลิต และงานสนับสนุนเมือง แรงงานกลุ่มนี้จำนวนหนึ่งทำงานในภาคบริการนอกระบบ เช่น พนักงานบริการในร้านอาหาร พนักงานทำความสะอาด แม่บ้าน พนักงานในร้านสะดวกซื้อและร้านนวด ผู้ช่วยในตลาดสด แม่ค้าหาบเร่แผงลอย และรับจ้างทั่วไป ซึ่งมีลักษณะการจ้างงานที่ไม่แน่นอน รายได้ขึ้นอยู่กับวันที่มีงานทำ และมักไม่มีสัญญาจ้างเป็นลายลักษณ์อักษร (ขวัญชีวัน บัวแดง, 2562; OECD & ILO, 2019) จึงต้องเผชิญข้อจำกัดด้านภาษา เอกสาร สถานะทางกฎหมาย ขั้นตอนราชการ และการพึ่งพานายจ้าง ญาติ เครือข่ายทางสังคม หรือคนกลางในการเข้าถึงสิทธิและบริการภาครัฐ (ภาสวรรณ พังสอาด, 2564; Uansri et al., 2023)

ในเชิงกฎหมาย พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 กำหนดสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนไว้ 7 กรณี ได้แก่ เจ็บป่วย คลอดบุตร ทุพพลภาพ ตาย สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และว่างงาน อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงประกันสังคมมิได้ขึ้นอยู่กับการมีสิทธิตามกฎหมายเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับความสามารถของแรงงานในการเข้าสู่ระบบ การคงสถานะไว้ และใช้สิทธิได้จริง โดยเฉพาะแรงงานที่เปลี่ยนงานบ่อย รายได้ไม่แน่นอน หรือมีข้อจำกัดด้านภาษาและสถานะทางกฎหมาย ซึ่งในบทความนี้ “แรงงานนอกระบบ” หมายถึงแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในกิจการบริการภายใต้ความสัมพันธ์การจ้างที่ไม่มั่นคง หรือไม่ได้รับความคุ้มครองทางสังคมอย่างเพียงพอ ส่วน “ช่องว่างกฎหมายประกันสังคม” หมายถึงช่องว่างระหว่างสิทธิที่กฎหมายรับรองกับความสามารถของแรงงานในการใช้สิทธิจริงในทางปฏิบัติ

งานศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่อธิบายแรงงานข้ามชาติในมิติการจ้างงาน การขึ้นทะเบียน การประกันสังคม หรือการเข้าถึงบริการสุขภาพเป็นประเด็นแยกส่วนกัน เช่น งานของจิรวรรณ รัตจักร์ และคณะ (2566) และ ณิชารัศม์ ปัญจโพธิวัฒน และคณะ (2564) มุ่งศึกษาการเข้าถึงบริการสุขภาพและประกันสุขภาพในระดับพื้นที่ ขณะที่ภาสวรรณ พังสอาด (2564) เน้นปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สิทธิด้านสุขภาพ และ König et al. (2022) ทบทวนระบบประกันสุขภาพของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ ส่วน Uansri et al. (2023) ศึกษาอุปสรรคการเข้าถึงบริการสุขภาพในช่วง COVID-19 และ Roengsumran (2023) ศึกษาเครือข่ายทางสังคมในการช่วยเหลือกันในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติ ขณะที่งานวิจัยที่เชื่อมโยงประสบการณ์การทำงานของแรงงานข้ามชาติในภาคบริการนอกระบบกับช่องว่างกฎหมายประกันสังคมและการเข้าถึงบริการภาครัฐในชีวิตประจำวันเข้าไว้ในกรอบวิเคราะห์เดียวกันยังมีอยู่จำกัด ดังนั้นการศึกษานี้จึงมุ่งอธิบายว่า เหตุใดสิทธิที่กฎหมายรับรองไว้จึงยังไม่เกิดผลอย่างทั่วถึงในทางปฏิบัติ และควรพัฒนาระบบคุ้มครองและบริการภาครัฐให้เข้าถึงแรงงานนอกระบบกลุ่มนี้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสบการณ์การทำงานของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาที่ทำงานในภาคบริการนอกระบบในเขตปริมณฑลของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาช่องว่างกฎหมายประกันสังคมและหลักคุ้มครองด้านแรงงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบ
3. เพื่อศึกษาประสบการณ์ อุปสรรค และข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการภาครัฐของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบ

การทบทวนวรรณกรรม

การประกันสังคมเป็นกลไกสำคัญของรัฐในการคุ้มครองแรงงานจากความเสี่ยงทางสังคมและเศรษฐกิจ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 กำหนดสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนไว้ 7 กรณี ตามมาตรา 63–79/1 อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญไม่ได้อยู่เพียงที่การมีสิทธิตามกฎหมาย หากอยู่ที่ความสามารถของแรงงานในการเข้าสู่ระบบ การคงสถานะไว้ และใช้สิทธิได้จริงในชีวิตประจำวัน แนวคิดความครอบคลุมของระบบประกันสังคมชี้ว่า แรงงานที่อยู่นอกการจ้างงานแบบมาตรฐานมักเผชิญข้อจำกัดด้านความครอบคลุม การบังคับใช้ และการใช้สิทธิจริง (Van Ginneken, 2010) ขณะที่ International Labour Organization (ILO) (2021) ชี้ว่าแรงงานกลุ่มเปราะบางจำนวนมากยังเข้าไม่ถึงการคุ้มครองแรงงาน แม้จะมีหลักการคุ้มครองรองรับในระดับนโยบายแล้วก็ตาม

แรงงานข้ามชาติเป็นแรงงานสำคัญในตลาดแรงงานไทย โดยเฉพาะในภาคบริการ แต่แรงงานจำนวนมากมักทำงานในตำแหน่งที่มีค่าจ้างต่ำ มีความมั่นคงน้อย และมีการคุ้มครองจำกัด โดยเฉพาะงานรายวัน งานชั่วคราว งานไม่มีสัญญาจ้างชัดเจน และงานที่รายได้ขึ้นอยู่กับจำนวนวันที่มีงานทำ (ขวัญชีวัน บัวแดง, 2562; OECD & ILO, 2019) ความไม่มั่นคงในการจ้างงานไม่ได้หมายถึงเพียงการสูญเสียงานเท่านั้น แต่รวมถึงความไม่แน่นอนด้านรายได้ ชั่วโมงการทำงาน สิทธิการคุ้มครอง และความสามารถในการวางแผนชีวิตระยะยาว (Greenhalgh & Rosenblatt, 1984; Standing, 2011)

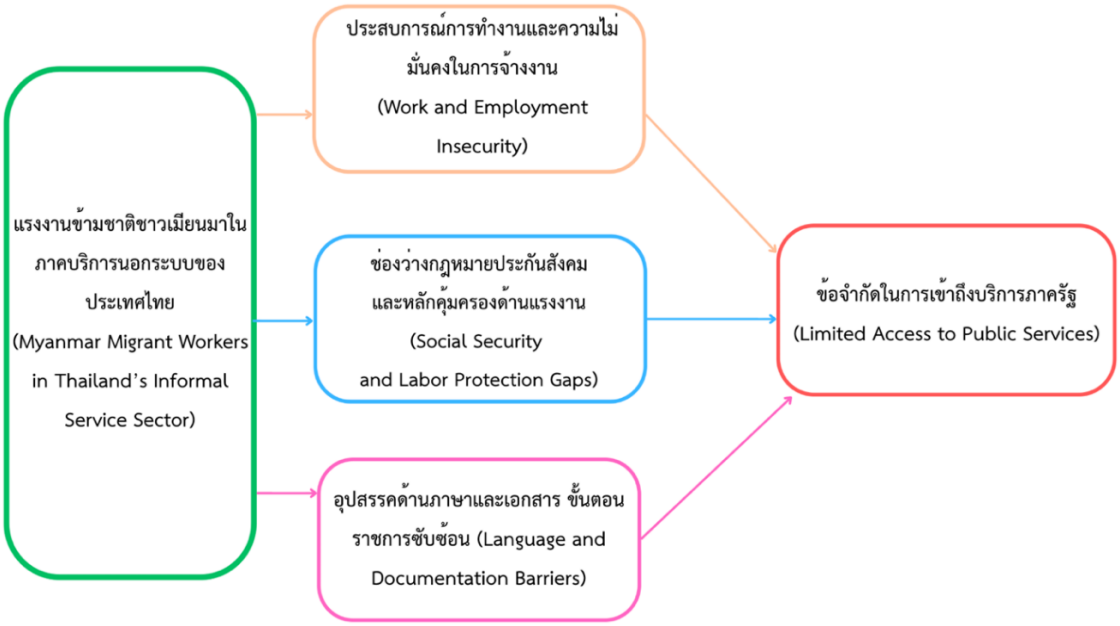
การเข้าถึงบริการภาครัฐของแรงงานข้ามชาติไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีบริการอยู่ในระบบเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความสามารถของแรงงานในการรับรู้ข้อมูล เข้าใจสิทธิ ติดต่อหน่วยงานรัฐ และจัดการเอกสารที่เกี่ยวข้อง อุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ภาษา ค่าใช้จ่าย ความกลัวผลกระทบจากสถานะทางกฎหมาย และขั้นตอนของภาครัฐที่ซับซ้อน (ภาสวรรณ พังสอาด, 2564; König et al., 2022; Uansri et al., 2023) ภาษาเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าถึงบริการ เนื่องจากแรงงานที่มีทักษะภาษาสูงกว่าย่อมมีโอกาสเข้าถึงข้อมูล สิทธิ และบริการได้มากกว่า (Zschomler, 2019) ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว เครือข่ายทางสังคม เช่น ญาติ เพื่อนร่วมชาติ นายจ้าง ล่าม หรือคนกลาง จึงมีบทบาทช่วยแรงงานเข้าถึงงานเอกสาร และบริการภาครัฐ (Williams et al., 2020)

จากการทบทวนงานวิจัย พบว่างานจำนวนมากมุ่งศึกษาการเข้าถึงบริการสุขภาพ ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สิทธิ และสถานะการประกันสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ (จิรวรรณ รัตจักร์ และคณะ, 2566; ณิชารัศม์ ปัญจโพธิวัฒน และคณะ, 2564; ภาสวรรณ พังสอาด, 2564) ขณะที่งานบางส่วนศึกษาเครือข่ายทางสังคมในการหางานและการช่วยเหลือกันในชีวิตประจำวัน (Roengsumran, 2023)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่เชื่อมโยงประสบการณ์การทำงาน ช่องว่างกฎหมายประกันสังคม และการเข้าถึงบริการภาครัฐเข้าด้วยกันในกรอบวิเคราะห์เดียวกันยังมีจำกัด

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้กำหนดกรอบแนวคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Framework) จากแนวคิดในกฎหมายประกันสังคม แรงงานนอกระบบ ความไม่มั่นคงในการจ้างงาน ทุนทางภาษา และเครือข่ายทางสังคม โดยพิจารณาจาก ประสบการณ์ของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่าง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ประสบการณ์การทำงานและความไม่มั่นคงในการจ้างงาน 2) ช่องว่างกฎหมายประกันสังคมและการถูกกันออกจากหลักคุ้มครองแรงงาน 3) อุปสรรคด้านภาษา เอกสาร และขั้นตอนราชการ และ 4) ข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการภาครัฐ

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย (Analytical Framework): ช่องว่างเชิงโครงสร้างในการเข้าถึงสิทธิและบริการภาครัฐของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผสมผสานการวิจัยเอกสารกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Butler & Sinclair, 2020; Creswell & Poth, 2016) พื้นที่วิจัยครอบคลุมจังหวัดปริมณฑล 5 จังหวัด ได้แก่ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม และสมุทรสาคร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบ คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)การเก็บข้อมูลดำเนินการด้วย 2 วิธี ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 14 คน และการสนทนากลุ่มเชิงพื้นที่ (Area-based Focus Groups) จำนวน 5 กลุ่ม จังหวัดละ 1 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน รวม 50 คน เพื่อศึกษาประสบการณ์ด้านการจ้างงาน ความไม่มั่นคงในการทำงาน

การเข้าถึงประกันสังคม การใช้บริการภาครัฐ และกลยุทธ์การรับมือในระดับชุมชน (Littman, 2024; Manoharan et al., 2021) เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล (Inclusion Criteria) ประกอบด้วย (1) เป็นแรงงานชาวเมียนมาอายุ 18 ปีขึ้นไป (2) มีประสบการณ์ทำงานในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 1 ปี (3) ปฏิบัติงานในภาคบริการนอกระบบในเขตปริมณฑล เช่น พนักงานร้านอาหาร แม่บ้าน พนักงานทำความสะอาด หรือรับจ้างทั่วไป (4) มีสถานะทางเอกสารที่หลากหลาย ทั้งบัตรชมพู เอกสารผ่อนผัน บัตร MOU และกลุ่มไร้เอกสาร เพื่อสะท้อนความแตกต่างของประสบการณ์ตามสถานะทางกฎหมาย และ (5) ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจภายหลังได้รับทราบวัตถุประสงค์ สิทธิของผู้ให้ข้อมูล และมาตรการรักษาความลับ (Creswell & Poth, 2016; Littman, 2024)

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 3 ประเภท ได้แก่ (1) แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร สำหรับจัดระเบียบและวิเคราะห์เนื้อหากฎหมาย นโยบาย และเอกสารราชการที่เกี่ยวข้อง (2) แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ครอบคลุม 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล ประสบการณ์การทำงานและความไม่มั่นคงในการจ้างงาน การเข้าถึงประกันสังคมและสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย และอุปสรรคในการเข้าถึงบริการภาครัฐรวมถึงบทบาทของเครือข่ายช่วยเหลือ และ (3) แบบบันทึกภาคสนาม สำหรับบันทึกบริบทเชิงพื้นที่และข้อสังเกตของผู้วิจัย เครื่องมือทั้งสามได้รับการพัฒนาบนฐานแนวคิดและกรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Creswell & Poth, 2016; Greenhalgh & Rosenblatt, 1984; Manoharan et al., 2021; Uansri et al., 2023; Williamson et al., 2011) เครื่องมือทั้งสามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายแรงงานและประกันสังคม ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ และด้านแรงงานข้ามชาติ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence: IOC) ที่เกณฑ์ผ่าน 0.50 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบพบว่าทุกข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 นอกจากนี้ ได้ดำเนินการทดลองใช้เครื่องมือ (Pilot Test) กับแรงงานชาวเมียนมาที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 คน เพื่อปรับปรุงสำนวนภาษาและลำดับคำถามให้เหมาะสมก่อนการเก็บข้อมูลจริง

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) ข้อมูลจากเอกสารถูกวิเคราะห์เพื่อจำแนกสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย ขอบเขตความคุ้มครอง และเงื่อนไขทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผ่านกระบวนการถอดความ อ่านซ้ำ กำหนดรหัสเบื้องต้น จัดกลุ่มรหัส และสังเคราะห์เป็นประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ ประสบการณ์การทำงาน ความไม่มั่นคงในการจ้างงาน ช่องว่างกฎหมายประกันสังคม อุปสรรคด้านภาษาและเอกสาร การพึ่งพาเครือข่ายหรือคนกลาง และข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการภาครัฐ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือดำเนินการโดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) จากหลายแหล่งข้อมูลและหลายวิธีการเก็บข้อมูล เพื่อให้การตีความมีความรอบด้านและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ศึกษา (Morse et al., 2002; Nowell et al., 2017; Williamson et al., 2011)

ผลการวิจัย

ในการนำเสนอคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยใช้รหัส INT แทนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และ FGD แทนการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยรหัสพื้นที่ ได้แก่ SPK = สมุทรปราการ, NBI = นนทบุรี, PTE = ปทุมธานี, NPT = นครปฐม และ SSK = สมุทรสาคร เพื่อรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ประสบการณ์การทำงานและความไม่มั่นคงในการจ้างงาน

ผลการวิจัยพบว่า แรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบจำนวนมากทำงานรายวัน งานชั่วคราว งานไม่มีสัญญาจ้างชัดเจน หรือทำงานตามการเรียกใช้ของนายจ้าง รายได้จึงไม่แน่นอน ดังคำกล่าวว่า *“งานไม่แน่นอนค่ะ บางช่วงมีงานทุกวัน บางวันก็ไม่มี ต้องรอเขาเรียก ถ้าไม่มีงานก็ไม่มีเงิน”* (INT01) และ *“ในภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดี ก็หางานยาก เพราะว่าในโรงงานก็ยังมีการเลิกจ้างได้”* (FGD-SSK01)

ภาษาไทยเป็นอีกปัจจัยสำคัญในการเข้าถึงงาน รายได้ และโอกาสก้าวหน้า แรงงานที่สื่อสารภาษาไทยได้มักมีโอกาสเลือกงานมากกว่า เข้าใจคำสั่งงานได้ดีขึ้น และลดการพึ่งพาคนอื่นในการสื่อสาร ดังคำกล่าวว่า *“ถ้าพูดไทยได้ นายจ้างก็ไว้ใจมากขึ้น เวลามีปัญหาก็คุยได้ แต่ถ้าพูดไม่ได้ก็ต้องให้เพื่อนช่วยทุกที”* (INT04) และ *“ถ้ารู้ภาษาไทยเราก็มีทางเลือกที่จะทำงานมากกว่า หางานได้ดีกว่าคนไม่รู้ภาษา”* (FGD-NPT07) นอกจากนี้ พื้นที่ที่มีฐานแรงงานข้ามชาติหนาแน่น เช่น สมุทรสาครหรือสมุทรปราการ แรงงานมักเข้าถึงข่าวสารและโอกาสงานผ่านเครือข่ายเพื่อนร่วมชาติได้มากกว่า

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ช่องว่างกฎหมายประกันสังคมและหลักคุ้มครองแรงงาน

ผลการวิจัยพบว่า แรงงานจำนวนมากยังไม่สามารถเข้าสู่ระบบหรือคงสถานะผู้ประกันตนได้อย่างต่อเนื่อง แม้รับรู้ว่าประกันสังคมช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายเมื่อเจ็บป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุ อุปสรรคสำคัญ ได้แก่ งานไม่มั่นคง การเปลี่ยนงานบ่อย นายจ้างไม่ขึ้นทะเบียน เอกสารไม่ครบ และความไม่เข้าใจขั้นตอนการใช้สิทธิ

แรงงานที่ไม่มีประกันสังคมต้องรับภาระความเสี่ยงด้านสุขภาพและเศรษฐกิจด้วยตนเอง ดังคำกล่าว*ว่า “ต้องยอมเสียเงินเพราะไม่มีประกันสังคม”* (FGD-SSK03) และ *“เวลาไปหาหมอไม่มีประกันสังคมทำไว้ ไม่ดีค่ะ ต้องจ่ายเงินเอง”* (FGD-SSK04) ขณะที่แรงงานบางส่วนเห็นว่าการมีประกันสังคมช่วยลดภาระได้จริง *“ก็ดีถ้าเรามีประกันสังคม อย่างน้อยเราก็ไม่ต้องจ่ายทั้งหมด”* (FGD-PTE04) ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวเพิ่มเติมว่า *“อยากมีประกันสังคม แต่เปลี่ยนงานบ่อย บางที่นายจ้างก็ไม่ทำให้ พอออกจากงานก็ไม่รู้ต้องทำต่ออย่างไร”* (INT03) ข้อค้นพบนี้สะท้อนช่องว่างระหว่าง “สิทธิที่กฎหมายรับรอง” กับ “สิทธิที่แรงงานเข้าถึงได้จริง”

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การเข้าถึงบริการภาครัฐและการพึ่งพาเครือข่ายช่วยเหลือ

ผลการวิจัยพบว่า การเข้าถึงบริการภาครัฐของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบมีลักษณะ “ดีขึ้นแต่ยังไม่ทั่วถึง” แม้บริการบางด้านมีความเป็นระบบมากขึ้น แต่แรงงานยังเผชิญอุปสรรคด้านภาษา เอกสาร ค่าใช้จ่าย เวลา และความไม่มั่นใจในการติดต่อหน่วยงานรัฐ

ข้อจำกัดด้านภาษาเป็นอุปสรรคสำคัญ ดังคำกล่าวว่า *“เวลาไปสำนักงานหรือโรงพยาบาล กลัวพูดไม่ถูก กลัวเขาไม่เข้าใจ ต้องให้เพื่อนไปด้วย”* (INT02) และ *“ปัญหางานมีบ้าง อ่านไม่ออกเวลาลูกค้าเขียนสั่ง”* (FGD-NBI03) แรงงานจำนวนมากจึงพึ่งพานายจ้าง ญาติ เพื่อนร่วมชาติ ล่าม หรือคนกลางในการหางาน ทำเอกสาร ติดต่อโรงพยาบาล หรือเข้าถึงบริการรัฐ แม้เครือข่ายเหล่านี้ช่วยลดความไม่แน่นอน แต่ก็สะท้อนว่าระบบบริการภาครัฐยังไม่สามารถรองรับแรงงานข้ามชาติให้เข้าถึงสิทธิและบริการได้ด้วยตนเองอย่างทั่วถึง

แนวทางเชิงนโยบายและเชิงบริการสาธารณะ

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยทั้งสามด้านข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า แนวทางเชิงนโยบายควรมุ่งลดข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะด้านภาษา เอกสาร ขั้นตอนราชการ และการพึ่งพาคนกลาง หน่วยงานภาครัฐควรจัดทำข้อมูลสิทธิและขั้นตอนบริการในภาษาที่แรงงานเข้าใจได้ เช่น เอกสารหลายภาษา สื่อภาพ คลิปวิดีโอ หรือช่องทางออนไลน์ ดังคำกล่าวว่า *“ถ้ามีคนอธิบายเป็นภาษาเรา หรือมีใบที่อ่านเข้าใจง่าย ก็จะกล้าไปใช้บริการมากขึ้น”* (INT11)

นอกจากนี้ ควรพัฒนากลไกช่วยเหลือด้านเอกสารและขั้นตอนราชการในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติจำนวนมาก เช่น บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ ดังคำกล่าวว่า “อยากให้มีที่เดียวที่ถามได้ทุกเรื่อง เรื่องงาน เรื่องเอกสาร เรื่องโรงพยาบาล จะได้ไม่ต้องไปหลายที่ ต้องเอาเวลาไปทำงาน” (INT12) และควรปรับระบบประกันสังคมให้สอดคล้องกับแรงงานที่มีการจ้างงานไม่ต่อเนื่อง เปลี่ยนงานบ่อย หรือมีรายได้ไม่แน่นอน โดยเฉพาะการคงสถานะผู้ประกันตน การส่งเงินสมทบอย่างยืดหยุ่น และการเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพที่ตอบสนองต่อความเสี่ยงเร่งด่วนของแรงงาน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ประสบการณ์ของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบมิได้เป็นเพียงผลจากข้อจำกัดรายบุคคล เช่น การเข้าไม่ถึงสิทธิหรือการสื่อสารภาษาไทยไม่คล่องเท่านั้น หากสะท้อนเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่ซ้อนทับกันระหว่างตลาดแรงงานนอกระบบ ระบบกฎหมายประกันสังคม และระบบบริการภาครัฐ

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ศึกษาประสบการณ์การทำงาน พบว่าความไม่มั่นคงในการจ้างงานเป็นฐานรากที่ส่งผลต่อการเข้าถึงสิทธิอื่น ๆ แรงงานที่ทำงานรายวัน งานชั่วคราว รายได้ไม่แน่นอน และไม่มีสัญญาจ้างชัดเจน ย่อมเข้าไม่ถึงระบบคุ้มครองได้อย่างต่อเนื่อง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ OECD และ ILO (2019) และ Greenhalgh และ Rosenblatt (1984) ที่อธิบายว่า แรงงานนอกระบบจำนวนมาก แม้มีงานทำ แต่ยังขาดความมั่นคงและการคุ้มครองทางสังคมอย่างเพียงพอ และยังสอดคล้องกับการศึกษาในบริบทไทยของจิรวรรณ รัตจักร์ และคณะ (2566) ที่พบว่าแรงงานข้ามชาติในภาคบริการมีความเสี่ยงต่อการสูญเสียรายได้และการเข้าไม่ถึงระบบคุ้มครองสุขภาพ

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ศึกษาช่องว่างกฎหมายประกันสังคม พบว่าการมีสิทธิในกฎหมายไม่ได้เท่ากับการใช้สิทธิได้จริง แม้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 จะกำหนดสิทธิประโยชน์ไว้หลายกรณี แต่แรงงานจำนวนมากยังไม่สามารถเข้าสู่ระบบหรือคงสถานะผู้ประกันตนได้ เนื่องจากลักษณะงาน เอกสาร นายจ้าง รายได้ และขั้นตอนราชการ ข้อค้นพบนี้สอดคล้อง Van Ginneken

(2010) และ ILO (2021) ที่ชี้ว่าแรงงานนอกระบบการจ้างงานแบบมาตรฐานมักเผชิญข้อจำกัดด้านความครอบคลุมและการใช้สิทธิได้จริง สอดคล้องกับการศึกษาของณิชารัศม์ ปัญจโพธิวัฒน และคณะ (2564) ที่ระบุว่าแรงงานต่างด้าวในไทยจำนวนหนึ่งไม่สามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายได้เนื่องจากปัจจัยด้านสถานะการจ้างงานและความรู้เรื่องสิทธิ

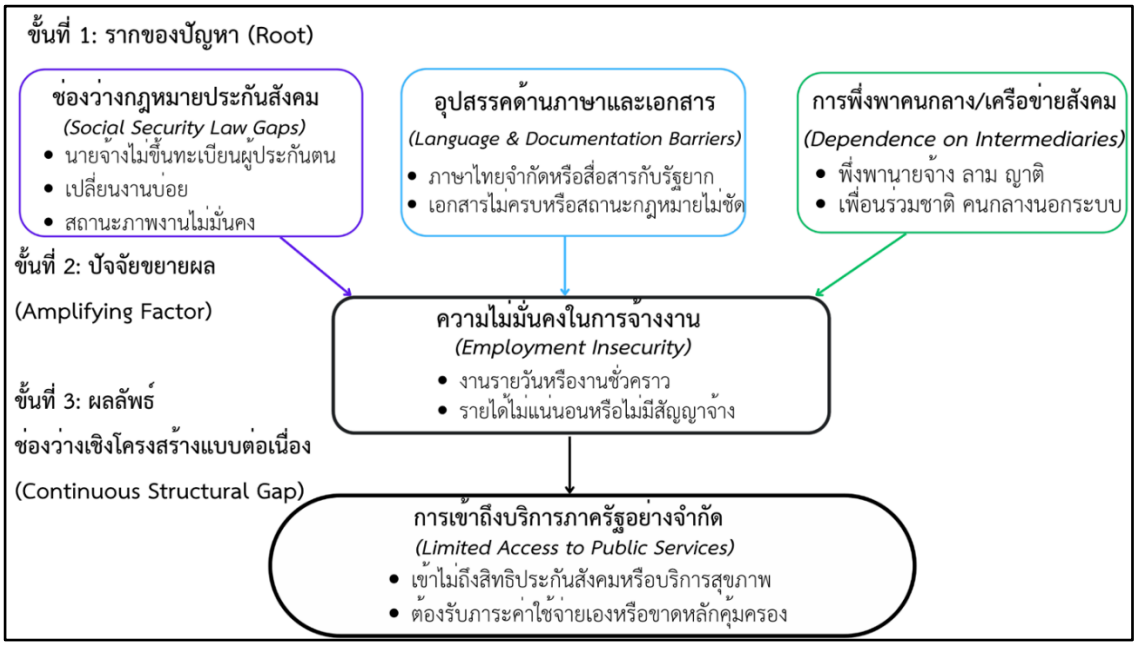
ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ที่ศึกษาการเข้าถึงบริการภาครัฐ พบว่าการพึ่งพานายจ้าง ญาติ เพื่อนร่วมชาติ ล่าม หรือคนกลาง สะท้อนว่าการมีบริการของรัฐอยู่ในระบบยังไม่เพียงพอ หากแรงงานยังไม่สามารถเข้าถึงบริการได้ด้วยตนเอง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ ภาสวรรณ พังสอาด (2564) König และคณะ (2022) และ Uansri และคณะ (2023) ที่พบว่าอุปสรรคด้านภาษา เอกสาร ค่าใช้จ่าย และสถานะทางกฎหมายส่งผลต่อการเข้าถึงบริการของแรงงานข้ามชาติ และสอดคล้องกับ Roengsumran (2023) ที่พบว่า เครือข่ายทางสังคมและคนกลางมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติเข้าถึงทรัพยากรในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาเครือข่ายอย่างต่อเนื่องยังสะท้อนข้อจำกัดของระบบบริการรัฐที่ยังไม่สามารถเข้าถึงแรงงานกลุ่มนี้ได้ด้วยตนเอง

โดยสรุป การอภิปรายผลทั้งสามด้านสะท้อนให้เห็นว่า ประสบการณ์ของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบมีลักษณะเป็นปรากฏการณ์เชิงโครงสร้างที่ซ้อนทับกันหลายชั้น ไม่ใช่ปัญหาที่แยกขาดเป็นรายบุคคล การวิเคราะห์ในกรอบนี้จึงช่วยอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างความไม่มั่นคงในการจ้างงาน ช่องว่างในระบบประกันสังคม และการเข้าถึงบริการภาครัฐ ในฐานะระบบที่มีปฏิสัมพันธ์กัน อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในส่วนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้ ดังแสดงในแผนภาพที่ 2 คือ “เงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่ขัดขวางการเข้าถึงสิทธิและบริการภาครัฐของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบ” ซึ่งอธิบายว่าปัญหาของแรงงานกลุ่มนี้มิได้เกิดจากการไม่รู้สิทธิหรือการไม่พยายามเข้าสู่ระบบเท่านั้น หากเป็นผลจากความสัมพันธ์ของเงื่อนไขเชิงโครงสร้างหลายด้าน ได้แก่ ความไม่มั่นคงในการจ้างงาน ช่องว่างกฎหมายประกันสังคมและการถูกกันออกจากหลักคุ้มครองแรงงาน ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการจัดการเอกสาร ตลอดจนการเข้าถึงบริการภาครัฐอย่างจำกัด

ความไม่มั่นคงในการทำงานเป็นจุดตั้งต้นของความเปราะบาง เนื่องจากทำให้แรงงานมีรายได้ไม่แน่นอน เปลี่ยนงานบ่อย และไม่สามารถรักษาสถานะผู้ประกันตนได้ต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ข้อจำกัดด้านภาษา เอกสาร สถานะทางกฎหมาย และขั้นตอนราชการ ทำให้แรงงานจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและบริการภาครัฐได้ด้วยตนเอง ต้องพึ่งพาญาติ เพื่อนร่วมชาติ นายจ้าง ล่าม หรือคนกลางในการหางาน ทำเอกสาร ทำความเข้าใจสิทธิ และติดต่อหน่วยงานรัฐ ดังนั้น ช่องว่างด้านประกันสังคมและการเข้าถึงบริการภาครัฐของแรงงานกลุ่มนี้จึงเป็น “ช่องว่างเชิงโครงสร้างแบบต่อเนื่อง” ที่เกิดจากระบบการจ้างงาน กฎหมาย เอกสาร ภาษา สถานะทางกฎหมาย ระบบราชการ และระบบบริการภาครัฐที่ยังไม่สอดคล้องกับชีวิตการทำงานจริงของแรงงานข้ามชาติในภาคบริการนอกระบบ

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย: เงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่ขัดขวางการเข้าถึงสิทธิและบริการภาครัฐของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบ

สรุป

บทความวิจัยนี้ศึกษาประสบการณ์การทำงาน ช่องว่างกฎหมายประกันสังคม และการเข้าถึงบริการภาครัฐของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบในเขตปริมณฑลของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า แรงงานกลุ่มนี้มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจเมืองและภาคบริการ แต่ยังเผชิญความไม่มั่นคงในการจ้างงาน รายได้ไม่แน่นอน การไม่มีสัญญาจ้างที่ชัดเจน การเปลี่ยนงานบ่อย และอำนาจต่อรองจำกัด ซึ่งส่งผลต่อการเข้าไม่ถึงสิทธิประกันสังคมและหลักคุ้มครองทางสังคมอย่างต่อเนื่องแม้กฎหมายประกันสังคมจะกำหนดสิทธิประโยชน์ไว้หลายกรณี แต่แรงงานจำนวนมากยังไม่สามารถเข้าสู่ระบบหรือคงสถานะผู้ประกันตนได้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านสถานะการจ้างงาน เอกสาร การขึ้นทะเบียน นายจ้าง รายได้ และความรู้เรื่องสิทธิของตนเอง ขณะเดียวกัน การเข้าถึงบริการภาครัฐยังถูกจำกัดด้วยอุปสรรคด้านภาษา ขั้นตอนราชการ ค่าใช้จ่าย เวลาและความกังวลในการติดต่อหน่วยงานรัฐ ทำให้แรงงานต้องพึ่งพานายจ้าง ญาติ เพื่อนร่วมชาติ ล่าม คนกลาง หรือเครือข่ายทางสังคม

โดยสรุป การเข้าไม่ถึงสิทธิและบริการภาครัฐของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในภาคบริการนอกระบบเป็น “ช่องว่างเชิงโครงสร้าง” ที่เชื่อมโยงความไม่มั่นคงในการทำงาน ช่องว่างกฎหมายประกันสังคม อุปสรรคด้านภาษาและเอกสาร และข้อจำกัดของระบบบริการรัฐเข้าด้วยกัน ดังนั้นการแก้ไขจึงควรดำเนินการแบบบูรณาการทั้งด้านกฎหมาย นโยบาย ระบบบริการ และกลไกช่วยเหลือในพื้นที่ เพื่อให้สิทธิในตัวบทกฎหมายกลายเป็นสิทธิที่แรงงานเข้าถึงได้จริงในชีวิตประจำวัน องค์ความรู้จากการวิจัยนี้มีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย ในเชิงวิชาการ การวิจัยช่วยขยายกรอบความเข้าใจของแรงงานนอกระบบให้ครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างความไม่มั่นคง

ในการจ้างงาน ช่องว่างทางกฎหมาย และข้อจำกัดของระบบบริการรัฐ ในเชิงนโยบาย ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นฐานในการออกแบบนโยบายคุ้มครองแรงงานข้ามชาติในภาคบริการ การพัฒนาระบบประกันสังคมที่ยืดหยุ่นต่อแรงงานที่มีรายได้ไม่แน่นอน และการจัดบริการสาธารณะที่ตอบสนองต่อความหลากหลายทางภาษาและสถานะทางกฎหมาย รวมถึงเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคม และนายจ้าง ในการพัฒนากลไกความร่วมมือเพื่อลดช่องว่างการเข้าถึงสิทธิและบริการในระดับพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานประกันสังคม กรมการจัดหางาน และหน่วยบริการสุขภาพ ควรพัฒนาข้อมูลสิทธิ ขั้นตอนการรับบริการ และเอกสารสำคัญในรูปแบบหลายภาษา โดยเฉพาะภาษาเมียนมา ควบคู่กับการลดความซับซ้อนของขั้นตอนเอกสาร การขึ้นทะเบียน การต่ออายุใบอนุญาตทำงาน และการใช้สิทธิประกันสังคม รวมถึงพัฒนาระบบบริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติจำนวนมาก

นอกจากนี้ ควรปรับระบบคุ้มครองทางสังคมให้สอดคล้องกับแรงงานที่มีรายได้ไม่แน่นอน เปลี่ยนงานบ่อย และมีสถานะการจ้างงานไม่ต่อเนื่อง โดยสนับสนุนให้แรงงานสามารถคงสถานะผู้ประกันตนและใช้สิทธิได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดให้มีล่าม ผู้ช่วยสื่อสาร หรืออาสาสมัครแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ นายจ้าง องค์กรภาคประชาสังคม ชุมชนแรงงาน และเครือข่ายแรงงานข้ามชาติ เพื่อลดการพึ่งพาคนกลางที่ไม่เป็นทางการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาประเด็นเดียวกันในกลุ่มแรงงานข้ามชาติสัญชาติอื่น เช่น ลาว กัมพูชา หรือเวียดนาม เพื่อเปรียบเทียบประสบการณ์การทำงาน ช่องว่างกฎหมายประกันสังคม และการเข้าถึงบริการภาครัฐ รวมทั้งควรขยายการศึกษาไปยังแรงงานข้ามชาติในภาคเศรษฐกิจอื่น เช่น ภาคก่อสร้าง ภาคประมง ภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม หรือแรงงานทำงานบ้าน เพื่อให้เห็นความแตกต่างของปัญหาตามลักษณะงาน

ในอนาคตควรใช้การวิจัยแบบผสาน โดยบูรณาการข้อมูลเชิงคุณภาพกับข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น การสำรวจระดับการรับรู้สิทธิ การมีประกันสังคม ความถี่ในการใช้บริการภาครัฐ และปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงสิทธิ รวมถึงควรศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบบริการเฉพาะพื้นที่ เช่น ระบบล่ามชุมชน ศูนย์บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ หรือกลไกอาสาสมัครแรงงานข้ามชาติ เพื่อประเมินว่าสามารถลดช่องว่างในการเข้าถึงสิทธิและบริการภาครัฐได้มากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

กรมการจัดหางาน. (2568, ธันวาคม). *สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร พ.ย. 68.* https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/d121667289764ab5694a2b902df645b1.pdf

ขวัญชีวัน บัวแดง. (2562). สุขภาพของแรงงานข้ามชาติกับการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของรัฐ. *วารสารสังคมศาสตร์*, *20*(1), 145–172. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSCMU/index

จิรวรรณ รัตจักร์, อารยา ประเสริฐชัย และช่อทิพย์ บรมธนรัตน์. (2566). การเข้าถึงบริการสุขภาพของแรงงานข้ามชาติในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, *16*(1), 54–65. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/article/view/256473

ณิชารัศม์ ปัญจโพธิวัฒน, อุษาวดี ไพรราม, ณพสิษฐ์ จักรพาณิชย และปฐมพงศ์ มโนหาญ. (2564). การศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย อำเภอแม่สาย เชียงแสน และเชียงของ. *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ*, *44*(1), 88–99. https://he01.tci-thaijo.org/index.php/nah/article/view/242584

ธนิสา ทวิชศรี. (2567, พฤษภาคม 27). *แรงงานต่างชาติในระบบของไทย สัดส่วนแรงงานต่างชาติมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จาก 3 ประเทศเพื่อนบ้าน และจีนเป็นหลัก*. สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. https://www.pier.or.th/blog/2024/0502/

พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. (2533, 1 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 107 ตอนที่ 161 ก, หน้า 1–47.

ภาสวรรณ พังสอาด. (2564). การเข้าถึงบริการสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ: กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิชาการและการพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช*, *1*(2), 41–55. https://he04.tci-thaijo.org/index.php/jckr/article/view/64

Butler, A., & Sinclair, K. (2020). Place Matters: A Critical Review of Place Inquiry and Spatial Methods in Education Research. *Review of Research in Education*, *44*(1), 64–96. https://doi.org/10.3102/0091732X20903303

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage publications.

Greenhalgh, L., & Rosenblatt, Z. (1984). Job Insecurity: Toward Conceptual Clarity. *The Academy of Management Review*, *9*(3), 438–448. https://doi.org/10.5465/amr.1984.4279673

International Labour Organization (ILO). (2021). *World Social Protection Report 2020-22: Social Protection at the Crossroads– in Pursuit of a Better Future*. https://www.ilo.org/publications/flagship-reports/world-social-protection-report-2020-22-social-protection-crossroads-%E2%80%93

Kamonwan Roengsumran. (2023). Migrant worker networks and roles in community development through resource transfers. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, *16*(3), 97–114. https://doi.org/10.14456/jcdr-hs.2023.28

König, A., Nabieva, J., Manssouri, A., Antia, K., Dambach, P., Deckert, A., Horstick, O., Kohler, S., & Winkler, V. (2022). A Systematic Scoping Review on Migrant Health Coverage in Thailand. *Tropical Medicine and Infectious Disease*, *7*(8), 166.

https://doi.org/10.3390/tropicalmed7080166

Littman, D. M. (2024). Geographic Interviews: A Qualitative Geographic Information Systems (QGIS) Method for Understanding Person-in-Environment. *Qualitative Social Work*, *24*(4), 413–432. https://doi.org/10.1177/14733250241304865

Manoharan, A., Gross, M. J., & Sardeshmukh, S. (2021). Antecedents and Outcomes of a Culturally Diverse Workforce in Hotels. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, *45*(8), 1383–1416. https://doi.org/10.1177/1096348020986906

Morse, J. M., Barrett, M., Mayan, M., Olson, K., & Spiers, J. (2002). Verification strategies for establishing reliability and validity in qualitative research. *International journal of qualitative methods*, *1*(2), 13–22. https://doi.org/10.1177/160940690200100202

Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., & Moules, N. J. (2017). Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness criteria. *International journal of qualitative methods*, *16*(1), https://doi.org/10.1177/1609406917733847

Organisation for Economic Co-operation and Development, & International Labour Organization. (2019). *Tackling vulnerability in the informal economy*. Development Centre Studies. https://doi.org/10.1787/939b7bcd-en

Standing, G. (2011). *The precariat: The new dangerous class*. Bloomsbury academic.

Uansri, S., Kunpeuk, W., Julchoo, S., Sinam, P., Phaiyarom, M., & Suphanchaimat, R. (2023). Perceived barriers of accessing healthcare among migrant workers in Thailand during the coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic: A qualitative study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *20*(10), Article 5781. https://doi.org/10.3390/ijerph20105781

Van Ginneken, W. (2010). Social security coverage extension: A review of recent evidence. *International Social Security Review*, *63*(1), 57–76. https://doi.org/10.1111/j.1468-246X.2009.01354.x

Williams, N. E., Hughes, C., Bhandari, P., Thornton, A., Young-DeMarco, L., Sun, C., & Swindle, J. (2020). When does Social Capital Matter for Migration? A Study of Networks, Brokers, and Migrants in Nepal. *The International migration review*, *54*(4), 964–991. https://doi.org/10.1177/0197918319882634

Williamson, D. L., Choi, J., Charchuk, M., Rempel, G. R., Pitre, N., Breitkreuz, R., & Kushner, K. E. (2011). Interpreter-facilitated cross-language interviews: A research note. *Qualitative Research*, *11*(4), 381–394. https://doi.org/10.1177/1468794111404319

Zschomler, S. (2019). 'Language Is Your Dignity': Migration, Linguistic Capital, and the Experience of Re/De-Valuation. *Languages, 4(3), Article 64. https://doi.org/10.3390/languages4030064*

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และผลต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

FACTORS INFLUENCING SOCIAL CUSTOMER RELATIONSHIP MANAGEMENT ADOPTION AND ITS EFFECT ON CUSTOMER RELATIONSHIP PERFORMANCE OF SMALL HOTEL BUSINESSES IN THAILAND

สุธาสินี อรุณ*, วิชญานัน รัตนวิบูลย์สม และกฤชชา ยาวิเศษ
Suthasinee Arun, Vichayanan Rattanawiboonsom and Kritcha Yawised
คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร
Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University
*Corresponding Author E-mail: suthasineear65@nu.ac.th
Received March 31, 2026; **Revised** June 26, 2026; **Accepted** June 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอิทธิพลทางตรงของปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อมต่อการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย 2) ศึกษาอิทธิพลทางอ้อมของปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อมต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า โดยมีการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นตัวแปรส่งผ่าน และ 3) ศึกษาอิทธิพลของการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า การวิจัยเป็นเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากเจ้าของกิจการ ผู้จัดการ และหัวหน้าแผนกที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก จำนวน 370 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและแบบจำลองสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีค่า Chi-square = 154.418, Chi-square/df = 1.161, df = 133, p-value = 0.099, GFI = 0.958, CFI = 0.994, TLI = 0.992, RMSEA = 0.021 และ RMR = 0.021 เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์ พบว่า 1) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาคือสิ่งแวดล้อม และองค์กร 2) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าผ่านการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางอ้อมสูงที่สุด และ 3) การยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การจัดการลูกค้าสัมพันธ์, สื่อสังคมออนไลน์, ประสิทธิภาพ, ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก, ประเทศไทย

Abstract

This study aimed to examine 1) the direct effects of technological, organizational, and environmental factors on Social Customer Relationship Management (SCRM) adoption in small hotel businesses in Thailand, 2) the indirect effects of these factors on customer relationship performance through SCRM adoption as a mediating variable, and 3) the effect of SCRM adoption on customer relationship performance. This quantitative study collected data from 370 owners, managers, and department heads involved in social media use in small hotel businesses. Data were analyzed using descriptive statistics, confirmatory factor analysis, and structural equation modeling. The results showed that the structural model fit the empirical data well, with Chi-square = 154.418, Chi-square/df = 1.161, df = 133, p-value = 0.099, GFI = 0.958, CFI = 0.994, TLI = 0.992, RMSEA = 0.021, and RMR = 0.021. Regarding the research objectives, the findings revealed that: 1) technological, organizational, and environmental factors had significant positive direct effects on Social CRM adoption, with technological factors exerting the strongest effect, followed by environmental and organizational factors; 2) these three factors had significant positive indirect effects on customer relationship performance through Social CRM adoption, with environmental factors showing the strongest indirect effect; and 3) Social CRM adoption had a significant positive direct effect on customer relationship performance.

Keywords: Customer Relationship Management, Social Media, Performance, Small Hotel Businesses, Thailand

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการยังคงเป็นภาคเศรษฐกิจสำคัญของโลกและของประเทศไทย โดยการฟื้นตัวของการท่องเที่ยวมีบทบาทต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ การสร้างงาน และการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กจึงเป็นกลไกสำคัญของระบบบริการไทย (UN Tourism, 2025; World Travel & Tourism Council, 2025). ขณะเดียวกัน พฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัลเปลี่ยนจากการรับสารแบบทางเดียวไปสู่การค้นหา ประเมิน และเผยแพร่ประสบการณ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มรีวิว งานวิจัยล่าสุดชี้ว่ากลยุทธ์การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์และข้อมูลที่ผู้ใช้สร้างขึ้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการและการกำหนดกลยุทธ์ของผู้ประกอบการโรงแรมอย่างมีนัยสำคัญ (Pahor Zvanut & Zabukovec Baruca, 2025).

ภายใต้บริบทดังกล่าว การจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Customer Relationship Management: Social CRM) ไม่ได้เป็นเพียงการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์แต่เป็นการบูรณาการข้อมูลลูกค้า กระบวนการทำงาน และเทคโนโลยีเข้ากับปฏิสัมพันธ์บนแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การสื่อสารสองทาง และยกระดับความสัมพันธ์กับลูกค้า โดย Harrigan et al.,

(2020) อธิบายว่า Social CRM เป็นขีดความสามารถเชิงบูรณาการที่เชื่อมเทคโนโลยี การมีส่วนร่วม และกระบวนการข้อมูลทางสังคมเข้ากับประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า ขณะที่ Afaq et al., (2023) พบว่า Social CRM ส่งผลเชิงบวกต่อการบริการลูกค้าและความภักดีในธุรกิจโรงแรม

อย่างไรก็ตาม การยอมรับ Social CRM ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กมักเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร ความพร้อมทางดิจิทัล และภาวะผู้นำ ทำให้การตัดสินใจนำระบบดังกล่าวมาใช้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงด้านเดียว งานวิจัยในบริบท SMEs ชี้ว่า ความพร้อมด้านเทคโนโลยี ทรัพยากร การสนับสนุนจากผู้บริหาร ภาวะผู้นำ ตลอดจนแรงกดดันและการสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมภายนอก ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญของการยอมรับ CRM หรือเทคโนโลยีดิจิทัลในระดับองค์กร (Faiz et al., 2024; Religia et al., 2025; Mohammed et al., 2024).

แม้งานวิจัยที่ผ่านมาได้ยืนยันความสำคัญของ Social CRM ต่อผลลัพธ์ด้านลูกค้าและการดำเนินงานของธุรกิจบริการ แต่ยังมีข้อจำกัดเชิงองค์ความรู้อย่างน้อย 3 ประการ ประการแรก งานจำนวนมากมุ่งศึกษา Social CRM ในฐานะผลลัพธ์ด้านการตลาด เช่น รีวิวออนไลน์ ความภักดี หรือการมีส่วนร่วมของลูกค้า มากกว่าการอธิบาย กลไกการยอมรับ Social CRM ในระดับองค์กร ประการที่สอง งานวิจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีใน SMEs ส่วนใหญ่ศึกษาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยรวม หรือบริบทต่างประเทศ มากกว่าธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทยซึ่งมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และความพร้อมทางดิจิทัล ประการที่สาม ยังมีงานค่อนข้างจำกัดที่ทดสอบความสัมพันธ์เชิงบูรณาการระหว่างปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อม การยอมรับ Social CRM และประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าในแบบจำลองเดียวกัน โดยเฉพาะการพิจารณาบทบาทของ Social CRM ในฐานะตัวแปรส่งผ่านระหว่างปัจจัยเชิงบริบทกับผลลัพธ์ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า (Harrigan et al., 2020; Zheng et al., 2023; Mohammed et al., 2024; Religia et al., 2025).

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวโดยพัฒนาและทดสอบแบบจำลองเชิงโครงสร้างที่เชื่อมโยงปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อมตามกรอบแนวคิด Technology–Organization–Environment (TOE) เข้ากับการยอมรับ Social CRM และประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย ซึ่งช่วยอธิบายว่า ปัจจัยเชิงบริบทใดเป็นแรงขับสำคัญของการยอมรับ Social CRM และการยอมรับดังกล่าวทำหน้าที่แปลงความพร้อมขององค์กรและแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมให้เป็นผลลัพธ์ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้าได้อย่างไร ผลการศึกษาคาดว่าจะช่วยขยายองค์ความรู้ด้านการยอมรับเทคโนโลยีในธุรกิจบริการขนาดเล็ก และนำไปสู่ข้อเสนอเชิงการจัดการสำหรับผู้ประกอบการโรงแรมขนาดเล็กในยุคดิจิทัล (Faiz et al., 2024; Religia et al., 2025).

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อมต่อการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางอ้อมของปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อมต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า โดยมีการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นตัวแปรส่งผ่านของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Customer Relationship Management: Social CRM) เป็นพัฒนาการของแนวคิดการจัดการลูกค้าสัมพันธ์แบบดั้งเดิม (Customer Relationship Management: CRM) ภายใต้บริบทที่สื่อสังคมออนไลน์เปิดโอกาสให้ลูกค้าโต้ตอบ แสดงความคิดเห็น และสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับแบรนด์ได้อย่างต่อเนื่อง Social CRM จึงมุ่งบูรณาการข้อมูลลูกค้า เทคโนโลยี กระบวนการทำงาน และกิจกรรมบนสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างการสื่อสารสองทาง การมีส่วนร่วมของลูกค้า และความสัมพันธ์ระยะยาวที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Trainor et al., 2014; Harrigan et al., 2020) Social CRM คือการเปลี่ยนจากการบริหารลูกค้าเชิงธุรกรรมไปสู่การบริหารความสัมพันธ์เชิงปฏิสัมพันธ์ องค์กรต้องสามารถติดตาม วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลจากการสื่อสารบนแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อออกแบบการตอบสนองที่เหมาะสมกับลูกค้าอย่างต่อเนื่อง Sigala (2018) และ Van Looy (2022) อธิบายสอดคล้องกันว่า Social CRM เป็นทั้งแนวคิดเชิงกลยุทธ์และขีดความสามารถขององค์กรที่มีบทบาทต่อการสร้างประสบการณ์ลูกค้า ความไว้วางใจ ความภักดี และการสนับสนุนแบรนด์ในระยะยาว สำหรับธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก Social CRM มีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าได้รับอิทธิพลอย่างมากจากข้อมูล รีวิว และประสบการณ์ที่เผยแพร่บนสื่อสังคมออนไลน์ การใช้ Social CRM อย่างเป็นระบบจึงช่วยให้โรงแรมตอบสนองต่อลูกค้าได้รวดเร็ว เข้าใจความต้องการได้ดีขึ้น งานวิจัยในอุตสาหกรรมโรงแรมพบว่า Social CRM ช่วยยกระดับการบริการลูกค้า ความพึงพอใจ และความภักดีของลูกค้า ขณะที่งานวิจัยใน SMEs ชี้ว่า การยอมรับ Social CRM ต้องอาศัยทั้งความพร้อมขององค์กรและความเหมาะสมกับภารกิจด้าน CRM จึงจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีด้านความสัมพันธ์กับลูกค้าและผลการดำเนินงานของธุรกิจ (Afaq et al., 2023; Mohammed et al., 2024)

แนวคิดประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationship Performance: CRP) คือ ผลลัพธ์ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับลูกค้า และความสามารถในการเปลี่ยนข้อมูลลูกค้าและการมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ให้เป็นคุณค่าความสัมพันธ์ งานวิจัยด้าน Social CRM ชี้ว่า การยอมรับ Social CRM ขององค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า (Trainor et al., 2014; Harrigan et al., 2020; Marolt et al., 2020) ในธุรกิจโรงแรม ตัวแปรนี้มีความสำคัญเนื่องจากธุรกิจบริการพึ่งพาประสบการณ์ลูกค้า และการบอกต่อผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยแนวปฏิบัติด้าน Social CRM เชื่อมโยงกับความพึงพอใจ ความไว้วางใจ และความภักดีของลูกค้า ขณะที่ความคิดเห็นและรีวิวออนไลน์ยังอิทธิพลต่อการรับรู้คุณภาพบริการและการตัดสินใจเลือกใช้บริการ (Afaq et al., 2023; Karim et al., 2024; Sofi et al., 2025; Zheng et al., 2023) สำหรับธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก ประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าควรถูกมองเป็นผลลัพธ์เชิงลูกค้ามากกว่าตัวชี้วัดทางการเงินระยะสั้น การรักษาลูกค้าเดิม การกระตุ้นการกลับมาใช้บริการ และการบอกต่อเชิงบวกมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของธุรกิจ ดังนั้น งานวิจัยนี้ CRP จึงสะท้อนผ่านตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความพึงพอใจ ความภักดี การรักษาฐานลูกค้า มูลค่าตลอดช่วงชีวิตลูกค้า การตอบสนองต่อการสื่อสาร

ของลูกค้า และการบอกต่อเชิงบวก (Trainor et al., 2014; Afaq et al., 2023; Marolt et al., 2020)

กรอบแนวคิดเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อม (Technology–Organization–Environment: TOE) ใช้อธิบายการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีในระดับองค์กร โดยมองว่าการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยีเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของบริบทด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อม จึงเหมาะกับการศึกษาการยอมรับ Social CRM ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก ซึ่งเป็นการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ระดับองค์กรมากกว่ามุมมองผู้ใช้รายบุคคล (Tornatzky & Fleischer, 1990; Cruz-Jesus et al., 2019; Religia et al., 2025) มิติด้านเทคโนโลยีครอบคลุมคุณลักษณะ เช่น ความได้ประโยชน์เข้ามาแทนที่ ความสอดคล้องเข้ากันได้ ความไม่ซับซ้อน การทดลองใช้ และความเข้าใจได้ง่าย มิติด้านองค์กรเกี่ยวข้องกับทรัพยากร การสนับสนุนจากผู้บริหาร และความพร้อมของเทคโนโลยีและบุคลากร ส่วนมิติด้านสิ่งแวดล้อมครอบคลุมแรงกดดันและแรงสนับสนุนจากคู่แข่ง ลูกค้า และภาครัฐ งานวิจัยล่าสุดในธุรกิจ SMEs และธุรกิจโรงแรมสนับสนุนว่าองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านมีบทบาทสำคัญต่อการยอมรับเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบ CRM ในระดับองค์กร (Faiz et al., 2024; Pizam et al., 2022; Religia et al., 2025) ดังนั้น TOE จึงช่วยอธิบายการยอมรับ Social CRM ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กได้

งานวิจัยที่นำไปสู่สมมติฐาน วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสนับสนุนว่า ปัจจัยตามกรอบ TOE มีบทบาทสำคัญต่อการยอมรับนวัตกรรมและระบบ CRM ในระดับองค์กร โดยงานของ Cruz-Jesus et al., (2019); Faiz et al., (2024); Religia et al., (2025) และ Pizam et al., (2022) ชี้ว่า ความเหมาะสมของเทคโนโลยี การสนับสนุนจากผู้บริหาร ความพร้อมของทรัพยากรบุคคล ตลอดจนแรงกดดันจากการแข่งขันและลูกค้า ล้วนส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยีดิจิทัลและ CRM ขององค์กร หลักฐานดังกล่าวจึงสนับสนุนว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กนำไปสู่สมมติฐาน H1–H3

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่าง Social CRM กับประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า วรรณกรรมค่อนข้างชัดเจนว่า เมื่อองค์กรสามารถพัฒนา Social CRM ในระดับการยอมรับที่เหมาะสม ผลลัพธ์ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้าย่อมดีขึ้น ทั้งในด้านความพึงพอใจ ความภักดี และคุณภาพความสัมพันธ์ ซึ่งวรรณกรรมของ Trainor et al., (2014); Harrigan et al., (2020); Marolt et al., (2020), Mohammed et al., (2024) และ Afaq et al., (2023) ต่างสนับสนุนความสัมพันธ์ดังกล่าว จึงนำไปสู่สมมติฐาน H4

นอกจากนี้ วรรณกรรมด้านการยอมรับเทคโนโลยีใน SMEs ยังชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยตามกรอบ TOE มักส่งผลต่อผลการดำเนินงานผ่านการยอมรับและการใช้งานจริงของนวัตกรรมภายในองค์กรมากกว่าส่งผลโดยตรงเพียงอย่างเดียว งานของ Qalati et al., (2021); Giang et al., (2025), Haq et al., (2025) และ Mohammed et al., (2024) สะท้อนว่า ด้านการยอมรับเทคโนโลยีสามารถทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างปัจจัยระดับองค์กรกับผลลัพธ์ของธุรกิจได้ ดังนั้น จึงสนับสนุนว่าการยอมรับ Social CRM อาจเป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพลของปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อม ไปสู่ประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า นำไปสู่สมมติฐาน H5–H7

จากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยนี้จึงมุ่งขยายองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและนำไปสู่ข้อเสนอเชิงการจัดการสำหรับภาคธุรกิจบริการของไทย ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังต่อไปนี้

H1 ปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

H2 ปัจจัยด้านองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

H3 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

H4 การยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

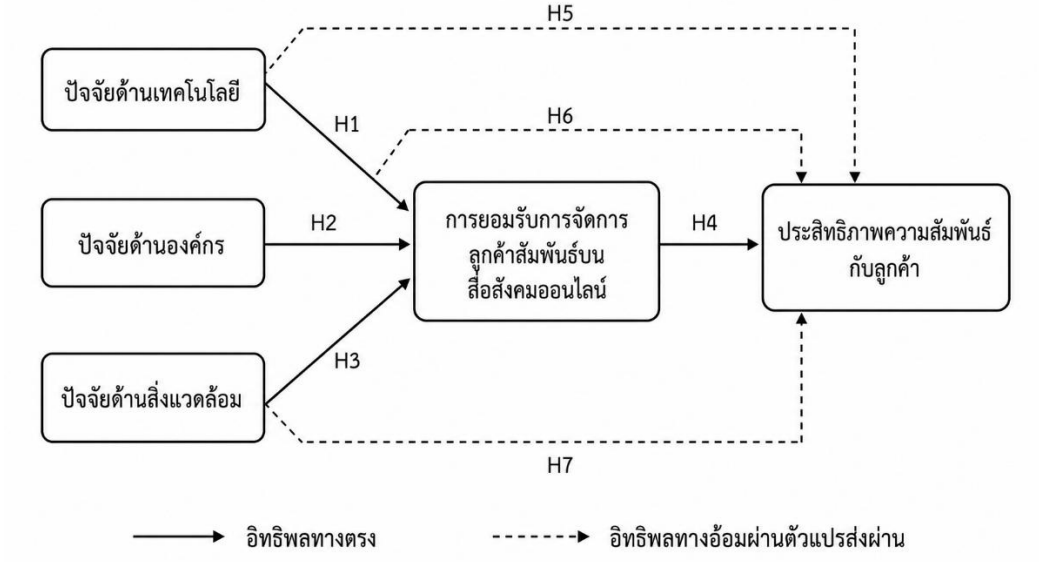
H5 ปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าโดยมีการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นตัวแปรส่งผ่าน

H6 ปัจจัยด้านองค์กรมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าโดยมีการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นตัวแปรส่งผ่าน

H7 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าโดยมีการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นตัวแปรส่งผ่าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและช่องว่างขององค์ความรู้ สามารถพัฒนากรอบแนวคิดได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยกำหนดโควตาตามสัดส่วน 6 ภูมิภาคของประเทศไทย และคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจากเจ้าของกิจการ ผู้จัดการ หัวหน้าแผนก และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ ขนาดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงเกณฑ์ของ Kline (2011) และ Iacobucci (2010) ซึ่งเสนอให้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 5 หน่วยต่อ 1 ข้อคำถาม และไม่น้อยกว่า 200 ตัวอย่าง

โดยแบบสอบถามมี 65 ข้อคำถาม จึงได้ขนาดขั้นต่ำ 325 ราย ผู้วิจัยกำหนดเป้าหมายเก็บข้อมูล 400 ชุด และได้รับแบบสอบถามสมบูรณ์สำหรับการวิเคราะห์ 370 ชุด ซึ่งมากกว่าขั้นต่ำที่กำหนด

เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง พัฒนาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่ารายข้ออยู่ระหว่าง 0.80–1.00 และค่า IOC เฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 และผ่านการทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง 30 ราย โดยมีค่าความเชื่อมั่นภาพรวม 0.889 และรายด้าน 0.750–0.997 จึงมีความเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยจัดส่งแบบสอบถามไปยังธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กจำนวน 400 แห่ง ผ่านช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ ได้แก่ Google Form, QR Code, ไปรษณีย์, อีเมล, โทรศัพท์, Line และ Facebook โดยกำหนดระยะเวลาตอบกลับภายใน 45 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลและเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน จากนั้นทดสอบสมมติฐานด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง เพื่อประเมินอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปร

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 370 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 63.20 มีอายุ 31–40 ปีร้อยละ 36.80 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 68.40 มีประสบการณ์ทำงาน 11–15 ปีร้อยละ 35.70 และดำรงตำแหน่งเจ้าของกิจการร้อยละ 37.60 รองลงมาคือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานด้านการตลาดและการใช้เทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ร้อยละ 31.60 และผู้จัดการร้อยละ 27.60 สะท้อนว่าข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์มาจากผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการดำเนินงานด้าน Social CRM ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กโดยตรง

ผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาระดับตัวแปรแฝงพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าสูงที่สุด (Mean = 4.17, SD = 0.686) รองลงมาคือการยอมรับ Social CRM (Mean = 3.99, SD = 0.775) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Mean = 3.94, SD = 0.593) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Mean = 3.81, SD = 0.578) และปัจจัยด้านองค์กร (Mean = 3.54, SD = 0.610) ตามลำดับ ขณะเดียวกัน เมทริกซ์สหสัมพันธ์แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรแฝงในแบบจำลองมีความสัมพันธ์กันในทิศทางที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย โดยประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านองค์กร ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และการยอมรับ Social CRM โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.212 ถึง 0.342

ก่อนการทดสอบสมมติฐาน ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา อยู่ในเกณฑ์ดี ภาพรวมเท่ากับ 0.923 และรายด้านอยู่ระหว่าง 0.835–0.956 และมีค่าการแจกแจงแบบปกติของข้อมูล พบว่า ความเบ้อยู่ระหว่าง -0.172 ถึง -0.611 และค่าความโด่งอยู่ระหว่าง -0.901 ถึง 0.263 ซึ่งอยู่ในช่วงที่ยอมรับได้ ผลการตรวจสอบ CMB ด้วยวิธี Harman’s single-factor test พบว่า ปัจจัยเดียวสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 20.87

ตามค่า Initial Eigenvalues และ Extraction Sums of Squared Loadings ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 จึงสะท้อนว่าไม่พบปัญหา CMB ในระดับรุนแรง (Podsakoff et al., 2003; Eichhorn, 2014)

นอกจากนี้ได้ตรวจสอบคุณภาพของโมเดลการวัดด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Hair et al., 2019) โดยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีค่า Chi-square = 142.564, Chi-square/df = 1.080, df = 132, p = 0.250, GFI = 0.961, CFI = 0.997, TLI = 0.996, RMSEA = 0.015 และ RMR = 0.020 ขณะที่โมเดลโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดีเช่นกัน โดยมีค่า Chi-square = 154.418, Chi-square/df = 1.161, df = 133, p = 0.099, GFI = 0.958, CFI = 0.994, TLI = 0.992, RMSEA = 0.021 และ RMR = 0.021 ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลการวัดและโมเดลโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์

โมเดล	Chi-square	df	p-value	Chi-square/df	GFI	CFI	TLI	RMSEA	RMR
โมเดลการวัด (CFA)	142.564	132	0.250	1.080	0.961	0.997	0.996	0.015	0.020
โมเดลโครงสร้าง (SEM)	154.418	133	0.099	1.161	0.958	0.994	0.992	0.021	0.021

เมื่อพิจารณาคุณภาพของมาตรวัด พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้อยู่ในช่วงที่ยอมรับได้และมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอยู่ระหว่าง 0.622–0.847 ขณะเดียวกันค่าความเชื่อมั่นองค์ประกอบ (CR) ของตัวแปรแฝงทั้ง 5 ตัว มีค่ามากกว่า 0.7 โดยอยู่ระหว่าง 0.755–0.907 และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ (AVE) มากกว่า 0.50 ทุกตัว โดยอยู่ระหว่าง 0.541–0.620 ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินความตรงเชิงสอดคล้อง (Hair et al., 2019) นอกจากนี้การตรวจสอบความตรงเชิงจำแนกตามเกณฑ์ Fornell-Larcker พบว่า ค่ารากที่สองของ AVE (√AVE) ของแต่ละตัวแปรแฝงสูงกว่าค่าสหสัมพันธ์กับตัวแปรแฝงอื่น จึงสรุปได้ว่าโมเดลการวัดมีคุณภาพเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเพื่อทดสอบสมมติฐานในขั้นต่อไป ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพของโมเดลการวัด

ตัวแปรแฝง	ช่วงค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน	CR	AVE	√AVE
ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (T)	0.622–0.880	0.867	0.571	0.756
ปัจจัยด้านองค์กร (O)	0.718–0.769	0.779	0.541	0.736
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (E)	0.728–0.772	0.798	0.568	0.754
การยอมรับ Social CRM (SCRM)	0.722–0.831	0.755	0.607	0.779
ประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า (CRP)	0.734–0.847	0.907	0.620	0.787

หลังทดสอบโมเดลการวัดผู้วิจัยจึงทดสอบแบบจำลองสมการโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการยอมรับ Social CRM อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งหมด โดยปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลสูงที่สุด (DE = 0.378) รองลงมาคือปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (DE = 0.266) และปัจจัยด้านองค์กร (DE = 0.240) แสดงให้เห็นว่า ความเหมาะสมของเทคโนโลยี ความพร้อมภายในองค์กร และแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการยอมรับ Social CRM ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก ดังนั้น สมมติฐาน H1, H2 และ H3 จึงได้รับการสนับสนุน

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า ผ่านการยอมรับ Social CRM อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งหมด โดยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางอ้อมสูงที่สุด (IE = 0.146) รองลงมาคือปัจจัยด้านเทคโนโลยี (IE = 0.103) และปัจจัยด้านองค์กร (IE = 0.092) สะท้อนว่าแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความพร้อมขององค์กร และความเหมาะสมของเทคโนโลยี ส่งผลต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าก็ต่อเมื่อส่งผ่านการยอมรับ Social CRM ก่อน ดังนั้น สมมติฐาน H5, H6 และ H7 จึงได้รับการสนับสนุน

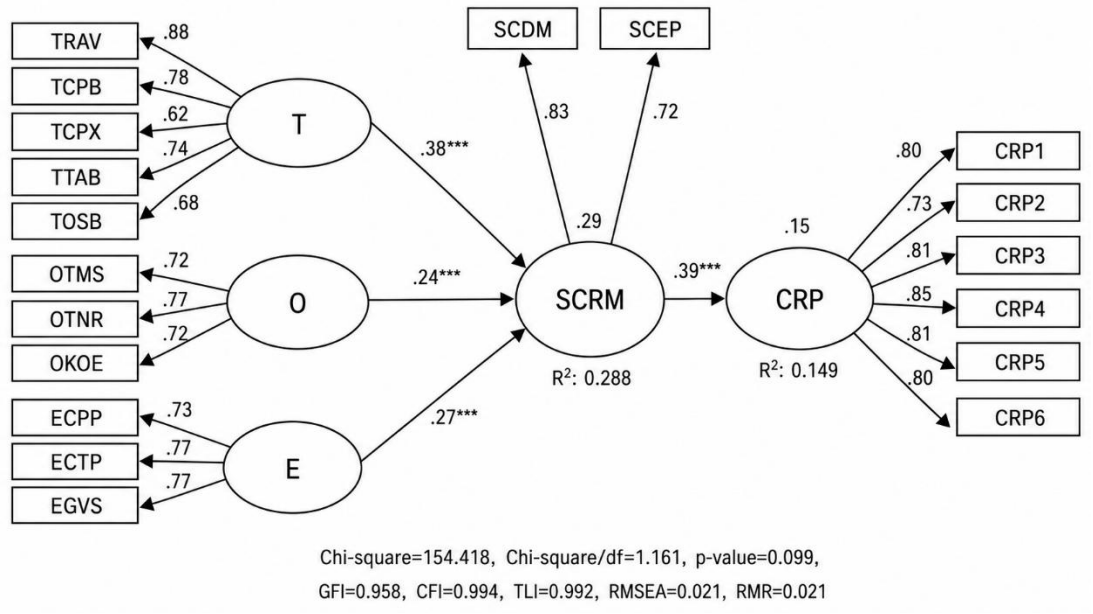
ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการยอมรับ Social CRM มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (DE = 0.385) สะท้อนว่า เมื่อธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กมีระดับการยอมรับ Social CRM สูงขึ้น ประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้ามีแนวโน้มดีขึ้นด้วย ดังนั้นสมมติฐาน H4 จึงได้รับการสนับสนุน โดยภาพรวมปัจจัยเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อมสามารถอธิบายความแปรปรวนของการยอมรับ Social CRM ได้ร้อยละ 28.8 (R^2 = 0.288) ขณะที่การยอมรับ Social CRM สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพความสัมพันธ์ลูกค้าได้ร้อยละ 14.9 (R^2 = 0.149) สะท้อนว่ามีปัจจัยอื่นร่วมอธิบายผลลัพธ์ความสัมพันธ์กับลูกค้าได้อีก

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	DE	IE	TE	ผลทดสอบ
H1	T ⟶ การยอมรับ Social CRM	0.378***	-	0.378***	สนับสนุน
H2	O ⟶ การยอมรับ Social CRM	0.240***	-	0.240***	สนับสนุน
H3	E ⟶ การยอมรับ Social CRM	0.266***	-	0.266***	สนับสนุน
H4	การยอมรับ Social CRM ⟶ CRP	0.385***	-	0.385***	สนับสนุน
H5	T⟶ การยอมรับ Social CRM ⟶ CRP	-	0.103*	0.103*	สนับสนุน
H6	O⟶ การยอมรับ Social CRM ⟶ CRP	-	0.092*	0.092*	สนับสนุน
H7	E⟶ การยอมรับ Social CRM ⟶ CRP	-	0.146**	0.146**	สนับสนุน

หมายเหตุ: DE = Direct Effect, IE = Indirect Effect, TE = Total Effect; *p < 0.05, **p < 0.01, ***p < 0.001

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างในภาพรวม พบว่าเส้นทางอิทธิพลทั้งหมดในแบบจำลองเป็นไปตามทิศทางที่สมมติไว้ โดยปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการยอมรับ Social CRM สูงที่สุด และการยอมรับ Social CRM ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านสำคัญที่เชื่อมปัจจัยตามกรอบ TOE ไปสู่ประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงว่าการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ (Social CRM) ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กมิได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เป็นผลลัพธ์ของการบูรณาการปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิด Technology–Organization–Environment (TOE) ที่อธิบายว่าการยอมรับนวัตกรรมในระดับองค์กรเป็นผลจากอิทธิพลร่วมของบริบททั้งสามด้าน (Tornatzky & Fleischer, 1990) โดยพบว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลสูงที่สุดต่อการยอมรับ Social CRM รองลงมาคือปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านองค์กร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความเหมาะสมของเทคโนโลยี เช่น ความสามารถในการสนับสนุนการสื่อสารกับลูกค้า ความเข้ากันได้กับกระบวนการบริการ และความง่ายในการใช้งาน เป็นตัวผลักดันสำคัญที่ทำให้องค์กรตัดสินใจนำ Social CRM มาใช้จริง ทั้งนี้ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ Faiz et al., (2024) และ Religia et al., (2025) ที่ชี้ว่าคุณลักษณะของเทคโนโลยีและต้นทุนการนำไปใช้เป็นปัจจัยกำหนดสำคัญของการยอมรับเทคโนโลยีดิจิทัลใน SMEs รวมถึงงานของ Pizam et al., (2022) ในบริบทอุตสาหกรรมโรงแรมที่พบว่าการรับรู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการยอมรับของผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะเดียวกัน บทบาทของปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลรองลงมาแต่ยังคงมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นถึงแรงกดดันจากการแข่งขันและความคาดหวังของลูกค้าในยุคดิจิทัลที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจขององค์กร โดยเฉพาะในธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันสูงและการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Cruz-Jesus et al., (2019) และ Peng et al., (2024) ที่ระบุว่า แรงกดดันจากตลาดและคู่แข่งเป็นตัวเร่งให้ SMEs หันมาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น ขณะที่ปัจจัยด้านองค์กร เช่น การสนับสนุนจากผู้บริหารและความพร้อมของบุคลากร แม้มีอิทธิพลในลำดับถัดมา แต่ยังคงมีบทบาท

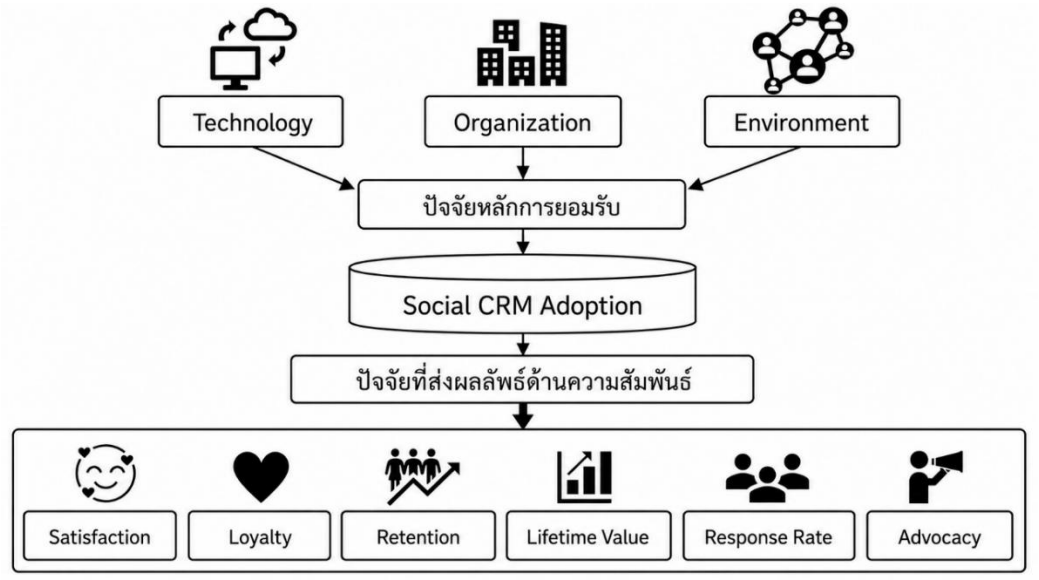
สำคัญในการแปลงศักยภาพของเทคโนโลยีให้กลายเป็นการปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Faiz et al., (2024) ที่เน้นบทบาทของทรัพยากรและภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนการยอมรับเทคโนโลยีในองค์กร

นอกจากนี้ ผลการวิจัยชี้ว่า การยอมรับ Social CRM ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงปัจจัยตามกรอบ TOE เข้ากับประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า โดยปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อมต้องส่งผ่านการยอมรับและการใช้ Social CRM ในระดับองค์กรก่อน จึงจะแปลงทรัพยากรและแรงกดดันเชิงบริบทให้เป็นคุณค่าความสัมพันธ์กับลูกค้าได้ เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อม พบว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านเทคโนโลยี และปัจจัยด้านองค์กร ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า แม้เทคโนโลยีเป็นแรงผลักสำคัญต่อการเริ่มยอมรับ Social CRM แต่แรงกดดันจากการแข่งขันและความคาดหวังของลูกค้ามีบทบาทเด่นกว่าในการกระตุ้นให้องค์กรใช้ Social CRM อย่างจริงจังและต่อเนื่องจนเกิดผลลัพธ์ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Qalati et al., (2021) ที่พบว่า การยอมรับ social media ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างปัจจัย TOE กับผลการดำเนินงานของ SMEs รวมถึง Giang et al., (2025) และ Haq et al., (2025) ที่ชี้ว่า การยอมรับเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับผลการดำเนินงานขององค์กรในบริบท SMEs

ในมิติของผลลัพธ์โดยตรง ผลการวิจัยยืนยันว่าการยอมรับ Social CRM มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า สะท้อนว่าเมื่อองค์กรนำ Social CRM ไปใช้อย่างเข้มข้นและสอดคล้องกับภารกิจด้าน CRM จะสามารถยกระดับความพึงพอใจ ความภักดี การรักษาฐานลูกค้า และการบอกต่อเชิงบวกได้อย่างมีนัยสำคัญ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิด Social CRM capability ของ Trainor et al., (2014) ที่มองว่า Social CRM เป็นขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงเทคโนโลยี กระบวนการ และการมีส่วนร่วมของลูกค้า รวมถึงงานของ Harrigan et al., (2020) และ Marolt et al., (2020) ที่พบว่า ความเข้มข้นของการใช้ Social CRM มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ และงานของ Afaq et al. (2023) ในอุตสาหกรรมโรงแรมที่ชี้ว่า Social CRM มีบทบาทต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงตอกย้ำว่า Social CRM มิได้เป็นเพียงเครื่องมือสื่อสาร แต่เป็นกลไกเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยยกระดับผลลัพธ์ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้าของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การอธิบายบทบาทของ Social CRM ในฐานะกลไกการแปลงปัจจัยเชิงบริบทสู่ผลลัพธ์ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กอย่างเป็นระบบในเชิงปฏิบัติ ผู้ประกอบการควรเริ่มจาก 1) เลือกเทคโนโลยีที่ใช้งานง่าย เชื่อมโยงข้อมูลลูกค้าจากหลายช่องทาง และแสดงผลได้ชัดเจน 2) เตรียมความพร้อมภายในองค์กรผ่านการสนับสนุนของผู้บริหาร การพัฒนาทักษะบุคลากร และการกำหนดผู้รับผิดชอบด้านข้อมูลลูกค้า 3) ตอบสนองต่อแรงกดดันจากลูกค้า คู่แข่ง และสภาพแวดล้อมทางธุรกิจด้วยการสื่อสารที่รวดเร็วและตรงความต้องการ และ 4) ใช้ Social CRM เพื่อจัดเก็บ วิเคราะห์ และนำข้อมูลลูกค้าไปออกแบบการสื่อสาร และการบริการที่เหมาะสมกับลูกค้า กระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้โรงแรมขนาดเล็กสามารถยกระดับความพึงพอใจ ความภักดี การรักษาฐานลูกค้า มูลค่าตลอดช่วงชีวิตลูกค้า การตอบสนองต่อการสื่อสาร และการบอกต่อเชิงบวกได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงปัจจัยขับเคลื่อน Social CRM สู่ประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า

แผนภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยขับเคลื่อนการยอมรับ Social CRM ขณะที่ Social CRM ทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงปฏิบัติการในการแปลงข้อมูล การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของลูกค้าให้กลายเป็นผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก

สรุป

บทความนี้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และผลต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย โดยใช้กรอบแนวคิดเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อมเป็นฐานในการอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปร ผลการวิจัยชี้ว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยอมรับ Social CRM อย่างมีนัยสำคัญ โดยปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงสูงที่สุด ขณะที่การยอมรับ Social CRM มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้า และทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพลของปัจจัยตามกรอบ TOE ไปสู่ผลลัพธ์ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ โดยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางอ้อมเด่นที่สุด

ข้อค้นพบนี้ชี้ว่า การยกระดับประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าในธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการผสานความพร้อมด้านเทคโนโลยี การสนับสนุนภายในองค์กร และการตอบสนองต่อแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจผ่านการยอมรับ Social CRM อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ผลการวิจัยช่วยยืนยันบทบาทของ Social CRM ในฐานะกลไกเชื่อมระหว่างปัจจัยเชิงบริบทขององค์กรกับผลลัพธ์ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความพร้อมด้านเทคโนโลยีควบคู่กับการสนับสนุนภายในองค์กร โดยเฉพาะการเลือกใช้เครื่องมือ Social CRM ที่ใช้งานง่าย สอดคล้องกับกระบวนการบริการ และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลลูกค้าจากหลายช่องทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารควรมีบทบาทเชิงรุกในการผลักดันการใช้เทคโนโลยี พัฒนาทักษะบุคลากร และส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ในการตอบสนองลูกค้าอย่างรวดเร็วและตรงความต้องการ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังธุรกิจบริการประเภทอื่น หรือศึกษาเปรียบเทียบระหว่างธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กกับโรงแรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ เพื่อพิจารณาความแตกต่างของปัจจัยการยอมรับ Social CRM ในบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Afaq, A., Gaur, L., & Singh, G. (2023). Social CRM: Linking the dots of customer service and customer loyalty during COVID-19 in the hotel industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management, 35*(3), 992–1009. https://doi.org/10.1108/IJCHM-04-2022-0428

Cruz-Jesus, F., Pinheiro, A., & Oliveira, T. (2019). Understanding CRM adoption stages: Empirical analysis building on the TOE framework. *Computers in Industry, 109*, 1–13. https://doi.org/10.1016/j.compind.2019.03.007

Eichhorn, B. R. (2014). *Common method variance techniques* [Conference paper]. Midwest SAS Users Group 2014 Conference. https://www.lexjansen.com/mwsug/2014/AA/MWSUG-2014-AA11.pdf

Faiz, F., Le, V., & Masli, E. K. (2024). Determinants of digital technology adoption in innovative SMEs. *Journal of Innovation & Knowledge, 9*(4), 100610. https://doi.org/10.1016/j.jik.2024.100610

Giang, N. T. P., Tan, T. D., & Nhung, L. T. H. (2025). Determinants of E-commerce adoption and its effect on marketing performance among Vietnamese SMEs: An PLS-SEM approach using the TOE framework. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity, 11*(4), 100670. https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2025.100670

Hair, J. F., Gabriel, M. L. D. S., da Silva, D., & Braga, S. (2019). Development and validation of attitudes measurement scales: Fundamental and practical aspects.

RAUSP Management Journal, 54(4), 490–507. https://doi.org/10.1108/RAUSP-05-2019-0098

Haq, F. U., Suki, N. M., Zaigham, H., Masood, A., & Rajput, A. (2025). Exploring AI adoption and SME performance in resource-constrained environments: A TOE–RBV perspective with mediation and moderation effects. *Journal of Digital Economy*. Advance online publication. https://doi.org/10.1016/j.jdec.2025.07.002

Harrigan, P., Miles, M. P., Fang, Y., & Roy, S. K. (2020). The role of social media in the engagement and information processes of social CRM. *International Journal of Information Management, 54*, 102151. https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2020.102151

Iacobucci, D. (2010). Structural equations modeling: Fit indices, sample size, and advanced topics. *Journal of Consumer Psychology, 20*(1), 90–98. https://doi.org/10.1016/j.jcps.2009.09.003

Karim, R. A., Rabiul, M. K., Tahrin, S., & Arfat, S. M. (2024). The nexus between CRM and behavioural loyalty in hotel sector: The mediating role of relationship quality (trust and satisfaction). *Global Knowledge, Memory and Communication*. Advance online publication. https://doi.org/10.1108/GKMC-03-2024-0169

Kline, R. B. (2011). Convergence of structural equation modeling and multilevel modeling. In M. Williams & W. P. Vogt (Eds.), *The SAGE handbook of innovation in social research methods* (pp. 562–589). SAGE Publications. https://doi.org/10.4135/9781446268261.n31

Marolt, M., Zimmermann, H.-D., Žnidaršič, A., & Pucihar, A. (2020). Exploring social customer relationship management adoption in micro, small and medium-sized enterprises. *Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research, 15*(2), 38–58. https://doi.org/10.4067/S0718-18762020000200104

Mohammed, F., Ahmad, R. B., Hassan, S. B., Fazea, Y., & Alzahrani, A. I. (2024). An empirical evidence on the impact of social customer relationship management on the small and medium enterprises performance. *International Journal of Information Management Data Insights, 4*(2), 100248. https://doi.org/10.1016/j.jjimei.2024.100248

Pahor Zvanut, A., & Zabukovec Baruca, P. (2025). Social media marketing strategy in the tourism industry: A systematic literature review. *Tourism Planning & Development*. Advance online publication. https://doi.org/10.1080/21568316.2025.2549069

Peng, X., Zhu, J., Lee, S., Zhou, D., Song, W., & Ying, T. (2024). Digital transformation in the hospitality industry: A bibliometric review from 2000 to 2023. *International Journal of Hospitality Management, 120*, 103761. https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2024.103761

Pizam, A., Ozturk, A. B., Balderas-Cejudo, A., Buhalis, D., Fuchs, G., Hara, T., Meira, J., Revilla, R. G. M., Sethi, D., Shen, Y., State, O., Hacikara, A., & Chaulagain, S. (2022). Factors affecting hotel managers' intentions to adopt robotic technologies: A global study. *International Journal of Hospitality Management, 102*, 103139. https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2022.103139

Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J.-Y., & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: A critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of Applied Psychology, 88*(5), 879–903. https://doi.org/10.1037/0021-9010.88.5.879

Qalati, S. A., Yuan, L. W., Khan, M. A. S., & Anwar, F. (2021). A mediated model on the adoption of social media and SMEs' performance in developing countries. *Technology in Society, 64*, 101513. https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2020.101513

Religia, Y., Ramawati, Y., Firdausi, A. S. M., & Nainggolan, D. S. (2025). Exploring digital leadership-TOE framework in CRM adoption by SMEs in developing countries. *RAUSP Management Journal, 60*(1), 58–74. https://doi.org/10.1108/RAUSP-09-2024-0187

Sigala, M. (2018). Implementing social customer relationship management: A process framework and implications in tourism and hospitality. *International Journal of Contemporary Hospitality Management, 30*(7), 2698–2726. https://doi.org/10.1108/IJCHM-10-2015-0536

Sofi, M. R., Bashir, I., Alshiha, A. A., Alnasser, E. M., & Alkhozaim, S. M. (2025). Creating exceptional guest experiences: The role of engagement and relationship building in hospitality. *Journal of Hospitality and Tourism Insights, 8*(3), 891–914. https://doi.org/10.1108/JHTI-04-2024-0318

Tornatzky, L. G., & Fleischer, M. (1990). *The processes of technological innovation*. Lexington Books. https://openlibrary.org/books/OL2207473M/The_processes_of_technological_innovation

Trainor, K. J., Andzulis, J. M., Rapp, A., & Agnihotri, R. (2014). Social media technology usage and customer relationship performance: A capabilities-based examination of social CRM. *Journal of Business Research, 67*(6), 1201–1208. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2013.05.002

UN Tourism. (2025). *UN Tourism data dashboard: Key indicators*. https://www.untourism.int/market-intelligence

Van Looy, A. (2022). *Social media management: Using social media as a business instrument* (2nd ed.). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-99094-7

World Travel & Tourism Council. (2025). *Thailand travel & tourism economic impact factsheet*. https://researchhub.wttc.org/product/factsheet-thailand-travel-tourism-economic-impact

Zheng, X., Huang, J., Wu, J., Sun, S., & Wang, S. (2023). Emerging trends in online reviews research in hospitality and tourism: A scientometric update (2000–2020). *Tourism Management Perspectives, 47*, 101105. https://doi.org/10.1016/j.tmp.2023.101105

องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้และแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู

COMPONENTS, INDICATORS, AND MANAGEMENT GUIDELINES FOR DEVELOPING TEACHERS' ARTIFICIAL INTELLIGENCE COMPETENCIES

สิรินทิพย์ สุขประเสริฐ*, ดลศักดิ์ ไทรเล็กทิม และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์
Sirinthip Sukprasert, DonSak Tsailexthim and Jantarat Phutiariyawat
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
SRINAKARINWIROT UNIVERSITY
*Corresponding Author E-mail: sirinthip1982@gmail.com
Received April 23, 2026; **Revised** June 17, 2026; **Accepted** July 8, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู และ (2) หาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาสมรรถนะดังกล่าว การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสานวิธี(Mixed Methods) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทางการบริหารจัดการ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร่วมกับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และค่าความเชื่อมั่น สำหรับการทดสอบสมมุติฐาน ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ทั้งระดับอันดับที่หนึ่งและอันดับที่สอง โดยพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลจากค่า x^2, GFI, AGFI (> 0.90), CFI (> 0.95), x^2/df (< 2), SRMR (< 0.08) และ RMSEA (< 0.06) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามแนวทางของ Colaizzi โดยการอ่านข้อมูลอย่างละเอียด คัดเลือกข้อความสำคัญวิเคราะห์ความหมาย และจัดกลุ่มเป็นประเด็นเชิงธีม ก่อนสังเคราะห์เป็นคำอธิบายเชิงพรรณนา และตรวจสอบ ความถูกต้องกับผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูตามกรอบ TAICS Scale ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ การสอนด้วยปัญญาประดิษฐ์ การประเมินผลด้วยปัญญาประดิษฐ์ จริยธรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ การศึกษาเชิงมนุษย์เป็นศูนย์กลาง และการมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ รวม 30 ตัวบ่งชี้โดยโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (x^2= 186.63, df = 159, p = 0.066, RMSEA = 0.021) นอกจากนี้ แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ซึ่งเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับการจัดการเรียนรู้ การประเมินผลอย่างเหมาะสม และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: สมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน, การบริหารจัดการทางการศึกษา, องค์ประกอบ

Abstract

This study aimed to (1) analyze the components and indicators of teachers' artificial intelligence (AI) competency and (2) identify administrative guidelines for developing teachers' AI competency. A mixed-methods research design was employed, integrating both quantitative and qualitative approaches. Quantitative data were collected through questionnaires focusing on competency components and administrative development strategies, while qualitative data were gathered through semi-structured interviews. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, mean, and standard deviation, along with instrument quality assessment through the Index of Item-Objective Congruence (IOC), item discrimination, and reliability testing. Hypothesis testing was conducted using Confirmatory Factor Analysis (CFA) at both first-order and second-order levels. Model fit was evaluated using standard indices, including GFI, AGFI (> 0.90), CFI (> 0.95), χ^2/df (< 2), SRMR (< 0.08), and RMSEA (< 0.06). Qualitative data were analyzed through content analysis based on Colaizzi's approach, involving in-depth reading, extraction of significant statements, interpretation of meanings, thematic categorization, and synthesis into descriptive explanations, followed by member checking for validation.

The findings revealed that teachers' AI competency, based on the TAICS Scale framework, consisted of six components: AI knowledge, AI-integrated instruction, AI-based assessment, AI ethics, human-centered education, and professional engagement, encompassing a total of 24 indicators. The proposed model demonstrated a strong fit with empirical data ($\chi^2 = 186.63$, df = 159, p = 0.066, RMSEA = 0.021). Furthermore, the administrative guidelines for enhancing teachers' AI competency comprised six components, emphasizing the integration of AI technology into learning management, the implementation of appropriate assessment practices, and the continuous professional development of teachers. These findings provide a practical framework for educational institutions to strengthen teachers' readiness for AI-driven educational transformation.

Keywords: artificial intelligence competency, confirmatory factor analysis, administrative management, components

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้และสมรรถนะด้านปัญญาประดิษฐ์ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล ภายใต้แนวคิด “AI is Power” Miao, F., & Cukurova, M. (2024).

ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความสามารถในการใช้และบริหารจัดการปัญญาประดิษฐ์เป็นปัจจัยสำคัญต่อขีดความสามารถในการแข่งขันและความสำเร็จขององค์กรและประเทศในอนาคต องค์การ UNESCO (2024) ได้เสนอว่า “ครู” เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์ เนื่องจากครูเป็นผู้แปลงเทคโนโลยีให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูจึงเป็นประเด็นสำคัญที่หลายประเทศให้ความสนใจอย่างต่อเนื่องในระดับนานาชาติ มีการพัฒนาแนวคิดและกรอบสมรรถนะด้านปัญญาประดิษฐ์ของครูอย่างหลากหลาย ตัวอย่างเช่น Chiu, Ahmad และ Çoban (2025) ได้พัฒนามาตรวัดสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู (Teacher Artificial Intelligence Competency Scale: TAICS Scale) ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ การสอนด้วยปัญญาประดิษฐ์ การประเมินด้วยปัญญาประดิษฐ์ จริยธรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ การศึกษาเชิงมนุษย์เป็นศูนย์กลาง และการมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ ขณะที่ Mikeladze, Meijer และ Verhoeff (2024) ได้ทบทวนกรอบสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ในหลายประเทศ และพบว่า แม้จะมีการพัฒนากรอบสมรรถนะจำนวนมาก แต่ยังขาดความเป็นเอกภาพเชิงทฤษฎีและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันองค์ประกอบในแต่ละบริบททางการศึกษาอย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นถึง “ช่องว่างเชิงทฤษฎี” (Theoretical Gap) ที่ยังจำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะในบริบทประเทศกำลังพัฒนาและบริบทการศึกษาไทย สำหรับประเทศไทย แม้ภาครัฐจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ผ่านแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570 และนโยบายด้านการศึกษาดิจิทัลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของณัฐพล บัวอุไร, พิมพ์เพ็ญ เธียรสิทธิพงศ์, และชุดา วิมุกตายน. (2568). พบว่า ครูไทยยังมีข้อจำกัดด้านความรู้ ความเข้าใจ และความมั่นใจในการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม นอกจากนี้ งานวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษา “สมรรถนะดิจิทัล” ในภาพรวม ขณะที่งานวิจัยเกี่ยวกับ “สมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู” โดยเฉพาะยังมีจำนวนจำกัด และยังขาดการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อยืนยันความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในบริบทการศึกษาไทยอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนถึง “ช่องว่างของงานวิจัย” (Research Gap) ที่ยังไม่มีองค์ความรู้เชิงประจักษ์รองรับการพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูไทยอย่างเป็นระบบ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายดิจิทัลสู่การปฏิบัติ โดยมีจุดเน้นด้านการพัฒนา Smart Classroom และ Digital Learning Model School อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลเชิงพื้นที่พบว่า แม้โรงเรียนส่วนใหญ่จะมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี แต่ครูจำนวนมากยังขาดทักษะและความมั่นใจในการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์เข้ากับการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งมีความกังวลเกี่ยวกับจริยธรรมและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษที่เป็นโรงเรียนต้นแบบด้านนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารจัดการที่ชัดเจนและเหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู โดยอาศัยกรอบแนวคิดของ TAICS Scale ร่วมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งและอันดับที่สอง ภายใต้กรอบโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation

Modeling: SEM) เพื่อยืนยันองค์ประกอบเชิงทฤษฎีให้มีความชัดเจนในบริบทการศึกษาไทย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมุ่งศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการสำหรับพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครู การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ และการขับเคลื่อนการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัญญาประดิษฐ์อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู

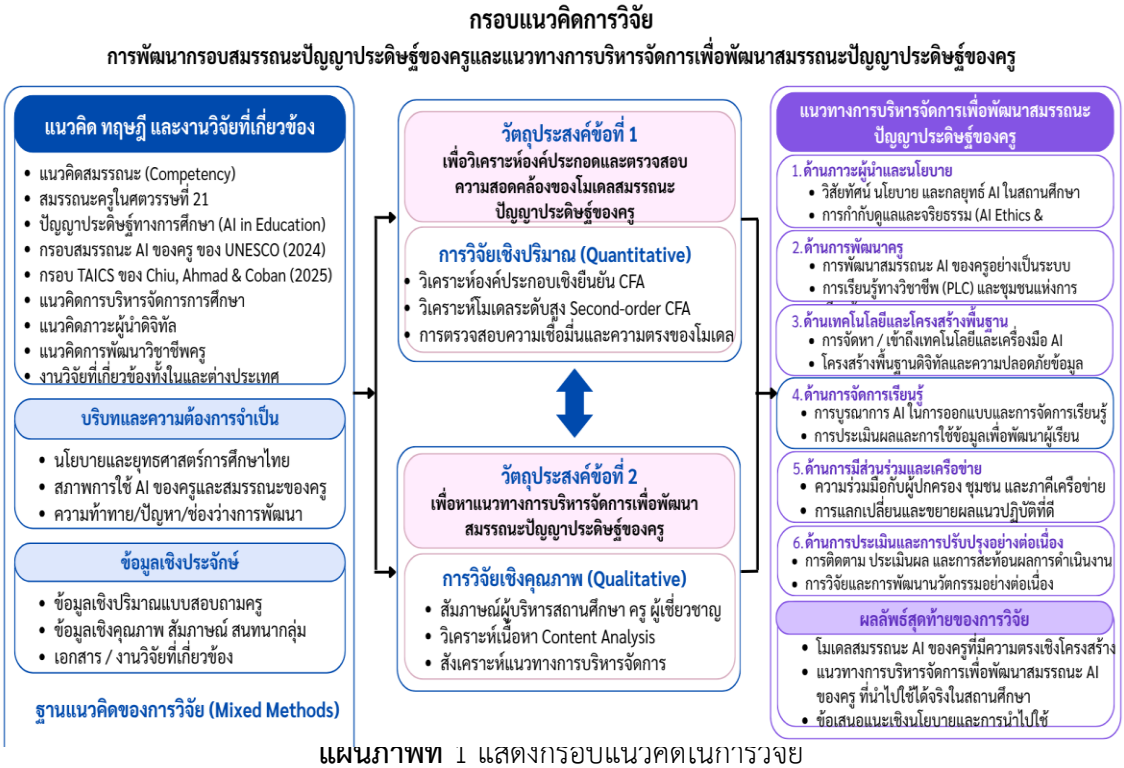
การทบทวนวรรณกรรม

เพื่อให้เห็นภาพรวมของพัฒนาการปัญญาประดิษฐ์และความสำคัญของสมรรถนะครูในยุคดิจิทัล ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมที่ครอบคลุมทั้งมิติเชิงทฤษฎีและงานวิจัยเชิงประจักษ์โดยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้สำคัญ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) แนวคิดและบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ต่อภาคการศึกษาปัญญาประดิษฐ์มีจุดกำเนิดจากแนวคิดของ McCarthy, J., Minsky, M. L., Rochester, N., & Shannon, C. E. (2006) ในฐานะศาสตร์การสร้างเครื่องจักรอัจฉริยะและได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องจนถึงยุคปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ (Generative AI) ในปัจจุบัน งานวิจัยของ UNESCO (2023) และ Wyne Holme, Maya Bialik, Charles FaDel. (2019) ระบุว่า ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีศักยภาพในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล โดยสามารถปรับเนื้อหาการเรียนรู้ ความเร็วในการเรียนรู้ และการให้ข้อมูลป้อนกลับให้เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน (Learning Analytics) Kasneci et al., (2023) ระบุว่า แบบจำลองภาษาขนาดใหญ่ (LLMs) เช่น ChatGPT สามารถสนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคลและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูผ่านการปรับเนื้อหาและการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนอย่างไรก็ตามการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ต้องเผชิญกับความท้าทายด้านจริยธรรม ความเป็นส่วนตัว และอคติทางอัลกอริทึม ซึ่งครูคือปัจจัยหลักที่จะช่วยจัดการความเสี่ยงเหล่านี้ 2) แนวคิดสมรรถนะ (Competency): การวิเคราะห์สมรรถนะอ้างอิงแนวคิดของ David McClelland (1973) และ Spencer & Spencer (1993) ที่มองว่าสมรรถนะคือคุณลักษณะเชิงลึกภายในบุคคล หรือ "โมเดลภูเขาน้ำแข็ง" (Iceberg Model) ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่มองเห็นได้ง่ายอย่างความรู้และทักษะ และส่วนที่อยู่ใต้น้ำอย่างอุปนิสัยและแรงจูงใจในบริบทวิชาชีพครู สมรรถนะจึงเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการสอนและการบริหารจัดการเรียนรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 3) กรอบแนวคิดสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูและระบบการบริหารจัดการ: การสืบค้นพบว่า แม้จะมีกรอบสมรรถนะดิจิทัลอย่าง TPACKหรือ DigCompEdu แต่ยังไม่ครอบคลุมมิติที่ซับซ้อนของปัญญาประดิษฐ์ งานวิจัยล่าสุดของ Chiu, Ahmad และ Çoban (2025) ได้พัฒนามาตรวัดสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ ของครู (TAICS Scale) โดยแบ่งเป็น 6 ด้านหลัก ควบคู่ไปกับแนวทางการบริหารจัดการที่เน้นการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC), ระบบการชี้แนะ (Coaching) และการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring)

ช่องว่างขององค์ความรู้ที่สำคัญคือยังขาดการศึกษาที่ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เพื่อยืนยันโครงสร้างสมรรถนะครูไทยอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งยังไม่มีแนวทางการบริหารจัดการที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวโดยบูรณาการแนวคิดสำคัญ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การใช้กรอบแนวคิด TAICS ของ Chiu, Ahmad และ Çoban (2025) เป็นฐานหลักในการกำหนดองค์ประกอบสมรรถนะ 6 ด้าน ได้แก่ ความรู้ การสอน การประเมิน จริยธรรม การศึกษาเชิงมนุษย์เป็นศูนย์กลาง และการมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ เพื่อนำมาวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ให้สอดคล้องกับบริบทไทย 2) การประยุกต์ทฤษฎีสมรรถนะและโมเดลภูเขาน้ำแข็ง ในการนิยามเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติเชิงลึกของครู 3) การสังเคราะห์แนวคิดการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรม ผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ระบบการชี้แนะ (Coaching) และการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่มุ่งสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยกำหนดกรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์วรรณกรรมและงานวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู ซึ่ง Filo, Robin และ Mor (2024) และ Delcker, Heil และ Ifentaler (2025) ได้ชี้ให้เห็นว่าสมรรถนะดังกล่าวครอบคลุมความรู้ การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการจัดการเรียนรู้ การประเมินผล และการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีจริยธรรม สะท้อนถึงความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูในบริบทการศึกษาโลกปัจจุบันอย่างไรก็ตามผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดตามแนวคิดของ Chiu, Ahmad และ Çoban (2025) ซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI Knowledge) 2) การสอนด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI for Teaching) 3) การประเมินด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI for Assessment) 4) จริยธรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI Ethics) 5) การศึกษาเชิงมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human-Centered AI Education) และ 6) การมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ (Professional Engagement) ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาเป็นโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งและอันดับที่สอง (First-order and Second-order Confirmatory Factor Analysis) ภายใต้กรอบโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูนอกจากนี้ ผู้วิจัยยังศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้มีประสบการณ์ด้านการใช้ปัญญาประดิษฐ์ทางการศึกษา เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูในสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทการศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษที่มีการพัฒนาด้านดิจิทัลและนวัตกรรมการศึกษา จำนวน 958 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน กำหนดตามแนวคิดของ Joseph F. Hair Jr. และคณะ สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากสถานศึกษาที่มีความโดดเด่นด้านดิจิทัลและนวัตกรรม เพื่อให้มั่นใจว่ากลุ่มตัวอย่างปฏิบัติงานในระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการเทคโนโลยีจริง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พัฒนาตามกรอบสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู (TAICS Scale) ของ Chiu, Ahmad และ Çoban (2025) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเชื่อมั่น และความเหมาะสมของข้อคำถามก่อนนำไปใช้จริง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ทั้งอันดับที่หนึ่งและอันดับที่สอง ภายใต้กรอบโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้แก่ x^2/df, GFI, AGFI, CFI, SRMR และ RMSEA รวมทั้งวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Standardized Factor Loadings) ค่า R^2 และนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงร่วมกับแนวคิดกลุ่มผู้รู้ชัด (Known Group) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านปัญญาประดิษฐ์ระดับอุดมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม ซึ่งสามารถให้ข้อมูล

เชิงลึกทั้งด้านนโยบาย การบริหาร และการปฏิบัติ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม พ.ศ. 2569 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูล ตีความเชิงความหมาย และสังเคราะห์ประเด็นสำคัญเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสำหรับพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูในสถานศึกษา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู (TAICS Scale) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ 2) การสอนด้วยปัญญาประดิษฐ์ 3) การประเมินด้วยปัญญาประดิษฐ์ 4) จริยธรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ 5) การศึกษาเชิงมนุษย์เป็นศูนย์กลาง และ 6) การมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ โดยมีตัวบ่งชี้รวมทั้งสิ้น 30 ตัวบ่งชี้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second-order CFA) ยืนยันว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างดีเยี่ยม โดยพิจารณาจากค่าสถิติสำคัญคือ x^2 186.63, df=159, p–value=0.066, GFI=0.97, CFI=1.00 และ RMSEA=0.021 และ RMSEA=0.021 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกดัชนี. ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน ของทั้ง 6 ด้าน มีค่าสูงระหว่าง 0.85 ถึง 0.98 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่า ทุกองค์ประกอบมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวัดสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู

ตารางที่ 1 แสดงค่าน้ำหนักขององค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองขององค์ประกอบสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2

	องค์ประกอบ	จำนวนข้อ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ	SE	T	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน	R^2
1	ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์	6	0.95	0.08	12.55***	0.98	0.96
2	การสอนด้วยปัญญาประดิษฐ์	4	1.00	0.07	13.98***	0.88	0.78
3	การประเมินด้วยปัญญาประดิษฐ์	4	0.92	0.05	18.29***	0.91	0.82
4	จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์	6	0.87	0.05	17.16***	0.85	0.72
5	การศึกษาเชิงมนุษย์เป็นศูนย์กลาง	6	1.06	0.06	16.33***	0.95	0.90
6	การมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ	4	0.92	0.06	16.40***	0.86	0.74

*** หมายถึง p-value < .001

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Standardize factor loading) พบว่า มีค่ามากกว่า .50 ทุกองค์ประกอบ คือ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.86 ถึง 0.98 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ p-value < .001 ทุกองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ มีค่าน้ำหนัก

องค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.98 สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรได้ ร้อยละ 96 รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 5 การศึกษาเชิงมนุษย์เป็นศูนย์กลางมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.95 สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรได้ร้อยละ 90 องค์ประกอบที่ 3 การประเมินด้วยปัญญาประดิษฐ์มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.91 สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรได้ ร้อยละ 82 องค์ประกอบที่ 2 การสอนด้วยปัญญาประดิษฐ์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.88 สามารถอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรได้ ร้อยละ 78 องค์ประกอบที่ 6 การมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.86 สามารถอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรได้ ร้อยละ 74 ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 4 จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.85 สามารถอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรได้ ร้อยละ 72

ตารางที่ 2 แสดงค่าน้ำหนักขององค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองรายองค์ประกอบของสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2

องค์ประกอบ	สัญลักษณ์	ตัวบ่งชี้ที่	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ	SE	t	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน	R^2
ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์	AK1	1	0.44	-	-	0.60	0.36
	AK2	2	0.43	0.04	10.98***	0.61	0.37
	AK3	3	0.50	0.04	11.91***	0.61	0.37
	AK4	4	0.74	0.07	11.23***	0.80	0.64
	AK5	5	0.50	0.05	10.89***	0.66	0.43
	AK6	6	0.53	0.05	10.85***	0.72	0.52
การสอนด้วยปัญญาประดิษฐ์	AP1	7	0.44	-	-	0.73	0.53
	AP2	8	0.56	0.04	13.45***	0.87	0.76
	AP3	9	0.55	0.04	13.00***	0.81	0.66
	AP4	10	0.64	0.05	12.29***	0.88	0.78
การประเมินด้วยปัญญาประดิษฐ์	AA1	11	0.69	-	-	0.86	0.74
	AA2	12	0.75	0.03	23.28***	0.94	0.89
	AA3	13	0.65	0.03	22.95***	0.83	0.69
	AA4	14	0.65	0.03	19.72***	0.83	0.69
จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์	AE1	15	0.60	-	-	0.87	0.75
	AE2	16	0.53	0.03	19.92***	0.80	0.64
	AE3	17	0.45	0.04	12.77***	0.61	0.37
	AE4	18	0.45	0.03	14.45***	0.71	0.50
	AE5	19	0.54	0.04	15.21***	0.82	0.66
	AE6	20	0.54	0.03	16.82***	0.76	0.58

ตารางที่ 2 แสดงค่าน้ำหนักขององค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองรายองค์ประกอบของสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	สัญลักษณ์	ตัวบ่งชี้ที่	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ	SE	t	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน	R^2
การศึกษาเชิงมนุษย์เป็นศูนย์กลาง	HC1	21	0.47	-	-	0.75	0.57
	HC2	22	0.49	0.03	15.33***	0.74	0.55
	HC3	23	0.56	0.04	14.12***	0.76	0.58
	HC4	24	0.48	0.03	14.17***	0.78	0.61
	HC5	25	0.68	0.04	15.14***	0.82	0.68
	HC6	26	0.57	0.04	14.89***	0.75	0.56
การมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ	PE1	27	0.66	-	-	0.82	0.67
	PE2	28	0.66	0.04	17.58***	0.83	0.69
	PE3	29	0.61	0.03	17.49***	0.82	0.67
	PE4	30	0.68	0.04	17.34***	0.84	0.70

*** β แทนค่าน้ำหนักองค์ประกอบ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second-order CFA) ของสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานทุกตัวบ่งชี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (อยู่ระหว่าง 0.60 – 0.94) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุดในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ ให้ความสำคัญสูงสุดกับการอธิบายความหมายและหลักการพื้นฐานได้ β= 0.80) 2) ด้านการสอนด้วยปัญญาประดิษฐ์ โดดเด่นด้านความสามารถในการช่วยเหลือเพื่อนครูใช้ปัญญาประดิษฐ์บูรณาการกับเนื้อหาและวิธีสอน β = 0.88) 3) ด้านการประเมินด้วยปัญญาประดิษฐ์ เน้นการออกแบบแนวทางการประเมินที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (β = 0.94) 4) ด้านจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ ขับเคลื่อนด้วยการปลูกฝังให้ผู้เรียนใช้ปัญญาประดิษฐ์ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต β = 0.87) 5) ด้านการศึกษาเชิงมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้ว่าความลำเอียงของปัญญาประดิษฐ์มีสาเหตุจากมนุษย์ β = 0.82) และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ มีจุดเน้นสูงสุดที่การนำปัญญาประดิษฐ์มาสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ β = 0.84)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูประกอบด้วย 6 ด้านหลักตามองค์ประกอบสมรรถนะ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องสวมบทบาทเป็น ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการสนับสนุนทรัพยากร เทคโนโลยี และงบประมาณลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ที่จำเป็น แนวทางที่สำคัญคือการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (Practice-based learning) และการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติ ที่นอกจากนี้ต้องเน้นการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อการประเมินผลภายใต้แนวคิด Human-in-the-loop ที่ครูต้องเป็นผู้ตรวจสอบและตัดสินผลขั้นสุดท้าย, การกำหนดมาตรฐานจริยธรรมดิจิทัลเพื่อปกป้อง

ข้อมูลส่วนบุคคล, การรักษาดุลยภาพระหว่างเทคโนโลยีและคุณค่าความเป็นมนุษย์, และการสร้างระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ที่เชื่อมโยงกับผู้เชี่ยวชาญภายนอกเพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยสามารถสรุปได้เป็น 2 ประเด็น ได้แก่ (1) สมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูเป็นโครงสร้างเชิงบูรณาการ และ (2) การศึกษาเชิงมนุษย์เป็นศูนย์กลางมีความสำคัญต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ทางการศึกษา ประเด็นที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูตามกรอบ TAICS Scale ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน สะท้อนว่าสมรรถนะดังกล่าวเป็นโครงสร้างเชิงพหุมิติที่เชื่อมโยงทั้งด้านความรู้ การสอน การประเมิน และจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chiu, Ahmad และ Çoban (2025) ที่เสนอว่าสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูต้องพัฒนาอย่างบูรณาการทุกมิติ รวมทั้งสอดคล้องกับ UNESCO (2024) ที่ระบุว่าการพัฒนาครูด้านปัญญาประดิษฐ์ไม่ควรเน้นเฉพาะทักษะด้านเทคนิค แต่ต้องพัฒนาควบคู่กับจริยธรรมและการจัดการเรียนรู้ ประเด็นที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบด้านการศึกษาเชิงมนุษย์เป็นศูนย์กลางมีความสำคัญต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในชั้นเรียน สะท้อนว่าครูยังคงมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกทางการเรียนรู้ โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือสนับสนุนมากกว่าทดแทนความเป็นมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Selwyn (2019) ที่เสนอว่าปัญญาประดิษฐ์ควรใช้เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของมนุษย์ และสอดคล้องกับ UNESCO (2023) ที่มองว่าครูเป็นกลไกสำคัญในการสร้างคุณค่าทางการศึกษาจากเทคโนโลยี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยสามารถสรุปได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ 1 การพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูควรดำเนินการผ่านระบบนิเวศการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาจากการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (1990) และ DuFour et al., (2006) ประเด็นที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริม และกำกับดูแลการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีจริยธรรม เพื่อสร้างความมั่นใจและความรับผิดชอบในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ของครู ซึ่งสอดคล้องกับ Mikeladze et al., (2024) และ UNESCO (2024) ที่เน้นความสำคัญของการสนับสนุนเชิงนโยบายและการกำกับดูแลเชิงสถาบันอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ และแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู พบองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถสรุปเป็น “รูปแบบการขับเคลื่อนและพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์สำหรับครู” (Teacher AI Competency Development Model) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างการบริหารจัดการและสมรรถนะของครู

โมเดลองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้และแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู
(COMPONENTS, INDICATORS, AND MANAGERIAL GUIDELINES FOR DEVELOPING TEACHER ARTIFICIAL INTELLIGENCE COMPETENCIES)

แผนภาพที่ 2 แสดงผลองค์ประกอบสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู

การขับเคลื่อนเชิงระบบเพื่อพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู (Teacher AI Competency: TAIC)

การพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูประกอบด้วยโครงสร้างเชิงระบบที่สอดประสานกัน 2 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) สถาปัตยกรรมสมรรถนะพหุมิติ 6 ด้าน 30 ตัวบ่งชี้ โดยมี “ความรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์” (AI Knowledge) เป็นรากฐานสำคัญที่มีค่าอิทธิพลสูงสุด (0.98) และ (2) กลไกการบริหารจัดการเชิงรุก 6 มิติ ที่มุ่งเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับบริบทการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมสาระสำคัญขององค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใน 4 ประเด็นหลัก:

1. หลักการมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human-in-the-loop): ยืนยันบทบาทครูในฐานะผู้ตรวจสอบและตัดสินใจขั้นสุดท้ายเพื่อรักษาคุณค่าเชิงมนุษย์เหนืออัลกอริทึม

2. การปรับบทบาทผู้นำ (Managerial Role Shift): การเปลี่ยนผ่านจากผู้สั่งการสู่การเป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” (Facilitator) และผู้ออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้

3. ระบบนิเวศการปฏิบัติ (Practice-based Ecosystem): การเสริมสร้างความยั่งยืนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และกระบวนการชี้แนะ (Coaching) เพื่อลดความวิตกกังวลต่อเทคโนโลยี

4. จริยธรรมดิจิทัลเชิงรุก (Proactive Digital Ethics): การวางมาตรฐานความเป็นส่วนตัวและความซื่อสัตย์ทางวิชาการเป็นกลไกกำกับทิศทางหลัก

องค์ความรู้นี้ทำหน้าที่เป็น “เข็มทิศเชิงกลยุทธ์” (Strategic Compass) ที่ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาทุนมนุษย์ได้อย่างแม่นยำ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยสู่มาตรฐานสากลในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

สรุป

งานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า สมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูเป็นสมรรถนะเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงการใช้เทคโนโลยีกับการจัดการเรียนรู้ จริยธรรม และการพัฒนาวิชาชีพในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาครูจำเป็นต้องอาศัยทั้งการพัฒนารายบุคคลและระบบสนับสนุนจากสถานศึกษา ผ่านกระบวนการ PLC การชี้แนะ และการเป็นพี่เลี้ยงอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยนี้ช่วยขยายองค์ความรู้ด้านสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูในบริบทการศึกษาไทย และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย พัฒนาครู และยกระดับสถานศึกษาให้พร้อมต่อการเปลี่ยนผ่านสู่การศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า สมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครูเป็นสมรรถนะเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงทั้งด้านเทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ จริยธรรม และการพัฒนาวิชาชีพเข้าด้วยกัน ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาควรนำกรอบสมรรถนะดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งส่งเสริมให้ครูสามารถใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเหมาะสม ควบคู่กับการคำนึงถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค และจริยธรรมทางการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและเงื่อนไขเชิงระบบที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์ของครู เช่น ภาวะผู้นำดิจิทัล วัฒนธรรมองค์กร การสนับสนุนด้านเทคโนโลยี และนโยบายทางการศึกษา รวมถึงขยายขอบเขตการวิจัยไปยังบริบทสถานศึกษาที่หลากหลาย เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับการพัฒนาครูในยุคปัญญาประดิษฐ์ และสนับสนุนการกำหนดนโยบายทางการศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพล บัวอุไร, พิมพันธ์ เธียรสิทธิพงศ์, และชุดา วิมุกตายน. (2025). การพัฒนาแบบประเมินความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์สำหรับครูมัธยมศึกษา. *วารสารวิจัยการศึกษา,* 2(2), 1–16. https://so15.tci-thaijo.org/index.php/LEAD/article/view/1645

Chiu, T. K. F., Ahmad, Z., & Çoban, M. (2025). Development and validation of teacher

artificial intelligence (AI) competence self-efficacy (TAICS) scale. *Education and Information Technologies, 30*, pp.6667–6685. https://link.springer.com/article/10.1007/s10639-024-13094-z

DuFour, R., DuFour, R., Eaker, R., & Many, T. (2006). Learning by doing: A handbook for professional learning communities at work. Solution Tree.

Filo, Y., Rabin, E., & Mor, Y. (2024). *An Artificial Intelligence Competency Framework for Teachers and Students: Co-created with Teachers*. *European Journal of Open, Distance and E-Learning, 26*(S1), pp.93–106. https://eurodljournal.com/articles/10.2478/eurodl-2024-0012

Kasneci, E., Sessler, K., Küchemann, S., Bannert, M., Dementieva, D., Fischer, F., Gasser, U., Groh, G., Günnemann, S., Hüllermeier, E., Krusche, S., Kutyniok, G., Michaeli, T., Nerdel, C., Pfeffer, J., Poquet, O., Sailer, M., Schmidt, A., Seidel, T., Stadler, M., Weller, J., Kuhn, J., & Kasneci, G. (2023). ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education. Learning and Individual Differences, 103, 102274. https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274

Miao, F., & Cukurova, M. (2024). AI competency framework for teachers. UNESCO. https://www.unesco.org/en/articles/ai-competency-framework-teachers

Mikeladze, T., Meijer, P. C., & Verhoeff, R. P. (2024). *A comprehensive exploration of artificial intelligence competence frameworks for educators: A critical review*. *European Journal of Education, 59*, e12663. https://doi.org/10.1111/ejed.12663

McCarthy, J., Minsky, M. L., Rochester, N., & Shannon, C. E. (2006). A proposal for the Dartmouth summer research project on artificial intelligence, August 31, 1955. AI Magazine, 27(4), 12–14. https://doi.org/10.1609/aimag.v27i4.1904

McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for "intelligence." *American Psychologist, 28*(1), 1–14. https://doi.org/10.1037/h0034092

Selwyn, N. (2019). Should robots replace teachers? AI and the future of education. Polity Press.

Senge, P. M. (1990). The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. Doubleday/Currency.

Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). Competence at work: Models for superior performance. John Wiley & Sons.

UNESCO. (2023). *Guidance for generative AI in education and research*. UNESCO.

UNESCO. (2024). *AI competency framework for teachers*. https://www.unesco.org/en/articles/ai-competency-framework-teachers.

Wyne Holme, Maya Bialik, Charles FaDel. (2019) *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Center for Curriculum Redesign. https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10139722/?utm_source=chatgpt.com

การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน

ENHANCING THIRD-GRADE STUDENTS' CREATIVE WRITING AND TEAMWORK COMPETENCIES THROUGH A FIVE-STEP INSTRUCTIONAL MODEL INTEGRATED WITH COMMUNITY-BASED LEARNING

นันธิวา จันอยู่* และดนิตา ดวงวิไล
Nantiwa Janyou and Dhanita Doungwilai
สาขาหลักสูตรและการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Department of Thai Language Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Khon Kaen University
*Corresponding Author E-mail: Nantiwa.j@kkumail.com
Received April 18, 2026; **Revised** June 15, 2026; **Accepted** July 10, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ แบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน โดยให้มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ขึ้นไป 2) พัฒนาสมรรถนะการรวมพลังการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน โดยให้มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ในระดับสามารถขึ้นไปกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านโคกสำราญ อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ แบบวัดสมรรถนะการรวมพลังเป็นทีม โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน นักเรียนจำนวนร้อยละ 90.00 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 83.33 ขึ้นไป ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) สมรรถนะการรวมพลังการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน โดยมีนักเรียนร้อยละ 100.00 ผ่านเกณฑ์ระดับสามารถขึ้นไป

คำสำคัญ: ความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์, สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม, การจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน, การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน

Abstract

The purposes of this research study were 1) to enhance the creative writing abilities of Grade 3 students through the implementation of a 5-step learning management model integrated with community-based learning, aiming for at least 80 percent of the participants to achieve a minimum passing score of 75 percent and 2) to foster and develop the team collaboration competency of the same student cohort using this integrated pedagogical approach, with a target success rate of at least 80 percent of the students reaching the competent proficiency level or higher. The target group for this study comprised Grade 3 students enrolled during the 2025 academic year at Ban Khok Samran School, Ban Haet District, Khon Kaen Province. This participant sample was selected utilizing a purposive sampling method. The research methodology was rigorously framed within an action research design. The comprehensive suite of research instruments was deployed for data collection, consisting of detailed instructional lesson plans, learning outcome record forms, structured student behavior observation scales, a standardized creative writing ability test, and a specialized team collaboration competency assessment rubric. Quantitative data obtained from these instruments were systematically analyzed using descriptive statistics, including the arithmetic mean, standard deviation, and percentage distribution, whereas qualitative data were synthesized through systematic content analysis.

The research findings demonstrated highly favorable outcomes as follows: 1) regarding creative writing abilities under the integrated 5-step and community-based learning framework, 90.00 percent of the Grade 3 students successfully surpassed the established criteria, achieving scores of 83.33 percent or higher, which significantly exceeded the predetermined institutional threshold and 2) in terms of team collaboration competency, 100.00 percent of the Grade 3 students through the 5-step learning model combined with community-based learning achrived the "capable" level or higher.

Keywords: Creative Writing Ability, Collaborative Teamwork Competency, 5-Step Learning Management, Community-Based Learning

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ไว้ 5 หัวข้อได้แก่ 1) การอ่าน 2) การเขียน 3) การฟัง การดู และการพูด 4) หลักการใช้ภาษา และ 5) วรรณคดีและวรรณกรรม การกำหนดสาระการเรียนรู้นี้ถือเป็นสาระแกนกลางที่ทุกคนจะต้องเรียนและต้องสามารถใช้ทักษะเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้ง ฟัง พูด อ่าน เขียนได้ การเขียนเชิงสร้างสรรค์นับว่าเป็นทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาการศึกษามากทักษะหนึ่ง เพราะการเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นทักษะพื้นฐานที่ช่วยให้เด็กได้กล้าแสดงออกใน

การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด จินตนาการ และประสบการณ์ โดยเชื่อมโยงลำดับความคิดให้เป็นถ้อยคำที่สละสลวย สามารถเขียนได้หลายมุม แปลกและไม่ซ้ำแบบใครเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นได้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554) ดังที่ (สุทธิวรรณ อินทะกนก, 2559) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ว่า การเขียนที่ผู้เขียนถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ความคิด จินตนาการ อารมณ์ ตลอดจน ประสบการณ์ ผ่านงานเขียนที่มีความแปลกใหม่ทั้งทางด้านรูปแบบและเนื้อหา โดยอาศัยศิลปะทางภาษา การใช้สำนวนโวหาร ตลอดจนเทคนิควิธีการนำเสนอ ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ลอกเลียนแบบผู้ใด ในการสร้างงานเขียนที่มีคุณค่า ให้ความเพลิดเพลิน จรรโลงใจ ตลอดจนให้สารประโยชน์แก่ผู้อ่าน นอกจากปัญหาเชิงทักษะการเขียนแล้ว ยังพบว่านักเรียนขาดทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในด้านการสื่อสารภายในกลุ่ม การรวบรวมความคิดเห็น และการรับฟังผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ไม่มีระบบการแบ่งบทบาทความรับผิดชอบที่ชัดเจน เมื่อเกิดความขัดแย้งก็มักไม่สามารถจัดการได้อย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้การทำงานเป็นกลุ่มมีประสิทธิภาพต่ำและไม่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดหรือการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างแท้จริงด้วยเหตุนี้ การพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์จึงไม่สามารถอาศัยการฝึกฝนเป็นรายบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องเสริมสร้างสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมควบคู่กัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมก็เป็นอีกสมรรถนะหนึ่งของผู้เรียนที่ควรมี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมผู้อื่นได้และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งครูผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ จากนั้นนำไปใช้ในกระบวนการทำงานแบบร่วมพลังอย่างเป็นระบบ ซึ่งสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของผู้เรียนประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นผู้นำและเป็นสมาชิกที่ดี 2) กระบวนการทำงานแบบร่วมพลังอย่างเป็นระบบ และ 3) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการจัดการความขัดแย้ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโรงเรียนบ้านโคกสำราญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดกลาง ที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จะเห็นได้จาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (NT) รายวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโคกสำราญ ปีการศึกษา 2567 มีผลการทดสอบทักษะการเขียนลดลงจากปีการศึกษา 2566 ซึ่งเป็นผลการประเมินระดับคุณภาพที่กำลังพัฒนาและไม่บรรลุเป้าหมายตามที่สถานศึกษาได้ตั้งไว้จากผลการทดสอบนี้สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนการสอนยังมีจุดบกพร่องหลายประการ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลโดยการสอบถามจากครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ พบว่า นักเรียนขาดทักษะการอ่านและการเขียน ไม่สามารถเขียนถ่ายทอดความรู้ความคิดของตนเองได้อย่างสร้างสรรค์ นักเรียนส่วนมากมีปัญหาด้านการเขียน ได้แก่ การเขียนตามจินตนาการ การเขียนบรรยาย การเขียนเล่าเรื่อง นักเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจและขาดทักษะในการเขียนทำให้การใช้ภาษาขาดการเชื่อมโยงความรู้ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ของคณะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนบ้านโคกสำราญ พบว่า ปัญหาของการเขียนเชิงสร้างสรรค์มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านผู้เรียน ผู้เรียนไม่มีความรู้ในเรื่องที่จะเขียน ไม่รู้ว่าจะเขียนอะไรไม่เข้าใจหลักการเขียนมีคลังคำศัพท์ไม่เพียงพอที่จะนำมาเขียนและขาดทักษะการเรียบเรียงลำดับเนื้อเรื่องเมื่อนำเรื่องไปเขียนจึงขาดเอกภาพ ลักษณะประโยคเป็นประโยคสั้น ๆ งานเขียนวกวน 2) ด้านผู้สอนผู้สอน ขาดเทคนิคการสอนที่ดึงศักยภาพการเขียนของผู้เขียน

ออกมาไม่สามารถกระตุ้นผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ได้โดยวิธีการสอนไม่ดึงดูดความสนใจในการเรียน 3) ด้านสื่อนวัตกรรมและเนื้อหา พบว่า ขาดความหลากหลายและเป็นเรื่องที่ไกลตัวทำให้ผู้เรียนยังไม่สามารถนำไปประยุกต์ ใช้ในการเขียนได้จึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของโรงเรียน

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในปัญหาดังกล่าวและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการการคิดสร้างสรรค์ผ่านงานเขียนและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมพบว่าจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ทักษะในการแสวงหาความรู้พัฒนากระบวนการคิดและการสื่อสาร สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เรียนก้าวไปสู่การเป็นนักคิดแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนให้สูงขึ้น ซึ่งการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การตั้งคำถาม 2) การแสวงหาความรู้สารสนเทศ 3) สร้างองค์ความรู้ 4) เรียนรู้เพื่อการสื่อสาร ตามแนวคิดของ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ 2556) บูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน ตามแนวคิดของ (Bedri, Frein และ Dowling, 2017) ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการและวางแผน 2) ขั้นดำเนินการศึกษา 3) ขั้นประเมินผล 4) ขั้นสรุปผล

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้แนวคิด การจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนของ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2556) กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนและการใช้ ชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกเขียน และเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์จริง เพื่อส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน โดยให้มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ขึ้นไป

2. เพื่อพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน โดยให้มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ในระดับสามารถขึ้น

การทบทวนวรรณกรรม

กรรณิการ์ พวงเกษม (2533) นิยามการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า งานที่เรียกว่างานสร้างสรรค์นั้นผู้ทำได้ใช้จินตนาการหรือประสบการณ์ของเขาเองจริง ๆ มิได้ลอกเลียนแบบของผู้อื่นมาผู้เขียนจะต้องสามารถใช้จินตนาการหรือความคิดคำนึงของตนเขียนออกมาด้วยถ้อยคำที่สละสลวย ประทับใจผู้อ่านผู้ฟัง และให้ความรู้สึกในทางเพลิดเพลินใจ

ชนานัญ สุดโต และพรเทพ เสถียรนพเก้า (2566) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างโดดเด่นกว่าบุคคลอื่น สามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานทำให้องค์กรดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ได้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นผลมาจากบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ มโนทัศน์ วิสัยทัศน์ จินตนาการและหลักการคิดรวมทั้งวิธีการที่เหมาะสม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2562) ได้ให้ความหมายของการรวมพลังทำงานเป็นทีมไว้ว่า หมายถึงการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันของบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่สอดคล้องต่อเนื่องกัน มีการบวนการทำงานกลุ่มอย่างเป็นระบบและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันส่งผลให้งานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ได้กำหนดองค์ประกอบของสมรรถนะไว้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) เป็นสมาชิกทีมที่ดีและมีภาวะผู้นำ 2) กระบวนการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังอย่างเป็นระบบ 3) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการจัดการความขัดแย้ง

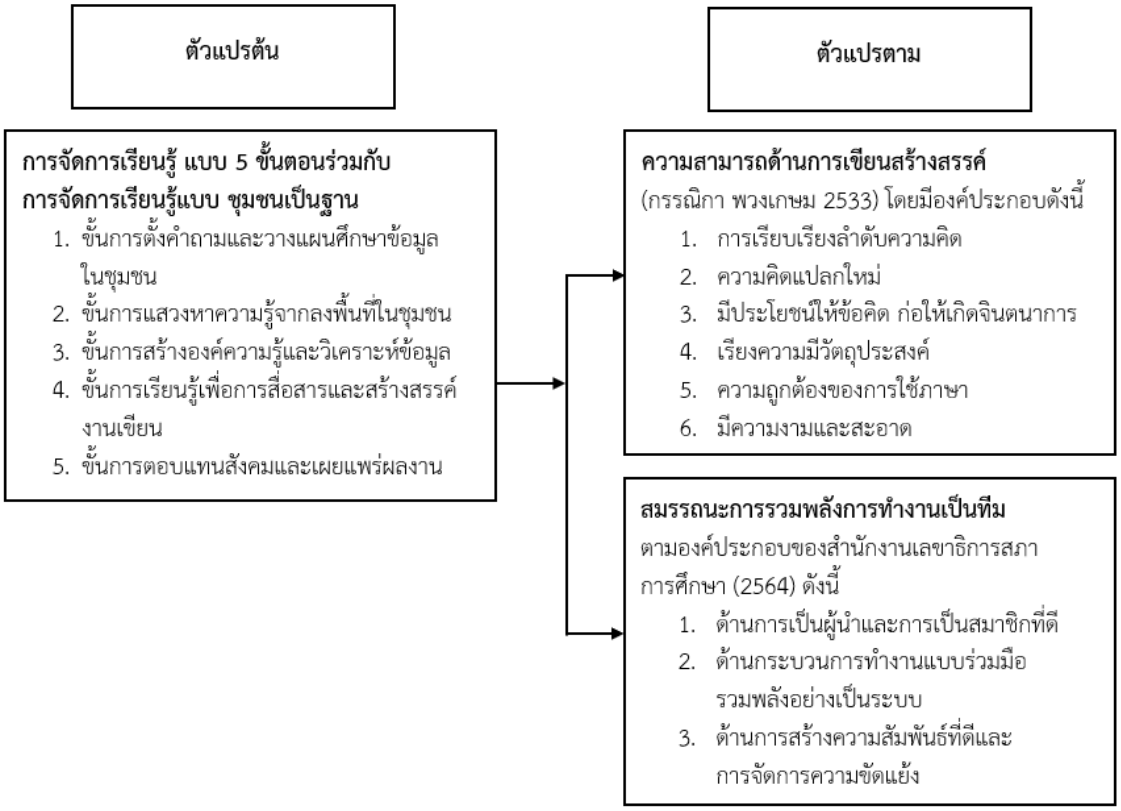
พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2556) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนว่าเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการสร้างความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง และนักเรียนสามารถนำความรู้ การเรียนรู้ไปประยุกต์เพื่อแก้ปัญหาสังคม สร้างผลงาน สร้างนวัตกรรม เพื่อนำไปบริการสังคม เผยแพร่ต่อชุมชน ต่อสังคม

Flecky (2011) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นที่ที่รู้จักในประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ทวีปแอฟริกา และเอเชีย ในชื่อว่า การเรียนรู้โดยการบริการสังคม (Service Learning: SL) เป็นรูปแบบของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนโดยให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อกับบุคคลแลความต้องการของชุมชน

สรุปได้ว่า การพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ ผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้คิด จินตนาการ และถ่ายทอดความคิดได้อย่างอิสระ ควบคู่ไปกับการพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม เป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการแสวงหาความรู้และพัฒนาสติปัญญาของคนในสังคม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันสร้างผลงานได้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยมุ่งการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และสมรรถนะการรวมพลังการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Classroom Action Research) โดยผู้วิจัยนำหลักการและขั้นตอนตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (2005) ซึ่งเป็นกระบวนการการดำเนินตามวงจรปฏิบัติการ PAOR มี 4 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนที่ 1) วางแผน (Planning) 2) ปฏิบัติตามแผน (Action) 3) สังเกต (Observation และ 4) สะท้อนผล (Reflecting-R)

1. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโคกสำราญ อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียนรวม 20 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 ตัวแปรในการวิจัย ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ การจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน ตัวแปรตาม (Dependent Variable) 1) ความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ 2) สมรรถนะการรวมพลังการทำงานเป็นทีม

1.3 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ เนื้อหาตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านโคกสำราญ พุทธศักราช 2568 ยึดหลักสูตรสถานศึกษาและตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 มาตรฐานที่ 2 (การเขียนเขียนเรื่องตามจินตนาการและเขียนบรรยายเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างชัดเจน) และมาตรฐานที่ 4 (การเรียบเรียงคำเป็นประโยคง่าย ๆ) โดยใช้วงจรปฏิบัติการ 3 วงจร วงจรละ 4 ชั่วโมง รวมจำนวน 12 ชั่วโมง

1.4 ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือทั้งหมด 3 ประเภท ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติการ คือ แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน 3 วงจรปฏิบัติการ วงจรปฏิบัติการละ 2 แผนรวม 12 ชั่วโมง โดยผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.78 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด วงจรปฏิบัติการที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.81 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดและวงจรปฏิบัติการที่ 3 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.83 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติการ ได้แก่ (1) แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ (2) แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน (3) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยเป็นแบบอัตนัย โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.80 - 1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.37 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.31 - 0.82 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 (4) แบบประเมินสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเป็นแบบประเมินสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนรายกลุ่ม ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) โดยผลการประเมินความเหมาะสมของแบบประเมินสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย ได้แก่ (1) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.80 - 1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.49 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.22 - 0.80 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 และ (2) แบบวัดสมรรถนะการรวมพลังการทำงานเป็นทีมซึ่งวัดกระบวนการทำงานของนักเรียนรายกลุ่ม กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) โดยผลการประเมินความเหมาะสมของแบบประเมินสมรรถนะการรวมพลังการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.58 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 แผน 12 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ วงจรปฏิบัติการละ 4 ชั่วโมง

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้นและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ดำเนินการวิจัยในการพัฒนาวงจรปฏิบัติการต่อไป

3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากเครื่องมือสะท้อนผลการปฏิบัติการ ประกอบด้วย แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ท้ายวงจรที่ 1-3 และแบบประเมินสมรรถนะ

การรวมพลังการทำงานเป็นทีมท้ายวงจรที่ 1-3 ของทุกแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้น และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ดำเนินการวิจัยในวงจรปฏิบัติการต่อไป

3.4 ผู้วิจัยทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และประเมินสมรรถนะการรวมพลังการทำงานเป็นทีมหลังสิ้นสุดกิจกรรมจากเครื่องมือประเมินผลการวิจัย

3.5 นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ และแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน นำมาสะท้อนผลและปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากสิ้นสุดการปฏิบัติการวิจัย โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ผลการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) ความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และ 2) สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม จากแบบวัดความสามารถหลังการสอนเสร็จสิ้นทุกวงจรปฏิบัติการ โดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยนักเรียนร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื้อหาจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน จากแบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอใน 2 ประเด็น ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานหลังสิ้นสุดกิจกรรม หลังจากที่ผู้วิจัยดำเนินการปฏิบัติตามกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานครบทั้ง 3 วงจร ผู้วิจัยได้ทดสอบนักเรียนหลังสิ้นสุดกิจกรรม โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเป็นข้อสอบแบบอัตนัยจำนวน 2 ข้อ ซึ่งกำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้ คือ นักเรียนจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป สามารถแสดงผลการวิเคราะห์จากผลการทดสอบหลังสิ้นสุดกิจกรรม ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการพัฒนาความมสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หลังสิ้นสุดกิจกรรม

จำนวนนักเรียน	คะแนน				จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์		จำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์	
	เต็ม	เฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
20	30	24.40	5.87	83.33	18	90	2	10

จากตารางที่ 1 ผลการทดสอบหลังสิ้นสุดกิจกรรมมีเกณฑ์กำหนดให้นักเรียนร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป พบว่า การทดสอบนักเรียนหลังสิ้นสุดกิจกรรมโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มเป้าหมายนั้น มีนักเรียนที่ผลการทดสอบผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 83.33 มีผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.40 มีนักเรียนจำนวน 18 คนที่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ คิดเป็นร้อยละ 90.00 มีนักเรียนจำนวน 2 คนที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คิดเป็นร้อยละ 10.00 จากผลการทดสอบข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนมีการพัฒนาเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าผลการวิจัยพบว่า พัฒนาสมรรถนะการรวมพลังการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับชุมชนเป็นฐานหลังสิ้นสุดกิจกรรม หลังจากที่ผู้วิจัยดำเนินการปฏิบัติตามกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานครบทั้ง 3 วงจร ผู้วิจัยได้ประเมินสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมนักเรียนหลังสิ้นสุดกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม แยกเป็นองค์ประกอบของการประเมินสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม 3 องค์ประกอบดังนี้ 1) เป็นสมาชิกทีมที่ดีและมีภาวะผู้นำ 2) กระบวนการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังอย่างเป็นระบบ 3) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งกำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้ คือ นักเรียนจำนวนโดยให้มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ในระดับสามารถขึ้น สามารถแสดงผลการวิเคราะห์จากผลการประเมินหลังสิ้นสุดกิจกรรม ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม หลังสิ้นสุดกิจกรรม

จำนวนนักเรียน	คะแนน				จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์		จำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์	
	เต็ม	เฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
20	80	74.5	3.11	93.12	20	100.00	-	-

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินหลังสิ้นสุดกิจกรรมมีเกณฑ์กำหนดให้นักเรียน ร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ในระดับสามารถขึ้น พบว่า การทดสอบนักเรียนหลังสิ้นสุดกิจกรรมโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มเป้าหมายนั้น มีนักเรียนที่มีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ในระดับสามารถขึ้นคิดเป็นร้อยละ 100.00 มีผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 74.5 คิดเป็นร้อยละ 93.12 ขึ้นไป จากผลการประเมินข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีการพัฒนาเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน โดยให้นักเรียนร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป ผู้วิจัยทำการทดสอบนักเรียนหลังสิ้นสุดกิจกรรมโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ พบว่า มีนักเรียนที่ผลการทดสอบผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75.00 ขึ้นไป มีนักเรียนจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อย 83.33 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด และนักเรียนมีผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.40 คิดเป็นร้อยละ 90.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้และมีนักเรียนจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แต่มีพัฒนาการแนวโน้มของคะแนนที่สูงขึ้นตามรอบวงจรปฏิบัติการทั้งสามวงจรแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ มีความเข้าใจในหลักการเขียนประโยค การเขียนบรรยายจากเรื่องราวในชุมชน และการเขียนเรื่องตามจินตนาการอย่างสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น เนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน มีขั้นตอนที่เอื้อต่อการพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในขั้นการสร้างองค์ความรู้และวิเคราะห์ข้อมูล และ ขั้นการเรียนรู้เพื่อการสื่อสารและสร้างสรรค์งานเขียนที่นักเรียนต้องร่วมกันวิเคราะห์และจัดระบบข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจในสิ่งที่นำไปใช้ในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สอดคล้องกับศนันธฉัตร วัชรพัฒนกุล และกาญจนา วิชญาปกรณ์ (2568) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนเรื่องตามจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนว GPAS 5 Steps ร่วมกับวิธีการสอนแบบสตอรีไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้การเขียนเรื่องตามจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนว GPAS5 Steps ร่วมกับวิธีการสอนแบบสตอรีไลน์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนว GPAS 5 Steps ร่วมกับวิธีการสอนแบบสตอรีไลน์ มีทักษะการเขียนเรื่องตามจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนว GPAS 5 Steps ร่วมกับวิธีการสอนแบบสตอรีไลน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

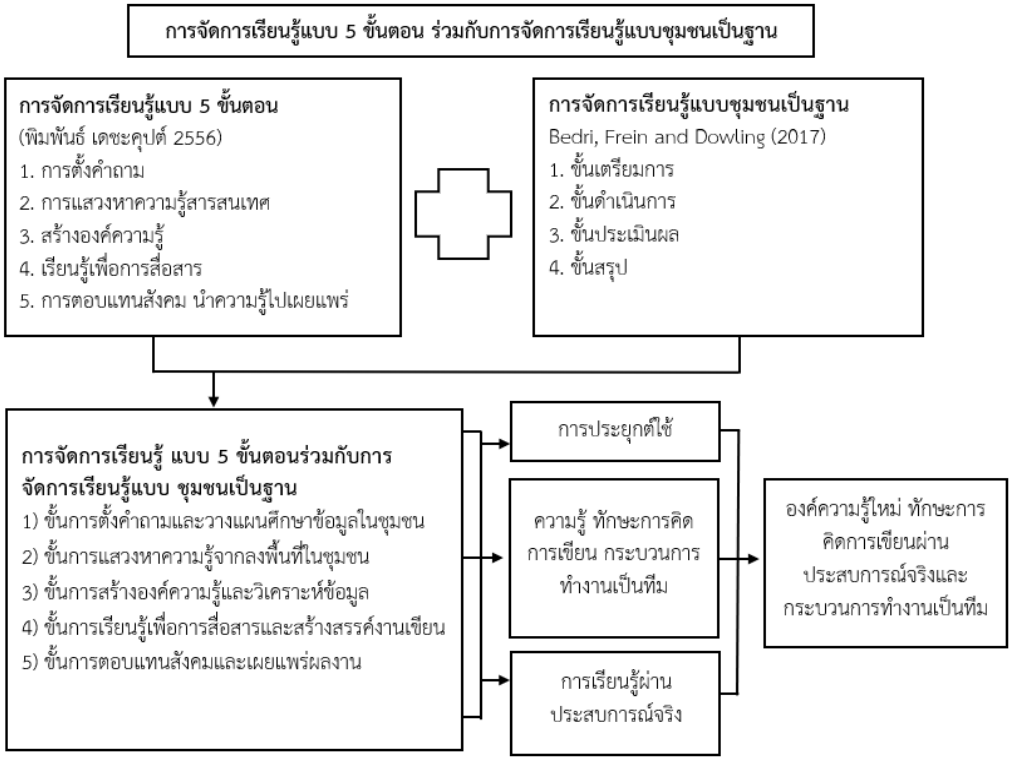
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน โดยให้มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ในระดับสามารถขึ้นไป ผู้วิจัยทำการประเมินนักเรียนหลังสิ้นสุดกิจกรรมโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม พบว่า มีนักเรียนที่ผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ในระดับสามารถขึ้น มีนักเรียนจำนวน 20 คิดเป็นร้อย 100.00 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด และนักเรียนมีผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 74.5 คิดเป็นร้อยละ 93.12 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมเนื่องมาจากกระบวนการจัดการรู้แบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับการัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานที่มีขั้นตอนให้นักเรียนพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม โดยการรวมพลังการทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่น มีแผนขั้นตอนให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับชนะชน ประวันนา และสิทธิพล อาจอินทร์ (2567) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และ

สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์เฉลี่ย 12.75 คิดเป็นร้อยละ 79.69 ของคะแนนเต็ม และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 19 คน คิดเป็นร้อยละ 95.00 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) นักเรียนมีผลการประเมินสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมผ่านเกณฑ์ระดับ 9 สามารถขึ้นไป จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 85.00 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานสามารถช่วยพัฒนาความสามารถการด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้สูงขึ้นได้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานมีองค์ความรู้ใหม่คือ การจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน ดังภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานสามารถพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมซึ่งผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้รับ ทำให้เกิดความสามารถ ทักษะ กระบวนการ

ทำงานเป็นทีมที่มีศักยภาพในการสร้างคุณค่าให้กับตนเอง ชุมชน และสังคมอย่างยั่งยืนนอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองนำไปสู่การสร้างสรรค์เป็นนักคิด นักเขียน และนักร่วมมือสู่การพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์ได้

สรุป

การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน มีนักเรียนจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด และมีนักเรียนจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แต่มีพัฒนาการแนวโน้มของคะแนนที่สูงขึ้นตามรอบวงจรปฏิบัติการทั้งสามวงจร 2) สมรรถนะการรวมพลังการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับชุมชนเป็นฐาน โดยมีนักเรียนมีนักเรียนจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานสามารถช่วยพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้สูงขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากผลการวิจัยการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน ขั้นการสอนสามารถพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้เป็นอย่างดีครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยควรนำเอาวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานอย่างต่อเนื่อง

1.2 การจัดกิจกรรมจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานครูควรมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความสนใจและควรกระตุ้นให้นักเรียนร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานมาต่อยอดโดยการศึกษากับนักเรียนชั้นอื่น ๆ ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายและระดับชั้นมัธยม

2.2 ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระยะยาว เพื่อพิจารณาความคงทนของความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *ตัวชี้วัดและหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์* (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรรณิการ์ พวงเกษม. (2533). *การสอนเขียนเรื่องโดยใช้จินตนาการทางสร้างสรรค์ในระดับประถมศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ไทยวัฒนาพานิช.

กระทรวงศึกษาธิการ (2551). *หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ (2551). *หลักสูตรสมรรถนะ* (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชนะชน ประวันนาและ สิทธิพล อาจอินทร์ (2567). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(5), https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/267300*

ชนานัญ สุดโต และพรเทพ เสถียรนพเก้า. (2566). องค์ประกอบของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(5), 638.* https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/260977

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2556). *กระบวนการสร้างระบบการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง.* เอกสารในการอบรมและพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching และ Mentoring) เสนอที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เมษายน - สิงหาคม.

ศนันธฉัตร วัชรพัฒนกุล และกาญจนา วิชญาปกรณ์ (2568). การพัฒนาทักษะการเขียนเรื่องตามจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนว GPAS 5 Steps ร่วมกับวิธีการสอนแบบสตอรีไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 *วารสารการศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 8(2),* https://so02.tci-thaijo.org/index.php/ edunsrujo/article/view/277725

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน. *ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

สุทธิวรรณ อินทะกนก. (2559). *การเขียนเชิงสร้างสรรค์.* สำนักวิชาการศึกษาทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

Bedri, Z, de Frein, R. & Dowling, G. (2017). Community-based learning: A prtmer. *Irish Journal ofAcademic Practice, 6(1), 12-18.*

Flecky, K. (2011). Foundations of service learning. Retrieved on June 17, 2022, from http://samples.jbpub.com/9780763759582/59582_CH01FINAL.pdf.

Kemmis, & McTaggart, R. (1988). The Action Research Planner (3rd ed.). Geelong: Deakin University Press.

กลไกต้นทุนหนี้สินในการส่งผ่านอิทธิพลของ ESG การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และค่าตอบแทนผู้บริหารต่อโอกาสในการลงทุน

THE COST OF DEBT AS A TRANSMISSION MECHANISM BETWEEN ESG PERFORMANCE, GREENHOUSE GAS EMISSIONS, EXECUTIVE COMPENSATION, AND INVESTMENT OPPORTUNITIES

โศรัญญา ลิมอักษร และสุรชัย เอมอักษร*
Sorunya Limugsorn and Surachai Am-ugsorn
คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
Faculty of Business Administration and Information Technology,
Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
อเนก พุทธิเดช
Anek Putthidech
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
Faculty of Science and Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
*Corresponding Author E-mail: Surachai.a@rmutsb.ac.th
Received February 18, 2026; **Revised** June 29, 2026; **Accepted** July 13, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาอิทธิพลของผลการดำเนินงานด้าน ESG การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และค่าตอบแทนผู้บริหารที่มีต่อโอกาสการลงทุน (2) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยดังกล่าวที่มีต่อต้นทุนหนี้สิน (3) ศึกษาอิทธิพลของต้นทุนหนี้สินที่มีต่อโอกาสการลงทุน และ (4) ศึกษาอิทธิพลทางอ้อมของปัจจัยดังกล่าวต่อโอกาสการลงทุนผ่านต้นทุนหนี้สิน รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิด ESG ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย ทฤษฎีตัวแทน และทฤษฎีโครงสร้างเงินทุนเป็นกรอบการวิจัย ตัวอย่างคือบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่เปิดเผยข้อมูล ESG ในฐานข้อมูล Bloomberg ระหว่างปี พ.ศ. 2563–2566 จำนวน 215 รายปีบริษัท คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยคือแบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิจาก Bloomberg, SETSMART, One Report และงบการเงิน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน และแบบจำลองการวิเคราะห์เส้นทาง ผลการวิจัยพบว่า (1) ESG การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และค่าตอบแทนผู้บริหารมีอิทธิพลทางบวกต่อโอกาสการลงทุน (2) ESG มีอิทธิพลทางลบต่อต้นทุนหนี้สิน แต่ไม่พบอิทธิพลของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและค่าตอบแทนผู้บริหารต่อต้นทุนหนี้สิน (3) ต้นทุนหนี้สินมีอิทธิพลทางลบต่อโอกาสการลงทุน และ (4) ต้นทุนหนี้สินทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านบางส่วนระหว่าง ESG กับโอกาสการลงทุน องค์ความรู้จากงานวิจัยชี้ว่า ESG เป็นกลไกทางการเงินที่ช่วยลดต้นทุนหนี้สินและสนับสนุนศักยภาพการลงทุนของบริษัท ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ความยั่งยืนและการบริหารโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียน

คำสำคัญ: ESG, ต้นทุนหนี้สิน, โอกาสการลงทุน, ค่าตอบแทนผู้บริหาร, การปล่อยก๊าซเรือนกระจก

Abstract

This study aimed to examine: (1) the effects of ESG performance, greenhouse gas emissions, and executive compensation on investment opportunities; (2) the effects of these factors on the cost of debt; (3) the effect of the cost of debt on investment opportunities; and (4) the indirect effects of ESG performance, greenhouse gas emissions, and executive compensation on investment opportunities through the cost of debt. This study employed a quantitative research design, drawing on ESG concepts, stakeholder theory, agency theory, and capital structure theory as its theoretical framework. The sample consisted of 215 firm-year observations of companies listed on the Stock Exchange of Thailand that disclosed ESG data in the Bloomberg database during 2020–2023 selected by purposive sampling. Data were collected using a secondary data recording form from Bloomberg, SETSMART, One Report, and financial statements. The data were analyzed using descriptive statistics, Pearson correlation analysis, and path analysis. The findings revealed that: 1) ESG performance, greenhouse gas emissions, and executive compensation had positive effects on investment opportunities; 2) ESG performance had a negative effect on the cost of debt, whereas greenhouse gas emissions and executive compensation had no significant effects on the cost of debt; 3) the cost of debt had a negative effect on investment opportunities and 4) The cost of debt acts as a partial transmission variable between ESG and investment opportunities. The knowledge gained from this research indicated that ESG performance serves as a financial mechanism that reduces the cost of debt and enhances firms' investment potential. These results offer practical implications for listed companies in formulating sustainability strategies and managing capital structure to support long-term growth.

Keywords: ESG, Cost of Debt, Investment Opportunity Set, Executive Compensation, Carbon Emissions

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและเสถียรภาพของระบบการเงินทั่วโลกอย่างชัดเจน รายงานของ United Nations Environment Programme (UNEP) ระบุว่าโลกยังไม่อยู่บนเส้นทางจำกัดอุณหภูมิที่ 1.5°C และจำเป็นต้องเร่งลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างจริงจัง (UNEP, 2024) ภายใต้บริบทดังกล่าว ภาคธุรกิจและตลาดทุนจึงถูกคาดหวังให้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำผ่านกลไกทางการเงินและการกำกับดูแลกิจการที่มีประสิทธิภาพ สำหรับประเทศไทย เป้าหมายด้านภูมิอากาศถูกกำหนดผ่าน Nationally Determined Contributions (NDC) โดยตั้งเป้าลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก 30% ภายในปี 2030 มุ่งสู่ความเป็นกลางทางคาร์บอนในปี 2050 (UNFCCC, 2022) ข้อมูล

ด้าน ESG และการปล่อยก๊าซเรือนกระจก จึงสำคัญต่อการประเมินความเสี่ยงและศักยภาพการเติบโตของตลาดทุน

งานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาบทบาทของ ESG และความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานและการตัดสินใจลงทุนของบริษัท (ชญาณดา ชวะวิทย์ และคณะ, 2566; Dincergok & Pirgaip, 2025; Rahat & Nguyen, 2024) อย่างไรก็ตาม ในเชิงทฤษฎี โอกาสในการลงทุนของบริษัท (Investment Opportunity) ยังขึ้นอยู่กับแรงจูงใจของผู้บริหารด้วย โดยโครงสร้างค่าตอบแทนผู้บริหารสามารถใช้เป็นกลไกกำกับดูแลเพื่อจูงใจให้ผู้บริหารตัดสินใจลงทุนในโครงการที่สร้างมูลค่าในระยะยาว (Gaver & Gaver, 1993; Jensen & Meckling, 1976) แม้ ESG การจัดการการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และค่าตอบแทนผู้บริหารจะมีบทบาทต่อการตัดสินใจลงทุนของบริษัท แต่ผลกระทบดังกล่าวมักสะท้อนผ่านการประเมินความเสี่ยงของผู้ให้กู้ โดยเฉพาะต้นทุนหนี้สิน (Cost of Debt) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดข้อจำกัดทางการเงินของกิจการ วรรณกรรมปัจจุบันชี้ว่า บริษัทที่มีคะแนน ESG สูงมักได้รับต้นทุนหนี้ที่ต่ำกว่า เพราะเจ้าหนี้มองว่าบริษัทบริหารความเสี่ยงมีประสิทธิภาพ (Shi et al., 2024) ในขณะที่ความเสี่ยงด้านคาร์บอนอาจถูกสะท้อนผ่านต้นทุนการกู้ยืมเนื่องจากความไม่แน่นอนด้านกฎระเบียบในอนาคต (Owolabi et al., 2024)

โครงสร้างค่าตอบแทนผู้บริหารมีผลต่อการประเมินความเสี่ยงของเจ้าหนี้ โดยค่าตอบแทนที่เชื่อมโยงกับผลการดำเนินงานระยะยาวช่วยลดต้นทุนตัวแทนและลดความกังวลต่อพฤติกรรมฉวยโอกาสของผู้บริหาร (Phuong et al., 2024) ในขณะที่ค่าตอบแทนที่สูงเกินควรอาจเพิ่มการรับรู้ความเสี่ยงและทำให้ต้นทุนหนี้สูงขึ้น (Chou et al., 2023) ภายใต้กรอบนี้ ต้นทุนหนี้สินจึงทำหน้าที่เป็นกลไกส่งผ่านที่เชื่อมโยง ESG การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และค่าตอบแทนผู้บริหารกับโอกาสการลงทุน โดยต้นทุนหนี้ที่ต่ำเอื้อต่อการเข้าถึงเงินทุนและสนับสนุนการลงทุน ขณะที่ต้นทุนหนี้ที่สูงอาจจำกัดการขยายตัวของกิจการ (Putra et al., 2023) ทั้งนี้ บริษัทที่มีโอกาสเติบโตสูงมักหลีกเลี่ยงการพึ่งพาหนี้เพื่อลดข้อจำกัดจากสัญญากู้ (Smith & Watts, 1992) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีตัวแทนที่ชี้ว่าการลดหนี้ช่วยรักษาความยืดหยุ่นทางการเงิน (Callen & Chy, 2023) แม้วรรณกรรมก่อนหน้าจะศึกษาปัจจัยด้านความยั่งยืนหรือแรงจูงใจผู้บริหารต่อการลงทุนของบริษัท แต่หลักฐานเกี่ยวกับบทบาทของต้นทุนหนี้สินในฐานะกลไกส่งผ่านยังมีจำกัด ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาบทบาทของต้นทุนหนี้สินในการเชื่อมโยง ESG การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และค่าตอบแทนผู้บริหาร กับโอกาสการลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของผลการดำเนินงานด้าน ESG การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และค่าตอบแทนผู้บริหาร ที่มีต่อโอกาสการลงทุน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของผลการดำเนินงานด้าน ESG การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และค่าตอบแทนผู้บริหาร ที่มีต่อต้นทุนหนี้สิน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของต้นทุนหนี้สินที่มีต่อโอกาสการลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

4. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางอ้อมของผลการดำเนินงานด้าน ESG การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และค่าตอบแทนผู้บริหาร ที่มีต่อโอกาสการลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผ่านต้นทุนหนี้สิน

การทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Theory)

ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียเสนอว่าองค์กรควรคำนึงถึงความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม ไม่เฉพาะผู้ถือหุ้น (Freeman, 1984) โดยเจ้าหนี้เป็นผู้มีส่วนได้เสียสำคัญที่มีบทบาทต่อความสามารถในการระดมทุนและความอยู่รอดของกิจการ (Post et al., 2002) ภายหลังวิกฤตการเงินโลก ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) ถูกนำมาใช้ประเมินความเสี่ยงทางการเงินและความน่าเชื่อถือขององค์กรมากขึ้น (PRI, 2025) การดำเนินงานด้าน ESG ที่ดีจึงช่วยเพิ่มความโปร่งใสและลดการรับรู้ความเสี่ยงของเจ้าหนี้ แต่การปล่อยก๊าซเรือนกระจกระดับสูงสะท้อนความเสี่ยงด้านกฎระเบียบและการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ ส่งผลกระทบต่อการชำระหนี้ของกิจการ (Ye & Xu, 2023)

2. ทฤษฎีตัวแทนและทฤษฎีสัญญา (Agency Theory and Contract Theory)

ทฤษฎีตัวแทนของ Jensen and Meckling (1976) อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้นและผู้บริหารภายใต้ปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูลและความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ซึ่งก่อให้เกิดต้นทุนตัวแทน ต่อมา Fama and Jensen (1983) ชี้ว่าการแยกความเป็นเจ้าของออกจากการควบคุมจำเป็นต้องมีกลไกกำกับดูแลที่เหมาะสม แนวคิดดังกล่าวพัฒนาเป็นทฤษฎีสัญญาที่อธิบายว่าการออกแบบสัญญาควรกำหนดแรงจูงใจที่เหมาะสมภายใต้เงื่อนไขสัญญาที่ไม่สมบูรณ์ (Hart & Holmström, 2016) ดังนั้น การกำหนดค่าตอบแทนผู้บริหารที่เชื่อมโยงกับผลการดำเนินงานจึงเป็นกลไกสำคัญในการลดพฤติกรรมฉวยโอกาสและเพิ่มความสอดคล้องกับผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น

3. ทฤษฎีโครงสร้างเงินทุน (Capital Structure Theory)

ทฤษฎีโครงสร้างเงินทุนอธิบายความสัมพันธ์ของแหล่งเงินทุน มูลค่ากิจการ และต้นทุนเงินทุน โดย Modigliani and Miller (1958) เสนอว่าในตลาดสมบูรณ์ โครงสร้างเงินทุนไม่ส่งผลต่อมูลค่ากิจการ แต่เมื่อพิจารณาภาษีนิติบุคคล การใช้หนี้ได้ประโยชน์ทางภาษีจากดอกเบี้ย (Modigliani & Miller, 1963) ต่อมา Trade-off Theory อธิบายว่าบริษัทเลือกระดับหนี้โดยถ่วงดุลประโยชน์ทางภาษีกับต้นทุนความเสี่ยงการล้มละลาย (Kraus & Litzenberger, 1973; Myers, 1977) และ Pecking Order Theory ชี้ว่าความไม่สมมาตรของข้อมูลทำให้บริษัทใช้เงินทุนภายในก่อนก่อหนี้ (Myers, 1977)

4. แนวคิดเกี่ยวกับโอกาสในการลงทุน (Investment Opportunity Set: IOS)

แนวคิดโอกาสในการลงทุน มีรากฐานจาก Myers (1977) ที่มองว่ามูลค่ากิจการประกอบด้วยสินทรัพย์ปัจจุบันและโอกาสการลงทุนในอนาคต และพบว่ามีความสัมพันธ์กับนโยบายทางการเงินของบริษัท เช่น โครงสร้างเงินทุน เงินปันผล และค่าตอบแทนผู้บริหาร (Smith & Watts, 1992; Gaver & Gaver, 1993) เนื่องจาก IOS ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง งานวิจัยจึงใช้ตัวแทนในการวัด ซึ่ง Kallapur and Trombley (2001) แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ตัวแทนอิงราคา ตัวแทนอิงการลงทุน และตัวแทนอิงความแปรปรวนของผลตอบแทน (Chung & Charoenwong, 1991;

Gaver & Gaver, 1993) การศึกษาครั้งนี้ใช้ตัวแทนอิงราคาและความแปรปรวนในการวัด IOS เพราะสะท้อนความคาดหวังของตลาดต่อการเติบโตของกิจการได้ดีกว่า (Adam & Goyal, 2007)

5. การพัฒนาสมมติฐาน

วรรณกรรมที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านความยั่งยืน ความเสี่ยงสิ่งแวดล้อม และแรงจูงใจผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับศักยภาพการเติบโตของกิจการ โดย ESG ที่ดีช่วยลดความไม่แน่นอนและต้นทุนตัวแทน ทำให้ตลาดประเมินโอกาสการเติบโตสูงขึ้น (Narula et al., 2025; Ma et al., 2025) ขณะที่การปล่อยก๊าซเรือนกระจกสะท้อนความเสี่ยงด้านภูมิอากาศ แม้ว่าบริษัทที่ปล่อยคาร์บอนสูงมักอยู่ในอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนขนาดใหญ่ (Bolton & Kacperczyk, 2021; Lam et al., 2025) นอกจากนี้ ค่าตอบแทนผู้บริหารที่เชื่อมโยงกับผลการดำเนินงานช่วยลดความขัดแย้งทางผลประโยชน์และส่งเสริมแรงจูงใจในการลงทุนระยะยาว (Edmans et al., 2023) จึงตั้งสมมติฐานดังนี้

H1: ผลการดำเนินงานด้าน ESG มีอิทธิพลทางบวกต่อโอกาสการลงทุน

H2: การปล่อยก๊าซเรือนกระจกมีอิทธิพลทางบวกต่อโอกาสการลงทุน

H3: ค่าตอบแทนผู้บริหารมีอิทธิพลทางบวกต่อโอกาสการลงทุน

การศึกษาในอดีตชี้ว่า ESG การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และค่าตอบแทนผู้บริหารเกี่ยวข้องกับต้นทุนหนี้สินผ่านการประเมินความเสี่ยงของเจ้าหนี้ บริษัทที่เปิดเผย ESG โปร่งใสจะลดความไม่แน่นอน และได้รับเงื่อนไขเงินกู้ที่ดีขึ้น (Apergis et al., 2022) ขณะที่ความเสี่ยงจากการปล่อยคาร์บอนจะเพิ่มต้นทุนหนี้ (Owolabi et al., 2024) ส่วนค่าตอบแทนผู้บริหารส่งผลต่อต้นทุนหนี้ทั้งในทางเพิ่มและลด ขึ้นอยู่กับรูปแบบการจูงใจ (Chou et al., 2023; Kabir et al., 2013) จึงตั้งสมมติฐานดังนี้

H4: ผลการดำเนินงานด้าน ESG มีอิทธิพลทางลบต่อต้นทุนหนี้สิน

H5: การปล่อยก๊าซเรือนกระจกมีอิทธิพลทางบวกต่อต้นทุนหนี้สิน

H6: ค่าตอบแทนผู้บริหารมีอิทธิพลทางลบต่อต้นทุนหนี้สิน

การศึกษาในอดีตชี้ว่า ภาระดอกเบี้ยและต้นทุนการกู้ยืมที่สูงสามารถจำกัดการลงทุนของบริษัท โดยเฉพาะกิจการที่มีข้อจำกัดทางการเงินหรือมีระดับหนี้สูง (Putra et al., 2023) ทั้งนี้เมื่อภาระหนี้เพิ่มขึ้น ผลตอบแทนจากโครงการใหม่จะถูกแบ่งปันกับเจ้าหนี้มากขึ้น ส่งผลให้แรงจูงใจของผู้ถือหุ้นในการลงทุนลดลง (Legesse et al., 2021) จึงตั้งสมมติฐานที่ 7 ดังนี้

H7: ต้นทุนหนี้สินมีอิทธิพลทางลบต่อโอกาสการลงทุน

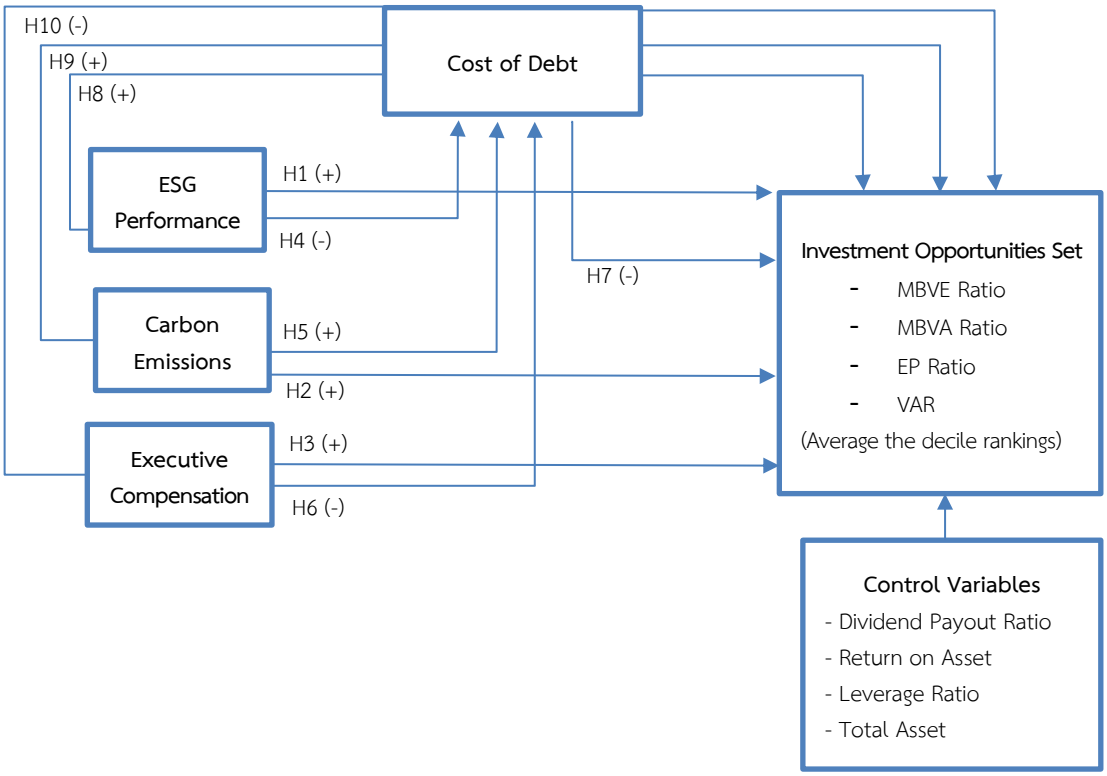
จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า อิทธิพลของ ESG การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และค่าตอบแทนผู้บริหารต่อโอกาสการลงทุน (IOS) อาจส่งผ่านต้นทุนหนี้สิน (COD) ซึ่งสะท้อนการประเมินความเสี่ยงของเจ้าหนี้ โดยการเปิดเผย ESG ที่มีคุณภาพช่วยลดความไม่แน่นอนและต้นทุนหนี้ (Apergis et al., 2022) ขณะที่การปล่อยคาร์บอนในระดับสูงอาจเพิ่มความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและทำให้ต้นทุนหนี้สูงขึ้น (Owolabi et al., 2024) นอกจากนี้ โครงสร้างค่าตอบแทนที่สอดคล้องกับผลการดำเนินงานช่วยลดปัญหาตัวแทน เพิ่มความเชื่อมั่นของเจ้าหนี้ (Kabir et al., 2013; Chou et al., 2023) และต้นทุนหนี้ที่ต่ำจะลดข้อจำกัดทางการเงินและสนับสนุนการลงทุน แต่ต้นทุนหนี้ที่สูงจะจำกัดการขยายตัวของกิจการ (Legesse et al., 2021) นำไปสู่การทดสอบสมมติฐานต่อไปนี้

H8: ผลการดำเนินงานด้าน ESG มีอิทธพลทางบวกต่อโอกาสการลงทุนผ่านต้นทุนหนี้สิน

H9: การปล่อยก๊าซเรือนกระจกมีอิทธพลทางบวกต่อโอกาสการลงทุนผ่านต้นทุนหนี้สิน
H10: ค่าตอบแทนผู้บริหารมีอิทธพลทางลบต่อโอกาสการลงทุนผ่านต้นทุนหนี้สิน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นสามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย
พัฒนาจากโมเดลของ Baber, Janakiraman and Kang, (1996)
และ Lutfiani and Hidayah (2022)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

งานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) คัดเลือกตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่เปิดเผยข้อมูล ESG ในฐานข้อมูล Bloomberg จากรายงาน One Report และระบบ SET SMART ระหว่างปี พ.ศ. 2563–2566 จำนวน 102 บริษัท รวม 432 รายปีบริษัท หลังจากตัดบริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงิน บริษัทที่ข้อมูลไม่ครบถ้วน และข้อมูลที่มีค่าผิดปกติ (±3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตาม Hair et al., 2010) คงเหลือตัวอย่างสุทธิ 215 รายปีบริษัท

2. การวัดค่าตัวแปร

1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

- ผลการดำเนินงานด้าน ESG = คะแนน ESG ของ Bloomberg (0–100)
- การปล่อยก๊าซเรือนกระจก (CARBON) = % การเปลี่ยนแปลงการปล่อย CO_2 รายปี
- ค่าตอบแทนผู้บริหาร (EXCOMP) = ค่าตอบแทนรวมที่เป็นตัวเงินของผู้บริหารระดับสูง

2) ตัวแปรส่งผ่าน (Mediator Variable)

ต้นทุนหนี้สิน (Cost of Debt: COD) = ดอกเบี้ยจ่าย / เงินกู้ยืมที่มีดอกเบี้ย

3) ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

โอกาสในการลงทุน (Investment Opportunity Set: IOS) วัดจากตัวแทนอิงราคาและความแปรปรวน 4 ตัว ได้แก่ MBVE, MBVA, EP และ VAR (Chung & Charoenwong, 1991; Smith & Watts, 1992; Baber et al., 1996) โดยคำนวณดังนี้

- MBVE = มูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ/มูลค่าตามบัญชีของส่วนของผู้ถือหุ้น
- MBVA = [สินทรัพย์รวม–ส่วนของผู้ถือหุ้น) + มูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ]/สินทรัพย์รวม
- EP = กำไรต่อหุ้น/ราคาปิดสิ้นปี
- VAR = σ^2 ของผลตอบแทนรวมของหลักทรัพย์ จากข้อมูลอนุกรมเวลาอย่างน้อย 4 ปี โดยผลตอบแทนรวมประกอบด้วย (1) การเปลี่ยนแปลงมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ (2) เงินปันผลของหุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ และ (3) ดอกเบี้ยจ่าย ทั้งหมดหารด้วยมูลค่าเริ่มต้นของบริษัท

เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลลัพธ์ ใช้ค่าเฉลี่ยอันดับเดไซล์ (Average Decile Ranking Across) ของตัวแทนทั้งสี่เป็นตัวชี้วัดรวม (Nuanpradit, 2014; Gerayli et al., 2021)

4) ตัวแปรควบคุม (Control Variables)

- อัตราการจ่ายเงินปันผล (DPR) = (เงินปันผลต่อหุ้น / กำไรสุทธิต่อหุ้น) × 100
- อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) = (กำไรสุทธิก่อนภาษี/สินทรัพย์รวม) × 100
- อัตราส่วนโครงสร้างการเงิน (LEV) = (หนี้สินรวม / สินทรัพย์รวม) × 100
- ขนาดบริษัท (SIZE) = ลอกาลิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนารายงานค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด–สูงสุด ประเมินการกระจายของข้อมูลเป็นปกติด้วยค่า Skewness และ Kurtosis วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) ตรวจสอบข้อสมมติของแบบจำลอง ได้แก่ Autocorrelation ด้วยค่า Durbin–Watson และ Multicollinearity ด้วยค่า VIF และ Tolerance ทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วย Path Analysis ประมาณค่าด้วยวิธี Maximum Likelihood ทดสอบอิทธิพลทางอ้อมด้วย Bootstrap และประเมินความสอดคล้องของโมเดลด้วยดัชนี CFI, TLI, GFI, AGFI, RMSEA และ SRMR

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอผลสถิติเชิงพรรณนา ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน ความสอดคล้องของแบบจำลอง และอิทธิพลทางตรง–ทางอ้อมของตัวแปรตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

	ESG (คะแนน)	CARBON (ร้อยละ)	EXCOMP (บาท)	COD (ร้อยละ)	IOS (คะแนน)	DPR (เท่า)	ROA (เท่า)	LEV (เท่า)	SIZE (เท่า)
Maximum	77.38	290.78	493,278,726.00	0.06	10.00	206.32	64.17	0.93	21.85
Minimum	20.54	–89.34	4,735,000.00	0.00	1.00	0.07	-24.27	0.08	13.64
Mean	54.43	42.81	103,399,359.07	0.02	5.65	60.98	8.47	0.49	17.63
Std. Dev.	10.77	62.28	78,365,494.20	0.01	2.82	31.55	9.02	0.19	1.43
Skewness	-0.11	0.63	1.46	0.28	–0.07	1.09	1.70	–0.15	0.00
Kurtosis	–0.12	0.00	3.73	–0.22	–1.19	3.06	9.86	–0.88	0.14

จากตารางที่ 1 ค่า Skewness (–0.15 ถึง 1.70) และ Kurtosis (–1.19 ถึง 9.86) อยู่ในเกณฑ์ ±3 และ ±10 แสดงว่าการกระจายข้อมูลอยู่ในระดับปกติ (West et al., 1995) ค่าเฉลี่ย ESG เท่ากับ 54.43 คะแนน ขณะที่ CARBON เฉลี่ย 42.81% และมีความแปรปรวนสูง ส่วน EXCOMP เฉลี่ย 103.40 ล้านบาท และ COD เฉลี่ย 0.02% ด้าน IOS มีค่าเฉลี่ย 5.65 คะแนน สะท้อนศักยภาพการเติบโตปานกลาง ส่วนตัวแปรควบคุม DPR เฉลี่ย 60.98 เท่า ROA เฉลี่ย 8.47% LEV เฉลี่ย 0.49 เท่า และ SIZE เฉลี่ย 17.63 เท่า

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ค่า Tolerance และค่า VIF ของตัวแปรอิสระ

	ESG	CARBON	EXCOMP	DPR	ROA	LEV	SIZE	COD	VIF	Tolerance
ESG	-								1.64	0.609
CARBON	-0.344***	-							1.16	0.859
EXCOMP	0.253***	0.000	-						1.36	0.733
DPR	0.018	-0.020	-0.091	-					1.07	0.936
ROA	-0.160*	0.090	0.044	-0.164*	-				1.34	0.745
LEV	0.189**	-0.116	0.198**	-0.108	-0.303***	-			1.51	0.664
SIZE	0.542***	-0.189**	0.490***	-0.108	-0.175*	0.498***	-		2.30	0.434
COD	-0.021	0.071	0.046	-0.010	-0.392***	0.332***	0.234***	-	1.34	0.747

หมายเหตุ: *p value < 0.05, ** p value < 0.01 **โดยที่** ESG คือ ผลการดำเนินงานด้าน ESG, CARBON คือ การปล่อยก๊าซเรือนกระจก, EXCOMP คือ ค่าตอบแทนผู้บริหาร, DPR คือ อัตราการจ่ายเงินปันผล, ROA คือ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์, LEV คือ อัตราส่วนโครงสร้างการเงิน, SIZE คือ ขนาดบริษัท และ COD คือ ต้นทุนหนี้สิน

จากตารางที่ 2 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง โดยค่าสูงสุดคือ ESG กับ SIZE (r = 0.542) ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 0.80 (Hinkle et al., 1998) ค่า VIF (1.07–2.30) และ Tolerance (0.434–0.936) อยู่ในเกณฑ์ที่จะไม่พบปัญหา Multicollinearity (Hair et al., 2020)

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองพบว่า ค่า CFI, TLI, GFI และ AGFI เท่ากับ 1.00 (> 0.90) และค่า RMSEA กับ SRMR เท่ากับ 0.00 (< 0.08) แสดงว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก (Hair et al., 2020)

ตารางที่ 3 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของผลการดำเนินงานด้าน ESG การปล่อยก๊าซเรือนกระจกและค่าตอบแทนผู้บริหารต่อโอกาสการลงทุน ผ่านต้นทุนหนี้สิน

ตัวแปรตาม / ตัวแปรอิสระ	COD	IOS		
	Direct effect (β)	Direct effect (β)	Indirect effect (β)	Total effect (β)
ESG	–0.18710*	0.14777*	0.04660*	0.19437**
CARBON	0.09958	0.17674**	–0.02480	0.15193*
EXCOMP	–0.03782	0.13517*	0.00942	0.14459*
DPR	–0.02138	0.19885***	0.00532	0.20417***
ROA	–0.34297***	0.21134**	0.08542**	0.29676***
LEV	0.16619*	0.28051***	–0.04139*	0.23912***
SIZE	0.22803**	–0.43428***	–0.05679*	–0.49107***
COD	–	–0.24906***	–	–
R^2(COD) = 0.253, R^2(IOS) = 0.299, Durbin – Watson = 2.00				

หมายเหตุ: ***ระดับนัยสำคัญที่ 0.001, **ระดับนัยสำคัญที่ 0.01, *ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 3 แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของ COD และ IOS ได้ร้อยละ 25.30 และ 29.90 ตามลำดับ โดยค่า Durbin–Watson เท่ากับ 2.00 แสดงว่าไม่พบปัญหา Autocorrelation (Durbin & Watson, 1951) ผลการวิเคราะห์พบว่า ESG, CARBON และ EXCOMP มีอิทธิพลทางบวกต่อ IOS จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1–3 ขณะที่ DPR, ROA และ LEV มีอิทธิพลทางบวก และ SIZE มีอิทธิพลทางลบต่อ IOS สำหรับ COD พบว่า ESG มีอิทธิพลทางลบ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4 แต่ไม่พบอิทธิพลของ CARBON และ EXCOMP จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 5–6 ทั้งนี้ COD มีอิทธิพลทางลบต่อ IOS จึงยอมรับสมมติฐานที่ 7 สำหรับอิทธิพลทางอ้อม พบว่า ESG มีอิทธิพลทางบวกต่อ IOS ผ่าน COD แสดงบทบาทตัวแปรคั่นกลางบางส่วน (Baron & Kenny, 1986) จึงยอมรับสมมติฐานที่ 8 ขณะที่ CARBON และ EXCOMP ไม่พบอิทธิพลทางอ้อม จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 9–10 โดย ROA มีอิทธิพลทางบวก ส่วน LEV และ SIZE มีอิทธิพลทางลบต่อ IOS ผ่าน COD

อภิปรายผล

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ESG การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และค่าตอบแทนผู้บริหารมีอิทธิพลทางบวกต่อโอกาสการลงทุน โดย ESG ที่เข้มแข็งช่วยลดความไม่แน่นอนและเพิ่มการประเมินศักยภาพการเติบโตของบริษัท (Narula et al., 2025; Ma et al., 2025) ขณะที่การปล่อยก๊าซเรือนกระจกในบางอุตสาหกรรมสะท้อนการลงทุนขนาดใหญ่และต่อเนื่องแม้เผชิญความเสี่ยงด้านภูมิอากาศ (Bolton & Kacperczyk, 2021; Lam et al., 2025) ส่วนค่าตอบแทน

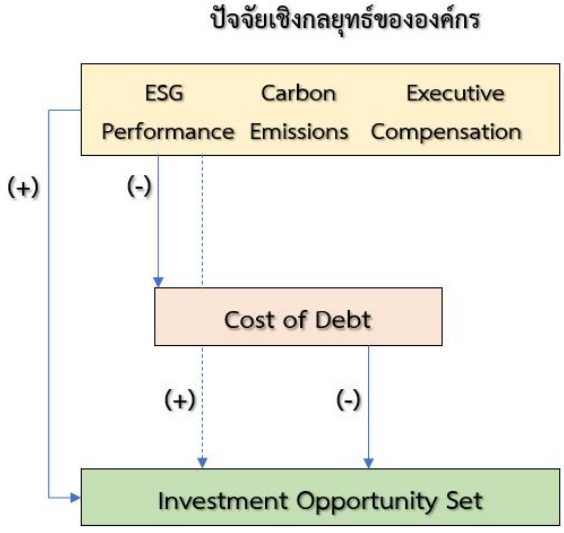
ผู้บริหารที่เชื่อมโยงกับผลการดำเนินงานช่วยเสริมแรงจูงใจในการลงทุนระยะยาวของกิจการ (Edmans et al., 2023)

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ESG มีอิทธิพลทางลบต่อต้นทุนหนี้สิน สะท้อนว่าการเปิดเผย ESG ที่โปร่งใสช่วยลดความไม่แน่นอนและทำให้บริษัทได้รับต้นทุนการกู้ยืมที่ต่ำลง (Apergis et al., 2022) ขณะที่ไม่พบอิทธิพลของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและค่าตอบแทนผู้บริหาร อาจเพราะบริบทตลาดทุนไทยที่ความเสี่ยงคาร์บอนและแรงจูงใจผู้บริหารยังไม่ถูกสะท้อนในการประเมินความเสี่ยงของเจ้าหนี้ (Chou et al., 2023; Kabir et al., 2013) สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ต้นทุนหนี้สินมีอิทธิพลทางลบต่อโอกาสการลงทุน เนื่องจากภาระดอกเบี้ยทำให้บริษัทลดการลงทุน โดยเฉพาะในกิจการที่มีข้อจำกัดทางการเงิน (Legesse et al., 2021; Putra et al., 2023)

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ESG มีอิทธิพลเชิงบวกต่อโอกาสการลงทุนผ่านต้นทุนหนี้สิน บริษัทที่มี ESG ดีได้รับความเชื่อมั่นจากผู้ให้กู้ ต้นทุนหนี้ลดลง ลงทุนได้ดีขึ้น (You et al., 2025; Jorgenson, 1963) แต่ไม่พบอิทธิพลทางอ้อมของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและค่าตอบแทนผู้บริหาร แสดงว่าผู้ให้กู้ในตลาดเกิดใหม่ยังให้ความสำคัญกับปัจจัยทางการเงินมากกว่าปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและแรงจูงใจผู้บริหาร (Meneses-Ceron et al., 2024; Bani Ismail & Ismaeel, 2025)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการศึกษาสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงกลไกการส่งผ่านอิทธิพลของต้นทุนหนี้สิน

จากแผนภาพที่ 2 พบว่า ESG การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และค่าตอบแทนผู้บริหารมีอิทธิพลทางบวกต่อโอกาสการลงทุน ขณะที่ ESG มีอิทธิพลทางลบต่อต้นทุนหนี้สิน และต้นทุนหนี้สินมีอิทธิพลทางลบต่อโอกาสการลงทุน สะท้อนบทบาทของต้นทุนหนี้สินในฐานะกลไกส่งผ่านทางการเงิน

สรุป

ผลการศึกษาชี้ว่า ESG เชื่อมโยงกับการลงทุนผ่านกลไกตลาดสินเชื่อ ขณะที่การปล่อยก๊าซเรือนกระจกและค่าตอบแทนผู้บริหารมีผลต่อการลงทุนในลักษณะทางตรงเป็นหลัก ผลการวิจัยจึงสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้บริษัทพัฒนา ESG ควบคู่กับการบริหารโครงสร้างเงินทุน เพื่อเพิ่มความสามารถในการเติบโตอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 บริษัทควรพัฒนาและเปิดเผย ESG อย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมความเชื่อมั่น ลดต้นทุนหนี้และเพิ่มโอกาสการลงทุน พร้อมทั้งบริหารโครงสร้างหนี้ให้เหมาะสม และกำหนดค่าตอบแทนผู้บริหารให้สอดคล้องกับเป้าหมายระยะยาวและการบริหารความเสี่ยง

1.2 หน่วยงานกำกับดูแลควรพัฒนากลไกให้ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมสะท้อนในต้นทุนทางการเงิน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาพบว่า ESG ส่งผลต่อโอกาสการลงทุนทั้งทางตรงและผ่านต้นทุนหนี้สิน ขณะที่คาร์บอนและค่าตอบแทนผู้บริหารยังไม่ส่งผลผ่านกลไกดังกล่าวในบริบทไทย งานวิจัยต่อไปควรศึกษาผลภายใต้นโยบายคาร์บอนที่ชัดเจนและวิเคราะห์โครงสร้างค่าตอบแทนผู้บริหารเพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

ชญาณดา ชวะวิทย์, ภวัต บุณยธนาศิริ, ศิริวรรณ จตุสัตถาพร, สุรัญชนา วงศ์ประเสริฐ, สุพรรษา พิกุลทอง และทาริกา แย้มขะมัง. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลขององค์กร (ESG) กับมูลค่ากิจการของบริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ, 6*(2), 202–221. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JLASI/article/view/269937

Adam, T., & Goyal, V. K. (2007). The Investment Opportunity Set and its Proxy Variables. *Journal of Financial Research, 31*(1), 41–63. https://doi.org/10.1111/j.1475-6803.2008.00231.x

Apergis, N., Poufinas, T., & Antonopoulos, A. (2022). ESG Scores and Cost of Debt. *Energy Economics, 112*, 106186. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2022.106186

Baber, W. R., Janakiraman, S. N., & Kang, S. H. (1996). Investment Opportunities and the Structure of Executive Compensation. *Journal of Accounting and Economics, 21*(3), 297-318. https://doi.org/10.1016/0165-4101(96)00421-1

Bani Ismail, M., and Ismaeel, B. (2025). The Cost of Equity Capital and Investment Sensitivity to the Cash Flow: Evidence from Jordanian Industrial Companies. *Future Business Journal, 11*(215), 1 – 15. https://doi.org/10.1186/s43093-025-00637-0

Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations. *Journal of Personality and Social Psychology, 51*(6), 1173-1182. https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.6.1173

Bolton, P., & Kacperczyk, M. (2021). Do Investors Care about Carbon Risk?. Journal of Financial Economics, *142*(2), 517 – 549. https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2021.05.008

Callen, J. L., & Chy, M. (2023). The agency costs of investment opportunities and debt contracting: Evidence from exogenous shocks to government spending. *Journal of Business Finance & Accounting, 51*(7-8), 2122-2152. https://doi.org/10.1111/jbfa.12769

Chou, H.-I., Pan, X., & Zhao, J. (2023). Executive pay disparity and cost of debt financing. *International Journal of Managerial Finance, 19*(5), 1076–1097. https://doi.org/10.1108/IJMF-04-2022-0192

Chung, K. H., & Charoenwong, C. (1991). Investment options, Assets in Place, and the Risk of Stocks. *Financial Management, 20*(3), 21–33. http://www.jstor.org/stable/3665748

Dincergok, B., & Pirgaip, B. (2025). Financial Constraints and the ESG-Firm Performance Nexus in the Automotive Industry: Evidence from A Global Panel Study. *Sustainability, 17*(15), 6985. https://doi.org/10.3390/su17156985

Durbin, J., & Watson, G. S. (1951). Testing for Serial Correlation in Least Squares Regression. Biometrika, *38*(1-2), 159-178. https://doi.org/10.2307/2332391

Edmans, A., Gosling, T., & Jenter, D. (2023). CEO Compensation: Evidence from the Field. *Journal of Financial Economics, 150*(3), 103718. https://doi.org/10.1016/j.jfineco. 2023.103718

Fama, E. F., & Jensen, M. C. (1983). Separation of Ownership and Control. *Journal of Law and Economics, 26*(2), 301-325. https://www.jstor.org/stable/725104

Freeman, R. E. (1984) *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Cambridge University Press.

Gerayli, M. S., Pitenoei, Y. R., & Abdollahi, A. (2021). Do Audit Committee Characteristics Improve Financial Reporting Quality in Emerging Markets? Evidence from Iran. *Asian Review of Accounting, 29*(2), 251-267. https://doi.org/10.1108/ARA-10-2020-0155

Gaver, J. J., & Gaver, K. M. (1993). Additional Evidence on the Association between the Investment Opportunity Set and Corporate Financing, Dividend, and Compensation Policies. *Journal of Accounting and Economics, 16*(1-3), 125-160. https://doi.org/10.1016/0165-4101(93)90007-3

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). Multivariate Data Analysis (7th ed.). Pearson Education.

Hair, J. F., Howard, M.C., & Nitzl, C. (2020) Assessing Measurement Model Quality in PLS-SEM Using Confirmatory Composite Analysis. *Journal of Business Research, 109*, 101-110. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.11.069

Hart, O., & Holmström, B. (2016). Contract theory. *Nobel Prize in Economic documents, 2016-1*. https://ideas.repec.org/p/ris/nobelp/2016_001.html

Hinkle, D. E., Wiersma, W., & Jurs, S. G. (1998). *Applied Statistics for the Behavioral Sciences* (4th ed.). Rand McNally College Publishing.

Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics, 3*(4), 305-360. https://doi.org/10.1016/0304-405X(76)90026-X

Jorgenson, D. W. (1963). Capital Theory and Investment Behavior. *The American Economic Review, 53*(2), 247 – 259. https://www.jstor.org/stable/1823868

Kabir, R., Li, H., & Veld – Merkoulova, Y. V. (2013). Executive Compensation and the Cost of Debt. *Journal of Banking and Finance, 37*(8), 2893 – 2907. https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2013.04.020

Kallapur, S., & Trombley, M. A. (2001). The Investment Opportunity Set: Determinants, Consequences and Measurement. *Managerial Finance, 27*(3), 3-15. https://doi.org/10.1108/03074350110767060

Kraus, A., & Litzenberger, R. H. (1973). A State-Preference Model of Optimal Financial Leverage. *The Journal of Finance, 28*(4), 911-922. https://doi.org/10.2307/2978343

Lam, E. Y. M., Tse, Y., & Fung, J. K. W. (2025). Carbon Intensity, Volatility Spillovers, and Market Connectedness in Hong Kong Stocks. Journal Risk Financial Management, *18*(7), 1-22. https://doi.org/10.3390/jrfm18070352

Legesse, T. S., Tang, J., Wu, Z., & Guo, H. (2021). Debt Financing, Corporate Investment and the Productivity of Capital Invested: Evidence from Biggest Manufacturing Countries. *Cogent Economic and Finance, 9*(1), 1 – 21. https://doi.org/10.1080/23322039.2021.1936369

Lutfiani, A. P., & Hidayah, R. (2022). ESG Performance and Ownership Structure on Cost of Capital and Research & Development Investment. *Fokus Bisnis: Media Pengkajian Manajemen dan Akuntansi, 21*(1), 25-42. https://doi.org/10.32639/fokbis.v21i1.26

Ma, A., Gao, Y., & Xing, L. (2025). The Impact of ESG Performance on Corporate Investment Efficiency: Evidence from Chinese Agribusiness Companies. *Sustainability, 17*(16), 1 – 21. https://doi.org/10.3390/su17167362

Meneses Ceron, L. A., Klyton, A. V., Rojas, A., & Munoz, J. (2024). Climate Risk and Its Impact on the Cost of Capital – A Systematic Literature Review. *Sustainability, 16*(23), 2 – 21. https://doi.org/10.3390/su162310727

Modigliani, F., & Miller, M. H. (1958). The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. *American Economic Review, 48*(3), 261-297. https://www.jstor.org/stable/1809766

Modigliani, F., & Miller, M. H. (1963). Corporate Income Taxes and the Cost of Capital: A Correction. *American Economic Review, 53*(3), 433-443. https://www.jstor.org/stable/1809167

Myers, S. C. (1977). Determinants of Corporate Borrowing. *Journal of Financial Economics, 5*(2), 147-175. https://doi.org/10.1016/0304-405X(77)90015-0

Narula, R., Rao, P., Kumar, S., & Paltrinieri, A. (2025). ESG investing and firm performance: Retrospections of past and reflections of future. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, *32*(1), 1096-1121. https://doi.org/10.1002/csr.2982

Nuanpradit, S. (2014). Accounting Conservatism and Future Invesment Opportunities. *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 19077. https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/19077

Owolabi, A., Mousavi, M. M., Gozgor, G., & Li, J. (2024). The impact of carbon risk on the cost of debt in the listed firms in G7 economies: The role of the Paris Agreement. *Energy Economics*, *139*. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2024.107925

Phuong, T. T., Long, T. P., Kien, N. T., Anh, N. V., Chi, D. K., Chi, L. Q., Giang, P. H., & Nguyet, N. T. M. (2024). The impact of chief executive officer's compensation on agency costs: The role of good corporate governance. *Corporate Board: Role, Duties and Composition, 20*(2), 34–41. https://doi.org/10.22495/cbv20i2art4

Post, J. E., Preston, L. E., & Sachs, S. (2002). *Redefining the corporation: Stakeholder management and organizational wealth*. Stanford University Press.

PRI. (2025). *Annual Report 2025: Principles for Responsible Investment*. https://www.unpri.org/about-PRI/annual-report?utm_source=chatgpt.com

Putra, A. P., Sari, P. P., & Damanik, J. M. (2023). The effect of long-term debt and operating cash flow on investment opportunities. *Advances in Economics, Business and Management Research, 243*, 155–162. https://doi.org/10.2991/978-94-6463-160-9_17

Rahat, B., & Nguyen, P. (2024). The Impact of ESG Profile on Firm's Valuation in Emerging Markets. *International Review of Financial Analysis, 95*(Part A). https://doi.org/ 10.1016/j.irfa.2024.103361

Shi, Y., Zheng, S., Xiao, P., Zhen, H., & Wu, T. (2024). ESG performance and cost of debt. *China Journal of Accounting Research, 17*(4), 100390. https://doi.org/10.1016/j.cjar.2024.100390

Smith, C. W., & Watts, R. L. (1992). The investment opportunity set and corporate financing, dividend, and compensation policies. *Journal of Financial Economics, 32*(3), 263–292. https://doi.org/10.1016/0304-405X(92)90029-W

UNEP. (2024). *Emissions gap report 2024.* https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report-2024

UNFCCC. (2022). *Thailand long-term low greenhouse gas emission development strategy (LT-LEDS), revised version*. https://unfccc.int/documents/622276

West, S. G., Finch, J. F., & Curran, P. J. (1995). *Structural Equation Models with Nonnormal Variables: Problems and Remedies*. In R. H. Hoyle (Ed.), Structural Equation Modeling: Concepts, Issues, and Applications. Sage Publications, Inc.

Ye, J., & Xu, W. (2023). Carbon reduction effect of ESG: Empirical evidence from listed manufacturing companies in China. *Frontiers in Ecology and Evolution, 11*. https://doi.org/10.3389/fevo.2023.1311777

You, X., Chen, C., Peng, K., and Li, Y. (2025). ESG Disclosure Quality and Cost of Debt. *Emerging Markets Review, 64.* https://doi.org/10.1016/j.ememar.2024.101219

ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ ที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง อาณาจักรพืช ของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา

EFFECTS OF STEM EDUCATION ENHANCED WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON CRITICAL THINKING IN THE PLANT KINGDOM AMONG BACHELOR OF EDUCATION STUDENTS IN BIOLOGY

กฤษฎา สีจันดี
Kritsada Seejandee
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Program in Science Education, Faculty of Science, Ubon Ratchathani University
ช่อทิพย์ กัณฑโชติ และกานต์ตะรัตน์ วุฒิเสลา*
Chortip Kantachot and Karntarat Wuttisela
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Faculty of Science, Ubon Ratchathani University
*Corresponding Author E-mail: karntarat.w@ubu.ac.th
Received April 9, 2026; **Revised** June 29, 2026; **Accepted** July 24, 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 19 คน โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังเรียน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 82.54/86.32 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 2) นักศึกษามีการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 9.53 ค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.80 (Mean Difference = 16.26, 95% CI = 13.88–18.65, $t(18) = 14.34$, $p < .001$, Cohen's $dz = 3.29$) เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่าด้านการประเมินข้อโต้แย้งมีพัฒนาการมากที่สุด 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 ดังนั้นการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาช่วยสนับสนุนการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้

คำสำคัญ: การคิดอย่างมีวิจารณญาณ, สะเต็มศึกษา, ปัญญาประดิษฐ์, การจัดการเรียนรู้

Abstract

This research aimed to: 1) to develop instructional learning activities based on STEM education integrated with Artificial Intelligence (AI) to enhance students' critical thinking skills, matching the efficiency criterion of 80/80; 2) to compare the critical thinking skills of undergraduate biology education students before and after experiencing the learning activities; and 3) to investigate the overall satisfaction of undergraduate students toward the developed learning activities. The sample group utilized in this study consisted of 19 undergraduate students majoring in biology education at Ubon Ratchathani Rajabhat University, who were selected through a purposive sampling method. The research methodology employed a one-group pretest-posttest design. The comprehensive research instruments utilized for data collection included: 1) structured lesson plans; 2) a standardized critical thinking assessment test; and 3) a satisfaction evaluation questionnaire. The collected data were statistically analyzed using mean, standard deviation, and a dependent samples t-test. The research results were found as follows: 1) The efficiency of the developed learning activities reached 82.54/86.32, which substantially exceeded the pre-established 80/80 efficiency criterion. 2) The students' post-intervention critical thinking skills were statistically significantly higher than their pre-intervention scores at the .05 level Specifically, the mean score significantly increased from 9.53 before the intervention to 25.80 after the implementation (Mean Difference = 16.26, 95% CI = 13.88–18.65, $t(18) = 14.34$, $p < .001$, Cohen's $dz = 3.29$). Sub-dimension analysis further indicated that the specific aspect of "evaluation of arguments" exhibited the highest level of improvement. 3) The students expressed the highest level of satisfaction toward the developed learning activities, yielding an average score of 4.61. These findings explicitly demonstrate that integrating Artificial Intelligence as an augmented learning system within STEM education activities can effectively support and enhance students' critical thinking skills.

Keywords: Critical Thinking, STEM Education, Artificial Intelligence, Learning Management

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 สังคมโลกกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence: AI) ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่เศรษฐกิจ การแพทย์ การศึกษา ไปจนถึงการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ การเรียนรู้ในยุคปัญญาประดิษฐ์จึงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และตัดสินใจอย่างมีเหตุผลมากกว่าการจดจำข้อมูล (Barak and Shahab, 2023) ในยุคที่ข้อมูลและเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) จึงถูกยกให้

เป็นสมรรถนะที่ผู้เรียนต้องพัฒนา เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ แยกแยะ และใช้ข้อมูลอย่างมีเหตุผลในบริบทที่ซับซ้อนได้ (Rivas et al., 2022)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นสมรรถนะหลักที่มหาวิทยาลัยทั่วโลกคาดหวังจากผู้สำเร็จการศึกษา เพราะเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์หลักฐาน เหตุผลเชิงตรรกะ และการตัดสินใจอย่างมีข้อมูลรองรับงานทบทวนอย่างเป็นระบบในระดับอุดมศึกษาเน้นย้ำว่าการพัฒนาและการวัดผลทักษะดังกล่าวยังต้องพึ่งพากรอบแนวคิดและเครื่องมือที่ชัดเจน ควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการไตร่ตรองของผู้เรียน (Andreucci-Annunziata et al., 2023) การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นปัญหา (Problem-based learning: PBL) และการสืบเสาะ (Inquiry-based learning) เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการคิดเชิงตรรกะและการให้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการตั้งสมมติฐาน ทดสอบหลักฐาน และอภิปรายผลอย่างมีหลักการซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของกระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ (Yu and Zin, 2023)

สะเต็มศึกษา (STEM education) เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่มุ่งบูรณาการองค์ความรู้จากสี่ศาสตร์หลัก ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เข้าด้วยกัน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เชิงทฤษฎีกับการประยุกต์ใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Bui et al., 2024) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Asri et al., (2025) ซึ่งได้พัฒนากรอบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา โดยใช้การปลูกพืชระบบไฮโดรโปนิกส์ เป็นสื่อหลักในการเรียนรู้ พบว่าการบูรณาการกิจกรรมดังกล่าวช่วยส่งเสริมความฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการแก้ปัญหาของผู้เรียนอีกทั้งยังเป็นแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงเพื่อพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเจริญเติบโตของพืชและปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญญาประดิษฐ์ มีบทบาทเพิ่มขึ้นในกระบวนการเรียนรู้ทั้งด้านการสอน การประเมินผล และการสนับสนุนผู้เรียน โดยเฉพาะในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Xu and Ouyang, 2022) จากผลการศึกษาของ Ouyang et al., (2023) พบว่า ปัญญาประดิษฐ์ถูกใช้ในกระบวนการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า แม้จะมีการตื่นตัวเรื่องเทคโนโลยี แต่ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาการบูรณาการสะเต็มศึกษาร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (STEM + AI) เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยังไม่มีงานวิจัยในระดับอุดมศึกษาของไทยที่นำนวัตกรรมดังกล่าวมาใช้แก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหา อาณาจักรพืช (Kingdom Plantae) ซึ่งเป็นเนื้อหาชีววิทยาที่มีความซับซ้อนด้านการจำแนกประเภทและวิวัฒนาการที่ผู้เรียนมักมองว่าเป็นเรื่องยาก (Papaneophytou and Nicolaou, 2025)

ในบริบทของการจัดการศึกษาไทย การพัฒนากระบวนการคิดดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาและมีความท้าทายอย่างมาก จากผลการประเมินสมรรถนะผู้เรียนมาตรฐานสากล (PISA 2022) สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนไทยยังมีข้อจำกัดด้านการคิดวิเคราะห์และการประเมินหลักฐานเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งคะแนนเฉลี่ยด้านวิทยาศาสตร์ยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศ ปัญหาดังกล่าวยังปรากฏชัดเจนในกลุ่มนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการจัดการศึกษาในอนาคต โดยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาชีววิทยา โดยเฉพาะในหัวข้อที่มีความซับซ้อน มักมีผลการประเมินที่สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาการท่องจำเนื้อหามากกว่าการฝึกใช้เหตุผลเชิงตรรกะ ข้อมูลเหล่านี้ยืนยันถึงความจำเป็นเร่งด่วน

ในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม (OECD, 2023)

จากข้อความข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกดำเนินการศึกษา เพื่อพัฒนาและประเมินผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ และเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาชีววิทยา ที่เรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีต่อนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่สำหรับการศึกษาชีววิทยา และเป็นต้นแบบในการผลิตครูวิทยาศาสตร์ ในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังเรียน เรื่อง อาณาจักรพืช โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เนื้อหารายวิชาชีววิทยา เรื่อง อาณาจักรพืช

เนื้อหาอาณาจักรพืช (Kingdom Plantae) เป็นบทเรียนแกนกลางที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในหลักสูตรชีววิทยาระดับอุดมศึกษา เนื่องจากเป็นรากฐานในการทำความเข้าใจวิวัฒนาการและความหลากหลายทางชีวภาพ (Uno, 2009) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวิจัยด้านชีววิทยาศึกษาพบว่าเนื้อหาดังกล่าวเป็นหนึ่งในหัวข้อที่ผู้เรียนประสบปัญหาในการทำความเข้าใจมากที่สุด เนื่องจากโครงสร้างเนื้อหามีลักษณะเป็นอนุกรมวิธาน (Taxonomy) ที่มีความซับซ้อน มีคำศัพท์ทางเทคนิคเฉพาะจำนวนมาก และต้องอาศัยการจำแนกตามลักษณะสัณฐานวิทยาและวงจรชีวิตแบบสลับ (Alternation of Generations) ของพืชกลุ่มต่าง ๆ (Arif et al., 2025)

2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณกับความท้าทายในการจัดการเรียนรู้วิชาชีววิทยา

การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นสมรรถนะหลักที่สถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถวิเคราะห์หลักฐานและให้เหตุผลเชิงตรรกะได้อย่างเป็นระบบ (Kumar, 2024) ดังนั้น เพื่อยกระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณในบริบทดังกล่าว การจัดการเรียนรู้จึงควรเปลี่ยนผ่านจากการมุ่งเน้นข้อมูลเชิงทฤษฎี ไปสู่การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาจริง อันเป็นกลไกสำคัญที่ผลักดันให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินข้อโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Jaramillo Gómez et al., 2025)

3. สะเต็มศึกษากับการขับเคลื่อนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาโดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การระบุปัญหาไปจนถึงการประเมินและสะท้อนผลลัพธ์นั้น นับเป็นกลไกสำคัญในการสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้แบบสหวิทยาการ กระบวนการดังกล่าวเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนทักษะการ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ผ่านการกระตุ้นให้ผู้เรียนกำหนดสมมติฐาน ออกแบบวิธีการ ตลอดจนทดสอบและประเมินหลักฐานเชิงประจักษ์อย่างมีเหตุผล (Shahbazloo and Mirzaie, 2023) สอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงประจักษ์ที่พบว่า การบูรณาการแนวทางสะเต็มศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สามารถยกระดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา และความฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (Suherman et al., 2025)

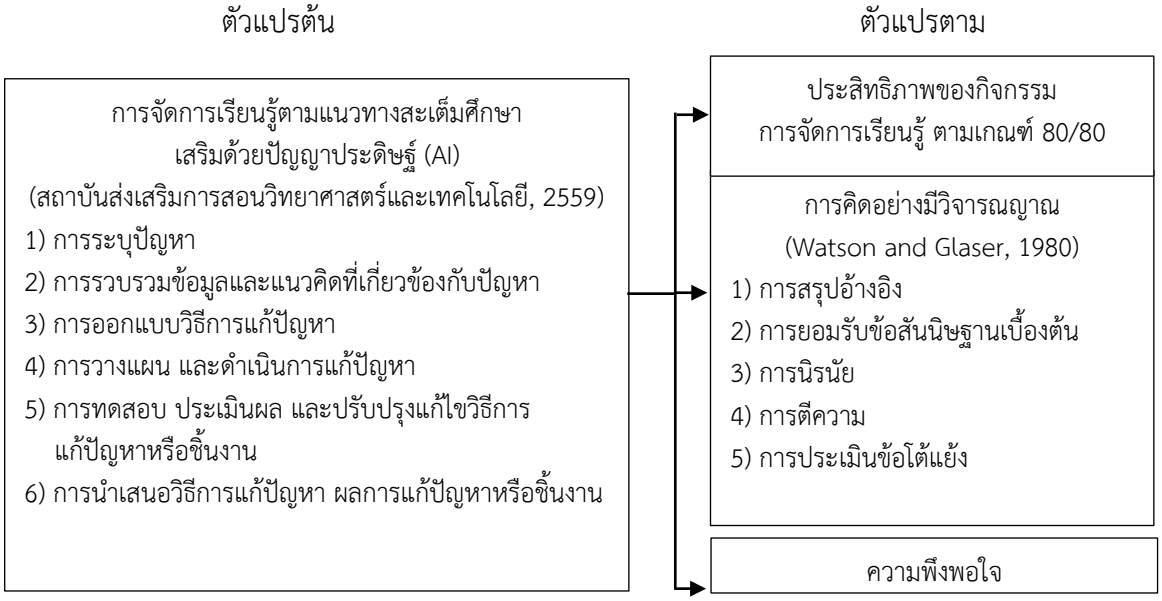
4. ปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ากับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา นับเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการศึกษาวิทยาศาสตร์ โดยบทบาทของเทคโนโลยีได้ถูกยกระดับจากการเป็นเพียงเครื่องมือสืบค้นสารสนเทศ ไปสู่การเป็นกลไกสนับสนุนทางปัญญาที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ปัญญาประดิษฐ์จะทำหน้าที่เครื่องมือสนับสนุนกระบวนการคิด ผ่านการกระตุ้นด้วยคำถาม การจำลองสถานการณ์ และการให้ข้อมูลย้อนกลับในทันที กลไกดังกล่าวผลักดันให้ผู้เรียนเกิดภาวะความขัดแย้งทางปัญญา โดยเฉพาะในการศึกษาวิชาชีววิทยา ซึ่งพบว่าปัญญาประดิษฐ์มีส่วนช่วยสนับสนุนกระบวนการสืบเสาะ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการประเมินข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นเหตุเป็นผล (Nawaz, 2024)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น การจัดการเรียนรู้วิชาชีววิทยามักเผชิญข้อจำกัดจากการเรียนรู้แบบท่องจำเนื้อหาที่มีความซับซ้อน ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาสมรรถนะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ากับกระบวนการสะเต็มศึกษาจะทำหน้าที่เสมือนกลไกสนับสนุนกระบวนการคิดระดับบุคคลที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ และตัวแปรตามได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตามแนวคิดของ Watson and Glaser (1980)

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบทดลองกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design) เพื่อศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ประชากร ได้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาชีววิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 2 ห้อง รวม 36 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ที่เรียนรายวิชาชีววิทยา เรื่อง อาณาจักรพืช ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 19 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เนื่องจากเป็นกลุ่มนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาบังคับดังกล่าวทั้งชั้นเรียน ทั้งนี้ แม้กลุ่มตัวอย่างจะมีขนาดเล็ก ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ พบว่าข้อมูลคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนมีการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสามารถเลือกใช้สถิติเชิงอนุมานประเภท Parametric ในการทดสอบสมมติฐานครั้งนี้ได้อย่างเหมาะสม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้การยกระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ เรื่อง อาณาจักรพืช ของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาชีววิทยา จำนวน 1 แผน ได้ผ่านการประเมินคุณภาพของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

2.2 แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เรื่อง อาณาจักรพืช โดยมีประเด็นเนื้อหาที่ใช้ในการสร้างแบบทดสอบดังนี้ 1) การสรุปอ้างอิง 2) การยอมรับข้อสันนิษฐานเบื้องต้น 3) การนิรนัย 4) การตีความ และ 5) การประเมินข้อโต้แย้ง ข้อสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ได้ผ่านการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.05-0.75 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.29-0.57 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง สะเต็มเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ เรื่อง อาณาจักรพืช โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการเรียนรู้ สะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ 2) ด้านผู้สอน และ 3) ด้านความพึงพอใจโดยรวม เป็นแบบประเมินแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้ผ่านการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.89

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ปฐมนิเทศ ชี้แจงจุดประสงค์ของการวิจัยให้กับนักศึกษากลุ่มตัวอย่างรับทราบ และชี้แจงบทบาทหน้าที่ของนักศึกษาและผู้วิจัย

3.2 ให้นักศึกษาทำแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนเรียน จำนวน 30 ข้อ

3.3 ผู้วิจัยทำการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ จำนวน 1 แผน ระยะเวลา 6 ชั่วโมง

3.4 เมื่อเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้แล้วให้นักศึกษาทำแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ

3.5 ให้นักศึกษาทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์

3.6 ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics data) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานและเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ โดยใช้สถิติค่าที (Paired sample t-test) เนื่องจากข้อมูลได้ผ่านการทดสอบสมมติฐานการแจกแจงแบบปกติ (Normal distribution) แล้ว เพื่อทดสอบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ (Significant level) .05

4.2 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics data) ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและข้อมูลที่ได้จากแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ โดยคำนวณ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่ออธิบายแนวโน้มของข้อมูลการแปลผลของค่าเฉลี่ยเป็นไปตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2560)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.54/86.32 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการหาประสิทธิภาพกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

การหาประสิทธิภาพ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย (E_1/E_2)
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	19	110	90.79	3.81	82.54/86.32
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	19	30	25.89	0.99	

จากตารางที่ 1 พบว่า กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เท่ากับ 82.54/86.32 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ โดยมีรายละเอียดดังนี้ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) พิจารณาจากคะแนนระหว่างเรียนของนักเรียนจำนวน 19 คน (คะแนนเต็ม 110 คะแนน) พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 90.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.81 คิดเป็นร้อยละ 82.54 ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) พิจารณาจากคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มเดิม (คะแนนเต็ม 30 คะแนน) พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 25.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.99 คิดเป็นร้อยละ 86.32

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังเรียน หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ก่อนเรียน		หลังเรียน		ความต่างของคะแนน	t	Sig. (2 tailed)
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
1. การสรุปอ้างอิง	2.32	1.70	5.37	0.76	3.05	7.61*	.00
2. การยอมรับข้อสันนิษฐานเบื้องต้น	2.21	1.23	5.42	1.02	3.21	8.65*	.00
3. การนิรนัย	1.95	1.08	4.32	1.00	2.37	7.69*	.00
4. การตีความ	1.37	1.01	5.11	1.20	3.74	10.70*	.00
5. การประเมินข้อโต้แย้ง	1.68	1.38	5.58	0.84	3.90	10.64*	.00
ภาพรวม	**9.53**	-	**25.80**	-	**16.26**	**14.34***	**.00**
Mean Difference = 16.26 คะแนน, 95% CI = 13.88–18.65, Cohen's dz = 3.29 (Very Large Effect Size)							

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษามีการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 9.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.17 และค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.36 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความแตกต่าง (Mean Difference) พบว่าผู้เรียนมีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 16.26 คะแนน โดยมีช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 อยู่ระหว่าง 13.88–18.65 คะแนน ซึ่งช่วงความเชื่อมั่นดังกล่าวไม่ครอบคลุมศูนย์ แสดงให้เห็นว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้งเมื่อพิจารณาขนาดอิทธิพลด้วย Cohen's dz พบว่ามีค่าเท่ากับ 3.29 ซึ่งจัดอยู่ในระดับขนาดอิทธิพลใหญ่มาก (Very Large Effect Size) ตามเกณฑ์ของ Cohen (1988) สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์มีผลต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนในระดับสูง ทั้งในเชิงสถิติและเชิงปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เข้ามาบูรณาการร่วมกับการเรียนวิชาชีววิทยาในลักษณะระบบขับเคลื่อนทางปัญญาเป็นสิ่งแปลกใหม่ที่นักศึกษาไม่เคยสัมผัสมาก่อนในการเรียนรูปแบบเดิม ความตื่นเต้นและความน่าสนใจของเทคโนโลยีจึงส่งผลเชิงพฤติกรรม ทำให้นักศึกษามีเจตคติเชิงบวก

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เท่ากับ 82.54/86.32 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพของกระบวนการถูกออกแบบมาอย่างเหมาะสมและใช้งานได้จริง สะท้อนให้เห็นว่าในระหว่างที่นักศึกษาลงมือทำกิจกรรมสะเต็มศึกษาและทำงานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ ทำให้นักศึกษาสามารถทำความเข้าใจเนื้อหา ปฏิบัติงานตามขั้นตอน และทำแบบฝึกหัด/ใบงานระหว่างเรียนได้คะแนนเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 82.54 สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าตัวกิจกรรม แผนการสอน และภาระงานที่ผู้วิจัยออกแบบมา มีความยากง่ายที่พอดี มีความน่าสนใจ และมีการจัดลำดับขั้นตอนที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาได้เรียนรู้และสะสมในระหว่างทำกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gyulsina (2024) ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ซึ่งพบว่าการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์เข้ากับกระบวนการสะเต็มไม่ได้ทำให้ผู้เรียนคิดน้อยลง แต่กลับทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่บังคับให้ผู้เรียนต้องวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินทางเลือกต่างๆ อย่างมีเหตุผล ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมจากการรับและท่องจำความรู้ มาเป็นการสะท้อนคิดและประยุกต์ใช้ ซึ่งส่งผลให้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณพัฒนาขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

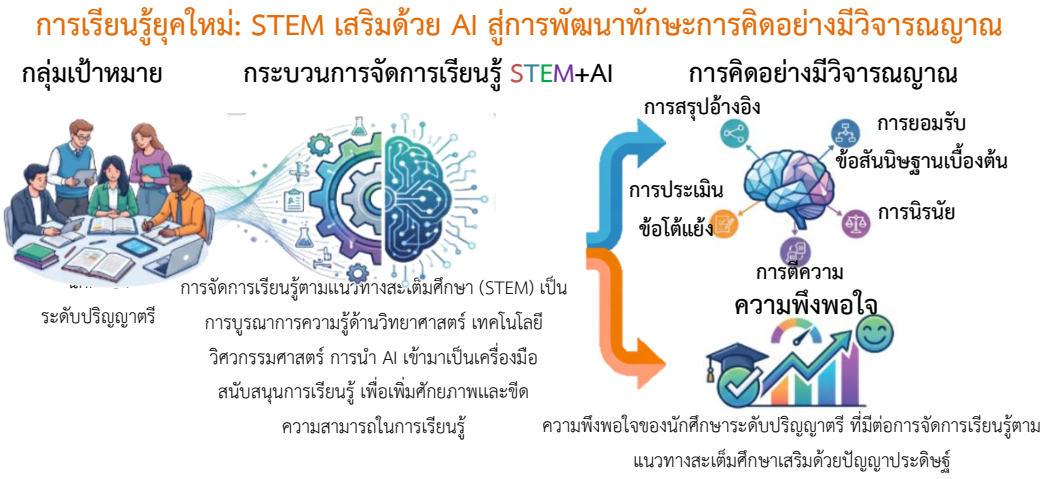
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่านักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์มีประสิทธิภาพในการยกระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณเช่นเดียวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (Kasmiruddin et al., 2025) การประเมินข้อโต้แย้งมีพัฒนาการสูงสุด อย่างไรก็ตามการนิรนัยมีพัฒนาการน้อยที่สุดสอดคล้องกับการจัดการสอนโดยใช้แผนผังเชิงโต้แย้งต่อความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณในวิชาวิทยาศาสตร์เรื่องอาหารกับการดำรงชีวิตและระบบต่าง ๆ ในร่างกายมนุษย์ (Mankong and Suppapittayaporn, 2018) แต่ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ซึ่งพัฒนาการมากที่สุดและน้อยที่สุดคือการสรุปความและการตีความ ตามลำดับ (Satidgosol and Art-in, 2024) ในขณะเดียวกัน Schei et al., (2024) กล่าวว่าการใช้ปัญญาประดิษฐ์ทำให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับและสะท้อนคิดได้รวดเร็วส่งผลให้การพัฒนาในข้อที่ต้องอาศัยการอธิบายเชิงกลไก และความเข้าใจที่ถูกต้องมากขึ้น กลไกสำคัญคือ AI ทำหน้าที่ป้อนคำถามกระตุ้น (Prompting) ให้ผู้เรียนตรวจสอบเหตุผลของตนเอง ช่วยจำลองสถานการณ์เพื่อประเมินหลักฐาน และเป็นฐานข้อมูลให้ฝึกคัดกรองความน่าเชื่อถือ ซึ่งกระบวนการนี้ช่วยขับเคลื่อนระบบคิดวิเคราะห์และประเมินข้อโต้แย้งอย่างเป็นระบบ แตกต่างจากการเรียนสะเต็มปกติ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์มีกิจกรรมและคำถามที่ถามเกี่ยวกับการประเมินข้อโต้แย้งที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ส่วนกิจกรรมและคำถามที่เกี่ยวกับการนิรนัยต้องปรับปรุงหรือเพิ่มคำถามในส่วนของการนิรนัย สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามีความสามารถในการประเมินข้อโต้แย้ง นักศึกษามีความสามารถจำแนกการใช้เหตุผลว่าสิ่งใดเป็นความสมเหตุสมผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ในระดับมากที่สุดในทุกด้านและทุกประเด็น มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมเท่ากับ 4.61 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 อย่างไรก็ตาม คะแนนที่สูงมากที่สุดทุกข้อนี้ อาจอธิบายได้จากปรากฏการณ์เพดาน (Ceiling Effect) ซึ่งเกิดจากความแปลกใหม่ของเทคโนโลยี AI ที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนเนื่องจากไม่เคยใช้ในวิชาชีววิทยามาก่อน ส่งผลให้แนวโน้มคะแนนพึงพอใจสูงเกือบเต็มทุกด้านจากผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้ออกแบบกิจกรรมเชิงบูรณาการระหว่างสะเต็มศึกษา และปัญญาประดิษฐ์ ทำให้นักศึกษารู้สึกมีส่วนร่วม สนุกกับการเรียน และเห็นคุณค่าของการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยสร้างความเข้าใจในเนื้อหาวิชาชีววิทยา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ploenchai and Chaijaroen (2025) ระบุว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับสูงเมื่อผู้สอนใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อช่วยอธิบายแนวคิดเชิงซับซ้อนและออกแบบกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือคิดมากกว่ารับข้อมูลผลดังกล่าวสะท้อนว่าผู้สอนมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกได้รับการสนับสนุนและไว้วางใจ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด และยังสอดคล้องกับ Achhibat et al., (2025) กล่าวว่าความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จะสูงขึ้นเมื่อผู้สอนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการโต้ตอบและให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่องส่งผลให้นักศึกษารู้สึกว่าตนเองได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์และทางวิชาการอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อยกระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่าเมื่อนำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ไปใช้งานกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สามารถทำให้นักศึกษามีการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนเพิ่มสูงขึ้น และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ มีกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน ระบบขับเคลื่อนทางปัญญา โดย AI จะทำหน้าที่ป้อนคำถามกระตุ้นคิดย้อนกลับให้ผู้เรียนตรวจสอบตรรกะเหตุผล ทำหน้าที่จำลองสถานการณ์เพื่อประเมินหลักฐานเชิงประจักษ์ และเป็นฐานข้อมูลอัจฉริยะที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อนคิดและการจำแนกความสมเหตุสมผลของข้อมูลอนุกรมวิธานพืชที่มีความซับซ้อนอย่างเป็นระบบ ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 สรุปองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้

สรุป

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นรากฐานสำคัญจากการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้วิชาชีววิทยาจากเดิมที่เน้นการท่องจำเนื้อหาที่มีความซับซ้อน ไปสู่การจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการตามแนวทางสะเต็มศึกษาที่เสริมประสิทธิภาพด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกสนับสนุนทางปัญญาระดับบุคคลในการกระตุ้นการสืบเสาะและให้ข้อมูลย้อนกลับทันที ส่งผลให้นักศึกษามีระดับคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจากการที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาที่บังคับให้มีการวิเคราะห์ ประเมินหลักฐาน และจำแนกความสมเหตุสมผลของข้อโต้แย้งอย่างเป็นระบบผ่านโครงสร้างการแก้ปัญหา 6 ขั้นตอน ในขณะเดียวกันการที่นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดนั้นมีปัจจัยมาจากบรรยากาศการเรียนรู้ที่ทันสมัยซึ่งช่วยลดความซับซ้อนของเนื้อหา ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีส่วนร่วม สนุกกับการเรียน และเห็นคุณค่าของการใช้เทคโนโลยีสร้างองค์ความรู้ใหม่ภายใต้การสนับสนุนอย่างใกล้ชิดจากผู้สอน ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาที่สร้างแรงจูงใจและปฏิสัมพันธ์เชิงบวกในการพัฒนาสมรรถนะการคิดขั้นสูงสำหรับศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีประสิทธิภาพ 82.54/86.32 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้นำรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้นี้ไปใช้เป็นต้นแบบในการยกระดับสมรรถนะการคิดขั้นสูงของผู้เรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์

1.2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นักศึกษามีการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า ด้านการนิรนัยมีพัฒนาการน้อยที่สุด ดังนั้นในการนำกระบวนการนี้ไปใช้ ผู้สอนควรปรับปรุงหรือเพิ่มสัดส่วนของกิจกรรมและชุดคำถามที่เน้นการฝึกทักษะด้านการนิรนัยให้มากขึ้น ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อช่วยกระตุ้นการสะท้อนคิด

1.3 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยด้านผู้สอนสูงที่สุด ดังนั้น ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับบทบาทของตนเองในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการโต้ตอบ คอยให้ข้อมูลย้อนกลับ และทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแลโครงสร้างการเรียนรู้ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนเกิดภาวะพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปจนลดทอนการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไปควรดำเนินการในลักษณะของการทดลองที่มีกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง เพื่อเปรียบเทียบผลของการคิดอย่างมีวิจารณญาณระหว่างการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น. https://library.catc.or.th/book-detail/9918

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). *คู่มือการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ม.1-6)*. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. https://www.scimath.org/ebook-stem/item/13063-1-6-1-4

Achhibat, I., Ait Lbour, D., & Lebzar, B. (2025). The impact of artificial intelligence on student satisfaction in higher education: Opportunities and ethical challenges. *International Journal of Information and* Education *Technology, 15*(6), 1182–1192. https://doi.org/10.18178/ijiet.2025.15.6.2321

Andreucci-Annunziata, P., Riedemann, A., Cortés, S., Mellado, A., del Río, M. T., & Vega-Muñoz, A. (2023). Conceptualizations and instructional strategies on critical thinking in

higher education: A systematic review of systematic reviews. *Frontiers in Education, 8*, Article 1141686. https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1141686

Arif, W. P., Sari, M. S., & Lestari, S. R. (2025). Unveiling the roots of botanical literacy: A systematic literature review on its concepts and domains. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, *21*(4), Article em2612. https://doi.org/10.29333/ejmste/16121

Asri, K., Gita, R. S. D., Priawasana, E., & Marsidi. (2025, November 12-13). *Developing the framework of hydroponic farming to enhance students' science literacy for the implementation of RBL-STEM learning activities* [Conference presentation]. The AIP Conference on Physics Education and Its Application (PESIP 2025), Surabaya, Indonesia. https://doi.org/10.1063/5.0299315

Barak, M., & Shahab, C. (2023). The conceptualization of critical thinking: Toward a culturally inclusive framework for technology-enhanced instruction in higher education. *Journal of Science Education and Technology, 32*, 872–883. https://doi.org/10.1007/s10956-022-09999-4

Bui, T., Nguyen, T., Nguyen, M., Tran, T., Nguyen, T., Tran, V., Dang, U. P., Vu, C., & Hoang, A. (2024). Research on STEM in early childhood education from 1992 to 2022: A bibliometric analysis from the Web of Science database. *European Journal of Educational Research*, *13*(3), 1057–1075. https://doi.org/10.12973/eu-jer.13.3.1057

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates. https://utstat.toronto.edu/~brunner/oldclass/378f16/readings/CohenPower.pdf

Gyulsina, B. (2024). The impact of artificial intelligence on the development of critical thinking in the process of learning STEM disciplines. ***Холодная наука***, *8*, 47–55. https://cyberleninka.ru/article/n/the-impact-of-artificial-intelligence-on-the-development-of-critical-thinking-in-the-process-of-learning-stem-disciplines

Jaramillo Gómez, D. L., Álvarez Maestre, A. J., Parada Trujillo, E., Pérez Fuentes, C. A., Bedoya Ortiz, D. H., & Sanabria Alarcón, R. K. (2025). Determining factors for the development of critical thinking in higher education. *Journal of Intelligence, 13*(6), Article 59. https://doi.org/10.3390/jintelligence13060059

Kasmiruddin, K., Winarni, E. W., & Rahman, A. (2025). Enhancing critical thinking skills of biology students through the development of STEM-based invertebrate zoology teaching materials. *Jurnal Penelitian Pendidikan IPA*, *11*(9), 237–244. https://doi.org/10.29303/jppipa.v11i9.11637

Kumar, J. M. (2024). The imperative of critical thinking in higher education. *IETE Technical Review, 41*(5), 509–510. https://doi.org/10.1080/02564602.2024.2390290

Mankong, P., & Suppapittayaporn, D. (2018). Critical thinking ability in science of grade 8 students learned through argument mapping. *Journal of Education Naresuan University*, *20*(4), 129 –143. https://search.asean-cites.org/article.html?b3BlbkFydGljbGUmaWQ9MjI3MjQw

Nawaz, M. (2024). AI in STEM education: Enhancing problem-solving and critical thinking skills. *AI EDIFY Journal*, 1(4). https://researchcorridor.org/index.php/aiej/article/view/252

OECD. (2023). *PISA 2022 Results (Volume I): The state of learning and equity in education*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/53f23881-en

Ouyang, F., Dinh, T. A., & Xu, W. (2023). A systematic review of AI-driven educational assessment in STEM education. *Journal for STEM Education Research, 6*(2), 408–426. https://doi.org/10.1007/s41979-023-00112-x

Papaneophytou, C., & Nicolaou, S. A. (2025). Promoting critical thinking in biological sciences in the era of artificial intelligence: The role of higher education. *Trends in Higher Education, 4*(2), Article 24. https://doi.org/10.3390/higheredu4020024

Ploenchai, K., & Chaijaroen, S. (2025). The development of critical thinking of grade 9 students learning with constructivist web-based learning environment integrated with artificial intelligence in computing science. *Journal of Information and Learning*, *36*(2), Article e280693. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jil/article/view/280693

Rivas, B., Saiz, C., & Ossa, C. (2022). Metacognitive strategies and development of critical thinking in higher education. *Frontiers in Psychology, 13*, Article 913219. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.913219

Satidgosol, R., & Art-in, S. (2024). Development of problem-solving and critical thinking abilities of grade 10 students using problem-based learning with flipped classroom. *Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University*, *14*(3), 241–255. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/npuj/article/view/281247

Schei, O. M., Møgelvang, A., & Ludvigsen, K. (2024). Perceptions and use of AI chatbots among students in higher education: A scoping review of empirical studies. *Education Sciences, 14*(8), Article 922. https://doi.org/10.3390/educsci14080922

Shahbazloo, F., & Mirzaie, R. A. (2023). Investigating the effect of 5E-based STEM education in solar energy context on creativity and academic achievement of

female junior high school students. *Thinking Skills and Creativity, 49*, Article 101336. https://doi.org/10.1016/j.tsc.2023.101336

Suherman, S., Vidákovich, T., Mujib, M., Hidayatulloh, H., Andari, T., & Susanti, V. D. (2025). The role of STEM teaching in education: An empirical study to enhance creativity and computational thinking. *Journal of Intelligence, 13*(7), Article 88. https://doi.org/10.3390/jintelligence13070088

Uno, G. E. (2009). Botanical literacy: What and how should students learn about plants? *American Journal of Botany*, *96*(10), 1753-1759. https://doi.org/10.3732/ajb.0900025

Watson, G., & Glaser, E. M. (1980). *Watson-Glaser critical thinking appraisal*. The Psychological Corporation. https://books.google.com/books/about/Watson_Glaser_Critical_Thinking_Apprais a.html?id=jtGJnQEACAAJ

Xu, W., & Ouyang, F. (2022). The applications of artificial intelligence in STEM education: A systematic review (2011–2021). *International Journal of STEM Education, 9*, Article 59. https://doi.org/10.1186/s40594-022-00377-5

Yu, L., & Zin, Z. M. (2023). The critical thinking-oriented adaptations of problem-based learning models: A systematic review. *Frontiers in Education, 8*, Article 1139987. https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1139987

อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการผ่านคุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง

THE INFLUENCE OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP IN INTEGRATED MANAGEMENT ON ORGANIZATIONAL COMMITMENT: THE MEDIATING ROLES OF QUALITY OF WORK LIFE AND ORGANIZATIONAL CULTURE AMONG PERSONNEL AT RAJABHAT UNIVERSITIES IN CENTRAL REGION OF THAILAND

อังคณา อุดมพันธ์
Angkana Udompan
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University
Corresponding Author E-mail angkana.u@lawasri.tru.ac.th
Received April 16, 2026; **Revised** June 23, 2026; **Accepted** July 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการที่มีต่อความผูกพันต่อองค์การ โดยมีคุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การเป็นตัวแปรสื่อกลาง ในบริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคกลาง การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนวิชาการจำนวน 382 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา สหสัมพันธ์เพียร์สัน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์อิทธิพลทางอ้อมด้วยเทคนิค Bootstrapping ผ่าน PROCESS Macro ของ Hayes

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลางมีการรับรู้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารแบบบูรณาการ คุณภาพชีวิตในการทำงาน วัฒนธรรมองค์การ และความผูกพันต่อองค์การอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยความผูกพันต่อองค์การมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานมีอิทธิพลสูงสุดต่อความผูกพันต่อองค์การ (β = .500, $p < .001$) รองลงมาคือวัฒนธรรมองค์การ (β = .312, $p < .001$) ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารแบบบูรณาการไม่ส่งผลโดยตรงต่อความผูกพันต่อองค์การ แต่ส่งผลทางอ้อมผ่านคุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของความผูกพันต่อองค์การได้ร้อยละ 68.40 (R^2 = .684)

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทำหน้าที่เป็นปัจจัยกำหนดสภาพแวดล้อมองค์การโดยส่งอิทธิพลต่อทัศนคติและความผูกพันของบุคลากรผ่านคุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การมากกว่าการส่งผลโดยตรง ทั้งนี้ ข้อค้นพบจากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเสริมสร้างความผูกพันและการพัฒนาองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการ, คุณภาพชีวิตในการทำงาน, วัฒนธรรมองค์การ, ความผูกพันต่อองค์การ, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

Abstract

This research aimed to examine the influence of transformational leadership in integrated management on organizational commitment, with quality of work life (QWL) and organizational culture functioning as mediating variables in Rajabhat universities located in the central region of Thailand. A quantitative survey research design was employed. Data were collected from 382 academic and academic support personnel using stratified random sampling. The research instrument consisted of a five-point Likert scale questionnaire that demonstrated satisfactory content validity and high reliability across all constructs. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's correlation coefficients, multiple regression analysis, and mediation analysis employing Bootstrapping techniques through Hayes' PROCESS Macro.

The findings revealed that transformational leadership, quality of work life, organizational culture, and organizational commitment were all perceived at high levels, which organizational commitment obtained the highest mean score. Correlation analysis further indicated that all variables were positively associated with organizational commitment at a statistically significant level. The results of the multiple regression analysis showed that quality of work life exerted the strongest influence on organizational commitment (β = .500, $p < .001$), followed by organizational culture (β = .312, $p < .001$). In contrast, transformational leadership did not directly influence organizational commitment; instead, it exerted an indirect effect through quality of work life and organizational culture. Furthermore, the proposed model explained 68.40% of the variance in organizational commitment (R^2 = .684).

The study indicated that leadership serves as an organizational context-setting mechanism that shapes employees' perceptions of work environments and organizational values, thereby influencing organizational commitment through structural and cultural dimensions rather than through direct influence alone. The findings further suggested that quality of work life and organizational culture function as critical mediating factors linking leadership practices to employees' long-term commitment toward the

organization. These findings contribute to the integration of leadership and organizational behavior theories and provide practical implications for human resource management and sustainable organizational development in higher education institutions.

Keywords: Transformational leadership, quality of work life, organizational culture, organizational commitment, Rajabhat universities

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลางเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย และการบริการวิชาการ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบบริหารงานบุคคลในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะการขยายระบบพนักงานมหาวิทยาลัย ได้ส่งผลต่อความมั่นคงในอาชีพ ความก้าวหน้าในสายงาน และคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อระดับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรในระยะยาว (Bass & Riggio, 2006; Wang et al., 2011)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารแบบบูรณาการได้รับการยอมรับว่า เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิผลขององค์การและพฤติกรรมเชิงบวกของบุคลากร เนื่องจากผู้นำสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ สร้างแรงจูงใจ และพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน คุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้ ความพึงพอใจ และความผูกพันของบุคลากรต่อองค์การ โดยเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านการแข่งขันและการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง (Sirgy et al., 2001; Schein & Schein, 2017)

แม้งานวิจัยที่ผ่านมาได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ คุณภาพชีวิตในการทำงาน วัฒนธรรมองค์การ และความผูกพันต่อองค์การไว้อย่างกว้างขวาง แต่ส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแบบรายคู่ เช่น ภาวะผู้นำกับความผูกพัน หรือคุณภาพชีวิตในการทำงานกับผลการปฏิบัติงาน โดยยังขาดการอธิบายบทบาทของคุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การในฐานะตัวแปรสื่อกลางที่เชื่อมโยงอิทธิพลของภาวะผู้นำไปสู่ความผูกพันต่อองค์การ โดยเฉพาะในบริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง ซึ่งมีสภาพแวดล้อมองค์การและพันธกิจเฉพาะด้านการพัฒนาท้องถิ่น (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2566)

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาบทบาทของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารแบบบูรณาการแบบองค์รวมที่มีต่อความผูกพันต่อองค์การ โดยมีคุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การเป็นตัวแปรสื่อกลาง ผ่านการวิเคราะห์อิทธิพลทางอ้อมด้วยเทคนิค Bootstrapping และ PROCESS Macro ของ Hayes เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรตามกรอบแนวคิดการวิจัย ผลการวิจัยคาดว่า จะช่วยขยายองค์ความรู้ด้านภาวะผู้นำและพฤติกรรมองค์การในบริบทสถาบันอุดมศึกษาไทย รวมทั้งสามารถใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการกำหนดนโยบายด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง ตามการรับรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง
2. เพื่อประเมินระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน วัฒนธรรมองค์การ และความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการ คุณภาพชีวิตในการทำงาน และวัฒนธรรมองค์การที่มีต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการมีอิทธิพลทางบวกต่อความผูกพันต่อองค์การ

สมมติฐานที่ 2 คุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นตัวแปรสื่อกลางระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการกับความผูกพันต่อองค์การ

สมมติฐานที่ 3 วัฒนธรรมองค์การเป็นตัวแปรสื่อกลางระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการกับความผูกพันต่อองค์การ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำในการยกระดับแรงจูงใจ พัฒนาศักยภาพ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากร เพื่อเพิ่มประสิทธิผลขององค์การในระยะยาว (Burns, 1978; Bass & Riggio, 2006)

คุณภาพชีวิตในการทำงานสะท้อนการรับรู้ของบุคลากรต่อความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมการทำงาน ทั้งในด้านความมั่นคง ความเป็นธรรม และโอกาสในการพัฒนาตนเอง ซึ่งมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการทำงานในระยะยาว (Walton, 1973; Sirgy et al., 2001)

สำหรับวัฒนธรรมองค์การ Schein and Schein (2017) อธิบายว่าเป็นระบบค่านิยม ความเชื่อและแบบแผนการปฏิบัติที่กำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในองค์การ ขณะที่ Cameron and Quinn (2011) เสนอกรอบ Competing Values Framework เพื่ออธิบายลักษณะวัฒนธรรมองค์การที่แตกต่างกันและผลต่อการบริหารองค์การ โดยวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนบุคลากรจะช่วยเสริมสร้างความผูกพันและความร่วมมือภายในองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความผูกพันต่อองค์การสะท้อนความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยาระหว่างบุคลากรกับองค์การทั้งในด้านความรู้สึกผูกพัน ความตั้งใจคงอยู่ และการยอมรับค่านิยมร่วมขององค์การ (Meyer & Allen., 1991)

งานวิจัยร่วมสมัยชี้ว่า ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ชี้ให้เห็นว่ามิติของ Quality of Work Life (QWL) เช่น ความมั่นคงในงาน ค่าตอบแทน และสภาพแวดล้อม ส่งผลเชิงบวกต่อความผูกพันและ

การรักษาบุคลากรสายวิชาการให้อยู่กับสถาบัน โดยมีเรื่องการสนับสนุนจากองค์กรช่วยส่งผ่าน (Mediate) เพื่อลดอัตราการลาออก (Turnover Intention) (Zeng et al., 2025)

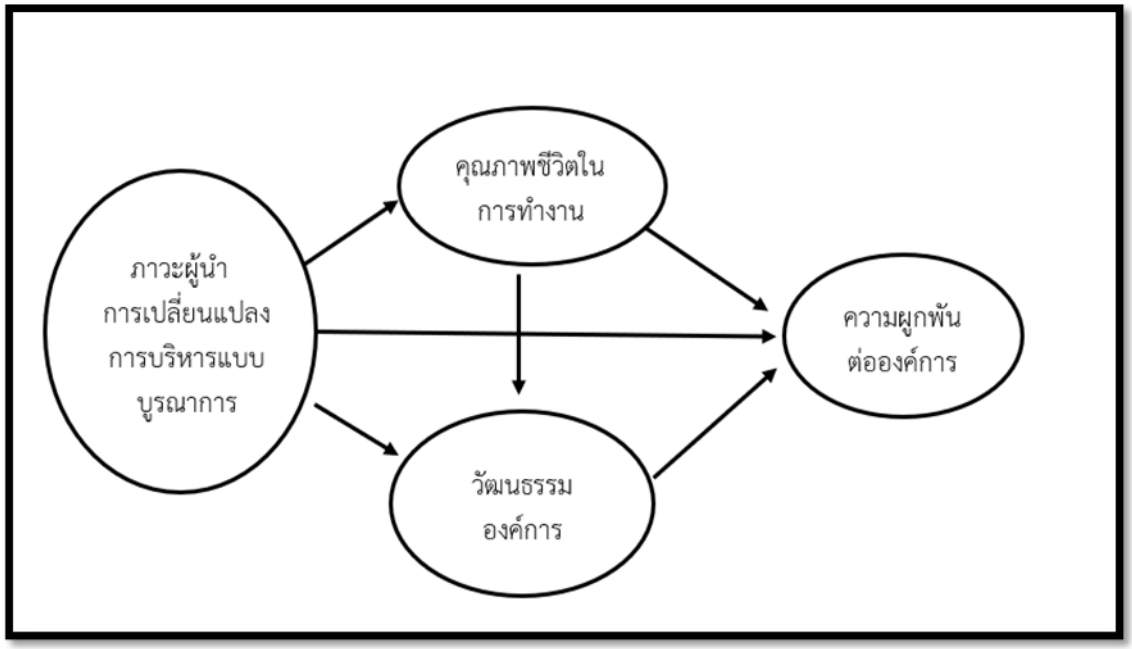
อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณางานวิจัยที่ผ่านมา พบว่ายังขาดการศึกษาแบบบูรณาการที่อธิบายเส้นทางอิทธิพลระหว่างภาวะผู้นำ คุณภาพชีวิตในการทำงาน วัฒนธรรมองค์การ และความผูกพันต่อองค์การในบริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยเฉพาะการทดสอบบทบาทของตัวแปรสื่อกลางผ่านการวิเคราะห์อิทธิพลทางอ้อม ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปรในบริบทสถาบันอุดมศึกษา ด้วยการพัฒนาแบบจำลองความสัมพันธ์ของตัวแปรที่สอดคล้องกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษาไทย และสามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรได้อย่างชัดเจน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยที่บูรณาการทฤษฎีจากหลายสาขา ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้พัฒนาขึ้นจากแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการของ Bass and Riggio (2006) แนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงานของ Walton (1973) และ Sirgy et al. (2001) แนวคิดวัฒนธรรมองค์การของ Schein and Schein (2017) รวมถึงแนวคิดความผูกพันต่อองค์การของ Meyer and Allen (1991)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการ (LEA) ทำหน้าที่เป็นตัวแปรอิสระหลัก โดยส่งอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน (QWL) และวัฒนธรรมองค์การ (CUL) ซึ่งส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การ (COM) ของบุคลากร

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และเส้นทางอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการ คุณภาพชีวิตในการทำงาน และวัฒนธรรมองค์การ และดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และกลุ่มทดลองใช้เครื่องมือ 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ Likert (1932) และ Nunnally (1978) แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) พบว่า ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการมีค่าเท่ากับ .92 ด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานมีค่าเท่ากับ .94 ด้านวัฒนธรรมองค์การมีค่าเท่ากับ .90 และด้านความผูกพันต่อองค์การมีค่าเท่ากับ .91 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับสูงและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเหมาะสม ผลจากการทดลองใช้เครื่องมือถูกนำมาปรับปรุงแบบสอบถามก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถาม (CITC)

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนวิชาการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคกลาง จำนวนประมาณ 8,500 คน ซึ่งปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 9 แห่ง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 คน จากการคำนวณตามสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ±5% และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม–มีนาคม พ.ศ. 2568 เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและระดับของตัวแปร

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 382 ชุด เครื่องมือคือ ชุดข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องแล้ว ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติอ้างอิงตามแนวปฏิบัติที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ เหมาะสำหรับการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากและสามารถนำมาวิเคราะห์เชิงสถิติได้ (Creswell & Creswell, 2018) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติอ้างอิง ได้แก่ (1) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และ (2) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) (Hair et al., 2010; Field, 2013) เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปร นอกจากนี้ การศึกษานี้ได้พิจารณาบทบาทของตัวแปรสื่อกลางตามกรอบการวิเคราะห์อิทธิพลทางอ้อม (mediation effect) โดยอาศัยแนวคิดการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแปร (pathway analysis approach) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามผ่านตัวแปรสื่อกลาง การตีความอิทธิพลทางอ้อมพิจารณาจากความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติและทิศทางของสัมประสิทธิ์ถดถอยที่สอดคล้องกับ

กรอบแนวคิดการวิจัย โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 พร้อมทั้งตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ เช่น ความเป็นเชิงเส้น ความเป็นปกติ และปัญหา Multicollinearity เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

สำหรับการทดสอบบทบาทของตัวแปรสื่อกลาง ผู้วิจัยใช้เทคนิค Bootstrapping ผ่าน PROCESS Macro ของ Hayes เพื่อประมาณค่าอิทธิพลทางอ้อม โดยกำหนดจำนวนการสุ่มซ้ำ (Bootstrap Samples) 5,000 ครั้ง และพิจารณาช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (95% Confidence Interval) หากช่วงความเชื่อมั่นไม่คร่อมศูนย์ ถือว่าอิทธิพลทางอ้อมมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการผ่านคุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง จำนวน 382 คน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปร	Mean	SD	ระดับ
LEA	3.77	0.97	มาก
QWL	4.01	0.98	มาก
CUL	3.90	0.89	มาก
COM	4.05	0.98	มาก

หมายเหตุ LEA = ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการ, QWL = คุณภาพชีวิตในการทำงาน, CUL = วัฒนธรรมองค์การ, COM = ความผูกพันต่อองค์การ

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง

ผลการวิจัย พบว่า ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.77, S.D. = 0.97) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง ได้แก่ ผู้บริหารเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (ค่าเฉลี่ย = 3.85) ขณะที่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารเอาใจใส่ให้คำปรึกษาและรับฟังเรื่องราวของบุคลากรเป็นรายบุคคล (ค่าเฉลี่ย = 3.64) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดูแลเชิงรายบุคคลยังเป็นประเด็นที่ควรพัฒนา

วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน วัฒนธรรมองค์การ และความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง

ผลการวิจัย พบว่า

1) ด้านความผูกพันต่อองค์การ โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.05, S.D. = 0.98) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ เต็มใจที่จะให้ความช่วยเหลือหน่วยงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จตาม

เป้าหมายขององค์การ (ค่าเฉลี่ย = 4.40) ขณะที่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ หากลาออกจากมหาวิทยาลัยนี้ท่านจะหางานใหม่ยาก (ค่าเฉลี่ย = 3.76) แสดงให้เห็นระดับความผูกพันที่เข้มแข็งของบุคลากร

2) คุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.01, S.D. = 0.98) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง ได้แก่ ให้ความเคารพในการปฏิบัติหน้าที่และสิทธิส่วนตัวของผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย = 4.33) ขณะที่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ได้รับความยุติธรรมจากการประเมินเลื่อนขั้นเงินเดือน (ค่าเฉลี่ย = 3.71) แสดงถึงสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากร

3) วัฒนธรรมองค์การ โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.90, S.D. = 0.89) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง ได้แก่ รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ (ค่าเฉลี่ย = 4.13) ขณะที่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มหาวิทยาลัยมีเป้าหมายที่ชัดเจน แน่นอน และมหาวิทยาลัยมีระบบการให้รางวัลแบบเมื่อบุคลากรทำงานจนประสบความสำเร็จ (ค่าเฉลี่ย = 3.76)

วัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการคุณภาพชีวิตในการทำงาน และวัฒนธรรมองค์การที่มีต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง

ผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการ (LEA) คุณภาพชีวิตในการทำงาน (QWL) และวัฒนธรรมองค์การ (CUL) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์การ (COM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .580, .687 และ .611 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์สูงที่สุด

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า ตัวแปรทั้งสามสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความผูกพันต่อองค์การได้อย่างมีนัยสำคัญ (R^2 = .684, p < .001) โดยคุณภาพชีวิตในการทำงานมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลสูงสุด (β = .500) รองลงมาคือวัฒนธรรมองค์การ (β = .312) ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการมีอิทธิพลโดยตรงในระดับต่ำและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (β = .041)

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม

เส้นทางอิทธิพล	Effect	Boot SE	LLCI	ULCI	p-value
LEA ⟶ QWL ⟶ COM	.214	.051	.122	.331	< .001
LEA ⟶ CUL ⟶ COM	.176	.044	.097	.281	< .001
LEA ⟶ COM	.041	.032	-.018	.097	.118

ผลการทดสอบอิทธิพลทางอ้อมด้วยเทคนิค Bootstrapping พบว่า ภาวะผู้นำการบริหารแบบบูรณาการมิได้ส่งผลโดยตรงต่อความผูกพันต่อองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p > .05) ดังนั้น สมมติฐาน H1 ที่กำหนดว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการมีอิทธิพลทางบวกต่อความผูกพันต่อองค์การจึงไม่ได้รับการสนับสนุนจากผลการวิจัยครั้งนี้ อย่างไรก็ตาม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการยังคงส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อความผูกพันต่อองค์การผ่านคุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยช่วง

ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ไม่คร่อมศูนย์ แสดงให้เห็นบทบาทสำคัญของตัวแปรสื่อกลางในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตารางที่ 3 แสดงสรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	รายละเอียดสมมติฐาน	ผลการทดสอบ	สถานะ
H1	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการมีอิทธิพลทางบวกต่อความผูกพันต่อองค์การ	β = .041, p = .118	ไม่ได้รับการสนับสนุน
H2	คุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นตัวแปรสื่อกลางระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการกับความผูกพันต่อองค์การ	Effect = .214, 95% CI [.122, .331], p < .001	ได้รับการสนับสนุน
H3	วัฒนธรรมองค์การเป็นตัวแปรสื่อกลางระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการกับความผูกพันต่อองค์การ	Effect = .176, 95% CI [.097, .281], p < .001	ได้รับการสนับสนุน

หมายเหตุ: พิจารณาการสนับสนุนสมมติฐานจากระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ของอิทธิพลทางอ้อม

จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าสมมติฐาน H1 ไม่ได้รับการสนับสนุน เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความผูกพันต่อองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่สมมติฐาน H2 และ H3 ได้รับการสนับสนุน โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการส่งผลทางอ้อมต่อความผูกพันต่อองค์การผ่านคุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุป

บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลางมีการรับรู้ภาวะผู้นำ คุณภาพชีวิตในการทำงาน วัฒนธรรมองค์การ และความผูกพันต่อองค์การในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะความผูกพันต่อองค์การมีระดับสูงที่สุด ขณะที่ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การ รองลงมาคือวัฒนธรรมองค์การ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารแบบบูรณาการตามลำดับ

ในเชิงนโยบาย ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏควรมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานและสร้างวัฒนธรรมองค์การเชิงบวกควบคู่กับการพัฒนาภาวะผู้นำ มากกว่าการมุ่งเน้นการควบคุมเชิงโครงสร้างเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความผูกพันและความยั่งยืนขององค์การในระยะยาว

อภิปรายผล

ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่า ภาวะผู้นำมิได้ส่งผลต่อทัศนคติของบุคลากรโดยตรง หากแต่ทำหน้าที่เป็นปัจจัยที่มีบทบาทต่อบรรยากาศการทำงานและระบบคุณค่าภายในองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass and Riggio (2006) และ García-Morales et al. (2012) ที่อธิบายว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งอิทธิพลต่อผลลัพธ์องค์การผ่านกลไกทางวัฒนธรรมและการเรียนรู้ขององค์การ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลางอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดวิสัยทัศน์ สร้างแรงบันดาลใจ และพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบทของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐต้องเผชิญแรงกดดันเชิงสถาบัน ทั้งด้านการแข่งขันและการปฏิรูปการศึกษา ส่งผลให้ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงแบบบูรณาการเพื่อความอยู่รอดขององค์การ (DiMaggio & Powell, 1983)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์การ คุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การอยู่ในระดับมาก โดยความผูกพันต่อองค์การมีระดับสูงที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในบริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการเชื่อมโยงในลักษณะ “การตอบแทนเชิงสังคม” กล่าวได้ว่า เมื่อบุคลากรรับรู้ว่าองค์การให้การสนับสนุนและตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานอย่างเหมาะสม บุคลากรมักพัฒนาเจตคติเชิงบวกและความรู้สึกผูกพันต่อองค์การเพิ่มขึ้น (Blau, 1964) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Perceived Organizational Support ของ Eisenberger et al. (1986) ที่ชี้ว่าการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การนำไปสู่ความผูกพันทางอารมณ์ (affective commitment) ตามกรอบของ Meyer and Allen (1991) นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ดังกล่าวยังได้รับการอธิบายเพิ่มเติมผ่านทฤษฎี Spillover ของ Sirgy et al., (2001) ที่ระบุว่าความพึงพอใจในงานจะล้นทะลักไปสู่ทัศนคติเชิงบวกต่อองค์การในภาพรวม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 คุณภาพชีวิตในการทำงานมีอิทธิพลสูงสุดต่อความผูกพันต่อองค์การ รองลงมาคือวัฒนธรรมองค์การ ขณะที่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการไม่มีอิทธิพลโดยตรง แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรดังกล่าว ซึ่งสามารถอธิบายผ่านแบบจำลองความสัมพันธ์ของเส้นทางอิทธิพล (pathway relationship model) โดยสอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory) ที่อธิบายว่าผู้นำมีบทบาทในการกำหนดเงื่อนไขของการแลกเปลี่ยน ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ของบุคลากรผ่านคุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การ โดยภาวะผู้นำทำหน้าที่เป็น “ตัวกำหนดสภาพแวดล้อมองค์การ” (context-setting mechanism) และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานรวมถึงวัฒนธรรมองค์การ อันเป็นตัวแปรสื่อกลางที่มีผลโดยตรงต่อความผูกพัน ทั้งนี้สอดคล้องกับ García-Morales et al. (2012) ที่เสนอว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารแบบบูรณาการส่งผลต่อผลลัพธ์ผ่านตัวแปรกลางมากกว่าทางตรง และสอดคล้องกับ Avolio et al., (2009) ที่มองว่าผู้นำทำหน้าที่ออกแบบระบบและบริบทมากกว่าการสร้างอิทธิพลโดยตรง

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในรายข้อพบว่า การเอาใจใส่ให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล และระบบการให้รางวัลเมื่อปฏิบัติงานสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยการรับรู้จากบุคลากรต่ำที่สุด ประเด็นนี้สามารถอธิบายได้จากบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง ที่ผู้บริหารมักมีภาระงานบริหารและบริการวิชาการ

ค่อนข้างสูง ทำให้มีข้อจำกัดด้านเวลาในการให้คำปรึกษาและดูแลบุคลากรอย่างใกล้ชิด (Individual Coaching) ประกอบกับข้อจำกัดด้านงบประมาณและระเบียบปฏิบัติของระบบพนักงานมหาวิทยาลัย ที่อาจทำให้การออกแบบระบบประเมินผลและการให้รางวัลยังขาดความยืดหยุ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nongna et al., (2021) ที่ระบุว่า สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมักเผชิญความท้าทายในการจัดสรรรางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจ ยังมีช่องว่างด้านความแม่นยำของการประเมินผลการปฏิบัติงานในปัจจุบัน ระหว่างสมรรถนะหลักของอาจารย์กับภาระงานที่ปฏิบัติจริง

เมื่อพิจารณาในเชิงโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร จะเห็นได้ว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การมิได้ทำหน้าที่เป็นเพียงปัจจัยสนับสนุนการปฏิบัติงานเท่านั้น แต่ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงการรับรู้ภาวะผู้นำของบุคลากรไปสู่ความผูกพันต่อองค์การในระยะยาว กล่าวคือ แม้ผู้นำจะมีบทบาทในการกำหนดวิสัยทัศน์และสร้างแรงจูงใจ แต่หากบุคลากรไม่รับรู้ถึงคุณภาพชีวิตในการทำงานที่เหมาะสม หรือไม่เกิดการยอมรับในค่านิยมและวัฒนธรรมร่วมขององค์การ อิทธิพลของผู้นำอาจไม่สามารถพัฒนาเป็นความผูกพันต่อองค์การได้อย่างยั่งยืน

ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนลักษณะของการบริหารองค์การสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับ “ประสบการณ์การทำงานของบุคลากร” (employee work experience) มากกว่าการใช้อำนาจเชิงโครงสร้างเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะในบริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏที่บุคลากรต้องปฏิบัติงานภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากร ภาระงานที่หลากหลาย และความเปลี่ยนแปลงของนโยบายอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง การที่บุคลากรรับรู้ถึงความเป็นธรรม ความมั่นคงในการทำงาน ความร่วมมือภายในองค์การ และการได้รับการยอมรับจากผู้บริหาร จึงมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความผูกพันเชิงจิตวิทยากับองค์การมากกว่าปัจจัยด้านอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารโดยตรง

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานมีอิทธิพลสูงที่สุดต่อความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาปัจจุบันให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน ความมั่นคงทางวิชาชีพ และบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Walton (1973) และ Sirgy et al., (2001) ที่เสนอว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อความพึงพอใจและทัศนคติของบุคลากรต่อองค์การในระยะยาว

ในขณะเดียวกัน วัฒนธรรมองค์การยังมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมายร่วม ซึ่งช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือภายในองค์การ ทั้งนี้ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการสร้างความผูกพันของบุคลากร หากแต่จำเป็นต้องดำเนินควบคู่ไปกับการยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานและการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การอย่างต่อเนื่อง จึงจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาองค์การที่มั่นคงและยั่งยืนในระยะยาวได้

โดยสรุป การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึง “ระบบอิทธิพลแบบองค์รวม” (integrated influence system) (French & Bell, 1999; Avolio et al., 2009) ที่ภาวะผู้นำ คุณภาพชีวิตในการทำงาน และวัฒนธรรมองค์การทำงานร่วมกันในลักษณะของ relationship pathway กล่าวคือ ภาวะผู้นำ ⟶ คุณภาพชีวิตในการทำงาน/วัฒนธรรมองค์การ ⟶ ความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบ

Organizational Development ของ French and Bell (1999) ที่เน้นการพัฒนาองค์การแบบองค์รวม และมีนัยสำคัญต่อการกำหนดนโยบายการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในระยะยาว (Bass & Riggio, 2006; Meyer & Allen, 1991)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แผนภาพที่ 2 แบบจำลองความสัมพันธ์ของอิทธิพลแบบองค์รวมของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารแบบบูรณาการต่อความผูกพันต่อองค์การผ่านคุณภาพชีวิตในการทำงาน และวัฒนธรรมองค์การ

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงแบบจำลองความสัมพันธ์ของอิทธิพลแบบองค์รวมที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสำคัญในการพัฒนาองค์การ โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการ (LEA) ไม่ได้ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การ (COM) โดยตรง แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรสื่อกลางที่สำคัญประกอบด้วยคุณภาพชีวิตในการทำงาน (QWL) และวัฒนธรรมองค์การ (CUL) ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงอิทธิพลจากผู้นำไปสู่ผลลัพธ์ โดย QWL ถูกระบุว่าเป็นตัวขับเคลื่อนหลักที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อความผูกพันของบุคลากร ขณะที่วัฒนธรรมองค์การทำหน้าที่เป็นฐานค่านิยมร่วมที่ช่วยเสริมสร้างความผูกพันให้มีความมั่นคงและยั่งยืน ความสัมพันธ์ในโมเดลสะท้อนลักษณะของความสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่างตัวแปร โดยผู้นำส่งผลต่อสภาพแวดล้อมการทำงานก่อนจากนั้นสภาพแวดล้อมดังกล่าวจึงส่งผลต่อทัศนคติและความรู้สึกของบุคลากรต่อองค์การ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการมิได้ส่งอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การในลักษณะทางตรง หากแต่ทำหน้าที่เป็น “ปัจจัยกำหนดสภาพแวดล้อมองค์การ” (context-setting mechanism) ที่กำหนดคุณภาพของ

สภาพแวดล้อมการทำงานและหล่อหลอมวัฒนธรรมองค์การ ซึ่งทั้งสองปัจจัยดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความผูกพันของบุคลากรต่อองค์การในระยะยาว โดยเฉพาะในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีโครงสร้างการบริหารและพันธกิจเฉพาะด้านการพัฒนาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้นำในระดับต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการ เช่น การสื่อสารวิสัยทัศน์ การสร้างแรงบันดาลใจ และการส่งเสริมการคิดเชิงนวัตกรรม เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัย การเอาใจใส่และการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลยังมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มหาวิทยาลัยจึงควรสร้างระบบการโค้ชชิ่งแบบรายบุคคล (Individual Coaching) อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อพัฒนาทักษะให้ผู้บริหารสามารถให้คำปรึกษา รับฟังเรื่องราว และดูแลบุคลากรอย่างใกล้ชิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ควรให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน เช่น การปรับปรุงสวัสดิการ ความมั่นคงในอาชีพ และสภาพแวดล้อมการทำงาน ควบคู่กับการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์การที่เน้นความร่วมมือ ความผูกพัน และค่านิยมร่วม ทั้งนี้จากผลการวิจัย การมีระบบการให้รางวัลเมื่อปฏิบัติงานสำเร็จยังมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มหาวิทยาลัยจึงควรออกแบบและกำหนดนโยบายด้านระบบการประเมินผล ระบบค่าตอบแทน และการให้รางวัล (Reward System) ที่มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และโปร่งใส เพื่อเป็นขวัญกำลังใจเมื่อบุคลากรปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความผูกพันของบุคลากรในระยะยาว

1.3 ควรพัฒนานโยบายและระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบบูรณาการ โดยเชื่อมโยงการพัฒนาภาวะผู้นำกับการยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานและการสร้างวัฒนธรรมองค์การ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ด้านความผูกพันต่อองค์การอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ที่สำคัญ คือ แบบจำลองความสัมพันธ์ของอิทธิพลแบบองค์รวม ที่อธิบายว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบบูรณาการส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การผ่านคุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาองค์การในสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ โดยควรให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรและบทบาทของตัวแปรสื่อกลางที่มีผลต่อพฤติกรรมองค์การ

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2566). *แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. 2564–2570 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566*. https://www.ops.go.th/th/policy-plan-spd/higher-education-plan/item/14207-2566-2570

Avolio, B. J., Walumbwa, F. O., & Weber, T. J. (2009). Leadership: Current theories, research, and future directions. *Annual Review of Psychology, 60*, 421–449. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.60.110707.163621

Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). *Transformational leadership* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates. https://doi.org/10.4324/9781410617095

Blau, P. M. (1964). *Exchange and power in social life*. Wiley.

Burns, J. M. (1978). *Leadership*. Harper & Row.

Cameron, K. S., & Quinn, R. E. (2011). *Diagnosing and changing organizational culture* (3rd ed.). Jossey-Bass.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approach* (5th ed.). SAGE Publications.

DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review, 48(2), 147–160.* https://doi.org/10.2307/2095101

Eisenberger, R., Huntington, R., Hutchison, S., & Sowa, D. (1986). Perceived organizational support. *Journal of Applied Psychology, 71*(3), 500–507. https://doi.org/ 10.1037/0021-9010.71.3.500

Field, A. (2013). Discovering statistics using IBM SPSS statistics (4th ed.). SAGE Publications.

French, W. L., & Bell, C. H. (1999). *Organization development* (6th ed.). Prentice Hall.

García-Morales, V. J., Jiménez-Barrionuevo, M. M., & Gutiérrez-Gutiérrez, L. (2012). Transformational leadership influence on organizational performance through organizational learning and innovation. *Journal of Business Research, 65*(7), 1040–1050. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2011.03.029

Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective* (7th ed.). Pearson Prentice Hall.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology, 22*(140), 1–55.

Meyer, J. P., & Allen, N. J. (1991). A three-component conceptualization of organizational commitment. *Human Resource Management Review, 1*(1), 61–89. https://doi.org/10.1016/1053-4822(91)90011-Z

Nongna, C., Junpeng, P., Hong-ngam, J., Podjana, C., & Tang, K. N. (2021). *Creating core competencies and workload-based key outcome indicators of university lecturers' performance assessment: Functional analysis*. Journal of Education and Learning, 10(6), 82–91. https://doi.org/10.5539/jel.v10n6p82

Nunnally, J. C. (1978). Psychometric theory (2nd ed.). McGraw-Hill.

Schein, E. H., & Schein, P. A. (2017). *Organizational culture and leadership* (5th ed.). Wiley.

Sirgy, M. J., Efraty, D., Siegel, P., & Lee, D. J. (2001). A new measure of quality of work life (QWL) based on need satisfaction and spillover theories. *Social Indicators Research, 55*(3), 241–302. https://doi.org/10.1023/A:1010986923468

Walton, R. E. (1973). Quality of working life: What is it? *Sloan Management Review*, *15*(1), 11–21.

Wang, G., Oh, I.-S., Courtright, S. H., & Colbert, A. E. (2011). Transformational leadership and performance across criteria and levels: A meta-analytic review of 25 years of research. *Group & Organization Management, 36*(2), 223–270. https://doi.org/10.1177/1059601111401017

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

Zeng, D., Swatdikun, T., Aujirapongpan, S., & Huang, S.-Z. (2025). *The influence of quality of work life and perceived organizational support on turnover intention in private higher education institutions. Emerging Science Journal, 8* (Special Issue), 335–357. https://doi.org/10.28991/ESJ-2024-SIED1-020

DO FINANCIAL FUNDAMENTALS DRIVE FIRM VALUE? THE MODERATING ROLE OF FIRM SIZE IN AN EMERGING MARKET: EVIDENCE FROM THAILAND

Wattanapong Yodrach
Faculty of Business Administration, Bophit Phimuk Chakkrawat Campus
Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Phanthip Yangklan*
School of Accountancy, Sripatum University
*Corresponding Author E-mail: phanthip.ya@spu.ac.th
Received June 1, 2026; **Revised** July 22, 2026; **Accepted** August 1, 2026

Abstract

This research investigates how financial fundamentals contribute to firm value and examines the moderating role of firm size in an emerging market characterized by economic uncertainty. The analysis covers 2,565 firm-year observations from 579 companies listed on the Stock Exchange of Thailand over the period 2021–2025. Financial information was gathered from Bloomberg databases and publicly available corporate reports. The study employed panel-data regression analysis. Both fixed-effects and random-effects models were estimated, with model selection based on the Hausman test. Firm-clustered robust standard errors were used to improve the robustness of the estimation, while profitability (ROA) and firm growth were included as control variables.

Key findings can be summarized as follows:

1. Cash flow generated from operating activities emerged as the strongest factor associated with firm value, indicating that investors place considerable emphasis on firms' ability to sustain internal funding capacity and withstand financial uncertainty.

2. Firms with more efficient asset utilization tended to achieve higher market valuations, whereas debt financing did not appear to play a meaningful role in explaining differences in firm value.

3. Organizational size showed little evidence of altering the relationships between financial fundamentals and firm value. However, the interaction between operating cash flow and firm size was positive, suggesting that the valuation benefits of strong cash-generation capability become more pronounced among larger firms.

Taken together, the findings indicated that investors increasingly focus on operational effectiveness and long-term cash-generation capacity when assessing corporate value in emerging market environments. These findings contribute to the literature on firm valuation by providing evidence from Thailand and offer practical implications for corporate managers and investors seeking to enhance firm value through

stronger operating performance, efficient resource utilization, and sustainable cash-flow management.

Keywords: Firm Value, Financial Fundamentals, Operating Cash Flow, Capital Structure, Tobin's Q

Introduction

Firm value is one of the most important objectives in corporate finance because it reflects investors' expectations regarding firms' future growth, financial sustainability, and long-term performance. In capital markets, investors increasingly rely on financial information to evaluate firms' operational quality, financial stability, and competitive capability. Prior studies suggest that transparent and reliable financial information reduces information asymmetry, improves investor confidence, and enhances market valuation (Healy & Palepu, 2001; Dechow et al., 2010).

In recent years, the importance of financial fundamentals has increased due to economic uncertainty, rising interest rates, inflationary pressure, and financial market volatility (Mazur et al., 2021). In Thailand, the post-pandemic period (2021–2025) was marked by heightened capital market volatility, making firms' financial resilience an increasingly important consideration in investors' valuation decisions. Under these conditions, investors place greater emphasis on firms' operational sustainability and cash-generating ability rather than organizational scale alone. Firms capable of generating stable operating cash flow and utilizing assets efficiently are therefore more likely to gain investor confidence and achieve higher market valuation (Ngo et al., 2023; Jung & Choi, 2024; Veerhoek, 2024).

Financial fundamentals are widely recognized as important determinants of firm value. Capital structure reflects firms' financing decisions and financial risk. Asset management efficiency represents firms' ability to utilize resources effectively, while operating cash flow reflects internal liquidity generation and operational sustainability. These indicators are considered important signals used by investors to evaluate firm quality and future economic prospects (Frank & Goyal, 2009; Penman, 2013). However, prior empirical findings remain inconclusive. Some studies report positive relationships between financial fundamentals and firm value, whereas others find weak or insignificant effects depending on firm characteristics and market conditions (Marchica & Mura, 2010; Jung & Choi, 2024).

Organizational scale is often considered a factor that may affect investors' assessment of corporate financial information. Large firms generally possess greater operational resources and stronger access to capital markets, whereas smaller firms are

more likely to encounter financing limitations and business uncertainty. These differences may influence the extent to which financial fundamentals are reflected in market valuation. However, evidence concerning the conditional effect of firm size on the relationship between financial fundamentals and firm value remains relatively scarce, particularly in the context of developing economies (Cheng et al., 2013; Le et al., 2024).

To provide further insight into this issue, the present research evaluates the association between financial fundamentals and firm value while considering the potential influence of organizational size. The analysis is based on panel data obtained from companies listed on the Stock Exchange of Thailand during 2021–2025. Particular attention is given to three key financial dimensions: capital structure, asset utilization efficiency, and operating cash flow. Through this approach, the study seeks to enhance understanding of how investors assess corporate value in an environment characterized by economic volatility.

The study offers several contributions. First, it combines multiple financial indicators within a single analytical framework rather than examining them separately, allowing a more comprehensive assessment of factors associated with firm value. Second, it explores whether differences in organizational scale alter the relevance of financial information in market valuation. Finally, the findings suggest that investors place greater emphasis on operational effectiveness and the ability to generate sustainable cash flows than on firm size itself when making valuation judgments during uncertain economic periods.

Research objectives

1. To examine the influence of financial fundamentals on firm value among firms listed on the Stock Exchange of Thailand.

2. To investigate the moderating role of firm size in the relationship between financial fundamentals and firm value.

3. To provide empirical evidence regarding investor valuation behavior in an emerging market under conditions of economic uncertainty.

Literature Review

Financial Fundamentals and Firm Value

Firm value reflects investors' expectations regarding firms' future performance and financial sustainability. Financial fundamentals derived from accounting information are important determinants of firm value because they signal firms' operational quality

and financial stability (Penman, 2013; Koller et al., 2020;). Investors increasingly rely on these indicators when evaluating firms under economic uncertainty.

Financial fundamentals comprise capital structure, asset management efficiency, and operating cash flow. Together, these dimensions capture key aspects of firms' financing, operating efficiency, and liquidity generation that are relevant to firm valuation. Capital structure reflects financing decisions and financial risk, asset management efficiency captures firms' ability to utilize resources effectively, and operating cash flow represents internal liquidity generation and operational sustainability. Prior studies suggest that stronger operational efficiency and cash-generation capability enhance firm value and investor confidence (Masulis, 1983; Rajan & Zingales, 1995; Fama & French, 1998; Marchica & Mura, 2010; Ngo et al., 2023). Financial flexibility further supports firm value by enabling firms to undertake profitable investments and strengthen financial resilience (Marchica & Mura, 2010; Butt et al., 2023).

The relationship between financial fundamentals and firm value is supported by Agency Theory, Trade-off Theory, and Information Asymmetry Theory. Agency Theory suggests that reliable financial information reduces agency costs (Jensen & Meckling, 1976), Trade-off Theory explains firms' financing decisions to maximize firm value (Myers, 2001), and Information Asymmetry Theory emphasizes that transparent financial reporting reduces uncertainty and improves investor confidence (Healy & Palepu, 2001).

Despite strong theoretical support, empirical findings remain mixed. While some studies report positive relationships between financial fundamentals and firm value, others find weak or insignificant effects depending on institutional environments, firm characteristics, and market conditions (Claessens & Yurtoglu, 2013; Vo & Ellis, 2017; Bui et al., 2023). Evidence from Vietnam indicates that growth, firm size, capital structure, and profitability influence enterprise value (Dang et al., 2019). Consistent with this view, evidence from Thailand suggests that higher leverage tends to reduce firm value (Wongyai et al., 2017), whereas stronger operational efficiency enhances market valuation (Choomnirat & Ritthidach, 2023). These findings imply that investors do not respond equally to all financial fundamentals. Instead, different dimensions of financial performance may exert different valuation effects depending on market characteristics and institutional settings. Therefore, further evidence from the Thai capital market remains necessary to clarify the relative importance of capital structure, operational efficiency, and operating cash flow in explaining firm value.

Based on the literature discussed above, the following hypotheses are proposed:

H1: Capital structure (DR) is negatively associated with firm value.

H2: Asset management efficiency (TAT) is positively associated with firm value.

H3: Operating cash flow (CFOTA) is positively associated with firm value.

Firm Size and Investor Valuation Behavior

Firm size is widely recognized as a factor influencing investors' assessment of corporate financial information. Large firms generally benefit from greater resource availability and easier access to external capital, whereas smaller firms face greater financing constraints and business uncertainty. These differences may affect the extent to which financial information is reflected in market valuation.

Existing studies indicate that firm-specific characteristics can influence the usefulness of financial information in explaining corporate performance and investment outcomes (Cheng et al., 2013; Le et al., 2024). However, empirical evidence regarding the moderating role of firm size remains inconclusive. While some studies suggest that larger firms benefit more from stronger financial fundamentals because of greater investor confidence and resource availability, others report that firm size has limited influence once firms' financial performance and operating efficiency are taken into account. These mixed findings suggest that the moderating effect of firm size may vary across firm characteristics and market environments, providing the basis for examining firm size as a moderator in this study (Cheng et al., 2013; Le et al., 2024).

Drawing on these arguments, the following hypotheses are proposed:

H4: Firm size moderates the relationship between capital structure (DR) and firm value.

H5: Firm size moderates the relationship between asset management efficiency (TAT) and firm value.

H6: Firm size moderates the relationship between operating cash flow (CFOTA) and firm value.

Knowledge Gap and Research Development

Previous studies indicate that financial fundamentals play important roles in explaining firm value. However, prior research has primarily focused on isolated financial indicators such as leverage, profitability, or liquidity rather than integrating multiple dimensions of financial fundamentals within a unified empirical framework. Although financial fundamentals have been widely examined, previous research has reported varying results, indicating that their influence on firm value may depend on the economic and institutional setting in which firms operate.

Although firm size has frequently been discussed as a relevant organizational attribute, relatively little is known about whether it alters the way financial fundamentals are reflected in firm value. Existing research has largely concentrated on direct

associations, while the potential influence of organizational scale on investor evaluation of financial information has received considerably less attention.

To address this issue, the present study introduces an integrated framework that combines capital structure, asset utilization efficiency, operating cash flow, and firm size in explaining firm value among Thai listed companies. By examining these factors simultaneously, the study seeks to enhance understanding of investor valuation behavior in an emerging economy facing uncertain business conditions.

Research Framework

This study examines the relationship between capital structure, asset management efficiency, operating cash flow, and firm value. The framework is grounded in Agency Theory, Trade-off Theory, and Information Asymmetry Theory. Firm size serves as a moderating variable, whereas profitability and firm growth are included as control variables.

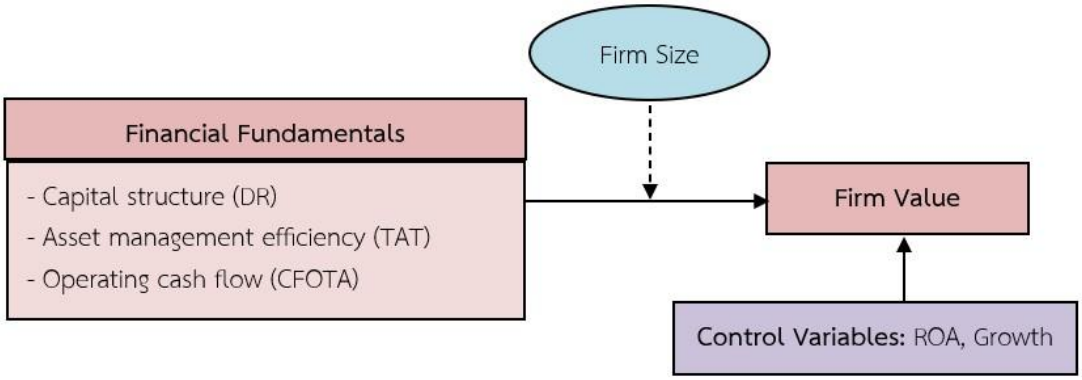

Figure 1 shows conceptual framework

Research Methodology

Sample Selection and Data Sources

This study employed a quantitative research design using secondary panel data obtained from companies listed on the Stock Exchange of Thailand (SET) during 2021–2025. The sample was selected using purposive sampling, whereby all listed companies meeting the predefined selection criteria were included in the analysis. Financial institutions, insurance companies, mutual funds, and other financial-service firms were excluded because they operate under industry-specific regulatory frameworks and accounting standards, possess substantially different capital structures and financial reporting practices, and therefore are not directly comparable with non-financial firms. Companies with incomplete financial information during the study period were also

excluded. After applying these criteria, the final sample consisted of 2,565 firm-year observations from 579 non-financial listed companies.

Variable Measurement

The variables included in this study and their measurements are presented in Table 1.

Table 1 Shows variable definitions and measurements

Variable	Symbol	Measurement
Dependent Variable		
Firm Value	TQ	(Market Value of Equity + Total Debt) / Total Assets
Independent Variable		
Capital Structure	DR	Total Debt / Total Assets
Asset Management Efficiency	TAT	Sales / Total Assets
Operating Cash Flow	CFOTA	Operating Cash Flow / Total Assets
Moderating Variable		
Firm Size	SIZE	Ln (Total Assets)
Control Variable		
Profitability	ROA	Net Income / Total Assets
Firm Growth	GROWTH	(Sales_t – Sales_t–1) / Sales_t–1

Data Analysis

Prior to estimation, continuous variables were winsorized at the 1st and 99th percentiles to mitigate the influence of extreme observations. The empirical analysis combined descriptive statistics, correlation analysis, and panel-data techniques. Both fixed-effects and random-effects specifications were considered, with model selection guided by the Hausman test. To enhance estimation reliability, firm-clustered robust standard errors and year-specific indicators were incorporated into the regressions. Potential multicollinearity was assessed through correlation coefficients and variance inflation factors, with VIF values ranging from 1.045 to 1.496, suggesting no meaningful collinearity concerns. In addition, liquidity was introduced as an alternative control variable to assess the stability of the reported results.

Regression Models

This study employs panel regression models to examine the effects of financial fundamentals on firm value and the moderating role of firm size. The models incorporate capital structure (DR), asset management efficiency (TAT), operating cash

flow (CFOTA), and interaction terms between firm size and financial fundamentals to test the proposed hypotheses.

Main Effects Model (Main Model)

$$TQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 DR_{it} + \beta_2 TAT_{it} + \beta_3 CFOTA_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 GROWTH_{it} + \varepsilon_{it}$$

Model 1: Moderating role of firm size on the relationship between capital structure and firm value

$$TQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 DR_{it} + \beta_2 TAT_{it} + \beta_3 CFOTA_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 (DR \times SIZE)_{it} + \beta_6 ROA_{it} + \beta_7 GROWTH_{it} + \varepsilon_{it}$$

Model 2: Moderating role of firm size on the relationship between asset utilization efficiency and firm value

$$TQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 DR_{it} + \beta_2 TAT_{it} + \beta_3 CFOTA_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 (TAT \times SIZE)_{it} + \beta_6 ROA_{it} + \beta_7 GROWTH_{it} + \varepsilon_{it}$$

Model 3: Moderating role of firm size on the relationship between operating cash flow and firm value

$$TQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 DR_{it} + \beta_2 TAT_{it} + \beta_3 CFOTA_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 (CFOTA \times SIZE)_{it} + \beta_6 ROA_{it} + \beta_7 GROWTH_{it} + \varepsilon_{it}$$

Research Results

1. Research Objective 1: The findings revealed that operating cash flow and asset management efficiency positively influenced firm value, while capital structure exhibited a positive but statistically insignificant relationship with firm value.

Table 2 Shows descriptive statistics

Variable	Mean	Median	S.D.	Min	Max
TQ	1.278	0.998	0.867	0.401	5.587
DR	22.911	20.101	19.332	0.000	66.514
TAT	0.677	0.548	0.600	0.017	3.174
CFOTA	0.064	0.059	0.087	-0.193	0.314
SIZE	22.738	22.528	1.545	18.869	28.872
ROA	3.521	3.416	7.122	-21.792	23.159
GROWTH	0.099	0.026	0.493	-0.785	3.161

Table 2 reports the descriptive statistics of the study variables. Tobin's Q recorded an average value of 1.278, suggesting that market valuations generally exceeded book values during the study period. Operating cash flow exhibited a positive mean value, while asset management efficiency reflected relatively effective utilization of corporate resources. The descriptive statistics further indicate moderate variation in firm size and profitability across the observations.

Table 3 Shows correlation matrix

Variable	TQ	DR	TAT	CFOTA	SIZE	ROA	GROWTH
TQ	1						
DR	-0.070***	1					
TAT	0.148***	-0.103***	1				
CFOTA	0.316***	-0.197***	0.260***	1			
SIZE	-0.045**	0.466***	-0.116***	-0.016	1		
ROA	0.298***	-0.242***	0.285***	0.490***	0.041**	1	
GROWTH	0.053***	0.023	0.093***	0.007	0.065***	0.165***	1

Note: *** p < **0.01**, ** p < **0.05**, * p < **0.10**

Table 3 presents the correlation matrix of the study variables. Operating cash flow, asset management efficiency, profitability, and firm growth were positively related to firm value, whereas debt ratio and firm size showed negative associations. Among the explanatory variables, operating cash flow displayed the strongest correlation with firm value. Furthermore, the correlations among the independent variables remained well below the commonly accepted threshold of 0.80, suggesting that multicollinearity is unlikely to be a concern in the analysis.

Table 4 Shows panel regression results

Variables	Main Model	Model 1 (DR)	Model 2 (TAT)	Model 3 (CFOTA)
Constant	2.390*** (0.293)	2.425*** (0.498)	2.885*** (0.415)	2.908*** (0.336)
DR	0.002 (0.001)	0.014 (0.015)		
TAT	0.106*** (0.032)		-0.580 (0.489)	
CFOTA	2.143*** (0.239)			-6.333* (3.405)
SIZE	-0.052*** (0.013)	-0.044** (0.022)	-0.067*** (0.018)	-0.071*** (0.015)
DR × SIZE		-0.001 (0.001)		
TAT × SIZE			0.032 (0.021)	
CFOTA × SIZE				0.381** (0.151)
ROA	0.024*** (0.003)	0.040*** (0.003)	0.036*** (0.003)	0.025*** (0.003)

Variables	Main Model	Model 1 (DR)	Model 2 (TAT)	Model 3 (CFOTA)
GROWTH	0.060 (0.038)	0.043 (0.039)	0.034 (0.039)	0.071* (0.038)
Observations	2,565	2,565	2,565	2,565
Number of firms	579	579	579	579
Within R^2	0.198	0.157	0.166	0.195
F-statistic	35.108	30.358	30.760	30.118
Prob > F	0.000	0.000	0.000	0.000
Firm Fixed Effects	Yes	Yes	Yes	Yes
Year Dummies	Yes	Yes	Yes	Yes

Note: Variable definitions and measurement formulas are presented in Table 1. Robust standard errors clustered at the firm level are reported in parentheses. Firm fixed effects and year dummies are included in all models. ***, **, and * denote statistical significance at the 1%, 5%, and 10% levels, respectively.

Table 4 indicates that operating cash flow and asset management efficiency were positively related to firm value, while capital structure showed no significant effect. Firm size was negatively associated with firm value across most specifications. The interaction terms involving debt ratio and asset management efficiency were not significant, whereas the interaction between operating cash flow and firm size was positive and significant, implying a stronger valuation effect of operating cash flow among larger firms

2. Research Objective 2: Table 4 indicates that firm size did not significantly alter most of the relationships between financial fundamentals and firm value. Nevertheless, the interaction between operating cash flow and firm size was positive and statistically significant, suggesting that the association between operating cash flow and firm value becomes stronger among larger firms

3. Research Objective 3: The results imply that operational efficiency and cash-generation capability are important considerations in firm valuation. The findings further highlight the relevance of financial quality and operational sustainability in shaping market valuation within an environment characterized by economic uncertainty.

Discussion

The findings addressing the first research objective indicate that financial fundamentals play an important role in explaining firm value. Among the examined variables, operating cash flow exerted the strongest positive effect, followed by asset management efficiency, suggesting that investors place greater emphasis on firms' ability

to generate sustainable cash flows and utilize resources efficiently than on financing decisions alone. Operating cash flow reflects firms' financial strength and operational sustainability, whereas efficient asset utilization signals effective managerial capability. These findings support Information Asymmetry Theory, which argues that high-quality financial information reduces uncertainty and improves investors' assessment of firm quality (Healy & Palepu, 2001). They are also consistent with prior studies showing that investors increasingly rely on cash-generation capability and operational efficiency when evaluating firms under uncertain economic conditions (Marchica & Mura, 2010; Ngo et al., 2023; Jung & Choi, 2024).

In contrast, capital structure did not significantly influence firm value, leading to the rejection of H1. This result suggests that investors in the Thai capital market placed greater emphasis on firms' operating performance, liquidity generation, and financial resilience than on leverage during the post-pandemic period. Between 2021 and 2025, many firms increased debt financing primarily to maintain liquidity and support business continuity amid heightened economic uncertainty. Consequently, leverage may not have been interpreted by investors as a value-enhancing signal. This finding differs from evidence reported in several developed markets, where investors generally place greater emphasis on capital structure when evaluating firms because of greater market efficiency and lower information asymmetry (Fama & French, 1998; Frank & Goyal, 2009).

Regarding the second research objective, organizational size exhibited only a limited moderating role in the relationship between financial fundamentals and firm value. Although most interaction effects were insignificant, the positive interaction between operating cash flow and firm size indicates that the valuation benefits of strong cash-generation capability become more pronounced among larger firms. This finding suggests that firm size alone does not enhance market valuation; rather, larger firms are rewarded when they demonstrate superior operating performance and sustainable cash-generation capability. The results are consistent with previous studies emphasizing that investors increasingly value firms with strong financial resilience during periods of economic uncertainty (Ngo et al., 2023; Jung & Choi, 2024).

The third research objective further indicates that investor valuation in emerging markets is increasingly driven by operational quality and internal financial strength rather than by traditional indicators such as leverage or organizational size. These findings reinforce Information Asymmetry Theory by demonstrating that reliable financial information enhances investor confidence and reduces uncertainty (Healy & Palepu, 2001). Overall, the study contributes to the literature by showing that investors in the Thai capital market prioritize operational efficiency, sustainable cash-generation

capability, and financial resilience when assessing firm value under conditions of economic uncertainty.

New Knowledge from the Research

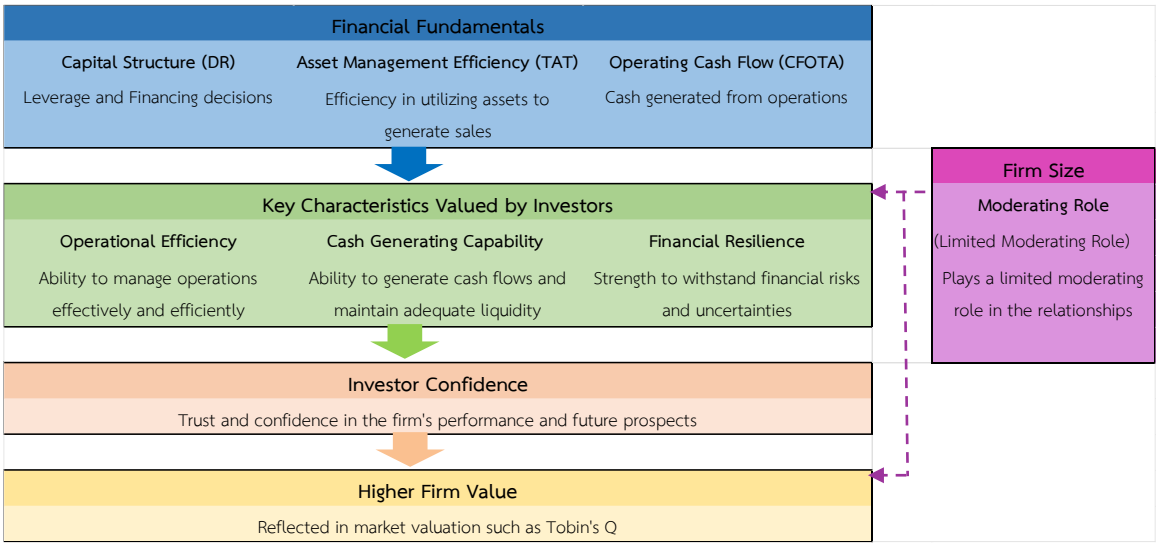

Figure 2 Shows new knowledge framework of financial fundamentals and firm value

This study provides evidence that the valuation relevance of financial fundamentals is not determined solely by organizational size. Instead, market valuation appears to be driven primarily by indicators reflecting operational capability and internal financial strength. The findings suggest that operating cash flow and asset management efficiency represent key mechanisms through which financial fundamentals are translated into firm value, while the contribution of firm size remains comparatively limited. This perspective offers a broader understanding of investor valuation behavior in emerging market environments characterized by economic uncertainty.

Conclusion

The results indicate that firm value is influenced more by financial quality than by organizational scale. Operating cash flow emerged as the strongest determinant of firm value, followed by asset management efficiency, whereas capital structure and firm size showed limited influence. These findings suggest that investors place greater emphasis on firms' financial strength, operational capability, and sustainable cash-generation than on leverage or organizational scale. Theoretically, the study extends Agency Theory, Information Asymmetry Theory, and Trade-off Theory by highlighting the greater valuation relevance of operational capability and cash-generation capacity in

emerging markets. Managerially, the findings suggest that improving operational efficiency, cash flow quality, and financial resilience may enhance firm value.

Recommendation

Recommendation for utilizing research findings

The findings suggest that corporate executives should prioritize improving operating cash flow quality and asset utilization to enhance firm value. In practice, firms may strengthen cash flow by improving working capital management, accelerating receivables collection, and optimizing inventory levels during periods of economic uncertainty. Investors may also use operating cash flow and asset management efficiency as key indicators when evaluating firms' long-term sustainability. From a policy perspective, the Stock Exchange of Thailand (SET) and the Securities and Exchange Commission of Thailand (SEC) may encourage listed companies to enhance disclosures related to operating cash flow sustainability and asset utilization efficiency to reduce information asymmetry and improve investor confidence.

Recommendation for further research

Future research may incorporate additional factors, such as corporate governance, ESG performance, innovation capability, or digital transformation, to further explain firm value. Comparative studies across industries and between emerging and developed markets may provide deeper insights into investor valuation behavior. Future studies may also employ alternative measures of firm value and financial performance to enhance the robustness and generalizability of the findings.

References

Bui, T. N., Nguyen, X. H., & Pham, K. T. (2023). The effect of capital structure on firm value: A study of companies listed on the Vietnamese stock market. *International Journal of Financial Studies, 11*(3), 1-20. https://doi.org/10.3390/ijfs11030100

Butt, A. A., Shahzad, A., Ghaffar, B., & Bilal, S. (2023). Financial flexibility and firm behavior: Evidence from emerging market. *Research Journal for Societal Issues, 5*(1), 382–394. https://doi.org/10.56976/rjsi.v5i1.128

Cheng, M., Dhaliwal, D., & Zhang, Y. (2013). *Does investment efficiency improve after the disclosure of material weaknesses in internal control over financial reporting? Journal of Accounting and Economics, 56*(1), 1–18. https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2013.03.001

Choomnirat, R., & Ritthidach, P. (2023). Relationship between operational efficiency and firm value of the listed companies in Thailand sustainability investment. *UTCC Academic Journal Humanities and Social Sciences*, *43*(2), 39–60. https://utccjournal.utcc.ac.th/432/39_60.pdf

Claessens, S., & Yurtoglu, B. B. (2013). Corporate governance in emerging markets: A survey. *Emerging Markets Review, 15*, 1–33. https://doi.org/10.1016/j.ememar.2012.03.002

Dang, H. N., Vu, V. T. T., Ngo, X. T., & Hoang, H. T. V. (2019). Study the impact of growth, firm size, capital structure, and profitability on enterprise value: Evidence of enterprises in Vietnam. *Journal of Corporate Accounting & Finance, 30*(1), 144–160. https://doi.org/10.1002/jcaf.22371

Dechow, P. M., Ge, W., & Schrand, C. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of Accounting and Economics, 50*(2–3), 344–401. https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2010.09.001

Fama, E. F., & French, K. R. (1998). Taxes, financing decisions, and firm value. *The Journal of Finance, 53*(3), 819–843. https://doi.org/10.1111/0022-1082.00036

Frank, M. Z., & Goyal, V. K. (2009). Capital structure decisions: Which factors are reliably important? *Financial Management, 38*(1), 1–37. https://doi.org/10.1111/j.1755-053X.2009.01026.x

Healy, P. M., & Palepu, K. G. (2001). Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature. *Journal of Accounting and Economics*, *31*(1–3), 405–440. https://doi.org/10.1016/S0165-4101(01)00018-0

Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics, 3*(4), 305–360. https://doi.org/10.1016/0304-405X(76)90026-X

Jung, S., & Choi, A. (2024). The value of cash around COVID-19: Insights from business activities. *The North American Journal of Economics and Finance, 74*, Article 102199. https://doi.org/10.1016/j.najef.2024.102199

Koller, T., Goedhart, M., & Wessels, D. (2020). *Valuation: Measuring and managing the value of companies* (7th ed.). John Wiley & Sons.

Le, H. T. M., Lai, C.-P., Phan, V. H., & Pham, V. T. (2024). Financial reporting quality and investment efficiency in manufacturing firms: The role of firm characteristics in an emerging market. *Journal of Competitiveness, 16*(1), 62–78. https://doi.org/10.7441/joc.2024.01.04

Marchica, M.-T., & Mura, R. (2010). Financial flexibility, investment ability, and firm value: Evidence from firms with spare debt capacity. *Financial Management, 39*(4), 1339–1365. https://doi.org/10.1111/j.1755-053X.2010.01115.x

Masulis, R. W. (1983). The impact of capital structure change on firm value: Some estimates. *The Journal of Finance, 38*(1), 107–126. https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1983.tb03629.x

Mazur, M., Dang, M., & Vega, M. (2021). COVID-19 and the March 2020 stock market crash: Evidence from S&P1500. *Finance Research Letters, 38*, Article 101690. https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101690

Myers, S. C. (2001). Capital structure. *Journal of Economic Perspectives, 15*(2), 81–102. https://doi.org/10.1257/jep.15.2.81

Ngo, N.-Q.-N., Nguyen, M.-D., Do, U.-N., & Nguyen, T.-T.-H. (2023). The relationship between firm financial distress, firm life cycle and firm cash holdings of non-financial listed Vietnamese companies. *Journal of International Business and Entrepreneurship Development, 15*(1), 29–60. https://doi.org/10.1504/JIBED.2023.131468

Penman, S. H. (2013). *Financial statement analysis and security valuation* (5th ed.). McGraw-Hill Education.

Rajan, R. G., & Zingales, L. (1995). What do we know about capital structure? Some evidence from international data. *The Journal of Finance, 50*(5), 1421–1460. https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1995.tb05184.x

Veerhoek, J. P. (2024). The value of corporate cash holdings during the COVID-19 pandemic. *Applied Economics, 56*(53), 6821–6838. https://doi.org/10.1080/00036846.2023.2276089

Vo, X. V., & Ellis, C. (2017). An empirical investigation of capital structure and firm value in Vietnam. *Finance Research Letters, 22*, 90–94. https://doi.org/10.1016/j.frl.2016.10.014

Wongyai, S., Chaiyakhet, N., & Neerapattanakun, D. (2017). The relationship between capital structure and firm value: A case study of listed companies in the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Business Administration and Social Sciences Ramkhamhaeng University*, *1*(3), 1–17. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/kkbsjournal/article/view/161227/116239

CREATING TO COMMUNICATE: HOW PROJECT-BASED LEARNING THROUGH VLOG CREATION ENHANCES GRAMMAR LEARNING IN EFL UNIVERSITY CLASSROOMS

Paweena Jaruteerapan*
Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Thailand
*Corresponding Author E-mail: jpaweena@tsu.ac.th
Received May 7, 2026; **Revised** July 24, 2026; **Accepted** August 6, 2026

Abstract

While grammar remains a central component of language learning, persistent challenges remain in enabling learners to apply grammatical knowledge in authentic communicative contexts. Traditional grammar instruction, which relies heavily on textbooks and drill-based exercises, often results in inert knowledge that is difficult to apply spontaneously in real-world communicative context. This study investigates how Project-Based Learning (PBL) through vlog creation enhances the development and application of grammatical knowledge among EFL university students. A mixed-methods design was employed with eleven groups of English-major students (n = 79). These students enrolled in an English grammar course and completed a group-based vlog project as part of the course assessment. Quantitative data were collected through grammar pretests, posttests, and questionnaires. The data were analyzed using descriptive statistics and paired-samples t-test. Students' vlog performances were evaluated with inter-rater reliability using a five-level rubric-based framework. In addition, qualitative data from reflective reports were analyzed thematically to capture learners' experiences in the vlog project. The findings were as follows:

(1) Students demonstrated a statistically significant improvement in grammatical knowledge from pretest to posttest, with posttest mean scores significantly higher than pretest mean scores, $t(78) = -11.92$, $p < .001$.

(2) Students' ability to use grammar in communication was evident in the strongest development in the meaning and use dimensions of their vlogs, as further supported by qualitative data from reflective reports.

The results suggest that vlog-based PBL provides an effective pedagogical approach for integrating grammar instruction with communicative language use in English language teaching. The study also offers practical implications for ELT educators to develop more effective teaching practices that promote greater learner engagement.

Keywords: English grammatical knowledge, English grammatical use, project-based learning, Three- dimensional grammar framework, vlogs

Introduction

English Language Teaching (ELT) in the twenty-first century has increasingly shifted to respond to learners' needs and the demands of a rapidly changing world. This shift reflects a gradual move away from traditional teacher-centered instruction toward more learner-centered approaches that emphasize communicative competence through meaningful and real-life tasks (Merrill, 2013). A similar transformation can be observed in grammar instruction, which has evolved from rule memorization and repetitive drills (Bikowski, 2018) to more communicative and meaning-focused approaches (Nassaji & Fotos, 2011). Despite these developments, previous studies indicate that traditional grammar teaching methods such as grammar translation and textbook-based instruction may not sufficiently support learners in applying grammatical knowledge in authentic communication (Williams, 2003). This often results in inert knowledge (Larsen-Freeman, 2003), which refers to explicit grammatical knowledge that learners are unable to apply spontaneously in real communication.

Although various learner-centered strategies have been proposed to address this issue (Pawlak, 2021), there remains a need for further research into approaches that can bridge the gap between grammatical knowledge and actual language use in meaningful contexts. Accordingly, Pawlak (2021) emphasizes the importance of varied, learner-centered strategies that support learner autonomy and foster effective grammar learning. One such approach is Project-Based Learning (PBL), which enables students to connect classroom knowledge with real-world situations by applying English in meaningful, diverse, and relevant contexts. Project-Based Learning (PBL) provides an appropriate pedagogical framework for integrating vlog creation into English language instruction. Although previous studies have demonstrated the benefits of vlog-based learning in promoting communication skills, limited research has examined its effectiveness in developing grammatical knowledge and its use, particularly among Thai EFL university students. In response to the need for further research on innovative approaches to grammar instruction, this study explores two areas: Project-Based Learning (PBL) and vlog-based learning. The study is expected to provide valuable insights into the potential benefits of vlog-based PBL in ELT. Of particular relevance is the teaching of grammar, which is often a challenge for both learners and teachers.

Research Objectives

1. To examine the effectiveness of Project-Based Learning through vlog creation in developing students' English grammatical knowledge; and

2. To investigate the effectiveness of Project-Based Learning through vlog creation on students' use of English grammatical knowledge in real-world contexts.

Literature Review

Grammatical knowledge and grammatical use

Grammar refers to the forms and structures of a language that govern how words are combined to convey meaning. Traditionally, grammar instruction has emphasized learning and applying grammatical rules to produce accurate sentences (Thornbury, 2001). However, contemporary linguists broadly view grammar as a system that helps people communicate clearly and predictably within the structure of their language (DeCapua, 2017). In this regard, Larsen-Freeman (2003) proposes a three-dimensional framework that conceptualizes grammar as the integration of *form* (the structure of language), *meaning* (the semantic purpose), and *use* (the appropriateness of grammar in context). To integrate pragmatic skills into instruction, grammar teaching should go beyond structural accuracy to include how and when grammar is used in everyday communication. Recent research reflects different views on how grammar is best learned. Skill acquisition theory suggests that explicit grammatical knowledge can gradually develop into accurate grammatical use through intensive practice (DeKeyser, 2015). However, other scholars highlight the importance of meaningful exposure to grammar within communicative contexts to support effective grammatical development (Ellis, 2006). The effectiveness of practice depends on whether it is meaningful, contextualized, and connected to communicative use (Nikouee & Oba, 2025). To address these perspectives, Long (1991) proposed a focus on form (FonF), which draws learners' attention to linguistic forms during meaningful communication. This approach aligns with the view that grammar learning should extend beyond *form* to include *meaning* and *use*. Building on this perspective, the study examines how students applied their grammatical knowledge through a vlog-creation project. The goal is not only grammar accuracy, but also contextual appropriateness in authentic communication. This approach helps shift grammar learning away from memorizing rules toward using language in real communicative situations.

Project-based learning through vlog creation

Project-based learning (PBL) is grounded in constructivist theory, which emphasizes learners' active role in constructing knowledge through interaction with their environment and others (Vygotsky, 1978). It also aligns with experiential learning theory (Kolb, 1984) by engaging learners in meaningful learning experiences. In language learning, PBL provides conditions that support the integration of grammatical *form,*

meaning, and *use*, particularly when implemented through vlog creation. Recent studies indicate a growing interest in PBL and vlogs in ELT, with findings suggesting positive outcomes, including improvements in learners' oral proficiency (Spring, 2020), and increased engagement and motivation (Jung, 2021). Although grammar is rarely treated as a central focus, several studies report secondary gains in learners' accuracy and grammatical awareness during language development (e.g., Sadaf et al., 2024). However, findings remain mixed, with some studies reporting improvements in accuracy but limitations in fluency or no significant gains in measurable outcomes such as pretest and posttest scores (Saputro et al., 2020; Nguyen, 2021). These inconsistencies suggest that while vlog-based PBL has pedagogical potential, its impact on grammar development is complex and context-dependent.

Despite growing research on PBL and vlog-based instruction in EFL contexts, most studies have largely emphasized speaking skills, with grammar often addressed indirectly. Research specifically examining the role of vlog-based PBL in developing students' grammatical knowledge and its use in practice remains limited. Therefore, this study addresses this gap by investigating the extent to which vlog-based PBL enhances the development of learners' grammatical knowledge and their ability to use grammar in meaningful contexts.

Research Framework

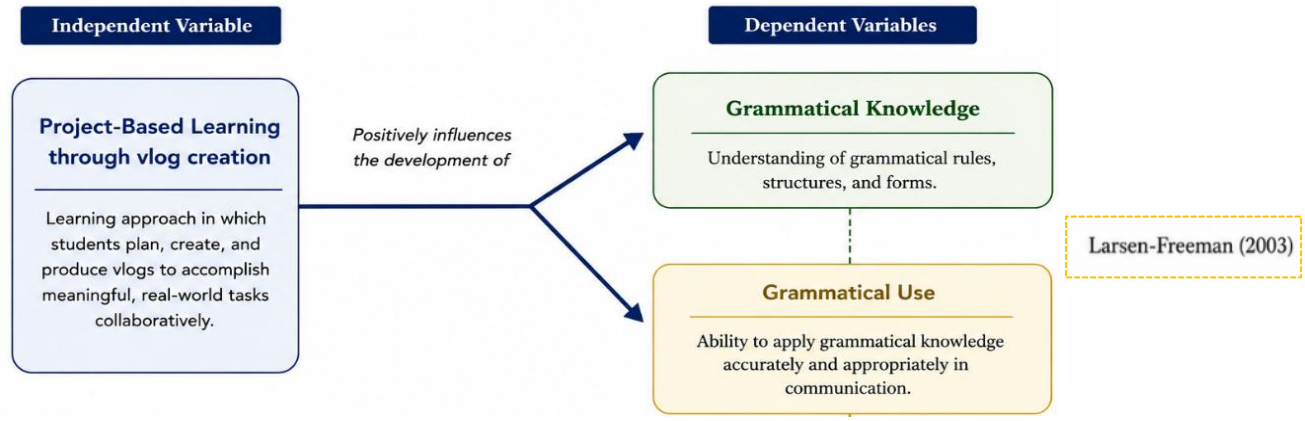

Figure 1 Concetual Framework

The research framework was developed based on Project-Based Learning (PBL) and the concept of grammar learning through meaningful language use. It includes one independent variable, Project-Based Learning through vlog creation, and two dependent variables: grammatical knowledge and grammatical use.

Research Methodology

Research Context and Participant

This mixed-methods study was conducted at a Thai university with 79 first-year English major students enrolled in a 15-week grammar course taught by the researcher. The course aimed to develop students' grammatical knowledge and their ability to use grammar appropriately in context. As part of the course assessment, students worked in self-selected groups of 6–8 members to complete a vlog project. Each group produced one vlog during the study period, consisting of four phases: planning, designing, production, and reflection. They also engaged in "Vlog Activities" at the end of each unit to reinforce grammar related to the vlog project. For example, the students created a vlog introducing themselves, focusing on using verbs (e.g., be, have, and do). Alternatively, they wrote a short vlog script to describe a favorite restaurant, movie, or place, using descriptive adjectives and adverbs. Throughout the course, each group independently developed their vlog project with guidance from the researcher as needed. Students were encouraged to use grammatical structures learned in class; however, no specific sentence patterns were mandated during vlog production. Each group then submitted the completed vlog along with reflective reports on their process, learning experiences, and challenges.

Research Instruments

This study employed validated instruments to ensure trustworthiness through methodological triangulation. Quantitative instruments included a 26-item multiple-choice grammar pretest and posttest aligned with course content, covering key grammatical areas such as parts of speech, subject–verb agreement, and tenses. A 30-item Likert-scale questionnaire was developed to investigate students' perceptions and learning experiences. It consisted of three dimensions: grammatical knowledge, grammatical use, and learning experiences during the vlog project. A five-level analytic rubric based on the Form–Meaning–Use framework (Larsen-Freeman, 2003) was employed to evaluate students' vlogs. Moreover, students' reflective reports were used to capture learning experiences. These research instruments were tested for validity and reliability before data collection to ensure their appropriateness and consistency. The tests demonstrated high reliability (Cronbach's α = .928), and the questionnaire showed excellent internal consistency (α = .967) with acceptable content validity (IOC = .67–1.00).

Data Collection

In accordance with the ethical guidelines of the Human Ethics Committee (COA No. TSU2025_104; REC No. 0162), all participants were provided with information regarding the study objectives, procedures, confidentiality, and their rights as research

participants. Informed consent was obtained electronically before participation. Following ethical approval, students completed the pretest at the beginning of the course and the posttest at the end, using the same set of questions. At the end of the course, each group submitted a completed vlog along with reflective reports. A questionnaire was also administered to individual students.

Data Analysis

Quantitative data from pretests and posttests were analyzed using descriptive statistics and paired-samples t-tests, while questionnaire data were analyzed descriptively. Vlog performances were assessed by three raters (the researcher and two ELT experts), and inter-rater reliability was calculated using the Intraclass Correlation Coefficient (ICC). ICC values between 0.50 and 0.74 indicate moderate reliability, whereas values between 0.75 and 0.89 indicate good reliability (Koo & Li, 2016). The results indicated a moderate level of agreement for the single-measure ICC (ICC = 0.57) and a high level of agreement for the average-measure ICC (ICC = 0.80). This suggested that mean scores across raters provide reliable assessments of students' communicative speaking performance. Qualitative data from reflective reports were analyzed using thematic analysis. Due to space constraints, the qualitative findings are not reported in full. They are used selectively to triangulate and support the quantitative results.

Research Results

1. Students' development of English grammatical knowledge

Table 1 Descriptive statistics of pretest and posttest

Group	Member	Pretest (M)	SD	Posttest (M)	SD
A	6	17.7	4.68	23.5	0.84
B	7	11.4	1.81	20.9	2.48
C	6	12.1	2.32	20.8	6.59
D	7	13.0	4.55	17.7	5.35
E	8	13.1	5.44	20.4	4.78
F	7	15.9	3.08	23.3	5.47
G	8	12.4	3.85	21.8	3.96
H	7	10.7	2.06	17.9	3.48
I	8	11.9	5.33	14	4.34
J	8	9.6	2.00	16.6	5.71
K	7	13.8	4.20	21	5.97
Total	**79**	**12.78**	**4.18**	**19.66**	**5.26**

Table 2 Results of paired-samples t-test

		Paired Differences					t	df	Significance	
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				One-Sided p	Two-Sided p
					Lower	Upper				
Pair 1	Pretest - Posttest	-6.873	5.13	.577	-8.021	-5.725	-11.920	78	<.001	<.001

As shown in Tables 1 and 2, the mean posttest score for the entire class (M = 19.66, SD = 5.26) was significantly higher than the pretest score (M = 12.78, SD = 4.18), with a difference of 6.873 points. Furthermore, the results of the paired-samples t-test revealed a statistically significant difference between the pretest and posttest scores at the .05 level, t (78) = −11.92, p < .001. This indicated an improvement in the class's overall learning performance.

2. Students' use of English grammar

Students' vlog performance was interpreted based on the following criteria: 4.20–5.00 (excellent), 3.20–4.19 (good), 2.20–3.19 (moderate), 1.20–2.19 (poor), and 0.00–1.19 (needs improvement).

Table 3 Vlog content evaluation

Group	Grammar accuracy (Form)	Sentence variety (Form-Meaning)	Coherence & organization (Meaning-Use)	Contextual appropriateness (Use-Meaning)	Communicative effectiveness (Use)	Mean	Level
A	4.0	4.0	4.3	4.0	4.3	4.20	Excellent
B	2.7	2.7	2.0	2.7	2.7	2.50	Moderate
C	3.7	4.3	4.3	4.3	4.3	4.20	Excellent
D	3.0	3.3	3.7	3.3	3.3	3.33	Good
E	2.7	2.7	3.3	3.3	3.3	3.07	Moderate
F	2.0	2.0	2.3	2.3	2.7	2.40	Moderate
G	3.7	3.7	4.0	4.3	4.3	4.00	Good
H	3.7	3.3	4.0	4.0	4.0	3.80	Good
I	3.3	3.0	3.3	4.0	3.7	3.47	Good
J	3.3	3.0	3.7	4.3	3.7	3.60	Good
K	3.7	3.3	3.7	4.0	4.0	3.73	Good
Total	**3.2**	**3.2**	**3.5**	**3.7**	**3.6**	**3.47**	**Good**

The results show that the overall performance of the class was good (M = 3.47). In particular, Groups A and C achieved the highest scores, both at an excellent level (M = 4.20). In contrast, the groups with the lowest mean scores were Group F (M = 2.40) and Group B (M = 2.50), but their performance was still considered moderate.

When considering the results for each dimension, the analysis revealed the highest mean scores for "grammatical appropriateness in context" (M = 3.7) and "communicative ability" (M = 3.6), corresponding to the *use* and *meaning* dimensions. Although the *form* dimension received the lowest mean score (M = 3.2), it remained at a good level.

A summary of the questionnaire results on students' perceptions of the development of their grammatical knowledge and their grammatical use is shown below.

Table 4 Students' perceptions of grammatical knowledge and grammatical use

Group	Grammar knowledge		Level	Grammar use		Level
	M	SD		M	SD	
A	4.30	0.14	High	4.43	0.12	High
B	4.42	0.18	High	4.19	0.19	High
C	4.03	0.21	High	3.79	0.05	High
D	4.44	0.17	High	4.54	0.06	Very high
E	4.27	0.11	High	4.12	0.20	High
F	4.51	0.12	Very high	4.54	0.02	Very high
G	4.33	0.20	High	4.24	0.14	High
H	4.36	0.22	High	4.73	0.13	Very high
I	4.40	0.19	High	4.17	0.08	High
J	3.73	0.17	High	3.53	0.15	High
K	4.11	0.40	High	4.03	0.20	High
Total	**4.26**	**0.11**	**High**	**4.21**	**0.12**	**High**

Note. 4.51–5.00 = Very high; 3.51–4.50 = High; 2.51–3.50 = Moderate; 1.51–2.50 = Low; and 1.00–1.50 = Very Low

Overall, all groups reported high to very high levels of perceived grammatical knowledge development (M = 3.73–4.51) and perceived grammar use in communication (M = 3.53–4.73). This indicates positive perceptions across both dimensions.

Discussion

This study found that vlog-based PBL had a positive impact on students' grammatical knowledge and grammatical use. The pretest and posttest data showed that the vlog creation project had a statistically significant effect on learners' grammatical knowledge ($p < .001$). In particular, Groups B and G demonstrated the greatest improvement (+9.4 points), which aligned with the questionnaire results, in which students reported a high level of perceived improvement, with mean scores of 4.42 and 4.33, respectively. The reflective reports further supported these quantitative

results. For example, Group B reported more natural English use, including improved pronunciation, vocabulary, and grammatical structures. Group G also reported gains in script writing, appropriate grammar use, vocabulary, and confidence in presenting ideas in authentic contexts. The improvement in students' grammatical knowledge may be linked to learning mechanisms, which can be interpreted through the lenses of noticing and focus on form. In creating vlogs, students had to plan scripts and present content to real audiences. These processes encourage them to recognize the relationships among sentence components, understand a variety of sentence structures to communicate accurately, and learn to use conjunctions to ensure coherence and continuity in storytelling. Through the iterative process of script writing and accuracy checking, students may have become aware of gaps between what they intended to express and the language forms appropriate in the context, thereby enhancing grammatical awareness. The attention to form was evidenced in the students' reflective report. For example, students noted that vlog production required them to "*write scripts and speak English using grammatically correct structure*" (Group B) and apply "*appropriate tenses for different situations*" (Group C). Such awareness reflects learners' engagement with grammar during the vlog project. This process aligns with Schmidt's (1994) Noticing Hypothesis, which emphasizes that conscious attention to form during language production supports grammatical development. Early studies have shown that form-focused instruction is most effective when it is integrated into meaningful communication, allowing students to plan and access explicit grammatical knowledge during communicative tasks (e.g., Yuan & Ellis, 2003).

Apart from grammatical knowledge, the vlog project also supported students' use of grammar in communication, as evidenced by the strongest development in the *meaning* and *use* dimensions of the students' vlogs. Reflective reports support this finding. The students reflected on their perceived abilities to use English in real situations, such as interviewing tourists in English and using appropriate tenses for different contexts. Questionnaire data further confirmed these findings, as all groups reported high to very high levels of perceived development in grammar use (M = 3.53–4.73), with an overall mean score of 4.21. The improvement of students' grammatical use can be explained through repeated opportunities to apply and revise grammatical structures during the vlog project. These activities encouraged students to evaluate and refine their language choices, which may have strengthened their ability to use grammar more appropriately in communication. In addition, students were supported through scaffolded learning experiences, such as vlog-related tasks and teacher guidance. Together, these learning experiences may have facilitated the development of students' grammatical use beyond isolated form-focused practice. This finding aligns with transfer-

appropriate processing (Nikouee & Oba, 2025), which suggests that effective learning depends on the similarity between practice and real-world language use. Because students repeatedly applied grammatical knowledge while planning, scripting, revising, and presenting their vlogs, they may have become better at using grammar to communicate their intended messages.

The findings of this study show that vlog-based PBL had a positive impact on students' grammatical knowledge and their ability to use it. The improvement in students' grammatical knowledge observed in this study is consistent with the findings of Sadaf et al. (2024), who reported that vlog-based learning activities contributed to learners' grammatical accuracy and grammatical awareness. Nevertheless, the results are not fully consistent with other studies. Nguyen (2021) found no significant gains in test scores, although students made gains in their communicative use. Similarly, Saputro et al. (2020) found higher accuracy but lower fluency and complexity. This suggests that language learning is complex and multi-dimensional and that integrating *form, meaning*, and *use* is not always easy in different contexts. In addition, research shows that teaching grammar in isolation is less effective than integrating it into meaningful activities (Nassaji & Fotos, 2011). As Wen and Zhu (2022) point out, when instruction focuses on grammatical knowledge rather than meaningful use in real communicative contexts, it may limit the development of learners' communicative competence. At the same time, Gul et al. (2022) caution that focusing too much on only one aspect, such as *use*, can result in unbalanced language development.

These concerns suggest the need for teachers to design learning experiences that support the balanced development of grammatical *form, meaning*, and *use*, or what Larsen-Freeman (2003) has termed "grammaring." According to her, grammar learning processes should not be viewed as something acquired and finished, but as a continuous process that requires constant practice and development through real communicative language use. The vlog project addressed this need by providing opportunities for learners to use grammar accurately and appropriately in meaningful contexts. Through content planning and spoken performance, students connected grammatical knowledge with authentic communication, suggesting that vlog-based PBL potentially supports balanced grammatical development.

Body of knowledge

Project-Based Learning through vlog creation facilitates the transformation of explicit grammatical knowledge into meaningful language use through scaffolded practice, content writing, and spoken performance.

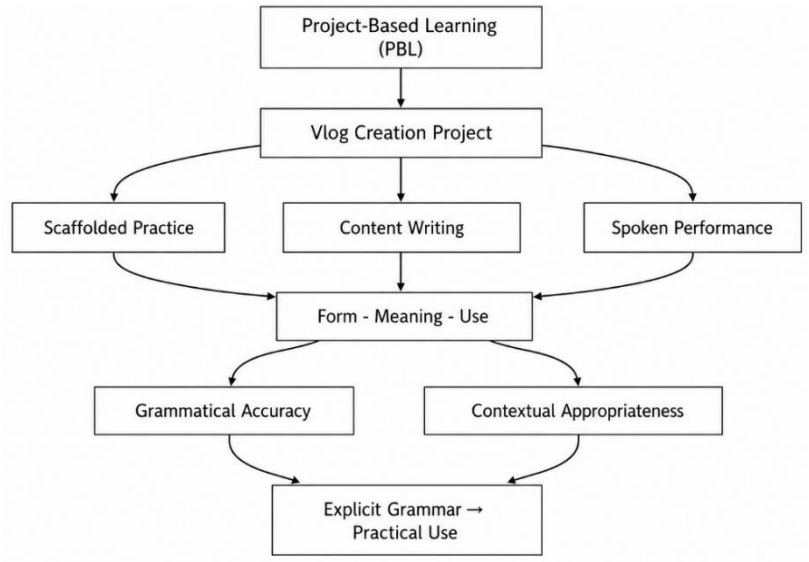

Figure 2 An integrated framework of grammar learning through vlog -based PBL.

Conclusion

This study suggests that participation in vlog-based PBL was associated with improvements in students' grammatical knowledge and their ability to apply grammatical structures in communication. These findings highlight the potential of vlog-based PBL as a pedagogical approach for integrating grammar instruction with communicative language use in EFL university classrooms.

Recommendation

1. Recommendation for utilizing research findings

This study offers practical implications for ELT educators by demonstrating that vlog-based PBL can enhance engagement and effectiveness in grammar learning. To achieved this, teachers should: (1) design vlog tasks that incorporate planning, drafting, and revising stages to support purposeful language production; (2) provide ongoing scaffolding through language inputs, model texts or video; (3) evaluate learners' performance in terms of form, meaning, and use, rather than grammatical accuracy alone, and 4) integrate reflective tasks to raise learners' awareness of how grammar is used in authentic communication.

2. Recommendation for further research

This study employed group-based evaluation because of the nature of the project tasks and the larger number of students. So, the approach may not fully capture individual development. Moreover, the lack of a control group limits the ability to establish a causal relationship between the intervention and the observed learning

outcomes. In future research, assessment tools such as peer or self-assessment may be used to complement group performance assessment and to gain an understanding of the learning processes of both the individual and group. The inclusion of a control group is also recommended to provide stronger evidence of the effectiveness of vlog-based PBL. Despite these limitations, this study can provide useful insight into the potential benefits of vlog-based PBL in ELT. Moreover, it offers practical implications for teachers to design innovative teaching methods that can encourage greater learner engagement and foster effective teaching practices.

Acknowledgement

This article was financially supported by the Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University.

References

Bikowski, D. (2018). Technology for teaching grammar. In M. Celce-Murcia (Ed.), *The TESOL encyclopedia of English language teaching* (pp. 1–7). Wiley-Blackwell. https://doi.org/10.1002/9781118784235.eelt0441

DeCapua, A. (2017). *Grammar for teachers: A guide to American English for native and non-native speakers* (2nd ed.). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-33916-0

DeKeyser, R. (2015). Skill acquisition theory. In B. VanPatten & J. (Eds.), *Theories in second language acquisition: An introduction* (2nd ed., pp. 94–112). Routledge.

Ellis, R. (2006). Current issues in the teaching of grammar: An SLA perspective. *TESOL Quarterly, 40*(1), 83–107. https://doi.org/10.2307/40264512

Gul, N., Noor, S., & Khan, S. (2022). Exploring the three-dimensional grammar framework: A case study of modal verbs at English language centers in Quetta, Balochistan, Pakistan. *Pakistan Journal of International Affairs, 5*(4), 73–83. https://doi.org/10.52337/pjia.v5i4.643

Jung, C. D. (2021). Perceptions of collaborative video projects in the language classroom: A qualitative case study. *International Journal of Instruction, 14*(4), 301–320. https://doi.org/10.29333/iji.2021.14418a

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.

Larsen-Freeman, D. (2003). *Teaching language: From grammar to grammaring*. Thomson & Heinle.

Long, M. H. (1991). Focus on form: A design feature in language teaching methodology. In K. de Bot, R. Ginsberg, & C. Kramsch (Eds.), *Foreign language research in cross-cultural*

perspective (pp. 39–52). John Benjamins. https://doi.org/10.1075/sibil.2.07lon

Merrill, M. D. (2013). *First principles of instruction: Identifying and designing effective, efficient, and engaging instruction*. Pfeiffer.

Nassaji, H., & Fotos, S. (2011). *Teaching grammar in second language classrooms: Integrating form-focused instruction in communicative context*. Routledge.

Nguyen, V. M. (2021). Positive effects of video-based projects on communicative English grammar lessons. *International Journal of Language and Literary Studies, 3*(3), 54–68. https://doi.org/10.36892/ijlls.v3i3.666

Nikouee, M., & Oba, T. (2025). Beyond drills: Optimizing grammar practice for transfer. *TESL Canada Journal*, *42*(1), 183–192. https://doi.org/10.18806/tesl.v42i1/1427

Pawlak, M. (2021). Teaching foreign language grammar: New solutions, old problems. *Foreign Language Annals, 54*(4), 881–896. https://doi.org/10.1111/flan.12563

Sadaf, H., Rasheed, B., & Ahmad, A. (2024). Exploring the role of YouTube lectures, vlogs, and videos in enhancing ESL learning. *Journal of Asian Development Studies, 13*(2), 657–670. https://doi.org/10.62345/jads.2024.13.2.52

Saputro, T. H., Tafsirudin, I. C., & Farah, R. R. (2020). The use of vlog in improving students' oral language production: A case study. English Education: Jurnal Tadris Bahasa Inggris, 13(1), 135–158. https://doi.org/10.24042/ee-jtbi.v13i1.5298

Schmidt, R. (1994). Deconstructing consciousness in search of useful definitions for applied linguistics. *AILA Review, 11*, 11–26.

Spring, R. (2020). Can video-creation project work affect students' oral proficiency? An analysis of fluency, complexity and accuracy. *TESL-EJ, 24*(2), 1–17. https://tesl-ej.org/pdf/ej94/a2.pdf

Thornbury, S. (2001). *How to teach grammar*. Longman.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press. https://doi.org/10.2307/j.ctvjf9vz4

Wen, X., & Zhu, X. (2022). The teaching design of English grammar in senior high school based on the three-dimensional dynamic grammar teaching theory. *Frontiers in Educational Research, 5*(5), 56–62. https://doi.org/10.25236/fer.2022.050511

Williams, J. D. (2003). Grammar and usage. In I. L. Clark (Ed.), *Concepts in composition: Theory and practice in the teaching of writing* (pp. 313–337). Lawrence Erlbaum Associates.

Yuan, F., & Ellis, R. (2003). The effects of pre-task planning and on-line planning on fluency, complexity, and accuracy in L2 oral production. *Applied Linguistics, 24*(1), 1–27. https://doi.org/10.1093/applin/24.1.1

การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นสำหรับส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของครูดนตรี สำหรับการออกแบบการจัดการเรียนรู้

THE DEVELOPMENT OF A SHORT COURSE TO FOSTER MUSIC TEACHERS' CREATIVITY FOR LEARNING MANAGEMENT DESIGN

วสุ ทวีลาภ*, ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ และสุรศักดิ์ จำนงค์สาร
Vasu Thaweelarb, Praphansak Phum-in and Surasak Jamnongsarn
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University
*Corresponding Author E-mail: tanuna11@gmail.com
Received June 10, 2026; **Revised** July 21, 2026; **Accepted** August 8, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ของครูดนตรี 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรมตามหลักสูตรระยะสั้น 3) เพื่อวัดความพึงพอใจของครูดนตรีและนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรระยะสั้นและการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรความคิดสร้างสรรค์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย หลักสูตรความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี (CPS Model: Compose, Perform, Sing) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่างคือครูดนตรีจำนวน 24 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และนักเรียนจำนวน 120 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และร้อยละ (Percentage) ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตร CPS ช่วยยกระดับศักยภาพครูดนตรีในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการประพันธ์ การแสดง และการขับร้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูดนตรีมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังการอบรมสูงขึ้นร้อยละ 50.9 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ ครูดนตรีและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 91.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 80 อย่างเห็นได้ชัด ส่งผลให้ได้องค์ความรู้ใหม่ คือแบบจำลองการจัดการเรียนรู้ดนตรีเชิงสร้างสรรค์ (CPS Model) ที่เป็นระบบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในสถานศึกษาได้จริง

คำสำคัญ: หลักสูตรดนตรีสร้างสรรค์, หลักสูตรระยะสั้น, การจัดการเรียนรู้, การพัฒนาหลักสูตร

Abstract

This study aimed to 1) develop a short course to enhance music teachers' creativity in learning management design 2) compare learning achievement before and after the training and 3) evaluate the satisfaction of music teachers and students regarding the short course and the learning management. A mixed-methods research design was employed, consisting of two phases: Phase 1: fundamental data collection

and analysis and Phase 2: creative music curriculum development. The research instruments included the Creative Music Curriculum (CPS Model: Compose, Perform, Sing) a learning achievement test, and satisfaction evaluation forms. The sample consisted of 24 music teachers, selected through purposive sampling and 120 students. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean ($\bar{x}$) and percentage. The findings revealed that the CPS Model effectively enhanced music teachers' capacity to design learning activities integrating composing, performing and singing. Music teachers' learning achievement after the training increased by 50.9%, thereby meeting the established criteria. Furthermore, both music teachers and students reported a high level of satisfaction with the curriculum and learning management (91.40%) which was significantly above the 80% standard. Consequently, the research contributed a new body of knowledge: a systematic Creative Music Learning Management Model (CPS Model) that can be effectively applied to promote creativity in educational institutions.

Keywords: creative music curriculum, short course, learning management design, curriculum development

บทนำ

ดนตรีเป็นศิลปะที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดอารมณ์และความคิด พร้อมทั้งช่วยพัฒนาศักยภาพมนุษย์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การจัดการเรียนรู้ดนตรีจึงมุ่งเน้นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความมั่นใจ เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและอาชีพได้ (ภัทราภรณ์ อู่ไพบูรณ์ และคณะ, 2565) นอกจากนี้ ดนตรียังเป็นสื่อกลางในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชาติ ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสังคมอย่างลึกซึ้ง (สิทธิโชค กบิลพัตร และสหภัส อักษรถึง, 2568)

อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนในปัจจุบันยังคงเน้นการทำตามแบบฝึกหัดเป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนมีบทบาทเชิงรับและขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพด้านการคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงมุ่งเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร โดยเฉพาะการคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) เพื่อสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ในการประพันธ์หรือการบรรเลง ซึ่งการใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning) จะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและสร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุภาวดี คานบุตตะ และฐิติวรดา พลเยี่ยม, 2567)

จากสภาพปัญหาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าข้อจำกัดสำคัญในการจัดการเรียนรู้ดนตรีในปัจจุบันคือการขาดแคลนแนวทางการออกแบบกิจกรรมหรือหลักสูตรฝึกอบรมที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของครูผู้สอนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับที่ สุภาวดี คานบุตตะ และฐิติวรดา พลเยี่ยม (2567) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เพื่อเปิดพื้นที่แห่งการทดลองปฏิบัติจริง ผู้วิจัยจึงมุ่งสะท้อนปัญหาและความต้องการจำเป็นดังกล่าว มาใช้เป็นหลักเกณฑ์รองรับในการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้

ของครูดนตรี ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านการประพันธ์ การแสดง และการร้องเพลง (Compose-Performance-Singing: CPS) เพื่อยกระดับสมรรถนะของครูผู้สอนในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางดนตรีควบคู่กับความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ของครูดนตรี
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรมตามหลักสูตรระยะสั้น
3. เพื่อวัดความพึงพอใจของครูดนตรีและนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรระยะสั้นและการจัดการเรียนรู้

การทบทวนวรรณกรรม

ดนตรีในหลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

การจัดการเรียนรู้ดนตรีตามหลักสูตรแกนกลางฯ 2551 มุ่งเน้นการนำสมรรถนะมาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยพัฒนาทักษะและความคิดสร้างสรรค์อันเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนศิลปะ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2566) ครูจึงต้องออกแบบกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรงผ่านการขับร้องและการเล่นเครื่องดนตรี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความรู้สึกและจินตนาการได้อย่างอิสระผ่านทักษะทางดนตรี (เพลินพิศ กิ่งชา, 2565) กระบวนการนี้ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและสุนทรียภาพของผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนด สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ชี้ว่ากระบวนการเรียนรู้เชิงรุกของผู้เรียนเชิงรุกของผู้เรียน เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (สิทธิโชค กบิลพัตร และสหภัส อักษรถึง, 2568)

การออกแบบการจัดการเรียนรู้

การออกแบบการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางฯ 2551 ครูต้องวิเคราะห์ตัวชี้วัดและบริบทเพื่อเลือกวิธีสอนและสื่อให้สอดคล้องเป้าหมายหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เน้นกิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ผ่านการฟัง ร้อง และเคลื่อนไหวในสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะจากประสบการณ์ตรง (ภัทราภรณ์ อู่ไพบูรณ์ และคณะ, 2565) โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติและแสดงออกอย่างอิสระ พร้อมประเมินผลต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน (ชมพูพราว มิ่งมงคล และสยมพร ทองเนื้อดี, 2569)

ความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี

ความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีเน้นจินตนาการผ่านการปฏิบัติจริงเพื่อให้เข้าใจองค์ประกอบดนตรีอย่างชัดเจน (พงษ์ลดา ธรรมพิทักษ์กุล, 2563) กระบวนการนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและทดลองสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุภาวดี คานบุตตะ และฐิติวรดา พลเยี่ยม, 2567) ครูควรประยุกต์ใช้แนวคิดเชิงรุกอย่างโคดายเพื่อพัฒนาความคิดริเริ่มและยืดหยุ่นในการแต่งบทเพลง (อัครเดช ลือนาม และสัจธรรม พรทวีกุล, 2565) การเสริมสมรรถนะการปฏิบัติเครื่องดนตรีควบคู่กับการสะท้อนผลจะช่วยให้ครูมั่นใจ ในการกระตุ้นผู้เรียนสร้างนวัตกรรมดนตรี (ธราเทพ เตมีรักษ์ และวราพร อัศวโสภณชัย, 2566) การออกแบบกิจกรรมที่เอื้อต่อการคิดจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนา

ความสามารถดนตรีให้ครบทุกมิติ เพื่อตอบสนองต่อธรรมชาติของผู้เรียนและสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืน

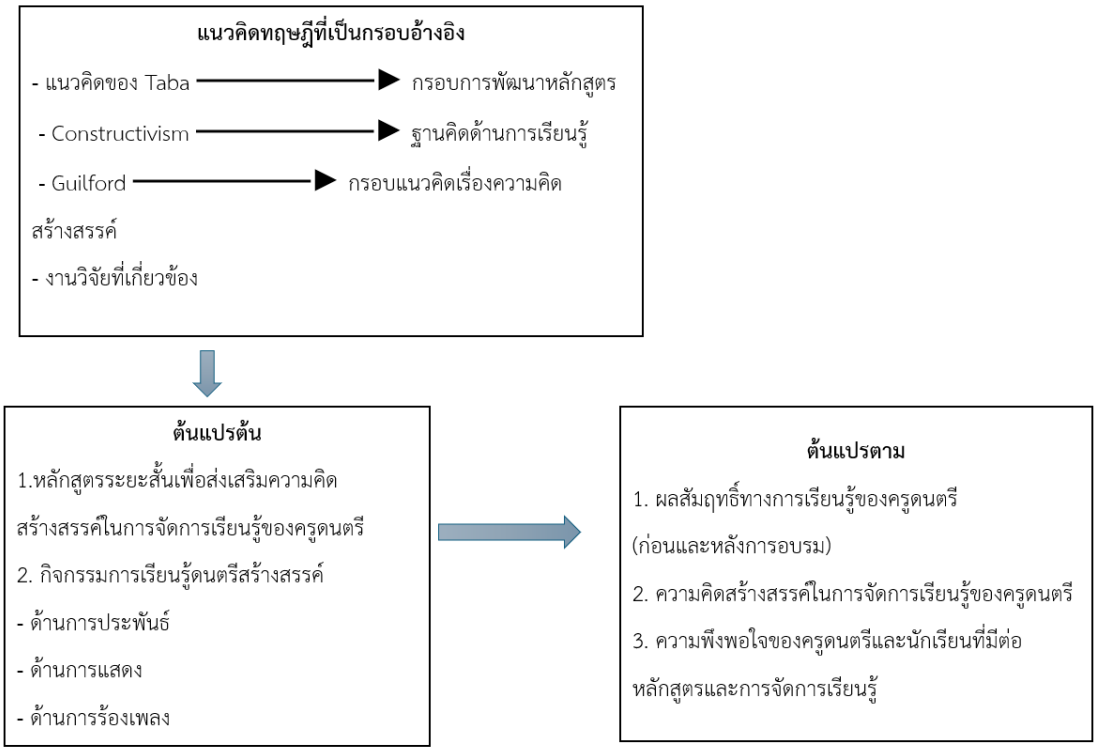
การพัฒนาศักยภาพครูดนตรี

การพัฒนาศักยภาพครูเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับการสอนดนตรีให้เหมาะสมกับผู้เรียนและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการออกแบบกิจกรรม รูปแบบการสอนที่ทันสมัยช่วยเสริมสมรรถนะครูในการสื่อสารดนตรีและส่งเสริมทักษะการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิผล (อนุชาติ อยู่สุข และคณะ, 2565) ปัจจุบันครูต้องปรับบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เชิงรุกและบูรณาการเนื้อหาข้ามสาขา (ธีรพงศ์ บำเพ็ญทาน และคณะ, 2568) การเชี่ยวชาญกิจกรรมตามแนวคิดออร์ฟช่วยให้ครูเลือกเนื้อหาใกล้ตัวและจัดลำดับการสอนจากง่ายไปยากได้ดียิ่งขึ้น กระบวนการนี้ช่วยลดอุปสรรคการเรียนรู้และส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับความคิดสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก (อัญชลี บุญจันทึก และคณะ, 2566) การมุ่งเน้นทั้งทักษะดนตรีและเทคนิคใหม่ ๆ จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดอย่างยั่งยืน

การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น

หลักสูตรระยะสั้น เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในระยะเวลาจำกัดที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะเฉพาะด้านและการปฏิบัติงานจริง กระบวนการเริ่มจากการศึกษาความต้องการจำเป็น การพัฒนาหลักสูตร การนำไปใช้ และการประเมินผลอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับทักษะผ่านการบูรณาการภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (ธิติมา โรจน์วัชราภิบาล และคณะ, 2569) สำหรับการพัฒนาครูดนตรี การฝึกอบรมลักษณะนี้จะช่วยเสริมทักษะการออกแบบกิจกรรม เทคนิคการสอน และนวัตกรรมดนตรีสร้างสรรค์ที่เน้นการทดลองปฏิบัติจริงเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุภาวดี คานบุตตะ และฐิติวรดา พลเยี่ยม, 2567) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น 5 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การทบทวนหลักสูตร เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและบริบทดนตรีให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น 2) การพัฒนาหลักสูตร เพื่อสร้างโครงสร้างเนื้อหาที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตรงตามเป้าหมาย 3) การจัดการความรู้ เพื่อประมวลองค์ความรู้ใหม่ทางดนตรีพร้อมถ่ายทอด 4) การอบรมถ่ายทอดความรู้ตามหลักสูตรระยะสั้น สู่ครูผู้สอนเพื่อนำไปจัดการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน และ 5) การประเมินความพึงพอใจ ของครูและนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการที่เป็นระบบนี้จะช่วยยกระดับการสอนดนตรีได้อย่างสูงสุด (ธิติมา โรจน์วัชราภิบาล และคณะ, 2569)

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นสำหรับครูดนตรีด้านความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้” เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ดนตรีให้มีความคิดสร้างสรรค์ โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ ดังนี้

ข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร สื่อออนไลน์ทางวิชาการ วิทยานิพนธ์และงานเขียนเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กับครูดนตรีในกรุงเทพมหานคร ผ่านระบบออนไลน์ (Zoom, Line) และการสัมภาษณ์โดยตรงในช่วงเดือนเมษายน – สิงหาคม 2566 เพื่อนำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์และจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการสร้างหลักสูตร ทั้งนี้ประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยเลือกนั้น ครอบคลุมเนื้อหาต่าง ๆ ได้แก่

(1) แนวคิดในการจัดการสอนที่เน้นด้านความคิดสร้างสรรค์

(2) ความสำคัญจำเป็นของความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้

(3) หลักการออกแบบหลักสูตรระยะสั้นสำหรับครูดนตรีที่เน้นด้านความคิดสร้างสรรค์

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรความคิดสร้างสรรค์

หลังจากได้เก็บข้อมูลเบื้องต้นก็เริ่มทำหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญมาร่วมสนทนา (Focus Group) ร่วมมือกันในการสร้างหลักสูตรความคิดสร้างสรรค์ขึ้นมาโดยวางกระบวนการเป็นลำดับ ดังนี้

(1) อธิบายถึงวัตถุประสงค์ในงานวิจัยครั้งนี้เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน

(2) เริ่มโครงร่างหลักสูตรในภาพกว้างแต่ครอบคลุมในทุกมิติ

(3) ตรวจสอบหลักสูตรกับผู้เชี่ยวชาญในเบื้องต้นทั้งในด้านเนื้อหาและการประเมิน

(4) ได้หลักสูตรที่ผ่านการสนทนากลุ่มในครั้งแรกกลับมาแก้ไขปรับปรุงแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ

(5) ตรวจสอบอีกครั้งก่อนนำไปใช้ในงานวิจัย

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ครูสอนดนตรีที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านดนตรี ซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งในกรุงเทพมหานครซึ่งแบ่งตามสังกัดคือครูสอนดนตรีสังกัดโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ระดับประถมศึกษา 518 โรงเรียน และระดับมัธยมศึกษา 367 โรงเรียน แบ่งตามระดับชั้นเรียนดังนี้

ระดับประถมศึกษา

สังกัดกรุงเทพมหานคร (กทม.) จำนวน 431 โรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 37 โรงเรียน

สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) จำนวน 50 โรงเรียน

ระดับมัธยมต้น

สังกัดกรุงเทพมหานคร (กทม.) จำนวน 109 โรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 124 โรงเรียน

ระดับมัธยมปลาย

สังกัดกรุงเทพมหานคร (กทม.) จำนวน 10 โรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 124 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ครูสอนดนตรีจำนวน 24 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกจากครูที่มีวุฒิการศึกษาทางดนตรีและปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 9 แห่ง โรงเรียนในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 14 แห่ง และโรงเรียนในสังกัดสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) 1 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หลักสูตรความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีเพื่อการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับครูดนตรี “Compose Performance Singing” โดยมีชื่อย่อว่า (CPS) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวน วรรณกรรม หนังสือ วารสาร สื่อออนไลน์จากเว็ปไซต์เอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และงานเขียนเชิงวิชาการต่าง ๆ เพื่อสร้างหลักสูตรฉบับร่าง และ ผู้วิจัยดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยเชิญนักวิชาการทางดนตรีศึกษามาทำการพิจารณาหลักสูตรฉบับร่าง และผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิทางดนตรีศึกษา ภายหลังจากได้พัฒนาหลักสูตรตามข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการอบรม หลักสูตรความคิดสร้างสรรค์

ทางดนตรี เพื่อการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับครูดนตรี โดยเชิญกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูสอนดนตรีที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านดนตรีซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 24 คน ดำเนินการอบรมและวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนละหลังการอบรม จากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาผลลัพธ์ภายหลังหลังจากการอบรมหลักสูตร โดยการลงพื้นที่ภาคสนามไปสังเกตการณ์ แบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี และทำการสอบถามความพึงพอใจของครูและนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอน

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องดนตรีสร้างสรรค์ เป็นแบบถูก - ผิด จำนวน 16 ข้อ และอัตนัยจำนวน 4 ข้อ ซึ่งมีประเด็นในการทดสอบดังนี้

1) ความสามารถในการประพันธ์เพลงเพื่อการสอนดนตรี (Compose) แบ่งการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ 4 ประการ ได้แก่ ความคิดคล่อง (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดริเริ่ม (Originality) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

2) ความสามารถในการบรรเลงดนตรีเพื่อการสอนดนตรี (Performance) แบ่งการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ 4 ประการ ได้แก่ ความคิดคล่อง (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดริเริ่ม (Originality) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

3) ความสามารถในการร้องเพลงเพื่อการสอนดนตรี (Singing) แบ่งการทดสอบ ความคิดสร้างสรรค์ 4 ประการ ความคิดคล่อง (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดริเริ่ม (Originality) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

3. แบบทดสอบวัดความพึงพอใจ ภายหลังหลังจากการอบรมหลักสูตร โดยศึกษากับครูสอนดนตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 24 คน และนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากครู จำนวน 120 คน ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบความพึงพอใจ 5 ระดับ

4. แบบสนทนากลุ่ม ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากนักวิชาการดนตรีศึกษา เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร CPS ในระยะร่างหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทุกฉบับ โดยนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามหรือเนื้อหากับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การยอมรับที่ 0.50 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบปรากฏว่าเครื่องมือทุกฉบับผ่านเกณฑ์มาตรฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

หลักสูตรความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี (CPS Model) และแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.83 – 1.00

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ทั้งแบบปรนัยและอัตนัย) มีค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

แบบประเมินความพึงพอใจ มีค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และร้อยละ (Percentage) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของครูและความพึงพอใจของนักเรียนกับเกณฑ์มาตรฐานที่ร้อยละ 80

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากผลการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสรุปประสิทธิผลและแนวทางการนำหลักสูตร CPS ไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี (CPS) สำหรับครูดนตรี โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของครูดนตรี (สมมติฐานข้อที่ 1)

จากการทดสอบก่อนและหลังการอบรมด้วยหลักสูตร CPS ของครูกลุ่มทดลอง (n=24) พบว่าครูมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นในทุกด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของครูดนตรี ก่อนและหลังการอบรม

รายงานการประเมิน	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน	หลังเรียน	พัฒนาการ (ร้อยละ)
ผลสัมฤทธิ์โดยรวม	20	8.10	18.28	+50.9%
แบบทดสอบปรนัย	16	7.33	14.95	+47.6%
แบบทดสอบอัตนัย	4	0.77	3.32	+47.6%

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างเห็นได้ชัดในทุกส่วน โดยเฉพาะทักษะการประพันธ์และการบรรเลง (อัตนัย) ที่มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นสูงสุดถึงร้อยละ 63.7 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตร CPS ช่วยยกระดับความรู้และทักษะดนตรีของครูได้ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน (สมมติฐานข้อที่ 2)

การประเมินความพึงพอใจของนักเรียน (n=120) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้จากครูที่ผ่านการอบรมหลักสูตร CPS ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้

รายงานการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	คิดเป็นร้อยละ	เกณฑ์มาตรฐาน
ความพึงพอใจภาพรวม	4.57	91.80	ร้อยละ 80

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของครูที่ผ่านหลักสูตร CPS ในภาพรวมอยู่ที่ร้อยละ 91.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ สะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร CPS สามารถตอบสนองต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามสมมติฐานข้อที่ 2

ผลการประเมินประสิทธิผลเชิงคุณภาพ

จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ พบว่าครูดนตรีกลุ่มตัวอย่างสามารถนำทักษะการออกแบบการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ไปปรับใช้ในชั้นเรียนได้จริง โดยเฉพาะด้านการสื่อสารสุนทรียภาพ

และการสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนประสิทธิผลของหลักสูตรในเชิงภาพรวม

ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลหลักสูตรระยะสั้นสำหรับครูดนตรีด้านความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเข้าไปสังเกตุ สัมภาษณ์ และทดสอบ ครูดนตรีซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย และทำการสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรระยะสั้นสำหรับครูดนตรีด้านความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อประเมินประสิทธิผลหลักสูตรระยะสั้นสำหรับครูดนตรี โดยกำหนดสิ่งที่จะประเมิน และวิธีการประเมิน ทักษะที่ครูดนตรีจะได้จากการฝึกอบรมระยะสั้น แล้วนำไปปรับความคิดสร้างสรรค์ ในการออกแบบการเรียนรู้ได้ เช่น การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ การเรียนรู้สุนทรียภาพ รวมทั้งทักษะที่จำเป็น

อภิปรายผล

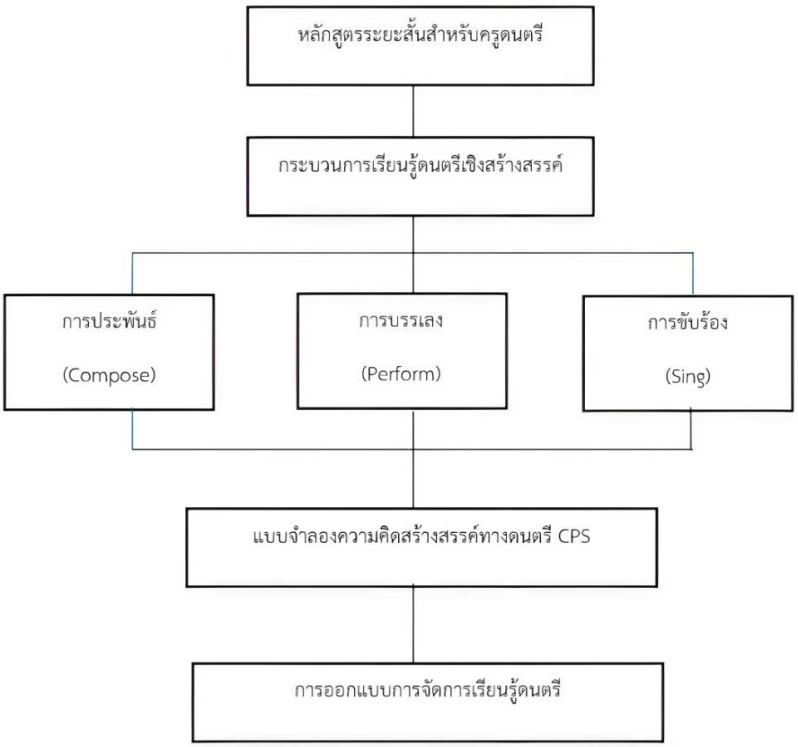
ประเด็นที่ 1 ประสิทธิภาพการพัฒนาศักยภาพครูดนตรีผ่านหลักสูตรระยะสั้น ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตร CPS ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ของครูเพิ่มขึ้นร้อยละ 50.9 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธิติมา โรจน์วัชราภิบาล, พิสิฐ เมธาภัทร และไพโรจน์ สถิรยากร (2569) และ สุภาวดี คานบุตตะ และฐิติวรดา พลเยี่ยม (2567) ที่ระบุว่าการฝึกอบรมระยะสั้นที่มุ่งเน้นการทดลองปฏิบัติจริงและบูรณาการภาคทฤษฎีเข้ากับนวัตกรรมดนตรี ช่วยเสริมสมรรถนะการออกแบบกิจกรรมของครูได้ดีที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อนุชาติ อยู่สุข และคณะ (2565) และ ธีรพงศ์ บำเพ็ญทาน และคณะ (2568) ที่ยืนยันว่าการปรับบทบาทครูให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกลไกสำคัญในการสื่อสารดนตรีอย่างมีประสิทธิผล

ประเด็นที่ 2 การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่ตอบสนองต่อผู้เรียน นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในระดับสูง ร้อยละ 91.40 ซึ่งเป็นผลจากการที่ครูบูรณาการการประพันธ์ การแสดง และการขับร้อง โดยเน้นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ สอดคล้องกับแนวคิดของ ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2566) และ เพลินพิศ กิ่งชา (2565) ที่ชี้ว่าความคิดสร้างสรรค์คือหัวใจสำคัญของการเรียนศิลปะที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนถ่ายทอดจินตนาการผ่านทักษะทางดนตรี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทราภรณ์ อู่ไพบูรณ์ และคณะ (2565) และ ชมพูพราว มิ่งมงคล และสยมพร ทองเนื้อดี (2569) ที่เน้นย้ำว่าการออกแบบกิจกรรมที่อิงประสบการณ์ตรงและการประเมินผลต่อเนื่อง จะช่วยพัฒนาศักยภาพผู้เรียนได้อย่างแท้จริงตามมาตรฐานหลักสูตรแกนกลางฯ 2551

ประเด็นที่ 3 แบบจำลองการจัดการเรียนรู้ดนตรีเชิงสร้างสรรค์ (CPS Model) ผลการวิจัยนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่คือแบบจำลอง CPS ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ พงษ์ลดา ธรรมพิทักษ์กุล (2563) และ สุภาวดี คานบุตตะ และฐิติวรดา พลเยี่ยม (2567) ที่เน้นการประยุกต์ใช้จินตนาการผ่านการปฏิบัติจริงเพื่อให้เข้าใจองค์ประกอบดนตรี ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี บุญจันทึก และคณะ (2566) และ ธราเทพ เตมีรักษ์ และวราพร อัศวโสภณชัย (2566) ที่พิสูจน์ว่า เทคนิคการสอนดนตรีเชิงรุก เช่น แนวคิดออร์ฟหรือโคดายตามที่ อัครเดช ลือนาม และสัจธรรม พรทวีกุล (2565) ได้กล่าวไว้ ช่วยลดอุปสรรคการเรียนรู้และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่ม สร้างผลงานเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน และสนับสนุนผลงานของ ปอยหลวง ตันติพิสุทธิ และคณะ (2566) ที่สรุปว่า ความคิด

สร้างสรรค์ช่วยให้ครูและผู้เรียนสามารถเผชิญอุปสรรคและเจรจาต่อรองในกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แผนภาพที่ 2 แสดงแบบจำลอง CPS

จากการวิจัย สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ดนตรีเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูดนตรี โดยใช้ แบบจำลอง CPS (Compose–Perform–Sing) เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแบบจำลองดังกล่าวมุ่งเน้น การพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีผ่านกิจกรรมสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่

1. การประพันธ์ (Compose) ซึ่งส่งเสริมให้ครูสามารถสร้างสรรค์แนวคิดทางดนตรี และพัฒนาเนื้อหาทางดนตรีใหม่ ๆ

2. การบรรเลง (Perform) ซึ่งเน้นการนำเสนอและถ่ายทอดผลงานทางดนตรีผ่านการปฏิบัติจริง

3. การขับร้อง (Sing) ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อสารดนตรีผ่านเสียงร้องและการแสดงออกทางดนตรี

กระบวนการทั้ง 3 องค์ประกอบ ทำงานร่วมกัน ภายใต้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ครูผู้เข้าร่วมหลักสูตรได้ทดลองสร้างสรรค์ผลงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และพัฒนาทักษะทางดนตรีร่วมกัน ส่งผลให้ครูสามารถนำประสบการณ์และความรู้ที่ได้รับ ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ดนตรีเชิงสร้างสรรค์ในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ดนตรีสร้างสรรค์สำหรับครูดนตรี โดยใช้แบบจำลอง CPS เป็นกรอบในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ผ่านหลักสูตรระยะสั้น ซึ่งสามารถ

ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของครูดนตรีในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนในบริบทของสถานศึกษา

สรุป

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี (CPS) สำหรับครูดนตรี สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของครูดนตรี พบว่า ครูดนตรีกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการอบรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีพัฒนาการโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 50.9 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าหลักสูตร CPS ช่วยยกระดับความรู้ ทักษะการประพันธ์ และทักษะการบรรเลงของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของครูที่ผ่านหลักสูตร CPS อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 91.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 80 แสดงให้เห็นว่าการออกแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการ (การประพันธ์ การแสดง และการขับร้อง) สามารถตอบสนองต่อธรรมชาติและความสนใจของผู้เรียนได้อย่างดีเยี่ยม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย พบว่า ได้แบบจำลองการจัดการเรียนรู้ดนตรีเชิงสร้างสรรค์ (CPS Model) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่เป็นระบบในการพัฒนาศักยภาพครูดนตรี ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ การประพันธ์ (Compose) การบรรเลง (Perform) และการขับร้อง (Sing) ซึ่งครูสามารถนำไปใช้เป็นมาตรฐานในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในสถานศึกษาได้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยเห็นควรให้ครูผู้สอนศึกษาโครงสร้างหลักสูตรและแนวคิดการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) เพื่อสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและอิสระแก่ผู้เรียน โดยผู้สอนสามารถปรับใช้หรือบูรณาการเฉพาะทักษะที่สอดคล้องกับบริบทความถนัดของผู้เรียน รวมถึงข้อจำกัดด้านเวลาเรียนและจำนวนผู้เรียนในแต่ละกลุ่มได้อย่างยืดหยุ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเสนอให้มีการขยายขอบเขตการศึกษาวิจัยโดยนำหลักสูตร CPS ไปประยุกต์ใช้กับทักษะดนตรีประเภทอื่น ๆ หรือกลุ่มเป้าหมายในระดับชั้นที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาเนื้อหาให้มีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น อีกทั้งควรเน้นการจัดกิจกรรมในรูปแบบออนไซต์เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ และควรควบคุมขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการทดลองแต่ละครั้งให้เหมาะสม เพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงในการควบคุมตัวแปรและเก็บข้อมูลเชิงวิจัยให้มีประสิทธิภาพสูงสุดตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ชมพูพราว มิ่งมงคล และสยมพร ทองเนื้อดี. (2569). การพัฒนาความสามารถในการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, *9*(1), 289-306. https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/9703/6528

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2566). *ดนตรีศึกษา: หลักการและแนวคิด (พิมพ์ครั้งที่ 11, ฉบับปรับปรุงแก้ไข).* สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธราเทพ เตมีรักษ์ และวราพร อัศวโสภณชัย. (2566). การพัฒนาการสร้างสรรค์ทางดนตรีสำหรับนักศึกษาครูปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการสอนอูคูเลเล่ตามแนวคิดของโคดาย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, *17*(1), 192-200. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rmuj/article/view/264346/177676

ธิติมา โรจน์วัชราภิบาล, พิสิฐ เมธาภัทร และไพโรจน์ สถิรยากร. (2569). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นแบบผสมผสานตามมาตรฐานอาชีพ. *วารสารวิจัยวิชาการ, 9*(1), 130–138. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/index

ธีรพงศ์ บำเพ็ญทาน, อาทิตย์ โพธิ์ศรีทอง และศุภวรรณ สัจจพิบูล. (2568). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดนตรีแบบบูรณาการระหว่างวิชาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงทางดนตรีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารดนตรีมหิดล*, *8*(1), 38-52. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/mmj/article/view/272990/187205

ปอยหลวง ตันติพิสุทธิ, งามลมัย ผิวเหลือง และธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน. (2566). อิทธิพลของความคิดสร้างสรรค์ ความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคต่อความสามารถในการเจรจาต่อรองเชิงบูรณาการของนิสิตปริญญาตรีชั้นปีสุดท้าย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, *49*(1), 175-198. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/socku

พงษ์ลดา ธรรมพิทักษ์กุล. (2563). สื่อการสอนดนตรีขั้นพื้นฐาน: พหุวัฒนธรรมดนตรีอาเซียน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, *48*(1), 206–223. https://doi.org/10.58837/CHULA.EDUCU.48.1.11

เพลินพิศ กิ่งชา. (2565). การพัฒนาการเรียนรู้โน้ตสากลเบื้องต้นโดยใช้แบบฝึกทักษะเมโลเดียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ดนตรี) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองจอก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. *วารสารการวิจัยประยุกต์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, *1*(1), 1-10. https://so07.tci-thaijo.org/index.php/arj/article/view/2064/1422

ภัทราภรณ์ อูไพบูรณ์, ธนพล ตีรชาติ และธิติ ปัญญาอินทร์. (2565). การสร้างชุดกิจกรรมบูรณาการการเรียนรู้ด้านการฟัง การเคลื่อนไหว การร้อง การอ่าน และการเขียน เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.

วารสารดนตรีรังสิต มหาวิทยาลัยรังสิต, 17(2), 77-89. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/rmj/article/view/ 253641/172923

สิทธิโชค กบิลพัตร และสหภัส อักษรถึง. (2568). การประเมินการเรียนรู้สำหรับวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนในประเทศไทย. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 4(5), 84–98.* https://so06.tci-thaijo.org/index.php/IEJ/article/view/287655

สุภาวดี คานบุตตะ และ ฐิติวรดา พลเยี่ยม. (2567). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 13*(2), 10-21. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/article/download/267555/178307

อนุชาติ อยู่สุข, ธิติ ปัญญาอินทร์ และธนพล ตีรชาติ. (2565). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนดนตรีของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารดนตรีและวัฒนธรรม*, *1*(1), 59–69. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/MAC-Journal/article/view/258692

อัครเดช ลือนาม และสัจธรรม พรทวีกุล. (2565). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดของโคดาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิชญทรรศน์*, *17*(2), 165-176. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/Pitchayatat/article/view/256725/173231

อัญชลี บุญจันทึก, กิติศักดิ์ เสียงดี, กนกวรรณ รัตนศรีสุโข และปัญชลีย์ รัตนสิงห์ขรณ์. (2566). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กออทิสติกด้วยการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมดนตรีตามแนวคิดของ คาร์ล ออร์ฟ. *วารสารดนตรีบ้านสมเด็จฯ*, *5*(2), 49-64. https://so13.tci-thaijo.org/index.php/MusBSRU/article/view/198/279

แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดปราจีนบุรี

GUIDELINES FOR DEVELOPING INCLUSIVE TOURISM IN HEALTH TOURISM ATTRACTIONS IN PRACHINBURI PROVINCE

ปานณนาถ เกตุโศภิษฐ์ และวัชราภรณ์ จุลทา*
Pannanat Katesophit and Watcharaporn Julatha*
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
King Mongkut's University of Technology North Bangkok
*Corresponding Author E-mail: watcharaporn.s@bas.kmutnb.ac.th
Received March 12, 2026; **Revised** June 28, 2026; **Accepted** August 11, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาศักยภาพและความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล และแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี โดยบูรณาการการวิจัยแบบผสานวิธีทั้งการวิจัยเชิงประเมิน การวิจัยเชิงปริมาณจากนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมระดมความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงแก่นสาระ

ผลการวิจัย พบว่า 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรีที่มีศักยภาพในการส่งเสริมสุขภาพผ่านรูปแบบบริการและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีจำนวน 5 แหล่ง ได้แก่ ชุมชนสมุนไพรเกษตรอินทรีย์บ้านดงบัง ชุมชนบ้านดงกระทงยาม โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรและอภัยภูเบศร เดย์สปา ภูมิภูเบศรศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรและภูมิปัญญาสุขภาพบางเดชะ และบ้านเล่าเรื่องเมืองสมุนไพร 2) ความต้องการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.29, S.D. = 0.70) โดยมีความต้องการสูงสุดด้านการเข้าถึงจุดหมายปลายทาง รองลงมา คือ การเข้าถึงระบบขนส่ง แหล่งท่องเที่ยว ตัวแทนการท่องเที่ยว และบริการที่พักแรม และ3) แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล 8 ด้าน ประกอบด้วย การสร้างภาพลักษณ์ การพัฒนากิจกรรมสุขภาพ การออกแบบพื้นที่เพื่อการเข้าถึงของทุกคน การพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการฟื้นฟูสุขภาพ การบริหารจัดการที่พักแรม ความปลอดภัย บริการสุขภาพแบบครอบคลุม และการพัฒนาทรัพยากรสุขภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ที่นำไปสู่หลักแนวทาง I-BALANCE การพัฒนาเมืองท่องเที่ยวสุขภาพที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลได้

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล, การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, แนวทางพัฒนา, ปราจีนบุรี

Abstract

This study aims to examine the potential and readiness of wellness tourism destinations to support tourism for all, identify tourists' needs for inclusive tourism, and develop guidelines for tourism for all in wellness destinations in Prachinburi Province. The study employed an integrated mixed-methods approach, combining evaluative, quantitative, and qualitative methods. The quantitative phase involved a survey of 400 tourists using questionnaires, and the data were analyzed using descriptive statistics. The qualitative phase consisted of in-depth interviews and a focus group discussion with 15 representatives from the public and private tourism sectors in Prachinburi, and the data were analyzed using thematic analysis.

The findings revealed that: 1) Five wellness tourism destinations in Prachinburi Province demonstrated strong potential to promote health through service models and health tourism activities, namely Ban Dong Bang Organic Herbal Community, Ban Dong Krathong Yam Community, Chao Phraya Abhaibhubejhr Hospital and Abhaibhubejhr Day Spa, Phumiphobet Herbal Learning Center and Health Wisdom - Bang Decha, Baan Lao Rueang - Herbal City. 2) Overall demand for tourism for all was at a high level ($\bar{X}$ = 4.29, SD = 0.70), with the highest demand related to destination accessibility, followed by accessibility to transportation systems, tourist attractions, travel agencies, and accommodation services. 3) Development guidelines for tourism for all were proposed across eight key dimensions, including image building, development of healthrelated activities, universal design for accessibility, enhancement of healing environments, accommodation management, safety, inclusive health services, and sustainable development of health resources and local wisdom, thereby contributing to the I-BALANCE framework for developing a health tourism city that supports tourism for all.
Keywords: ourism for all, health tourism, development guidelines, Prachinburi

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในฐานะรากฐานเศรษฐกิจ โดยมุ่งยกระดับบริการและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล ทั้งด้านความปลอดภัยและความสะอาด เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม มุ่งสู่การท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล (Tourism for All) ที่ปราศจากอุปสรรคอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2568) ซึ่งการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตระหนักถึงความเท่าเทียม ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการสาธารณะ และร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวได้ทุกรูปแบบโดยปราศจากอุปสรรค (ประกาศ ปาวา ทองสว่าง และสันติธร ภูริภักดี, 2567)

องค์กรการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ ระบุว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง เพราะมักเดินทางพร้อมผู้ดูแล การท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล จึงเป็นการท่องเที่ยวที่ควรได้รับการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการยกระดับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวไทยไปสู่ระดับโลก ประกอบกับองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ อพท. ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและไม่แออัด (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2567) ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่รอบรับนักท่องเที่ยวกลุ่มทั้งมวล จึงเป็นโอกาสของผู้ประกอบการเชิงสุขภาพ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่จะดึงนักท่องเที่ยวกลุ่มคนทั้งมวลมาเป็นฐานกำลังซื้อของตนเองได้

จากแผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี 5 ปี พ.ศ. 2566 – 2570 พบการตั้งเป้าหมายรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากรายได้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัด (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2567) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจังหวัดพื้นที่ปราจีนบุรีจะมีความได้เปรียบในแง่ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แต่หากพิจารณาในการจัดการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล คือ นักท่องเที่ยวที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง ผู้พิการทางด้านการเคลื่อนไหว หรือนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ยังไม่พบแผนพัฒนา แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล ซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญในอนาคต เนื่องจากปัจจุบันโลกได้เข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging Society) เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ยังไม่พบแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกับการรองรับการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลจึงเป็นประเด็นการศึกษาที่ควรเร่งให้ความสำคัญ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของพื้นที่ต่อการท่องเที่ยวในอนาคต ลดข้อจำกัดเพิ่มโอกาสในการเดินทาง เปิดประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวผู้ที่มีข้อจำกัดทางด้านการเคลื่อนไหว นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ และชุมชนในพื้นที่บริการท่องเที่ยวก็มีโอกาสได้ต้อนรับ อันสร้างประโยชน์ให้พื้นที่ทั้งในมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพความพร้อมการรองรับการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาความต้องการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: ลักษณะแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งตอบสนองความต้องการด้านสุขภาวะทั้งในมิติทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ (พรรณิภา อนุรักษากรกุล และคณะ, 2566) จากการสังเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยมุ่งเน้นงานวิจัยที่ศึกษาลักษณะแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในมิติพื้นที่และชุมชน พบข้อสรุปลักษณะแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ 7 ประการ ได้แก่ (1) ทรัพยากรธรรมชาติบำบัด คือ พืชพรรณและสมุนไพรที่เป็นแกนหลักในการฟื้นฟูสุขภาพ (Bhatta

et al., 2022; Lee et al. 2022) (2) การเข้าถึงพื้นที่ คือ ความพร้อมเชิงระบบและการเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวให้เข้าถึงได้จริง (Mekong Tourism Coordinating Office, 2024) (3) ภูมิปัญญาดั้งเดิม คือ องค์ความรู้ท้องถิ่นที่เป็นฐานสร้างความแตกต่างและความยั่งยืนให้ชุมชน (Arida et al., 2025; Hubner et al., 2025) (4) มาตรฐานสากล คือ การรับรองคุณภาพและการจัดการที่เพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันท่องเที่ยว (Seow et al., 2024)(5) สิ่งแวดล้อมเพื่อการฟื้นฟู คือ ทัศนียภาพและความปลอดภัยที่เอื้อต่อสุขภาวะกายและใจ (Lee et al., 2022) (6) กิจกรรมเชิงป้องกัน คือ เน้นการผ่อนคลายและประสบการณ์สุขภาวะมากกว่าการรักษาทางการแพทย์ (Lee et al.,2022; Hubner et al., 2025) และ (7) การสร้างคุณค่าชีวิต คือ กิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน (Hubner et al., 2025; Karagianni et al., 2025)

โดยข้อสรุปของลักษณะแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้ง 7 ประการนี้ งานวิจัยนี้ได้นำไปใช้เป็นเกณฑ์การสำรวจและคัดกรองการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดปราจีน และเป็นพื้นที่กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาศักยภาพความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อคนทั้งมวล ได้แก่ 1) ชุมชนสมุนไพรเกษตรอินทรีย์บ้านดงบัง 2) ชุมชนบ้านดงกระทงยาม 3) โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรและอภัยภูเบศร เดย์สปา 4) ภูมิภูเบศร ศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรและภูมิปัญญาสุขภาพบางเดชะ และ 5) บ้านเล่าเรื่องเมืองสมุนไพร

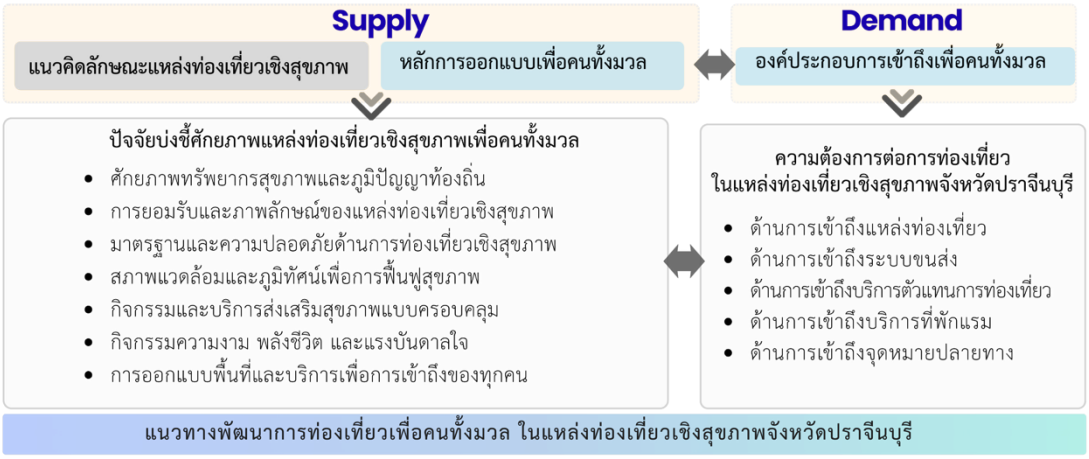
2. การท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล: แนวคิดการเข้าถึงและการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล

การท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลเป็นแนวคิดการท่องเที่ยวที่มุ่งสร้างโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างเท่าเทียม โดยองค์ประกอบของการเข้าถึง ประกอบด้วย 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) การเข้าถึงระบบขนส่ง 3) การเข้าถึงบริการตัวแทนการท่องเที่ยว 4) การเข้าถึงบริการที่พักแรม และ 5) การเข้าถึงจุดหมายปลายทาง (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2565)

ทั้งนี้การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล คือหัวใจของการท่องเที่ยวที่ทุกคนเข้าถึงได้ ผ่านหลักการ 7 ประการ ได้แก่ 1) ความเท่าเทียม ทุกกลุ่มใช้งานได้เสมอภาค 2) ความยืดหยุ่น รองรับความหลากหลายของผู้ใช้ 3) ง่ายและเป็นธรรมชาติ ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน 4) ข้อมูลชัดเจน สื่อสารให้ทุกคนเข้าใจได้เท่าเทียม 5) ปลอดภัย ลดความเสี่ยงจากความผิดพลาด 6) ทุ่นแรง สะดวกต่อผู้มีข้อจำกัดทางร่างกาย และ 7) พื้นที่เหมาะสม จัดพื้นที่ให้เข้าถึงและเคลื่อนไหวได้จริง (ขจิต เมตตาเมธา, 2566)

จากแนวคิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แนวคิดการเข้าถึง และแนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล จึงนำมาสู่กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่นำไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือวิจัยสำหรับศึกษาศักยภาพความพร้อมการรองรับการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล จำนวน 7 ด้าน และความต้องการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล จำนวน 5 ด้าน จนสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี โดยมีรายละเอียดตามภาพกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี แผนภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยผสานวิธีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดปราจีนบุรี เป็นพื้นที่วิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1) ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรีจำนวน 15 ท่าน การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งให้ข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์และระดมความคิดเห็น และประชากรกลุ่มและตัวอย่าง 2) นักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง เป็นการเลือกตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้สูงอายุ สตรีตั้งครรภ์ และผู้ที่มีเด็กเล็ก ใช้วิธีเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์และกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยสูตรของ Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่ชัดได้ขนาดตัวอย่าง 385 คน และผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดตัวอย่างเป็นจำนวน 400 คน

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบประเมินศักยภาพที่บูรณาการแนวคิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเข้ากับการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล 7 ด้าน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 1 และ 3) แบบสอบถามความต้องการที่เน้นการเข้าถึง 5 มิติ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 โดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงและพิจารณาเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เพื่อนำไปเป็นแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 และได้ดำเนินการจัดประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่ 3 โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2569

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ เก็บข้อมูลเชิงปริมาณผ่านแบบสอบถามออนไลน์จากนักท่องเที่ยวที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ควบคู่กับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์

การประเมิน และการระดมความคิดเห็น ซึ่งใช้วิธีวิเคราะห์แก่นสาระเพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรีในรูปแบบบรรยายพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อคนทั้งมวล จังหวัดปราจีนบุรี ทั้ง 5 แหล่ง ได้แก่ 1) ชุมชนสมุนไพรเกษตรอินทรีย์บ้านดงบัง 2) ชุมชนบ้านดงกระทงยาม 3) โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรและอภัยภูเบศร เดย์สปา 4) ภูมิภูเบศร ศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรและภูมิปัญญาสุขภาพบางเดชะ และ 5) บ้านเล่าเรื่องเมืองสมุนไพร ผ่านการสัมภาษณ์ และแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อคนทั้งมวล พบว่า ทั้ง 5 แหล่ง มีทั้งส่วนที่มีศักยภาพชัดเจน มีศักยภาพแต่ยังไม่เป็นรูปธรรม และต้องพัฒนาศักยภาพให้พร้อมรองรับนักท่องเที่ยวทั้งมวลก่อนเปิดรับท่องเที่ยวให้มาเยือนมีศักยภาพสูงขึ้น ซึ่งสามารถสรุปตามแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงผลศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อคนทั้งมวล ในจังหวัดปราจีนบุรี

จากแผนภาพที่ 2 เห็นได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อคนทั้งมวลในจังหวัดปราจีนบุรี มีศักยภาพที่เป็นจุดแข็ง คือ ด้านภูมิปัญญา ภาพลักษณ์ และกิจกรรมเชิงสุขภาพ และศักยภาพที่สามารถต่อยอดพัฒนายกระดับให้มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมและเป็นที่ยอมรับ คือ ด้านสิ่งแวดล้อมและการให้พลังชีวิตเชิงคุณค่า ส่วนศักยภาพที่เป็นจุดอ่อนต้องเร่งพัฒนา คือ โครงสร้างการเข้าถึงและมาตรฐานเพื่อก้าวสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อคนทั้งมวลอย่างสมบูรณ์

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการต่อการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.29) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลความต้องการต่อการท่องเที่ยว เพื่อคนทั้งมวล ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี

ความต้องการต่อการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	**4.30**	**0.73**	**มาก**
1.1 ทางเดิน ทางลาด หรือทางเชื่อมที่ออกแบบรองรับผู้ใช้รถเข็น	4.43	0.73	มาก
1.2 ป้ายแนะนำเส้นทางภายในแหล่งท่องเที่ยว เข้าใจง่าย สองภาษา	4.25	0.83	มาก
1.3 จุดพักหรือที่นั่งให้บริการเป็นระยะภายในพื้นที่กิจกรรมท่องเที่ยว	4.38	0.64	มาก
1.4 ที่จอดรถเฉพาะทางสำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง	4.28	0.66	มาก
1.5 สื่อประชาสัมพันธ์เฉพาะสำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง	4.18	0.80	มาก
2. ด้านการเข้าถึงระบบขนส่ง	**4.31**	**0.71**	**มาก**
2.1 บริการรถรับ–ส่ง ที่เชื่อมต่อระหว่างเมืองกับแหล่งท่องเที่ยว	4.44	0.65	มาก
2.2 รถโดยสารมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง	4.08	0.88	มาก
2.3 ข้อมูลตารางเวลาและเส้นทางขนส่งที่ชัดเจน เข้าถึงได้ง่าย สะดวก	4.45	0.71	มาก
2.4 มีจุดจอดรถและทางเข้า-ออก สำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง	4.28	0.68	มาก
2.5 ระบบขนส่งที่ปลอดภัย มีมาตรฐาน และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม	4.32	0.63	มาก
3. ด้านการเข้าถึงบริการตัวแทนการท่องเที่ยว	**4.27**	**0.69**	**มาก**
3.1 แพ็กเกจทัวร์สำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง	4.09	0.68	มาก
3.2 การให้ข้อมูลที่ชัดเจนด้านความปลอดภัยและการดูแลระหว่างทัวร์	4.25	0.66	มาก
3.3 ระบบจองและชำระเงินออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย สะดวก ปลอดภัย	4.35	0.69	มาก
3.4 ช่องทางการติดต่อจองทัวร์หรือสอบถามข้อมูลทำได้สะดวก	4.35	0.69	มาก
3.5 เจ้าหน้าที่ตัวแทนท่องเที่ยวให้คำแนะนำอย่างเข้าใจในบริการ	4.34	0.73	มาก
4. ด้านการเข้าถึงบริการที่พักแรม	**4.21**	**0.68**	**มาก**
4.1 ระบบการจองที่พักสามารถระบุ เลือกห้องพักที่เหมาะสมได้	4.10	0.64	มาก
4.2 ห้องพักมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง เช่น ทางลาด ห้องน้ำปรับพิเศษ ทางเชื่อมสำหรับผู้ใช้รถเข็น	4.23	0.81	มาก
4.3 พื้นที่ส่วนกลาง ออกแบบรองรับให้เข้าถึงได้สะดวกสำหรับทุกคน	4.09	0.68	มาก
4.4 ป้ายบอกทางมีขนาดและตำแหน่งที่มองเห็นชัดเจน	4.32	0.67	มาก
4.5 มีพนักงานให้บริการ ดูแล ขนย้ายสัมภาระของผู้ที่มีข้อจำกัด	4.35	0.63	มาก
5. ด้านการเข้าถึงจุดหมายปลายทาง	**4.36**	**0.70**	**มาก**
5.1 มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลได้ครอบคลุมทุกกลุ่ม	4.42	0.65	มาก
5.2 มีแพลตฟอร์มออนไลน์ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว การเดินทางที่เหมาะสม	4.35	0.71	มาก
5.3 ป้ายบอกทางไปยังจุดหมายปลายทางที่ชัดเจน และเป็นสองภาษา	4.27	0.72	มาก
5.4 ถนนและทางเข้าออกมีความปลอดภัยและสภาพดี ไม่ขรุขระ	4.43	0.69	มาก
5.5 สิ่งแวดล้อมโดยรอบเอื้อต่อการเดินทางของผู้ที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง	4.26	0.73	มาก
โดยรวมผลความต้องการต่อการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลในพื้นที่	**4.29**	**0.70**	**มาก**

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี ได้นำผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 มาสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่อให้ได้ร่างแนวทางการพัฒนา จากนั้นดำเนินการจัดประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี จนนำมาสู่แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี 8 ด้าน ดังนี้

1. สร้างการยอมรับและภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: (Image) การสร้างการรับรู้ของกลุ่มผู้ที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง ส่งเสริมภาพลักษณ์ในพื้นที่ให้สอดรับกับเชิงสุภาพ และจัดทำข้อมูลประชาสัมพันธ์เข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม

2. พัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมความงาม พลังชีวิต และแรงบันดาลใจ: (Beautiful) การบริการและแพคเกจทัวร์ที่ส่งเสริมความงาม สร้างพลังใจและชีวิต และคุณภาพชีวิต โดยเพิ่มช่องทางการการติดต่อ การจองทัวร์ หรือสอบถามข้อมูลที่สะดวก ปลอดภัย และเข้าถึงได้ทุกกลุ่มคน

3. พัฒนาออกแบบพื้นที่และบริการเพื่อการเข้าถึงของทุกคน: (Accessibilty) การออกแบบขนาดพื้นที่การบริการรองรับรถเข็น ขั้นตอนการให้บริการไม่ซับซ้อน สร้างสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงได้ทุกกลุ่มคน และการเชื่อมต่อด้วยบริการรถรับ–ส่ง ภายในพื้นที่ท่องเที่ยว

4. พัฒนาและส่งเสริมสร้างสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์เพื่อการฟื้นฟูสุขภาพ: (Landscape) สร้างทัศนียภาพที่เหมาะแก่การพักผ่อนฟื้นฟู มีจุดพักและเส้นทางที่รองรับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษภายในแหล่งท่องเที่ยว และมีป้ายบอกทางจากถนนหลักไปยังจุดหมายปลายทางที่ชัดเจน

5. การบริหารจัดการ บริการที่พักแรมเพื่อคนทั้งมวล: (Accommodation) การจัดเตรียมห้องพัก พื้นที่ส่วนกลาง สิ่งอำนวย ป้ายข้อมูลภายในโรงแรม ระบบการจองที่พักให้สามารถรองรับให้เข้าถึงได้สะดวกสำหรับทุก และจัดเตรียมพนักงานที่พร้อมให้บริการ ดูแลผู้ที่มีข้อจำกัดและต้องความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

6. สร้างมาตรฐานความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: (Norms) ส่งเสริมการรับรองมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ จัดอบรมผู้ให้บริการให้มีความรู้เพื่อลดความเสี่ยงและความผิดพลาด สร้างระบบดูแลผู้ใช้บริการที่มีข้อจำกัด ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

7. พัฒนากิจกรรมและบริการส่งเสริมสุขภาพแบบครอบคลุม: (Care) ส่งเสริมกิจกรรมเชิงสุขภาพ ที่มีความยืดหยุ่นตามศักยภาพของผู้ใช้บริการ พัฒนาระบบจอง การชำระเงินที่ที่เข้าถึงได้ทุกกลุ่มคน และมีเจ้าหน้าที่ตัวแทนท่องเที่ยวให้คำแนะนำอย่างเข้าใจตลอดระหว่างทัวร์

8. พัฒนาศักยภาพทรัพยากรสุขภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น: (Empowerment) การรวบรวมองค์ความรู้/ภูมิปัญญาดั้งเดิมด้านการดูแลสุขภาพที่ถ่ายทอดได้ และนำมาจัดแสดงหรือกิจกรรมเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย และมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลได้ครอบคลุมทุกกลุ่มในจุดหมายปลายทาง

อภิปรายผล

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อคนทั้งมวล มีจุดแข็งด้านภูมิปัญญา ภาพลักษณ์ และกิจกรรมเชิงสุขภาพ และมีศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมและการให้พลังชีวิตเชิงคุณค่า ที่สามารถต่อยอดพัฒนายกระดับให้

มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมและเป็นที่ยอมรับ ทั้งนี้เป็นเพราะชุมชนมีองค์ความรู้ด้านสมุนไพร วิถีเกษตรอินทรีย์ และอาหารสุขภาพที่สามารถแปลงเป็นกิจกรรมเชิงประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม มากกว่าการรับชม เช่น การเรียนรู้การปรุงยาสมุนไพร การทำอาหารสุขภาพ หรือการเดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร ซึ่งกิจกรรมลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลที่เน้นการเข้าถึงอย่างเท่าเทียมและการเรียนรู้ร่วมกัน ที่เสนอให้การท่องเที่ยวต้องออกแบบตั้งแต่ต้นทางเพื่อรองรับความหลากหลายของมนุษย์ ไม่ใช่การปรับแก้ภายหลัง (Pattanapokinsakul et al., 2025) ดังนั้น ทุนภูมิปัญญาของชุมชนในปราจีนบุรีจึงสามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมที่ทุกคนเข้าถึงได้ เรียนรู้ได้ และมีคุณค่าเชิงสุขภาพทั้งกาย-ใจอย่างครอบคลุม

ส่วนศักยภาพที่เป็นจุดอ่อน ต้องเร่งพัฒนา คือ โครงสร้างการเข้าถึงและมาตรฐานที่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งมวลได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานด้านการเข้าถึงในพื้นที่ศึกษายังไม่สอดคล้องกับหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ทั้งในมิติทางกายภาพ ระบบคมนาคม และการสื่อสารข้อมูล ดังนั้น จังหวัดปราจีนบุรีจำเป็นต้องขจัดจุดอ่อนด้านโครงสร้างการเข้าถึง เพราะการเข้าถึงถือเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของแนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของการให้บริการ จึงจำเป็นต้องมีมาตรฐานที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ของพื้นที่ในฐานะจุดหมายปลายทางด้านสุขภาพ หากสามารถยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานได้อย่างเป็นรูปธรรม ย่อมส่งผลให้ศักยภาพที่มีอยู่ได้รับการต่อยอดสู่การยอมรับในระดับประเทศและนานาชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sirivadhanawaravachara (2025) ที่เน้นว่าโครงสร้างพื้นฐาน การออกแบบที่เข้าถึงได้ และมาตรฐานสุขอนามัย เป็นเงื่อนไขสำคัญของการฟื้นตัวหลังโควิด และเป็นฐานของ Tourism for All อย่างแท้จริง ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อคนทั้งมวลของจังหวัดปราจีนบุรี ศักยภาพการเข้าถึงไม่ใช่ทางเลือก แต่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของความยั่งยืนและความสามารถแข่งขัน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการในด้านการเข้าถึงจุดหมายปลายทาง ระบบขนส่ง แหล่งท่องเที่ยว บริการตัวแทนการท่องเที่ยว และบริการที่พักแรม อยู่ในระดับ “มาก” แต่ไม่ถึงระดับ “มากที่สุด” สะท้อนให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าถึงในฐานะองค์ประกอบพื้นฐานของประสบการณ์การท่องเที่ยว แต่ยังมิได้มองว่าเป็นปัจจัยชี้ขาดหลักในการตัดสินใจเดินทาง ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ยังสามารถใช้งานได้ในระดับหนึ่ง ไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคอย่างเด่นชัด ซึ่งสอดคล้องกับกรอบ Accessible Tourism ของ UN Tourism (2023) ที่ระบุว่า หลายพื้นที่อยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน กล่าวคือ มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเข้าถึงบางส่วนแล้ว แต่ยังไม่ครบถ้วนในเชิงระบบ

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า 8 ด้านของแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี (Image, Beautiful, Accessibilty, Landscape, Accommodation, Norms, Care, Empowerment) สะท้อนให้เห็นว่า การยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไม่สามารถดำเนินการแบบแยกส่วนได้ แต่จำเป็นต้องพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งด้านภาพลักษณ์ กิจกรรม บริการ โครงสร้างพื้นฐาน และระบบมาตรฐานควบคู่กัน เนื่องจากประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันทั้งก่อนเดินทาง ระหว่างการใช้บริการ และหลังการเดินทางกลับ ประกอบกับลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และคุณค่าทางกายและจิตใจของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจึงไม่ได้ประเมินเพียง

กิจกรรมหรือทรัพยากรที่มีอยู่ แต่พิจารณาภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือของบริการ การเข้าถึงที่สะดวก และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการฟื้นฟูสุขภาพร่วมกัน หากองค์ประกอบใดขาดความพร้อม ย่อมส่งผลต่อคุณค่ารวมของปลายทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Tourist destination competitiveness ของ González-Rodríguez et al., (2023) ที่อธิบายว่า ความสามารถในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยวเกิดจากการบูรณาการทรัพยากร การบริหารจัดการ โครงสร้างพื้นฐาน และภาพลักษณ์ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Liao et al., (2023) ที่มองการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในมิติองค์รวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี ทั้ง 8 ด้าน จึงสะท้อนความจำเป็นของการพัฒนาแบบองค์รวม เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถก้าวสู่การเป็นพื้นที่เพื่อคนทั้งมวลได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพที่ 3 ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 3 แสดงแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี ตามหลักแนวทาง I-BALANCE

จากแผนภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี หน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานเอกชนสามารถพัฒนาตามหลักแนวทาง I-BALANCE ประกอบด้วย 8 ด้าน ที่มุ่งการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รวบรวมองค์ความรู้ด้านสมุนไพร นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดแสดง ออกแบบกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพความงาม การชะลอวัย กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ฟื้นฟูร่างกาย จิตใจ ตามมาตรฐานความปลอดภัย การพัฒนาบริการที่พักแรมที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อคนทั้งมวล และการพัฒนาออกแบบสภาพแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานตามหลักของการออกแบบอารยสถาปัตย์ เพื่อสะท้อนถึงภาพลักษณ์ที่เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลได้

สรุป

สรุปการวิจัยในภาพรวม จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อคนทั้งมวล ที่มีจุดแข็งในทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพร วิถีเกษตรอินทรีย์ และอาหารสุขภาพ สามารถต่อยอดเป็นกิจกรรมเชิงประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดอ่อนสำคัญ คือ โครงสร้างการเข้าถึงและมาตรฐานบริการที่ยังไม่สอดคล้องกับหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลอย่างครบถ้วน ทั้งด้านกายภาพ ระบบคมนาคม และข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึง หากโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานได้รับการยกระดับอย่างเป็นระบบจะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นและขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน ขณะเดียวกัน จากผลการศึกษาพฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เดินทางในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ เดินทางพร้อมครอบครัว และเลือกพื้นที่จากชื่อเสียงด้านสมุนไพร โดยเฉพาะความเชื่อมั่นในบริการสปาและนวดบำบัดที่ปลอดภัย สะท้อนแรงจูงใจเชิงสุขภาพควบคู่กับข้อจำกัดด้านเวลาและโครงสร้างครอบครัว อีกทั้งนักท่องเที่ยวยังมีความต้องการด้านการเข้าถึงในมิติต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการเข้าถึงยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสบการณ์โดยรวม แม้ยังไม่ถูกมองว่าเป็นประเด็นวิกฤตที่สุด ดังนั้น จึงได้เสนอแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรีที่ครอบคลุมทั้งการสร้างการยอมรับและภาพลักษณ์ การพัฒนากิจกรรมความงามและพลังชีวิต การออกแบบพื้นที่และบริการเพื่อการเข้าถึงของทุกคน การพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการฟื้นฟูสุขภาพ การบริหารจัดการที่พักแรม การสร้างมาตรฐานความปลอดภัย และการพัฒนากิจกรรมและบริการส่งเสริม ซึ่งสะท้อนความจำเป็นของการพัฒนาแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงทรัพยากร กิจกรรม บริการ และมาตรฐานเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีมีจุดแข็งด้านภูมิปัญญาเชิงสุขภาพ ที่สามารถยกระดับศักยภาพเมืองสมุนไพร ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาปรับปรุงโครงสร้างการเข้าถึงตามหลักการ Universal Design เพื่อยกระดับความเชื่อมั่นและความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ความต้องการในด้านแหล่งท่องเที่ยว ระบบขนส่ง บริการตัวแทนการท่องเที่ยว บริการที่พักแรม และจุดหมายปลายทาง อยู่ในระดับมาก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมบูรณาการดำเนินการวางแผนการพัฒนาในแต่ละด้านไปพร้อมกัน

1.3 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ควรมีการวางแผนพัฒนาตามหลักแนวทาง I-BALANCE เพื่อให้เกิดความพร้อมต่อการรองรับการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเข้าถึงเพื่อคนทั้งมวล สอดคล้องกับปัจจุบันที่ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยทางการตลาด เพื่อให้ได้กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดที่สามารถเจาะกลุ่มตลาดการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดปราจีนบุรี

2.2 การวิจัยเชิงเศรษฐศาสตร์การท่องเที่ยวในมิติความคุ้มค่าในการลงทุนสำหรับผู้ประกอบการเมื่อต้องลงทุนปรับปรุงพื้นที่ตามหลักอารยสถาปัตย์

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ตามสัญญาเลขที่ KMUTNB-69-KNOW-31

เอกสารอ้างอิง

ขจิต เมตตาเมธา. (2566, 12 ธันวาคม). การออกแบบเพื่อมวลชน Universal Design. https://www.scimath.org/article-technology/item/12879-universal-design

ประกาศ ปาวา ทองสว่าง และสันติธร ภูริภักดี. (2567). การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวลในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC.). *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 9*(1), 350–366. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/265972.

พรรณิภา อนุรักษากรกุล, ปัณฑา โกกอง และปาจรา โพธิหัง. (2566). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในภาคตะวันออก หลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, *13*(3), 115-131. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/var/article/view/263543.

สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี. (2567). แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2566 - 2570 (ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567). https://www.prachinburi.go.th/yut-prachin/plan66-70-67.pdf.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568, 13 กุมภาพันธ์). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2570). https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-2023-2027/.

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2567, 12 มีนาคม). คู่มือการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคนทั้งมวล (Community Based Tourism for All). https://www.dasta.or.th/th/article/3410.

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2565, 28 ตุลาคม). คู่มือหลักสูตรฝึกอบรมนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบครบวงจรเพื่อคนทั้งมวล (Tourism for All). https://www.dasta.or.th/th/article/1480.

Arida, N. S., Nugroho, S., Rusadi, N. W. P., & Saputra, I. G. (2025). Typology of wellness tourism based on traditional healing in Bali. *Journal of Applied Sciences in Travel and Hospitality*, *8*(2), 199–210. https://doi.org/10.31940/jasth.v8i2.199-210.

Bhatta, K., Gautam, P., & Tanaka, T. (2022). Travel motivation during COVID-19: A case from Nepal. *Sustainability*, *14*(12), 7165. https://doi.org/10.3390/su14127165.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques (3rd ed.).* New York, NY: John Wiley & Sons.

González-Rodríguez, M. R., Díaz-Fernández, M. C., & Pulido-Pavón, N. (2023). Tourist destination competitiveness: An international approach through the travel and tourism competitiveness index. *Tourism Management Perspectives*, *47*, 101127. https://doi.org/10.1016/j.tmp.2023.101127.

Hubner, I. B., Juliana, J., Lemy, D. M., Pramezwary, A., & Djakasaputra, A. (2025). Balancing Growth and Tradition: The Potential of Community-Based Wellness Tourism in Ubud, Bali. *Tourism and Hospitality*, *6(*4), 205. https://doi.org/10.3390/tourhosp6040205.

Karagianni, V., Kalantonis, P., Tsartas, P., & Sdrali, D. (2025). Wellness Tourism Experiences and Tourists' Satisfaction: A Multicriteria Analysis Approach. *Tourism and Hospitality*, *6*(4), 179. https://doi.org/10.3390/tourhosp6040179.

Lee, S. O., Kim, J., & Han, H. (2022). Most and least important attributes for domestic travel: A best-worst scaling approach. *Frontiers in Psychology*, *13*, 987384. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.987384.

Liao, C., Zuo, Y., Xu, S., Law, R., & Zhang, M. (2023). Dimensions of the health benefits of wellness tourism: *A review. Frontiers in Psychology*, *13*, 1071578. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1071578.

Mekong Tourism Coordinating Office. (2024, 14 May). Launching the Accessible Thailand Wellness Tourism initiative: Thai Government introduces innovative wellness tourism program for all. https://mekongtourism.org/launching-the-accessible-thailand-wellness-tourism-initiative/.

Pattanapokinsakul, K., Kattiyapornpong, U., Niyomdecha, L., & Sangthong, S. (2025). The evolution and future of wellness tourism: A two-phase review and a six-dimensional thematic framework. *Humanities, Arts and Social Sciences Studies*, *25*(3), 819–832. https://doi.org/10.69598/hasss.25.3.277224.

Seow, A. N., Foroughi, B., & Choong, Y. O. (2024). Tourists' satisfaction, experience, and revisit intention for wellness tourism: E word-of-mouth as the mediator. *Sage Open*, *14*(3), 21582440241274049. https://doi.org/10.1177/21582440241274049.

Sirivadhanawaravachara, A. (2025). Thailand as a global wellness investment hub. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, *28*(02), 1491–1502. https://doi.org/10.30574/wjarr.2025.28.2.3861.

UN Tourism. (2023, 18 January). *Tourism for All: How can tourism companies and destinations champion their accessibility agenda?.* https://www.untourism.int/news/unwto-presents-accessibility-and-inclusive-tourism-development-compendium-of-best-practices.

อิทธิพลของโลจิสติกส์การท่องเที่ยวต่อคุณภาพประสบการณ์แกลมปิ้ง ผ่านคุณค่าที่รับรู้ของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษาอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

THE INFLUENCE OF TOURISM LOGISTICS ON GLAMPING EXPERIENCE QUALITY THROUGH TOURISTS' PERCEIVED VALUE: A CASE STUDY OF PA PHAYOM DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE

ธิรนันท์ วัฒนโยธิน, วราห์ สารอินมูล*, นุชากร คงยะฤทธิ์ และประภาวรินทร์ อารีย์ตระกูล
Tiranan Wattanayotin, Vara Sarainmoon*, Nuchakorn Kongyarit, Prapawarin Areetrakul
คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย
Faculty of Management Technology, Rajamangala University of Technology Srivijaya
College of Logistics and Supply Chain, Suan Sunandha Rajabhat University
Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Rai
*Corresponding Author E-mail: vara.sa@ssru.ac.th

Received February 6, 2026; **Revised** August 10, 2026; **Accepted** August 11, 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบอิทธิพลของโลจิสติกส์การท่องเที่ยวที่มีต่อคุณภาพประสบการณ์แกลมปิ้งผ่านคุณค่าที่รับรู้ของนักท่องเที่ยวในอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจแห่งประสบการณ์และทฤษฎีคุณค่าที่รับรู้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เคยใช้บริการแกลมปิ้ง ในอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง จำนวน 400 ราย โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค PLS-SEM

ผลการวิจัยพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี (SRMR = 0.041, NFI = 0.934) และมีความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของคุณค่าที่รับรู้และคุณภาพประสบการณ์ได้ร้อยละ 43.20 และ 61.10 ตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐานสนับสนุนทุกสมมติฐานที่กำหนด โดยโลจิสติกส์การท่องเที่ยวมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณค่าที่รับรู้และคุณภาพประสบการณ์แกลมปิ้ง ขณะที่คุณค่าที่รับรู้มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพประสบการณ์แกลมปิ้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ คุณค่าที่รับรู้ยังทำหน้าที่เป็นตัวแปรสื่อกลางบางส่วนระหว่างโลจิสติกส์การท่องเที่ยวและคุณภาพประสบการณ์แกลมปิ้ง โดยมีค่า VAF เท่ากับร้อยละ 60.08

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า คุณค่าที่รับรู้เป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดอิทธิพลของโลจิสติกส์การท่องเที่ยวไปสู่คุณภาพประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ซึ่งช่วยขยายการประยุกต์ใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจแห่งประสบการณ์และทฤษฎีคุณค่าที่รับรู้ในบริบทการท่องเที่ยวแกลมปิ้งของประเทศไทย และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติให้มีความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: โลจิสติกส์การท่องเที่ยว, คุณค่าที่รับรู้, คุณภาพประสบการณ์, การท่องเที่ยวแกลมปิ้ง

Abstract

This study aims to examine the influence of tourism logistics on glamping experience quality through tourists perceived value in Pa Phayom District, Phatthalung Province, Thailand. The research framework was developed based on the Experience Economy Theory (EET) and Perceived Value Theory (PVT). A quantitative research design was employed. Data were collected from 400 tourists who had experienced glamping services in Pa Phayom District using purposive sampling and a five-point Likert-scale questionnaire. The data were analyzed using PLS-SEM.

The finding revealed that the proposed model demonstrated satisfactory model fit (SRMR = 0.041; NFI = 0.934) and substantial explanatory power, accounting for 43.20% of the variance in perceived value and 61.10% of the variance in experience quality. All hypothesized relationships were supported. Tourism logistics exerted significant positive effects on both perceived value and glamping experience quality, while perceived value significantly enhanced experience quality. Furthermore, perceived value was found to partially mediate the relationship between tourism logistics and glamping experience quality, with a Variance Accounted For (VAF) value of 60.08%.

This study contributes to the tourism literature by identifying perceived value as a key mechanism through which tourism logistics enhances tourists' experience quality. The findings extend the application of the Experience Economy Theory and Perceived Value Theory in the context of glamping tourism and propose a Tourism Logistics–Perceived Value–Experience Quality Model. The results provide practical implications for tourism operators and policymakers seeking to enhance tourist experiences, strengthen destination competitiveness, and promote the sustainable development of nature-based tourism destinations.

Keywords: tourism logistics, perceived value, experience quality, glamping tourism

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการพัฒนาพื้นที่ในหลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มุ่งสร้างคุณค่าและความทรงจำที่แตกต่างให้แก่นักท่องเที่ยว (Pine & Gilmore, 1999) หนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ การท่องเที่ยวแบบแกลมปิ้ง (Glamping Tourism) ซึ่งผสมผสานการพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติเข้ากับความสะดวกสบายและการบริการในระดับสูง เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่แสวงหาทั้งประสบการณ์และคุณภาพการบริการ (Hanafiah et al., 2025; Inmor et al., 2025)

โลจิสติกส์การท่องเที่ยว (Tourism Logistics: TL) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการเคลื่อนย้ายของนักท่องเที่ยว ข้อมูล และบริการตลอดห่วงโซ่การท่องเที่ยว โดยครอบคลุมการเข้าถึง

แหล่งท่องเที่ยว การจัดการข้อมูล การประสานงานบริการ และความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งล้วนส่งผลต่อประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเดินทาง (Junton & Kamthornphiphatthanakul, 2023; Puchongkawarin & Ransikarbum, 2021) งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า TL มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ ความภักดี และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาผลลัพธ์ปลายทางของการท่องเที่ยว ขณะที่ยังมีข้อจำกัดในการอธิบายกลไกที่เชื่อมโยงระหว่าง TL กับคุณภาพประสบการณ์ (Experience Quality: EQ) ของนักท่องเที่ยว

ภายใต้แนวคิดคุณค่าที่รับรู้ (Perceived Value: PV) นักท่องเที่ยวจะประเมินคุณค่าจากผลประโยชน์ที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนที่ต้องเสียไป (Zeithaml, 1988) จึงเป็นไปได้ว่า TL ที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ และส่งผลต่อการประเมินคุณภาพประสบการณ์โดยรวม (Sweeney & Soutar, 2001; Hanafiah et al., 2025) แม้ว่างานวิจัยก่อนหน้าจะยืนยันความสัมพันธ์ระหว่าง TL, PV และ EQ แต่ยังมีงานวิจัยจำนวนจำกัดที่ศึกษาบทบาทของ PV ในฐานะตัวแปรสื่อกลางระหว่าง TL และ EQ โดยเฉพาะในบริบทการท่องเที่ยวแกลมปิ้งและการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของประเทศไทย

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาอิทธิพลของ TL ที่มีต่อ EQ ผ่าน PV ของนักท่องเที่ยวในอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจแห่งประสบการณ์ (Experience Economy Theory: EET) และทฤษฎีคุณค่าที่รับรู้ (Perceived Value Theory: PVT) เป็นกรอบในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วยเติมเต็มช่องว่างองค์ความรู้เกี่ยวกับกลไกที่เชื่อมโยง TL กับ EQ ผ่าน PV และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโลจิสติกส์การท่องเที่ยวเพื่อยกระดับคุณภาพประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทดสอบอิทธิพลของโลจิสติกส์การท่องเที่ยวที่มีต่อคุณค่าที่รับรู้ของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการแกลมปิ้งในอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อทดสอบอิทธิพลของโลจิสติกส์การท่องเที่ยวและคุณค่าที่รับรู้ที่มีต่อคุณภาพประสบการณ์แกลมปิ้งของนักท่องเที่ยว
3. เพื่อทดสอบบทบาทของคุณค่าที่รับรู้ในฐานะตัวแปรสื่อกลางระหว่างโลจิสติกส์การท่องเที่ยวและคุณภาพประสบการณ์แกลมปิ้งของนักท่องเที่ยว

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความสัมพันธ์ระหว่าง TL และ PV

TL เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการเดินทางและการใช้บริการของนักท่องเที่ยว ตั้งแต่การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การจัดการข้อมูล การประสานงานบริการ และความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งช่วยลดต้นทุนด้านเวลา ค่าใช้จ่าย ความพยายาม และความเสี่ยง ทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงความสะดวกและความคุ้มค่ามากขึ้น (Zeithaml, 1988) นอกจากนี้ ประสิทธิภาพของ TL ยังมีผลต่อการตัดสินใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (ชนิษฐา ใจเป็ง, 2567; วริทธินันท์ ขวัญมงคลชัย และคณะ, 2566) ดังนั้น ระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพจึงสามารถเพิ่ม PV ของ

นักท่องเที่ยวผ่านการลดความยุ่งยากในการเดินทาง เพิ่มความสะดวกสบาย และยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยรวม

งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของระบบการขนส่ง การจัดการข้อมูล การประสานงานบริการ และภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณค่าที่รับรู้ของนักท่องเที่ยว เนื่องจากช่วยเพิ่มความสะดวก ลดความไม่แน่นอน และสร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจในการเดินทาง (Cheng & Lu, 2013; Junton & Kamthornphiphatthanakul, 2023; González et al., 2024) นอกจากนี้ การจัดการทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยังช่วยเพิ่ม PV และส่งผลต่อความพึงพอใจในระยะยาว (Phi et al., 2024) ดังนั้น จึงสามารถคาดการณ์ได้ว่า TL ที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลเชิงบวกต่อ PV ของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการแกลมปิ้ง จึงนำไปสู่สมมติฐานดังนี้

H1: TL มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ PV ของนักท่องเที่ยว

2. ความสัมพันธ์ระหว่าง PV และ EQ แกลมปิ้ง

ตามแนวคิด PVT นักท่องเที่ยวจะประเมิน EQ จากการเปรียบเทียบระหว่างผลประโยชน์ที่ได้รับกับต้นทุนด้านเวลา ค่าใช้จ่าย และความพยายาม (Zeithaml, 1988) หากรับรู้ว่าประสบการณ์มีความคุ้มค่า ย่อมมีแนวโน้มประเมิน EQ ในเชิงบวกมากขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแกลมปิ้งที่ผสมผสานธรรมชาติ ความสะดวกสบาย และบริการที่มีเอกลักษณ์ งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า PV มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ EQ ความพึงพอใจ และพฤติกรรมหลังการใช้บริการ เนื่องจากช่วยเพิ่มการรับรู้ถึงประโยชน์ทั้งด้านหน้าที่และอารมณ์ (Realino et al., 2021; Hussein et al., 2023) ขณะที่การศึกษาในบริบทแกลมปิ้งยังพบว่า นักท่องเที่ยวที่รับรู้คุณค่าสูงมีแนวโน้มประเมิน EQ โดยรวมสูงขึ้น (Hanafiah et al., 2025; Saptiany et al., 2024) ดังนั้น จึงสามารถคาดการณ์ได้ว่า PV จะส่งผลเชิงบวกต่อ EQ แกลมปิ้งของนักท่องเที่ยว จึงนำไปสู่สมมติฐานดังนี้

H2: PV มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ EQ แกลมปิ้ง

3. ความสัมพันธ์ระหว่าง TL และ EQ แกลมปิ้ง

ตามแนวคิด EET EQ เป็นผลลัพธ์สำคัญที่สะท้อน PV ต่อ EQ ที่ได้รับจากการเดินทางและการใช้บริการ (Pine & Gilmore, 1999) โดย TL มีบทบาทในการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การจัดการข้อมูล การประสานงานบริการ และความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งช่วยสร้างประสบการณ์ที่สะดวก ราบรื่น และน่าประทับใจ งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า TL ที่มีประสิทธิภาพสามารถยกระดับ EQ ผ่านการพัฒนาคุณภาพบริการ การบริหารจัดการการเดินทาง และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความสะดวก (Puchongkawarin & Ransikarbum, 2021) นอกจากนี้ คุณภาพบริการ ความสะดวกสบาย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมยังส่งผลต่อ PV และ EQ ของนักท่องเที่ยวแกลมปิ้ง (Hanafiah et al., 2025; Inmor et al., 2025) ดังนั้น จึงสามารถคาดการณ์ได้ว่า TL ที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลเชิงบวกต่อ EQ แกลมปิ้งของนักท่องเที่ยว จึงนำไปสู่สมมติฐานดังนี้

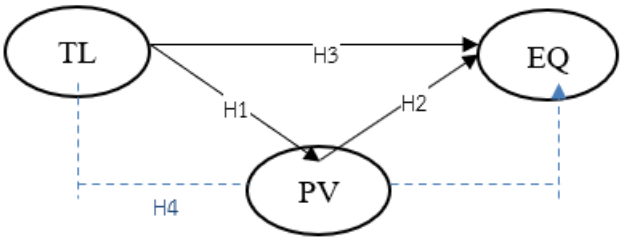
H3: TL มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ EQ แกลมปิ้ง

4. บทบาทสื่อกลางของ PV ระหว่าง TL และ EQ แกลมปิ้ง

ตามแนวคิด PVT นักท่องเที่ยวจะประเมิน EQ จากผลประโยชน์ที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนที่ต้องเสียไป (Zeithaml, 1988) ดังนั้น TL ที่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การจัดการข้อมูล การประสานงานบริการ และความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก ย่อมช่วยเพิ่มคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ และนำไปสู่การประเมิน EQ (Experience Quality: EQ) ในเชิงบวกมากขึ้น งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า PV ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่าง TL กับผลลัพธ์ด้าน EQ โดยนักท่องเที่ยวที่รับรู้คุณค่าสูงมีแนวโน้มประเมิน EQ โดยรวมสูงขึ้น (Brochado & Brochado, 2019; Suhartanto et al., 2020) นอกจากนี้ การศึกษาด้านการท่องเที่ยวแกลมปิ้งยังพบว่า EQ ส่งผลต่อ PV ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการประเมินประสบการณ์โดยรวมของนักท่องเที่ยว (Hanafiah et al., 2025; Inmor et al., 2025) ดังนั้น จึงคาดการณ์ได้ว่า PV จะทำหน้าที่เป็นตัวแปรสื่อกลางในการถ่ายทอดอิทธิพลของ TL ไปสู่ EQ แกลมปิ้ง จึงนำไปสู่สมมติฐานดังนี้

H4: PV ทำหน้าที่เป็นตัวแปรสื่อกลางระหว่าง TL และ EQ แกลมปิ้ง

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า TL มีบทบาทสำคัญต่อ PV และ EQ ของนักท่องเที่ยวผ่านการจัดการด้านการเดินทาง การจัดการข้อมูล การประสานงานบริการ และความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก ขณะเดียวกัน PV ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนการประเมินของนักท่องเที่ยวต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนที่ต้องเสียไป ซึ่งมีอิทธิพลต่อ EQ ตามแนวคิด EET และ PVT ผู้วิจัยจึงพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยโดยเสนอว่าโลจิสติกส์การท่องเที่ยวส่งผลต่อคุณภาพประสบการณ์แกลมปิ้งทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านคุณค่าที่รับรู้ในฐานะตัวแปรสื่อกลาง ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของ TL ที่มีต่อ EQ ผ่านPV ของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการแกลมปิ้งในอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง โดยพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยบนพื้นฐานของ EET และ PVT ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เคยใช้บริการแกลมปิ้งในอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เนื่องจากไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่นอนได้ จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางของ Hair et al. (2022) สำหรับการวิเคราะห์ด้วย PLS-SEM โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ (1) มีอายุ 18 ปีขึ้นไป (2) เคยใช้บริการแกลมปิ้งในอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง และ (3) เคยเข้าพักภายในระยะเวลา 12 เดือนที่ผ่านมา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตัวแปร TL ตัวแปร PV และตัวแปร EQ โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (Likert, 1932) แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พบว่า ค่า IOC เท่ากับ 0.835 และผ่านการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.870 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับดี การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการทั้งในรูปแบบออนไลน์และภาคสนามจากสถานประกอบการแกลมปิ้งในพื้นที่ศึกษา โดยผู้ตอบแบบสอบถามได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและให้ความยินยอมก่อนเข้าร่วมการวิจัยทุกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการด้วยโปรแกรม SmartPLS 4 ตามแนวทางของ Hair et al., (2022) โดยประเมินโมเดลการวัดผ่านค่า Factor Loading, Cronbach's Alpha (CA), Composite Reliability (CR), Average Variance Extracted (AVE) และ Heterotrait–Monotrait Ratio (HTMT) จากนั้นจึงประเมินโมเดลเชิงโครงสร้างผ่านค่า Variance Inflation Factor (VIF), Path Coefficient (β), Coefficient of Determination (R^2), Effect Size (f^2), Predictive Relevance (Q^2) และการทดสอบนัยสำคัญด้วย Bootstrapping จำนวน 5,000 ตัวอย่าง นอกจากนี้ ยังตรวจสอบอคติจากวิธีการวัดร่วม (Common Method Bias: CMB) ตามแนวทางของ Kock (2015) โดยใช้ค่า Full Collinearity VIF ซึ่งกำหนดให้มีค่าน้อยกว่า 3.30 สำหรับการทดสอบอิทธิพลสื่อกลางของคุณค่าที่รับรู้ (PV) ระหว่าง TL และ EQ ใช้วิธี Bootstrapping เพื่อประเมินอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม พร้อมคำนวณค่า Variance Accounted For (VAF) เพื่อพิจารณาระดับการเป็นตัวแปรสื่อกลางตามแนวทางของ Hair et al., (2022)

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักท่องเที่ยวที่เคยใช้บริการแกลมปิ้งในอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง จำนวน 400 คน โดยรายละเอียดข้อมูลทั่วไป ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.00 มีอายุระหว่าง 31–40 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.50 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 48.50 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 30,001–50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.00

1. ผลการตรวจสอบอคติจากวิธีการวัดร่วมและความสัมพันธ์พหุร่วม

เนื่องจากข้อมูลทั้งหมดเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลเดียว ผู้วิจัยจึงตรวจสอบอคติจากวิธีการวัดร่วม (Common Method Bias: CMB) ตามแนวทางของ Kock (2015) โดยใช้ค่า Full Collinearity Variance Inflation Factor (VIF) ผลการวิเคราะห์พบว่าค่า Full Collinearity VIF ของตัวแปร TL, PV และ EQ เท่ากับ 1.929, 2.645 และ 2.565 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 3.30 จึงสรุปได้ว่า ไม่พบปัญหาอคติจากวิธีการวัดร่วมในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสัมพันธ์พหุร่วมของโมเดลเชิงโครงสร้าง โดยพิจารณาค่า Inner VIF ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 1.000–1.762 ต่ำกว่าเกณฑ์ 5.00 แสดงว่าไม่พบปัญหาความสัมพันธ์พหุร่วมที่ส่งผลต่อการประมาณค่าโมเดล

2. ผลการประเมินโมเดลการวัด

ผลการประเมินโมเดลการวัดพบว่า ตัวชี้วัดทุกข้อมีค่า Outer Loading สูงกว่า 0.70 โดยอยู่ระหว่าง 0.855–0.894 ค่า Cronbach's Alpha อยู่ระหว่าง 0.892–0.903 ค่า Composite Reliability อยู่ระหว่าง 0.925–0.932 และค่า Average Variance Extracted อยู่ระหว่าง 0.756–0.774 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า เครื่องมือวิจัยมีความเชื่อมั่นและความตรงเชิงบรรจบในระดับดี

ตารางที่ 1 ผลการประเมินโมเดลการวัด

Construct	Indicators	Loading	CA	CR	AVE
TL	TL1	0.860	0.892	0.925	0.756
	TL2	0.884			
	TL3	0.855			
	TL4	0.878			
PV	PV1	0.877	0.903	0.932	0.774
	PV2	0.867			
	PV3	0.894			
	PV4	0.880			
EQ	EQ1	0.876	0.899	0.930	0.768
	EQ2	0.883			
	EQ3	0.872			
	EQ4	0.873			

นอกจากนี้ ผลการตรวจสอบความตรงเชิงจำแนกด้วยค่า HTMT พบว่า ค่าทุกคู่ต่ำกว่า 0.90 ได้แก่ TL–PV = 0.732, TL–EQ = 0.718 และ PV–EQ = 0.840 จึงยืนยันได้ว่าตัวแปรแฝงแต่ละตัวมีความแตกต่างกันอย่างเหมาะสม

3. ผลการประเมินโมเดลเชิงโครงสร้าง

ผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงโครงสร้างพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี โดยมีค่า SRMR = 0.041 และ NFI = 0.934 สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน TL มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ PV (β = 0.658, t = 21.758, p < 0.001) และมีอิทธิพลเชิงบวกต่อ EQ แกลมปิ้ง (β = 0.257, t = 5.518, p < 0.001) ขณะที่ PV มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ EQ แกลมปิ้ง (β = 0.588, t = 13.936, p < 0.001)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินโมเดลเชิงโครงสร้าง

Path	VIF	β	t-value	p-value	95% BCa CI	f^2	Result
TL ⟶ PV	1.000	0.658	21.758	<0.001	[0.594, 0.711]	0.762	Supported
TL ⟶ EQ	1.762	0.257	5.518	<0.001	[0.162, 0.343]	0.096	Supported
PV ⟶ EQ	1.762	0.588	13.936	<0.001	[0.503, 0.670]	0.505	Supported

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความสามารถในการอธิบาย ความสามารถในการพยากรณ์ และความสอดคล้องของโมเดลเชิงโครงสร้าง

Endogenous construct	R^2	R^2 adjusted	Q^2predict
PV	0.432	0.431	0.429
EQ	0.611	0.609	0.411

หมายเหตุ: Model fit: SRMR = 0.041, NFI = 0.934

จากตารางที่ 2 และ 3 พบว่า TL สามารถอธิบายความแปรปรวนของ PV ได้ร้อยละ 43.20 ขณะที่ TL และ PV ร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนของ EQ แกลมปิ้ง ได้ร้อยละ 61.10 นอกจากนี้ ค่า Q^2 predict ของ PV และ EQ มีค่ามากกว่า 0 แสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสามารถในการพยากรณ์ในระดับที่ยอมรับได้

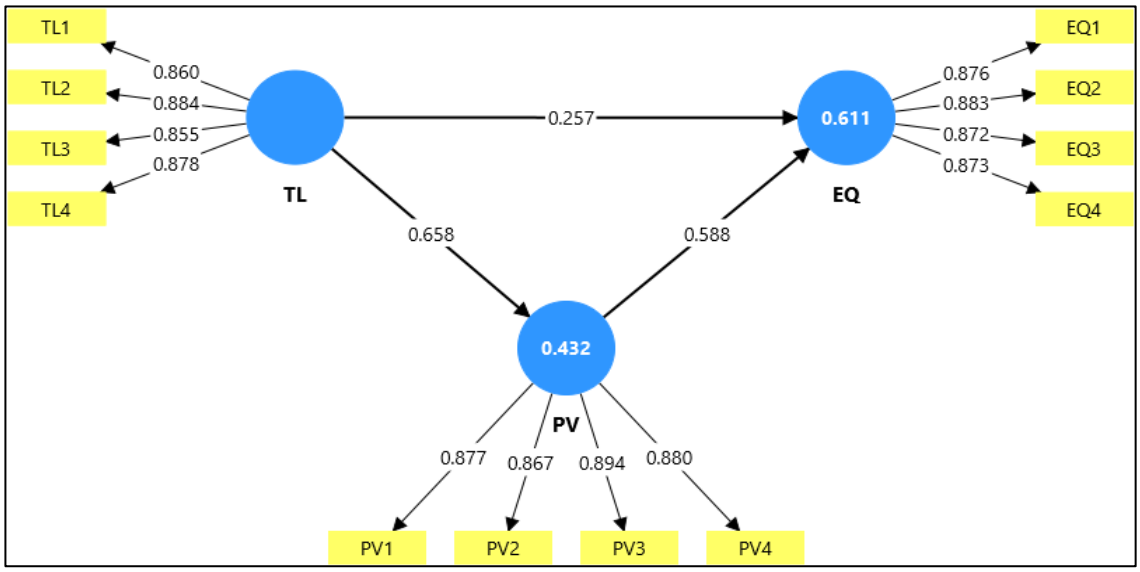
4. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลสื่อกลาง

การวิเคราะห์อิทธิพลสื่อกลางของ PV ระหว่าง TL และ EQ แกลมปิ้งดำเนินการด้วยวิธี Bootstrapping ผลการวิเคราะห์พบว่าอิทธิพลทางอ้อมของ TL ผ่าน PV ส่งผลต่อ EQ มีนัยสำคัญทางสถิติ (β = 0.387, t = 11.215, p < 0.001, 95% BCa CI [0.322, 0.458]) ขณะที่อิทธิพลทางตรงของ TL ต่อ EQ ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสรุปได้ว่า PV ทำหน้าที่เป็นตัวแปรสื่อกลางบางส่วน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลสื่อกลาง

Effect	β	t-value	p-value	95% BCa CI	Result
Direct effect: TL ⟶ EQ	0.257	5.518	<0.001	[0.162, 0.343]	Significant
Indirect effect: TL ⟶ PV ⟶ EQ	0.387	11.215	<0.001	[0.322, 0.458]	Significant
Total effect: TL ⟶ EQ	0.644	21.256	<0.001	[0.579, 0.699]	Significant
VAF	60.08%				Partial mediation

ผลการวิเคราะห์โดยรวมชี้ให้เห็นว่า TL มีบทบาทสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อ EQ แกลมปิ้ง โดย PV เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยถ่ายทอดอิทธิพลของ TL ไปสู่การยกระดับ EQ ของนักท่องเที่ยวในบริบทแกลมปิ้งอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

แผนภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

จากแผนภาพที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างระหว่าง TL, PV และ EQ โดยผลการวิเคราะห์พบว่า TL มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ PV (β = 0.658) และ EQ แกลมปิ้ง (β = 0.257) ขณะที่ PV มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ EQ แกลมปิ้ง (β = 0.588) นอกจากนี้ โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของ PV และ EQ แกลมปิ้งได้ร้อยละ 43.20 และ 61.10 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า TL มีบทบาทสำคัญต่อ PV และการยกระดับ EQ ของนักท่องเที่ยวในบริบทการท่องเที่ยวแกลมปิ้ง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐาน H1 ที่ว่า TL มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ PV ของนักท่องเที่ยว สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการด้านการเดินทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การจัดการข้อมูล และการประสานงานบริการที่มีประสิทธิภาพ ช่วยลดต้นทุนด้านเวลา ความพยายาม และความไม่แน่นอนของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการรับรู้ถึงความคุ้มค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมากขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีคุณค่าที่รับรู้ (Zeithaml, 1988) และงานวิจัยของ Junton และ Kamthornphiphatthanakul (2023) ที่ชี้ให้เห็นว่า TL เป็นปัจจัยสำคัญของ PV ให้กับประสบการณ์การเดินทางของนักท่องเที่ยว

ผลการวิจัยยังสนับสนุนสมมติฐาน H2 และ H3 โดยพบว่าทั้ง PV และ TL มีอิทธิพลต่อ EQ ของการท่องเที่ยวแกลมปิ้ง แสดงว่านักท่องเที่ยวมิได้ประเมิน EQ การบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงอย่างเดียว แต่ยังพิจารณาถึงความคุ้มค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากประสบการณ์โดยรวมด้วยผลดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐกิจแห่งประสบการณ์ (Pine & Gilmore, 1999) ซึ่งเสนอว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับ EQ มากกว่าการบริโภคสินค้าและบริการเพียงอย่างเดียว รวมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hanafiah et al., (2025) และ Inmor et al., (2025) ที่พบว่า PV และ TL เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนด EQ ของนักท่องเที่ยวแกลมปิ้ง

ประเด็นสำคัญของการศึกษาครั้งนี้ คือ การสนับสนุนสมมติฐาน H4 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า PV ทำหน้าที่เป็นตัวแปรสื่อกลางระหว่าง TL และ EQ ผลดังกล่าวแสดงว่า แม้ TL จะสามารถส่งผลต่อ EQ

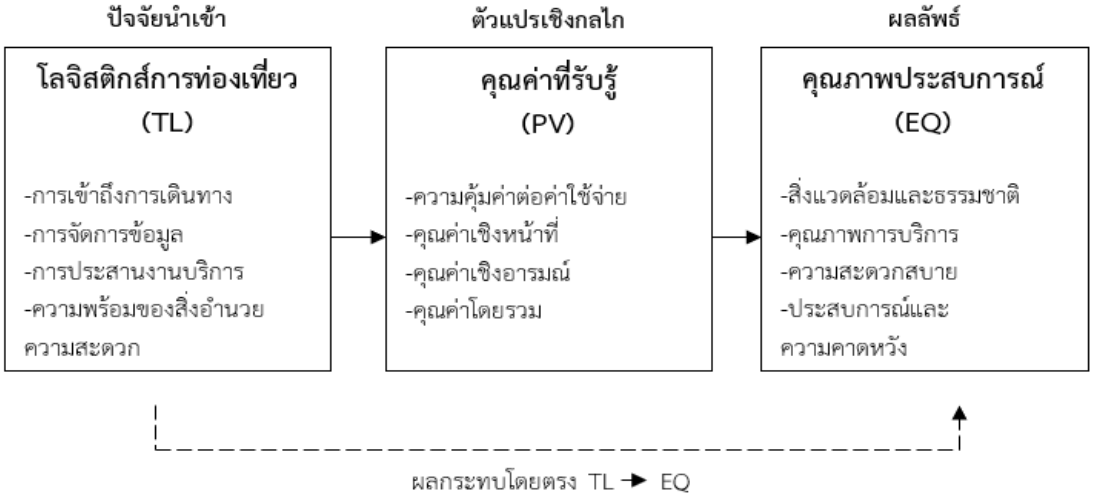
ของนักท่องเที่ยวได้โดยตรงแต่กระบวนการสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวประเมินประสบการณ์ในเชิงบวกเกิดจาก PV และความคุ้มค่าที่ได้รับจากการเดินทางก่อนที่จะนำไปสู่การประเมิน EQ โดยรวม สอดคล้องกับแนวคิดของ Brochado & Brochado, (2019) และ Suhartanto et al., (2020) ที่อธิบายว่า PV เป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดผลของคุณภาพการบริการและประสบการณ์ไปสู่ผลลัพธ์ด้านการประเมินของนักท่องเที่ยว

ในเชิงทฤษฎี ผลการวิจัยช่วยขยายองค์ความรู้ด้าน TL และ EET โดยเสนอให้เห็นว่า TL ไม่ทำหน้าที่เพียงสนับสนุนการเดินทางหรือการให้บริการเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้าง PV ของนักท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่การยกระดับ EQ แกลมปิ้งในที่สุด ข้อค้นพบดังกล่าว ช่วยอธิบายกลไกเชิงสาเหตุระหว่าง TL, PV และ EQ ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะในบริบทการท่องเที่ยวแกลมปิ้งและการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของประเทศไทย ซึ่งยังมีหลักฐานเชิงประจักษ์ค่อนข้างจำกัดในปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้ขยายองค์ความรู้ด้าน TL และการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ โดยชี้ให้เห็นว่า PV เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่าง TL และ EQ อย่างเป็นระบบ แม้ว่างานวิจัย ที่ผ่านมาได้ยืนยันอิทธิพลของ TL ต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว แต่ยังมีหลักฐานเชิงประจักษ์ค่อนข้างจำกัดในการอธิบายกระบวนการที่ทำให้ TL สามารถยกระดับ EQ ของนักท่องเที่ยวได้

ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า TL ไม่ได้ส่งผลต่อ EQ โดยตรงเพียงอย่างเดียว แต่จะส่งอิทธิพลผ่าน PV นักท่องเที่ยวรับรู้ในด้านความคุ้มค่า ความสะดวกสบาย คุณค่าเชิงหน้าที่ และคุณค่าเชิงอารมณ์ก่อนนำไปสู่การประเมิน EQ โดยรวม จึงสามารถเสนอกรอบแนวคิดเชิงสาเหตุ ในรูปแบบ “Value-Based Tourism Logistics Model” ซึ่งอธิบายว่า PV เป็นกลไกสำคัญในการเปลี่ยน TL ให้กลายเป็น EQ ของนักท่องเที่ยว

แผนภาพที่ 3 Value-Based Tourism Logistics Model

จากแผนภาพที่ 3 ข้อค้นพบดังกล่าว ช่วยขยายการประยุกต์ใช้ EET และ PVT ในบริบทการท่องเที่ยวแกลมปิ้งของประเทศไทย และช่วยอธิบายกลไกเชิงสาเหตุระหว่าง TL, PV และ EQ ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของ TL ที่มีต่อ EQ แกลมปิ้งผ่าน PV ของนักท่องเที่ยวในอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง โดยประยุกต์ใช้ EET และ PVT เป็นกรอบแนวคิดในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผลการวิจัยพบว่า TL มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ PV และ EQ แกลมปิ้งของนักท่องเที่ยว ขณะที่ PV มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ EQ แกลมปิ้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ PV ยังทำหน้าที่เป็นตัวแปรสื่อกลางในการถ่ายทอดอิทธิพลของ TL ไปสู่ EQ แกลมปิ้ง โดยเป็นการสื่อกลางบางส่วน ดั้งนั้นจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การพัฒนา TL ที่มีประสิทธิภาพทั้งในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การจัดการข้อมูล การประสานงานบริการ และความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถช่วยยกระดับ PV ของนักท่องเที่ยว และนำไปสู่การสร้าง EQ ที่ดีในการท่องเที่ยวแกลมปิ้งได้อย่างมีประสิทธิผล ข้อค้นพบดังกล่าวช่วยขยายองค์ความรู้ TL และ EET โดยชี้ให้เห็นบทบาทสำคัญของ PV ในฐานะกลไกเชิงสาเหตุที่เชื่อมโยงระหว่าง TL และ EQ ของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและการท่องเที่ยวแกลมปิ้งให้มีความสามารถในการแข่งขันและสามารถสร้างความยั่งยืนในการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้ประกอบการแกลมปิ้งและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาโลจิสติกส์การท่องเที่ยวในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การจัดการข้อมูล การประสานงานบริการ และความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อเพิ่มความสะดวก ลดความยุ่งยากในการเดินทางและสร้างความคุ้มค่าให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับ EQ แกลมปิ้งโดยรวม นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการออกแบบบริการที่ตอบสนองทั้งคุณค่าเชิงหน้าที่และคุณค่าเชิงอารมณ์ของนักท่องเที่ยว ควบคู่กับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังแหล่งท่องเที่ยวแกลมปิ้งหรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในภูมิภาคอื่นของประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของบริบทด้านทรัพยากรธรรมชาติ โครงสร้างพื้นฐาน และรูปแบบการให้บริการ นอกจากนี้ ควรศึกษาตัวแปรเพิ่มเติม เช่น ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ความผูกพันต่อสถานที่ ความประทับใจในการท่องเที่ยว และความภักดีของนักท่องเที่ยว เพื่อขยายความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกที่เชื่อมโยง TL, PV และ EQ ตลอดจนพิจารณาตัวแปรกำกับ เช่น ประสบการณ์การเดินทางที่ผ่านมา อายุ หรือรูปแบบการเดินทาง เพื่ออธิบายความแตกต่างระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้การวิจัยแบบผสมผสานโดยผสานการสำรวจเชิงปริมาณกับการสัมภาษณ์เชิงลึก จะช่วยให้สามารถอธิบายพฤติกรรม การรับรู้ และประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชนิษฐา ใจเป็ง. (2567). องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกการท่องเที่ยวแบบแคมป์ปิ้งและแกลมปิ้งในเขตอุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล. *วารสารอินทนิลทักษิณสาร, 19*(1), 93-111. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/HUSOTSU/article/view/269950.

วริทธินันท์ ขวัญมงคล พัชร บุญปกครอง เขมมิกา แพงศรีรักษา และประพันธ์พงษ์ ชิณพงษ์. (2566). การศึกษาปัจจัยความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบแกลมปิ้งในพื้นที่แคมป์ปิ้งจังวัดสระบุรี. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 18*(65), 64-71. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/researchjournal-lru/article/view/263766.

Brochado, A., & Brochado, F. (2019). What makes a glamping experience great. *Journal of Hospitality and Tourism Technology, 10*(1), 15–27. https://doi.org/10.1108/JHTT-06-2017-0039.

Cheng, T.-M., & Lu, C.-C. (2013). Destination image, novelty, hedonics, perceived value, and revisiting behavioral intention for island tourism. *Asia Pacific Journal of Tourism Research, 18*(7), 766–783. https://doi.org/10.1080/10941665.2012.697906.

González, R. M., Román, C., Martín, J. C., & Nieto-González, I. L. (2024). Tourist mobility packages in an island mass tourism destination: Exploring preferences heterogeneity and willingness-to-pay. *Tourism Economics, 31*(8), 1525-1550. https://doi.org/10.1177/13548166241301825.

Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2022). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)* (3rd ed.). Sage Publications.

Hanafiah, M. H., Amirah, W. N., Asyraff, M. A., Zain, N. A. M., & Hussein, A. S. (2025). Glamping tourism: Unpacking ecotourists' experiential quality, perceived value and behavioural intention. *Journal of Ecotourism, 24*(4), 401-423. https://doi.org/10.1080/14724049.2024.2447953.

Hussein, A. S., Hapsari, R., & Ghofar, A. (2023). Glamping tourist loyalty: The importance of gender and perceived value. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, 13*(5), 543-551. https://doi.org/10.6007/IJARBSS/v13-i5/17062.

Inmor, S., Na-Nan, K., Phanniphong, K., Jaturat, N., & Hirnšal, M. (2025). Unveiling the metaverse: The mediating role of social interaction in enhancing tourism experiences. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity, 11*(1), 100461. https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2024.100461.

Junton, P., & Kamthornphiphatthanakul, S. (2023). Tourism logistics management influencing logistics performance, satisfaction, and loyalty of tourists in Songkhla

Province. *International Journal of Management Studies and Social Science Research, 5*(6), 174–183. https://doi.org/10.56293/ijmsssr.2023.4718.

Kock, N. (2015). Common method bias in PLS-SEM: A full collinearity assessment approach. *International Journal of e-Collaboration, 11*(4), 1–10. https://doi.org/10.4018/IJEC.2015100101.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology, 140*, 1–55.

Nguyen Phi, L., Hoang Phuong, D., & Vu Huy, T. (2024). How perceived crowding changes the interrelationships between perceived value, tourist satisfaction and destination loyalty: The empirical study at Hoi An. *International Journal of Tourism Cities, 10*(1), 324-352. https://doi.org/10.1108/IJTC-08-2023-0155.

Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). *The experience economy: Work is theatre and every business a stage*. Harvard Business School Press.

Puchongkawarin, C., & Ransikarbum, K. (2021). An integrative decision support system for improving tourism logistics and public transportation in Thailand. *Tourism Planning and Development, 18*(6), 614–629. https://doi.org/10.1080/21568316.2020.1837229.

Realino, D., Mugiono, & Moko, W. (2021). The effect of customer experiential quality on revisit intention with positive emotion and perceived value as mediation variables. *The International Journal of Social Sciences World, 3*(1), 245–258. https://doi.org/10.5281/zenodo.5064042.

Saptiany, S. G., Octafian, R., Putri, J. A., Susilaningtyas, G., & Oktavianto, I. F. (2024). Pengaruh ekspektasi dan fasilitas terhadap kepuasan wisatawan di Ragentar Glamping Umbul Sidomukti. *NAWASENA: Jurnal Ilmiah Pariwisata, 2*(2), 83–90. https://doi.org/10.56910/nawasena.v2i2.1313.

Suhartanto, D., Brien, A., Primiana, I., Wibisono, N., & Triyuni, N. N. (2020). Tourist loyalty in creative tourism: The role of experience quality, value, satisfaction, and motivation. *Current Issues in Tourism, 23*(7), 867–879. https://doi.org/10.1080/13683500.2019.1568400.

Sweeney, J. C., & Soutar, G. N. (2001). Consumer perceived value: The development of a multiple item scale. *Journal of Retailing, 77*(2), 203–220. https://doi.org/10.1016/S0022-4359(01)00041-0.

Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of price, quality, and value: A means-end model and synthesis of evidence. *Journal of Marketing, 52*(3), 2–22. https://doi.org/10.1177/002224298805200302.

การวิเคราะห์การพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์เรื่องความยาว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ANALYZING MATHEMATICAL KNOWLEDGE DEVELOPMENT IN LENGTH MEASUREMENT AMONG FIRST-GRADE STUDENTS

พิมพ์ลักษณ์ มูลโพธิ์*
Pimlak Moonpo
กาญจนา เวชบรรพต
Kanjana Wetbunpot
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage Pathum Thani
*Corresponding Author E-mail: pimlak@vru.ac.th
Received February 25, 2026; **Revised** July 29, 2026; **Accepted** August 18, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์เรื่องความยาวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผ่านการจัดลำดับงาน (Task Sequence) อย่างเป็นระบบ พื้นที่วิจัยคือโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดปทุมธานี กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผนที่ออกแบบตามแนวทาง การสอนด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach) โดยใช้หนังสือเรียนคณิตศาสตร์ประเทศญี่ปุ่นเป็นแหล่งข้อมูลหลัก เก็บข้อมูลโดยการบันทึกวีดิทัศน์ สังเกตการสอน สัมภาษณ์ และวิเคราะห์ผลงานนักเรียน แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาตามระบบรหัส 3 มิติ ได้แก่ มิติความรู้ทางคณิตศาสตร์ มิติกระบวนการทำให้เป็นคณิตศาสตร์ และมิติลำดับงาน

ผลการวิจัย พบว่า การจัดลำดับงานมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาความรู้ของผู้เรียนในลักษณะเส้นทางการเรียนรู้แบบเกลียว ความรู้แจ้ง (Conceptual Knowledge) และความรู้เชิงวิธีการ (Procedural Knowledge) ไม่ได้พัฒนาแยกส่วนกัน แต่เติบโตควบคู่กันไปแบบวนซ้ำ (Iterative) โดยกระบวนการพัฒนาแบ่งเป็น 3 ระยะสำคัญ ได้แก่ 1) การเปรียบเทียบโดยตรง นักเรียนจัดการวัตถุทางกายภาพให้เข้าสู่เงื่อนไขคณิตศาสตร์ (Horizontal Mathematization) เช่น การจัดจุดเริ่มต้นให้เสมอกัน 2) การเปรียบเทียบทางอ้อม เป็นจุดเปลี่ยนผ่านสำคัญที่นักเรียนเริ่มใช้สื่อกลางที่ไม่เป็นทางการเพื่อแก้ปัญหาข้อจำกัดทางกายภาพ และ 3) การใช้เครื่องมือมาตรฐาน นักเรียนพัฒนาสู่ระบบคณิตศาสตร์ (Vertical Mathematization) โดยเชื่อมโยงแนวคิดสื่อกลางไปสู่การใช้ไม้บรรทัดองค์ความรู้ใหม่ชี้ให้เห็นว่า การกำหนดหน่วย (Unitization) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้นักเรียนข้ามจากการจัดการโลกกายภาพเข้าสู่ระบบคณิตศาสตร์

คำสำคัญ: ความรู้ทางคณิตศาสตร์, การวัดความยาว, ลำดับงาน, การทำให้เป็นคณิตศาสตร์, วิธีการแบบเปิด

Abstract

This qualitative case study aimed to analyze the development of mathematical knowledge of length measurement among first-grade students through a systematic task sequence. The study was conducted at a small school in Pathum Thani province with five first-grade students as participants. The research instruments included four lesson plans designed using the open approach, with Japanese mathematics textbooks as the primary resource. Data were collected through video recordings, classroom observations, semi-structured interviews, and student work analysis. The data were then subjected to content analysis based on a three-dimensional coding scheme: mathematical knowledge, mathematization, and task sequence.

The study revealed that task sequencing directly influenced students' knowledge development through a spiral learning progression. Conceptual and procedural knowledge did not develop in isolation but rather grew simultaneously in an iterative model. The developmental process consisted of three key phases: 1) Direct Comparison, where students manipulated physical objects to meet mathematical conditions (Horizontal Mathematization), such as aligning starting points, 2) Indirect Comparison, a critical transition where students utilized non-standard mediators to overcome physical constraints, and 3) Standard Tools, where students advanced into the mathematical system (Vertical Mathematization) by linking mediator concepts to ruler usage. The study suggests that unitization is the pivotal turning point enabling students to transition from physical manipulation to formal mathematical systems.

Keywords: mathematical knowledge, length measurement, task sequence, Mathematization, open approach

บทนำ

ความรู้ทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Knowledge) เป็นโครงข่ายองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น ระหว่างความรู้แจ้ง (Conceptual Knowledge) และ ความรู้เชิงวิธีการ (Procedural Knowledge) ซึ่งไม่ใช่เพียงข้อเท็จจริงหรือขั้นตอนที่แยกส่วนกัน แต่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาความเข้าใจที่แท้จริง (Hussein, 2022) การพัฒนาทั้งสองส่วนควบคู่กันจะส่งผลบวกต่อความสามารถทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน (Rittle-Johnson & Schneider, 2014) โดยความเข้าใจในความหมายของความรู้ (ความรู้แจ้ง) จำเป็นต้องอาศัยขั้นตอนการปฏิบัติ (ความรู้เชิงวิธีการ) เพื่อสร้างความหมายที่สมบูรณ์ให้แก่ผู้เรียน (Isoda & Olfos, 2021) การส่งเสริมความรู้ทั้งสองส่วนให้พัฒนาไปพร้อมกันจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

การวัดความยาวเป็นแนวคิดพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความคิดรวบยอดทางเรขาคณิตและการวัดในระดับประถมศึกษา (Smith et al., 2016; Clements & Sarama, 2020) และเป็นรากฐานสู่การเรียนคณิตศาสตร์ขั้นสูงและการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน (Barrett et al.,

2017) อย่างไรก็ตาม ผลการประเมิน TIMSS 2011 พบว่า นักเรียนไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยด้านการวัดเพียง 437คะแนน ซึ่งต่ำกว่าครึ่ง (500 คะแนน) โดยเฉพาะในเรื่องการวัดและเรขาคณิต (Mullis et al., 2012) แม้การพัฒนาความเข้าใจเรื่องความยาวในช่วงประถมศึกษาตอนต้นจะมีความสำคัญสูง (Sarama & Clements, 2016) และมีการเสนอแนวคิด ลำดับงาน (Task Sequence) ที่เป็นระบบเพื่อพัฒนาความรู้ (Isoda & Katagiri, 2012) แต่ยังคงขาดการศึกษาถึงการนำไปใช้ที่เป็นรูปธรรมในบริบทของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในประเทศไทย

สภาพการเรียนการสอนคณิตศาสตร์เรื่องความยาวประสบปัญหาหลายประการ งานวิจัยในต่างประเทศแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมักมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน เช่น การนับขีดเครื่องหมายบนไม้บรรทัดแทนการวัดระยะห่าง (Sisman & Aksu, 2016) ในประเทศไทยเองยังพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบ (Inprasitha, 2019) ส่งผลให้นักเรียนระดับประถมศึกษามีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการวัดและเรขาคณิตต่ำกว่าครึ่ง (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2567)

บทความวิจัยนี้จึงนำเสนอการพัฒนาลำดับงานที่เหมาะสมสำหรับการสอนเรื่องความยาวในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์ผ่านลำดับ งานที่ออกแบบขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจ เชิงมโนทัศน์ และเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา รวมถึงการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แนวคิดลำดับงานในบริบทการศึกษาไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์เรื่องความยาวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความรู้ทางคณิตศาสตร์

ความรู้ทางคณิตศาสตร์แบ่งเป็น 2 ประเภท แม้มักจะถูกแยกศึกษาแต่กลับมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (Braithwaite & Sprague, 2021) ประกอบด้วย 1) ความรู้เชิงวิธีการ (Procedural Knowledge) ซึ่งหมายถึง ความคล่องแคล่วและเข้าใจขั้นตอนแบบ "Knowing how" (Hiebert & Lefevre, 1986; Star, 2005; Rittle-Johnson & Schneider, 2014; Anderson, 1993) ซึ่งถ้าหากมีการปรับใช้อย่างยืดหยุ่นจะช่วยลดภาระทางปัญญาและเพิ่มความรวดเร็วแม่นยำ (Baroody & Dowker, 2003; Geary, 2004; Canobi, 2009) อย่างไรก็ตาม การท่องจำวิธีโดยขาดความเข้าใจจะเป็นอุปสรรคในระยะยาว (Pesek & Kirshner, 2000) 2) ความรู้แจ้ง (Conceptual Knowledge) หมายถึง ความเข้าใจเชิงลึกในโครงข่ายหลักการ (Hiebert & Lefevre, 1986; Rittle-Johnson et al., 2001) ช่วยให้ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (Crooks & Alibali, 2014) เป็นองค์ประกอบสำคัญทางคณิตศาสตร์ (National Research Council [NRC], 2001) ทั้งสองส่วนนี้จะพัฒนาควบคู่กันไปแบบวนซ้ำ (Iterative) และมีความสัมพันธ์ส่งเสริมกันแบบสองทิศทาง (Bidirectional) โดยความรู้แจ้งจะช่วยสร้างความหมายให้วิธีการ และในขณะเดียวกันการฝึกใช้วิธีการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจมโนทัศน์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (Rittle-Johnson & Alibali, 1999; Baroody & Lai, 2007)

2. แนวคิดทฤษฎีในการพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์

2.1 Mathematization (การทำให้เป็นคณิตศาสตร์)

ตามแนวคิดของ Freudenthal (2002) กระบวนการนี้คือการที่ผู้เรียนแปลงสถานการณ์จริงให้เป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ การแปลงปัญหาจริงเป็นปัญหาคณิตศาสตร์ (horizontal mathematization) และการพัฒนาความรู้คณิตศาสตร์ภายในระบบคณิตศาสตร์เอง (vertical mathematization) แนวคิดนี้ถูกนำมาใช้ในกลุ่ม Realistic Mathematics Education (RME) เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความหมายของความรู้ด้วยตนเองผ่านบริบทที่สำคัญ (Van den Heuvel-Panhuizen & Drijvers, 2014; Gravemeijer, 1994)

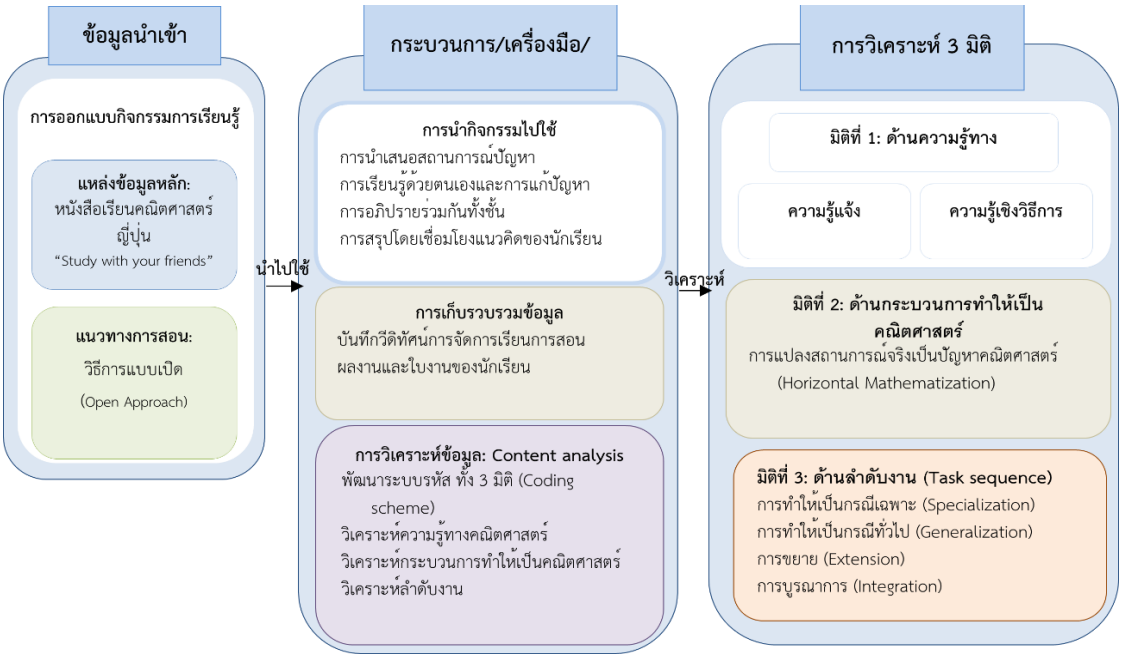
2.2 ลำดับงาน (Task Sequence)

การจัดลำดับกิจกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาความเข้าใจแบบค่อยเป็นค่อยไป (Isoda & Katagiri, 2012) โดยมีแนวคิดสนับสนุน เช่น Hypothetical Learning Trajectory (HLT) (Simon, 1995) และการสร้างความหลากหลาย (Variation) (Watson & Mason, 2006) ลำดับงานตามแนวคิดของ Isoda and Katagiri (2012) แบ่งเป็น 4 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ 1) การทำให้เป็นกรณีเฉพาะ (Specialization) ซึ่งเริ่มจากสถานการณ์เฉพาะที่นักเรียนคุ้นเคย 2) การทำให้เป็นกรณีทั่วไป (Generalization) สังเกตและเชื่อมโยงกรณีเฉพาะ ไปสู่หลักการทั่วไป เพื่อให้เข้าใจเหตุผลเบื้องหลัง 3) การขยาย (Extension) เปลี่ยนเงื่อนไขปัญหาเดิมเล็กน้อยเพื่อขยายขอบเขตความรู้ 4) การบูรณาการ (Integration) ผสานหลักการหลายเรื่องเพื่อค้นพบสาระสำคัญใหม่

งานวิจัยนี้ออกแบบกิจกรรมตามแนวทางการสอนด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach) เรื่องความยาวสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้หนังสือเรียนญี่ปุ่น (Study with your friends) เป็นแหล่งข้อมูลในการออกแบบ วิเคราะห์มิติการพัฒนาความรู้ กระบวนการทำให้เป็นคณิตศาสตร์และลำดับงาน โดยเน้นการทำความเข้าใจความสัมพันธ์แบบวนซ้ำระหว่างความรู้แจ้งและความรู้เชิงวิธีการ (Rittle-Johnson & Alibali, 1999) ซึ่งยังมีการศึกษาน้อยในบริบทประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดของ Hiebert and Lefevre (1986), Baroody and Dowker (2003), Freudenthal (2002) และ Isoda and Katagiri (2012) ประกอบด้วยมิติด้านความรู้ทางคณิตศาสตร์ มิติด้านกระบวนการทำให้เป็นคณิตศาสตร์ และมิติด้านลำดับงาน ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบกรณีศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์เรื่องความยาวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนด้วยวิธีการแบบเปิด โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยเป็นทั้งผู้สอนและผู้สังเกตตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (2005) ดำเนินการในโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดปทุมธานี โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท มีบริบทที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มเล็กทำให้สามารถสังเกตและติดตามพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างใกล้ชิด ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 คน อายุระหว่าง 6-7 ปี ที่มีผลการเรียนหลากหลายและสื่อสารในระดับที่สามารถให้ข้อมูลได้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria) คือ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2566 มีผลการเรียนคณิตศาสตร์ในระดับที่หลากหลาย มีการเข้าเรียนสม่ำเสมอไม่น้อยกว่า 80% ของเวลาเรียนทั้งหมด ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยประกอบด้วย นักวิจัยหลัก 2 คน ทำหน้าที่เป็นผู้สอนร่วม (Co-teachers) และผู้สังเกต นักศึกษาครู 3 คน ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนร่วมและผู้ช่วยวิจัยจำนวน 1 คนและเป็นผู้ช่วยวิจัยจำนวน 2 คน และครูประจำชั้น เป็นผู้ให้คำปรึกษาและสนับสนุนข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ชนิด คือ 1) เครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนการสอน ได้แก่แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน (4 ชั่วโมง) เนื้อหาเรื่องความยาว สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ ซึ่งพัฒนาขึ้นด้วยกระบวนการการศึกษาชั้นเรียน (lesson study) ที่กลุ่มผู้วิจัย นักศึกษาครู และครูประจำชั้นร่วมกันออกแบบโดยใช้บริบทเกี่ยวกับผู้เรียนและหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่นมาเป็นแหล่งข้อมูลหลักในการออกแบบเครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ 4 แผน และเครื่องมือเก็บข้อมูลที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ แบบสังเกต (IOC 0.67-1.00) แบบสัมภาษณ์ (IOC 0.67-1.00)

และแบบวิเคราะห์ผลงาน (IOC 0.67-1.00) ข้อมูลถูกเก็บรวบรวมในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 ผ่านวีดิทัศน์ การสังเกต และสัมภาษณ์ จากนั้นนำมาถอดความแบบคำต่อคำ จัดระบบข้อมูลโดยปกปิดรหัสตัวตนนักเรียน และวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยผู้วิจัย 2 คนที่ลงรหัสอย่างเป็นอิสระต่อกัน พร้อมสุ่มตรวจสอบความถูกต้อง 30% เพื่อนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนาถึงการพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์ทั้ง 3 มิติ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสังเกตชั้นเรียนและการถอดบทสนทนา (Protocol Analysis) ในคาบเรียนเรื่องการเปรียบเทียบความยาว ประกอบกับการสัมภาษณ์ พบว่า การจัดลำดับงาน (Task Sequence) มีผลโดยตรงต่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางความรู้และการทำให้เป็นคณิตศาสตร์ (Mathematization) โดยสามารถสรุปผลการวิจัยแบ่งตามพัฒนาการเรียนรู้ได้ 3 ระยะ ดังนี้

1. การสร้างมโนทัศน์เรื่องการเปรียบเทียบโดยตรง (Direct Comparison)

นักเรียนแสดงให้เห็นถึงการก่อรูปความรู้พื้นฐานเมื่อนักเรียนเผชิญกับงานแบบกรณีเฉพาะ (Special Case) และงานแบบการทำให้เป็นกรณีทั่วไป (Generalization) โดยสามารถสรุปได้ว่าเงื่อนไขที่จำเป็นของการเปรียบเทียบความยาว คือ การมีจุดเริ่มต้นที่เสมอกัน และวัตถุต้องอยู่ในแนวเส้นตรง (ตึง) โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ คือ เมื่อครูปิดจุดเริ่มต้นและแกว่งหลอดไปมา นักเรียนตระหนักว่าไม่สามารถเปรียบเทียบได้ทันที นำไปสู่การแก้ปัญหาโดยนำหลอดไปวางบนพื้นโต๊ะ เพื่อจัดจุดเริ่มต้นให้เท่ากัน และนักเรียนค้นพบว่า ต้องดึงริบบิ้นให้ตึงและจับปลายข้างหนึ่งให้เท่ากัน จึงจะเปรียบเทียบได้ถูกต้อง สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้แจ้ง (Conceptual Knowledge) เรื่องเงื่อนไขการวัด ซึ่งนำไปสู่ความรู้เชิงวิธีการ (Procedural Knowledge) ในการจัดการวัตถุสอดคล้องกับกระบวนการ Horizontal Mathematization ที่ผู้เรียนสามารถแปลงวัตถุทางกายภาพ ให้เข้าสู่เงื่อนไขทางคณิตศาสตร์ได้สำเร็จ

แผนภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความยาวหลอดและความริบบิ้นของนักเรียน

2. การเปลี่ยนผ่านสู่การเปรียบเทียบทางอ้อมโดยใช้สื่อกลาง (Indirect Comparison)

เมื่อนักเรียนเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถนำวัตถุมาทาบกันได้โดยตรง (เช่น การวัดด้านกว้างและยาวของวัตถุชิ้นเดียว) นักเรียนสามารถเกิดแนวคิดเรื่องการใช้สื่อกลางได้เอง โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ ในกรณีของการเปรียบเทียบด้านกว้างและด้านยาวของการ์ด (มีลักษณะแข็ง พับไม่ได้) คือ นักเรียนไม่สามารถหักการ์ดเพื่อมาเทียบด้านกว้างกับด้านยาวได้ จึงแก้ปัญหาโดยการนำปากกาเมจิกมาทาบเพื่อเป็นตัวกลางในการส่งต่อความยาว ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนเกิดความรู้แจ้งว่า การเปรียบเทียบโดยตรงทำไม่ได้ นำไปสู่ความรู้เชิงวิธีการในการหาเครื่องมืออื่นมาช่วยเป็นการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ซับซ้อนขึ้นผ่านการจัดการข้อจำกัดทางกายภาพ (Horizontal Mathematization)

แผนภาพที่ 3 แสดงภาพการ์ดและการนำปากกามาเป็นสื่อกลางในการเปรียบเทียบของนักเรียน

3. การเชื่อมโยงสู่เครื่องมือมาตรฐานและระบบคณิตศาสตร์ (Vertical Mathematization)

นักเรียนแสดงให้เห็นพัฒนาการขั้นสูง เมื่อนักเรียนต้องประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทใหม่และเริ่มใช้เครื่องมือที่เป็นทางการ โดยนักเรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิดจากสื่อกลางที่ไม่เป็นทางการ (ปากกา) ไปสู่เครื่องมือมาตรฐาน (ไม้บรรทัด) แต่ยังพบความเข้าใจคลาดเคลื่อนเรื่องสเกลและจุดเริ่มต้น ซึ่งสามารถแก้ไขได้ผ่านการอภิปรายร่วมกัน หลักฐานเชิงประจักษ์ที่สะท้อนความเข้าใจนี้ของนักเรียน คือ ในกรณีของการเปรียบเทียบหนังสือปกแข็ง นักเรียนเชื่อมโยงวิธีการจากการ์ดปีใหม่มาใช้กับหนังสือ แต่เปลี่ยนเครื่องมือเป็นไม้บรรทัด พบประเด็นที่น่าสนใจ คือ นักเรียนบางคนสับสนเรื่อง จุดเริ่มต้นของการวัด และการใช้หน่วยที่ต่างกันบนไม้บรรทัดเดียวกัน แต่เพื่อนนักเรียนสามารถช่วยกันตรวจสอบและอธิบายหลักการที่ถูกต้องได้ ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญจาก Horizontal Mathematization ไปสู่ Vertical Mathematization คือการพัฒนาความรู้ ภายในระบบคณิตศาสตร์เอง (การจัดการกับระบบหน่วยวัด ตัวเลข และสเกลบนไม้บรรทัด) โดยนักเรียนแสดงให้เห็นถึงความรู้แจ้งและวิธีการที่ซับซ้อนขึ้น

แผนภาพที่ 4 แสดงการใช้ไม้บรรทัดเป็นเครื่องมือเปรียบเทียบความยาวของนักเรียน

ผู้วิจัยได้สรุปตารางการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 4 คาบ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ลำดับงาน พัฒนาการความรู้ และการทำให้เป็นคณิตศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ ตามแผนจำนวน 4 คาบ

คาบที่	ลำดับงาน	พัฒนาการความรู้		การทำให้เป็นคณิตศาสตร์
		ความรู้แจ้ง	ความรู้เชิงวิธีการ	
1	งานแบบการทำให้เป็นกรณีทั่วไป	(C1) การเปรียบเทียบต้องจัดการวัตถุให้มีจุดเริ่มต้นเดียวกันและให้ยืดตรง	กำหนดจุดเริ่มต้นให้ตรงกัน ดึงให้ตึงแล้วจึงเปรียบเทียบ (P2)	จัดการวัตถุจริงในโลกกายภาพให้เข้าสู่เงื่อนไขทางคณิตศาสตร์
	งานแบบขยาย	(C2) การใช้สื่อกลางเป็นเครื่องมือในการเปรียบเทียบความยาว (การเปรียบเทียบทางอ้อม)	นำเครื่องมืออื่นมาเป็นสื่อกลางในการเปรียบเทียบความยาว (P3)	จัดการวัตถุจริงในโลกกายภาพให้เข้าสู่เงื่อนไขทางคณิตศาสตร์
	งานแบบการทำให้เป็นกรณีทั่วไป	(C2) การใช้สื่อกลางเป็นเครื่องมือในการเปรียบเทียบความยาว	นำเครื่องมืออื่นมาเป็นสื่อกลางในการเปรียบเทียบความยาว (P3)	จัดการวัตถุจริงในโลกกายภาพให้เข้าสู่เงื่อนไขทางคณิตศาสตร์และพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์ภายในระบบคณิตศาสตร์
2	งานแบบบูรณาการ	การเปรียบเทียบความยาวของวัตถุมากกว่า 2 สิ่งที่ไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้โดยตรง (direct comparison) สามารถนำสิ่งอื่นมาเป็นสื่อกลางในการวัดเพื่อเปรียบเทียบความยาวได้ (indirect	ลงมือนำสื่อกลางหลายอันมาจัดเรียงเพื่อให้มีจุดเริ่มต้นเดียวกันจนสามารถเปรียบเทียบความยาวได้ (P4)	แปลงสถานการณ์จริงเป็นปัญหาคณิตศาสตร์ โดยสามารถจัดการกับวัตถุจริงในโลกกายภาพ ให้เข้าสู่เงื่อนไขทางคณิตศาสตร์ และพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์ภายในระบบคณิตศาสตร์

คาบที่	ลำดับงาน	พัฒนาการความรู้		การทำให้เป็นคณิตศาสตร์
		ความรู้แจ้ง	ความรู้เชิงวิธีการ	
		comparison) (C2) และ สื่อกลางสามารถมีหลายอันและนำมาเปรียบเทียบกันได้โดยตรง (C1)		
3	งานแบบกรณีเฉพาะ	การกำหนดหน่วย (ช่องสี่เหลี่ยม) ที่ใกล้เคียงหน่วยมาตรฐาน (เซนติเมตร) เป็นตัววัดความยาว (C3)	เปรียบเทียบความยาวโดยนับจำนวนหน่วยที่กำหนดขึ้น (P5)	พัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์ภายในระบบคณิตศาสตร์
	งานแบบบูรณาการ	การกำหนดหน่วย (ช่องสี่เหลี่ยม) ที่ใกล้เคียงหน่วยมาตรฐาน (เซนติเมตร) เป็นหน่วยในการวัด (C3) โดย จุดเริ่มต้นของการวัดอยู่ที่ช่องใดก็ได้ (C4)	เปรียบเทียบความยาวโดยนับจำนวนหน่วยที่กำหนดขึ้น (P5) โดยจุดเริ่มต้นของการวัดอยู่ที่ช่องใดก็ได้ (P6)	พัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์ภายในระบบคณิตศาสตร์
4	งานแบบบูรณาการ	การกำหนดหน่วยในการวัดอื่น ๆ ที่ไม่เป็นมาตรฐาน (ห่วงกระดาษ) (C3) และการใช้หน่วยที่กำหนดขึ้นเป็นตัววัดความยาว (C5)	เปรียบเทียบความยาวโดยนับจำนวนหน่วยที่สร้างขึ้น (P5) โดยจุดเริ่มต้นของการวัดอยู่ที่ช่องใดก็ได้ (P6)	แปลงสถานการณ์จริงเป็นปัญหาคณิตศาสตร์ โดยสามารถจัดการกับวัตถุจริงในโลกกายภาพ ให้เข้าสู่เงื่อนไขทางคณิตศาสตร์ และพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์ภายในระบบคณิตศาสตร์

หมายเหตุ C หมายถึง ความรู้แจ้ง P หมายถึง ความรู้เชิงวิธีการ

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดลำดับงาน (Task Sequence) กับการเติบโตของความรู้ (Knowledge) และกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนตลอด 4 คาบเรียน โดยแสดงเส้นทางการเรียนรู้แบบเกลียว (Spiral progression) โดยเริ่มจากวัตถุจริง (Horizontal Math) ไปสู่การสร้างกฎเกณฑ์หรือวิธีการ (Vertical Math) แล้วนำกลับไปใช้กับสถานการณ์ใหม่ และความรู้แจ้งมักเกิดขึ้นควบคู่ไปกับความรู้เชิงวิธีการเสมอ ไม่แยกส่วนจากกัน ลำดับงานมีส่วนสำคัญในการทำให้นักเรียนได้ค้นพบความรู้แจ้งและความรู้เชิงวิธีการด้วยตนเอง โดยลำดับงานเริ่มจากกรณีเฉพาะ งานที่เป็นการทำให้เป็นกรณีทั่วไป งานแบบการขยาย และงานแบบบูรณาการ

อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 ความรู้แจ้งและความรู้เชิงวิธีการเติบโตควบคู่กันแบบวนซ้ำ ดังที่นักเรียนสร้างความรู้แจ้งเรื่องเงื่อนไขการเปรียบเทียบแล้วนำไปสู่ความรู้เชิงวิธีการในการจัดการวัตถุ สอดคล้องกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบสองทิศทางของ Rittle-Johnson และ Alibali (1999) การพัฒนาแบบวนซ้ำของ Rittle-Johnson, Siegler และ Alibali (2001) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์และวิธีการของ Canobi (2009) และความเชี่ยวชาญเชิงปรับตัวของ Baroody และ Dowker (2003) ขณะที่ Pesek

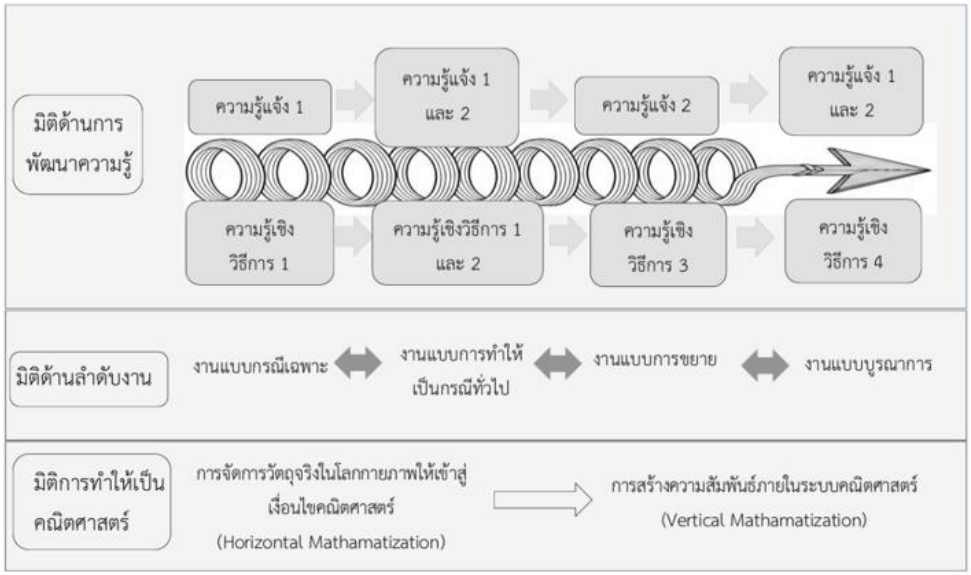
และ Kirshner (2000) ชี้ว่าการเรียนวิธีการโดยขาดมโนทัศน์เป็นอุปสรรคในระยะยาว ซึ่งยิ่งย้ำความสำคัญของการพัฒนาความรู้ทั้งสองส่วนไปพร้อมกัน

ประเด็นที่ 2 การจัดลำดับงานจากกรณีเฉพาะสู่กรณีทั่วไป การขยาย และการบูรณาการช่วยให้นักเรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเองตามเส้นทางการเรียนรู้แบบเกลียว และมองเห็นโครงสร้างร่วมของปัญหา สอดคล้องกับ Isoda และ Katagiri (2012) Simon (1995) และ Watson และ Mason (2006) ส่วน Barrett และคณะ (2017) ยืนยันว่าการจัดลำดับกิจกรรมตามพัฒนาการช่วยให้เด็กก้าวผ่านระดับความเข้าใจเรื่องการวัดความยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้จึงเป็นตัวอย่างรูปธรรมของการประยุกต์แนวคิดลำดับงานในบริบทไทย ซึ่ง Inprasitha (2019) ระบุว่ายังขาดแคลน

ประเด็นที่ 3 การกำหนดหน่วย (unitization) เป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้นักเรียนข้าม จากการจัดการวัตถุจริง (horizontal mathematization) ไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ภายในระบบคณิตศาสตร์ (vertical mathematization) สอดคล้องกับ Freudenthal (2002) และ Gravemeijer (1994) ที่เน้นการสร้างความรู้จากบริบทที่มีความหมาย ทั้งนี้ Sisman และ Aksu (2016) พบว่า นักเรียนที่ขาดความเข้าใจเรื่องหน่วยมักนับขีดบนไม้บรรทัดแทนช่วงหน่วยและเริ่มวัดจากเลข 1 แทนเลข 0 ขณะที่ Barrett, Clements และ Sarama (2017) ชี้ว่าการวนซ้ำหน่วยเป็นระดับพัฒนาการสำคัญ และ Kamii และ Clark (1997) อธิบายว่าไม้บรรทัดเป็นเรื่องยากเพราะหน่วยถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า เด็กจึงใช้เครื่องมือได้โดยไม่เข้าใจว่าหน่วยคืออะไร ผลการวิจัยจึงสนับสนุนว่าการสอนการวัดในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไม่ควรเริ่มที่ไม้บรรทัด แต่ควรให้นักเรียนสร้างความเข้าใจเรื่องหน่วยจากวัตถุจริงและสื่อกลางที่ไม่เป็นทางการก่อน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิเคราะห์การพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความยาวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถสรุปได้เป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 5 แสดงกลไกการพัฒนาความรู้

จากแผนภาพที่ 5 แสดงให้เห็นว่ากลไกการพัฒนาความรู้ไม่ได้พัฒนาแยกส่วน แต่ความรู้แจ้ง (C) และความรู้เชิงวิธีการ (P) จะต้องพัฒนาไปพร้อมกันในทุกระดับงาน พัฒนาการของการทำให้เป็นคณิตศาสตร์ ควรเริ่มจากขั้นต้น (Horizontal) ซึ่งเป็นการจัดการเชิงกายภาพ (เปรียบเทียบทางตรง) เพื่อสร้างเงื่อนไขคณิตศาสตร์ในโลกจริง ขั้นกลาง (Transition) การนำสื่อกลางมาใช้เปลี่ยนจากความยาวเชิงรูปธรรม ให้กลายเป็นจำนวนของสื่อกลาง (เปรียบเทียบทางอ้อม) ขั้นสูง (Vertical) ซึ่งหมายถึง การเข้าสู่ระบบหน่วยมาตรฐานซึ่งเป็นนามธรรมมากขึ้น นักเรียนจะมีความยืดหยุ่นสูงขึ้น ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของงาน งานแบบบูรณาการเป็นขั้นสูงสุดที่รวบรวมความรู้แจ้ง (C1-C5) และความรู้เชิงวิธีการ (P1-P6) ที่มีจำนวนมากเข้าด้วยกัน ซึ่งจะเกิดขึ้นได้เมื่อนักเรียนผ่านประสบการณ์จากงานแบบกรณีเฉพาะ การทำให้เป็นกรณีทั่วไป การขยาย และงานแบบบูรณาการมาตามลำดับ อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ความรู้แจ้งและความรู้เชิงวิธีการใหม่ งานอาจวนกลับไปที่งานแบบกรณีเฉพาะของความรู้นั้น ๆ ได้ ความรู้เรื่องหน่วย (Unitization) คือจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้นักเรียนข้ามจากการจัดการวัตถุจริงในโลกกายภาพให้เข้าสู่เงื่อนไขคณิตศาสตร์ ไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ภายในระบบคณิตศาสตร์ ได้อย่างแท้จริง องค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นว่า การสอนเรื่องการวัดในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ไม่ควรเริ่มต้นที่การใช้ไม้บรรทัดทันที แต่ควรเริ่มจากการสร้างเงื่อนไขทางกายภาพ ให้แม่นยำก่อน

สรุป

การพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์เรื่องความยาวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การจัดลำดับงานมีผลโดยตรงต่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางความรู้และการทำให้เป็นคณิตศาสตร์ โดยกระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปในลักษณะเส้นทางการเรียนรู้แบบเกลียวที่เริ่มจากการจัดการวัตถุจริงไปสู่การสร้างกฎเกณฑ์และนำกลับไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ องค์ความรู้ที่สำคัญคือความรู้แจ้งและความรู้เชิงวิธีการไม่ได้พัฒนาแยกจากกัน แต่จะเติบโตควบคู่กันไปแบบวนซ้ำตามแนวคิดของกระบวนการทำให้เป็นคณิตศาสตร์ เริ่มจากการทำให้เป็นคณิตศาสตร์ในแนวราบที่ผู้เรียน จัดการวัตถุทางกายภาพให้เข้าสู่เงื่อนไขทางคณิตศาสตร์ เช่น การเรียนรู้ว่าการเปรียบเทียบความยาวทางตรงต้องมีจุดเริ่มต้นที่เสมอกันและวัตถุต้องอยู่ในแนวตรง จนกระทั่งนักเรียนสามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนขึ้นผ่านการใช้สื่อกลางในกรณีที่ไม่สามารถนำวัตถุมาทาบกันได้โดยตรง ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนผ่านสำคัญไปสู่การทำให้เป็นคณิตศาสตร์ในแนวตั้งที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ภายในระบบคณิตศาสตร์เอง นักเรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิดจากการใช้สื่อกลางที่ไม่เป็นทางการไปสู่เครื่องมือมาตรฐานอย่างไม้บรรทัด พัฒนาการเหล่านี้แสดงให้เห็นว่างานแบบบูรณาการเป็นขั้นสูงสุดที่รวบรวมทั้งความรู้แจ้งและความรู้เชิงวิธีการเข้าด้วยกัน โดยมีเรื่องการกำหนดหน่วยเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้นักเรียนข้ามจากการจัดการโลกกายภาพเข้าสู่ระบบคณิตศาสตร์ได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัย พบว่า การเริ่มต้นสอนเรื่องการวัดความยาวในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ไม่ควรเร่งรัดให้นักเรียนใช้เครื่องมือมาตรฐานอย่างไม้บรรทัดในทันที แต่ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม

ให้นักเรียนได้สร้างเงื่อนไขทางกายภาพด้วยตนเองก่อน จากนั้นจึงขยายไปสู่การใช้สื่อกลางที่ไม่เป็นทางการเพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ข้อจำกัดทางกายภาพทำให้ไม่สามารถทาบวัตถุได้โดยตรง การปล่อยให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาและค้นพบวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองผ่านงานแบบกรณีเฉพาะ งานขยาย และงานบูรณาการ จะช่วยให้ความรู้แจ้งและความรู้เชิงวิธีการพัฒนาไปพร้อมกันอย่างมั่นคง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ขยายผลการศึกษาไปยังเรื่องการวัดในมิติอื่น ๆ เช่น ชั่ง การตวง หรือการวัดมุม เพื่อทดสอบว่ากลไกการพัฒนาความรู้แจ้งและความรู้เชิงวิธีการแบบวนซ้ำ (Iterative Model) และเส้นทางการเรียนรู้แบบเกลียว (Spiral Progression) ให้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกันหรือไม่ ในทุกหัวข้อคณิตศาสตร์พื้นฐาน

2.2 ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของภาษาและการสื่อสารในชั้นเรียนที่มีผลต่อการเปลี่ยนผ่านจากกระบวนการทำให้เป็นคณิตศาสตร์ในแนวราบ (Horizontal Mathematization) ไปสู่แนวตั้ง (Vertical Mathematization)

เอกสารอ้างอิง

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2567). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2566*. https://www.niets.or.th/th/content/ view/26776

Anderson, J. R. (1993). *Rules of the mind*. Lawrence Erlbaum Associates.

Baroody, A. J., & Dowker, A. (Eds.). (2003). *The development of arithmetic concepts and skills: Constructing adaptive expertise*. Lawrence Erlbaum Associates.

Baroody, A. J., & Lai, M. L. (2007). Preschoolers' understanding of the addition-subtraction inverse principle: A Taiwanese sample. *Mathematical Thinking and Learning, 9*(2), 131–171. https://doi.org/10.1080/10986060709336813

Barrett, J. E., Clements, D. H., & Sarama, J. (2017). Children's measurement: A longitudinal study of children's knowledge and learning of length, area, and volume. *Journal for Research in Mathematics Education Monograph Series, 16*, 1–195. https://www.nctm.org/Store/Products/JRME-Monograph-16--Children-s-Measurement--A-Longitudinal-Study-of-Children-s-Knowledge-and-Learning-of-Length,-Area,-and-Volume

Braithwaite, D. W., & Sprague, L. (2021). Conceptual knowledge, procedural knowledge, and metacognition in routine and nonroutine problem solving. *Cognitive Science, 45*(10), Article e13048. https://doi.org/10.1111/cogs.13048

Canobi, K. H. (2009). Conceptual and procedural interactions in children's addition and subtraction. *Journal of Experimental Child Psychology, 102*(2), 131–149. https://doi.org/10.1016/j.jecp.2008.07.008

Clements, D. H., & Sarama, J. (2020). *Learning and teaching early math: The learning*

trajectories approach (3rd ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781003083528

Crooks, N. M., & Alibali, M. W. (2014). Defining and measuring conceptual knowledge in mathematics. *Developmental Review, 34*(4), 344–377. https://doi.org/10.1016/j.dr.2014.10.001

Freudenthal, H. (2002). *Revisiting mathematics education: China lectures*. Kluwer Academic Publishers. https://doi.org/10.1007/0-306-47202-3

Geary, D. C. (2004). Mathematics and learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities, 37*(1), 4–15. https://doi.org/10.1177/00222194040370010201

Gravemeijer, K. (1994). Educational development and developmental research in mathematics education. *Journal for Research in Mathematics Education, 25*(5), 443–471. https://doi.org/10.2307/749485

Hiebert, J., & Lefevre, P. (1986). Conceptual and procedural knowledge in mathematics: An introductory analysis. In J. Hiebert (Ed.), *Conceptual and procedural knowledge: The case of mathematics* (pp. 1–27). Lawrence Erlbaum Associates. https://doi.org/10.4324/9780203063538

Hussein, Y. F. (2022). Conceptual knowledge and its importance in teaching mathematics. *Middle Eastern Journal of Research in Education and Social Sciences, 3*(1), 50–65. https://doi.org/10.47631/mejress.v3i1.445

Inprasitha, M. (2019). A new model of mathematics curriculum and instruction system in Thailand. In C. Vistro-Yu & T. Toh (Eds.), *School mathematics curricula* (pp. 51–77). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-13-6312-2_4

Isoda, M., & Katagiri, S. (2012). *Mathematical thinking: How to develop it in the classroom*. World Scientific. https://doi.org/10.1142/8163

Isoda, M., & Olfos, R. (2021). *Teaching multiplication with lesson study: Japanese and Ibero-American theories for mathematics education*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-28561-6

Kamii, C., & Clark, F. B. (1997). Measurement of length: The need for a better approach to teaching. *School Science and Mathematics, 97*(3), 116–121. https://doi.org/10.1111/j.1949-8594.1997.tb17354.x

Kemmis, S., & McTaggart, R. (2005). Participatory action research: Communicative action and the public sphere. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The SAGE handbook of qualitative research* (3rd ed., pp. 559–603). SAGE Publications.

Mullis, I. V. S., Martin, M. O., Foy, P., & Arora, A. (2012). *TIMSS 2011 international results in mathematics*. TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College. https://timssandpirls.bc.edu/timss2011/downloads/t11_ir_mathematics_fullbook.pdf

National Research Council. (2001). *Adding it up: Helping children learn mathematics*

(J. Kilpatrick, J. Swafford, & B. Findell, Eds.). National Academies Press. https://www.nationalacademies.org/publications/9822

Pesek, D., & Kirshner, D. (2000). Interference of instrumental instruction in subsequent relational learning. *Journal for Research in Mathematics Education, 31*(5), 524–540. https://doi.org/10.2307/749885

Rittle-Johnson, B., & Alibali, M. W. (1999). Conceptual and procedural knowledge of mathematics: Does one lead to the other? *Journal of Educational Psychology, 91*(1), 175–189. https://doi.org/10.1037/0022-0663.91.1.175

Rittle-Johnson, B., & Schneider, M. (2014). Developing conceptual and procedural knowledge of mathematics. In R. C. Kadosh & A. Dowker (Eds.), *The Oxford handbook of numerical cognition* (pp. 1118–1134). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199642342.013.014

Rittle-Johnson, B., Siegler, R. S., & Alibali, M. W. (2001). Developing conceptual understanding and procedural skill in mathematics: An iterative process. *Journal of Educational Psychology, 93*(2), 346–362. https://doi.org/10.1037/0022-0663.93.2.346

Sarama, J., & Clements, D. H. (2016). Physical and virtual manipulatives: What is "concrete"? In P. Moyer-Packenham (Ed.), *International perspectives on teaching and learning mathematics with virtual manipulatives* (pp. 71–93). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-32718-1_4

Simon, M. A. (1995). Reconstructing mathematics pedagogy from a constructivist perspective. *Journal for Research in Mathematics Education, 26*(2), 114–145. https://doi.org/10.2307/749205

Sisman, G. T., & Aksu, M. (2016). A study on sixth grade students' misconceptions and errors in spatial measurement: Length, area, and volume. *International Journal of Science and Mathematics Education, 14*(7), 1293–1319. https://doi.org/10.1007/s10763-015-9642-5

Smith, J. P., Males, L. M., & Gonulates, F. (2016). Conceptual limitations in curricular presentations of area measurement: One nation's challenges. *Mathematical Thinking and Learning, 18*(4), 239–270. https://doi.org/10.1080/10986065.2016.1219930

Star, J. R. (2005). Reconceptualizing procedural knowledge. *Journal for Research in Mathematics Education, 36*(5), 404–411. https://doi.org/10.2307/30034943

Van den Heuvel-Panhuizen, M., & Drijvers, P. (2014). Realistic mathematics education. In S. Lerman (Ed.), *Encyclopedia of mathematics education* (pp. 521–525). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-4978-8_170

Watson, A., & Mason, J. (2006). Seeing an exercise as a single mathematical object: Using variation to structure sense-making. *Mathematical Thinking and Learning, 8*(2), 91-111. https://doi.org/10.1207/s15327833mtl0802_1

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความผาสุกทางจิตวิทยาของข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง

CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL WELL-BEING AMONG MINISTRY OF FINANCE CIVIL SERVANTS

กุลวดี ตนะทิพย์*, **มานพ ชูนิล และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว**
Goonlawadee Thanatip, Manop Chunin and Pinkanok Wongpinpech Pibooltaew
สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชามนุษยศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
Industrial and Organizational Psychology, Department of Humanities
Faculty of Applied Arts, King Mongkut's University of Technology North Bangkok
*Corresponding Author E-mail: goonlawadee@gmail.com
Received April 12, 2026; **Revised** August 9, 2026; **Accepted** August 20, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความผาสุกทางจิตวิทยาของข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 150 คน จากประชากรทั้งหมด 12,268 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่ายและแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามวัดความผาสุกทางจิตวิทยาของข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม JAMOVI สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สหสัมพันธ์เพียร์สันและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

ผลการศึกษา พบว่า โมเดลการวัดความผาสุกทางจิตวิทยาของข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลังสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยไค-สแควร์ (χ^2) = 399 p =.058 df = 356 ค่าสถิติไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/ df) = 1.12 RMSEA = .028 TLI = .977 CFI = .984 SRMR = .073 องค์ประกอบความผาสุกทางจิตวิทยาของข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการยอมรับตนเอง (.813) ด้านความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น (.583) ด้านการเติบโตส่วนบุคคล (.997) ด้านจุดมุ่งหมายในชีวิต (.932) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (.827) และด้านความเป็นอิสระ (.522) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ พบว่า ด้านการเติบโตส่วนบุคคล มีค่าน้ำหนักสูงสุด (.997) ซึ่งสะท้อนจุดเด่นของผลการวิจัยอย่างชัดเจนว่า การรับรู้ถึงศักยภาพและการเปิดรับประสบการณ์เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นแกนหลักสำคัญที่สุดในการอธิบายความผาสุกทางจิตวิทยาของข้าราชการในบริบทนี้

คำสำคัญ: ความผาสุกทางจิตวิทยา, ข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Abstract

This studey aimed to conduct a confirmatory factor analysis of psychological well-being among civil servants in the Ministry of Finance. This quantitative research utilized a sample of 150 civil servants working in the Bangkok area, who were selected from a total population of 12,268 through simple and convenience sampling methods. Data were collected using a questionnaire to measure psychological well-being among Ministry of Finance civil servants. Data were analyzed using Pearson correlation and confirmatory factor analysis (CFA) with the JAMOVI program.

The results indicated that the measurement model of psychological well-being among Ministry of Finance civil servants demonstrated a good fit with the empirical data, as evidenced by the following fit indices: chi-square (χ^2) = 339, p = .058, df = 356, relative chi-square (χ^2/df) = 1.12, RMSEA = .028, TLI = .977, CFI = .984, and SRMR = .073. Psychological well-being among Ministry of Finance civil servants comprised six components: self-acceptance (.813), positive relations with others (.583), personal growth (.997), purpose in life (.932), environmental mastery (.827), and autonomy (.522). Additionally, among the six components, personal growth emerged as the variable with the highest factor loading (.997). This finding sugguests that recognizing one's potential and maintaining a continuous openness to new experiences for self-development constituted the most important core dimension in explaining the psychological well-being of civil servants within this context.

Keywords: psychological well-being, Civil Servant of the Ministry of Finance, confirmatory factor analysis

บทนำ

ความผาสุกทางจิตวิทยาของข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลังเป็นปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรบุคคลที่สำคัญ เนื่องจากบุคลากรกลุ่มนี้มีบทบาทหลักด้านการบริหารการเงิน การจัดเก็บรายได้ และการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจ ซึ่งมีความซับซ้อนและกดดันสูง (กระทรวงการคลัง, 2568) จึงต้องพัฒนาศักยภาพและความยืดหยุ่นทางความคิดอย่างต่อเนื่อง (สำนักงาน ก.พ., 2566) โดยเฉพาะในยุคที่ต้องปรับตัวสู่รัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) และวิกฤตเศรษฐกิจต่อเนื่อง องค์การจึงต้องให้ความสำคัญกับสภาวะจิตใจ ไม่ใช่เพียงทักษะเฉพาะทาง (Hard Skills) งานวิจัยยืนยันว่าความผาสุกทางจิตวิทยาทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลาง (Mediator) ที่ช่วยรักษาประสิทธิภาพการทำงานภายใต้ความกดดัน (Liu et al., 2022) และเป็นรากฐานของความสำเร็จและความยั่งยืน ครอบคลุมถึงการงอกงาม (Flourishing) หรือสุขภาพจิตเชิงบวกอย่างสมบูรณ์ (Jahoda, 1958; Huppert, 2009) ตามแนวคิดเชิงอัตถิภาวะ (Eudaimonic Approach) ที่เน้นความหมายของชีวิตและศักยภาพสูงสุดของตน (Ryff & Singer, 2008) ซึ่งนำไปสู่ความผาสุกทางจิตวิทยาที่เหมาะสม และช่วยให้แต่ละคนมีความเข้มแข็งในการเผชิญอุปสรรคอย่างสร้างสรรค์ (Keyes et al., 2002)

จากผลสำรวจความผูกพันของข้าราชการพลเรือนสามัญ ปีงบประมาณ 2567 พบว่ากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและจิตได้คะแนนความพึงพอใจต่ำสุด 5 อันดับแรก เพียงร้อยละ 51.62 (สำนักงาน ก.พ., 2567) สะท้อนถึงช่องว่างสำคัญ เพราะความผาสุกทางจิตวิทยาที่ต่ำสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟและประสิทธิภาพการทำงานที่ลดลง (Dhanabhakyam & Sarath, 2023) นอกจากนี้ มาตรวัดสากลที่อ้างอิงแนวคิดเชิงอัตถิภาวะ เช่น SPWB ของ Ryff (1989), Flourishing Scale ของ Diener และคณะ (2010) และ Affect Balance Scale ของ Bradburn (1969) พัฒนาขึ้นในบริบทตะวันตกที่เน้นปัจเจกบุคคล (Berry et al., 2002) เมื่อใช้กับสังคมไทยที่เน้นการรวมกลุ่ม อาจเกิดความคลาดเคลื่อนด้านวัฒนธรรมและการแปล การขาดเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพในบริบทงานคลังจึงเป็นอุปสรรค เพราะการวัดผลที่มีคุณภาพเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา (McDowell, 2006) โดยเฉพาะในบริบทที่มีลักษณะเฉพาะด้านภาระงาน กฎระเบียบ และแรงกดดันเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาองค์ประกอบความผาสุกทางจิตวิทยาของข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดที่มีความตรงเชิงโครงสร้างตามแนวคิดของ Ryff (1989) ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การยอมรับตนเอง (2) ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น (3) การเติบโตส่วนบุคคล (4) จุดมุ่งหมายในชีวิต (5) การจัดการสิ่งแวดล้อม และ (6) ความเป็นอิสระ ผลการวิจัยคาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อองค์การ ทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการสนับสนุนและส่งเสริมการทำงานของข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลังในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความผาสุกทางจิตวิทยาของข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของความผาสุกทางจิตวิทยา (Psychological Well-Being)

ความผาสุกทางจิตวิทยา (Psychological Well-Being) หมายถึง การใช้ชีวิตที่มุ่งเน้นการบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง โดยให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมาย ความหมาย และการเติบโตของชีวิตมากกว่าการแสวงหาความสุขเพียงชั่วคราว (Ryff, 1989) ตลอดจนเป็นสภาวะที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างความรู้สึกดีและการทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิผล (Huppert, 2009) นอกจากนี้ยังเป็นการประเมินชีวิตของตนเองในเชิงอัตวิสัยที่ครอบคลุมอารมณ์เชิงบวก การมีส่วนร่วม และความรู้สึกว่าได้เติมเต็มชีวิต (Diener et al., 2010) ความผาสุกทางจิตวิทยามี 6 ด้าน ได้แก่ การยอมรับตนเอง ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การเติบโตส่วนบุคคล จุดมุ่งหมายในชีวิต การจัดการสิ่งแวดล้อม และความเป็นอิสระ (Ryff, 1989; Ryff & Keyes, 1995)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผาสุกทางจิตวิทยา (Psychological Well-Being)

ความผาสุกทางจิตวิทยา เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นจากความพยายามในการนิยาม ชีวิตที่ดี โดยแบ่งออกเป็น 2 แนวทางหลักตามกระบวนทัศน์ทางจิตวิทยา แนวคิดของ Diener (1984) มุ่งเน้นความผาสุกเชิงอัตวิสัย ซึ่งเน้นมิติ Hedonic หรือความสุขเชิงอารมณ์ที่เกิดจากการประเมินประสบการณ์ส่วนตัว ประกอบด้วยความพึงพอใจในชีวิต อารมณ์เชิงบวก และอารมณ์เชิงลบ ในทางตรงข้าม Ryff (1989) เสนอแนวคิดที่เน้นมิติ Eudaimonic โดยมองว่าความผาสุกที่แท้จริงคือการตระหนักรู้และ

พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง (Positive Functioning) มากกว่าการแสวงหาความสุขชั่วคราว

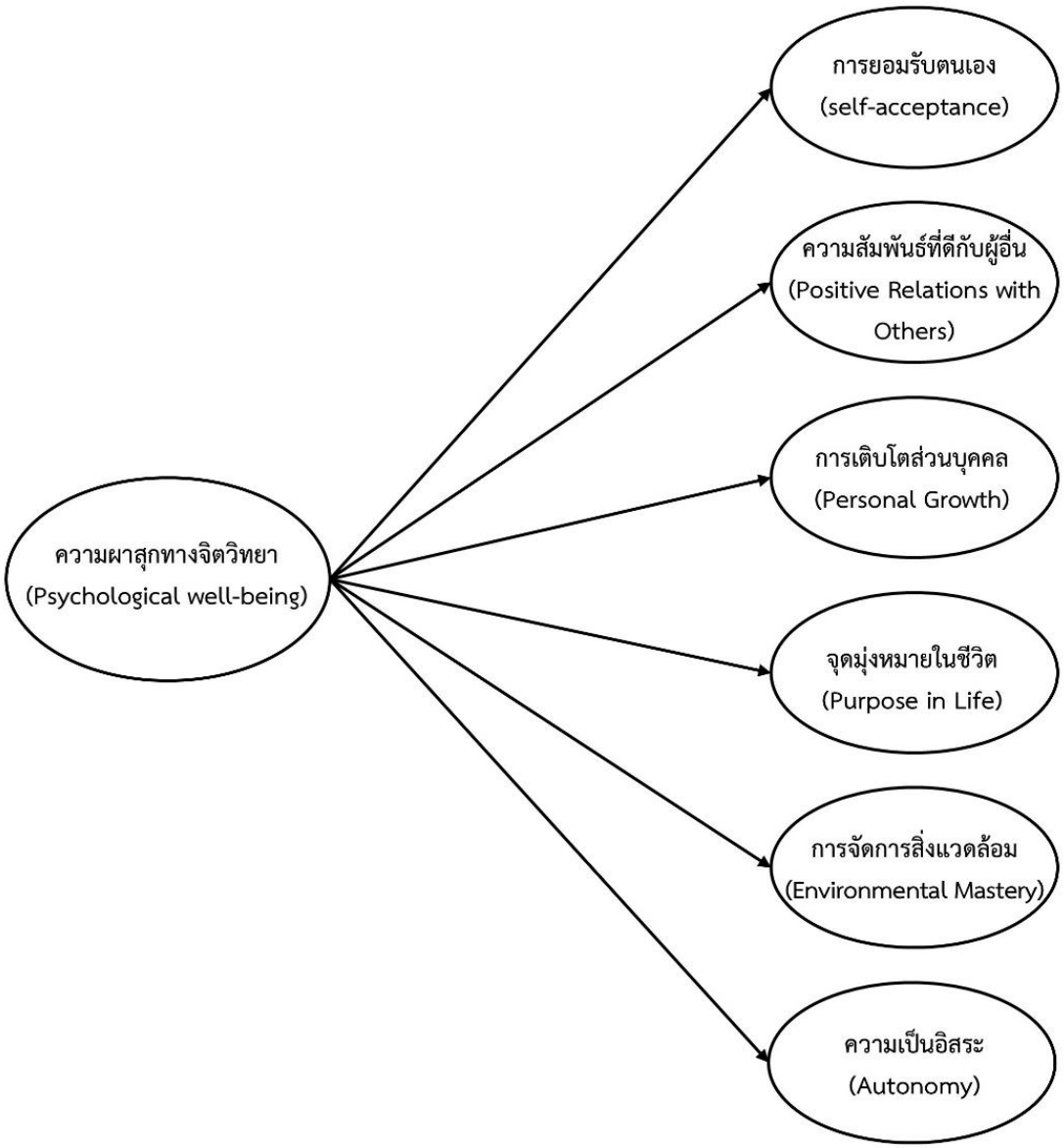
Ryff (1989) และ Ryff และ Keyes (1995) ระบุว่าความผาสุกทางจิตวิทยาประกอบด้วย 6 มิติหลักที่สะท้อนโครงสร้างพื้นฐานของภาวะจิตใจเชิงบวก ได้แก่ (1) การยอมรับตนเอง (Self-Acceptance) การมีทัศนคติที่ดีและเห็นคุณค่าในตนเองในทุกด้าน (2) ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น (Positive Relations with Others) การสร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่นและไว้วางใจ (3) การเติบโตส่วนบุคคล (Personal Growth) การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (4) การจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Mastery) ความสามารถในการจัดการและเลือกบริบทที่เหมาะสมกับตนเอง (5) จุดมุ่งหมายในชีวิต (Purpose in Life) การมีทิศทางและความหมายในการดำเนินชีวิต (6) ความเป็นอิสระ (Autonomy) ความสามารถในการกำหนดตนเองและต้านทานแรงกดดันทางสังคม

ต่อมาแนวคิดนี้ได้รับการขยายโดย Diener และคณะ (2010) ให้ครอบคลุมการประเมินชีวิตเชิงอัตวิสัยทั้งในด้านความสุข (Feeling Good) และความหมาย (Functioning Well) ผ่าน 2 มิติ คือ มิติเชิงการกระทำ (การมีส่วนร่วม) และมิติเชิงการดำรงอยู่ (ความหมาย) สอดคล้องกับ Seligman (2002) ที่นำเสนอทฤษฎีความสุขที่แท้จริง (Authentic Happiness) ผ่าน 3 เส้นทางหลัก ได้แก่ ชีวิตที่น่ารื่นรมย์ ชีวิตที่มีส่วนร่วม และชีวิตที่มีความหมาย ต่อมาแนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาเป็น PERMA Model (Seligman, 2011) เพื่ออธิบายองค์ประกอบของภาวะเจริญรุ่งเรือง (Flourishing) 5 ประการ ได้แก่ อารมณ์เชิงบวก (P), การมีส่วนร่วม (E), ความสัมพันธ์ (R), ความหมาย (M) และความสำเร็จ (A)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แนวคิดของ Ryff มีความเหมาะสมต่อการศึกษาความผาสุกทางจิตวิทยาในมิติเชิงการทำหน้าที่ของบุคคล อย่างไรก็ตาม การนำแบบวัดที่พัฒนาจากบริบทตะวันตกมาใช้กับข้าราชการไทยจำเป็นต้องตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างอีกครั้ง เพื่อยืนยันว่าองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านสามารถสะท้อนความผาสุกทางจิตวิทยาในบริบทองค์การภาครัฐไทยได้อย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดกรอบแนวคิดตามแนวคิดของ Ryff (1989) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ กระทรวงการคลัง ประชากร คือ ข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 12,268 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 150 คน โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามแนวคิดของ Hair et al. (2019) ที่ได้กล่าวถึงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบว่าควรใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 100-200 หน่วยตัวอย่าง ดังนั้น ในงานวิจัย

ครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 150 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร 12,268 คน จากส่วนราชการ 5 แห่ง (ระดับกรม) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย ด้วยวิธีการจับสลากเลือก 1 แห่ง จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบสะดวก รวบรวมให้ครบ 150 คน ตามที่กำหนด แบบสอบถามซึ่งพัฒนาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของแบบวัด ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกณฑ์ผู้เข้าร่วมวิจัยของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ เป็นลักษณะแบบสำรวจรายการ (Check List) มีตัวเลือกให้เลือกตอบตามความเป็นจริง

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ เป็นลักษณะแบบสำรวจรายการ (Check List) มีตัวเลือกให้เลือกตอบตามความเป็นจริง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผาสุกทางจิตวิทยา ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดของ Ryff (1989) แบบสอบถามมีจำนวน 32 ข้อ เป็นมาตรวัดแบบประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียวที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

การพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ผ่านดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ด้วยเกณฑ์การให้คะแนน +1, 0 และ -1 (Waltz et al., 2010) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ส่วนข้อที่มีค่าต่ำกว่าต้องนำไปปรับปรุงแก้ไข (Turner & Carlson, 2003) ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8–1.0 ซึ่งผ่านเกณฑ์การพิจารณาทุกข้อ และมีค่า IOC เฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.99

2. ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตรวจสอบโดยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .677 ถึง .917 แม้จะมีบางด้านที่มีค่าต่ำกว่า 0.70 เล็กน้อย แต่ยังคงอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ตามเกณฑ์ของ DeVellis (2017) ที่จำแนกระดับความเที่ยงไว้ว่า ค่าที่อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 0.70 ถือเป็นระดับที่ยอมรับได้ขั้นต่ำ สำหรับการศึกษาในบริบทใหม่หรือการพัฒนามาตรวัดทางจิตวิทยา ดังนั้น เมื่อพิจารณาค่าความเชื่อมั่นรายด้านที่ส่วนใหญ่มีค่าสูงและเข้าใกล้ 1.00 จึงแสดงว่าเครื่องมือวัดมีความสอดคล้องภายในที่เพียงพอและมีความเหมาะสมสำหรับการนำไปศึกษาในขั้นตอนต่อไป

3. ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power)) โดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อ (Corrected Item-total Correlation) จำนวน 34 ข้อ มีค่าอยู่ระหว่าง -.054 ถึง .692 โดยนำคำถามไปใช้ทดลอง (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง จำนวน 60 คน ทั้งนี้ข้อคำถามที่มีค่าประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากกว่า .20 ขึ้นไป เป็นข้อคำถามที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ เนื่องจากสามารถจำแนกตัวอย่างที่มีปัจจัยที่ต้องการวัดอยู่ในระดับสูงและต่ำออกจากกันได้ (DeVellis, 2017) ซึ่งจากการนำไปทดลองใช้ พบว่า มีข้อคำถามจำนวน 2 ข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ได้แก่ ข้อที่ PWB12 และ PWB18 (r = .023 และ -.054) จึงตัดข้อคำถามดังกล่าวออก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความผาสุกทางจิตวิทยา และปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะเพื่อให้สมบูรณ์

2. ผู้วิจัยขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยรังสิต โดยได้รับอนุมัติเลขที่ COA.No.RSUERB2025-260 และเมื่อได้รับการรับรองแล้ว ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูล และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองผ่านผู้ประสานงานหน่วยงาน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีวิจัย การรักษาความลับ และสิทธิ์การเข้าร่วมโดยสมัครใจแก่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจากการแจกแบบวัดที่ปรับปรุงแล้ว จำนวน 180 ฉบับ ได้รับคืน 168 ฉบับ และคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์รวม 150 ฉบับเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ และทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดความผาสุกทางจิตวิทยาด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โดยใช้โปรแกรม jamovi (Version 2.6)

ผลการวิจัย

1. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถามด้วยค่า KMO และ Bartlett's Test เพื่อประเมินความเหมาะสมของข้อมูลหรือกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยพิจารณาค่าของ KMO > .50 และหากค่าเข้าใกล้ 1.00 พบว่า มีค่าเท่ากับ 2856.947 โดยค่าไค-สแควร์ (Chi-square) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($p < .01$) หมายความว่าข้อมูลมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ และค่าดัชนี KMO เท่ากับ .862 หมายความว่าข้อมูลมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบระดับดี

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์ของตัวแปรความผาสุกทางจิตวิทยา พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ระหว่าง .211 ถึง .833 ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความสัมพันธ์ระหว่าง .161 ถึง .210 นอกจากนี้ พบว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรบางส่วนมีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าความสัมพันธ์ระหว่าง -.134 ถึง .159

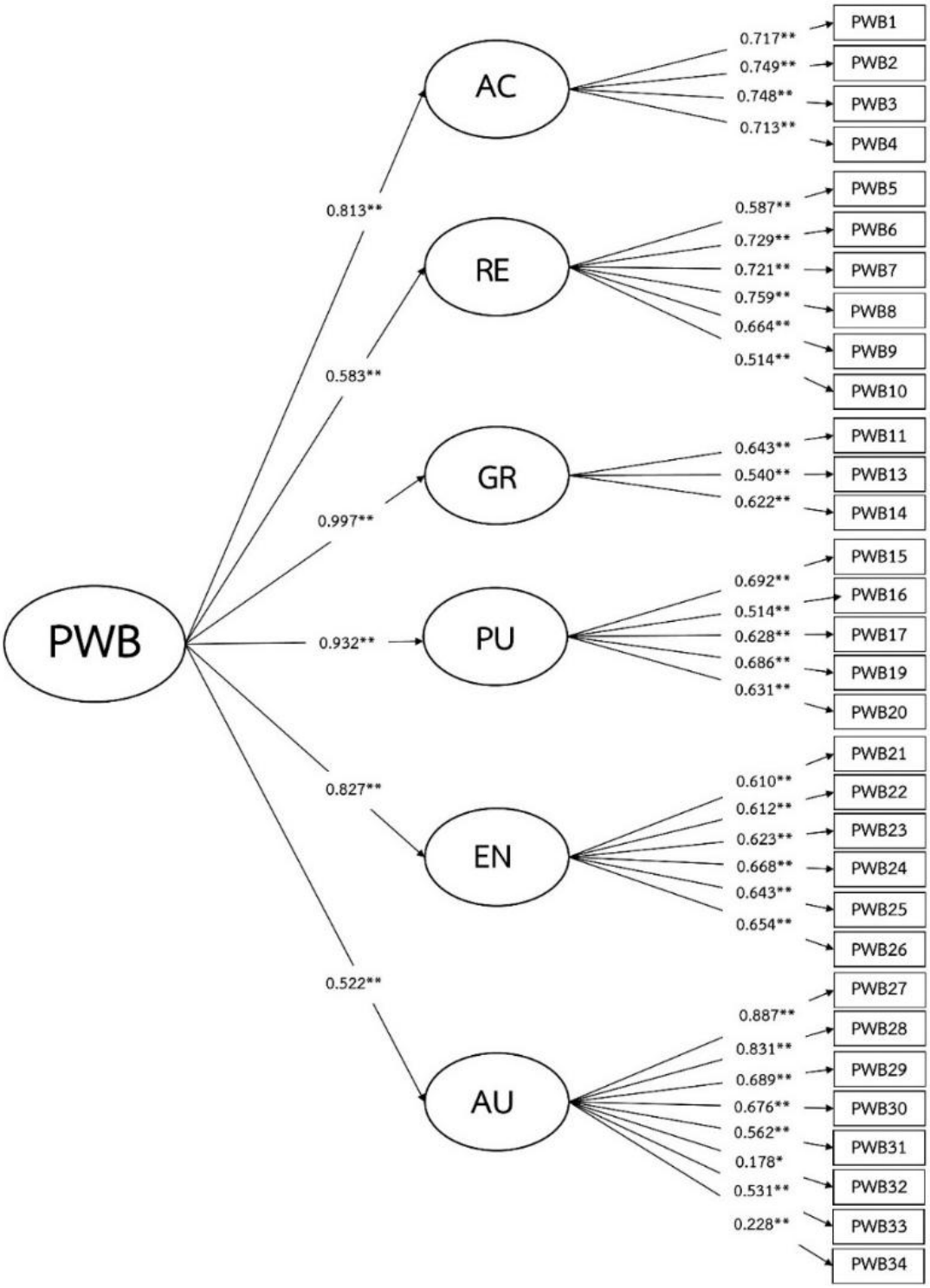
3. การพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวัดความผาสุกทางจิตวิทยากับข้อมูลเชิงประจักษ์ ก่อนและหลังปรับโมเดล พบว่าก่อนการปรับโมเดล ค่า Chi-square/df เท่ากับ 2.5 ($p <.001$) ค่า RMSEA เท่ากับ .101 ค่า TLI เท่ากับ .713 ค่า CFI เท่ากับ .735 และค่า SRMR เท่ากับ .113 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าโมเดลยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงปรับโมเดลโดยเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกต โดยพิจารณาทั้งความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีและข้อเสนอแนะทางสถิติควบคู่กัน พบว่า ตัวแปรสังเกตที่นำมาเชื่อมโยงความคลาดเคลื่อนมีการใช้ความหมายของคำคล้ายคลึงกันและวัดคุณลักษณะในบริบทเดียวกัน ทำให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้และตอบสนองต่อข้อคำถามในทิศทางใกล้เคียงกัน เช่น คู่ความคลาดเคลื่อนระหว่างข้อคำถาม pwb25 และ pwb26 ในองค์ประกอบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (EN) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากทั้งสองข้อมีเนื้อหาและรูปประโยคใกล้เคียงกัน โดยมุ่งถามถึงความสามารถในการเลือกหรือจัดสภาพแวดล้อมการทำงานและการเลือกผู้ร่วมงานให้เหมาะสมกับตนเอง หลังการปรับโมเดล ค่า Chi-square/df ลดลงเหลือ 1.12 ($p = .058$) ค่า RMSEA เท่ากับ .028 ค่า TLI เท่ากับ .977 ค่า CFI เท่ากับ .984 และค่า SRMR เท่ากับ .073 โดยทุกค่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าโมเดลหลังปรับมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวัดความผาสุกทางจิตวิทยากับข้อมูลเชิงประจักษ์ ก่อนและหลังการปรับโมเดล (n=150)

ดัชนีตรวจสอบความอดคล้อง	เกณฑ์พิจารณา	ค่าสถิติก่อนปรับโมเดล	ผลพิจารณา	ค่าสถิติหลังปรับโมเดล	ผลพิจารณา
χ^2/ df	< 2	2.5	ไม่ผ่านเกณฑ์	1.12	ผ่านเกณฑ์
p-value	P > .05	< .001	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.058	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	≤ .08	0.101	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.028	ผ่านเกณฑ์
TLI	≥ .90	0.713	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.977	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ .90	0.735	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.984	ผ่านเกณฑ์
SRMR	≤ .08	0.113	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.073	ผ่านเกณฑ์

4. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของความผาสุกทางจิตวิทยา (PWB) พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ที่มีความเที่ยงในการวัดองค์ประกอบสูงสุดในแต่ละด้าน ได้แก่ PWB2 ด้านการยอมรับตนเอง (R^2 = .5607), PWB8 ด้านความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น (R^2 = .5765), PWB11 ด้านการเติบโตส่วนบุคคล (R^2 = .4133), PWB15 ด้านจุดมุ่งหมายในชีวิต (R^2 = .4784), PWB24 ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (R^2 = .4467) และ PWB27 ด้านความเป็นอิสระ (R^2 = .7867) โดยตัวแปร PWB27 มีค่าความเที่ยงในการวัดองค์ประกอบสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบทุกตัวแปรสังเกตได้

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรความผาสุกทางจิตวิทยา (PWB) สรุปได้ว่า ตัวแปรความผาสุกทางจิตวิทยาสามารถวัดได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ หรือตัวแปรบ่งชี้ในโมเดลได้จริง นั่นคือตัวแปรมีความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) รายละเอียดดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของความผาสุกทางจิตวิทยา หลังการปรับ

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรแฝงพบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมีค่าตั้งแต่ .522 ถึง .997 ซึ่งค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านการเติบโตส่วนบุคคล (GR) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด (.997) และด้านความเป็นอิสระ (AU) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุด (.522) ซึ่งมีการแปรผันร่วมกับความผาสุกทางจิตวิทยาร้อยละ 99.3 และ 27.2 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของความผาสุกทางจิตวิทยา

ตัวแปรสังเกตได้		น้ำหนักองค์ประกอบ			R^2
		β	SE	Z	
AC		0.813	0.000	-	0.6607
	PWB1	0.717	0.000	-	0.5136
	PWB2	0.749	0.076	12.46**	0.5593
	PWB3	0.748	0.108	8.18**	0.5593
	PWB4	0.713	0.111	7.90**	0.5082
RE		0.583	0.106	5.16**	0.3396
	PWB5	0.587	0.000	-	0.3449
	PWB6	0.729	0.134	9.24**	0.5320
	PWB7	0.721	0.163	6.18**	0.5204
	PWB8	0.759	0.168	7.07**	0.5765
	PWB9	0.664	0.155	6.57**	0.4410
	PWB10	0.514	0.124	5.53**	0.2641
GR		0.997	0.157	6.26**	0.9932
	PWB11	0.643	0.000	-	0.4133
	PWB13	0.540	0.146	5.61**	0.2918
	PWB14	0.622	0.179	5.93**	0.3873
PU		0.932	0.173	6.38**	0.8692
	PWB15	0.692	0.000	-	0.4784
	PWB16	0.514	0.104	6.20**	0.2643
	PWB17	0.628	0.119	6.78**	0.3944
	PWB19	0.686	0.138	7.32**	0.4702
	PWB20	0.631	0.139	6.77**	0.3978
EN		0.827	0.135	5.54**	0.6847
	PWB21	0.610	0.000	-	0.3725
	PWB22	0.612	0.108	8.70**	0.3744
	PWB23	0.623	0.201	6.86**	0.3887
	PWB24	0.668	0.169	7.08**	0.4467
	PWB25	0.643	0.234	6.87**	0.4137

ตัวแปรสังเกตได้		น้ำหนักองค์ประกอบ			R^2
		β	SE	Z	
	PWB26	0.654	0.215	6.94**	0.4281
AU		0.522	0.176	4.99**	0.2721
	PWB27	0.887	0.000	-	0.7867
	PWB28	0.831	0.069	12.79**	0.6906
	PWB29	0.689	0.074	9.77**	0.4742
	PWB30	0.676	0.072	9.58**	0.4572
	PWB31	0.562	0.071	7.71**	0.3162
	PWB32	0.178	0.086	2.16*	0.0316
	PWB33	0.531	0.079	6.00**	0.2817
	PWB34	0.228	0.084	2.62**	0.0518
x^2=399 df =356 x^2/ df =1.12 p =0.058 RMSEA =0.028 TLI =0.977 CFI =0.984 SRMR =0.073					

หมายเหตุ : ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่า z มากกว่า 2.58)

อภิปรายผล

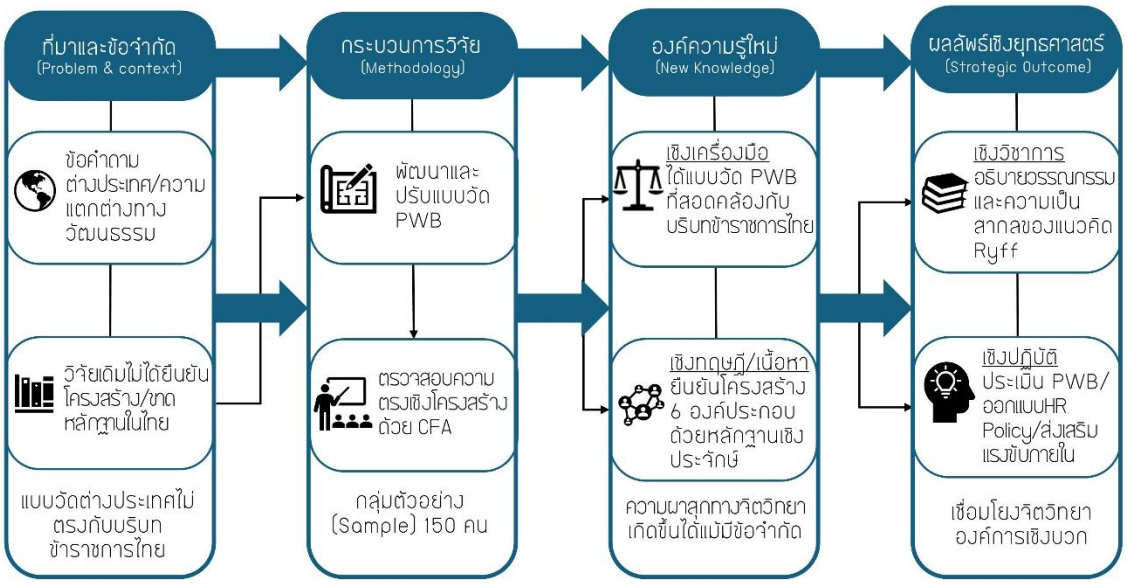
ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลความผาสุกทางจิตวิทยาด้วย CFA พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และโครงสร้าง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การยอมรับตนเอง (2) ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น (3) การเติบโตส่วนบุคคล (4) จุดมุ่งหมายในชีวิต (5) การจัดการสิ่งแวดล้อม และ (6) ความเป็นอิสระ สามารถสะท้อนตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 32 ตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลนี้สนับสนุนความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดตามแนวคิด Ryff (1989) ที่พัฒนา SPWB จาก 6 องค์ประกอบ และสอดคล้องกับการศึกษาของอาภากร เปรี้ยวนิ่ม และคณะ (2563) ที่ยืนยันความตรงเชิงโครงสร้างและความเที่ยงในระดับสูงเมื่อใช้กับบริบทคนไทย

ผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวคิดของคมเพชร ฉัตรศุภกุล และสาธร ใจตรง (2567) ที่ระบุว่าความผาสุกทางจิตวิทยาเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่ต้องบริหารภารกิจซับซ้อนและแก้ปัญหาต่อเนื่อง การที่ข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลังซึ่งรับผิดชอบนโยบายเศรษฐกิจมหภาคแสดงโครงสร้างที่ชัดเจนและสอดคล้องกับทฤษฎีในระดับสูง จึงเป็นหลักฐานสนับสนุนแนวคิดนี้ในกลุ่มวิชาชีพเฉพาะทาง เมื่อเทียบกับการศึกษาของธัญชนก ลีธีระ และคณะ (2564) ในกลุ่มที่เผชิญความกดดันสูง พบว่าตัวแปรสังเกตในกลุ่มข้าราชการคลังมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงและสม่ำเสมอ (.522–.997) ซึ่งอาจตีความได้ว่าโครงสร้างนี้สะท้อนผ่านตัวแปรสังเกตได้ชัดเจนกว่ากลุ่มประชากรทั่วไปหรือนิสิตนักศึกษา อย่างไรก็ตาม ค่าน้ำหนักองค์ประกอบสะท้อนเพียงความสามารถของตัวแปรในการอธิบายองค์ประกอบแฝง มิได้สะท้อนความสำคัญหรือความคิดเห็นของผู้ตอบโดยตรง การตีความจึงควรจำกัดอยู่ในขอบเขตความสามารถในการวัด (measurement adequacy) มากกว่าการอนุมานคุณค่าเชิงจิตวิทยา

โดยสรุป ผลการศึกษาสนับสนุนว่าแบบวัดความผาสุกทางจิตวิทยาที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้วัดความผาสุกทางจิตวิทยาของข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง ทั้งในเชิงความตรงเชิงโครงสร้างและความสอดคล้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะงานเฉพาะทาง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาและตรวจสอบโครงสร้างแบบวัดความผาสุกทางจิตวิทยาของข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลังในบริบทไทย ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ตามแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงการวิจัยแบบวัดความผาสุกทางจิตวิทยาของข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง

จากแผนภาพที่ 3 การพัฒนาเครื่องมือวัดความผาสุกทางจิตวิทยาในบริบทไทยเกิดจากข้อจำกัดของเครื่องมือต่างประเทศ ซึ่งแม้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว แต่ยังไม่ได้รับการยืนยันโครงสร้างในกลุ่มข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง เนื่องจากความแตกต่างด้านวัฒนธรรมองค์กร ระบบงาน และแรงกดดันเชิงนโยบาย ผู้วิจัยจึงพัฒนาและปรับแบบวัด PWB ให้เหมาะสมกับบริบทราชการไทย พร้อมตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วย CFA จากกลุ่มตัวอย่างข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง 150 คน

ผลการวิจัยให้หลักฐานเชิงประจักษ์เบื้องต้นว่าโครงสร้างความผาสุกทางจิตวิทยาตามแนวคิดของ Ryff สามารถอธิบายข้อมูลของข้าราชการกระทรวงสังกัดการคลัง ได้ในระดับที่ยอมรับได้ โดยโครงสร้าง 6 องค์ประกอบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ยอมรับได้ และตัวแปรสังเกตทั้งหมดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่าการเติบโตทางจิตใจและการตระหนักรู้เป้าหมายในการทำงานสามารถเกิดขึ้นได้ แม้ต้องปฏิบัติงานภายใต้ข้อจำกัดของระบบราชการ องค์ความรู้นี้มีประโยชน์ทั้งเชิงวิชาการ โดยขยายวรรณกรรมในบริบทข้าราชการไทย ยืนยันความเป็นสากลของแนวคิดเชิงอัตถิภาวะ (Eudaimonic Approach)

ของ Ryff ในบริบทใหม่ และเชื่อมโยงกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จิตวิทยาองค์การเชิงบวก และภาวะเจริญรุ่งเรืองในที่ทำงาน (Flourishing) รวมถึงเป็นประโยชน์เชิงปฏิบัติสำหรับกระทรวงการคลังที่สามารถนำเครื่องมือนี้ไปประเมินความผาสุกทางจิตวิทยาของบุคลากร ใช้ออกแบบนโยบายและกิจกรรมส่งเสริมความผาสุกทางจิตวิทยา และสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเน้นแรงจูงใจภายในและการเติบโตในสายอาชีพ อันนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรและองค์กรอย่างยั่งยืนในภาครัฐ

สรุป

โดยสรุป บทความวิจัยนี้มุ่งพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความผาสุกทางจิตวิทยาสำหรับข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เพื่อยืนยันความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือในบริบทการทำงานจริง ผลการวิจัยยืนยันว่าโครงสร้างของความผาสุกทางจิตวิทยา (PWB) ทั้ง 6 องค์ประกอบ สามารถวัดได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สะท้อนให้เห็นว่าความผาสุกทางจิตวิทยาและการงอกงามทางจิตใจของข้าราชการสามารถเกิดขึ้นได้ แม้ต้องปฏิบัติงานภายใต้ข้อจำกัดและแรงกดดันเชิงโครงสร้างของระบบราชการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผลวิจัยพบว่าด้านการเติบโตส่วนบุคคล (Personal Growth) และด้านจุดมุ่งหมายในชีวิต (Purpose in Life) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูง สะท้อนว่าสองมิตินี้อธิบายโครงสร้างความผาสุกทางจิตวิทยาของข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลังได้ชัดเจน องค์การจึงควรออกแบบเส้นทางความก้าวหน้าและโปรแกรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาต่อเนื่อง พร้อมสื่อสารทิศทางและพันธกิจขององค์กรให้ชัดเจน เพื่อให้ข้าราชการเชื่อมโยงเป้าหมายส่วนตัวกับองค์การและเพิ่มความหมายในการทำงาน

2. แม้ผล CFA จะสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก แต่มิติความเป็นอิสระ (Autonomy) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำกว่ามิติอื่น จึงควรศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อทบทวนนิยามความเป็นอิสระในบริบทวัฒนธรรมราชการไทยที่มีลำดับขั้นสูง และปรับข้อคำถามให้สะท้อนสภาวะความเป็นอิสระภายใต้อำนาจหน้าที่ได้แม่นยำขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูล 150 คนด้วยวิธีสุ่มตามความสะดวก จึงมีข้อจำกัดด้านความเป็นตัวแทนของประชากร ควรระมัดระวังในการสรุปอ้างอิงผลไปยังกลุ่มใหญ่หรือหน่วยงานอื่น การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายเก็บข้อมูลไปยังข้าราชการส่วนภูมิภาคหรือหน่วยงานที่มีวัฒนธรรมองค์การต่างกัน เพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลและเพิ่มความน่าเชื่อถือระดับประเทศ นอกจากนี้ควรเพิ่มตัวแปรเชิงเหตุ เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมองค์การ และตัวแปรผลลัพธ์ เช่น แรงจูงใจในบริการสาธารณะและพฤติกรรมบริการ เพื่อให้เข้าใจกลไกเชิงโครงสร้างในบริบทข้าราชการไทยได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการคลัง. (2568). *รายงานประจำปี 2567*. กระทรวงการคลัง.

คมเพชร ฉัตรศุภกุล และสาธร ใจตรง. (2567). ความผาสุกทางจิตใจของผู้บริหารโรงเรียน. *วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 8*(2), 111-122. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/journalfms-thaijo/article/view/270735/181800

ธัญชนก ลีธีระ ชมชื่น สมประเสริฐ และอังคณา จิรโรจน์. (2564). ผลของโปรแกรมอัตลิขิตต่อความผาสุกทางจิตของผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับการรักษาแบบประคับประคอง. *วารสารพยาบาลทหารบก, 24*(3), 273-282 https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JRTAN/article/view/257727/179979

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2566). *กำลังคนภาครัฐ 2566*. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2567). *รายงานการวิเคราะห์ความผูกพันของข้าราชการพลเรือนสามัญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

อาภากร เปรี้ยวนิ่ม พูลพงศ์ สุขสว่าง และปิยะทิพย์ ประดุจพรม. (2563). การพัฒนามาตรวัดความผาสุกทางจิต. *วารสารพยาบาล, 69*(2), 30-36. https://he02.tci-thaijo.org/index.php/TJN/article/view/242518/165117

Bradburn, N. M. (1969). *The structure of psychological well-being*. Aldine. https://www.norc.org/content/dam/norc-org/pdfs/BradburnN_Struc_Psych_Well_Being.pdf

Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H., & Dasen, P. R. (2002). *Cross-cultural psychology: Research and applications* (2nd ed.). Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511974274

DeVellis, R. F. (2017). *Scale development: Theory and applications* (4th ed.). Sage.

Dhanabhakyam, M., & Sarath, M. (2023). Psychological wellbeing: A systematic literature review. *International Journal of Advanced Research in Science, Communication and Technology*, *3*(1), 1-6. https://www.researchgate.net/publication/368527847_Psychological_Wellbeing_A_systematic_Literature_Review

Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, *95*(3), 542–575. https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542

Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D. W., Oishi, S., & Biswas-Diener, R. (2010). New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research*, *97*(1), 143-156. https://doi.org/10.1007/s11205-009-9493-y

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage Learning.

Huppert, F. A. (2009). Psychological well-being: Evidence regarding its causes and consequences. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, *1*(2), 137-164. https://doi.org/10.1111/j.1758-0854.2009.01008.x

Jahoda, M. (1958). *Current concepts of positive mental health.* Basic Books. https://doi.org/10.1037/11258-000

Keyes, C. L. M., Shmotkin, D., & Ryff, C. D. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, *82*(6), 1007-1022. https://doi.org/10.1037/0022-3514.82.6.1007

Liu, Y., Li, Z., & Gao, J. (2022). The impact of work stress on employee performance: The mediating role of mental health. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *19*(2), 1-15. https://doi.org/10.47191/jefms/v8-i7-43

McDowell, I. (2006). *Measuring health: A guide to rating scales and questionnaires* (3rd ed.). Oxford University Press.

Ryff, C. D. & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology, 69*(4), 719-727. https://doi.org/10.1037/0022-3514.69.4.719

Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, *57*(6), 1069-1081. https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069

Ryff, C. D., & Singer, B. H. (2008). Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. *Journal of Happiness Studies*, *9*(1), 13-39. https://doi.org/10.1007/s10902-006-9019-0

Seligman, M. E. P. (2002). *Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment*. Free Press.

Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-Being.* Free Press.

Turner, R. C., & Carlson, L. (2003). Indexes of item-objective congruence for multidimensional items. *International Journal of Testing, 3*(2), 163–171. https://doi.org/10.1207/S15327574IJT0302_5

Waltz, C. F., Strickland, O. L., & Lenz, E. R. (2010). *Measurement in nursing and health research* (4th ed.). Springer.

การสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรในอุตสาหกรรมการพิมพ์และบรรจุภัณฑ์: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

SYNTHESIS OF FACTORS AFFECTING ORGANIZATION PERFORMANCE IN THE PRINTING AND PACKAGING INDUSTRY: A SYSTEMATIC REVIEW

จักษพงศ์ รอดไทร*, **ฉัตรชัย เหล่าเขตการณ์ และศิถา ปัญญวัชรวงศ์**
Jaksapong Rodsai*, Chatchai Laoketkarn and Sitha Panyavacharawongse
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธนบุรี มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
Faculty of Business Administration, Thonburi University, Southeast Bangkok University
*Corresponding Author E-mail: donjaksapong@gmail.com
Received February 2, 2026; **Revised** August 28, 2026; **Accepted** August 28, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ผลการดำเนินงานขององค์กร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ กลุ่มตัวอย่างเป็นงานวิจัยที่สืบค้นจากฐานข้อมูล วารสารระดับนานาชาติ โดยผู้วิจัยกำหนดกรอบเวลาของการเผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2567 (ค.ศ. 2020 ถึง ค.ศ. 2024) เกณฑ์การคัดเลือกบทความ ได้แก่ ต้องเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรผลการดำเนินงานขององค์กร โดยพิจารณาจากชื่อเรื่อง คำสำคัญ บทคัดย่อ และผ่านเกณฑ์คุณภาพตามที่ผู้วิจัยกำหนด ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการศึกษาโดยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ส่วน ได้แก่ 1) แบบคัดกรองงานวิจัย 2) แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และ 3) แบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา คัดเลือกงานวิจัยโดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 ท่าน ผลการวิจัย พบว่า งานวิจัยที่ได้ จากการสืบค้นมีจำนวน 854 เรื่อง ค้นพบจำนวน 854 เรื่อง และทำการคัดกรองตามหัวข้อข้างต้น ทำให้เหลืองานวิจัยจำนวน 6 เรื่อง ที่เข้าสู่กระบวนการสกัดข้อมูลด้วยแบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล (Data Extraction Form) ต่อไป ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร มี 3 ประการ ได้แก่ 1) ด้านความสามารถทางเทคโนโลยี 2) ด้านความสามารถในการเรียนรู้ และ 3) ด้านแนวทางการเป็นผู้ประกอบการ ทั้งนี้ปัจจัยข้างต้นส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรของการประกอบธุรกิจในงานวิจัยดังกล่าว

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล, ผลดำเนินงานขององค์กร, การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

Abstract

This research aims to synthesize factors affecting organizational performance. A qualitative research methodology was used together with a systematic literature review. The sample consisted of research retrieved from international journal databases between 2020 and 2024. The selection criteria included research related to organizational performance variables, considering title, keywords, abstract, and meeting the researcher's defined quality criteria. The research instruments consisted of three parts: 1) a research

screening form, 2) a research quality assessment form, and 3) a data extraction form. Data was analyzed using descriptive statistics and content analysis. Related research papers were selected by the researcher, co-researchers, and two experts. The results showed that 854 research papers were retrieved. After screening according to the aforementioned criteria, 6 papers were selected for data extraction using the data extraction form. The research concludes that the factors affecting organizational performance can be assessed in three aspects: 1) technological capability, 2) learning ability, and 3) entrepreneurial approach. These factors influence the organizational performance of businesses as studied in the research.

Keywords: factors affecting, organizational performance, systematic literature review

บทนำ

อุตสาหกรรมการพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ไทยมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจภูมิภาค แต่กำลังเผชิญการแข่งขันสูงจากต่างประเทศ ร่วมกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เน้นความเฉพาะเจาะจงและความยั่งยืน (OECD, 2021) อย่างไรก็ตาม ตลาดสิ่งพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ทั่วโลกมีแนวโน้มเติบโตจาก 1.10 ล้านล้านดอลลาร์ในปี 2566 สู่ 1.33 ล้านล้านดอลลาร์ในปี 2571 โดยเฉพาะกลุ่มบรรจุภัณฑ์อาหาร (Reportlinker, 2021) สำหรับประเทศไทย อุตสาหกรรมพิมพ์บรรจุภัณฑ์คิดเป็นสัดส่วนกว่า 60% ของอุตสาหกรรมการพิมพ์รวม และมีแนวโน้มขยายตัวต่อเนื่องราว 10% ต่อปี จนอาจมีมูลค่าสูงถึง 7.35 แสนล้านบาท (Reportlinker, 2021) แม้สื่อสิ่งพิมพ์ดั้งเดิม (เช่น หนังสือพิมพ์) จะลดลงถึง 50% ส่งผลให้โรงพิมพ์ปิดตัวลงจำนวนมาก แต่งานพิมพ์บรรจุภัณฑ์ ฉลากสินค้า และระบบดิจิทัลกลับเติบโตเพิ่มขึ้นถึง 20% (สหพันธ์อุตสาหกรรมการพิมพ์, 2565) ขณะที่โครงสร้างอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ยังคงเป็นการบริหารแบบครอบครัว มีเพียง 10% เท่านั้นที่เป็นโรงพิมพ์ขนาดใหญ่ได้มาตรฐาน (สหพันธ์อุตสาหกรรมการพิมพ์, 2565)

ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจทีทีบี (ttb analytics, 2566) คาดการณ์ว่าตลาดบรรจุภัณฑ์ไทยเติบโต 4.0% ต่อปี คิดเป็นมูลค่า 6.69 แสนล้านบาท โดยจำแนกเป็น 1) บรรจุภัณฑ์กระดาษ ขยายตัวสูงสุด 7.0% (2.22 แสนล้านบาท) จากการเติบโตของ E-Commerce ขนส่งพัสดุ และการใช้นวัตกรรมกระดาษทดแทนถุงพลาสติก 2) บรรจุภัณฑ์โลหะ ขยายตัว 4.4% (1.10 แสนล้านบาท) ตามการฟื้นตัวของท่องเที่ยว อาหาร และเครื่องดื่ม รวมถึงเทรนด์ Reuse/Recycle และ 3) บรรจุภัณฑ์พลาสติก ขยายตัว 1.9% (3.37 แสนล้านบาท) ซึ่งแม้อาหารและเครื่องดื่มจะเติบโต แต่ถุงพลาสติกมีแนวโน้มลดลง 3.0% ตามแผนจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 ของภาครัฐ ภาพรวมมูลค่าตลาดจึงเติบโตเฉลี่ย 4–10% ต่อปี ชี้ให้เห็นว่ายังเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสูง (ศูนย์วิเคราะห์สถิติธนาคารทีเอ็มบีธนชาต, 2566)

ในภาวะที่เทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การปรับกลยุทธ์ผ่านกระบวนการ Recondition และ Repositioning โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงวิทยาศาสตร์ เช่น SWOT Analysis จึงมีความสำคัญยิ่ง จากการทบทวนวรรณกรรมพบช่องว่างทางการวิจัย (Research Gap) แม้งานวิจัยที่ผ่านมาทั้งในและต่างประเทศจะศึกษาตัวแปรความสามารถทางเทคโนโลยี แนวทาง

การเป็นผู้ประกอบการ และผลการดำเนินงานขององค์กรในหลายบริบท แต่ยังขาดการศึกษาบทบาทของความสามารถในการเรียนรู้ของผู้ประกอบการ ในฐานะตัวแปรคั่นกลาง (Mediator) ในอุตสาหกรรมการพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ไทยอย่างเป็นระบบ งานวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนาตัวแบบเชิงสาเหตุเพื่อเชื่อมโยง กลยุทธ์ เทคโนโลยี และการเรียนรู้เข้าด้วยกัน ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการเพื่อต่อยอดการจัดการเชิงกลยุทธ์ และเชิงปฏิบัติเพื่อให้ผู้ประกอบการนำไปยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ผลการดำเนินงานขององค์กร ด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review: SR)

การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review: SR) มีที่มาจากการพัฒนาแนวคิด Evidence-based Practice ในช่วงทศวรรษ 1970 เพื่อแก้ไขข้อจำกัดของการทบทวนวรรณกรรมแบบดั้งเดิมที่มักขาดความชัดเจนในกระบวนการคัดเลือกข้อมูลและเสี่ยงต่อการเกิดอคติของผู้แต่ง (Selection Bias) โดยหัวใจสำคัญของ SR คือ การใช้กระบวนการวิจัยที่เข้มงวด มีการวางแผนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน (Protocol) ตั้งแต่การกำหนดคำถามวิจัยที่จำเพาะเจาะจง การสืบค้นจากฐานข้อมูลมาตรฐานอย่างครอบคลุม ไปจนถึงการประเมินคุณภาพของงานวิจัยแต่ละฉบับอย่างเป็นปรนัย เพื่อรวบรวมหลักฐานเชิงประจักษ์ที่มีความน่าเชื่อถือสูงสุดมาตอบคำถามวิจัยนั้น ๆ

ในมิติด้านการวิจัยร่วมสมัย SR มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะเครื่องมือที่ช่วยสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยที่กระจัดกระจายให้กลายเป็นข้อสรุปเชิงนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่มีมาตรฐาน (Clinical/Practical Guidelines) กระบวนการนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้นักวิจัยมองเห็น “ช่องว่างของความรู้” (Research Gaps) ได้อย่างแม่นยำ แต่ยังช่วยยืนยันความสอดคล้องหรือความขัดแย้งของผลลัพธ์ในงานวิจัยต่าง ๆ ผ่านการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ข้อสรุปที่ได้จาก SR มีน้ำหนักความน่าเชื่อถือเหนือกว่างานวิจัยเชิงทดลองชิ้นเดี่ยว และเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาต่อยอดงานวิจัยในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

โดยในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เป็นเครื่องมือในการค้นหาตัวแปรที่เหมาะสมในการศึกษาผลการดำเนินงานขององค์กร โดยเฉพาะในบริบทขององค์กรด้านสื่อสิ่งพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ในหลากหลายประเทศ โดยเริ่มศึกษาจากตัวแปรผลการดำเนินงานขององค์กร

แนวคิดเกี่ยวผลการดำเนินงานขององค์กร

ความหมายของผลการดำเนินงานขององค์กร

ผลการดำเนินงานขององค์กร (Organizational Performance) เป็นแนวคิดหลักของการจัดการสมัยใหม่ ใช้เพื่ออธิบายความสามารถขององค์กรในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าเพื่อให้ได้ผลผลิตหรือผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง แนวคิดนี้สัมพันธ์กับแนวคิดประสิทธิผล แต่มุ่งเน้น ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย

นำเข้าและผลผลิตที่ได้รับ มากกว่าเพียงการบรรลุเป้าหมายเพียงอย่างเดียว ตามความหมายของประสิทธิผล การทำความเข้าใจคำจำกัดความอย่างเป็นระบบจึงสำคัญต่อการพัฒนาแบบจำลอง ตัวชี้วัด และนโยบายปรับปรุงสมรรถนะองค์กรในทางปฏิบัติ

อักนัยหนึ่ง หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เช่น เวลา เงินทุน แรงงาน และเทคโนโลยี ให้เกิดผลลัพธ์สูงสุด โดยมุ่งลดการสูญเสีย (waste) และการใช้ต้นทุนที่เกินความจำเป็นลง ขณะเดียวกันต้องสามารถรักษาคุณภาพของผลผลิตหรือบริการให้คงอยู่ตามมาตรฐานที่กำหนด แนวคิดนี้จึงสะท้อนถึงการ “ทำงานอย่างชาญฉลาด” โดยเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่า

Chen, Li and Wang (2021) ให้ความหมายว่า ผลการดำเนินงานขององค์กรเป็นกระบวนการที่สะท้อนถึงความสามารถในการแข่งขัน โดยวัดผ่านส่วนแบ่งทางการตลาด ความสามารถในการรักษาลูกค้า และการสร้างคุณค่าเหนือกว่าคู่แข่ง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบของประสิทธิภาพองค์กรไม่เพียงแต่พิจารณาจากผลลัพธ์ทางการเงิน แต่รวมถึงความสามารถเชิงกลยุทธ์ที่เสริมสร้างความมั่นคงทางธุรกิจในระยะยาว

Kotler and Keller (2022) อธิบายว่า ผลการดำเนินงานขององค์กรในมิติการตลาดสามารถพิจารณาได้จากการเติบโตด้านการตลาดและการครองส่วนแบ่งตลาดที่เพิ่มขึ้น การวัดผลเหล่านี้สะท้อนถึงความสามารถขององค์กรในการดึงดูดลูกค้าใหม่ ขยายตลาด และรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าเดิม ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหลักที่ชี้ให้เห็นถึงพลังการแข่งขันในเชิงกลยุทธ์

ความสำคัญของผลการดำเนินงานขององค์กร

ตัวอย่างความสำคัญของผลการดำเนินงานขององค์กร มีผู้กล่าวถึงไว้ดังนี้

Porter (2019) อธิบายว่า ผลการดำเนินงานขององค์กรเชิงกลยุทธ์เป็นพื้นฐานของความได้เปรียบทางการแข่งขัน เนื่องจากสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างมีระบบเพื่อตอบสนองต่อโอกาสและภัยคุกคามในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ องค์กรที่มีประสิทธิภาพเชิงกลยุทธ์สูงจะสามารถรักษาความได้เปรียบเหนือคู่แข่งในระยะยาวได้

Kotler and Keller (2022) กล่าวว่า ความสำคัญของประสิทธิภาพเชิงกลยุทธ์คือการสร้างความสามารถในการครองตลาดอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านการขยายตลาดใหม่ รักษาส่วนแบ่งทางการตลาดเดิม และเพิ่มประสิทธิผลด้านการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า การดำเนินธุรกิจที่มีประสิทธิภาพเชิงกลยุทธ์จึงไม่เพียงมุ่งที่กำไร แต่ยังรวมถึงความยั่งยืนในระยะยาว

Noble (2023) ชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิภาพเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญเพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้บริษัทลดความเสี่ยง เพิ่มความคล่องตัว และรักษาศักยภาพการแข่งขันในสภาวะเศรษฐกิจที่ผันผวน

กล่าวโดยสรุป ได้ว่า ผลการดำเนินงานขององค์กรมีความสำคัญต่อการคงอยู่ของธุรกิจ โดยเป็นแนวคิดที่แบ่งแยกได้ 2 ส่วนคือ ประสิทธิภาพที่มุ้งเน้น ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และปัจจัยส่งออก แต่งานวิจัยฉบับนี้จะเน้นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยผลการดำเนินงานขององค์กรเป็นพื้นฐานของความได้เปรียบทางการแข่งขัน และเป็นพื้นฐานของการสร้างความแตกต่าง รวมไปถึงความมั่นคงในการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างมีระบบ

เพื่อตอบสนองต่อโอกาสและภัยคุกคามในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ องค์กรที่มีประสิทธิภาพเชิงกลยุทธ์สูงจะสามารถรักษาความได้เปรียบเหนือคู่แข่งในระยะยาวได้

ตารางที่ 1 แสดงการสังเคราะห์ตัวแปรวิจัยด้านผลการดำเนินงานขององค์กร

ผู้วิจัย/ตัวแปร	การเติบโตด้านการตลาด	ส่วนแบ่งทางการตลาด	ความสามารถในการทำกำไร
Akpa, Asikhia & Nneji (2021)		√	√
Anwar & Abdullah (2021)	√	√	
Lee et al., (2022)	√	√	√
Gupta et al., (2020)		√	√
Kotler, P., & Keller, K. L. (2022).	√	√	√
Noble, J. (2023).	√	√	√
โดยรวม	**5**	**6**	**6**

จากตารางที่ 1 แสดงองค์ประกอบจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวแปรสังเกตได้ โดยองค์ประกอบสำคัญสำหรับด้านผลการดำเนินงานขององค์กร ประกอบไปด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ การเติบโตด้านการตลาด ส่วนแบ่งทางการตลาด ความสามารถในการทำกำไร ซึ่งสามารถแสดงองค์ประกอบตัวแปรสังเกตได้ ดังภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย ตาม **Prisma Flow Diagram**
Haddaway, N. R., Page, M. J., Pritchard, C. C., & McGuinness, L. A. (2022).

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review: SR) เพื่อวิเคราะห์และสกัดตัวแปรด้านผลการดำเนินงานขององค์กร จากงานวิจัยที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกที่กำหนด

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ บทความวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรด้านผลการดำเนินงานขององค์กรที่ตีพิมพ์ในฐาน Google scholar ที่เผยแพร่ในช่วง พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2567 (ค.ศ. 2020 ถึง ค.ศ. 2024)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. แบบคัดกรองงานวิจัย (Research Screening Form) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาเกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัย โดยกำหนดหัวข้อในการทำการคัดกรอง โดยมีหัวข้อดังนี้ 1) ตัวแปรผลการดำเนินงานองค์กรต้องเป็นตัวแปรด้านบริหารธุรกิจ 2) ใช้วิธีวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ในการศึกษา 3) ขอบเขตอุตสาหกรรม ต้องอยู่ในกลุ่มสิ่งพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ หรืออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

2. แบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล (Data Extraction Form) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาเกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัย โดยกำหนดหัวข้อในการทำการสกัดข้อมูล โดยมีหัวข้อดังนี้ 1) ชื่อวิจัย ชื่อผู้แต่ง และปีที่เผยแพร่ 2) กลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่างที่ทำการศึกษา และ 3) ตัวแปรที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การกำหนดคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ ของการวิจัย การกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัย การสืบค้นงานวิจัย การประเมินคุณภาพงานวิจัย การ สกัดข้อมูล การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนแรกเป็นการสืบค้นบนฐานข้อมูลงานวิจัย โดยฐานข้อมูลจาก Google scholar โดยกำหนดกรอบเวลาของการเผยแพร่คือปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2567 (ค.ศ. 2020 ถึง ค.ศ. 2024) และเมื่อได้งานวิจัย ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ขั้นต้นเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการคัดกรองงานวิจัยโดยใช้แบบคัดกรองงานวิจัย (Research Screening Form) คัดเลือกงานวิจัยที่ตรงตามเกณฑ์การคัดเลือกครบทุกข้อ จากนั้นผู้วิจัยอ่านบทความวิจัยเพื่อประเมินคุณภาพของบทความวิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา และคัดเลือกเฉพาะงานวิจัยที่มีคุณภาพระดับดีมากขึ้นไป กล่าวคือ เน้นเฉพาะผลงานวิจัยที่มีตัวแปรที่มีความน่าสนใจและแปลกใหม่เท่านั้น จากนั้น อ่านบทความวิจัยฉบับเต็มแบบละเอียดเพื่อสกัดข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ บันทึกลงในแบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล ลงในตารางโดยมีหัวข้อที่สนใจ และตรวจสอบความตรงของการบันทึกข้อมูลโดยการตรวจสอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ ผลการดำเนินงานขององค์กร ในอุตสาหกรรมการพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ ด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการคัดเลือกงานวิจัย โดยกำหนดหัวข้อในการทำการคัดกรอง โดยมีหัวข้อดังนี้ 1) ตัวแปรผลการดำเนินงานขององค์กรต้องเป็นตัวแปรด้านบริหารธุรกิจ 2) เป็นวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ และ 3) เป็นวิจัยที่ใช้สมการเชิงโครงสร้างในการศึกษา ตามลำดับของการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการคัดกรองงานวิจัย ตามแบบคัดกรองงานวิจัย (Research Screening Form)

ขั้นตอน	การดำเนินการ	จำนวน	คงเหลือ
1	ผลการสืบค้นครั้งที่ 1	854	854
2	ตัดงานวิจัยที่ซ้ำซ้อน จากชื่อผู้แต่ง และชื่อเรื่อง	580	274
3	ตัดงานที่ตัวแปรผลการดำเนินงานขององค์กร ไม่เป็นตัวแปรด้านบริหารธุรกิจ	176	98
4	ตัดวิจัยที่ไม่ใช้สมการเชิงโครงสร้าง ในการศึกษาหลัก	82	16
5	ตัดงานวิจัยที่ไม่ได้ศึกษาในอุตสาหกรรม สิ่งพิมพ์และบรรจุภัณฑ์หรืออุตสาหกรรม ที่เกี่ยวข้อง	10	6

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยได้สืบค้นงานวิจัยบนฐานข้อมูลงานวิจัย Google scholar โดยกำหนดกรอบเวลาของการสืบค้นคือปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2567 **(**ค.ศ.2020 ถึง ค.ศ. 2024) ค้นพบจำนวน 854 เรื่อง และทำการคัดกรองตามหัวข้อข้างต้น ทำให้เหลืองานวิจัยจำนวน 6 เรื่อง ที่เข้าสู่กระบวนการสกัดข้อมูล ด้วยแบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล (Data Extraction Form) ต่อไป

ตารางที่ 3 แสดงผลการสกัดข้อมูล ด้วยแบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล (Data Extraction Form)

ชื่อผู้แต่ง/ปี	กลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง	ตัวแปรที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร
Soesilo, R., Yunus, E., & Ady, S. U. (2024).	140 plastic companies in Indonesia	Total Quality Management (TQM) Operational Performance (OP) Organizational Innovation (OI) Organizational Learning Capability (OLC)
Salisu, Y., & Abu Bakar, L. J. (2020).	241 owner/ manager of manufacturing SMEs in Nigeria	Technological Capability (TC) Relational Capability (RC) learning Capability (LC)

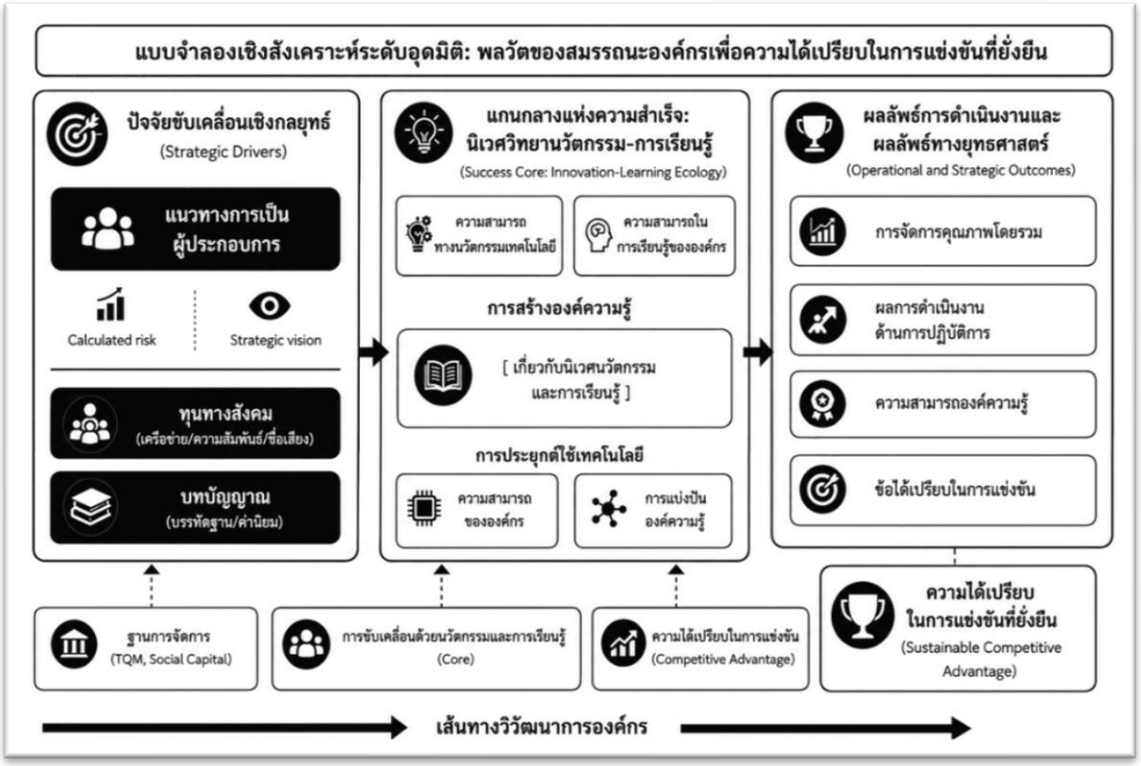
ชื่อผู้แต่ง/ปี	กลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง	ตัวแปรที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร
Darmawan, A., Hadi, H., & Wahyudi, A. S. (2023).	168 director/ manager in food & beverage packaging industry company in Indonesia	Technological Capability (TC) Social Capital (SC) Entrepreneurial Orientation (EO)
Pranowo, A. S., Irawan, T. T., Siregar, Z. M. E., & Jaya, R. I. K. (2022).	237 manager in food and beverage SMEs in Indonesia.	Knowledge Sharing (KS) Organizational Learning Capability (OLC) Open Innovation (OI)
Ferreira, J., Cardim, S., & Coelho, A. (2021).	387 from SMEs packaging company in Portuguese.	Competitive Advantage (CA) Organizational Learning Capability (OLC) Technological Capability (TC)
Bilan, Y., Hussain, H. I., Haseeb, M., & Kot, S. (2020).	367 from manufacturing companies in Malaysia.	Organizational Capability (OC) Organizational Learning Capability (OLC) Corporate Governance (CG) Entrepreneurial Orientation: EO

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรเฉพาะอุตสาหกรรมการพิมพ์และบรรจุภัณฑ์และอุตสาหกรรมใกล้เคียง ปัจจัยที่นิยมใช้ในการศึกษาผลการดำเนินงานขององค์กร ทั้งสิ้น 3 ตัวแปร 1) ความสามารถทางนวัตกรรมขององค์กร หรือความสามารถทางเทคโนโลยี 2) ความสามารถในการเรียนรู้ขององค์กร และ 3) แนวทางการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับ Soesilo, R., Yunus, E., & Ady, S. U. (2024) แต่มีปัจจัย) การจัดการคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM) ไม่ได้รับความนิยม รวมทั้งพบว่าในหลายปัจจัยที่กล่าวถึง อาทิ ปัจจัยบรรษัทภิบาล (Corporate Governance: CG) ในงานวิจัยของ Bilan, Y., Hussain, H. I., Haseeb, M., & Kot, S. (2020) ปัจจัยทุนทางสังคม (Social Capital: SC) ในงานวิจัยของ Darmawan, A., Hadi, H., & Wahyudi, A. S. (2023) ไม่ได้เป็นที่นิยมในการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการผลการสกัดข้อมูล ด้วยแบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล(Data Extraction Form) สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ตามตารางสังเคราะห์ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานขององค์กร โดยสามารถนำตัวแปรที่ผู้วิจัยได้ทำการสกัดไปใช้ศึกษาต่อในงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา และสามารถสรุปได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงผลการสังเคราะห์ตัวแปรจากการสกัดข้อมูล

ผลการสังเคราะห์ตัวแปรจากการสกัดข้อมูล จะแสดงให้เห็นตัวแปรที่นิยมใช้ในการศึกษาผลการดำเนินงานขององค์กร ทั้งสิ้น 3 ตัวแปร โดยผู้วิจัยได้ให้นิยามไว้ ดังนี้

1) ความสามารถทางนวัตกรรมขององค์กร หรือความสามารถทางเทคโนโลยี คือ ความสามารถทางเทคโนโลยีมิได้หมายถึงเพียงการนำเข้าเครื่องจักรหรือวิธีการใหม่ แต่หมายถึงศักยภาพในการเรียนรู้ การปรับใช้ และการสร้างสรรค์เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาองค์กรและการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

2) ความสามารถในการเรียนรู้ขององค์กร คือ ความสามารถในการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทั้งระดับส่วนบุคคลที่อาจเกิดขึ้นจากประสบการณ์ของบุคคลในองค์กร ตั้งแต่ผู้ประกอบการจนถึงพนักงาน และอาจเกิดขึ้นในระดับขององค์กรที่จะสื่อสารออกมาในรูปแบบของวัฒนธรรมองค์กร โดยบุคคลหรือองค์กรที่มีความสามารถในการเรียนรู้ในระดับสูงย่อมมีโอกาสพัฒนารูปแบบการดำเนินกลยุทธ์ที่สามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมได้ดีกว่า

3) แนวทางการเป็นผู้ประกอบการ คือ แนวทางการเป็นผู้ประกอบการคือชุดของทัศนคติและพฤติกรรมที่ขับเคลื่อนบุคคลและองค์กรให้สามารถ ริเริ่ม ปรับตัว และสร้างคุณค่าใหม่ในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

สรุป

สรุปผลการสกัดข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร (Organization Performance: OR) จาก 6 งานวิจัย ได้ดังนี้

1. Soesilo et al. (2024): การจัดการคุณภาพโดยรวม (TQM), ผลการดำเนินงานด้านการปฏิบัติการ (OP), นวัตกรรมองค์กร (OI) และความสามารถในการเรียนรู้ขององค์กร (OLC)

2. Salisu & Abu Bakar (2020): ความสามารถทางเทคโนโลยี (TC), ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ (RC) และความสามารถในการเรียนรู้ (LC)

3. Darmawan et al. (2023): ความสามารถทางเทคโนโลยี (TC), ทุนทางสังคม (SC) และแนวทางการเป็นผู้ประกอบการ (EO)

4. Pranowo et al. (2022): การแบ่งปันองค์ความรู้ (KS), ความสามารถในการเรียนรู้ขององค์กร (OLC) และนวัตกรรมแบบเปิด (OI)

5. Ferreira et al. (2021): ข้อได้เปรียบในการแข่งขัน (CA), ความสามารถในการเรียนรู้ขององค์กร (OLC) และความสามารถทางเทคโนโลยี (TC)

6. Bilan et al. (2020): ความสามารถขององค์กร (OC), ความสามารถในการเรียนรู้ขององค์กร (OLC), บรรษัทภิบาล (CG) และแนวทางการเป็นผู้ประกอบการ (EO)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 นวัตกรรม เทคโนโลยี และการปรับยุทธศาสตร์ธุรกิจ

มุ่งสู่ Smart & Green Packaging ด้วยแนวคิด ESG, AI, Print-on-Demand และ QR/NFC พร้อมยกระดับจากผู้ผลิตตามสั่ง (OEM) เป็น Solution Provider ครบวงจร โดยรับงานต้นแบบมาร์จิ้นสูง และจับมือพันธมิตรเพื่อพัฒนานวัตกรรมร่วมกัน

1.2 การพัฒนาบุคลากรและการจัดการความรู้

เร่ง Upskilling/Reskilling บุคลากรสู่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและวิเคราะห์ข้อมูล ควบคู่กับการสร้างคลังความรู้ดิจิทัล (KM) ถอดบทเรียนจากหน้างานเพื่อรักษามาตรฐานการผลิตที่ยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การทดสอบโมเดลและตัวแปรส่งผ่านกำกับ

ทดสอบสมมติฐานด้วย Structural Equation Modeling (SEM) กับผู้ประกอบการการพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ เพื่อยืนยันอิทธิพลเชิงประจักษ์ พร้อมวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (ขนาดองค์กร, ความพร้อมดิจิทัล, กฎระเบียบ ESG) ในฐานะตัวแปรกำกับต่อผลการดำเนินงาน

2.2 การขยายขอบเขตและระเบียบวิธีวิจัย

ขยายการศึกษาเปรียบเทียบไปยังอุตสาหกรรมใกล้เคียง (พลาสติก, อาหาร, โลจิสติกส์) เพื่อทดสอบการนำโมเดลไปใช้ทั่วไป (Generalizability) ควบคู่กับวิจัยเชิงคุณภาพ Multi-Case Study ถอดรหัสการปรับตัวขององค์กรชั้นนำ

เอกสารอ้างอิง

ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี (ttb analytics). (2566, 16 มีนาคม). *ttb analytics คาดปี 2566 ตลาดบรรจุภัณฑ์ไทยเติบโต 4.0% คิดเป็นมูลค่า 6.69 แสนล้านบาท*. ทีเอ็มบีธนชาต. https://www.ttbbank.com/th/newsroom/detail/packaging-marketing-2566

สหพันธ์อุตสาหกรรมการพิมพ์. (2565). *รายงานสถานการณ์อุตสาหกรรมการพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ไทย* [เอกสารรายงาน]. สหพันธ์อุตสาหกรรมการพิมพ์.

Akpa, V. O., Asikhia, O. U., & Nneji, N. E. (2021). Organizational culture and organizational performance: A review of literature. *International Journal of Advances in Engineering and Management, 3*(1), 361–372.

Anwar, G., & Abdullah, N. N. (2021). The impact of human resource management practice on organizational performance. *International Journal of Engineering, Business and Management, 5*(1), 35–47. https://doi.org/10.22161/ijebm.5.1.4

Bilan, Y., Hussain, H. I., Haseeb, M., & Kot, S. (2020). Sustainability and economic performance: Role of organizational learning and innovation. *Inžinerine Ekonomika-Engineering Economics, 31*(1), 74–86.

Chen, Y., Li, X., & Wang, Z. (2021). Market share and firm competitiveness: A strategic efficiency perspective. *Journal of Business Research, 135*, 45–56.

Darmawan, A., Hadi, H., & Wahyudi, A. S. (2023). The influence of technological capability, social capital, and entrepreneurial orientation on firm performance through absorptive capacity in food and beverage packaging industry companies. *Journal of Comprehensive Science (JCS), 2*(1), 219–230.

Ferreira, J., Cardim, S., & Coelho, A. (2021). Dynamic capabilities and mediating effects of innovation on the competitive advantage and firm's performance: The moderating role of organizational learning capability. *Journal of the Knowledge Economy, 12*(2), 620–644.

Gong, Y., & Janssen, M. (2020). Profitability and organizational efficiency: Evidence from firm-level studies. *International Journal of Productivity and Performance Management, 69*(7), 1421–1440.

Gupta, S., Drave, V. A., Dwivedi, Y. K., Baabdullah, A. M., & Ismagilova, E. (2020). Achieving superior organizational performance via big data predictive analytics:

A dynamic capability view. *Industrial Marketing Management, 90*, 581–592. https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2019.11.009

Haddaway, N. R., Page, M. J., Pritchard, C. C., & McGuinness, L. A. (2022). PRISMA2020: An R package and Shiny app for producing PRISMA 2020-compliant flow diagrams, with interactivity for optimised digital transparency and Open Synthesis. *Campbell Systematic Reviews, 18*(2), Article e1230.

Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (2021). *The execution premium: Linking strategy to operations for competitive advantage*. Harvard Business School Press.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2022). *Marketing management* (16th ed.). Pearson.

Lee, K. L., Azmi, N. A. N., Hanaysha, J. R., Alzoubi, H. M., & Alshurideh, M. T. (2022). The effect of digital supply chain on organizational performance: An empirical study in Malaysia manufacturing industry. *Uncertain Supply Chain Management, 10*(2), 523–530.

Noble, J. (2023). Organizational efficiency and strategic management: A performance-based approach. *Management Review Quarterly, 73*(2), 321–340.

OECD. (2021). *Sustainability and competition (DAF/COMP (2021)14)*. OECD Publishing. https://one.oecd.org/document/DAF/COMP(2021)14/en/pdf

Porter, M. (2019). *Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competitors*. Free Press.

Pranowo, A. S., Irawan, T. T., Siregar, Z. M. E., & Jaya, R. I. K. (2022). Knowledge sharing, organizational learning capability, open innovation, and business performance: Evidence from food and beverage SMEs in Indonesia. *International Journal of Social Science and Business, 6*(4), 561–573.

Reportlinker. (2021). *The future of global packaging market 2021-2026*. https://www.reportlinker.com/

Salisu, Y., & Abu Bakar, L. J. (2020). Technological capability, relational capability and firms' performance: *The role of learning capability. Revista de Gestão, 27*(1), 79–99.

Soesilo, R., Yunus, E., & Ady, S. U. (2024, April). *Exploring the effects of implementing TQM strategy, with organizational learning capability and innovation capability as mediators, on operational performance at Indonesian plastic packaging industry*. In Proceedings of the Kilisuci International Conference on Economic & Business (Vol. 2, pp. 358–368). Kediri, Indonesia.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยกำกับของรัฐ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

A CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF THE VOLUNTARY LEARNING BEHAVIOR SCALE AMONG SUPPORT STAFF IN AUTONOMOUS UNIVERSITIES IN BANGKOK AREA

ทิพนิภา ชื่นสกุล*, มานพ ชูนิล และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว
Tipnipa Chuensakul*, Manop Chunin and Pinkanok Wongpinpech Pibooltaew
สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชามนุษยศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
Industrial and Organizational Psychology, Department of Humanities
Faculty of Applied Arts, King Mongkut's University of Technology North Bangkok
*Corresponding Author E-mail: tipnipa.c@chula.ac.th
Received April 10, 2026; **Revised** August 31, 2026; **Accepted** September 2, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) เฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 และค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ .837 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สหสัมพันธ์เพียร์สันและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ด้วยโปรแกรม JAMOVI

ผลการวิจัยพบว่า โมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (χ^2 = 19.10, df = 22, χ^2/df = .868, p = .640, RMSEA = .000, TLI = 1.010, CFI = 1.000, SRMR = .026 เมื่อพิจารณาข้อคำถามเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามส่วนใหญ่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง .483 – .812 แสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามส่วนใหญ่สามารถสะท้อนโครงสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจได้ในระดับที่แตกต่างกัน มีข้อคำถามหนึ่งข้อที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำ (β = .083, R^2 = .007) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าข้อคำถามดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรแฝงในระดับต่ำ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าแบบวัดดังกล่าวมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ประเมินระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของบุคลากรสายสนับสนุน และสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการออกแบบแนวทางส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน, แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้, บุคลากรสายสนับสนุน, ความตรงเชิงโครงสร้าง

Abstract

This study aimed to conduct a confirmatory factor analysis of the voluntary learning behavior (VLB) scale for supporting staff at autonomous universities in the Bangkok metropolitan area. This quantitative study involved 150 support staff members from autonomous universities in Bangkok. The research instrument comprised the voluntary learning behavior scale. The overall mean Item-Objective Congruence (IOC) was .98, and the overall reliability coefficient was .837, indicating an acceptable level of reliability. Data were analyzed using Pearson's correlation coefficient and confirmatory factor analysis (CFA) with JAMOVI.

The results showed that the measurement model demonstrated a good fit with the empirical data (x^2 = 19.10, df = 22, x^2/df = .868, p = .640, RMSEA = .000, TLI = 1.010, CFI = 1.000, SRMR = .026). At the item level, most items had standardized factor loadings ranging from .483 to .812, indicating that they reflected the underlying construct of voluntary learning behavior to varying degrees. However, one item had a low standardized factor loading (β = .083, R^2 = .007) and was not statistically significant, indicating a weak relationship between this item and the latent variable. This finding suggested that further examination of the item was necessary to improve the measurement quality of the scale.

Overall, the findings provided empirical support for the overall fit of the voluntary learning behavior measurement model and suggested its potential use in assessing voluntary learning behavior among university support staff. The findings also provided useful information for designing approaches to promote employee learning, human resource development, and lifelong learning in higher education institutions. Further validation across different samples and organizational contexts was recommended to strengthen the construct validity of the scale and support its broader application.

Keywords: voluntary learning behavior, confirmatory factor analysis, voluntary learning behavior scale, support staff, construct validity

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมการทำงานในยุคดิจิทัล รวมถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ส่งผลให้องค์การต้องเผชิญกับการแข่งขัน ความไม่แน่นอน และการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานอย่างรวดเร็ว องค์การจึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพในการปรับตัวและยกระดับขีดความสามารถของทรัพยากรภายในอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคลซึ่งเป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ที่มีส่วนสำคัญต่อการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์การ (Barney et al., 2001) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้องค์การและผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development: HRD) ให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ขณะเดียวกัน บุคลากรถูกคาดหวัง

ให้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองมากขึ้น เพื่อรักษาและพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน (Ellinger, 2004 อ้างใน Rana et al., 2016)

การพัฒนาบุคลากรผ่านการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการเพียงอย่างเดียวอาจมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ เวลา และทรัพยากร ส่งผลให้องค์การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเองที่เกิดจากความริเริ่มของบุคลากรมากขึ้น (Deosthali & Johnson, 2022) แนวคิดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ (Voluntary Learning Behavior: VLB) จึงมีความสำคัญในฐานะพฤติกรรมที่บุคลากรริเริ่มด้วยความสมัครใจเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถของตนเอง George and Jones (1997) อธิบายการพัฒนาตนเองโดยสมัครใจว่าเป็นพฤติกรรมที่พนักงานริเริ่มเพื่อเพิ่มพูนศักยภาพของตนเองและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การ ต่อมา Walumbwa et al., (2009) อธิบายพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจว่าเป็นกิจกรรมหรือขั้นตอนที่บุคลากรดำเนินการด้วยความสมัครใจเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายขององค์การ ขณะที่ Kim et al., (2015) ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเป็นอิสระ ซึ่งช่วยยกระดับทุนมนุษย์ผ่านการพัฒนาทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ และคุณวุฒิของบุคลากร แนวคิดเหล่านี้สะท้อนองค์ประกอบสำคัญของพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ ได้แก่ ความสมัครใจ การริเริ่มด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการมุ่งพัฒนาศักยภาพในการทำงาน

ในบริบทองค์การ การส่งเสริมให้บุคลากรริเริ่มแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ Walumbwa et al., (2009) พัฒนาและใช้มาตรวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ และพบว่าพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงาน สะท้อนถึงความสำคัญของการมีเครื่องมือที่สามารถวัดพฤติกรรมดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม

แม้ว่าพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจจะได้รับการศึกษาและพัฒนาเครื่องมือวัดในต่างประเทศ แต่การศึกษาในบริบทบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยไทยยังมีจำกัด ความแตกต่างด้านบริบทการทำงาน วัฒนธรรมองค์การ และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ อาจส่งผลต่อความเหมาะสมของเครื่องมือที่พัฒนาจากต่างประเทศ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจสำหรับบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการนำแบบวัดไปใช้ศึกษา ประเมิน และส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์การ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยกำกับของรัฐ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายและศึกษาแนวทางการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ในบริบทองค์การเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจพฤติกรรมการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์การสมัยใหม่ นิสรา ใจซื่อ (2564) อธิบายว่า การเรียนรู้ในบริบทองค์การเป็นกระบวนการที่องค์การส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบทั้งในระดับบุคคล ทีม และองค์การ ผ่านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและองค์การโดยรวม การเรียนรู้จึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะการฝึกอบรมหรือการรับข้อมูล แต่ครอบคลุมกระบวนการแสวงหา สร้าง แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในทำนองเดียวกัน จีรัษติธร มุกดาเพชร (2568) อธิบายว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรผ่านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้และการเปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง แนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ในองค์การต้องอาศัยทั้งสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนจากองค์การและความริเริ่มในการเรียนรู้ของบุคลากร โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่บุคลากรเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการด้วยตนเอง ซึ่งนำไปสู่แนวคิดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ (Voluntary Learning Behavior: VLB)

แนวคิดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจมีพัฒนาการจากแนวคิดการพัฒนาตนเองโดยสมัครใจ (Voluntary Self-Development) โดย George and Jones (1997) อธิบายว่า การพัฒนาตนเองโดยสมัครใจเป็นการกระทำที่พนักงานริเริ่มและดำเนินการด้วยความสมัครใจเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และความสามารถของตนเอง อันจะช่วยให้สามารถปฏิบัติงานและสนับสนุนองค์การได้ดียิ่งขึ้น แนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับการริเริ่มและความรับผิดชอบของบุคคลต่อการพัฒนาตนเอง มากกว่าการตอบสนองต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่องค์การกำหนดหรือบังคับให้เข้าร่วม ต่อมา Walumbwa et al. (2009) ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาอธิบายพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ โดยให้ความหมายว่าเป็นกิจกรรมหรือขั้นตอนที่พนักงานดำเนินการด้วยความสมัครใจเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถของตนเองให้สามารถสนับสนุนเป้าหมายขององค์การได้ดียิ่งขึ้น นิยามดังกล่าวสะท้อนคุณลักษณะสำคัญของพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ ได้แก่ ความสมัครใจ การริเริ่มด้วย และการมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถ จึงแตกต่างจากการเรียนรู้ที่เกิดจากข้อกำหนดของงานหรือการเข้าร่วมการฝึกอบรมตามที่องค์การกำหนด Kim et al. (2015) ขยายแนวคิดดังกล่าวโดยมองพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจในมิติของการพัฒนาทุนมนุษย์ กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นอิสระ ซึ่งช่วยเพิ่มพูนทุนมนุษย์ของบุคคลทั้งด้านทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ และคุณวุฒิ พฤติกรรมดังกล่าวจึงมิได้ก่อให้เกิดประโยชน์เฉพาะต่อการปฏิบัติงานในปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังเป็นการลงทุนในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลในระยะยาว ซึ่งสามารถสนับสนุนความสามารถในการปรับตัว การทำงาน และการสร้างคุณค่าให้แก่องค์การ งานของ Deosthali and Johnson (2022) และ Sutha (2024) ยังสนับสนุนความสำคัญของการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้โดยสมัครใจ โดยชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวเกิดจากการตัดสินใจของบุคคลในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และความสามารถของตนเองนอกเหนือจากสิ่งที่องค์การหรือบทบาทงานกำหนด และสามารถนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและองค์การ

จากการทบทวนและสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจสะท้อนการริเริ่มและพัฒนาตนเองด้วยความสมัครใจ โดยไม่ถูกบังคับหรือกำหนดจากองค์การ

ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกเวลางาน เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและองค์การ

ผู้วิจัยกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ หมายถึง การแสดงออกของบุคลากรสายสนับสนุนในการเรียนรู้ซึ่งเป็นไปด้วยความสมัครใจผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมหรือกระบวนการพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถของตนเอง โดยไม่ถูกบังคับหรือกำหนดจากองค์การ อาจดำเนินการทั้งในและนอกเวลางาน เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพในการทำงานและสามารถมีส่วนร่วมในการบรรลุเป้าหมายขององค์การได้ดียิ่งขึ้น

การศึกษาแนวทางการวัดเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจมีพื้นฐานที่สำคัญจากแนวคิดของ Edmondson, A. (1999) ซึ่งมุ่งอธิบายพฤติกรรมการเรียนรู้ในบริบทการทำงาน ต่อมา Walumbwa et al., (2009) ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาเป็นแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ จำนวน 7 ข้อ และปรับจุดอ้างอิงจากระดับทีมเป็นระดับบุคคลให้สอดคล้องกับระดับการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อคำถามสะท้อนการริเริ่มพัฒนาตนเอง เช่น การใช้เวลาอย่างสม่ำเสมอเพื่อปรับปรุงผลการปฏิบัติงาน และการทบทวนความก้าวหน้าในการทำงาน โดยใช้มาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 (ไม่เคยเลย) ถึง 5 (เป็นประจำ/เสมอ) ต่อมา Kim et al. (2015) นำแบบวัดของ Walumbwa et al., (2009) มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัย มีข้อคำถามไว้ 7 ข้อ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีพื้นฐานจากมาตรวัดของ Edmondson, A. (1999) ข้อคำถามครอบคลุมลักษณะของการริเริ่มพัฒนาตนเองในการทำงาน เช่น การพึ่งพาข้อมูลหรือแนวคิดที่ล้าสมัย (ข้อคำถามแบบให้คะแนนย้อนกลับ) และการใช้เวลาอย่างสม่ำเสมอเพื่อค้นหาวิธีปรับปรุงผลการปฏิบัติงานของตนเอง ในระยะต่อมา Xiao and Wang (2022) ได้พัฒนาและปรับแบบวัดจากงานของ Walumbwa et al., (2009) โดยมีการปรับการอ้างอิงจาก “This person” เป็น “ฉัน” ตัวอย่างข้อคำถาม ใช้มาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ โดยกำหนดความถี่ตั้งแต่ 1 (ไม่เคย) ถึง 5 (บ่อยมาก) ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่สะท้อนการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองในการทำงาน จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ ฉันขอรับคำติชมเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของตนเอง ฉันพึ่งพาข้อมูลหรือแนวคิดที่ล้าสมัย ฉันทบทวนความก้าวหน้าและผลการปฏิบัติงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ฉันทำงานโดยไม่หยุดพิจารณาข้อมูลทั้งหมดที่สมาชิกในทีมมีฉันใช้เวลาทบทวนหาวิธีพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของตนเองอยู่เสมอ ฉันเพิกเฉยต่อคำติชมจากผู้อื่นในองค์กร และฉันขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นในองค์กรเมื่อพบสิ่งที่ไม่รู้ว่าจะจัดการอย่างไร

นอกจากแนวข้อคำถามพัฒนาจาก Edmondson, A. (1999) ยังมีการขยายขอบเขตไปสู่การวัดพฤติกรรมการพัฒนาตนเองในความหมายที่ใกล้เคียงกัน ของ Deosthali and Johnson (2022) พัฒนาการประเมินพฤติกรรมการพัฒนาตนเองด้วยตนเอง เป็นมาตรวัด 6 ข้อนี้ โดยอ้างอิงจากนิยามของพฤติกรรมการพัฒนาตนเองของ (George & Jones, 1997) รวมถึง Maurer et al., (2002) รายการข้อคำถามครอบคลุมการมีส่วนร่วมของพนักงานในกิจกรรมการพัฒนาตนเอง เช่น การเข้าร่วมการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับงาน การสัมมนา การฝึกอบรม การเข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมขั้นสูง การติดตามความก้าวหน้าล่าสุดในสาขาที่เกี่ยวข้อง และการพัฒนาทักษะเดิมให้มีระดับสูงขึ้นเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน มาตรวัดนี้ใช้มาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ โดยมีช่วงคะแนนตั้งแต่ 1 (ไม่เลย) ถึง 5 (เกือบตลอดเวลา) คะแนนของแต่ละข้อจะถูกนำมาหาค่าเฉลี่ยเพื่อสร้างตัวชี้วัดรวม โดยคะแนนที่สูงกว่าในมาตรวัดพฤติกรรมการพัฒนาตนเองแสดงถึงระดับการมีส่วนร่วมในพฤติกรรมการพัฒนาตนเองที่สูงกว่า ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น

“ท่านปฏิบัติพฤติกรรมต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด” ดังเช่น เรียนรู้ทักษะใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงาน และพัฒนาทักษะเดิมให้มีระดับสูงขึ้นเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ดีขึ้น มีรายละเอียดข้อคำถามได้แก่ เข้าร่วมการฝึกอบรม สัมมนา หรือเวิร์กช็อปที่เกี่ยวข้องกับงาน เข้าร่วมหลักสูตรการฝึกอบรมขั้นสูง ติดตามรับทราบความก้าวหน้าล่าสุดในสาขาความเชี่ยวชาญของตน เรียนรู้ทักษะใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงาน พัฒนาทักษะเดิมของตนให้มีระดับสูงขึ้นเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ดีขึ้น และสมัครใจเข้าร่วมงานหรือโครงการพิเศษที่ต้องใช้การเรียนรู้ทักษะใหม่

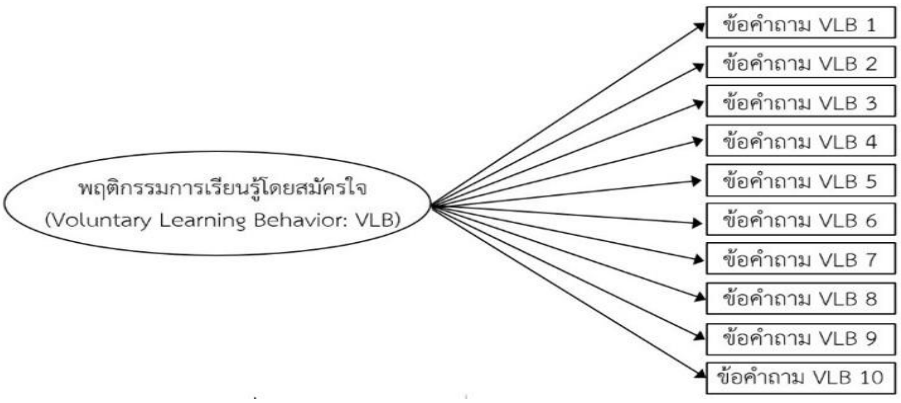
ในอีกส่วนหนึ่งการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพของ Yusoff, A. (2022) พัฒนาข้อคำถามจากผลการปฏิบัติงานของพนักงานในการเรียนรู้ออนไลน์เป็นตัวชี้วัดความต้องการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้วยตนเอง มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้พนักงานสามารถพัฒนาทักษะได้ในช่วงเวลาที่เหมาะสมกับตารางงานของแต่ละบุคคล โดยเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่ออภิปรายครอบคลุมเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ มีคำถามสัมภาษณ์ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. แรงจูงใจในการเข้าร่วมเรียนรู้ เหตุใดผู้ถูกสัมภาษณ์จึงมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. ช่วงเวลาที่ต้องการเรียนรู้ ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกใช้เวลาในการเรียนรู้ด้วยตนเองเมื่อใด
3. คุณลักษณะของโปรแกรมที่ดึงดูดใจ องค์ประกอบสำคัญใดของรูปแบบและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ต้องการซึ่งทำให้ยังคงมีส่วนร่วม
4. แนวทางปรับปรุงประสบการณ์การเรียนรู้ให้ดีขึ้น จะพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างไร
5. ความท้าทายที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทักษะและแนวทางบรรเทาปัญหาที่อาจเกิดขึ้น มุมมองต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นอย่างไร และความต้องการในอนาคตมีลักษณะอย่างไร

จากการทบทวนแนวทางการวัด พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจครอบคลุมการริเริ่มเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความรู้และทักษะด้วยความสมัครใจ ตลอดจนการเลือกเวลาและรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง แนวทางดังกล่าวจึงนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดขอบเขตพฤติกรรมและสังเคราะห์ข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการและบริบทของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ (Voluntary Learning Behavior: VLB) ของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาแบบวัดจำนวน 10 ข้อ โดยกำหนดให้พฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจเป็นตัวแปรแฝง และข้อคำถามทั้ง 10 ข้อเป็นตัวแปรสังเกตได้ จากนั้นตรวจสอบโมเดลการวัดด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เพื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบและความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อันเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาความตรงเชิงโครงสร้างและการนำแบบวัดไปใช้ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจต่อไป ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลกับมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประชากร คือ บุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา จำนวน 2,215 คน (ที่มาของข้อมูลสถิติบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา จากเว็บไซตสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) เผยแพร่ ณ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2568) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 150 คน ตามข้อเสนอของ Hair et al. (2019) ที่แนะนำว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบควรมีกลุ่มตัวอย่างประมาณ 100 – 200 หน่วย มีขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดพื้นที่ศึกษาใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) แบ่งพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็น 3 กลุ่ม (กรุงเทพมหานคร, 2556) ได้แก่ เขตพื้นที่ชั้นใน เขตพื้นที่ชั้นกลาง และเขตพื้นที่ชั้นนอก จากนั้นใช้วิธีการจับฉลากเพื่อสุ่มเลือกพื้นที่ศึกษา จำนวน 1 กลุ่ม เป็นเขตพื้นที่ชั้นกลาง ซึ่งประกอบด้วย 18 เขตปกครอง ได้แก่ เขตพระโขนง ประเวศ บางเขน บางกะปิ ลาดพร้าว บึงกุ่ม บางพลัด ภาษีเจริญ จอมทอง ราษฎร์บูรณะ สวนหลวง บางนา ทุ่งครุ บางแค วังทองหลาง คันนายาว สะพานสูง สายไหม มีมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐตั้งอยู่ในพื้นที่ จำนวน 3 แห่ง ผู้วิจัยจึงกำหนดบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่ง เป็นประชากรสำหรับการกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

ขั้นที่ 2 กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน (Proportional Allocation) จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรของแต่ละมหาวิทยาลัยเทียบกับประชากรทั้งหมด จำนวน 2,215 คน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง 150 คน ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยแห่งที่ 1 มีประชากร 1,654 คน มีกลุ่มตัวอย่าง 112 คน มหาวิทยาลัยแห่งที่ 2 มีประชากร 530 คน มีกลุ่มตัวอย่าง 36 คน และมหาวิทยาลัยแห่งที่ 3 มีประชากร 31 คน มีกลุ่มตัวอย่าง 2 คน (ที่มาของข้อมูลสถิติบุคลากรและรายชื่อสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จากเว็บไซต์สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) เผยแพร่ ณ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2568)

ขั้นที่ 3 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย (Convenience Sampling) เมื่อกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละมหาวิทยาลัยตามสัดส่วนแล้ว ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างตาม

ความสะดวก (Convenience Sampling) จากบุคลากรสายสนับสนุนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดและสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละมหาวิทยาลัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาจากการทบทวนและสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ และนิยามเชิงปฏิบัติการ เพื่อมาสังเคราะห์เป็นแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการสังเคราะห์แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ

แนวคิด/ งานวิจัย	**สาระสำคัญจากแนวคิดและ แนวทางการวัด**	**ขอบเขตตามนิยาม เชิงปฏิบัติการ**	**แนวทาง การพัฒนา ข้อคำถาม**
George and Jones (1997)	การพัฒนาตนเองเป็นการกระทำที่บุคลากรดำเนินการด้วยความสมัครใจ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และความสามารถ และช่วยให้สามารถมีส่วนร่วมต่อองค์การได้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ดียิ่งขึ้น	การเรียนรู้และพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถด้วยความสมัครใจ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน และสนับสนุนเป้าหมายขององค์การ	VLB1, VLB2, VLB5, VLB7
Walumbwa et al., (2009)	เป็นกิจกรรมที่บุคคลเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ รวมถึงกิจกรรมนอกเวลางาน โดยคาดว่าการเรียนรู้จะเป็นประโยชน์ต่อบทบาทปัจจุบันหรืออนาคต	การเข้าร่วมกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ด้วยความสมัครใจ โดยไม่ถูกบังคับหรือกำหนดจากองค์การ ทั้งในและนอกเวลางาน	VLB1, VLB4, VLB5, VLB6, VLB10
Kim et al., (2015)	เป็นการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่บุคคลกำหนดด้วยตนเอง เพื่อเพิ่มทุนมนุษย์ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และคุณวุฒิ	การริเริ่มเรียนรู้และพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง	VLB2, VLB7, VLB8, VLB9, VLB10
Deosthali and Johnson (2022)	พฤติกรรมการพัฒนาตนเองที่ไม่ได้ถูกกำหนดเป็นหน้าที่งาน เช่น การอบรม สัมมนา การติดตามความก้าวหน้าในสาขา การเรียนรู้ทักษะใหม่ และการพัฒนาทักษะเดิม	การเข้าร่วมกิจกรรมหรือกระบวนการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถด้วยความสมัครใจ โดยไม่ถูกกำหนดจากองค์การ	VLB3, VLB4, VLB6, VLB7
Yusoff (2022)	การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง สมัครใจ และขับเคลื่อนด้วยตนเอง รวมถึงให้ความสำคัญกับช่วงเวลาและรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบุคคล	การเรียนรู้ พัฒนาตนเองด้วยความสมัครใจ โดยสามารถดำเนินการได้ทั้งในและนอกเวลางาน	VLB6, VLB8, VLB9, VLB10

แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกณฑ์ผู้เข้าร่วมวิจัยของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 2 ข้อ เป็นลักษณะแบบสำรวจรายการ (Check List) มีตัวเลือกให้เลือกตอบตามความเป็นจริง

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ เป็นลักษณะแบบสำรวจรายการ (Check List) มีตัวเลือกให้เลือกตอบตามความเป็นจริง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่งงาน ส่วนด้านอายุ ผู้เข้าร่วมวิจัยจะต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดยแบ่งเป็นช่วงอายุ 18–24 ปี, 25–34 ปี, 35–44 ปี, 45–54 ปี และตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป สำหรับระดับการศึกษา กำหนดให้ผู้เข้าร่วมมีคุณวุฒิการศึกษาตั้งแต่ต่ำกว่าปริญญาตรีขึ้นไป โดยจำแนกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก และเกณฑ์ด้านประสบการณ์การทำงานได้กำหนดให้ผู้เข้าร่วมต้องมีอายุงานอย่างน้อย 1 ปีขึ้นไป และจำแนกเป็นกลุ่มตามช่วงอายุงาน ได้แก่ 1–6 ปี, 7–11 ปี และตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป ขณะเดียวกัน เกณฑ์ด้านตำแหน่งงานได้กำหนดให้ผู้เข้าร่วมวิจัยต้องดำรงตำแหน่งในสายสนับสนุนหรือบริหารงานภายในมหาวิทยาลัย โดยแบ่งเป็นเจ้าหน้าที่/ปฏิบัติการ หัวหน้างาน/หัวหน้าฝ่าย/หัวหน้าหน่วย และผู้บริหารระดับกองหรือสูงกว่า เช่น ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราวัดประเมินค่า (Rating Scale) คำตอบเป็นแบบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว ตั้งแต่ 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4 = เห็นด้วย 3 = เฉย ๆ 2 = ไม่เห็นด้วย จนถึง 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีรายละเอียดข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ดังนี้

ข้อคำถาม VLB 1 ฉันเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้โดยไม่ต้องมีการกระตุ้นหรือบังคับจากองค์การเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของตนเอง

ข้อคำถาม VLB 2 ฉันวางแผนพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับทิศทางและความคาดหวังขององค์การอย่างเป็นระบบ แม้องค์การจะไม่ได้กำหนดแผนดังกล่าวโดยตรง

ข้อคำถาม VLB 3 เมื่อองค์การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้าร่วมอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ฉันยินดีสมัครเข้าร่วมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนางาน

ข้อคำถาม VLB 4 ฉันเข้าร่วมการอบรมหรือสัมมนานอกเวลางานเพื่อเพิ่มพูนทักษะในการทำงาน แม้องค์การไม่ได้กำหนดหรือบังคับ

ข้อคำถาม VLB 5 หากไม่ได้รับการสนับสนุนหรือคำสั่งจากหัวหน้างาน ฉันจะยังไม่เข้ารับการอบรมเพื่อเรียนรู้ ทักษะใหม่ ๆ

ข้อคำถาม VLB 6 ฉันยินดีเข้าร่วมการอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถและนำมาปรับใช้ในการทำงาน แม้จะต้องใช้เวลาส่วนตัว วันหยุด หรือเวลาว่าง

ข้อคำถาม VLB 7 ฉันเต็มใจเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่องค์การให้ความสำคัญทั้งในและนอกเวลางาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ข้อคำถาม VLB 8 ฉันใช้เวลาว่างศึกษาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือหรือศึกษาจากแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะสำหรับการพัฒนางาน

ข้อคำถาม VLB 9 ฉันค้นหาและรับฟังพอดแคสต์หรือชมวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับงานด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

ข้อคำถาม VLB 10 ฉันติดตามแหล่งข้อมูล หลักสูตร หรือเข้าร่วมกลุ่มการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอการสนับสนุนจากองค์การ

การพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้มีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามและนิยามที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence : IOC) โดยผลการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 -1.0 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อ และมีค่า IOC เฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 พิจารณาดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence : IOC) พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540) กล่าวว่า ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป หากข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 จะพิจารณาปรับปรุงหรือคัดออกไป โดยคะแนน 1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อความนี้ สามารถวัดได้ตามนิยามศัพท์ของตัวแปร 0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อความนี้ สามารถวัดได้ตามนิยามศัพท์ของตัวแปร และ -1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อความนี้ไม่สามารถวัดได้ตามนิยามศัพท์ของตัวแปร

2. ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตรวจสอบโดยการใช้ค่าสัมสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับมากกว่า 0.70 และมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าแบบประเมินและแบบวัดมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการศึกษาต่อไป มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ของแบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ .837 สอดคล้องกับแนวทางของ Hair et al., (2019) เสนอว่าค่าความเชื่อมั่นควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป เพื่อให้เครื่องมือมีความน่าเชื่อถือในระดับที่ดี

3. ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) โดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อ (Corrected Item-total Correlation) จำนวน 10 ข้อ มีค่าระหว่าง .807 - .859 โดยนำคำถามไปใช้ทดลอง (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 60 คน ทั้งนี้ข้อคำถามที่มีค่าประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากกว่า .30 ขึ้นไป จึงจะเป็นข้อคำถามที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540) อธิบายถึงการหาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดมาตรประมาณค่า (Likert Scale) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) ซึ่งเกณฑ์ที่เหมาะสมและยอมรับได้ต้องมีค่า .20 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการสร้าง และพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้ในการวิจัย

2. ผู้วิจัยดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากมหาวิทยาลัยรังสิต เอกสารรับรองเลขที่ COA.No.RSUERB2025-244 ผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และสิทธิในการถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกเมื่อโดยไม่เสียประโยชน์ใด ๆ และได้ให้ความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ (Informed Consent) ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้รักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ระบุชื่อหรือข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนได้ และใช้ข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ทางการวิจัยเท่านั้น

3. หลังได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัย ผู้วิจัยติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และได้รับแบบวัดที่มีข้อมูลสมบูรณ์สำหรับนำไปวิเคราะห์ จำนวน 150 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียรสัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ แล้วนำไปเป็นข้อมูลในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างต่อไป

2. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นแบบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ ด้วยโปรแกรม Jamovi (Version 2.6)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่าการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของแบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ โดยการวิเคราะห์ค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) และ Bartlett's Test of Sphericity เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลหรือกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยค่าของ KMO ควรมากกว่า 0.5 และหากค่าเข้าใกล้ 1.00 หมายถึง ข้อมูลหรือกลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์ค่า KMO และการวิเคราะห์ Bartlett's Test of Sphericity ของแบบวัดผลการวิเคราะห์ว่า Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีค่าเท่ากับ 877.550 โดยค่าไค-สแควร์ (Chi-square) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($p<.01$) หมายความว่า ข้อมูลมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ และค่าดัชนี KMO เท่ากับ .805 หมายความว่าข้อมูลมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบระดับดีมาก Hair et al. (2019) กล่าวว่าการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลพบว่า ค่าดัชนี KMO พบว่ามีค่ามากกว่า .50 และผลของ Bartlett's Test of Sphericity มีค่าความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์กันเพียงพอและมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป

2. ผลวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation) ของตัวแปรสังเกตได้ ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ระหว่าง .288 ถึง .775 ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ .192 นอกจากนี้พบว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรบางส่วนมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าความสัมพันธ์ระหว่าง .018 ถึง .117

3. การพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ก่อนและหลังการปรับโมเดล (n = 150) พบว่า พบว่าโมเดลพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจก่อนการปรับโมเดล มีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) หารด้วย df เท่ากับ 8.26 มีค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ <.001 ค่า RMSEA เท่ากับ .220 ค่า TLI เท่ากับ .621 ค่า CFI เท่ากับ .705 และค่า SRMR เท่ากับ .090 โดยมีค่าที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าโมเดลการวัดไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผู้วิจัยทำการปรับโมเดล (Model Modification) แก้ไขหรือปรับเปลี่ยนโมเดลการวิเคราะห์ โดยเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต (Covariance Between Errors) เพื่อช่วย

ปรับให้โมเดล มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hair, et al., 2019) โมเดลการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจหลังการปรับโมเดล มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) หารด้วย df เท่ากับ .868 มีค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .640 ค่า RMSEA เท่ากับ .000 ค่า TLI เท่ากับ 1.010 ค่า CFI เท่ากับ 1 และค่า SRMR เท่ากับ .026 โดยทุกค่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ (VLB) พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 10 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเป็นบวกทั้งหมด มีค่าอยู่ระหว่าง .083 ถึง .812 เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยง (R^2) ของตัวแปรสังเกตได้พบว่า มีความเที่ยงของการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ (VLB) อยู่ระหว่าง .007 ถึง .660 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ (VLB) สรุปได้ว่าตัวแปรพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ (VLB) สามารถวัดได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ หรือตัวแปรบ่งชี้ในโมเดลได้จริง นั่นคือตัวแปรมีความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity)

ข้อคำถาม VLB5 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำกว่าข้ออื่นอย่างชัดเจน (β = .083, z = .947, R^2 = .007) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังคงข้อคำถามที่ VLB5 ไว้ในแบบวัด เนื่องจากในเชิงเนื้อหาข้อคำถามสะท้อนประเด็นสำคัญของ “ความสมัครใจและความเป็นอิสระในการตัดสินใจเรียนรู้” แสดงพฤติกรรมในทิศทางตรงข้ามกับการริเริ่มเรียนรู้ด้วยตนเอง การคงข้อคำถามดังกล่าว จึงมีประโยชน์ต่อการรักษาความครอบคลุมของเนื้อหาแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัคร มีรายละเอียดแสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ

ตัวแปรสังเกตได้	น้ำหนักองค์ประกอบ			R^2
	beta	SE	Z	
ข้อคำถาม VLB1	.743	.056	9.894**	.553
ข้อคำถาม VLB2	.772	.057	10.088**	.596
ข้อคำถาม VLB3	.792	.060	10.930**	.628
ข้อคำถาม VLB4	.812	.071	11.504**	.660
ข้อคำถาม VLB5	.083	.113	.947**	.007
ข้อคำถาม VLB6	.703	.079	9.381**	.495
ข้อคำถาม VLB7	.613	.070	7.853**	.376
ข้อคำถาม VLB8	.560	.058	7.091**	.314
ข้อคำถาม VLB9	.483	.076	5.940**	.234
ข้อคำถาม VLB10	.612	.075	7.810**	.374
x^2 = 19.10 df = 22 x^2/ df = .868 p = .640 RMSEA =.000 TLI = 1.010 CFI = 1.000 SRMR = .026				

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ (VLB) ของบุคลากรมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ภายหลังการปรับโมเดล โดยค่าดัชนีความสอดคล้องทุกตัวผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ x^2/df = .868, p = .640, RMSEA = .000, TLI = 1.010, CFI = 1.000 และ SRMR = .026 แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างของแบบวัดมีความเหมาะสมและสามารถอธิบายข้อมูลได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันที่เสนอโดย Hair et al. (2019) ระบุว่าโมเดลที่มีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์สะท้อนถึงความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Walumbwa et al. (2009) ที่อธิบายว่าพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครเป็นพฤติกรรมที่บุคคลริเริ่มด้วยตนเองและเชื่อมโยงกับผลการปฏิบัติงาน โดยผลการวิเคราะห์ข้อคำถามส่วนใหญ่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .483–.812 และมีค่า R^2 ระหว่าง .234–.660 แสดงว่าข้อคำถามส่วนใหญ่สามารถสะท้อนตัวแปรแฝงพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจได้ในระดับที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ พบว่ามีข้อคำถาม VLB 5 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .083 ผู้วิจัยไม่ได้พิจารณาตัดข้อคำถามดังกล่าวออกจากแบบวัด เนื่องจากการพัฒนาและปรับปรุงแบบวัดในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันไม่ได้พิจารณาเฉพาะเกณฑ์เชิงสถิติเท่านั้น หากยังต้องพิจารณาความสอดคล้องเชิงแนวคิดและความครอบคลุมของเนื้อหา (content coverage) ของตัวแปรแฝงร่วมด้วย ตามข้อเสนอของ Hair et al., (2019) ชี้ให้เห็นว่าการตัดตัวแปรสังเกตได้ควรดำเนินการเมื่อมีหลักฐานเชิงสถิติและเชิงทฤษฎีที่สนับสนุนอย่างชัดเจน มิฉะนั้นอาจส่งผลให้โครงสร้างแนวคิดของตัวแปรแฝงขาดความสมบูรณ์

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ เป็นโครงสร้างเชิงพฤติกรรมที่สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้อย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรมของบุคลากร ได้แก่ การแสวงหาความรู้ การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง ลักษณะงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนที่ต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี มีส่วนส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจอย่างสม่ำเสมอ พฤติกรรมดังกล่าวยังสะท้อนความรับผิดชอบต่อตนเองและการพัฒนาตนโดยไม่ต้องพึ่งพาการควบคุมจากองค์การ สอดคล้องกับแนวคิดของ George and Jones (1997) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้โดยสมัครใจเป็นพฤติกรรมเชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนศักยภาพส่วนบุคคล อีกทั้งผลการศึกษายังสนับสนุนแนวทางการวัดของ Walumbwa et al. (2009) ที่เน้นพฤติกรรมการริเริ่มพัฒนาตนเอง เช่น การค้นหาวิธีปรับปรุงผลการปฏิบัติงานและการทบทวนความก้าวหน้าในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวได้รับการประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่องในงานวิจัยด้านพฤติกรรมองค์การและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยและการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) มีองค์ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจในบริบทบุคลากรสายสนับสนุน ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 โมเดลองค์ความรู้จากการตรวจสอบโครงสร้างแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า แบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจที่พัฒนา จำนวน 10 ข้อ โดยผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า โมเดลการวัดโดยรวมมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และข้อคำถามส่วนใหญ่สามารถสะท้อนโครงสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจของบุคลากรสายสนับสนุนได้ ผลการวิเคราะห์รายข้อยังพบข้อคำถามบางข้อที่มีหลักฐานเชิงโครงสร้างในระดับต่ำ จึงควรได้รับการพัฒนาและตรวจสอบเพิ่มเติมในการศึกษาครั้งต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จึงเป็น โครงสร้างการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจที่ได้รับหลักฐานเชิงประจักษ์ในบริบทบุคลากรสายสนับสนุนไทย ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาเครื่องมือประเมินระดับพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจของบุคลากร และใช้ข้อมูลที่ได้ประกอบการวิเคราะห์ความต้องการ วางแผนกิจกรรม และกำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรที่ส่งเสริมการริเริ่มเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรและการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ควรมีการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดเพิ่มเติมก่อนนำไปประยุกต์ใช้กับประชากรหรือบริบทอื่น

สรุป

บทความวิจัยนี้มุ่งพัฒนาและตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจสำหรับบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัย โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ผลการวิจัยพบว่า โมเดลการวัดโดยรวมมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และข้อคำถามส่วนใหญ่สามารถสะท้อนโครงสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจในบริบทบุคลากรสายสนับสนุนไทยได้ อย่างไรก็ตาม ข้อคำถามบางข้อยังควรได้รับการพัฒนาและตรวจสอบเพิ่มเติม ผลการศึกษาจึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนาแบบวัดให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจ รวมถึงประกอบการวางแผนและออกแบบแนวทางการพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในมหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า โมเดลการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจโดยรวมมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และข้อคำถามส่วนใหญ่สามารถสะท้อนโครงสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจของบุคลากรสายสนับสนุนไทยได้ ยังมีข้อคำถามบางข้อที่ควรได้รับการพัฒนาและตรวจสอบเพิ่มเติม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาเครื่องมือประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้โดยสมัครใจของบุคลากรสายสนับสนุน ให้มีความเหมาะสมกับบริบทมหาวิทยาลัยไทยมากยิ่งขึ้น เมื่อเครื่องมือได้รับการตรวจสอบคุณภาพเพิ่มเติมแล้ว มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานสามารถนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์พฤติกรรมและความต้องการด้านการเรียนรู้ของบุคลากร เพื่อวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ออกแบบกิจกรรมหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการริเริ่มเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ควรใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนาบุคลากรเป็นสำคัญ มากกว่าการนำไปใช้ตัดสินผลการปฏิบัติงานโดยตรง

ในระดับหน่วยงาน ผู้บริหารและหัวหน้างานสามารถนำข้อมูลจากการประเมินมาใช้ประกอบการกำหนดแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบุคลากร เช่น การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และกิจกรรมพัฒนาทักษะ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในองค์การ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยครั้งต่อไปควรให้ความสำคัญกับ การปรับปรุงและตรวจสอบข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำ โดยพิจารณาความชัดเจนของถ้อยคำและความสอดคล้องกับนิยามเชิงแนวคิด แล้วนำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วไปตรวจสอบโครงสร้างด้วย CFA ในกลุ่มตัวอย่างใหม่และมีขนาดใหญ่ขึ้น รวมทั้งศึกษาความไม่แปรเปลี่ยนของการวัด (measurement invariance) ในกลุ่มบุคลากรหรือมหาวิทยาลัยที่มีลักษณะแตกต่างกัน เพื่อเพิ่มหลักฐานด้านความตรงและความสามารถในการนำเครื่องมือไปใช้ในบริบทที่กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพมหานคร. (2556). *แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2556–2560).* https://surl.lt/dsqyrs

จีรัษติธร มุกดาเพชร. (2568). การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาและแนวทางและปัจจัยสู่ความสำเร็จ. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการศึกษา*, *3*(3), 148–164. https://so11.tci-thaijo.org/index.php/IAEM/article/view/2219/948

นิสรา ใจซื่อ. (2564). แนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 4*(4), 126–135. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/assr/article/view/255877/171007

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2568). *ข้อมูลสถิติบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา*. https://info.mhesi.go.th/stat_stf.php?search_year=2568

Barney, J., Wright, M., & Ketchen, D. J., Jr. (2001). The resource-based view of the firm: Ten years after 1991. *Journal of Management, 27*(6), 625–641. https://doi.org/10.1177/014920630102700601

Deosthali, K. V., & Johnson, R. D. (2022). An empirical examination of voluntary development activities of employees. *IIM Kozhikode Society & Management Review*, *11*(1), 75–91. https://doi.org/10.1177/22779752211002925

Edmondson, A. (1999). Psychological safety and learning behavior in work teams. *Administrative Science Quarterly*, *44*(2), 350–383. https://doi.org/10.2307/2666999

George, J. M., & Jones, G. R. (1997). Organizational Spontaneity in Context. *HUMAN PERFORMANCE,10*(2), 153-170. https://doi.org/10.1207/s15327043hup1002_6

Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage. https://eli.johogo.com/Class/CCU/SEM/_Multivariate%20Data%20Analysis_Hair.pdf

Kim, S., Kim, M., & Lee, G. (2015). Employee self-concepts, voluntary learning behavior, and perceived employability. *Journal of Managerial Psychology, 30*(3), 264-279. https://doi.org/10.1108/JMP-01-2012-0010

Rana, S., Ardichvili, A., & Polesello, D. (2016). Promoting self-directed learning in a learning organization: Tools and practices. *European Journal of Training and Development*, *40*(7), 470–489. https://doi.org/10.1108/EJTD-10-2015-0076

Walumbwa, F. O., Cropanzano, R., & Hartnell, C. A. (2009). Organizational justice, voluntary learning behavior, and job performance: A test of the mediating effects of identification and leader-member exchange. *Journal of Organizational Behavior, 30*(8), 1103–1126. https://doi.org/10.1002/job.611

Xiao, Y., & Wang, M. (2022). Will Abusive Supervision Promote Subordinates' Voluntary Learning Behavior?. *Behavioral Science, 12*(9), 1-14. 17. https://doi.org/10.3390/bs12090317

Yusoff, A. (2022). Learning at work: Maximising the potential of lifelong learners at the workplace. *Journal of Cognitive Sciences and Human Development, 8*(2), 170–178. https://doi.org/10.33736/jcshd.3735.2022

Maurer, T. J., Pierce, H. R., & Shore, L. M. (2002). Perceived beneficiary of employee development activity: A three-dimensional social exchange model. *Academy of Management Review*, *27*(3), 432–444. https://doi.org/10.2307/4134388

Sutha, J. (2024). Research agenda of employees' voluntary learning behavior: A review. *Asia Pacific Management Review, 29*(2), 215–225. https://doi.org/10.1016/j.apmrv.2024.04.001

การพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โรงเรียนสตรีชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ

THE DEVELOPMENT OF TEACHERS' SKILLS IN COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING OF SATRICHAIYAPHUM SCHOOL, THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE CHAIYAPHUM

สุวณี จันทสังข์* และสมพร หลิมเจริญ
Suwanee Janthasang and Somporn Limcharoen
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
Graduate School, Sripatum University, Khon Kaen Campus
*Corresponding Author E-mail: j.suwanee19@gmail.com
Received June 23, 2026; **Revised** August 20, 2026; **Accepted** September 11, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 2) พัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการพัฒนา กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ครูภาษาอังกฤษ โรงเรียนสตรีชัยภูมิ ที่มีความสมัครใจ จำนวน 10 คน ปีการศึกษา 2569 และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 2 คน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Stephen Kemmis และ Robin McTaggart (1988) จำนวน 2 วงรอบ กลยุทธ์ในการพัฒนา ได้แก่ การศึกษาด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตาม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และแบบประเมินความพึงพอใจของครูต่อการพัฒนา สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเพิ่มขึ้น จากการทดสอบพบว่า ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนสอบหลังการพัฒนาสูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการพัฒนาในวงรอบที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 42.33

2. ครูมีทักษะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารถูกต้องเหมาะสม ในวงรอบที่ 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก จึงต้องพัฒนาในวงรอบที่ 2 พบว่า ครูมีทักษะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพิ่มขึ้น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.77, S.D.= 0.42)

3. ครูมีความพึงพอใจต่อการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านประโยชน์ที่ได้รับ สามารถนำความรู้และข้อเสนอแนะที่ได้ไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะครู, การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, ทักษะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

Abstract

The purposes of the research were: 1) to develop teachers' knowledge and understanding of communicative language teaching (CLT), 2) to enhance teachers' skills in utilizing CLT in learning management, and 3) to examine teachers' satisfaction with the development of CLT skills. The participants were ten volunteer English teachers from SatriChaiyaphum school. In addition, two key informants were a school administrator and a supervisor. The action research is based on the concepts of Stephen Kemmis and Robin McTaggart (1988), which is conducted in two cycles. The development strategies comprised self-directed learning, workshops, and educational supervision. The research instruments included assessment, the CLT assessment, and the questionnaire on the participants' satisfaction with the development of CLT skills. The data were analyzed using percentages, means, and standard deviations (SD). The qualitative data were analyzed using content analysis.

The research found that:

1. The participants increased their knowledge and understanding of CLT. The test results showed that the teachers' average post-score was higher than their average pre-score, representing an improvement of 42.33 in Cycle 1.

2. In Cycle 1, the overall level of teachers' skills in utilizing CLT in learning management was at a high level. Therefore, the development was carried out in Cycle 2. It was found that the teachers' skills in utilizing CLT in learning management were accurate and appropriate increasingly. The overall level was at the highest level. ($\bar{X}$ =4.77, SD = 0.42)

3. The overall level of participants' satisfaction with the development of CLT skills was at the highest level. In terms of benefits obtained, knowledge and recommendations can be utilized to further enhance the management of CLT.

Keywords: the development of teachers' skills, CLT in learning management, skills utilizing CLT in learning management

บทนำ

ในปัจจุบันโลกเผชิญหน้ากับความท้าทายที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบให้เกิดความต้องการกำลังคนที่มีทักษะสำคัญ กระทรวงศึกษาธิการจึงมุ่งพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพบุคลากร จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายเร่งปฏิรูปการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเสริมสมรรถนะและทักษะภาษาอังกฤษ จึงกำหนดให้ใช้กรอบอ้างอิงทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) เป็นกรอบมาตรฐานในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามมาตรฐานสากล

จึงมีนโยบายให้นำการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (CLT) เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อให้เกิดประโยชนสูงสุด (สถาบันภาษาอังกฤษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

การสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (CLT) เป็นแนวคิดในการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้จริง แต่ไม่ละเลยความรู้ด้านไวยากรณ์ ผ่านกิจกรรมและภาระงานต่าง ๆ (Davies & Pearse, 2000) โดยครูจะเป็นเพียงผู้คอยให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนเป็นแหล่งความรู้ และคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาในการสื่อความหมายและตามหลักไวยากรณ อย่างไรก็ตามครูผู้สอนต้องใช้ภาษาอังกฤษในห้องเรียนให้มากที่สุด เพื่อเป็นต้นแบบทางภาษาที่ดีให้แก่ผู้เรียน (Richards, 2006) ในการจัดการเรียนการสอน CLT จึงจำเป็นต้องอาศัยครูที่มีความสามารถและความคล่องแคล่วทางภาษา เป็นต้นแบบในการฝึกให้แก่ผู้เรียน และครูที่มีความรู้ความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ช่วยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาความสามารถทางภาษาของผู้เรียนตามระดับความสามารถตามกรอบ CEFR (สถาบันภาษาอังกฤษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

สภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมของประเทศไทยยังใช้วิธีการสอนตามตำราบรรยากาศไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สื่อสาร เน้นการท่องจำคำศัพท์และหลักไวยากรณ์ ทำให้ผลการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษไม่บรรลุผลที่กำหนดไว้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2556) อีกทั้งผลการทดสอบภาษาอังกฤษตามกรอบ CEFR ของผู้เรียน อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง อาจเนื่องมาจากครูขาดการฝึกฝนเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละระดับตามกรอบมาตรฐาน CEFR กำหนด (British Council, 2018)

บริบทโรงเรียนสตรีชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ จัดการเรียนการสอนในแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษภาษาอังกฤษ แต่จากการศึกษาผลการทดสอบความสามารถทางภาษาอังกฤษตามกรอบ CEFR ของนักเรียนห้องเรียนพิเศษภาษาอังกฤษ MEP ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2567 จำนวน 85 คน พบว่า นักเรียนมีผลการสอบอยู่ในระดับต่ำกว่า B1 จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 82.35 (โรงเรียนสตรีชัยภูมิ, 2567) ซึ่งไม่สอดคล้องกับระดับความสามารถภาษาอังกฤษ CEFR ทั้งนี้อาจเกิดจากครูขาดโอกาสในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและฝึกการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังขาดการนิเทศติดตามที่จะช่วยให้ครูสามารถนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุผลดังกล่าว การพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งเป็นการดำเนินการพัฒนาที่อาศัยการมีส่วนร่วม การสะท้อนผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ครูสามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้ศึกษาวิจัย ได้ปรึกษาหารือกับครู เพื่อกำหนดความต้องการและวิธีการพัฒนาครู คือ การพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โรงเรียนสตรีชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ โดยคาดหวังว่าผลการดำเนินการครั้งนี้ ทำให้ครูมีทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสูงขึ้น และพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โรงเรียนสตรีชัยภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ
2. เพื่อพัฒนาครูให้มีทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโรงเรียนสตรีชัยภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โรงเรียนสตรีชัยภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ

การทบทวนวรรณกรรม

สถาบันภาษาอังกฤษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) กล่าวว่า กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) คือ กรอบการประเมินความสามารถทางภาษาที่สหภาพยุโรป จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและวัดระดับความสามารถทางภาษา กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดให้ใช้กรอบอ้างอิง CEFR เป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และกำหนดแนวทางการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching) ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีทักษะทางภาษาและองค์ความรู้ตามที่ระบุไว้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐานสากลเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

สามารถสรุปได้ว่า กรอบอ้างอิง CEFR เป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและวัดระดับความสามารถทางภาษาของผู้เรียน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดการจัดการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching) เป็นแนวทางการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาของผู้เรียนตามระดับความสามารถทางภาษาที่กรอบอ้างอิง CEFR กำหนดไว้

Davies and Pearse (2000) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เป็นแนวคิดการสอนภาษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้จริง มีการจัดลำดับการเรียนรู้เป็นขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นการนำเสนอ 3) ขั้นฝึก 4) ขั้นการนำไปใช้ และ 5) ขั้นสรุปเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้ในชีวิตจริง ผ่านกิจกรรมและภาระงานต่าง ๆ แต่ก็ไม่ละเลยความรู้ด้านไวยากรณ ครูผู้สอนไม่แก้ไขให้ถูกต้องทันทีเมื่อความผิดพลาด เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ภาษาอังกฤษ

Richards (2006) กล่าวว่า บทบาทของครูในช่วงการฝึกใช้ภาษา เป็นเพียงผู้คอยให้ความช่วยเหลือและเป็นแหล่งความรู้เมื่อผู้เรียนต้องการเท่านั้น กระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาในการสื่อความหมายและถูกต้องตามหลักไวยากรณ และให้ผลสะท้อนกลับในการใช้ภาษาแก่ผู้เรียนอย่างไรก็ตามครูผู้สอนต้องใช้ภาษาอังกฤษในห้องเรียนให้มากที่สุด เพื่อเป็นต้นแบบทางภาษาที่ดีให้แก่ผู้เรียน

สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นความสำคัญ ตามขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นการนำเสนอ 3) ขั้นฝึก 4) ขั้นการนำไปใช้ และ 5) ขั้นสรุป ให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อใช้ใน

การสื่อสารในชีวิตประจำวันได้จริง ครูมีบทบาทเป็นเพียงผู้คอยให้ความช่วยเหลือ เป็นต้นแบบทางภาษาที่ดีให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาในการสื่อความหมายและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

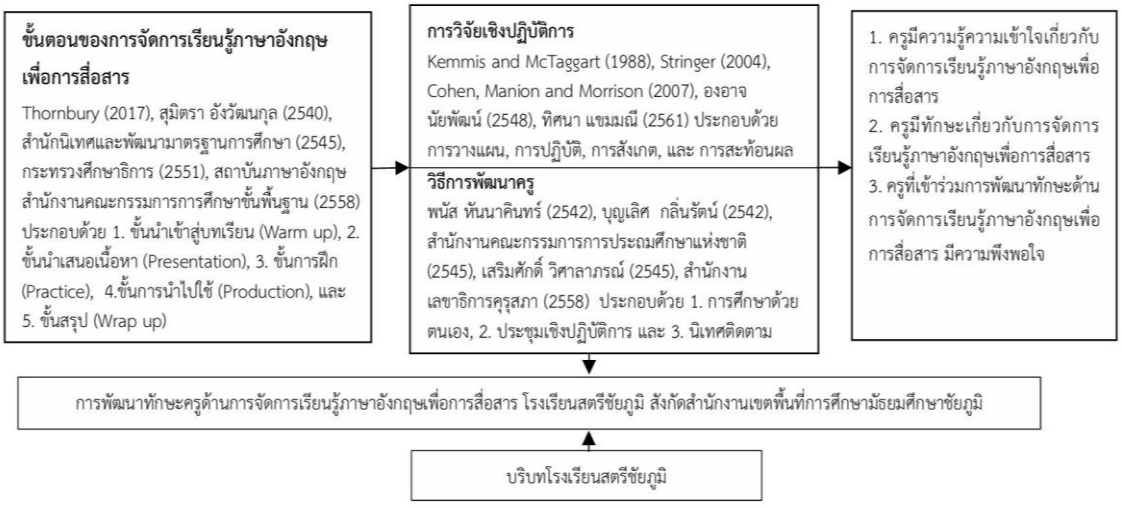
Kemmis and McTaggart (1988) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยที่เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงานเป็นวงจรแบบขดลวด (Spiral of Self-Reflecting) ประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน (planning) การปฏิบัติ (action) การสังเกต (observing) และการสะท้อนกลับ (reflecting) เพื่อให้เกิดการพัฒนา และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

Wallace (2012) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติ เป็นกระบวนการแก้ไขปัญหาตามขั้นตอน เริ่มต้นจากการแลกเปลี่ยนความคิดเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาที่ต้องการพัฒนาอย่างชัดเจน และนำมาปรึกษาหารือแนวทางการแก้ไขปัญหาผ่านการฝึกปฏิบัติจริง และเก็บรวมรวบข้อมูลจากการสังเกต เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสะท้อนกลับ ในวงจรการสะท้อนผลผู้พัฒนาจะได้รับคำแนะนำจากผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีประสบการณ์ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาในวงรอบต่อไป

สามารถสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยที่มีวิธีการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติการเป็นวงจรแบบขดลวด (Spiral of Self-Reflecting) ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนกลับ เพื่อนำผลการสะท้อนไปพัฒนาวิธีการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เพื่อพัฒนาระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษ จากการลงมือฝึกปฏิบัติจริง เก็บรวมรวบข้อมูลผ่านการสังเกตและนำผลที่ได้มาสะท้อนกลับ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการศึกษาค้นคว้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (1988) ดำเนินการ 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล เพื่อพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล

1.1 กลุ่มผู้ร่วมศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนรายวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 10 คน โรงเรียนสตรีชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นครูผู้สอนรายวิชาภาษาอังกฤษในโครงการห้องเรียนพิเศษและมีความสมัครใจลงนามยินยอมในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และวิทยาการผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร คือ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย

2.1 แบบทดสอบก่อนและหลังการพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการ จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร นำร่างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ ภูสิงห์, อาจารย์ ดร.สมหวัง พันธะลี และอาจารย์ ดร.พินโย พรมเมือง เพื่อวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of objective congruence) (เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร, 2555) ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.89 ซึ่งอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ถือว่าใช้ได้ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง

2.2 แบบประเมินทักษะการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู โรงเรียนสตรีชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ มีลักษณะเป็นแบบประเมินตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ เพื่อประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นการนำเสนอ 3) ขั้นฝึก 4) ขั้นการนำไปใช้ และ 5) ขั้นสรุป นำร่างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (ชุดเดิม) เพื่อวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of objective congruence) (เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร, 2555) ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.81 ซึ่งอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ถือว่าใช้ได้

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของครูต่อการพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยกำหนดข้อคำถามครอบคลุมองค์ประกอบหลักทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวิธีการพัฒนา ด้านวิทยากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการนำความรู้ไปใช้ และด้านระยะเวลาในการพัฒนา อยู่ในระดับใด นำไปวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of objective congruence) (เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร, 2555) ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.93 ซึ่งอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ถือว่าใช้ได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) แบ่งเป็น 2 วงรอบ ดังนี้ วงรอบที่ 1 ดำเนินการในระหว่างเดือนมีนาคม ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2569 จากการศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และร่วมกันวางแผนและกำหนดวิธีการพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ดำเนินการพัฒนาประกอบด้วย การศึกษาด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบทดสอบก่อนและหลังประชุมเชิงปฏิบัติการ และแบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร นำมาร่วมกันวิเคราะห์ผลและนำผลที่ได้ไปปรับปรุงการดำเนินงานในวงรอบที่ 2 ดำเนินการนิเทศติดตามครูที่มียังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ในระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2569 และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร นำข้อมูลที่ได้มาสะท้อนผลการดำเนินงานในวงรอบที่ 2 และสรุปผลการพัฒนาโดยภาพรวมทั้ง 2 วงรอบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย $(\bar{X})$ ค่าร้อยละ (%) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อแปลผลค่าเฉลี่ยตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตาม บุญชม ศรีสะอาด (2560) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการพัฒนาของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามาจัดเป็นหมวดหมู่ สะท้อนผลการปฏิบัติงานนำผลสะท้อนที่ได้มาวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลโดยยึดหลักแบบสามเส้า (Triangulation Technique) สรุปเป็นความเรียงด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์ ได้แก่ การศึกษาด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตาม ในระหว่างเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2569 พบว่าครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนสอบก่อนการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 51.67 และค่าเฉลี่ยคะแนนสอบหลังการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 94.00 ซึ่งค่าเฉลี่ยคะแนนสอบหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการสูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนสอบก่อนประชุมเชิงปฏิบัติการ คิดเป็นร้อยละ 42.33 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร สำหรับครูโรงเรียนสตรีชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ

ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า (คน)	คะแนนที่ได้				ความแตกต่าง
	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา		
	ค่าเฉลี่ย $(\bar{x})$	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย $(\bar{x})$	ร้อยละ	ร้อยละ
10	15.50	51.67	28.20	94.00	42.33

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูมีคะแนนสอบหลังการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 94.00 ซึ่งค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการพัฒนา สูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนประชุมเชิงปฏิบัติการ คิดเป็นร้อยละ 42.33 แสดงให้เห็นว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า ครูมีทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โรงเรียนสตรีชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ หลังพัฒนาในวงรอบที่ 1 ผลการประเมินแสดงให้เห็นว่า ครูมีทักษะด้านการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทั้ง 5 ขั้นตอน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โรงเรียนสตรีชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ หลังจากดำเนินการพัฒนาวงรอบที่ 1

ประเด็นในการประเมินทักษะการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน	4.40	0.50	**มาก**
ขั้นการนำเสนอ	4.73	0.45	**มากที่สุด**
ขั้นฝึก	4.60	0.49	**มากที่สุด**
ขั้นการนำไปใช้	4.26	0.44	**มาก**
ขั้นสรุป	4.47	0.51	**มาก**
โดยรวม	**4.49**	**0.50**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังจากดำเนินการพัฒนาวงรอบที่ 1 ครูมีทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}$=4.49, S.D.= 0.50) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1) ขั้นการนำเสนอ ($\bar{x}$=4.73, S.D.= 0.45) และ 2) ขั้นฝึก ($\bar{x}$=4.60, S.D.= 0.49) ระดับความเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ระดับมาก จำนวน 3 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1) ขั้นสรุป ($\bar{x}$=4.47, S.D.= 0.51), 2) การนำเข้าสู่บทเรียน ($\bar{x}$=4.40, S.D.= 0.50) และ 5) ขั้นการนำไปใช้ ($\bar{x}$=4.26, S.D.= 0.44) ตามลำดับ

จากการดำเนินการพัฒนาวงรอบที่ 1 พบว่า ครูมีทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมีโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก โดยเฉพาะในขั้นสรุป ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน และขั้นการนำไปใช้ จึงนำข้อมูลที่ได้มาสะท้อนผลและร่วมกันวางแผนพัฒนาเพื่อดำเนินงานในวงรอบต่อไป

หลังการพัฒนาในวงรอบที่ 2 พบว่า ครูมีทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน หลังจากดำเนินการพัฒนาวงรอบที่ 2 ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โรงเรียนสตรีชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ หลังจากดำเนินการพัฒนาวงรอบที่ 2

ประเด็นในการประเมินทักษะการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน	4.83	0.38	**มากที่สุด**
ขั้นการนำเสนอ	4.77	0.43	**มากที่สุด**
ขั้นฝึก	4.80	0.40	**มากที่สุด**
ขั้นการนำไปใช้	4.74	0.44	**มากที่สุด**
ขั้นสรุป	4.70	0.47	**มากที่สุด**
โดยรวม	**4.77**	**0.42**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูมีทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ทั้ง 5 ขั้นตอน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.77, S.D.= 0.42) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าระดับความเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1) ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ($\bar{X}$=4.83, S.D.= 0.38) 2) ขั้นฝึก ($\bar{X}$=4.80, S.D.= 0.40), 3) ขั้นการนำเสนอ ($\bar{X}$=4.77, S.D.= 0.43), 4) ขั้นการนำไปใช้ ($\bar{X}$=4.74, S.D.= 0.44) และ 5) ขั้นสรุป ($\bar{X}$=4.70, S.D.= 0.47) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 จากการดำเนินการพัฒนาทั้ง 2 วงรอบ ผลการวิจัย พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู โรงเรียนสตรีชัยภูมิ

ประเด็นในการประเมินความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านวิธีการพัฒนา			
1. วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา	4.60	0.52	มากที่สุด
2. ดำเนินการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องอย่างมีระบบ	4.80	0.42	มากที่สุด
3. วิธีการจัดกิจกรรมมีความน่าสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้	4.60	0.52	มากที่สุด
4. ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีส่วนร่วม	4.90	0.32	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	**4.73**	**0.44**	**มากที่สุด**
ด้านวิทยากร			
1. วิทยากรมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่ถ่ายทอดเป็นอย่างดี	4.80	0.42	มากที่สุด
2. วิทยากรสามารถถ่ายทอดเนื้อหาให้เข้าใจง่ายและชัดเจน	4.90	0.32	มากที่สุด
3. วิทยากรมีเทคนิคในการสร้างบรรยากาศและกระตุ้นการเรียนรู้	4.90	0.32	มากที่สุด
4. วิทยากรสามารถตอบข้อซักถามได้อย่างครอบคลุม	4.90	0.32	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	**4.88**	**0.34**	**มากที่สุด**

ประเด็นในการประเมินความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก			
1. สถานที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.80	0.42	มากที่สุด
2. อุปกรณ์/เทคโนโลยีที่ใช้มีความพร้อมใช้งาน	4.70	0.48	มากที่สุด
3. การจัดเตรียมเอกสารประกอบมีความครบถ้วน	4.80	0.42	มากที่สุด
4. การจัดการด้านการบริการ (เช่น อาหารว่าง) มีความเหมาะสมและเพียงพอ	4.90	0.32	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	**4.80**	**0.41**	**มากที่สุด**
ด้านการนำความรู้ไปใช้			
1. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน	4.90	0.32	มากที่สุด
2. มีความมั่นใจและมีทักษะสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้	4.90	0.32	มากที่สุด
3. ได้รับข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	4.90	0.48	มากที่สุด
4. หลังการนิเทศช่วยพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น	4.90	0.48	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	**4.90**	**0.38**	**มากที่สุด**
ด้านระยะเวลาในการพัฒนา			
1. ระยะเวลาในการพัฒนามีความเหมาะสม	3.60	0.52	มาก
2. การจัดสรรเวลาแต่ละช่วงกิจกรรมมีความลงตัว	3.60	0.52	มาก
3. ระยะเวลาในการพักผ่อน (พักเบรก, พักกลางวัน) มีความเพียงพอ	3.60	0.52	มาก
4. การเริ่มต้นและสิ้นสุดกิจกรรมเป็นไปตามกำหนดเวลา	3.80	0.42	มาก
เฉลี่ยรวม	**3.65**	**0.49**	**มาก**
โดยรวม	**4.59**	**0.41**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้าน เท่ากับ 4.59 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.41 เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อการประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน โดยเรียงลำบจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวิทยากร ($\bar{X}$ =4.88, S.D.= 0.34) ด้านการนำความรู้ไปใช้ ($\bar{X}$=4.83, S.D.= 0.38) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}$=4.80, S.D.= 0.41) ด้านวิธีการพัฒนา ($\bar{X}$=4.73, S.D.= 0.44) และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านระยะเวลาในการพัฒนา ($\bar{X}$ =3.65, S.D.= 0.49) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร จากการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า ครูมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนประชุมเชิงปฏิบัติการ คิดเป็นร้อยละ 42.33 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

เพื่อการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุทัศน์ สังคะพันธ์ (2568) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาครูในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR โดยใช้สื่อดิจิทัล บูรณาการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ผลการพัฒนาครูจากรูปแบบการพัฒนาที่ประกอบด้วย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศติดตาม และการแลกเปลี่ยนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ส่งผลให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับ Qasemi and Quvanch (2024) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ชาวอัฟกานิสถานต่อความท้าทายที่พบในการนำการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (CLT) เพื่อศึกษาความท้าทายที่ครูผู้สอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ (EFL) ของประเทศอัฟกานิสถาน การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณเชิงพรรณนา เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูผู้สอนภาษาอังกฤษ จำนวน 25 คน จากมหาวิทยาลัยของรัฐหลายแห่งในประเทศอัฟกานิสถาน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพของครูผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสนับสนุนการพัฒนาสื่อการเรียนรู้จะช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และยกระดับทักษะภาษาอังกฤษของครูและผู้เรียน สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้ CLT มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โรงเรียนสตรีชัยภูมิ จากการประเมินทักษะครู พบว่า ครูมีทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก จึงนำข้อมูลที่ได้มาสะท้อนผลและร่วมกันวางแผนพัฒนาเพื่อดำเนินงานในวงรอบที่ 2 โดยการนิเทศติดตาม พบว่าครูมีทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยรวมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2563) ที่กล่าวว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการพัฒนาสมรรถนะครูแบบองค์รวม ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติให้เพิ่มขึ้น และเน้นการฝึกปฏิบัติให้เกิดความเชี่ยวชาญ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tianchai, Soranastaporn, and Liang-Itsara (2025) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษ: หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์สำหรับครูที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาสาขาภาษาอังกฤษในโรงเรียนประถมศึกษาชนบทภาคใต้ของประเทศไทย วัตถุประสงค์หลักของการวิจัย ได้แก่ (1) ศึกษาความต้องการและปัญหาของครูผู้สอน (2) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการออนไลน์ด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ระยะเวลา 15 ชั่วโมง และ (3) ประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วย ครูจำนวน 33 คน และนักเรียน จำนวน 153 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการออนไลน์ แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม และการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง พบว่า คะแนนหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการออนไลน์ของทั้งครูและนักเรียน สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการออนไลน์ที่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของครู มีผลเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู และยังช่วยยกระดับการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

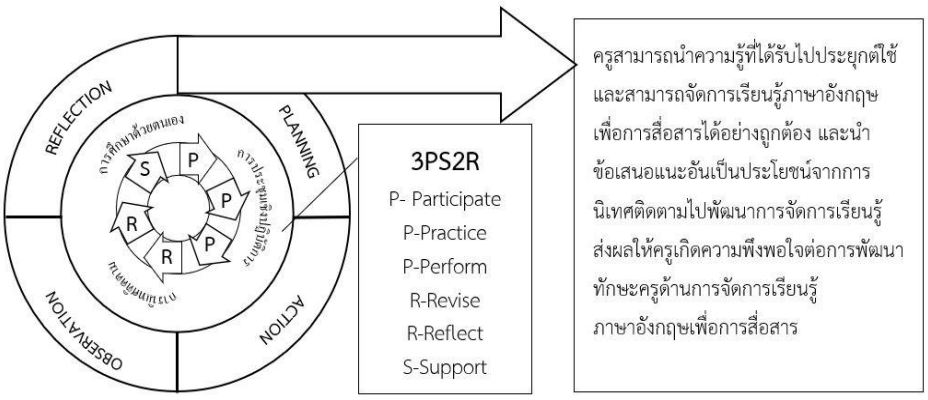
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 หลังจากการดำเนินการพัฒนาทั้ง 2 วงรอบ พบว่าครูมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ในภาพรวม

อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านประโยชน์ที่ได้รับหลังจากมีการนิเทศที่ติดตาม ครูได้รับข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และสามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ เกศจุฬา ภูนาเมือง และเสน่ห์ คำสมหมาย (2569) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านแพลตฟอร์ม Busuu ตามกรอบมาตรฐาน CEFR โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านแพลตฟอร์ม Busuu ตามกรอบมาตรฐาน CEFR พบว่า กลยุทธ์ในการพัฒนาครู ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาด้วยตนเอง และการนิเทศการศึกษาสามารถพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านแพลตฟอร์มดังกล่าวเพิ่มขึ้น และมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านแพลตฟอร์มโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้การนิเทศติดตามจากบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นกัลยาณมิตร ช่วยปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

อย่างไรก็ตาม ระดับความพึงพอใจของครูที่มีต่อการพัฒนาในด้านระยะเวลาในการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ซึ่งต่ำกว่าด้านอื่น ๆ เนื่องจากระยะเวลาในการพัฒนามีระยะเวลาที่สั้นเกินไป อาจไม่เพียงพอต่อการพัฒนาในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับ Sato et al., (2022) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยแบบระยะยาวเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ (EFL) ในบริบท (ประเทศญี่ปุ่น): โครงการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ CLT ได้จริง กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครู TESOL จำนวน 5 คน ในระดับมัธยมศึกษา (มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย) ในประเทศญี่ปุ่น ตลอดระยะเวลา 4 ปี พบว่า ครูทั้ง 5 คน แสดงให้เห็นหลักฐานว่าพวกเขามีพัฒนาการผ่าน 3 ระยะ มีความเข้าใจและประยุกต์และปรับเปลี่ยนทฤษฎีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (CLT) และการสร้างความมั่นใจในการสอนจากการได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โรงเรียนสตรีชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปตามรายละเอียดดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การดำเนินการพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่สะท้อนผลเป็นวงจรแบบขดลวดตามขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนกลับ โดยกลยุทธ์การศึกษาด้วยตนเอง สร้าง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตาม ที่ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนามีโอกาสฝึกใช้สื่อ/เทคนิคการจัดการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติการสอน อีกทั้งครูยังได้รับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนการสอนก่อนจะนำผลการดำเนินไปพัฒนาต่อไป นอกจากนั้นการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะช่วยสร้างกำลังใจ และแรงจูงใจการพัฒนาตนเองของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

การวิจัยในครั้งนี้ สามารถพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ให้นำความรู้ที่ได้รับประยุกต์ในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง โดยเปิดโอกาสครูมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและแนวทางการพัฒนาเพื่อให้ครูได้ฝึกลงมือปฏิบัติการสอนตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งครูยังได้รับคำแนะนำเพื่อปรับปรุง ก่อนจะนำไปสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อนำไปพัฒนาต่อไป นอกจากนั้นการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะช่วยสร้างกำลังใจ และแรงจูงใจการพัฒนาตนเองของครูการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง และบรรลุเป้าหมายการวิจัย อีกทั้งยังพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความสารถทางภาษาอังกฤษตามกรอบ CEFR กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรเพิ่มระยะเวลาในการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยบูรณาการกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เกิดความหลากหลายและน่าสนใจในการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้

1.2 ควรดำเนินการนิเทศติดตาม ประเมินผลการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีความมั่นใจ และสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

1.3 ควรมีการเผยแพร่ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาวิชาชีพครูให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิควิธีหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่น เพื่อเกิดความหลากหลายและเป็นแบบอย่างที่จะนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

2.2 ควรเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับโรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของผลลัพธ์อย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

เกศจุฬา ภูนาเมือง และเสน่ห์ คำสมหมาย. (2569). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านแพลตฟอร์ม Busuu ตามกรอบมาตรฐาน CEFR โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์. *Journal of Social Science for Local Development Rajabhat Mahasarakham University*, *10*(1), 522-536. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/soc-rmu/article/view/285337/188396

ทิศนา แขมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 22). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10, ฉบับปรับปรุงใหม่). สุวีริยาสาส์น.

บุญเลิศ กลิ่นรัตน์. (2542). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.

พนัส หันนาคินทร์. (2542). *การบริหารบุคลากรในโรงเรียน*. โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2563). *การออกแบบการเรียนการสอนแบบ EASY ในความปกติใหม่ของวงการศึกษา เป็นอย่างไร* [เอกสารประกอบการบรรยาย]. ใน *Online Workshop เสริมสร้างสมรรถนะออกแบบ และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบรวมพลังอย่าง Easy: New Normal (EDUCA)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. https://www.educathai.com/knowledge/documents/354

โรงเรียนสตรีชัยภูมิ. (2567). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2567*. โรงเรียนสตรีชัยภูมิ. https://drive.google.com/file/d/1v1cvxgangd5AQEka9H2BtaOdvcAe1B8G/view

เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร. (2555). *ครบเครื่องเรื่องควรรู้สำหรับครูคณิตศาสตร์ หลักสูตรการสอนและการวิจัย*. จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

สถาบันภาษาอังกฤษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *คู่มือการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล The Common European Framework of Reference for Language (CEFR) ระดับชั้นมัธยมศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). *รายงานการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนา*

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *8 นโยบายการศึกษา นายจาตุรนต์ ฉายแสง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ*. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. https://www.moe.go.th/นโยบายการศึกษา-3/

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2558). *คู่มือผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา: การต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ*. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560- 2579*. พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา. (2545). *การนิเทศเพื่อพัฒนาการวิจัยในสถานศึกษา.* โรงพิมพ์การศาสนา.

สุทัศน์ สังคะพันธ์. (2568). รูปแบบการพัฒนาครูในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR โดยใช้สื่อดิจิทัลบูรณาการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. *วารสารการบริหารการศึกษา มมร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 5*(3), 180–192. https://ojs.mbu.ac.th/index.php/RJGE/article/view/2775/1843

สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2540). *วิธีสอนภาษาอังกฤษ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2545). *รายงานการวิจัยรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู.

องอาจ นัยพัฒน์. (2548). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. สามลดา.

British Council. (2018). *The story of Bootcamp*. https://www.britishcouncil.or.th/sites/default/files/the_story_of_bootcamp.pdf

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). Routledge.

Davies, P., & Pearse, E. (2000). *Success in English teaching*. Oxford University Press.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research planner* (3rd ed.). Deakin University.

Qasemi, A. S., & Quvanch, Z. (2024). Afghan EFL teachers' perceptions toward challenges they encounter in implementing CLT in their classes. *Sprin Journal of Arts, Humanities and Social Sciences, 3*(1), 35–40. https://doi.org/10.55559/sjahss.v3i1.193

Richards, J. C. (2006). *Communicative language teaching today*. Cambridge University Press.

Sato, K., Mutoh, N., & Kleinsasser, R. C. (2022). Longitudinal research on EFL teacher professional development in (Japanese) contexts: Collaborative action research projects. *Language Teaching Research, 26*(3), 477–503. https://doi.org/10.1177/1362168819893814

Stringer, E. (2004). *Action research* (2nd ed.). SAGE.

Thornbury, S. (2017). *Scott Thornbury's 30 language teaching methods* [Google eBook version]. Cambridge University Press. https://books.google.com/books?id=vUxaDwAAQBAJ

Tianchai, R., Soranastaporn, S., & Liang-Itsara, A. (2025). Improving English teaching skills: An online course for non-English major teachers in Southern Thailand's rural primary schools. *World Journal of English Language, 15*(1), 191–205. https://doi.org/10.5430/wjel.v15n1p191

Wallace, M. J. (2012). *Action research for language teachers*. Cambridge University Press. https://books.google.co.th/books?id=ZdFxgIjdtdkC&pg=PR3&dq=editions:ISBN0521555353&source=gbs_selected_pages&cad=1#v=onepage&q=editions%3AISBN0521555353&f=false

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิบนฐานการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

THE DEVELOPMENT OF A SHORT-TERM TRAINING COURSE IN MUSIC CREATION BY MIDI BASED ON EXPERIENTIAL LEARNING THEORY

ณัฐ เชียงทอง* และณัฏฐนิช นักปี่
Nut Chiangthong* and Nattanit Nakpee
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย
Faculty of Humanities, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
*Corresponding Author E-mail: Nutc66@nu.ac.th
Received May 15, 2026; **Revised** August 21, 2026; **Accepted** September 12, 2026

บทคัดย่อ

บทความเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ ซึ่งเป็นการนำเสนอในขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยบทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาทฤษฎี แนวคิด องค์ประกอบพื้นฐานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ (2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านมิดิ (MIDI) และเทคโนโลยีดนตรี เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรม (2) การพัฒนาหลักสูตรและการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) รวมถึงข้อเสนอแนะที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า (1) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรควรมีเนื้อหาที่เป็นทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเริ่มจากความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการของมิดิ ไปสู่การใช้งานซอฟต์แวร์ เพื่อสร้างผลงานดนตรี ซึ่งมีลำดับในการฝึกฝนได้แก่การบันทึกโน้ต การแก้ไขและปรับแต่ง จึงพัฒนาไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้มิดิในการสร้างงานดนตรี (2) หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 หน่วยการเรียนรู้ ครอบคลุมทั้งด้านทฤษฎีและทักษะปฏิบัติ โดยออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ควบคู่กับการสะท้อนผลการเรียนรู้ไปสู่ความเข้าใจ นอกจากนี้ผลประเมิน IOC ของหลักสูตรมีค่าเท่ากับ 0.97 อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้และนำไปทดลองใช้ในขั้นต่อไป
คำสำคัญ: มิดิ, หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น, การเรียนรู้เชิงประสบการณ์

Abstract

This article is part of a thesis entitled “The Development of a Short Training Course on Music Creation Using MIDI,” which presents the research and development (R&D) phase. The objectives of this study are: (1) to analyze theories, concepts, and fundamental components related to the development of a short training course on

music creation using MIDI and (2) to develop a short-term training course in music creation by MIDI based on experiential learning theory. This study employed a qualitative research approach, consisting of (1) document analysis and in-depth interviews with experts in MIDI and music technology, with the data analyzed through content analysis and synthesized into a conceptual framework and core components of the training course; and (2) the development and quality validation of the training course using the Index of Item-Objective Congruence (IOC), along with qualitative feedback from experts.

The findings revealed that: (1) the course content should integrate both theoretical and practical components, beginning with fundamental knowledge of MIDI principles, followed by the use of software for music production. The learning progression includes note input, editing, and refinement to enhance the realism of sound, and further extends to creative applications of MIDI in producing music for various media such as advertisements, films, games, and multimedia; and (2) the developed short-term training course consists of 6 learning units covering both theoretical knowledge and practical skills, designed based on experiential learning principles. To promote hands-on learning, combined with reflective practice, leading to enhanced understanding, the development of MIDI-related skills, and the ability to effectively apply MIDI knowledge in music creation. The expert evaluation indicated that the course achieved an average IOC value of 0.97, which is considered acceptable, and demonstrates readiness for implementation in the subsequent phase.

Keywords: MIDI, Short-Term Training Course, Experiential Learning

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในศตวรรษที่ 21 เข้าสู่สังคมแห่งความรู้ ในทุกวันจะมีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นเสมอ และเราสามารถรับข้อมูลเหล่านั้นได้อย่างรวดเร็วจากหลายช่องทาง นับได้ว่าเป็นโลกของเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในชีวิตมนุษย์ส่วนใหญ่ขับเคลื่อนโดยระบบสารสนเทศและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีดนตรีที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น คอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทในการสร้างงานดนตรีมากขึ้น ทำให้สามารถสร้าง แก้ไข และจัดการองค์ประกอบของดนตรีในรูปแบบดิจิทัลได้อย่างยืดหยุ่น (Thomas & Kumar, 2025; Zhou, 2025)

ในยุคที่การเข้าถึงเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะส่วนบุคคล มิดิทำให้การผลิตดนตรีไม่จำกัดเฉพาะนักดนตรีมืออาชีพเท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปสามารถสร้างสรรค์ผลงานดนตรีของตนเองได้ การเรียนรู้การใช้งานมิดิเป็นทักษะที่สามารถต่อยอดได้ในหลากหลายบริบท ทั้งในด้านการผลิตดนตรี การประพันธ์เพลง การออกแบบเสียง หรือแม้แต่การทำงานในวงการเกมส์และภาพยนตร์ (Savage, 2018) เนื่องจากมิดิยืดหยุ่นและสามารถทดลองสร้างสรรค์เสียงดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง นับเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถสร้างทักษะในการสร้างงานดนตรีด้วยคอมพิวเตอร์เพิ่มมากขึ้น (Dittmar, 2025; Kesjamras, 2020; Moorefield, 2019)

ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีมิดิจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์และผลิตดนตรีในยุคดิจิทัล แต่ผู้เรียนจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้เริ่มต้น ยังคงขาดทักษะในการใช้งานโปรแกรมหรือซอฟต์แวร์ดนตรี ขาดความรู้ในการปรับแต่งข้อมูลมิดิให้มีความสมจริง ส่งผลให้ผลงานดนตรีที่สร้างขึ้นขาดความเป็นธรรมชาติและการแสดงออกทางอารมณ์ การจัดการเรียนรู้ด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดียังขาดรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นที่เป็นระบบและเหมาะสม ส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมดนตรีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Savage, 2018; Moorefield, 2019)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ามิดิ (MIDI) สามารถนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างสรรค์และผลิตเพลงด้วยคอมพิวเตอร์ โดยทำงานร่วมกับดิจิทัลออดิโอเวิร์กสเตชัน (DAW) ได้ (Koszewski et al., 2023) แต่การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดนตรีของผู้เรียนและผู้ปฏิบัติงานยังเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการส่งเสริม เนื่องจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทางดนตรียังคงมีข้อจำกัดด้านความรู้ ทักษะ และความพร้อมในการใช้งานเครื่องมือดิจิทัล (Karkina et al., 2023) นอกจากนี้หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิที่มีโครงสร้างชัดเจนสำหรับบุคคลทั่วไปยังคงขาดแคลน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรที่ช่วยส่งเสริมความรู้และทักษะด้านมิดิอย่างเป็นระบบ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทฤษฎี แนวคิด องค์ประกอบพื้นฐานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ บนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม เอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ ดังนี้

1. มิดิ (MIDI)

มิวสิคัล อินสทรูเมนท์ อินเทอร์เฟซ (Musical Instrument Digital Interface: MIDI) เป็นเทคโนโลยีมาตรฐานที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างคอมพิวเตอร์ เครื่องดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์ดิจิทัลที่เกี่ยวข้อง โดยข้อมูล MIDI สามารถนำเสนอองค์ประกอบทางดนตรี เช่น ระดับเสียง คอร์ด ช่วงเสียง และรูปแบบจังหวะ และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการสร้างและประมวลผลผลงานดนตรีด้วยระบบคอมพิวเตอร์ได้ (Jiang et al., 2022) นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยีและซอฟต์แวร์ดนตรียังช่วยลดต้นทุนการผลิต เปิดโอกาสให้นักแต่งเพลงสามารถควบคุมกระบวนการผลิตผลงานได้ด้วยตนเอง และมีบทบาทเป็นทั้งผู้สร้างสรรค์และผู้ผลิตเพลงมากขึ้น (Kesjamras, 2020) ขณะที่ Shen และ Wu (2023) กล่าวว่า เทคโนโลยี MIDI สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนดนตรีเพื่อสนับสนุนการสร้างและจัดการข้อมูลดนตรี ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางดนตรีของผู้เรียน

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและการพัฒนาหลักสูตร

2.1 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นชุดกิจกรรมและประสบการณ์ที่วางแผนไว้ซึ่งออกแบบโดยระบบการศึกษาเพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ในระดับต่างๆ รวมถึงระดับชาติ ระดับโรงเรียน และระดับห้องเรียน และให้แน่ใจว่าการเรียนรู้สอดคล้องกับบรรทัดฐานและกฎหมายที่บังคับใช้ (Wyse & Hacking, 2024) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบที่ประกอบด้วยการสำรวจความต้องการ การกำหนดเป้าหมายและเนื้อหา การเลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน (วรรณพร รุจิพงษ์กุล, 2566)

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมและการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น

การฝึกอบรมระยะสั้นมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพ เนื่องจากสามารถส่งเสริมการนำความรู้และแนวปฏิบัติที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง โดยการออกแบบหลักสูตรให้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริง เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้จากตัวอย่างการปฏิบัติ สามารถช่วยส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงแนวทางการปฏิบัติงานภายหลังการฝึกอบรมได้ (Andreasen et al., 2025) การฝึกอบรมระยะสั้นมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะวิชาชีพและเพิ่มพูนความรู้เฉพาะด้านภายในระยะเวลาจำกัด โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง หลักสูตรระยะสั้นช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงาน พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของวิชาชีพและเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Makopoulou et al., 2021)

3. ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning)

ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory: ELT) พัฒนาโดย David A. Kolb โดยเน้นที่พลังแห่งการเปลี่ยนแปลงของประสบการณ์ในกระบวนการเรียนรู้ ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในด้านการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนาวิชาชีพ ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ์เป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการศึกษา จิตวิทยา และการพัฒนาองค์กร โดยอธิบายว่าการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการต่อเนื่องผ่านประสบการณ์จริง ผู้เรียนเริ่มจากการได้รับประสบการณ์โดยตรง จากนั้นจึงสะท้อนและวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การสร้างแนวคิดหรือข้อสรุปเชิงทฤษฎี และท้ายที่สุดผู้เรียนจะนำความรู้ที่ได้ไปทดลองและประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ กระบวนการดังกล่าวช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและเกิดการพัฒนาทักษะจากการลงมือปฏิบัติจริง (Kolb & Kolb, 2017)

4. หลักการจัดการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี

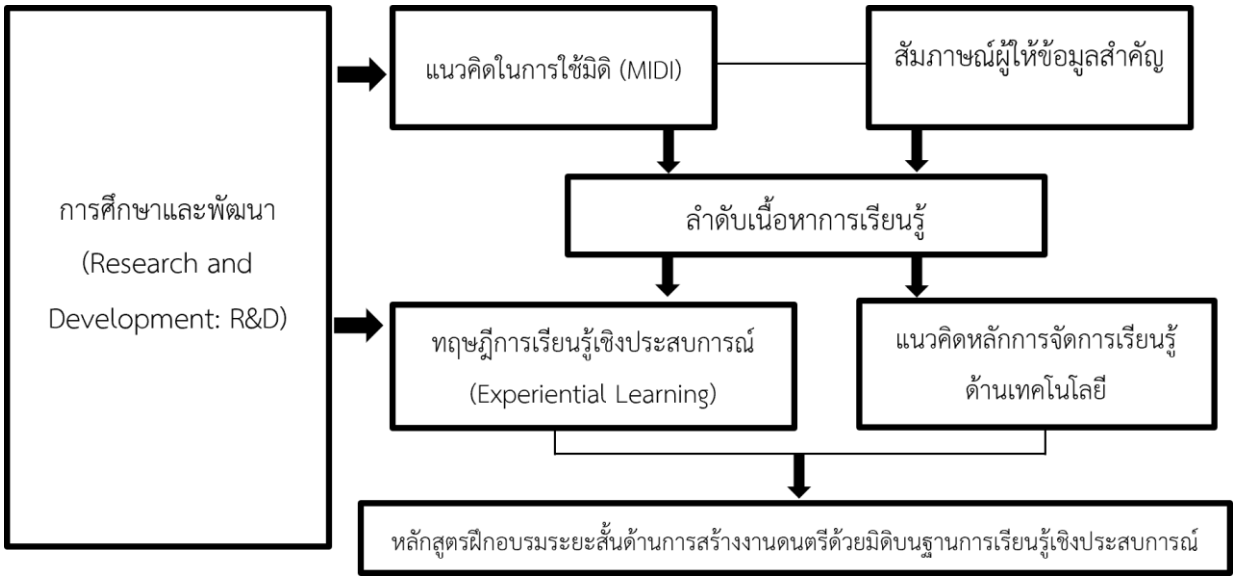
การจัดการการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีเป็นชุดกลยุทธ์และกรอบการทำงานที่มุ่งหวังที่จะปรับปรุงประสิทธิผลของการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี หลักการเหล่านี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีทางความรู้ กลยุทธ์ทางการสอน และการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ หลักการสำคัญ ได้แก่ ช่องทางคู่ ความสามารถจำกัด การประมวลผลเชิงรุก การเรียนรู้แบบผสมผสานและแบบพลิกกลับ และบทบาทของผู้สอน (Cevikbas & Kaiser, 2022) ปกติแล้วมนุษย์สามารถเรียนรู้ผ่าน 2 ช่องทางหลัก ได้แก่ การรับรู้ทางสายตา (Visual) และการรับรู้ทางการได้ยิน (Auditory) ซึ่งช่วยให้สมองประมวลผลข้อมูลได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ความสามารถในการรับข้อมูลของแต่ละช่องทางมีขีดจำกัดในช่วงเวลาหนึ่ง จึงควรออกแบบสื่อและ

กิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม ไม่ซับซ้อนเกินไป นอกจากนี้ การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประมวลผลข้อมูลอย่างกระตือรือร้น โดยการเลือกข้อมูลสำคัญ จัดระเบียบความรู้ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม เพื่อสร้างความเข้าใจใหม่อย่างมีความหมาย (Mayer, 2005)

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สามารถสังเคราะห์ได้ว่าเทคโนโลยีมิดิและซอฟต์แวร์ดนตรีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์ดนตรีในยุคดิจิทัล ในขณะเดียวกันการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่เป็นระบบ โดยหากบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับหลักการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึกจากการลงมือปฏิบัติจริง การสะท้อนผล และการประยุกต์ใช้

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิบนฐานการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นการวิจัยและพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. อาจารย์ผู้สอนด้านเทคโนโลยีดนตรีในระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 3 ท่าน โดยมีคุณสมบัติคือ เป็นอาจารย์ผู้สอนทางด้านเทคโนโลยีดนตรีในระดับมหาวิทยาลัย

2. ผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยีดนตรี จำนวน 3 ท่าน โดยมีคุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพอยู่ในอุตสาหกรรมดนตรี และมีความเชี่ยวชาญในการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิไม่น้อยกว่า 10 ปี

ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความสอดคล้องของหลักสูตร (IOC)

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ คือเป็นอาจารย์ผู้สอนระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านดนตรี ด้านเทคโนโลยีดนตรี ด้านดนตรีศึกษา และด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยมีประสบการณ์ในการสอนหรือทำงานที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 5 ท่าน

เครื่องมือวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดีในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ซึ่งแต่ละระยะมีเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้ในระยะที่ 1 เพื่อดึงข้อมูลและความต้องการจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 6 ท่าน ซึ่งแบบสัมภาษณ์นี้ได้ผ่านการประเมิน IOC จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยมีผลคือ (1) แบบสัมภาษณ์สำหรับอาจารย์ผู้สอนด้านเทคโนโลยีดนตรีในระดับมหาวิทยาลัยเท่ากับ 0.95 (2) แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยีดนตรีเท่ากับ 0.94 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 0.50

2. แบบประเมินความสอดคล้องของหลักสูตร (IOC) ใช้ในระยะที่ 2 เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ทำการประเมิน โดยผลการประเมินต้องไม่ต่ำกว่า 0.50 จึงยอมรับได้

ผลผลิตจากการวิจัย (Research Output)

หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดี ซึ่งเป็นหลักสูตรเชิงปฏิบัติการ จำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ โดยใช้ซอฟต์แวร์ Cubase 15

วิธีการเก็บข้อมูล

วัตถุประสงค์ที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาหลักสูตร (ระยะที่ 1)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 2 กลุ่ม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการติดต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อนัดแนะและขอความร่วมมือในการเข้าร่วมการวิจัย พร้อมทั้งจัดส่งแนวทางประเด็นคำถามล่วงหน้า

2. ก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล และสิทธิของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ ตามประเด็นและคำถามที่ตั้งไว้

4. ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

วัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร (ระยะที่ 2)

1. ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในวัตถุประสงค์ที่ 1 มาสังเคราะห์และพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดี จำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้

2. ผู้วิจัยส่งหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดี และแบบประเมินความสอดคล้องของหลักสูตร (IOC) ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ทำการประเมิน และผู้วิจัยสรุปผล

3. ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดี จากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นคำถาม สรุปสาระสำคัญค้นหารูปแบบ และประเด็นร่วมที่สอดคล้องกัน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 2 วัดคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของหลักสูตร (Content Validity) จำนวน 5 ประเด็น 25 ข้อย่อย โดยใช้สูตรคำนวณดัชนี IOC ซึ่งตั้งเกณฑ์ไว้ว่าต้องได้คะแนน 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าหลักสูตรนั้นมีความเหมาะสมและนำไปใช้ได้

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาทฤษฎี แนวคิด องค์ประกอบพื้นฐานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการเรียนการสอนมิดิ (MIDI) สำหรับงานดนตรี

การสอนมิดิสำหรับการสร้างงานดนตรีควรมุ่งเน้นการบูรณาการระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีและทักษะเชิงปฏิบัติ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติผ่านโปรแกรมดิจิทัลออดิโอเวิร์กสเตชัน (DAWs) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์จริง กระบวนการสอนควรจัดลำดับความยากง่ายอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง เริ่มจากการบันทึกและปรับแต่งข้อมูลมิดิ ไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานที่ซับซ้อน นอกจากนี้ทฤษฎีดนตรียังเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถประสบความสำเร็จได้

เมื่อนำกระบวนการจัดการเรียนการสอนมิดิมาเชื่อมโยงกับหลักการจัดการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี พบว่า ควรออกแบบการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญต่อหลักการทางการรับรู้และการประมวลผลข้อมูลของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยมีหลักการดังนี้ 1) หลักช่องทางคู่ (Dual Channel) โดยการใช้สื่อภาพและเสียงในการสาธิตควบคู่กันไป 2) หลักการความสามารถจำกัด (Limited Capacity) การเรียนการสอนมิดิควรจัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นขั้นตอน เช่น การบันทึกโน้ต การแก้ไขจังหวะ และการปรับแต่ง ก่อนพัฒนาไปสู่การเรียบเรียงและการสร้างสรรค์งานดนตรี 3) หลักการประมวลผลเชิงรุก เนื่องจากการเรียนการสอนมิดิควรให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการคิด วิเคราะห์ ทดลอง และสะท้อนผลการดำเนินงานของตนเอง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะได้

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้เรียนในหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิควรมีพื้นฐานทางทฤษฎีดนตรีและทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นเพื่อให้สามารถเรียนรู้และใช้งานซอฟต์แวร์ประเภทดิจิทัลออดิโอเวิร์กสเตชัน (DAWs) ในการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ โดยมีแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะปฏิบัติผ่านกระบวนการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ อย่างเป็นลำดับขั้น เริ่มตั้งแต่การกำหนดแนวคิดและโครงสร้างของเพลง ไปสู่การบันทึกข้อมูล (Input) การแก้ไขข้อมูล (Editing) การปรับแต่งคำสั่งควบคุมการแสดงออกของเสียง (Expression Control) และการผสมเสียง (Mixing) โดยใช้วิธีการสอนแบบสาธิตควบคู่กับการฝึกปฏิบัติจริง ผู้สอนควรให้เป้าหมายในการสร้างสรรค์งานดนตรีด้วยมิดิให้ชัดเจน ว่าต้องการนำความรู้และทักษะไปใช้ในด้านใด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ได้

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ บนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

2.1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ ผู้วิจัยได้นำผลของการสังเคราะห์จากเอกสารและผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาพัฒนาร่วมกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งมีวงจรการเรียนรู้ 4 ขั้น คือ 1) ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (CE) 2) การสังเกตเชิงสะท้อน (RO) 3) การสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม (AC) และ 4) การทดลองเชิงรุก (AE) โดยหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ ประกอบด้วยการฝึกอบรมทั้งหมด 6 หน่วยการเรียนรู้ ใช้ระยะเวลา 6 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง ได้ดังนี้ ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงโครงสร้างหลักสูตรและการเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

โครงสร้างหลักสูตร	การเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ปฐมบทสู่มิดิ (MIDI) และการเริ่มต้นใช้งานซอฟต์แวร์คิวเบส 15	1. ผู้เรียนรู้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับมิดิ และการแสดงตัวอย่างการใช้เขียนมิดิด้วยคิวเบส 15 (CE) 2. ผู้เรียนได้สะท้อนมุมมองผ่านการเรียนรู้และสังเกตการแก้ไขปรับแต่งและคำสั่งในการเขียน (RO) 3. ผู้เรียนมีกรอบแนวคิดหลักการหรือกฎเกณฑ์ในการเขียนมิดิ (AC) 4. ผู้เรียนได้ทดลองสร้างดนตรีจากการเขียนมิดิ (AE)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การสร้างจังหวะด้วยกลอง	1. ผู้เรียนได้เรียนรู้และทดลองจริงจากการเขียนจังหวะกลอง (CE) 2. ผู้เรียนได้สะท้อนความเข้าใจว่าจังหวะกลองที่เขียนด้วยจังหวะแบบเที่ยงตรงและสวิง (Straight Beat and Swing Beat) แตกต่างกันอย่างไร (RO) 3. ผู้เรียนมีกรอบความคิดว่าการตั้งค่าการแบ่งย่อยจังหวะ (Subdivision) ด้วยฟังก์ชัน กริด (Grid) และการปรับจังหวะแบบเที่ยงตรงและสวิง (AC) 4. ผู้เรียนได้ทดลองสร้างจังหวะกลองด้วยตนเอง (AE)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเขียนมิดิด้วยคีย์บอร์ดเสมือน (Virtual Keyboard) หรือคีย์บอร์ดคอนโทรลเลอร์ (Keyboard Controller)	1. ผู้เรียนได้ประสบการณ์จากการใช้ คีย์บอร์ดเสมือน (Virtual Keyboard) หรือคีย์บอร์ดคอนโทรลเลอร์ (Keyboard Controller) ในการเขียนมิดิ (CE) 2. ผู้เรียนได้สังเกตและสะท้อนการปรับแต่งจังหวะด้วยคำสั่งควอนไทซ์ (Quantize) ว่าควรปรับค่าการใช้งานอย่างไร (RO) 3. ผู้เรียนมีกรอบแนวคิดและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในการใช้งานคีย์บอร์ดเสมือน หรือคีย์บอร์ดคอนโทรลเลอร์ กับคำสั่งควอนไทซ์ (Quantize) (AC) 4. โดยการให้ผู้เรียนได้ทดลองสร้างงานดนตรีจากการใช้งานคีย์บอร์ดเสมือน หรือคีย์บอร์ดคอนโทรลเลอร์ในการสร้างงานดนตรี (AE)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปรับแต่งตัวควบคุมการแสดงเสียง (Expression Controller) และ	1. ผู้เรียนได้ เห็นและทดลองใช้จริง การปรับแต่งค่าควบคุมการแสดงเสียง (Expression Controller) และการปรับแต่งเอฟเฟกต์ (Effect) (CE) 2. ผู้เรียนสะท้อนความคิดว่าการปรับค่าต่าง ๆ ส่งผลต่ออารมณ์และคุณภาพเสียงอย่างไร (RO)

โครงสร้างหลักสูตร	การเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์
เอฟเฟกต์ (Effect) ต่าง ๆ ของเครื่องดนตรีเสมือน (Virtual Instrument)	3. ผู้เรียนมีกรอบแนวคิดการปรับแต่งตัวควบคุมการแสดงเสียง และเอฟเฟกต์ควรสัมพันธ์กับลักษณะของดนตรีอย่างไร (AC) 4. ผู้เรียนได้นำแนวคิดไปทดลองปรับแต่งเสียงและเอฟเฟกต์จริง เพื่อสร้างผลงานที่สมบูรณ์ขึ้นได้อย่างสร้างสรรค์ (AE)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การผสมเสียง (Mixing) และการนำออกผลงาน (Audio Mixdown)	1. ผู้เรียนทดลองใช้งานจริง การประยุกต์ดนตรีกับสื่ออื่น (CE) 2. ผู้เรียนสะท้อนความคิดว่าการผสมเสียง และองค์ประกอบดนตรีมีผลต่ออารมณ์ของสื่อ (RO) 3. ผู้เรียนมีกรอบแนวคิดในการเลือกเครื่องดนตรีและการผสมเสียงและเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับสื่อที่ใช้ดนตรีประกอบ (AC) 4. ผู้เรียนนำแนวคิดไปใช้งานและสร้างงานดนตรี เพื่อให้สอดคล้องกับสื่อ (AE)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ดนตรีจากมิติ	1. ผู้เรียนได้ประสบการณ์ในการนำเสนอผลงานดนตรีที่ตนเองสร้างสรรค์ (CE) 2. ผู้เรียนสะท้อนผลลัพธ์ของผลงานตนเองและผลงานของผู้อื่น เปรียบเทียบวิธีการและเทคนิคการสร้างงานดนตรีด้วยมิติ วิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรปรับปรุง (RO) 3. ผู้เรียนสร้างกรอบแนวคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างงานดนตรีด้วยมิติ (AC) 4. ผู้เรียนนำข้อสังเกตและแนวคิดไปปรับแก้ผลงาน และพัฒนาทักษะการสร้างงานดนตรีให้ดีขึ้น (AE)

2.2 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของหลักสูตร

ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิติและนำหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ทำการตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) สรุปผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของหลักสูตร

ประเด็นหลักในการประเมิน	จำนวนข้อ	คะแนนเฉลี่ย
ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และผลลัพธ์การเรียนรู้	4	0.95
ความสอดคล้องของโครงสร้างและหน่วยการเรียนรู้	7	0.97
ความสอดคล้องของเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้	8	0.95
ความสอดคล้องของการวัดและประเมินผล	3	1.00
ความเหมาะสมโดยรวมของหลักสูตร	3	1.00
เฉลี่ย	**25**	**0.97**

จากตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของหลักสูตร สามารถสรุปได้ว่าหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิติมีค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยเท่ากับ 0.97 ซึ่งอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 0.5 แสดงให้เห็นว่า

องค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ สามารถนำไปทดลองใช้ในขั้นต่อไป

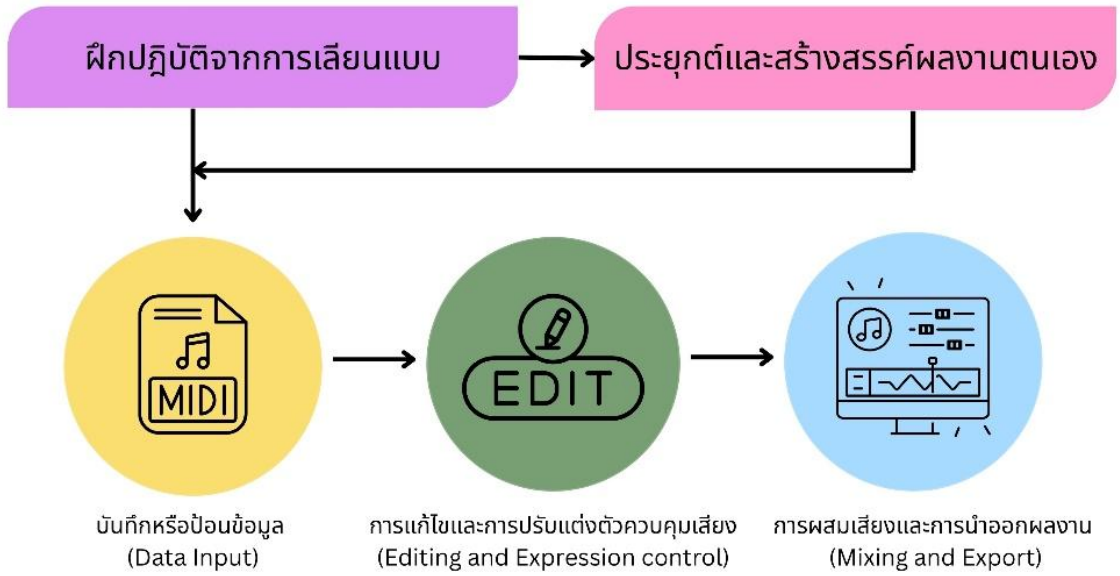
อภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งออกแบบจากผลการศึกษาเอกสารและการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนและผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยีดนตรี โดยโครงสร้างหลักสูตรจัดลำดับการเรียนรู้จากพื้นฐานสู่การประยุกต์ใช้ในระดับวิชาชีพ เริ่มจากความรู้เกี่ยวกับมิดิ และการใช้งานโปรแกรม Cubase 15 ก่อนพัฒนาไปสู่การสร้างและปรับแต่งข้อมูลมิดิ การผสมเสียง และการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีเพื่อประกอบสื่อ ซึ่งสะท้อนกระบวนการทำงานจริงในอุตสาหกรรมดนตรี สอดคล้องกับ Raffing et al., (2023) ที่เสนอว่าการพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มจากการประเมินความต้องการที่ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การกำหนดโครงสร้าง เนื้อหา และการออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและบริบทการนำไปใช้ รวมทั้งสอดคล้องกับ รุ่งเกียรติ สิริวงษ์สุวรรณ (2566) ที่ชี้ว่า การจัดการเรียนรู้ดนตรีด้วยนวัตกรรมและสื่อดิจิทัลควรเน้นการลงมือปฏิบัติร่วมกับการพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสรรค์ผลงาน นอกจากนี้ วรภพ ประสานตรี และคณะ (2567) ยังเสนอว่า การพัฒนาหลักสูตรด้านเทคโนโลยีดนตรีควรเชื่อมโยงสมรรถนะที่จำเป็นกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้ในบริบทวิชาชีพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดตามวงจรการเรียนรู้ 4 ขั้น ได้แก่ การมีประสบการณ์ตรง การสะท้อนผล การสร้างแนวคิด และการทดลองเชิงรุก โดยนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมทุกหน่วยการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถรับรู้ประสบการณ์ แลกเปลี่ยนและสะท้อนแนวคิด สร้างความเข้าใจในการใช้มิดิ และนำไปสู่การลงมือปฏิบัติอย่างเป็นลำดับขั้น ซึ่งสอดคล้องกับวงจรการเรียนรู้ของ Kolb และ Kolb (2017) ที่เสนอว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการเปลี่ยนประสบการณ์ให้เป็นองค์ความรู้ผ่านการสะท้อนคิดและการทดลองใช้ในสถานการณ์ใหม่ นอกจากนี้การกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สะท้อนผลและอภิปรายร่วมกัน ยังสอดคล้องกับแนวคิดการประมวลผลเชิงรุกของ Mayer (2005) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้ไม่ได้เกิดจากการรับข้อมูลเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการที่ผู้เรียนคัดเลือก จัดระเบียบ และเชื่อมโยงข้อมูลใหม่กับความรู้เดิม ทั้งนี้หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ ยังสอดคล้องกับ สายพิณ สังคีตศิลป์ (2568) พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ช่วยส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนผ่านกระบวนการรับประสบการณ์ การสะท้อนคิด การสร้างองค์ความรู้ และการนำไปทดลองใช้จริง ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรมของหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้และทักษะผ่านการสร้างและปรับปรุงผลงานดนตรีจริง

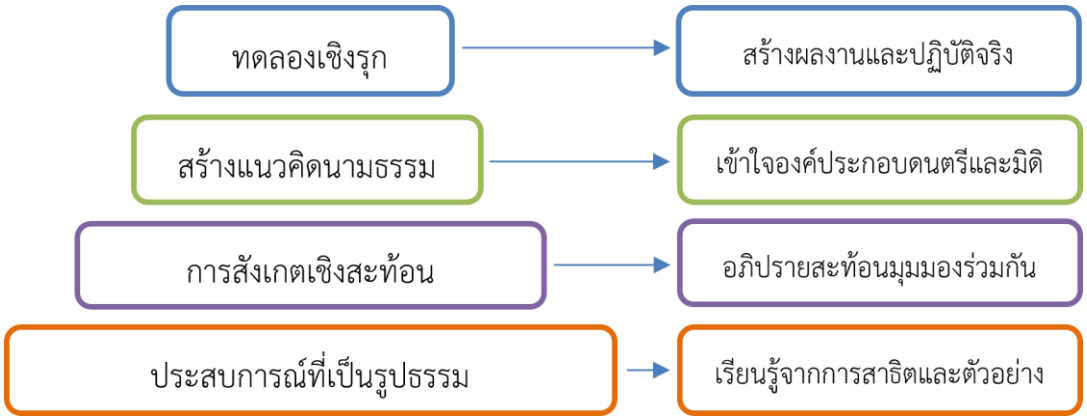
องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

1. การจัดการลำดับขั้นการเรียนรู้ในการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การบันทึกหรือป้อนข้อมูลมิดิ 2) การแก้ไขและปรับแต่งการควบคุมเสียง 3) การผสมเสียงและนำออกผลงาน และ 4) การสร้างสรรค์ผลงาน โดยกระบวนการดังกล่าวสะท้อนแนวทางการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงทั้งความรู้ทางดนตรี เทคโนโลยีดนตรี และการปฏิบัติจริงเข้าด้วยกันอย่างเป็นลำดับขั้น

แผนภาพที่ 2 แสดงลำดับขั้นการเรียนรู้ในการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิ

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิบนฐานการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์ผ่านวงจรการเรียนรู้ 4 ขั้น เพื่อส่งเสริมทักษะทางดนตรีควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสร้างสรรค์ผลงาน

แผนภาพที่ 3 แสดงความเชื่อมโยงของหลักสูตรบนฐานการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

สรุป

การศึกษาและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการสร้างงานดนตรีด้วยมิดิครั้งนี้ ได้องค์ประกอบหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาความรู้และทักษะด้านการสร้างงานดนตรีดิจิทัลอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์กับเทคโนโลยีดนตรี ครอบคลุมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับมิดิ ตลอดจนการสร้างสรรค์ผลงานด้วยมิดิ โดยจัดลำดับเนื้อหาจากพื้นฐานสู่การปฏิบัติจริง หลักสูตรนี้จึงเป็นแนวทางในการบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์กับบริบทวิชาชีพดนตรี และเป็นต้นแบบในการพัฒนาหลักสูตรด้านเทคโนโลยีดนตรีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

หลักสูตรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะบุคลากรในอุตสาหกรรมดนตรีและสื่อสร้างสรรค์ เช่น งานดนตรีประกอบภาพยนตร์ เกม โฆษณา และสื่อมัลติมีเดีย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตร

2) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นด้านการใช้มิดิในระดับสูงมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

รุ่งเกียรติ สิริวงษ์สุวรรณ. (2566). นวัตกรรมสื่อการเรียนรู้ดนตรีปฏิบัติออนไลน์ในประเทศไทยเพื่อสู่ความเป็นเลิศทางดนตรี. *วารสารนวัตกรรมสังคมและเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน, 6*(3), 81–91. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JRBGS/article/view/268467

วรรณพร รุจิพงษ์กุล. (2566). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารสำหรับผู้นำยุคใหม่. *วารสารพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรม, 3*(2), 70–80. https://so15.tci-thaijo.org/index.php/Journalbid/article/view/170

วรภพ ประสานตรี, ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ และ สุรีรัตน์ จีนพงษ์. (2567). รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาเทคโนโลยีดนตรีและการออกแบบเสียงระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ, 6*(1), 149–163. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/article/view/274113

สายพิณ สังคีตศิลป์. (2568). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิชาทัศนศิลป์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ, 26*(1), 230–246. https://so13.tci-thaijo.org/index.php/SWU_JEd/article/view/1536

Andreasen, K., Lundberg, M., Pålsson, S., & Timneanu, N. (2025). Effect of a short compulsory course on teachers' active learning practices. *Innovations in Education and Teaching International, 62*(3), 1001–1016. https://doi.org/10.1080/14703297.2024.2383374

Cevikbas, M., & Kaiser, G. (2022). Promoting personalized learning in flipped classrooms: A systematic review study. *Sustainability, 14*(18), 11393. https://doi.org/10.3390/su141811393

Dittmar, T. (2025). *Audio engineering 101: A beginner's guide to music production* (3rd ed.). Focal Press. https://doi.org/10.4324/9781003430148

Jiang, Z., Li, S., & Sung, Y. (2022). Enhanced evaluation method of Musical Instrument Digital Interface data based on random masking and Seq2Seq model. *Mathematics, 10*(15), Article 2747. https://doi.org/10.3390/math10152747

Karkina, S., Mena, J., Valeeva, R., Yarmakeev, I., Dyganova, E., & Bhullar, M. (2023). Fostering future music teachers' professional skills: Developing a signature pedagogy using e-learning. *Frontiers in Education, 8*, Article 1162748. https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1162748

Kesjamras, S. (2020). Technology tools for songwriters and composers. *Journal of Fine and Applied Arts: Academic, Research, and Creative Work, 7*(2), 151–163. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/faa/article/view/239974

Kolb, D. A., & Kolb, A. Y. (2017). *The experiential educator: Principles and practices of experiential learning*. Experience Based Learning Systems.

Koszewski, D., Görne, T., Korvel, G., & Kostek, B. (2023). Automatic music signal mixing system based on one-dimensional Wave-U-Net autoencoders. *EURASIP Journal on Audio, Speech, and Music Processing, 2023*, Article 1. https://doi.org/10.1186/s13636-022-00266-3

Makopoulou, K., Neville, R. D., Ntoumanis, N., & Thomas, G. (2021). An investigation into the effects of short-course professional development on teachers' and teaching assistants' self-efficacy. *Professional Development in Education, 47*(5), 780–795. https://doi.org/10.1080/19415257.2019.1665572

Mayer, R. E. (2005). *The Cambridge handbook of multimedia learning*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511816819

Moorefield, V. (2019). *The producer as composer: Shaping the sounds of popular music*. MIT Press.

Raffing, R., Larsen, S., Konge, L., & Tønnesen, H. (2023). From targeted needs assessment to course ready for implementation—A model for curriculum development and the course results. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 20*(3), Article 2529. https://doi.org/10.3390/ijerph20032529

Savage, J. (2018). *Music education in the digital age*. Routledge.

Shen, S., & Wu, K. (2023). Solfeggio teaching method based on MIDI technology in the background of digital music teaching. *International Journal of Web-Based*

Learning and Teaching Technologies, 18(1), 1–18. https://doi.org/10.4018/IJWLTT.331085

Thomas, L., & Kumar, V. V. (2025). From analogue to algorithm: The metamorphosis of music production techniques—An integrated literature review. *Journal of Creative Communications, 20*(1), 73–95. https://doi.org/10.1177/09732586241281205

Wyse, D., & Hacking, C. (2024). *The balancing act: An evidence-based approach to teaching phonics, reading and writing*. Taylor & Francis.

Zhou, X. (2025). Quantitative analysis of MIDI sequence editors for electronic music production. *Systems and Soft Computing, 7*, Article 200292. https://doi.org/10.1016/j.sasc.2025.200292

A LABOVIAN NARRATIVE ANALYSIS OF TED TALKS ON PERSONAL DEVELOPMENT AND ITS PEDAGOGICAL IMPLICATIONS FOR EFL SPEAKING AND PRESENTATION SKILLS AT THE UNIVERSITY LEVEL

Jariyaporn Tapin and Kulsiri Worakul*
Western Languages Department Faculty of Liberal Arts
Rajamangala University of Technology Thanyaburi
*Corresponding Author E-mail: kulsiri_w@rmutt.ac.th
Received May 7, 2026; **Revised** August 5, 2026; **Accepted** September 12, 2026

Abstract

This study applied Labov's (1972) six narrative elements – abstract, orientation, complication, evaluation, resolution, and coda – to analyze the discourse structure of four TED Talks on personal development. Using qualitative content analysis, 122 discourse units (DUs) from official English transcripts were deductively coded, with excellent inter-rater reliability (Cohen's **K** = .91). Evaluation was the most frequent narrative element (42.6%), followed by orientation (18.0%), complication (13.1%), resolution (11.5%), coda (10.7%), abstract (4.1%), and non-narrative units (3.3%). The findings indicate that evaluation is the defining feature of TED Talk discourse, enabling speakers to connect personal experiences with broader audience understanding while enhancing persuasion and credibility. Based on these findings, the study proposes a discourse-based instructional framework for university-level EFL speaking and presentation courses. By extending Labov's model to TED Talks, the study contributes an evidence-based framework for discourse-level instruction and assessment beyond linguistic accuracy.

Keywords: Labov's narrative framework, TED Talks, EFL speaking, presentation skills, discourse analysis

Introduction

The development of speaking and presentation skills has been a challenge for teaching English as a Foreign Language (EFL) at the university level. Several undergraduate EFL classes rely on controlled speaking assignments that minimize opportunities for students to express natural discourse (Richards & Rodgers, 2014). This issue mostly occurs in Thai EFL students with high levels of speaking anxiety and limited familiarity with academic discourse (Daflizar, 2024; Woodrow, 2006; Kalra & Siribud, 2020; Liu, 2021). The adoption of TED as an academic language learning tool is increasing gradually.

TED Talks is an instruction form of oral discourse offering public accessibility, convenient format, simple registration, and personal stories with emotional impacts. This channel introduces effective public communication models with a combination between informative content and powerful narration.

Previous studies on TED Talks have primarily focused on linguistics or motivation purposes, with limited attention to personal development content and instructional discourse structures. To fill this gap, this study adopted Labov's (1972) oral communication model which has been widely applied to academic lectures (Swales, 1990), political speeches (Lewis, 1987), and digital public discourse (Rychkova, 2022). The model provided a systematic analytical framework through six practical elements: abstract (AB), orientation (OR), complications (CO), evaluation (EV), resolution (RE), and coda (CA).

The investigation on TED Talks mostly concentrated on linguistics or motivation purposes, rather than personal development or instruction sequences. Therefore, Labov's (1972) oral communication model, generally found in academic lectures (Swales, 1990), political speeches (Lewis, 1987), and digital public discourse (Rychkova, 2022), was adopted for this research to generate a concrete analytical framework through six practical elements: abstract (AB), orientation (OR), complications (CO), evaluation (EV), resolution (RE), and coda (CA). Accordingly, this study addressed the following research questions:

1. How are Labov's six narrative elements realized in four TED Talks on personal development?

2. How do these narrative elements perform persuasive functions in each talk?

3. What are the implications of these narrative patterns for university-level EFL speaking and presentation instruction?

Research objectives

This study aims to: 1) identify Labov's six narrative elements in four TED Talks on personal development; 2) analyze the persuasive functions of these elements; and 3) propose implications for university-level EFL speaking and presentation instruction.

Literature Review

1. Narrative Analysis and Labov's Model

Storytelling analysis has been a major guideline in sociolinguistics and applied linguistics fields (Bruner, 1990). Regarding Labov's (1972) model which originated in Labov and Waletzky (1967), a complete story must consist of functional units arranged to

a maximum of six units. In the 6 units, evaluation is the most structurally complex part divided into external and embedded evaluation. External evaluation focuses on the significance of storytelling, whereas embedded evaluation emphasizes storytelling presentation that transfers significance by itself (Labov, 1972).

2. TED Talks as Authentic Materials for EFL Instruction

Using authentic materials in language teaching is an essential communicative method (Zvarych et al., 2024; Gilmore, 2007). TED Talks are highly suitable for EFL instruction (Fitria, 2022) because of their characteristics of academic descriptive discourse with personal narrative techniques. These media effectively enhance listening skill (Al-Jarf, 2021), glossaries (Webb & Nation, 2017), critical thinking (Al-Siyabi & Al-Aliyani, 2024), and presentation skills (Salem, 2019; Nursafira, 2020; Tran & Nguyen, 2024; Patty, 2024; Alghmadi, 2024; Salih & Omar, 2024). An investigation on digital narrative discourse, recently, has examined the strategies utilized in online storytelling, including TED Talk transcripts, for viewpoint alignment and perspective taking which differ from those in face-to-face narrative contexts (Van Krieken & Sanders, 2021). Recent work has also proposed a communicative model of how narratives in TED Talks work, emphasizing characteristics of the writing type, the speaker's position, and audience engagement (Nadeem, 2021).

3. EFL Speaking and Presentation Skills at the University Level

English speaking proficiency in EFL contexts requires linguistic accuracy, discourse coherence, pragmatic appropriateness, and interactions (Fulcher, 2014; Nation & Newton, 2009). According to the CEFR speaking descriptors (B2–C1), university-level learners are expected to deliver presentation coherence, evidence-based disagreements, and effective participation (Hyland, 2006). However, EFL learners often experience communicative anxiety due to limited academic language proficiency and insufficient discourse-level feedback (Woodrow, 2006).

The knowledge from these approaches is valuable, but not sufficient. This study, then, proposed an integration of three approaches as a new pedagogical dimension to develop audience-oriented English presentations by emphasizing on persuasive tools. As a results, the Labov's (1972) systematic element-level model is used to analyze TED Talks, persuasive digital public discourse, in EFL instructional context. This combined method can address the gap and provide a theoretical rationale for research framework.

Research Framework

Labov's model was selected because its systematic and replicable coding scheme has proven effective across various discourse genres, including academic lectures

(Swales, 1990), political speeches (Lewis, 1987), and digital public communication (Rychkova, 2022). Labov's model consisted of six sequential narrative elements: Abstract (AB) introduced the topic, Orientation (OR) provided contextual information (e.g., character, time, place, and storyline), Complication (CO) presented the central conflict, Evaluation (EV) expressed narrators' opinion on the implications of the story, Resolution (RE) addressed the solution of the problem, and Coda (CA) returned the audience to the present. Each element functions as a discourse unit (DU) – a clause or sequence of clauses with coherent meaning that served a specific purpose in the story, and as a persuasive chain to elaborate stories.

Abstract (AB) captured audience attention, Orientation (OR) established context and speaker credibility, Complication (CO) created emotional and intellectual engagement, Evaluation (EV) highlighted the speaker's perspective, Resolution (RE) presented outcomes, and Coda (CA) reinforced key insights. Applying this structured sequence in EFL speaking and presentation instruction may help learners understand the communicative and persuasive functions of each element, enabling them to develop coherent and audience-oriented presentations beyond the sentence level (see Figure 1).

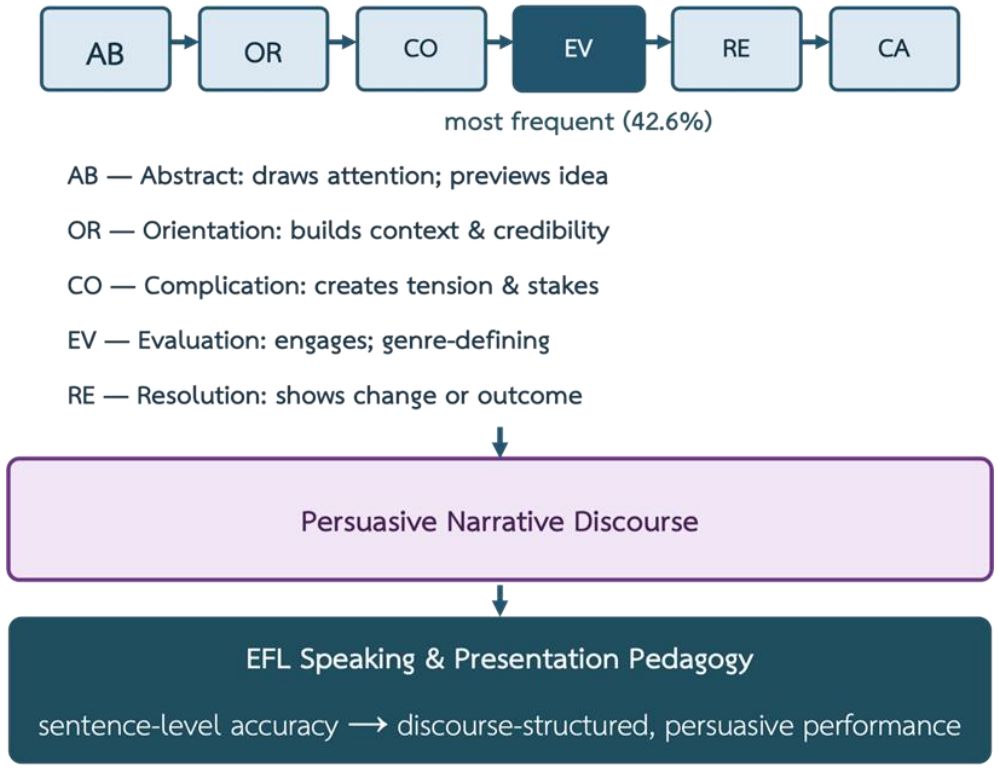

Figure 1 A Labovian Persuasive-Chain Model for Analysing TED Talk Narratives
Labov's Six Narrative Elements as a Persuasive Chain
(Created by the authors, 2026)

Research Methodology

This study employed a qualitative approach using descriptive and interpretive analysis within a deductive coding framework (Krippendorff, 2004). The data consisted of publicly available TED Talk transcripts. Four TED Talks were purposively selected based on five criteria: (1) focus on personal development, mental flexibility, or transformative experiences; (2) sufficient content for analysis; (3) availability of official English transcripts on TED.com; (4) publication between 2018 and 2021; and (5) diversity in speakers' gender, cultural background, and profession.

Table 1 Overview of TED Talks Selected as the Research Corpus

Talk Title	Speaker	Year	Theme
What you discover when you really listen	Hrishikesh Hirway	2021	Listening & Connection
3 questions to build resilience—and change the world	Sister True Dedication	2021	Mindfulness & Resilience
We don't 'move on' from grief, we move forward with it	Nora McInerny	2018	Grief & Personal Development
How to stop languishing and start finding flow	Adam Grant	2021	Well-being & Motivation

Each official transcript was segmented into discourse units (DUs) and coded as one of Labov's six narrative elements (AB, OR, CO, EV, RE, or CA) or as Non-Narrative (NN) for content extending beyond the narrative plot. The primary researcher coded all 122 DUs following an initial calibration phase. To establish inter-rater reliability, a second researcher independently coded 30% of the corpus (n = 37 DUs), proportionally sampled from each talk, and agreement was assessed using Cohen's kappa (Cohen, 1960). Any coding discrepancies were resolved through discussion until consensus was reached.

Results

1. Inter-rater Reliability

Independent coding by Coder 2 yielded **K** = .91, indicating excellent inter-rater agreement (Landis & Koch, 1977) and exceeding the **K** ≥ .80 threshold widely cited in applied linguistics research (Mackey & Gass, 2005). Two discrepancies were identified (Grant DU06: OR vs. EV; Grant DU15: OR vs. CO) and resolved through consensus. Both involved borderline cases where orientation and evaluative functions co-occurred, reflecting the structural complexity of Labovian evaluation in everyday discourse.

2. Overall Distribution of Narrative Elements

Evaluation was the most frequently occurring element (EV, n = 52, 42.6%), followed by orientation (OR, n = 22, 18.0%), complication (CO, n = 16, 13.1%), resolution (RE, n = 14, 11.5%), coda (CA, n = 13, 10.7%), abstract (AB, n = 5, 4.1%), and informative units (NN, n = 4, 3.3%), respectively. Table 2 presents the distribution of narrative elements across the four TED Talks.

Table 2 Frequency and Percentage of Labov's Narrative Elements Across Four TED Talks

(N = 122 DUs)

Narrative Element	Hirway	Sr. True	McInerny	Grant	Total	%
Abstract (AB)	1	2	1	1	5	4.1%
Orientation (OR)	9	3	5	5	22	18.0%
Complication (CO)	4	3	6	3	16	13.1%
Evaluation (EV)	11	11	16	14	52	42.6%
Resolution (RE)	3	3	3	5	14	11.5%
Coda (CA)	3	3	3	4	13	10.7%
Informative (NN)	0	0	0	4	4	3.3%
Total DUs	**31**	**25**	**34**	**36**	**126**	**100%**

3. Analysis by Narrative Element

3.1 Abstract (AB): n = 5, 4.1%

Abstract appeared in all four talks as an audience engagement device previewing a key concept. Sister True Dedication's two abstract DUs open with "*Why is it so hard to change the direction of our civilization?*" (Sister True Dedication, 2021, 0:10) before providing the thesis "*What's missing is insight*." (Sister True Dedication, 2021, 0:33) Grant's abstract, (Grant, 2021, 1:54) "*Strangely enough, what rescued me from that feeling was playing Mario Kart*", appeared mid-talk after the complication, supporting Labov's (1972) view that the abstract may occur throughout a narrative rather than only at its beginning.

3.2 Orientation (OR): n = 22, 18.0%

Hirway's talk contained the highest proportion of Orientation (n = 9, 29.0%), with nine discourse units establishing his credibility through personal experiences, including his relationship with music, immigrant family background, and the creation of the *Song Exploder* podcast, reflecting Cortazzi's (1993) concept of experience-based

credibility. In contrast, Sister True Dedication had the fewest Orientation units (n = 3), as her credibility derived primarily from institutional authority rather than personal narrative.

3.3 Complication (CO): n = 16, 13.1%

In McInerny's talk, the most outstanding element was complication (n = 6). The loss that she faced within six weeks caused huge emotional impacts. Her precise memory of the dates ("*October 3*...", "*October 8*...", "*November 25*...") (McInerny, 2018, 0:13) increased these impacts through accumulation. In Grant's talk, complications positioned viewers as sharers of grief prior to suggestions of conceptual relief. His complications included online feed scrolling and nonstop TV watching despite his behavioral science expertise.

3.4 Evaluation (EV): n = 52, 42.6%

Evaluation was the most prominent narrative element in all four talks, supporting Labov's (1972) view that evaluation is pervasive and structurally complex. McInerny used the highest number of evaluation units (n = 16), employing dark humor and universal comparisons, as in: *"Grief is kind of one of those things, like falling in love or having a baby or watching The Wire on HBO, where you don't get it until you get it"* (McInerny, 2018, 13:07). This exemplified external evaluation which the speaker steps outside the narrative to emphasize its significance. Grant (2021) integrated personal experiences with empirical evidence, demonstrating how experiential and academic credibility can reinforce persuasion. In addition, Sister True's frequent evaluations (n = 11) drew on Zen Buddhist principles, showing that authoritative evaluation in TED Talks can derive from diverse epistemological sources.

3.5 Resolution (RE): n = 14, 11.5%

Resolution in all four talks revealed internal transformation rather than the resolution of external conflict, consistent with the personal development genre. Hirway concluded with a transformative encounter with Yo-Yo Ma: *"He listened to everything I said, and then he played those notes"* (Hirway, 2021, 9:08) which was a moment that encapsulated his central message. Similarly, McInerny stated, (McInerny, 2018, 6:38) *"I've not moved on from Aaron, I've moved forward with him,"* highlighting personal growth through grief. Grant's resolution reflected renewed well-being by reconnecting with his family through playing *Mario Kart*.

3.6 Coda (CA): n = 13, 10.7%

Coda was used in all four talks as a brief closing device that reinforced the central message. McInerny's coda culminated in the talk's title: *"They're going to move forward. But that doesn't mean that they've moved on,"* (McInerny, 2018, 14.35) showing close alignment between linguistic form and semantic precision. Similarly,

Grant's four coda discourse units reframed the central issue into a memorable takeaway: (Grant, 2021, 15:28) *"When someone asks, 'How are you?' it's OK to say, 'Honestly, I'm languishing,'"* transforming a personal narrative into a broadly applicable life principle.

4. Cross-Talk Comparison

Four cross-talk patterns emerged. First, Evaluation was consistently the most prominent element, ranging from 35.5% in Hirway's talk to 47.1% in McInerny's, confirming its central role in TED Talks. Second, Hirway's talk contained the highest proportion of Orientation (29.0%), compared with 12.0–14.7% in the others, emphasizing the value of an extended biographical framework. Third, Non-Narrative (NN) units appeared only in Grant's talk (n = 4), reflecting the integration of empirical evidence with personal storytelling. Finally, the higher coda-to-resolution ratios in McInerny's and Grant's talks suggested that personal development narratives favored meaningful, reflective endings over simple problem resolution.

Discussion

1. Evaluation as the Genre-Defining Element

In RQ1 and RQ2, the outstanding evaluation (42.6%) in TED Talks discourse serves as deep structural element and persuasive drive, supporting Rychkova's (2022) analysis of heroic storytelling with the focus on evaluation frequency. Likewise, Swales' (1990) persuasive drive implies that TED Talks forms a hybrid pattern, which affection and epistemology are mediated through continuous evaluative work.

2. Orientation, Credibility, and the Academic Hybrid Mode

Regarding RQ2, variations in narrative elements reflected different credibility strategies. Hirway's extended Orientation shaped expertise through personal experience, whereas Sister True's brief orientation relied on institutional authority. These findings suggest that the length and structure of orientation are strategic rhetorical choices. In contrast, Grant's integration of Non-Narrative (NN) units with personal storytelling represented a hybrid pattern in which empirical evidence and lived experience reinforced one another. In academic contexts, this approach illustrates how evidence-based arguments can be integrated into personal narratives without compromising intellectual credibility

3. Labov, TED Talks, and EFL Pedagogy: A New Instructional Dimension

Addressing RQ3, the findings reveal that Labov's model, particularly its emphasis on evaluative density, provides valid and practical criteria for oral presentation feedback. A six-week instructional framework can systematically develop learners' understanding of each narrative element while strengthening persuasive communication skills. From a

cross-cultural perspective, narrative structure, evaluation, and credibility-building strategies vary across cultures and first-language communities (De Fina, 2021; De Fina & Georgakopoulou, 2015). Therefore, Thai EFL learners, whose narrative traditions often emphasize indirect evaluation, hierarchical credibility, and collectivist values, may interpret the more individualistic and evaluation-rich discourse of Western TED Talks differently. Explicit consciousness-raising activities (Rutherford & Sharwood Smith, 1985) can help learners recognize these differences and apply discourse-level strategies more effectively in cross-cultural communication.

New Knowledge from the Research

Discourse evaluation emerged as a genre-defining feature of TED Talks rather than a coincidental stylistic pattern. Credibility was shaped by the distribution of narrative elements, while narrative construction reflected speakers' social practices (De Fina, 2021) and personal backgrounds. The findings also support the use of Labov's model as an effective framework for developing and assessing EFL speaking and presentation skills (Salem, 2019; Nursafira, 2020; Tran & Nguyen, 2024; Karimah et al., 2022; John & Yunus, 2021). In particular, the high proportion of Evaluation (42.6%) informed the development of an element-based assessment rubric that extends beyond linguistic accuracy to include persuasion, credibility, contextualization, and meaningful closure, providing a systematic framework for discourse-level feedback in EFL presentation contexts (see Figure 2).

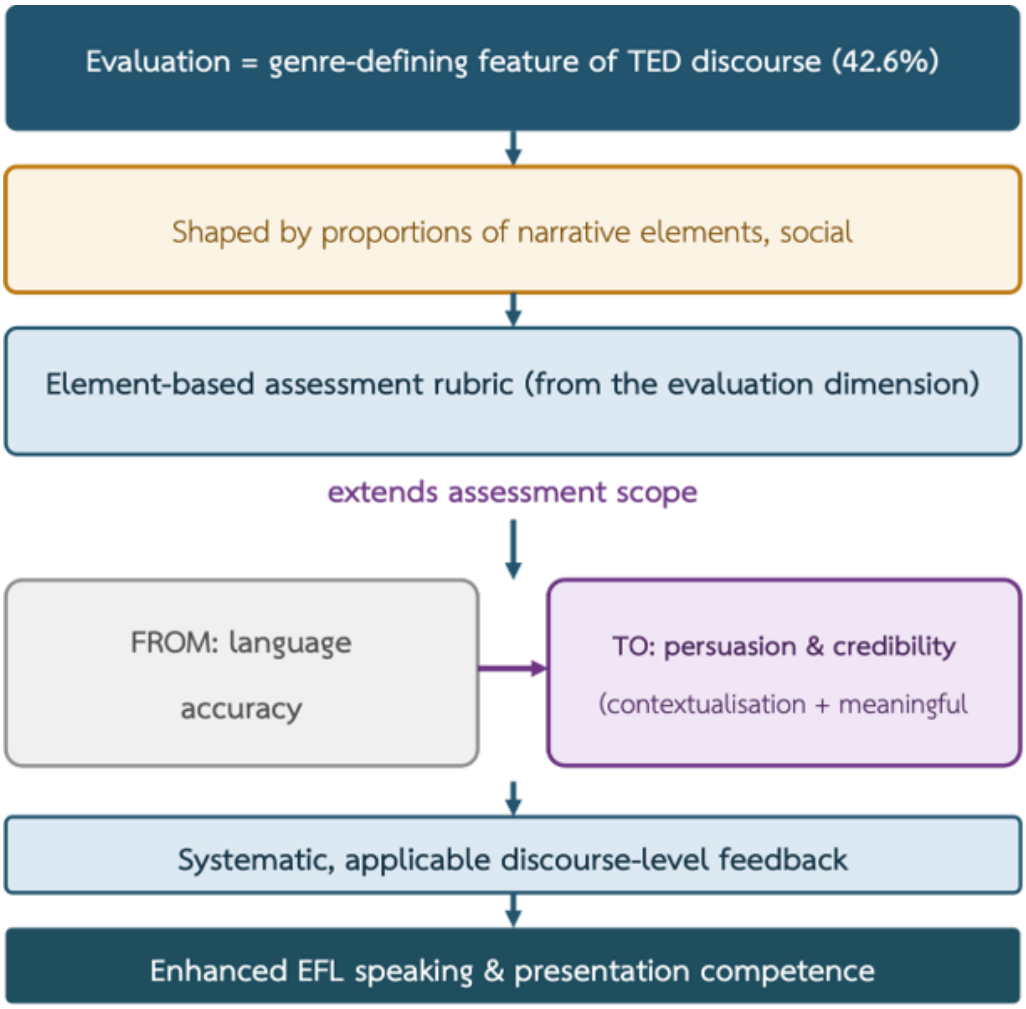

Figure 2 A Model of New Knowledge — From Evaluative Density to Discourse-Level Feedback (Created by the authors, 2026)

Conclusions

Analysis of the four TED Talks identified Evaluation as the dominant narrative element, accounting for 42.6% of all discourse units (DUs), highlighting its central role in connecting personal experiences with broader audience understanding. The remaining elements including Orientation, Complication, Resolution, and Coda served distinct persuasive functions depending on speakers' identities, themes, and narrative styles. These findings suggest that TED Talks provide an effective model for developing EFL presentation skills through personal storytelling, particularly in expressing viewpoints and engaging audiences during discussions. The proposed six-week instructional framework offers practical guidelines for teaching presentation skills. Besides, the evaluation framework provides concrete criteria for feedback that addresses persuasive effectiveness beyond linguistic forms.

Table 3 The Six-Week Respective Instruction of Presentation, Using TED Talks

Week	Focus	Key Activity	Model Talk
1	Narrative structure overview	Identify AB, OR, CO, EV, RE, and CA in excerpts	McInerny (2018)
2	Abstract & Orientation	Analyze how speakers open talks and build credibility	Hirway (2021)
3	Complications & Resolution	Map personal stories to CO–RE arc; draft own arc	McInerny (2018)
4	Evaluation strategies	Identify evaluative devices; practice significance markers	Grant (2021)
5	Coda design	Craft memorable codas; peer feedback on closings	Sister True Dedication (2021)
6	Integrated presentation	Deliver 5-min personal development talk using full structure	All four talks

This study has three limitations. First, the findings may not be generalizable to all TED Talks or personal development discourse because only four talks were analyzed. Second, the analysis focused on linguistic and narrative structures, excluding paralinguistic features such as intonation, speech rhythm, vocal delivery, and visual aids. Third, TED Talks are delivered by native English speakers in Western contexts, so the findings may have limited applicability in non-native settings, including Thailand.

Recommendations for Future Research

Future research could examine narrative elements across different TED Talk themes and cultural contexts to better understand variations in evaluative patterns. In addition, experimental studies using pre- and post-test designs are recommended to evaluate the effectiveness of narrative-structure instruction in improving EFL learners' presentation skills and to provide empirical support for the proposed framework.

References

Alghmadi, K. A. (2024). Enhancing EFL Saudi university students' speaking proficiency through TED talks. *Journal of Pedagogical Research, 8*(1), 159–171. https://doi.org/10.33902/jpr.202424730

Al-Jarf, R. (2021). TED Talks as a listening resource in the EFL college classroom. *International Journal of Language and Literary Studies, 3*(3), 256–267. https://doi.org/10.36892/ijlls.v2i3.691

Al-Siyabi, S. S. H., & Al-Aliyani, M. R. S. (2024). Using TED-Talks videos to enhance students' communication and critical thinking skills. *International Journal of Research and Scientific Publications, 6*(61), 355–370. https://doi.org/10.52133/ijrsp.v6.61.16

Bruner, J. (1990). *Acts of meaning*. Harvard University Press.

Cohen, J. (1960). A coefficient of agreement for nominal scales. *Educational and Psychological Measurement, 20*(1), 37–46. https://doi.org/10.1177/001316446002000104

Cortazzi, M. (1993). *Narrative analysis*. Falmer Press.

Daflizar. (2024). Out-of-class speaking anxiety among Indonesian EFL students and its relationship with self-perceived speaking skills, vocabulary proficiency, and gender. *JOLLT: Journal of Languages and Language Teaching, 12*(1), 240–253. https://doi.org/10.33394/jollt.v12i1.9342

De Fina, A. (2021). Doing narrative analysis from a narratives-as-practices perspective. *Narrative Inquiry, 31*(1), 49–71. https://doi.org/10.1075/ni.20067.def

De Fina, A., & Georgakopoulou, A. (2015). *The handbook of narrative analysis*. Wiley-Blackwell. https://doi.org/10.1002/9781118458204

Fitria, T. N. (2022). Using TED Talks in English language teaching (ELT): Supplemental resources for English language teaching. *SOSMANIORA: Jurnal Ilmu Sosial dan Humaniora, 1*(1), 36–43. https://doi.org/10.55123/sosmaniora.v1i1.199

Fulcher, G. (2014). *Testing second language speaking*. Routledge.

Gilmore, A. (2007). Authentic materials and authenticity in foreign language learning. *Language Teaching, 40*(2), 97–118. https://doi.org/10.1017/S0261444807004144

Grant, A. (2021, August). *How to stop languishing and start finding flow* [Video]. TED Conferences. https://www.ted.com/talks/adam_grant_how_to_stop_languishing_and_start_finding_flow

Hirway, H. (2021, August). *What you discover when you really listen* [Video]. TED Conferences. https://www.ted.com/talks/hrishikesh_hirway_what_you_discover_when_you_really_listen

Hyland, K. (2006). *English for academic purposes: An advanced resource book*. Routledge.

John, E., & Yunus, M. M. (2021). A systematic review of social media integration to teach speaking. *Sustainability, 13*(16), Article 9047. https://doi.org/10.3390/su13169047

Kalra, R., & Siribud, S. (2020). Public speaking anxiety in the Thai EFL context. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network, 13*(1), 195–209. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/LEARN/article/view/237845

Karimah, I., Setiawan, S., & Munir, A. (2022). Boosting students' speaking skill using TED Talks YouTube videos: Teacher talk theory. *Journal of English Language Teaching and Linguistics, 7*(2), 299–312. https://doi.org/10.21462/jeltl.v7i2.839

Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology* (2nd ed.). Sage.

Labov, W. (1972). *Language in the inner city: Studies in the Black English vernacular*. University of Pennsylvania Press.

Labov, W., & Waletzky, J. (1967). Narrative analysis: Oral versions of personal experience. In J. Helm (Ed.), *Essays on the verbal and visual arts* (pp. 12–44). University of Washington Press.

Lewis, W. F. (1987). Telling America's story: Narrative form and the Reagan presidency. *Quarterly Journal of Speech, 73*(3), 280–302. https://doi.org/10.1080/00335638709383809

Liu, M. (2021). Changes in and effects of TED Talks on postgraduate students' English-speaking performance and speaking anxiety. *Journal of Language and Education, 7*(3), 104–118. https://doi.org/10.17323/jle.2021.11632

Mackey, A., & Gass, S. M. (2005). *Second language research: Methodology and design*. Lawrence Erlbaum Associates.

McInerny, N. (2018, November). *We don't "move on" from grief, we move forward with it* [Video]. TED Conferences. https://www.ted.com/talks/nora_mcinerny_we_don_t_move_on_from_grief_we_move_forward_with_it

Nadeem, N. (2021). "Stories that are worth spreading": A communicative model of TED talk narratives. *Narrative Inquiry, 31*(2), 434–457. https://doi.org/10.1075/ni.19037.nad

Nation, I. S. P., & Newton, J. (2009). *Teaching ESL/EFL listening and speaking*. Routledge.

Nursafira, M. S. (2020). TED Talks in EFL context: An alternative way for teaching and improving students' speaking skills. *Elsya: Journal of English Language Studies, 2*(2), 43–47. https://doi.org/10.31849/elsya.v2i2.3968

Patty, J. (2024). Effect of TED Talks on university students' speaking skill competency: A meta-analysis. *International Journal of Multidisciplinary Approach Research and Science, 2*(3), 1144–1158. https://doi.org/10.59653/ijmars.v2i03.923

Rychkova, I. (2020)."Storytelling in TED Talks" *Electronic Theses and Dissertations. 1837*. https://egrove.olemiss.edu/etd/1837

Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and methods in language teaching* (3rd ed.). Cambridge University Press.

Rutherford, W., & Sharwood Smith, M. (1985). Consciousness-raising and universal grammar. *Applied Linguistics, 6*(3), 274–282. https://doi.org/10.1093/applin/6.3.274

Salem, A. A. M. S. (2019). A sage on a stage, to express and impress: TED Talks for improving oral presentation skills, vocabulary retention and its impact on reducing speaking anxiety in ESP settings. *English Language Teaching, 12*(6), 146-160. https://doi.org/10.5539/elt.v12n6p146

Salih, A. A., & Omar, L. I. (2024). Enhancing EFL learners' engagement in situational language skills through clustered digital materials. *Frontiers in Education, 9*, Article 1439104. https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1439104

Sister True Dedication. (2021, October). *3 questions to build resilience—and change the world* [Video]. TED Conferences. https://www.ted.com/talks/sister_true_dedication_3_questions_to_build_resilience_and_change_the_world

Swales, J. M. (1990). *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge University Press.

Tran, N. K. C., & Nguyen, T. T. H. (2024). The use of TED Talks to enhance EFL students' public speaking skills: English-majored seniors' practices and perceptions. International Journal of Language Instruction, 3(1), 66–90. https://doi.org/10.54855/ijli.24315

Van Krieken, K., & Sanders, J. (2021). Storytelling on oral grounds: Viewpoint alignment and perspective taking in narrative discourse. *Frontiers in Psychology, 12*, 634930. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.634930

Webb, S., & Nation, P. (2017). *How vocabulary is learned*. Oxford University Press.

Woodrow, L. (2006). Anxiety and speaking English as a second language. *RELC Journal, 37*(3), 308–328. https://doi.org/10.1177/0033688206071315

Zvarych, I., Bilous, N., Diachuk, L., Dovzhenko, I., Magden, O., & Bulenok, S. (2024). The role of authentic materials in building foreign language competencies. *Forum for Linguistic Studies, 6*(3), 230–245. https://doi.org/10.30564/fls.v6i3.6660

การพัฒนาแพลตฟอร์มการวิเคราะห์สินเชื่อสำหรับประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ กรณีศึกษา สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด จังหวัดพะเยา

DEVELOPMENT OF A CREDIT ANALYSIS PLATFORM FOR ASSESSING DEBT REPAYMENT CAPACITY OF COOPERATIVE MEMBERS: A CASE STUDY OF SUNKWAN CREDIT UNION COOPERATIVE, PHAYAO PROVINCE

กิตติภพ กันทา*, นรเศรษฐ์ เตชะ และพฤฒิพงศ์ เพ็งศิริ
Kittipop Kanta*, Noraset Techa and Pruttipong Pangsiri
คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna
*Corresponding Author E-mail: KittipopK@rmutl.ac.th
Received June 15, 2026; **Revised** August 20, 2026; **Accepted** October 9, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแพลตฟอร์มการวิเคราะห์สินเชื่อสำหรับประเมินความสามารถในการชำระหนี้ และ 2) พัฒนารูปแบบการวิเคราะห์สินเชื่อสำหรับสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด จังหวัดพะเยา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่คัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ คณะกรรมการสหกรณ์ 13 คน เจ้าหน้าที่สินเชื่อ 2 คน และสมาชิกสหกรณ์ 10 คน รวม 25 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตการณ์การปฏิบัติงาน แพลตฟอร์มการวิเคราะห์สินเชื่อ และแบบประเมินการใช้งานและความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบแบบสามเส้า ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจับ พบว่า สหกรณ์มีความต้องการเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความเป็นระบบในการวิเคราะห์สินเชื่อ ผู้วิจัยจึงพัฒนาแพลตฟอร์มและรูปแบบการวิเคราะห์สินเชื่อสำหรับประเมินความสามารถในการชำระหนี้ โดยบูรณาการข้อมูลสมาชิกเข้ากับหลักการวิเคราะห์สินเชื่อ 5C’s และการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่ DTI และ DSCR เพื่อประเมินความสามารถในการชำระหนี้และจัดทำรายงานประกอบการพิจารณาสินเชื่อ ผลการประเมินการใช้งานและความพึงพอใจของคณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ และสมาชิกสหกรณ์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าการใช้แพลตฟอร์ม และรูปแบบการวิเคราะห์สินเชื่อที่พัฒนาขึ้น ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ ลดขั้นตอนการทำงาน เพิ่มความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้มากขึ้น ทั้งนี้ แพลตฟอร์ม และรูปแบบการวิเคราะห์สินเชื่อที่พัฒนาขึ้นสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัย และเหมาะสมต่อการนำไปใช้สนับสนุนการพิจารณาสินเชื่อของสหกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การวิเคราะห์สินเชื่อ, แพลตฟอร์ม, ความสามารถในการชำระหนี้, สหกรณ์, จังหวัดพะเยา

Abstract

This research aimed to (1) develop a digital credit analysis platform for assessing debt repayment capacity, and (2) develop a credit analysis model for members of Sankwan Credit Union Cooperative Limited, Phayao Province, Thailand. This study employed a research and development (R&D) approach. Data were collected from 25 purposively selected participants, comprising 13 cooperative board members, 2 credit officers, and 10 cooperative members. The research instruments included in-depth interview guides, operational observation forms, the digital credit analysis platform, and usability and satisfaction assessment questionnaires. Qualitative data were analyzed using content analysis with data triangulation, while quantitative data were analyzed using descriptive statistics. The findings revealed that the cooperative required a tool capable of improving the speed, accuracy, and systematic process of credit analysis. Consequently, the researchers developed a digital credit analysis platform and a credit analysis model by integrating member information with the 5C's principles of credit analysis and key financial ratios, namely the Debt-to-Income Ratio (DTI) and the Debt Service Coverage Ratio (DSCR). The platform was designed to assess members' debt repayment capacity and generate analytical reports to support credit approval decisions. The evaluation results indicated that the platform achieved the highest level of usability and user satisfaction among cooperative board members, credit officers, and cooperative members. The findings demonstrated that the developed platform and credit analysis model significantly enhanced the efficiency of debt repayment assessment, reduced operational procedures, improved transparency, and strengthened the traceability of credit decisions. Overall, the developed platform and credit analysis model successfully achieved the research objectives and were considered appropriate for supporting the cooperative's credit approval process effectively.

Keywords: credit analysis, platform, debt repayment capacity, cooperative, Phayao province

บทนำ

สถาบันการเงินชุมชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ผู้ประกอบอาชีพอิสระ และผู้ประกอบการรายย่อย ซึ่งมักประสบข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินขนาดใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นด้านหลักประกัน ประวัติสินเชื่อ หรือคุณสมบัติในการขอสินเชื่อ ด้วยเหตุนี้ สถาบันการเงินชุมชนจึงเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนผ่านการให้บริการทางการเงินที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของคนในพื้นที่ ธนาคารโลกชี้ให้เห็นว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างทั่วถึงเป็น

ปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความยากจน เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ และเสริมสร้างความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและผู้ประกอบการรายย่อย และข้อมูลจาก The Global Findex Database 2021 ชี้ให้เห็นว่า แม้ประเทศไทยจะมีสัดส่วนประชาชนที่เข้าถึงบัญชีทางการเงินในระดับสูง แต่ประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางและผู้ประกอบการรายย่อย ยังคงประสบข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ ส่งผลให้สถาบันการเงินชุมชนยังคงมีบทบาทสำคัญในการขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (Demirgüç-Kunt et al., 2022) และแม้ว่าสถาบันการเงินชุมชนจะมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน แต่ยังเผชิญความท้าทายด้านการบริหารความเสี่ยงทางการเงิน โดยเฉพาะความเสี่ยงด้านเครดิตจากการผิดนัดชำระหนี้ของสมาชิก ซึ่งส่งผลโดยตรง และระดับหนี้ครัวเรือนของประเทศไทยที่ยังอยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง ยังเป็นปัจจัยที่เพิ่มความเปราะบางทางการเงินของภาคครัวเรือน และอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ในระบบการเงินชุมชน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566ข)

สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนเป็นสถาบันการเงินชุมชนที่ดำเนินงานภายใต้หลักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิก โดยมีบทบาทในการส่งเสริมการออม การให้สินเชื่อที่เป็นธรรม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก รวมถึงเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน แต่การพิจารณาสินเชื่อของสหกรณ์หลายแห่งยังอาศัยประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานและการสัมภาษณ์ผู้ขอกู้เป็นหลัก ทำให้การประเมินความสามารถในการชำระหนี้อาจไม่สะท้อนศักยภาพทางการเงินที่แท้จริงของสมาชิก และอาจนำไปสู่ปัญหาหนี้ค้างชำระในอนาคต (ผานิตย์ แสวงหาสินทรัพย์และวรชัย สิงหฤกษ์, 2566) สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด จังหวัดพะเยา เป็นสถาบันการเงินชุมชนที่ให้บริการด้านการออมและสินเชื่อแก่สมาชิกในพื้นที่อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ธุรกิจส่วนตัว และอาชีพอิสระ จากข้อมูลการดำเนินงานของสหกรณ์พบว่า สหกรณ์มียอดหนี้สงสัยจะสูญ จำนวน 262,763.69 บาทในปี 2564 (สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด, 2565) จำนวน 137,339.71 บาทในปี 2565 (สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด, 2566) และจำนวน 136,236.00 บาทในปี 2566 (สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด, 2567) สะท้อนถึงความเสี่ยงด้านคุณภาพสินเชื่อและภาระหนี้สินของสมาชิก และจากการสัมภาษณ์เบื้องต้น พบว่าสมาชิกบางส่วนมีภาระหนี้สูงเกินความสามารถในการชำระ ส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องทางการเงินและคุณภาพชีวิตของครัวเรือน ขณะที่สหกรณ์ยังขาดเครื่องมือในการวิเคราะห์รายได้ รายจ่าย และประเมินความสามารถในการชำระหนี้ด้วยอัตราส่วนทางการเงินอย่างเป็นระบบ แม้ปัจจุบันจะมีการพัฒนาเครื่องมือวิเคราะห์สินเชื่อโดยประยุกต์ใช้หลักการ 5C’s และอัตราส่วนทางการเงินเพื่อประเมินความเสี่ยงและความสามารถในการชำระหนี้ (สงกรานต์ สมบุญ, 2565) แต่การพัฒนาเครื่องมือที่บูรณาการแนวคิดดังกล่าวและสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนระดับชุมชนยังมีการศึกษาไม่มากนัก (Anakpo et al., 2023) จึงสะท้อนช่องว่างขององค์ความรู้ในการพัฒนาแพลตฟอร์มที่สามารถประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกได้อย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับบริบทของสหกรณ์ และงานวิจัยนี้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป้าหมายที่ 8 ว่าด้วยการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน โดยเฉพาะเป้าหมายย่อยที่ 8.10 ซึ่งมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันการเงินภายในประเทศและขยายการเข้าถึงบริการทางการเงินสำหรับทุกคน (United Nations, 2024)

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มวิเคราะห์สินเชื่อสำหรับประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด จังหวัดพะเยา โดยประยุกต์ใช้หลักการวิเคราะห์สินเชื่อ 5C’s ร่วมกับอัตราส่วนทางการเงิน เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจด้านสินเชื่อให้มีความถูกต้อง โปร่งใส และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการวิเคราะห์สินเชื่อสำหรับประเมินความสามารถในการชำระหนี้และเพื่อถ่ายทอดให้กับสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด จังหวัดพะเยา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการวิเคราะห์สินเชื่อสินเชื่อสำหรับประเมินความสามารถในการชำระหนี้ให้กับสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด จังหวัดพะเยา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนและการบริหารสินเชื่อ

สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนเป็นองค์กรทางการเงินที่ดำเนินงานตามหลักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมุ่งส่งเสริมการออม การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก โดยการให้สินเชื่อเป็นภารกิจหลักและเป็นแหล่งรายได้สำคัญของสหกรณ์ ดังนั้น การบริหารสินเชื่อที่มีประสิทธิภาพและการประเมินความเสี่ยงอย่างเหมาะสมจึงมีความสำคัญต่อการรักษาเสถียรภาพทางการเงินขององค์กร (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2566)

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์สินเชื่อและการประเมินความสามารถในการชำระหนี้

การวิเคราะห์สินเชื่อเป็นกระบวนการประเมินความเสี่ยงของผู้กู้ โดยส่วนใหญ่นิยมใช้หลัก 5C's ได้แก่ Character, Capacity, Capital, Collateral และ Conditions (อังคณา บุญสำราญ และมงคล อัศวดิลกฤทธิ์, 2564) เพื่อประเมินความสามารถในการชำระหนี้และลดความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระหนี้ งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านรายได้ ภาระหนี้ และคุณภาพสินเชื่อมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการให้สินเชื่อ

แนวคิดเกี่ยวกับ Credit Scoring และอัตราส่วนทางการเงิน

Credit Scoring เป็นเครื่องมือที่ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณในการประเมินความเสี่ยงด้านสินเชื่อเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจอย่างเป็นมาตรฐาน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566ก) งานวิจัยนี้ประยุกต์ใช้อัตราส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ (Debt-to-Income Ratio: DTI) และอัตราส่วนความสามารถในการชำระหนี้ (Debt Service Coverage Ratio: DSCR) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสามารถในการชำระหนี้และฐานะทางการเงินของสมาชิก

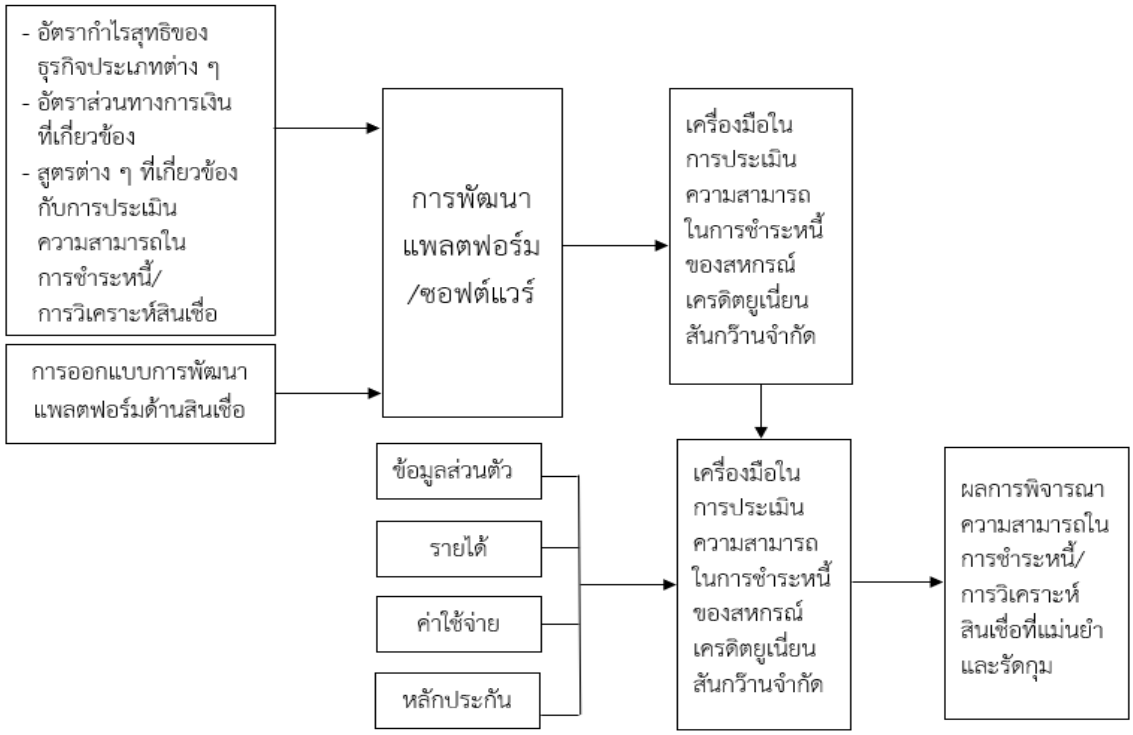
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศ

ระบบสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในช่วยสนับสนุนการรวบรวม ประมวลผล และนำเสนอข้อมูลเพื่อการตัดสินใจขององค์กร (Laudon & Laudon, 2022) โดยการพัฒนาระบบร่วมกับแนวคิดการออกแบบที่เน้นผู้ใช้งานเป็นศูนย์กลาง User-Centered Design (UCD) ช่วยให้ระบบใช้งานง่าย ลดข้อผิดพลาด มีประสิทธิภาพ และเพิ่มการยอมรับของผู้ใช้งาน (Mendes & Varajão, 2022)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า แม้จะมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนงานด้านบัญชีและการเงินในองค์กรสหกรณ์ แต่ยังมีงานวิจัยจำนวนน้อยที่มุ่งพัฒนาแพลตฟอร์มวิเคราะห์สินเชื่อสำหรับสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนโดยเฉพาะ โดยบูรณาการหลักการวิเคราะห์สินเชื่อ 5C's ร่วมกับอัตราส่วนทางการเงินและแนวคิด Credit Scoring เพื่อประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิก ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนาแพลตฟอร์มวิเคราะห์สินเชื่อที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพิจารณาสินเชื่อของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด จังหวัดพะเยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎี โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ คือ ตัวแทนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน สันกว๊านฯ จำนวน 25 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ คณะกรรมการ จำนวน 13 คน เจ้าหน้าที่สินเชื่อ จำนวน 2 คน และสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน สันกว๊าน ซึ่งสร้างขึ้นมาจากทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 7 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 บทบาทและประสบการณ์การทำงานด้านสินเชื่อ ตอนที่ 3 ปัญหาและความท้าทายในการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ ตอนที่ 4 บทบาทของหลักการวิเคราะห์สินเชื่อ 5C's ต่อการพัฒนาแพลตฟอร์ม ตอนที่ 5 มุมมองต่อการพัฒนาแพลตฟอร์มวิเคราะห์สินเชื่อ ตอนที่ 6 ความพร้อมด้านข้อมูลและความปลอดภัย และตอนที่ 7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลหลังการใช้งานแพลตฟอร์มฯ ซึ่งสร้างขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบประเมินออกเป็น 2 ชุด ได้แก่ 1. สำหรับคณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ฯ (1.1) แบบประเมินผลหลังการใช้งานแพลตฟอร์มฯ (1.2) แบบประเมินความพึงพอใจแพลตฟอร์ม และ 2. สำหรับสมาชิกสหกรณ์ (2.1) แบบประเมินความพึงพอใจแพลตฟอร์ม ของสมาชิกสหกรณ์ฯ

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คณะผู้วิจัยพัฒนาแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) ตามแนวคิดของ Rovinelli และ Hambleton (1977, อ้างถึงในวีระยุทธ พรพจน์ธนมาศ, 2565) โดยกำหนดเกณฑ์ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถึง 1.00 ว่ามีความเที่ยงตรงที่ใช้ได้ ผลการประเมิน พบว่า แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามมีค่า IOC เท่ากับ 0.85 แสดงว่าเครื่องมือวิจัยมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล และสำหรับแบบสอบถาม ได้ทำทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค โดยกำหนดเกณฑ์ค่ามากกว่า 0.70 ว่ามีความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ (Cronbach, 1951) ผลการทดสอบ พบว่า แบบสอบถามมีค่าแอลฟาเท่ากับ 0.88 สะท้อนว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นสูงและเหมาะสมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

การรับรองจริยธรรมในมนุษย์ การวิจัยนี้ผ่านการรับรองโครงการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เอกสารรับบรองเลขที่ RMUTL-IRB 202/2025 เพื่อเป็นการปกป้องและคุ้มครองสิทธิการให้ข้อมูลจากอาสาสมัครที่เข้าร่วมการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินงาน ประกอบด้วย (1) ก่อนพัฒนาแพลตฟอร์ม เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และศึกษากระบวนการสินเชื่อเพื่อใช้ในการออกแบบระบบ (2) พัฒนาแพลตฟอร์มให้สอดคล้องกับบริบทของสหกรณ์ โดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ใช้งานมีส่วนร่วม (3) ทดลองใช้จริง เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะ ปัญหา และข้อบกพร่องสำหรับปรับปรุงระบบ (4) เริ่มใช้งานโดยถ่ายทอดความรู้และฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานด้านสินเชื่อ และ (5) ติดตามและประเมินผลหลังใช้งาน 1 และ 3 เดือน เพื่อนำผลไปพัฒนาระบบต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive sampling) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากคณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ และสมาชิกของสหกรณ์ เพื่อให้ได้ทราบถึงกระบวนการปฏิบัติงานด้านสินเชื่อ และเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลหลังการใช้งานแพลตฟอร์มที่คณะวิจัยได้พัฒนาขึ้น และแบบประเมินความพึงพอใจหลังการใช้งานแพลตฟอร์มฯ

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจดบันทึก โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการจัดกลุ่มข้อมูลและสรุปประเด็นที่มีความสอดคล้องกัน จากนั้นนำเสนอผลในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา และทำการตรวจสอบแบบ

สามเส้า (Triangulation) ด้านแหล่งข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลก่อนนำไปสรุปผลการวิจัย ส่วนข้อมูลจากแบบประเมินผลการใช้งานและความพึงพอใจหลังใช้งานแพลตฟอร์ม วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยใช้มาตรวัดแบบประเมินค่า 5 ระดับ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการพัฒนาแพลตฟอร์มฯ สำหรับการวิเคราะห์ประเมินความสามารถในการชำระหนี้และเพื่อถ่ายทอดให้กับสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด จังหวัดพะเยา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า การพิจารณาสินเชื่อในปัจจุบันยังพึ่งพาประสบการณ์และดุลยพินิจของคณะกรรมการเป็นหลัก และขาดเครื่องมือมาตรฐานสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผลการพิจารณาอาจแตกต่างกันตามประสบการณ์ของผู้พิจารณา โดยผู้ใช้งานมีความต้องการระบบที่สามารถคำนวณอัตราส่วนทางการเงินอัตโนมัติ ประเมินความสามารถในการชำระหนี้ จัดระดับความเสี่ยง สร้างรายงานวิเคราะห์สินเชื่อ และใช้งานได้ง่าย

ผู้วิจัยได้พัฒนาแพลตฟอร์มวิเคราะห์สินเชื่อที่มีส่วนประกอบหลัก ดังนี้ (1) หน้า Homepage แสดงภาพรวมด้านตัวเลขของสหกรณ์ฯ และขั้นตอนการใช้งาน (2) การเข้าสู่ระบบที่มีการกำหนดสิทธิ์ผู้ใช้งาน เพื่อป้องกันการรั่วไหลของข้อมูล (3) แดชบอร์ดแสดงข้อมูล ภาพรวมในรูปแบบกราฟและตัวเลข (4) ระบบสร้างเอกสารการประเมิน 6 ขั้นตอน ได้แก่ การกรอกประเภทสินเชื่อ การเลือกสมาชิก การแสดงข้อมูลสมาชิก การเลือกประเภทฟอร์ม การกรอกข้อมูลรายได้/รายจ่าย และการสรุปผล DTI และ DSCR และ (5) ระบบจัดการสมาชิก หมวดหมู่อาชีพ และสิทธิ์ผู้ใช้งาน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการวิเคราะห์สินเชื่อเพื่อประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด จังหวัดพะเยา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นแพลตฟอร์มประเมินความสามารถในการชำระหนี้ โดยบูรณาการข้อมูลสมาชิก หลักการวิเคราะห์สินเชื่อ 5C’s และอัตราส่วนทางการเงิน DTI และ DSCR กระบวนการเริ่มจากเลือกประเภทสินเชื่อและผู้กู้ ตรวจสอบข้อมูลและเลือกแบบฟอร์มตามอาชีพ จากนั้นบันทึกข้อมูลรายได้ รายจ่าย ต้นทุน กำไรสุทธิ ภาระหนี้ และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ระบบจะวิเคราะห์ตามหลัก 5C’s และเกณฑ์ของสหกรณ์ พร้อมคำนวณ DTI และ DSCR เพื่อประกอบการพิจารณาสินเชื่อ นอกจากนี้ ยังรองรับการจัดการข้อมูลสมาชิก อาชีพ สิทธิ์ผู้ใช้งาน และประวัติการทำรายการ ช่วยให้การพิจารณาสินเชื่อเป็นระบบและโปร่งใสมากขึ้น

1. ผลการประเมินการใช้งาน และการประเมินความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่

1.1 ผลการประเมินการใช้งานแพลตฟอร์มฯ ของคณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ฯ

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน ความถี่ และร้อยละข้อมูลการประเมินการใช้งานแพลตฟอร์มฯ ของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ฯ

คำถาม	Mean ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ระบบมีความง่ายต่อการใช้งาน	4.60	0.51	มากที่สุด
2. ขั้นตอนการใช้งานมีความชัดเจนและไม่ซับซ้อน	4.73	0.46	มากที่สุด

คำถาม	Mean ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
3. การกรอกข้อมูลรายได้รายจ่าย, ข้อมูลสมาชิกมีความสะดวก	5.00	0.00	มากที่สุด
4. ระบบสามารถประมวลผลข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว	5.00	0.00	มากที่สุด
5. รูปแบบการแสดงผล เช่น DSCR และDTI มีความเข้าใจง่าย	4.87	0.35	มากที่สุด
6. ระบบช่วยลดระยะเวลาในการพิจารณาสินเชื่อ	5.00	0.00	มากที่สุด
7. ระบบช่วยให้การตัดสินใจอนุมัติสินเชื่อสะดวกขึ้น	5.00	0.00	มากที่สุด
8. ระบบสามารถแสดงข้อมูลสมาชิกได้ครบถ้วน	4.47	0.52	มาก
9. ระบบมีความเสถียรในการใช้งาน	5.00	0.00	มากที่สุด
10. โดยรวมระบบมีประสิทธิภาพในการใช้งาน	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	**4.86**	**0.184**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินการใช้งานแพลตฟอร์มโดยคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ฯ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.184) สะท้อนว่าแพลตฟอร์มมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการปฏิบัติงานได้ดี เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การกรอกข้อมูลรายได้ รายจ่าย และข้อมูลสมาชิกมีความสะดวก ระบบสามารถประมวลผลข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ช่วยลดระยะเวลาในการพิจารณาสินเชื่อ สนับสนุนการตัดสินใจอนุมัติสินเชื่อมีความเสถียร และมีประสิทธิภาพในการใช้งาน ($\bar{X}$= 5.00, S.D. = 0.00) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ รูปแบบการแสดงผล เช่น DSCR และ DTI มีความเข้าใจง่าย ($\bar{X}$= 4.87, S.D. = 0.35) และขั้นตอนการใช้งานมีความชัดเจนและไม่ซับซ้อน ($\bar{X}$= 4.73, S.D. = 0.46) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ระบบสามารถแสดงข้อมูลสมาชิกได้ครบถ้วน ($\bar{X}$= 4.47, S.D. = 0.52) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

1.2 ผลการประเมินความพึงพอใจ ของคณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ฯ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน ความถี่ และร้อยละข้อมูลการประเมินความพึงพอใจของคณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ฯ

คำถาม	Mean ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ระบบช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการอนุมัติสินเชื่อ	4.80	0.41	มากที่สุด
2. ระบบมีความแม่นยำในการประเมินความสามารถในการชำระหนี้	4.87	0.35	มากที่สุด
3. ระบบช่วยให้สามารถตรวจสอบข้อมูลได้อย่างชัดเจน	4.33	0.49	มาก
4. ระบบมีความโปร่งใสในการแสดงผลการวิเคราะห์	5.00	0.00	มากที่สุด
5. ระบบสามารถอธิบายเหตุผลในกรณีไม่อนุมัติสินเชื่อได้	5.00	0.00	มากที่สุด
6. ระบบช่วยลดความเสี่ยงในการปล่อยสินเชื่อ	5.00	0.00	มากที่สุด
7. ระบบช่วยสนับสนุนการตัดสินใจของคณะกรรมการ	5.00	0.00	มากที่สุด
8. ระบบตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งาน	5.00	0.00	มากที่สุด
9. ผู้ใช้งานมีความเชื่อมั่นต่อผลลัพธ์จากระบบ	5.00	0.00	มากที่สุด

คำถาม	Mean ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
10. โดยรวมมีความพึงพอใจต่อแพลตฟอร์ม	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	**4.90**	**0.416**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ความพึงพอใจของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ฯ ต่อการใช้งานแพลตฟอร์มโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.90, S.D. = 0.416) แสดงให้เห็นว่าแพลตฟอร์มสามารถสนับสนุนการพิจารณาสินเชื่อและได้รับการยอมรับจากผู้ใช้งานเป็นอย่างดี เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระบบมีความโปร่งใสในการแสดงผลการวิเคราะห์ สามารถอธิบายเหตุผลกรณีไม่อนุมัติสินเชื่อ ช่วยลดความเสี่ยงในการปล่อยสินเชื่อ สนับสนุนการตัดสินใจของคณะกรรมการ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งาน และสร้างความเชื่อมั่นต่อผลลัพธ์จากระบบ โดยผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อแพลตฟอร์มโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) รองลงมา ได้แก่ ระบบมีความแม่นยำในการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ ($\bar{X}$ = 4.87, S.D. = 0.35) และช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการอนุมัติสินเชื่อ ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.41) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ระบบช่วยให้สามารถตรวจสอบข้อมูลได้อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.49) แต่อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. ผลการประเมินการใช้งาน และการประเมินความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์

ตารางที่ 3 แสดงจำนวน ความถี่ และร้อยละข้อมูลการประเมินความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์

คำถาม	Mean ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. กระบวนการพิจารณาสินเชื่อมีความรวดเร็ว	4.60	0.50	มากที่สุด
2. ขั้นตอนการยื่นขอสินเชื่อมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.55	0.51	มากที่สุด
3. การให้ข้อมูลรายได้ รายจ่าย และเอกสารประกอบมีความสะดวก	4.75	0.44	มากที่สุด
4. ผลการพิจารณาสินเชื่อมีความเข้าใจง่าย	4.80	0.41	มากที่สุด
5. กระบวนการพิจารณามีความโปร่งใสและตรวจสอบได้	5.00	0.00	มากที่สุด
6. มีการอธิบายเหตุผลอย่างชัดเจนในกรณีที่ไม่ได้รับการอนุมัติ	5.00	0.00	มากที่สุด
7. กระบวนการพิจารณา ช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดหนี้เสีย	4.85	0.37	มากที่สุด
8. การพิจารณาสินเชื่อมีความเป็นธรรมต่อผู้ขอกู้	5.00	0.00	มากที่สุด
9. ท่านมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการพิจารณาสินเชื่อ	5.00	0.00	มากที่สุด
10. ท่านมีความพึงพอใจต่อกระบวนการพิจารณาสินเชื่อของสหกรณ์	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	**4.85**	**0.223**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 ความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ต่อการใช้งานแพลตฟอร์มโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.223) สะท้อนถึงประสิทธิภาพของกระบวนการพิจารณาสินเชื่อและความเชื่อมั่นของสมาชิกต่อการให้บริการ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สมาชิกมีความเชื่อมั่นและพึงพอใจ

ต่อกระบวนการพิจารณาสินเชื่อของสหกรณ์มากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) รวมถึงเห็นว่ากระบวนการมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความเป็นธรรม และมีการอธิบายเหตุผลอย่างชัดเจนในกรณีที่ไม่ได้รับการอนุมัติ ขณะที่การพิจารณาสินเชื่อช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดหนี้เสีย ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.37) และผลการพิจารณามีความเข้าใจง่าย ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.41) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ขั้นตอนการยื่นขอสินเชื่อมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.51) แต่ยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการติดตามภายหลังการใช้งานแพลตฟอร์ม พบว่า คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สามารถใช้งานระบบอย่างต่อเนื่องและนำผลการวิเคราะห์ประกอบการพิจารณาสินเชื่อได้จริง ช่วยให้การรวบรวมข้อมูลและคำนวณมีความรวดเร็ว แม่นยำ และเป็นมาตรฐาน ลดความคลาดเคลื่อนจากดุลยพินิจส่วนบุคคล และสนับสนุนการจัดเก็บและสืบค้นข้อมูลสมาชิกอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ผู้ใช้งานเสนอให้เชื่อมโยงแพลตฟอร์มกับระบบสารสนเทศของสหกรณ์และปรับปรุงฐานข้อมูลสมาชิกให้ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกับหลักการวิเคราะห์สินเชื่อสามารถช่วยยกระดับประสิทธิภาพของกระบวนการพิจารณาสินเชื่อได้อย่างมีนัยสำคัญทั้งในด้านความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความโปร่งใสของการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพรรณ เฉลิมสุข และพิมพ์พร โสวัฒนกุล (2568) และ Verhoef et al., (2021) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและระบบสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ รวมถึงสนับสนุนการบริหารความเสี่ยงและการตัดสินใจขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ แพลตฟอร์มที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นได้นำตัวชี้วัดทางการเงิน ได้แก่ DTI, DSCR และรายได้คงเหลือสุทธิ มาใช้ประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิก ส่งผลให้การประเมินความเสี่ยงด้านสินเชื่อมีความชัดเจน อ้างอิงข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีมาตรฐานมากขึ้น ลดความแตกต่างจากการใช้ดุลยพินิจของผู้พิจารณา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kou et al., (2021), Somboon (2021) และ Dong et al., (2023) ที่สนับสนุนการนำข้อมูลและแบบจำลองเชิงปริมาณมาใช้ประกอบการการตัดสินใจด้านสินเชื่อ

ผลการประเมินการใช้งานจากคณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ที่อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าระบบของแพลตฟอร์มสามารถตอบสนองต่อกระบวนการทำงานจริงขององค์กรได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการจัดการข้อมูล การประมวลผล และการแสดงผลลัพธ์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ ขณะเดียวกันผลการประเมินจากสมาชิกสหกรณ์ แสดงให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการพิจารณาสินเชื่อช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความเป็นธรรม และความโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รุ่งทิวา โตกระจ่าง และคณะ (2567) ที่พบว่า การรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้งานของระบบสารสนเทศมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยอมรับและการใช้งานระบบของผู้ใช้งานในองค์กรสหกรณ์ และสอดคล้องกับการศึกษาของ เอกรินทร์ วาโย (2566) ที่พบว่า ระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้และมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสหกรณ์ ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานและการบริหารความเสี่ยงด้านสินเชื่อในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Salinas Vásquez et al., 2024) ตลอดจนสอดคล้องกับ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 8 โดยเฉพาะเป้าหมายย่อย 8.10 ที่มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินสำหรับทุกคน (United Nations, 2024)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาแพลตฟอร์มการวิเคราะห์สินเชื่อสำหรับประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ กรณีศึกษา สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว้าน จำกัด จังหวัดพะเยา พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการวิเคราะห์สินเชื่อดิจิทัลสำหรับสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนชุมชน

จากแผนภาพที่ 2 การพัฒนาแพลตฟอร์มก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ “รูปแบบการวิเคราะห์สินเชื่อดิจิทัลสำหรับสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนชุมชน” โดยบูรณาการหลักการวิเคราะห์สินเชื่อ 5C’s กับตัวชี้วัดทางการเงิน DTI และ DSCR เพื่อประเมินความสามารถในการชำระหนี้และสนับสนุนการตัดสินใจด้านสินเชื่ออย่างเป็นระบบ ช่วยยกระดับการวิเคราะห์จากการพึ่งพาประสบการณ์สู่การใช้ข้อมูลและตัวชี้วัดที่ตรวจสอบได้ ทำให้การพิจารณาสินเชื่อมีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากขึ้น

สรุป

ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาแพลตฟอร์มวิเคราะห์สินเชื่อโดยบูรณาการหลัก 5C’s กับ DTI และ DSCR ช่วยให้การประเมินความสามารถในการชำระหนี้มีความรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นมาตรฐาน โดยผู้ใช้งานมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ส่งผลให้การบริหารสินเชื่อมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และช่วยลดความเสี่ยงด้านหนี้เสียของสหกรณ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรใช้แพลตฟอร์มเป็นเครื่องมือสนับสนุนการพิจารณาสินเชื่อควบคู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการ ปรับปรุงฐานข้อมูลสมาชิกให้เป็นปัจจุบัน และพัฒนาระบบรายงานหรือแดชบอร์ดเพื่อสนับสนุนการติดตามและบริหารความเสี่ยงด้านสินเชื่อ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรพัฒนาแบบจำลองประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูงหรือปัญญาประดิษฐ์ ขยายการศึกษาไปยังสหกรณ์หรือสถาบันการเงินชุมชนประเภทอื่น และศึกษาผลกระทบระยะยาวต่ออัตราหนี้ค้างชำระและคุณภาพสินเชื่อ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2566). *สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน.* https://cpd.go.th/knowledge/general-coop/item/1741-coop-type.html#credit

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566ก). *ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สกช. 7/2566 เรื่อง การให้สินเชื่ออย่างรับผิดชอบและเป็นธรรม (Responsible Lending).* https://www.bot.or.th/content/dam/bot/fipcs/documents/FPG/2566/ThaiPDF/25660239.pdf

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566ข). *หนี้ครัวเรือนไทย.* https://www.bot.or.th/th/financial-innovation/sustainable-finance/household-and-sme/household-debt.html

ผานิตย์ แสวงหาสินทรัพย์ และวรชัย สิงหฤกษ์. (2566). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และเป็นสาเหตุการเกิดหนี้ค้างชำระของสมาชิกเงินกู้ สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนอามานะห์สุขสำราญ จำกัด จังหวัดระนอง. *วารสารเกษตรศาสตร์และสหกรณ์, 5*(2), 20–29. https://so01.tci- thaijo.org/index.php/stouagjournal/article/view/271161

รุ่งทิวา โตกระจ่าง, ศฐา วรุณกูล, ดลยา ไชยวงศ์ และกุลชญา แว่นแก้ว. (2567). อิทธิพลของการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการใช้ระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์สำหรับงานตรวจสอบรายงานการเงินของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 14*(3), 220–235. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/var/article/view/277798/186563

วีระยุทธ พรพจน์ธนมาศ. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยด้วยเทคนิค IOC, CVR และ CVI. *วารสารรังสิตสารสนเทศ, 28*(1), 169–192. https://doi.org/10.14456/rilj.2022.8

สงกรานต์ สมบุญ. (2565). เครื่องมือวิเคราะห์สินเชื่อสำหรับสหกรณ์ภาคการเกษตรไทย. *วารสารเกษตร มสธ. 4*(1), 1–10. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/stouagjournal/article/view/260037

สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด. (2565). *รายงานประจำปี 2564* [เอกสารภายในที่ไม่ได้เผยแพร่].

สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด. (2566). *รายงานประจำปี 2565* [เอกสารภายในที่ไม่ได้เผยแพร่].

สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกว๊าน จำกัด. (2567). *รายงานประจำปี 2566* [เอกสารภายในที่ไม่ได้เผยแพร่].

อรพรรณ เฉลิมสุข และพิมพ์พร โสวัฒนกุล. (2568). การบริหารจัดการธุรกิจสหกรณ์ในยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลง: กรณีศึกษา ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด (ชสอ.). *Journal of Spatial Development and Policy, 3*(1), 1–14. https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/article/view/1354

อังคณา บุญสำราญ และมงคล อัศวดิลกฤทธิ์. (2564). ปัญหาการชำระสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับสถาบันการเงิน. *วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 10*(1), 70–91. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/BJBM/article/view/244795

เอกรินทร์ วาโย. (2566). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนงานวิสาหกิจชุมชน. *วารสารวิชาการ "การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ", 9(1),* 42–59. https://ph02.tci- thaijo.org/index.php/project-journal/article/view/249341

Anakpo, G., Mishi, S., Tshabalala, N. & Mushonga, F. B. (2024). Sustainability of credit

union: A systematic review of measurement and determinants. *Journal of African Business, 25*(3), 509–530. https://doi.org/10.1080/15228916.2023.2185423

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika, 16*(3), 297–334. https://doi.org/10.1007/BF02310555

Demirgüç-Kunt, Asli; Klapper, Leora; Singer, Dorothe; Ansar, Saniya. (2022). The Global Findex Database 2021: Financial Inclusion, Digital Payments, and Resilience in the Age of COVID-19 (English). Washington, D.C.: World Bank Group. http://documents.worldbank.org/curated/en/099818107072234182

Dong, Y., Gou, Q., & Qiu, H. (2023). Big tech credit score and default risk: Evidence from loan-level data of a representative microfinance company in China. *China Economic Review, 81*, 102010. https://doi.org/10.1016/j.chieco.2023.102010

Kou, G., Xu, Y., Peng, Y., Shen, F., Chen, Y., Chang, K. H., & Kou, S. (2021). Bankruptcy prediction for SMEs using transactional data and two-stage multiobjective feature selection. *Decision Support Systems*, *140,* 113429. https://doi.org/10.1016/j.dss.2020.113429

Laudon, K. C., & Laudon, J. P. (2022). *Management information systems: Managing the digital firm* (17th ed.). Pearson.

Mendes, B., & Varajão, J. (2022). A framework of information systems development concepts. *Business Systems Research Journal, 13*(1), 84–103. https://doi.org/10.2478/bsrj-2022-0006

Salinas Vásquez, J., Sarmiento Jara, J. P., Urgilés Salinas, M. P., & Oña Avendaño, D. F. (2024). Social capital and credit risk in a financial cooperative of Ecuador. *Journal of Co-operative Organization and Management, 12*(2), 100247. https://doi.org/10.1016/j.jcom.2024.100247

Somboon, S. (2021). The front-end's lending decision system for the agricultural bank in Thailand. *Asian Journal of Applied Economics, 28*(2), 128–161. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AEJ/article/view/246012

United Nations. (2024). *The Sustainable Development Goals Report 2024.* United Nations. https://unstats.un.org/sdgs/report/2024/

Verhoef, P. C., Broekhuizen, T., Bart, Y., Bhattacharya, A., Dong, J. Q., Fabian, N., & Haenlein, M. (2021). Digital transformation: A multidisciplinary reflection and research agenda. *Journal of Business Research*, *122*, 889–901. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.09.022

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพลังในการทำงาน ของพนักงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน

A CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF EMPLOYEES' ENERGY AT WORK IN THE MASS COMMUNICATION INDUSTRY

ภัฏฏิณัฏฐ์ หวังสถิตวงศ์*, มานพ ชูนิล และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว
Pattinut Wangsathitwong, Manop Chunin and Pinkanok Wongpinpech Pibooltaew
สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชามนุษย์ศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
Industrial and Organizational Psychology, Department of Humanities
Faculty of Applied Arts, King Mongkut's University of Technology North Bangkok
*Corresponding Author E-mail: somodirector@gmail.com
Received April 12, 2026; **Revised** September 16, 2026; **Accepted** September 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พลังในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ พนักงานที่ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน จำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามวัดพลังในการทำงานตามกรอบแนวคิดพลัง 4 มิติ ได้แก่ พลังทางกาย พลังทางอารมณ์ พลังทางจิตใจ และพลังทางจิตวิญญาณ การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์องค์ ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม JAMOVI

ผลการวิจัย พบว่าโมเดลการวัดพลังในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ (x^2) =313, p =.103 ค่าสถิติไคสแควร์สัมพัทธ์ (x^2 / df) = 1.106, RMSEA = .027, SRMR = .045, CFI = .990, TLI = .988 NFI = .908 และ IFI = .990 องค์ประกอบของพลังในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านพลังทางกายภาพ (.858) ด้านพลังทางอารมณ์ (.831) ด้านพลังทางจิตใจ (.917) ด้านพลังทางจิตวิญญาณ (.942) โดยพลังในการทำงานมีลักษณะเป็นโครงสร้างเชิงพหุมิติที่องค์ประกอบทั้งสี่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ และพบว่าพลังทางจิตวิญญาณมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุด สะท้อนบทบาทของความหมายของงานเป้าหมาย และคุณค่าภายในในการขับเคลื่อนพลังในการทำงาน ผลการวิจัยนี้มีนัยสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎี โดยช่วยขยายกรอบแนวคิดพลังในการทำงานในฐานะทรัพยากรเชิงพลวัตและในเชิงปฏิบัติ โดยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: พลังในการทำงาน, พนักงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Abstract

This study aimed to examine the confirmatory factor structure of energy at work among employees in the mass communication industry. The sample consisted of 150 employees working in the mass communication industry. The research instrument was a questionnaire developed based on a four-dimensional framework of energy at work, including physical energy, emotional energy, mental energy, and spiritual energy. Data were analyzed using confirmatory factor analysis (CFA) through the JAMOVI statistical software.

The research results showed that the modified measurement model was consistent with the empirical data, with x^2 = 313, p = .103; x^2/df = 1.106; RMSEA = .027; SRMR = .045; CFI = .990; TLI = .988; NFI = .908; and IFI = .990. The energy at work of employees in the mass communication industry consisted of four components: physical energy (.858), emotional energy (.831), mental energy (.917), and spiritual energy (.942). All components were significantly interrelated, with spiritual energy exhibiting the highest factor loading. These findings highlighted the critical role of meaning in work, purpose, and inner values in driving employees' energy at work. The results contribute to the theoretical understanding of energy at work as a dynamic psychological resource and provide practical implications for human resource development in the mass communication industry.

Keywords: energy at work, mass communication employees, Confirmatory factor analysis

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 ได้ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อโครงสร้างอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะการขยายตัวของแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียและบริการสตรีมมิ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงช่องทางการสื่อสารใหม่ แต่เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่เปลี่ยนรูปแบบการแข่งขันของสื่อดั้งเดิม โดยเฉพาะสถานีโทรทัศน์ กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Disruptive Innovation ที่อธิบายว่านวัตกรรมแบบพลิกผันสามารถเปลี่ยนโครงสร้างการแข่งขันและลดความได้เปรียบของผู้นำเดิมในอุตสาหกรรมได้ (Christensen, 1997) พฤติกรรมผู้บริโภคสื่อได้เปลี่ยนจากการรับชมตามผังรายการ (scheduled viewing) ไปสู่การเลือกรับชมตามความต้องการ (on-demand) และการบริโภคสื่อหลายแพลตฟอร์ม (multi-screening) ผ่าน YouTube, TikTok, Facebook, Instagram, X และบริการสตรีมมิ่ง ส่งผลให้โทรทัศน์แบบดั้งเดิมสูญเสียทั้งเวลาในการรับชมและส่วนแบ่งงบประมาณโฆษณาแก่แพลตฟอร์มดิจิทัลที่สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายและวัดผลได้แม่นยำกว่า (Widener et al., 2025) ในส่วน Guo et al. (2025) ได้ทำการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมผ่านสื่อสังคมระหว่างการรับชมแบบ e-commerce live streaming ยังส่งผลต่อความพึงพอใจ ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม และการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคโดยตรง (Phonthanukitithaworn & Sellitto, 2017)

ในบริบทประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์สื่อดิจิทัลได้เพิ่มแรงกดดันต่อองค์กรสื่อทั้งด้านความรวดเร็ว ประสิทธิภาพ และความสามารถในการสร้างสรรค์เนื้อหา การหารายได้ ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน (วินิจพรรษ, 2566; Pujianto, 2024) ตามข้อมูลของสมาคมมีเดียเอเยนซี่และธุรกิจสื่อแห่งประเทศไทย (MAAT) ระบุว่าสื่อโทรทัศน์มีแนวโน้มลดลงจาก 53,049 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2567 เหลือประมาณ 50,396 ล้านบาทใน พ.ศ. 2568 หรือลดลงร้อยละ 5 ในทางตรงกันข้าม สื่อดิจิทัลยังคงเติบโตจาก 35,775 ล้านบาท เป็น 37,570 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 (Media Agency Association of Thailand [MAAT], 2025) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าองค์กรสื่อไทยกำลังเผชิญทั้งการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภค ตลอดจนแรงกดดันด้านผลประกอบการพร้อมกัน ส่งผลให้บุคลากรต้องใช้ทรัพยากรทั้งทางกาย อารมณ์ จิตใจ และจิตวิญญาณในการปรับตัวและรักษาคุณภาพการปฏิบัติงาน จึงทำให้การศึกษาพลังในการทำงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมสื่อมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ภายใต้บริบทดังกล่าว แนวคิด “พลังในการทำงาน” (Energy at Work) จึงมีความสำคัญในฐานะกรอบที่อธิบายความสามารถของบุคลากรในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง โดย Klijn et al., (2021) อธิบายว่าเป็นทรัพยากรเชิงจิตวิทยาเชิงพลวัตที่สะท้อนความพร้อมของบุคคลในมิติทางกาย อารมณ์ จิตใจ และจิตวิญญาณ แตกต่างจากแนวคิด work engagement ที่เน้นความทุ่มเทและการจดจ่อเป็นหลักในเชิงทฤษฎี

แม้แนวคิดพลังในการทำงานจะได้รับความสนใจในระดับสากล แต่ประเทศไทยยังขาดเครื่องมือวัดที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน ซึ่งมีลักษณะงานเฉพาะด้านเวลา การแข่งขัน และแรงกดดันสูง การพัฒนาและตรวจสอบแบบวัดพลังในการทำงานตามกรอบ Personal Energy at Work ของ Klijn et al., (2021) ในบริบทอุตสาหกรรมสื่อไทยจึงมีความสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่สามารถประเมินพลังของบุคลากรได้อย่างครอบคลุม และใช้เป็นพื้นฐานในการส่งเสริมความผูกพัน ประสิทธิภาพการทำงาน และการป้องกันภาวะหมดไฟ อันเป็นที่มาของการศึกษาครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพลังในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของพลังในการทำงาน (Energy at Work)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยให้ความหมายของพลังในการทำงาน (Energy at Work) ตามแนวคิดของ Klijn et al., (2021) ว่าเป็นสภาวะเชิงพลวัตทางจิตวิทยาที่สะท้อนถึงระดับพลังงานของบุคคลในบริบทการทำงาน ซึ่งแสดงออกผ่านมิติของพลังที่เชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการ และทำหน้าที่เป็นทรัพยากรสำคัญที่เอื้อต่อความมีชีวิตชีวา ความมุ่งมั่น และความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ด้านพลังทางกายภาพ (Physical Energy) ซึ่งสะท้อนถึงความแข็งแรง ความกระฉับกระเฉงและความตื่นตัวในการทำงาน (2) ด้านพลังทางอารมณ์

(Emotional Energy) ซึ่งเกี่ยวข้องกับภาวะอารมณ์เชิงบวก ความรู้สึกได้รับการยอมรับและความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน (3) ด้านพลังทางจิตใจ (Mental Energy) ซึ่งครอบคลุมความสามารถในการจดจ่อ การคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหา และ (4) ด้านพลังทางจิตวิญญาณ (Spiritual Energy) ซึ่งสะท้อนถึงการมีเป้าหมายในการทำงาน ความหมายของงานและการดำเนินชีวิตสอดคล้องกับคุณค่าและความเชื่อของตน อันนำไปสู่ความรู้สึกเติมเต็มและความผูกพันต่อการทำงาน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพลังในการทำงาน (Energy at Work)

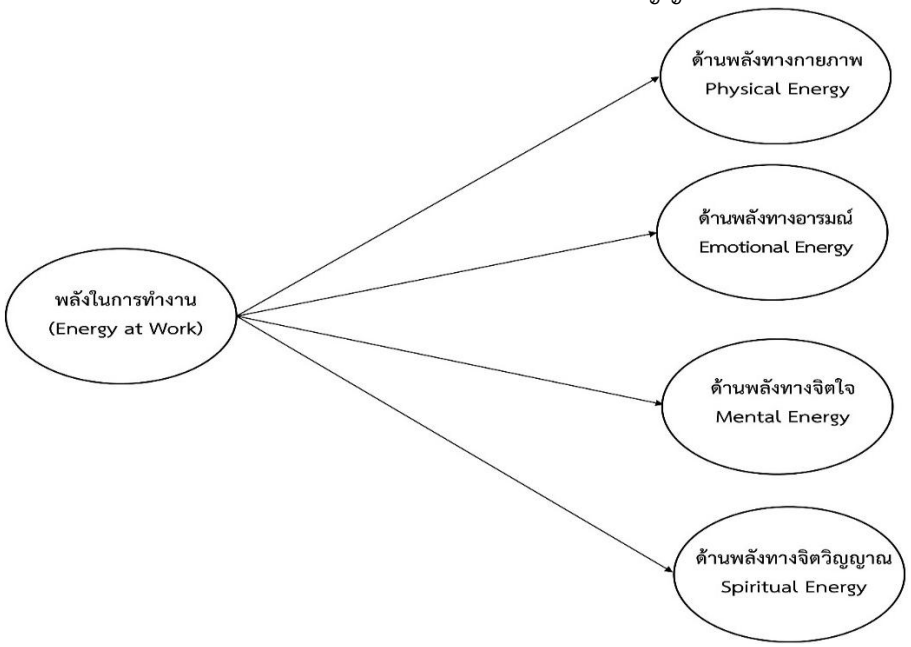
ทฤษฎี Thriving at Work Theory ของ Spreitzer et al. (2005) กล่าวว่า พลังในการทำงานเป็นความเจริญรุ่งเรืองในงาน (Thriving) เป็นสภาวะจิตวิทยาที่บุคคลรู้สึกมีชีวิตชีวา (vitality) การเรียนรู้ (learning) และโดยเฉพาะ “vitality” คือ การมีพลังกระตือรือร้นในการทำงาน เป็นมิติที่สะท้อนถึงพลังในการทำงาน (Energy at Work) ของบุคคลโดยตรง ซึ่งส่งผลต่อผลลัพธ์เชิงบวกทั้งด้านผลการปฏิบัติงานและสุขภาวะที่ดี

จากพัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับพลังในการทำงาน พบว่าแนวคิดดังกล่าวมีรากฐานสำคัญจากทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการทำงาน (work engagement) และแนวคิดการลงทุนทางจิตวิทยาในบทบาทงาน ซึ่งอธิบายการที่บุคคลทุ่มเททรัพยากรทางจิตใจในการปฏิบัติงาน ต่อมาได้มีการขยายกรอบการอธิบายไปสู่การมองพลังในฐานะองค์ประกอบสำคัญของความมีชีวิตชีวา (vitality) ความผูกพันในการทำงาน และการเรียนรู้ในงาน ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่อธิบายพลังในการทำงานในหลายมิติ ทั้งด้านกาย จิตใจ อารมณ์ และจิตวิญญาณ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบ Personal Energy at Work ของ Klijn et al., (2021) ซึ่งใช้เป็นฐานในการพัฒนาเครื่องมือวัดในการศึกษาครั้งนี้ โดยเน้นบทบาทของทรัพยากรงานและทรัพยากรส่วนบุคคลในการเสริมสร้างและขับเคลื่อนพลังในการทำงาน อันนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงบวกทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์การ

ในบริบทอุตสาหกรรมสื่อซึ่งมีความต้องการของงานสูงจากความเร่งด่วน เส้นตาย การแข่งขัน และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี พลังในการทำงานจึงสามารถพิจารณาในฐานะทรัพยากรภายในบุคคลที่สนับสนุนความพร้อมในการรับมือกับความต้องการของงาน โดยพลังทางกาย อารมณ์ จิตใจ และจิตวิญญาณร่วมกันช่วยให้บุคลากรสามารถคงความพร้อมและปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง ทฤษฎีความต้องการของงาน–ทรัพยากรในงาน (Job Demands–Resources Theory: JD-R) ของ Bakker and Demerouti (2017) กล่าวว่าความต้องการของงานที่สูงอาจก่อให้เกิดความเหนื่อยล้า ขณะที่ทรัพยากรในงานช่วยลดผลกระทบดังกล่าวและส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงาน ในขณะเดียวกัน ทฤษฎีการอนุรักษ์ทรัพยากร (Conservation of Resources Theory: COR) ของ Hobfoll (1989) เสนอว่าบุคคลมุ่งรักษา ปกป้อง และเพิ่มพูนทรัพยากรที่มีคุณค่า โดยการสูญเสียทรัพยากรอย่างต่อเนื่องอาจนำไปสู่ความเครียดและความเหนื่อยล้า เมื่อบูรณาการทั้งสองทฤษฎีกับแนวคิด Energy at Work ของ Klijn et al., (2021) พลังทางกาย อารมณ์ จิตใจ และจิตวิญญาณจึงสามารถมองเป็นทรัพยากรเชิงพลวัตที่ช่วยให้บุคลากรรับมือกับความเร่งด่วน เส้นตาย การแข่งขัน และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมสื่อได้อย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้พัฒนาโดยอ้างอิงกรอบแนวคิดของ Klijn et al., (2021) ประกอบด้วยพลังทางกาย พลังทางอารมณ์ พลังทางจิตใจ และพลังทางจิตวิญญาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย ดำเนินการในสถานีโทรทัศน์พื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประชากรคือพนักงานที่ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนและมีอายุงานไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 1,963 คน (อ้างอิง) กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังกล่าวจากสถานีโทรทัศน์จำนวน 2 ช่อง จำนวน 150 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามข้อเสนอของ Hair et al., (2019) ที่แนะนำว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบควรมีกลุ่มตัวอย่างประมาณ 100–200 หน่วย ตัวอย่างในการศึกษานี้ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ตามขั้นตอนที่กำหนด ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 150 คน ตัวอย่างในการศึกษามีขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การเลือกกลุ่มตัวอย่างดำเนินการโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งในทางปฏิบัติใช้วิธีการจับสลาก โดยยึดหลักการที่ว่าหน่วยประชากรทุกหน่วยต้องมีโอกาสถูกเลือกเข้าสู่ตัวอย่างอย่างเท่าเทียมกัน (equal chance of selection) ตามแนวคิดของ Neyman (1934) โดยจับสลากจำนวน 2 สถานีโทรทัศน์ จากจำนวนช่องสถานี โทรทัศน์ที่ออกอากาศในปัจจุบันทั้งหมด 20 ช่อง ตามที่ทางกสทช.กำหนดไว้ ดังนี้ ช่อง5, ช่องNBT, ช่อง Thai PBS, ช่องT Sport, ช่องไทยรัฐสภา, ช่อง TNN 16, ช่อง JKN, ช่อง Nation, ช่อง Workpoint, ช่อง True 4 U, ช่อง GMM 25, ช่อง 8, ช่อง MONO 29, ช่อง 9MCOT, ช่อง ONE 31, ช่องไทยรัฐทีวี, ช่อง 3HD, ช่องอัมรินทร์ทีวี, ช่อง 7HD, ช่อง PPTV 36 (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการ

โทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2560 อ้างถึงในศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2566)

ขั้นที่ 2 จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Sampling) โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนในแต่ละกลุ่มต่อจำนวนประชากรจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์การวิจัยรวมทั้งสิ้น 150 คน จากจำนวนพนักงานทั้งหมด 1,963 คน โดยแบ่งตามสถานีโทรทัศน์ที่ได้รับการคัดเลือก ได้แก่ ช่อง 5 มีจำนวนพนักงาน 778 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน ขณะที่ช่อง Thai PBS มีจำนวนพนักงาน 1,185 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 คน รวมจำนวนพนักงานทั้งสองสถานี 1,963 คน โดยข้อมูลดังกล่าวได้รับจากฝ่ายทรัพยากรและบุคคล ณ วันที่ 4 มกราคม 2569

ขั้นที่ 3 เมื่อได้จำนวนที่คำนวณตามสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างแล้วจึงทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยคัดเลือกหน่วยตัวอย่างจากประชากรที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีความพร้อมในการให้ข้อมูลตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน แล้วเลือกตัวอย่างที่มีลักษณะดังกล่าวให้ครบตามจำนวนที่กำหนดในแต่ละช่องสถานีโทรทัศน์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งได้พัฒนาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของแบบวัด ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เกณฑ์ผู้เข้าร่วมวิจัยของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 2 ข้อ เป็นลักษณะแบบสำรวจรายการ (Check List) มีตัวเลือกให้เลือกตอบตามความเป็นจริง ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ เป็นลักษณะแบบสำรวจรายการ (Check List) มีตัวเลือกให้เลือกตอบตามความเป็นจริง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และสถานที่ปฏิบัติงาน ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพลังในการทำงาน ผู้วิจัยได้พัฒนาและประยุกต์จากแนวคิดของ Klijn et al. (2021) มีจำนวน 27 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราวัดเป็นมาตราวัดประเมินค่า (Rating Scale) แบบสอบถามเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ตัวเลือก 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 = ไม่เห็นด้วย 3 = ปานกลาง 4 = เห็นด้วย และ 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา **(**Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามและนิยามที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence: IOC) ด้วยเกณฑ์การให้คะแนน +1, 0 และ -1 (Waltz et al., 2010) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6–1.0 ซึ่งผ่านเกณฑ์การพิจารณาทุกข้อ

2. ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตรวจสอบโดยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .953 และรายด้านอยู่ระหว่าง .855 - .930 มีค่าเข้าใกล้ 1.00 แสดงว่าแบบประเมินและแบบวัดมีความเหมาะสมที่ยอมรับได้ สอดคล้องตามแนวคิดของ DeVellis (2017) เสนอว่า ค่าความเชื่อมั่นภายในของเครื่องมือที่มีค่าอย่างน้อยตั้งแต่ 0.60 สามารถพิจารณาได้ว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ขณะที่ Hair et al., (2019) ได้สนับสนุนเกณฑ์ดังกล่าวว่าเป็นระดับที่เพียงพอสำหรับการวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์

3. ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) โดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อ (Corrected Item-total Correlation) ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าอำนาจจำแนก

ของข้อคำถามทั้ง 27 ข้อ มีค่าอยู่ระหว่าง .345 ถึง .814 โดยนำคำถามไปใช้ทดลอง (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน จำนวน 60 คน ซึ่งผ่านเกณฑ์ยอมรับได้ที่ .20 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามทุกข้อมีอำนาจจำแนกอยู่ในระดับที่เหมาะสมและสามารถจำแนกระดับพลังในการทำงานของผู้ตอบได้อย่างเหมาะสม (DeVellis, 2017)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการสร้าง และพัฒนาแบบวัดพลังในการทำงาน ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยผู้วิจัยทำการติดต่อผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แล้วทำการปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำเพื่อความสมบูรณ์

2. ผู้วิจัยได้ยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยรังสิต โดยมีเอกสารรับรองเลขที่ COA. No. RSUERB2025-295 และได้รับการอนุมัติอย่างเป็นทางการเรียบร้อยก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล

3. ผู้วิจัยทำได้ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ เมื่อได้รับอนุญาต ได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีวิจัย การรักษาความลับ และสิทธิ์การเข้าร่วมโดยสมัครใจ จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนที่กำหนดกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามฉบับกระดาษด้วยตนเองแก่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้สามารถชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและตอบข้อซักถามได้โดยตรง จำนวน 150 ฉบับ และได้รับคืนมาจำนวน 150 ฉบับ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์รวมทั้งสิ้นจำนวน 150 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient) เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ แล้วนำไปเป็นข้อมูลในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างต่อไป และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นแบบเชิงยืนยัน (CFA) โดยใช้โปรแกรม jamovi เพื่อตรวจสอบความตรงตามทฤษฎีของแบบวัดพลังในการทำงาน

ผลการวิจัย

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถามพลังในการทำงาน โดยการวิเคราะห์ค่า KMO และ Bartlett’s Test of Sphericity เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลหรือกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยค่าของ KMO ควรมากกว่า 0.5 และหากค่าเข้าใกล้ 1.00 หมายถึง ข้อมูลหรือกลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยผลการวิเคราะห์ พบว่า มีค่าเท่ากับ 3320.568 โดยค่าไค-สแควร์ (Chi-square) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($p < .01$) หมายความว่า ข้อมูลมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ และค่าดัชนี KMO เท่ากับ .929 หมายความว่าข้อมูลมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบระดับดี

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ระหว่างตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์ของตัวแปรพลังในการทำงาน พบว่าตัวแปรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ระหว่าง .231 ถึง .778 ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ .197

3. การพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลพลังในการทำงานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ก่อนและหลังการปรับโมเดล เมื่อพิจารณาตามดัชนีตรวจสอบความสอดคล้อง พบว่า โมเดลพลังในการทำงาน ก่อนการปรับโมเดลมีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) หารด้วย df เท่ากับ 2.243 มีค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า .001 ค่า RMSEA เท่ากับ .091 SRMR เท่ากับ .066 ค่า CFI เท่ากับ .870 ค่า TLI เท่ากับ .857 ค่า NFI เท่ากับ .789 และค่า IFI เท่ากับ .871 โดยมีค่าที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าโมเดลการวัดไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผู้วิจัยทำการปรับโมเดล (Model Modification) แก้ไขหรือปรับเปลี่ยนโมเดลการวิเคราะห์โดยเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต (Covariance Between Errors) เพื่อช่วยปรับให้โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามแนวคิดภายใต้กรอบทฤษฎีตามแนวทางของ Hair et al., (2019) หลังการปรับโมเดลพบว่ามีค่าไคสแควร์ (Chi-square) หารด้วย df เท่ากับ 1.106 มีค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .103 ค่า RMSEA เท่ากับ .027 SRMR เท่ากับ .045 ค่า CFI เท่ากับ .990 ค่า TLI เท่ากับ .988 ค่า NFI เท่ากับ .908 และค่า IFI เท่ากับ .990 โดยทุกค่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลพลังในการทำงานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ก่อนและหลังการปรับโมเดล (n=150)

ดัชนีตรวจสอบความสอดคล้อง	เกณฑ์พิจารณา	ค่าสถิติก่อนปรับโมเดล	ผลพิจารณา	ค่าสถิติหลังปรับโมเดล	ผลพิจารณา
x^2/ df	≤3	2.243	ผ่าน	1.106	ผ่าน
นัยสำคัญทางสถิต	P > .05	< 0.001	ไม่ผ่าน	.103	ผ่าน
RMSEA	≤0.8 (ดีมาก ≤0.6)	.091	ผ่าน	.027	ผ่าน
SRMR	≤0.8	.066	ผ่าน	.045	ผ่าน
CFI	≥.90 (ดีมาก≥ .95)	.870	ไม่ผ่าน	.990	ผ่าน
TLI	≥.90	.857	ไม่ผ่าน	.988	ผ่าน
NFI	≥.90	.789	ไม่ผ่าน	.908	ผ่าน
IFI	≥.90	.871	ไม่ผ่าน	.990	ผ่าน

4. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ของพลังในการทำงาน (EN) เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ENP1 ถึง ENP8 ที่อยู่ในองค์ประกอบด้านพลังทางร่างกาย (ENP) โดยตัวแปรสังเกตได้ ENP5, ENP6 และ ENP4 มีความเที่ยงในการวัดองค์ประกอบมากที่สุด (R^2 = .741, .720 และ .646 ตามลำดับ)

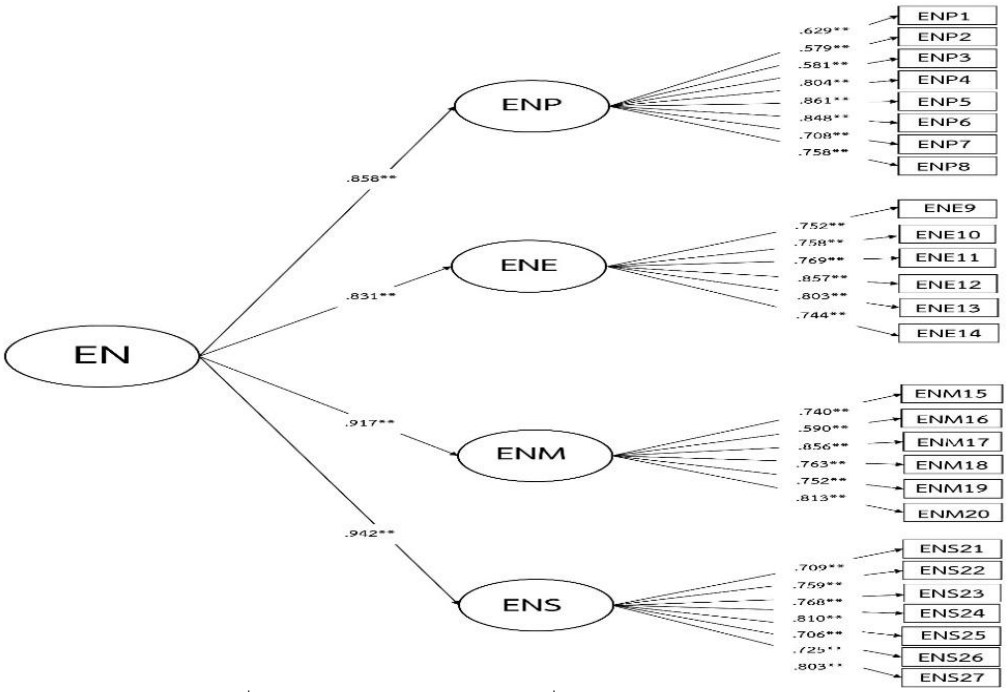
ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ENE10 ถึง ENE14 ที่อยู่ในองค์ประกอบด้านพลังทางอารมณ์ (ENE) โดยตัวแปรสังเกตได้ ENE12, ENE13 และ ENE11 มีความเที่ยงในการวัดองค์ประกอบมากที่สุด (R^2 = .734, .645 และ .591 ตามลำดับ)

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ENM15 ถึง ENE20 ที่อยู่ในองค์ประกอบด้านพลังทางจิตใจ (ENM) โดยตัวแปรสังเกตได้ ENM17, ENM20 และ ENM18 มีความเที่ยงในการวัดองค์ประกอบมากที่สุด (R^2 = .733, .660 และ .582 ตามลำดับ)

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ENS21 ถึง ENS27 ที่อยู่ในองค์ประกอบด้านพลังทางจิตวิญญาณ (ENS) โดยตัวแปรสังเกตได้ ENS24, ENS27 และ ENS23 มีความเที่ยงในการวัดองค์ประกอบมากที่สุด (R^2 = .657, .645 และ .590 ตามลำดับ)

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรแฝงพบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมีค่าตั้งแต่ .831 ถึง .942 โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่ สุดคือด้านพลังงานทางจิตวิญญาณ (ENS) มีค่าน้ำหนักองค์ ประกอบ .942 และมีการแปรผันร่วมกับผลการปฏิบัติงานร้อยละ 84.1 รองลง มาคือ ตัวแปรด้านพลังทางร่างกาย(ENP) มีค่าน้ำหนักองค์ ประกอบ .917 และมีการแปรผันร่วมกับผลการปฏิบัติงานร้อยละ 69.0 ตัวแปรด้านพลังทางจิตใจ (ENM) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .858 และมีการแปรผันร่วมกับผลการปฏิบัติงานร้อยละ 81.8 และตัวแปรด้านพลังทางอารมณ์ (ENE) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .831 และมีการแปรผันร่วมกับผลการปฏิบัติงานร้อยละ 73.6

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรพลังในการทำงาน (EN) สรุปได้ว่า ตัวแปรพลังในการทำงานสามารถวัดได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้หรือตัวแปรบ่งชี้ในโมเดลได้จริง นั่นคือตัวแปรมีความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) รายละเอียดดังแผนภาพที่ 2

หมายเหตุ :** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, EW = พลังในการทำงาน, EWP = ด้านพลังทางกายภาพ, EWE = ด้านพลังทางอารมณ์, EWM = ด้านพลังทางจิตใจ, EWS = ด้านพลังทางจิตวิญญาณ, Chi - Square = 313, df = 283, p-value = .103, RMSEA = .027

แผนภาพที่ 2 แสดงโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของพลังในการทำงาน หลังการปรับ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบของแบบวัดพลังในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน พบว่ามีองค์ประกอบของพลังในการทำงาน 4 องค์ประกอบ คือ (1) ด้านพลังทางกายภาพ (2) ด้านพลังทางอารมณ์ (3) ด้านพลังทางจิตใจ (4) ด้านพลังทางจิตวิญญาณ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ภายหลังการปรับโมเดล โดยค่าดัชนีความสอดคล้องทุกตัวผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ χ^2/df = 1.106, p = .103, RMSEA = .027, TLI = .988, CFI = .990 และ SRMR = .045 แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างของแบบวัดมีความเหมาะสมและสามารถอธิบายข้อมูลได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตามแนวคิดภายใต้กรอบทฤษฎีตามแนวทางของ Hair et al., (2019) ซึ่งระบุว่า โมเดลที่มีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์สะท้อนถึงความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือ นอกจากนี้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของทั้ง 4 มิติอยู่ในช่วง .831 ถึง .942 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สะท้อนถึงความแข็งแรงของโครงสร้างเชิงทฤษฎี โดยผลดังกล่าวสนับสนุนแนวคิดพลังในการทำงานของ Klijn et al., (2021) ที่อธิบายว่าพลังในการทำงานเป็นสภาวะภายในของบุคคลที่สะท้อนถึงระดับพลังชีวิต ความกระตือรือร้น ความพร้อมทางจิตใจ และความสามารถในการลงทุนพลังทั้งทางกาย ใจ อารมณ์และจิตวิญญาณลงในงานอย่างต่อเนื่อง โดยพลังดังกล่าว มีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การเสริมสร้างความยืดหยุ่นต่อความเปลี่ยนแปลงการปรับตัวภายใต้บริบทที่มีการแข่งขันสูง การลดความเหนื่อยหน่ายการสร้างสุขภาวะทางจิตใจที่ดีและการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์การ อันนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนทั้งในระดับบุคคลและองค์การและสนับสนุนความตรงเชิงโครง สร้างของแบบวัดพลังในการทำงานในบริบทพนักงานอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนของประเทศไทย

โดยผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า มิติที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุดคือ พลังทางจิตวิญญาณ สะท้อนว่าพนักงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนให้ความสำคัญกับความหมายและคุณค่าของงานเป็นสำคัญ ผลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิด Meaningful Work ซึ่งระบุว่า การทำงานมิได้มุ่งเพียงผลตอบแทนทางวัตถุ แต่เกี่ยวข้องกับการค้นพบความหมาย ความพึงพอใจ และการมีส่วนร่วมในการสร้างคุณค่าทางสังคม ซึ่งสัมพันธ์กับระดับความผูกพันในงานที่สูงขึ้น (Albrecht et al., 2021) ด้วย COR Theory (Hobfoll, 1989) ซึ่งมองว่าทรัพยากรที่บุคคลให้คุณค่าเป็นกลไกสำคัญในการรักษาและสร้างทรัพยากรอื่น เมื่อบุคลากรมองเห็นความหมายและคุณค่าของงาน พลังทางจิตวิญญาณจึงอาจทำหน้าที่เป็นทรัพยากรภายในที่ช่วยประคับประคองพลังด้านอื่นภายใต้สภาวะที่มีความต้องการของงานสูง ขณะเดียวกัน JD-R Theory ช่วยอธิบายว่า ทรัพยากรส่วนบุคคลและทรัพยากรในงานสามารถกระตุ้นกระบวนการสร้างแรงจูงใจและลดผลกระทบของภาระงานได้ (Bakker & Demerouti, 2017)

เมื่อเปรียบเทียบกับเครื่องมือในต่างประเทศ เช่น Utrecht Work Engagement Scale (UWES) ของ Schaufeli et al., (2002) ซึ่งเน้นมิติ “vigor” เป็นแกนกลางของพลังงานในการทำงาน จะพบว่า ผลการศึกษาครั้งนี้ มีความเหมือนในด้านการยืนยันว่าพลังเป็นทรัพยากรทางจิตวิทยาที่มีโครงสร้างชัดเจนและมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมิติภายในของบุคคล อย่างไรก็ตามความแตกต่างที่สำคัญคือ งานวิจัยนี้พบว่า มิติพลังทางจิตวิญญาณมีน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุด ขณะที่งานในบริบทตะวันตกส่วนใหญ่รายงานบทบาทเด่นของพลังทางกายหรือความมีชีวิตชีวา (vigor) มากกว่า

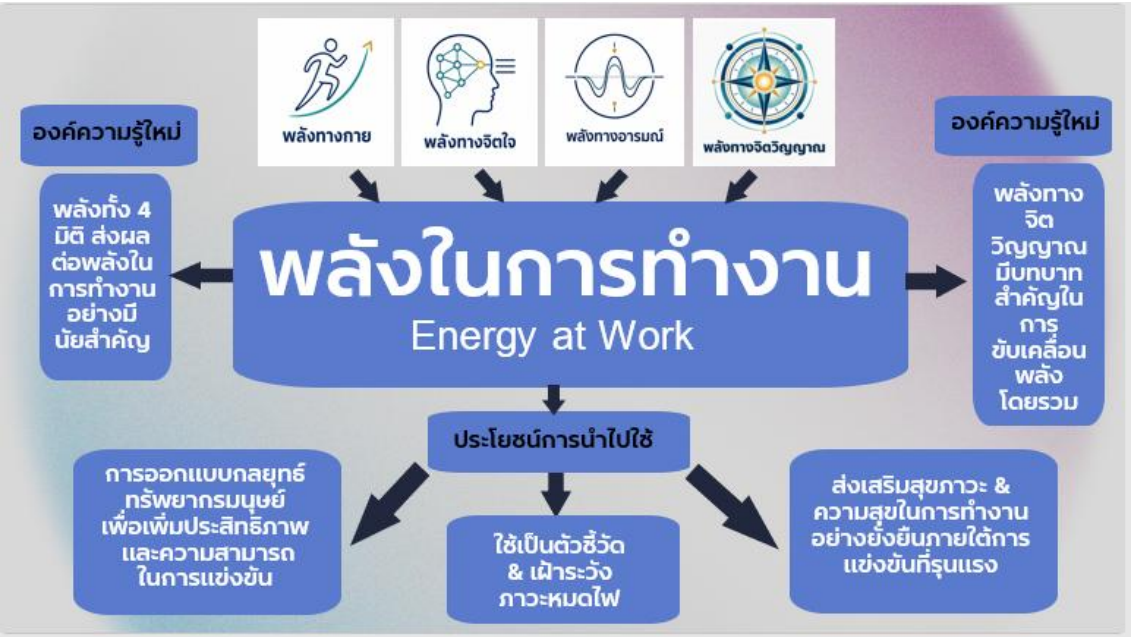
ความแตกต่างดังกล่าวอาจสะท้อนบริบทวัฒนธรรมและลักษณะงานของอุตสาหกรรมสื่อไทย ซึ่งมีมิติด้านคุณค่าทางสังคม ภารกิจสาธารณะและอัตลักษณ์วิชาชีพเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ในบริบทอุตสาหกรรมสื่อไทย คุณค่าทางสังคมสะท้อนจากการที่บุคลากรมองว่างานสื่อมิได้มุ่งเพียงผลลัพธ์ทางธุรกิจ แต่ยังมีบทบาทในการให้ข้อมูล ความรู้ และสร้างประโยชน์แก่สังคม ขณะที่ภารกิจสาธารณะเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อความถูกต้องของข้อมูลและผลกระทบต่อประชาชน ส่วนอัตลักษณ์วิชาชีพเกิดจากความรู้สึกภาคภูมิใจและการเห็นคุณค่าในบทบาทของ “คนทำสื่อ” ซึ่งเชื่อมโยงงานเข้ากับเป้าหมายและคุณค่าภายในของบุคคล จึงอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้พลังทางจิตวิญญาณมีความโดดเด่นในกลุ่มบุคลากรสื่อไทย

อย่างไรก็ตาม ความโดดเด่นของพลังทางจิตวิญญาณในกลุ่มตัวอย่างไทยสะท้อนลำดับความสำคัญขององค์ประกอบที่อาจแตกต่างตามบริบท Klijn et al., (2021) มุ่งอธิบายพลังทั้งสี่มิติในฐานะองค์ประกอบของ Personal Energy at Work และศึกษาความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ด้านสุขภาพและผลิตภาพ ขณะที่ผลของการศึกษานี้พบว่า Spiritual Energy มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุดอย่างชัดเจน จึงเป็นหลักฐานเพิ่มเติมว่าโครงสร้าง Energy at Work แม้มีองค์ประกอบร่วมกันในระดับสากล แต่ความเด่นของแต่ละองค์ประกอบอาจแปรผันตามลักษณะอาชีพและบริบททางสังคมวัฒนธรรม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้สร้างคุณูปการทางวิชาการ จากการศึกษาแบบวัดพลังในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนในสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โดยองค์ความรู้ใหม่ชี้ให้เห็นว่า การเสริมสร้างพลังในการทำงานทั้ง 4 มิติ ได้แก่ พลังทางกาย พลังทางอารมณ์ พลังทางจิตใจ และพลังทางจิตวิญญาณ อย่างเหมาะสมจะช่วยเพิ่มพลังในการทำงานของบุคลากรได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยทั้ง 4 มิติ มีความสัมพันธ์กันและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในบริบทอุตสาหกรรมสื่อไทย อีกทั้งยังพบว่า พลังทางจิตวิญญาณมีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดและมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนพลังโดยรวม สะท้อนความสำคัญของความหมายของงาน เป้าหมาย และคุณค่าภายใน งานวิจัยนี้ยังเสนอให้มองพลังในการทำงานเป็น “ทรัพยากรเชิงพลวัต” ที่ช่วยให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในสภาพแวดล้อมที่ท้าทาย ในเชิงประยุกต์ใช้องค์การสามารถใช้พลังทางจิตวิญญาณเป็นกลไกหลักในการออกแบบกลยุทธ์ทรัพยากรมนุษย์ พัฒนาโปรแกรมเสริมพลังทั้ง 4 มิติ ใช้เฝ้าระวังภาวะหมดไฟ และสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขัน

ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสร้างมุมมองใหม่ให้แก่นักสื่อสารมวลชน ในการจัดสมดุลพลังในการทำงานทั้ง 4 มิติ เพื่อส่งเสริมประสิทธิผล สุขภาวะ และความสุขในการทำงานอย่างยั่งยืนท่ามกลางการแข่งขันของอุตสาหกรรมสื่อยุคปัจจุบัน โดยสามารถสรุปเป็นแผนภาพองค์ความรู้ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 3 แสดงพลังในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความวิจัยนี้ มุ่งพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดพลังในการทำงาน (Energy at work) สำหรับพนักงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เพื่อยืนยันความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือในบริบทการทำงานจริง ผลการวิจัยยืนยันว่าโครงสร้างพลังในการทำงานเป็นแบบพหุมิติ ประกอบด้วยพลังทางกาย อารมณ์ จิตใจ และจิตวิญญาณ โดยโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี และพลังทางจิตวิญญาณมีน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุด (.942) แสดงให้เห็นความสำคัญของความหมายของงาน เป้าหมาย และคุณค่าภายในต่อพลังในการทำงานของบุคลากรสื่อไทย ข้อค้นพบนี้ช่วยขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับ Energy at Work ในฐานะทรัพยากรเชิงพลวัตที่ควรพิจารณาทั้ง 4 มิติร่วมกัน และสามารถนำแบบวัดไปใช้ประเมินระดับพลัง ออกแบบการพัฒนาบุคลากร และเฝ้าระวังความเสี่ยงต่อภาวะหมดไฟได้ ในระยะต่อไปควรตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของการวัดในกลุ่มอุตสาหกรรมและวัฒนธรรมที่แตกต่าง รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างพลังในการทำงาน สุขภาวะ ความผูกพัน และผลการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ไปสู่แนวทางการจัดการพลังของบุคลากรที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับ นอกจากนี้พลังในการทำงานยังทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงจิตวิทยาที่เชื่อมโยงทรัพยากรในองค์การไปสู่ความผูกพันและประสิทธิภาพการทำงาน โมเดลที่ได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล งาน และองค์การ

อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัด คือ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนเพียง 2 แหล่ง พลังในการทำงานทั้ง 4 มิติ ไม่ว่าจะเป็นพลังทางกาย พลังทางอารมณ์ พลังทางจิตใจ และพลังทางจิตวิญญาณของพนักงานอาจไม่สามารถเป็นตัวแทนของพนักงานใน

อุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนทั้งหมดได้ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) ซึ่งส่งผลให้เกิดอคติจากการไม่ครอบคลุม อาจไม่สะท้อนตัวแทนประชากรทั้งหมด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

องค์การควรนำแบบวัดพลังในการทำงานทั้ง 4 มิติไปใช้เป็นตัวชี้วัดสุขภาวะทางกายและจิตใจของบุคลากรเป็นประจำ เพื่อออกแบบแนวทางการเสริมสร้างพลังในการทำงานทั้งด้านพลังทางกายภาพ ด้านพลังทางจิตใจ ด้านพลังทางอามรณ์ และพลังทางจิตวิญญาณซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เสริมสร้างความยืดหยุ่นต่อความเปลี่ยนแปลงการปรับตัวภายใต้บริบทที่มีความกดดัน อย่างไรก็ตามหากองค์การอื่นประสงค์จะนำแบบวัดนี้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะแตกต่างออกไป เช่น อุตสาหกรรมอื่น ช่วงวัยที่ต่างกัน หรือบริบทวัฒนธรรมที่แตกต่าง ควรดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมืออีกครั้ง โดยเฉพาะความตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเพื่อยืนยันความเหมาะสม ก่อนนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบายหรือการบริหารทรัพยากรมนุษย์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตการเก็บข้อมูลไปยังพนักงานที่ทำงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนในส่วนอื่น ๆ ทั่วประเทศที่มีวัฒนธรรมต่างกัน เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลในระดับประเทศ

2.2 ควรพัฒนาไปสู่การตรวจสอบผลของพลังในการทำงานต่อผลลัพธ์สำคัญ โดยใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง เช่น ตัวแปรภาวะหมดไฟ (Burnout) ผลการปฏิบัติงาน (Work Performance) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) รวมทั้งปัจจัยเชิงสาเหตุ เช่น แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก (Intrinsic / Extrinsic Motivation) หรือตรวจสอบบทบาทของพลังในการทำงานในฐานะตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) เช่น พลังในการทำงานเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างความหมายของงานกับผลการปฏิบัติงาน แนวทางดังกล่าวจะช่วยขยายองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและยืนยันบทบาทของพลังในการทำงานในฐานะปัจจัยทางจิตวิทยาที่สำคัญในองค์การ

เอกสารอ้างอิง

วินิจพรรษ กันยะพงศ์ (2566). การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่ออุตสาหกรรมผลิตเนื้อหาไทยจากเทคโนโลยีโอทีทีและสตรีมมิง (Disruption by OTT and Streaming in Media Landscape: Thai Content Industry). *วารสารการสื่อสารและการจัดการ นิด้า, 9*(2), 1-18. https://so12.tci-thaijo.org/index.php/jcmn/article/view/355

ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2566). *นิเวศสื่อโทรทัศน์ไทยกับแนวทางการกำกับดูแลในยุคสตรีมมิง*. สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.

Albrecht, S. L., Green, C. R., & Marty, A. (2021). Meaningful work, job resources, and employee engagement. *Sustainability, 13*(7), 1-14. https://doi.org/10.3390/su13074045

Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2017). Job demands–resources theory: Taking stock and looking forward. *Journal of Occupational Health Psychology, 22*(3), 273–285. https://doi.org/10.1037/ocp0000056

Christensen, C. M. (1997). *The innovator's dilemma: When new technologies cause great firms to fail* (pp. 1–14). Harvard Business School Press. https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=46

DeVellis, R. F. (2017). *Scale development: Theory and applications* (4th ed.). Sage.

Guo, Y., Zhang, Y., Goh, K.-Y., & Peng, X. (2025). Can social technologies drive purchases in e-commerce live streaming? An empirical study of broadcasters' cognitive and affective social call-to-actions. *Production and Operations Management, 34*(12), 4039–4059. https://doi.org/10.1177/10591478241276131

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage Learning. https://eli.johogo.com/Class/CCU/SEM/_Multivariate%20Data%20Analysis_Hair.pdf

Hobfoll, S. E. (1989). Conservation of resources: A new attempt at conceptualizing stress. *American Psychologist, 44*(3), 513–524. https://doi.org/10.1037/0003-066X.44.3.513

Klijn, A. F. J., Tims, M., Lysova, E. I., & Khapova, S. N. (2021). Personal energy at work: A systematic review. *Sustainability, 13(23), Article 13490* https://doi.org/10.3390/su132313490

Media Agency Association of Thailand. (2025). *สมาคมมีเดียฯ ทบทวนการเติบโตอุตสาหกรรมสื่อโฆษณา ปี 2025 จาก 3.9% เป็น 0.1%*. Media Agency Association of Thailand

Neyman, J. (1934). On the Two Different Aspects of the Representative Method: The Method of Stratified Sampling and the Method of Purposive Selection. *Journal of the Royal Statistical Society, 97,* 558-606. https://doi.org/10.2307/2342192

Phonthanukitithaworn, C., & Sellitto, C. (2017). Facebook as a second screen: An influence on sport consumer satisfaction and behavioral intention. *Telematics and Informatics*, 34 (8). 1477 – 1487. https://doi.org/10.1016/j.tele.2017.06.011

Pujianto, S. (2024). Effectiveness of employee training and development in increasing productivity and innovation in multinational companies. *Global International Journal of Innovative Research, 2*(9), 2245–2255. https://doi.org/10.59613/global.v2i9.325

Schaufeli, W. B., Salanova, M., González-Romá, V., & Bakker, A. B. (2002). The measurement of engagement and burnout: A two sample confirmatory factor

analytic approach. *Journal of Happiness Studies, 3*(1), 71–92. https://doi.org/10.1023/A:1015630930326

Spreitzer, G. M., Sutcliffe, K. M., Dutton, J. E., Sonenshein, S., & Grant, A. M. (2005). A socially embedded model of thriving at work. *Organization Science, 16*(5), 537–549. https://doi.org/10.1287/orsc.1050.0153

Waltz, C. F., Strickland, O. L., & Lenz, E. R. (2010). *Measurement in nursing and health research* (4th ed.). Springer

Widener, C., Arbanas, J., Van Dyke, D., Arkenberg, C., Matheson, B., & Auxier, B. (2025). *2025 Digital media trends: Social platforms are becoming a dominant force in media and entertainment*. Deloitte Insights. https://www.deloitte.com/us/en/insights/industry/technology/digital-media-trends-consumption-habits-survey/2025.html

ภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” ในอุดมคติของแฟนดอม

THE IMAGE OF THE “NATIONAL HUSBAND” IN FANDOM IDEALS

ชนัญชิดา สุขไชยะ, ปุณณภา พบสิริเกษม และประไพพรรณ กิ้วเกษม*
Chananchida Sukchaiya, Punnapa Pobsirikasem and Praphaiphan Kewkasem
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ โรงเรียนกำเนิดวิทย์
Human Science, Kamnoetvidya Science Academy
*Corresponding Author E-mail: praphaiphan.k@kvis.ac.th
Received May 22, 2026; **Revised** July 13, 2026; **Accepted** September 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาพลักษณ์ของบุคคลที่ได้รับการนิยามว่าเป็น “สามีแห่งชาติ” ในบริบทของแฟนดอม 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และ 3) สังเคราะห์คุณสมบัติในอุดมคติของ “สามีแห่งชาติ” ในสังคมไทยร่วมสมัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากข้อความและโพสต์ในทวิตเตอร์ที่มีคำสำคัญ “#สามีแห่งชาติ” ระหว่าง พ.ศ. 2556–2568 คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 78 ข้อความ วิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพร่วมกับการวิเคราะห์เชิงธีม ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของธีมและข้อมูลแบบสามเส้าโดยผู้วิเคราะห์ และใช้ความถี่และร้อยละเพื่ออธิบายแนวโน้มข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” ประกอบสร้างผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สื่อ และแฟนดอม โดยจำแนกคุณสมบัติได้ 5 ด้าน ได้แก่ ลักษณะภายนอก (ร้อยละ 51.28) บุคลิกภาพจากบทบาทการแสดง (ร้อยละ 21.79) ลักษณะนิสัยและวิถีชีวิต (ร้อยละ 12.82) การแสดงออกและเสน่ห์เฉพาะตัว (ร้อยละ 7.69) และความสามารถและผลงาน (ร้อยละ 6.41) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ประกอบด้วยบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่และผลิตซ้ำภาพลักษณ์ การมีส่วนร่วมของแฟนดอมในการตีความ ยอมรับ และสร้างความชอบธรรมแก่บุคคลสาธารณะ และบริบททางสังคมและเพศภาวะที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอุดมคติ ผลการสังเคราะห์ชี้ว่า “สามีแห่งชาติ” มิได้จำกัดอยู่ที่รูปลักษณ์หรือความเป็นชายแบบดั้งเดิม แต่ให้คุณค่ากับความอบอุ่น ความเข้าใจ การดูแลเอาใจใส่ และความสามารถ โดยสามารถขยายสู่บุคคลที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับอุดมคติของสังคมโดยไม่จำกัดเพศ ทั้งยังสะท้อนบทบาทของแฟนดอมในการประกอบสร้างและขับเคลื่อนภาพลักษณ์ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงค่านิยมด้านเพศและความสัมพันธ์ในสังคมไทยร่วมสมัย

คำสำคัญ: สามีแห่งชาติ, แฟนดอม, ภาพลักษณ์, วัฒนธรรมประชานิยม, เพศภาวะ

Abstract

This study aimed to 1) study the image of individuals identified as the “National Husband” within the context of fandom, 2) analyze the factors influencing the construction of the “National Husband” image through social media, and 3) synthesize the ideal images of a “National Husband” in contemporary Thai society. The data were collected from Twitter (X) posts and messages containing the keyword “#สามีแห่งชาติ” (#NationalHusband)” between 2013 and 2025. Using purposive sampling, a total of 78 posts were selected for

analysis. The data were analyzed using qualitative content analysis and thematic analysis. Credibility of the theme was validated by using analyst triangulation while frequency distribution and percentage were used to display data trends.

The findings revealed that the image of the “National Husband” was socially constructed through interactions among individuals, media, and fandoms. Five major characteristics were identified: 1) appearance (51.28%), 2) character representation and screen persona (21.79%), 3) personality and lifestyle (12.82%), 4) behavior and distinctive charm (7.69%), and 5) competence and professional achievement (6.41%). Three key factors shaped this image construction: the role of social media in disseminating and reproducing public images; fandom participation in interpreting, endorsing, and culturally legitimizing public figures; and sociocultural and gender contexts that shape changing ideals. The synthesis further demonstrated that the contemporary “National Husband” ideal extended beyond physical attractiveness and traditional masculinity to emphasize warmth, understanding, caring qualities, and competence. Moreover, this ideal could encompass individuals whose attributes align with socially valued ideals regardless of gender. These findings highlighted the role of fandom in constructing and circulating public images while reflecting changing values surrounding gender and relationships in contemporary Thai society.

Keywords: National Husband, Fandom, social image, popular culture, gender

บทนำ

ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัยที่ขับเคลื่อนด้วยสื่อดิจิทัลและวัฒนธรรมประชานิยม (popular culture) สื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นพื้นที่สำคัญในการสร้างและต่อรองความหมายทางสังคม โดยเฉพาะในกลุ่ม “แฟนดอม” ซึ่งเป็นชุมชนของผู้บริโภคที่มีความผูกพันทางอารมณ์กับบุคคลหรือผลงาน มีบทบาทในการผลิต ตีความ และขยายความหมายของบุคคลสาธารณะผ่านการมีส่วนร่วมในพื้นที่ออนไลน์ (Jenkins, 1992) ปรากฏการณ์ “สามีแห่งชาติ” จึงเป็นตัวอย่างสำคัญของการประกอบสร้างภาพลักษณ์ในสังคมดิจิทัลไทย

คำว่า “สามีแห่งชาติ” หมายถึงบุคคลสาธารณะที่ได้รับการยอมรับว่ามีคุณลักษณะสอดคล้องกับอุดมคติของ “คู่ครองในฝัน” เช่น รูปลักษณ์ดี มีเสน่ห์ บุคลิกภาพโดดเด่น และมีความสามารถ (ภัสร์วริญญ์ เอี่ยมสะอาด และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ, 2564) คำดังกล่าวแพร่หลายในสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ (Twitter/X) ซึ่งแฟนดอมมีบทบาทสำคัญในการสร้าง กระจาย และยืนยันภาพลักษณ์ผ่านข้อความ แฮชแท็ก (#hashtag) และการมีส่วนร่วมของแฟนดอมและผู้เข้าร่วมสื่อสารในสื่อสังคมออนไลน์ จนเกิดการยอมรับร่วมต่อสถานะ “สามีแห่งชาติ” เช่น เจมส์ มาร์ จากละคร สุภาพบุรุษจุฑาเทพ และพอล ภัทรพล ศิลปาจารย์

ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถอธิบายผ่านแนวคิดเรื่องภาพลักษณ์ของ Boulding (1956) ที่มองว่า ภาพลักษณ์เกิดจากการรับรู้ที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ ความเชื่อ และค่านิยมของบุคคล ขณะที่ Goffman (1959) เสนอแนวคิดการแสดงตัวตนผ่านบทบาททางสังคม (presentation of self)

ซึ่งสอดคล้องกับการที่บุคคลสาธารณะต้องบริหารภาพลักษณ์ของตนผ่านสื่อ นอกจากนี้ แนวคิดแฟนดอมของ Jenkins (1992) ยังชี้ให้เห็นว่าแฟนดอมมิได้เป็นเพียงผู้รับสาร แต่เป็นผู้ร่วมสร้างและตีความความหมายของบุคคลหรือสื่อ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้บุคคลหนึ่งได้รับการยกย่องเป็น “สามีแห่งชาติ”

ในบริบทสังคมไทย งานวิจัยชี้ว่า ภาพลักษณ์ของผู้ชายในอุดมคติมีความสัมพันธ์กับค่านิยมด้านความเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ (ดิษยทรรศน์ ศรีบุญเรือง และสุทธภา อินทรศิลป์, 2562) ในขณะที่ ภาพลักษณ์ของบุคคลสาธารณะถูกหล่อหลอมผ่านกระบวนการสื่อสารและการบริหารภาพลักษณ์ในอุตสาหกรรมบันเทิง ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดการรับรู้ของผู้ชมที่มีต่อบุคลิกภาพและอัตลักษณ์ของคนดัง อันส่งผลต่อการยอมรับและความนิยมในสังคม (รัศมิ์รวี หมั่นประพฤติ และธรรญธร ปัญญโสภณ, 2562) อย่างไรก็ดี งานวิจัยที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับวรรณกรรมและสื่อกระแสหลัก แต่ยังมีการศึกษาจำกัดเกี่ยวกับบทบาทของแฟนดอมในการประกอบสร้างภาพลักษณ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยตรง นอกจากนี้ แนวคิดเพศภาวะ (gender) ของ Butler (1990) ยังช่วยอธิบายว่าคุณลักษณะในอุดมคติของ “สามีแห่งชาติ” เป็นผลของการประกอบสร้างทางสังคม มากกว่าการยึดโยงกับเพศกำเนิดเพียงอย่างเดียว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมด้านเพศและความสัมพันธ์ในสังคมไทยร่วมสมัย

แม้ว่าจะมีงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ของบุคคลสาธารณะ แฟนดอม และความเป็นชายในมิติต่าง ๆ แต่ยังพบช่องว่างขององค์ความรู้ในการบูรณาการทั้งสามมิติ ได้แก่ การสร้างภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” บทบาทของแฟนดอมในสื่อสังคมออนไลน์ และการเปลี่ยนแปลงของอุดมคติด้านเพศภาวะ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” ในอุดมคติของแฟนดอม เพื่ออธิบายพลวัตของการสร้างความหมายในสังคมดิจิทัลและสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมทางเพศในสังคมไทยร่วมสมัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของบุคคลที่ได้รับการนิยามว่าเป็น “สามีแห่งชาติ” ในบริบทของแฟนดอม
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” ผ่านสื่อสังคมออนไลน์
3. เพื่อสังเคราะห์คุณสมบัติในอุดมคติของ “สามีแห่งชาติ” ในสังคมไทยร่วมสมัย

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาปรากฏการณ์ “สามีแห่งชาติ” บูรณาการองค์ความรู้ด้านแฟนดอม การสร้างภาพลักษณ์สื่อดิจิทัล และเพศภาวะ เนื่องจากปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นผลของการประกอบสร้างความหมายผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างสื่อ บุคคลสาธารณะ และแฟนดอมในบริบทวัฒนธรรมดิจิทัล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยมีสาระดังต่อไปนี้

1. นิยามและชุดความคิดเกี่ยวกับ “สามีแห่งชาติ” ในบริบทสังคมไทย

แฟนดอม (fandom) เกิดจากการรวมกันของคำว่า Fanclub กับ Kingdom ซึ่งหมายถึงชุมชนของผู้ติดตามที่มิได้เป็นเพียงผู้บริโภคสื่อ แต่เป็น “ผู้มีส่วนร่วมในการสร้างความหมาย” ผ่านการผลิตตีความ และเผยแพร่เนื้อหา (Jenkins, 1992) ซึ่งต่อมา Booth (2010) และ Jenkins et al., (2013) ได้ขยายแนวคิดดังกล่าวสู่บริบทของวัฒนธรรมดิจิทัล อย่างไรก็ตาม งานศึกษาส่วนใหญ่ยังมุ่งอธิบาย

บทบาทของแฟนดอมในฐานะ “ผู้ผลิตเนื้อหา” มากกว่าการวิเคราะห์บทบาทในการกำหนดความชอบธรรมทางวัฒนธรรมของบุคคลสาธารณะโดยเฉพาะในบริบทของสังคมไทย

ชุดความคิด “สามีแห่งชาติ” โดยทั่วไปมักเน้นไปที่คุณลักษณะของเพศชายในอุดมคติของสังคมไทย เช่น ความหล่อ ความมีเสน่ห์ ความซื่อสัตย์ ความเอาใจใส่ และบทบาทผู้นำครอบครัว ซึ่งสะท้อนค่านิยมทางสังคมเกี่ยวกับความเป็นชาย (masculinity) ที่ถูกผลิตซ้ำผ่านสื่อบันเทิงและสื่อออนไลน์ (Connell, 2005) อย่างไรก็ตาม ชุดความคิดดังกล่าวมิได้มีความหมายตายตัว หากแต่เป็น “ความจริงทางสังคม” ที่ประกอบสร้างผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ การตีความ และบริบททางวัฒนธรรมของสังคมในแต่ละช่วงเวลา (Berger & Luckmann, 1966) ในขณะที่งานเขียนเชิงสื่อออนไลน์จะให้ภาพรวมคุณลักษณะของ “สามีแห่งชาติ” ได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังขาดการวิเคราะห์เชิงวิชาการที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างชุดความคิดดังกล่าวกับโครงสร้างทางสังคม เช่น อายุ เพศ หรือภูมิหลังทางวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างขององค์ความรู้ในประเด็นนี้ (กนกวรรณ ปิ่นสิรานนท์ และอดิพล เอื้อจรัสพันธุ์, 2564)

2. บทบาทของแฟนดอมในการสร้างความหมายทางสังคม

แนวคิดเรื่องแฟนดอม (fandom) มองว่าแฟนมิใช่เพียงผู้บริโภคสื่อ แต่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างความหมายผ่านการผลิต ตีความ และเผยแพร่เนื้อหา (Jenkins, 1992) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกาญจนา แก้วเทพ (2544) ที่อธิบายว่าแฟนคลับมีความผูกพันเชิงอารมณ์และมีส่วนร่วมกับสื่อมากกว่าผู้รับสารทั่วไป

ปรากฏการณ์แฟนคลับในบริบทสังคมไทย แฟนคลับได้พัฒนาจากวัฒนธรรม “แม่ยก” สู่แฟนดอมออนไลน์ที่มีบทบาทในการสร้างและขยายภาพลักษณ์ของบุคคลสาธารณะผ่านการผลิตเนื้อหาโดยผู้ใช้ (user-generated content) (กาญจนา แก้วเทพ, 2544; Jenkins, 1992) ขณะเดียวกันภาพลักษณ์และอัตลักษณ์มิได้ตายตัว หากถูกสร้างและต่อรองผ่านกระบวนการทางสังคม (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2546) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมายังมุ่งอธิบายแฟนดอมในฐานะผู้ร่วมผลิตภาพลักษณ์มากกว่าบทบาทในการกำหนดความชอบธรรมทางวัฒนธรรมของบุคคลสาธารณะ

3. แนวคิดการสร้างภาพลักษณ์

ในด้านแนวคิดการสร้างภาพลักษณ์ Boulding (1956) อธิบายว่า ภาพลักษณ์เป็นผลจากการรับรู้ที่หล่อหลอมด้วยประสบการณ์ ความเชื่อ และค่านิยมของสังคม ส่วน Goffman (1959) เสนอว่าบุคคลสร้าง “การแสดงตัวตน” ผ่านบทบาททางสังคมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จึงอธิบายได้ว่าภาพลักษณ์ของบุคคลสาธารณะเป็นผลของกระบวนการประกอบสร้างทางสังคม อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาในประเทศไทยมักมุ่งศึกษาภาพลักษณ์ขององค์กร ศิลปิน และบุคคลสาธารณะในสื่อกระแสหลัก ในขณะที่การศึกษาการประกอบสร้างภาพลักษณ์ผ่านปฏิสัมพันธ์ของแฟนดอมในสื่อสังคมออนไลน์ยังมีจำกัด

4. บทบาทของสื่อและการสื่อสารภาพลักษณ์ของบุคคลสาธารณะ

สื่อบันเทิงและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการกำหนดการรับรู้และภาพลักษณ์ของบุคคลสาธารณะ ซึ่งสามารถถูกสร้าง เสริม และเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการสื่อสาร (McQuail, 2010) ในขณะเดียวกัน การนำเสนอบุคลิกภาพและการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลสาธารณะผ่านสื่อยังมีส่วนผลิตซ้ำค่านิยมเกี่ยวกับความเป็นชายและอุดมคติของสังคม (Connell, 2005; รัศมิ์รวี หมั่นประพฤติ และธรรญธร ปัญญโสภณ, 2562)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับบทบาทของสื่อในการสร้างภาพลักษณ์เป็นหลัก แต่ยังมีการศึกษาจำกัดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะพื้นที่ที่แฟนดอมมีส่วนร่วมในการประกอบสร้างภาพลักษณ์ของบุคคลสาธารณะ (Jenkins, 1992) ซึ่งเป็นช่องว่างขององค์ความรู้ที่งานวิจัยนี้มุ่งอธิบาย

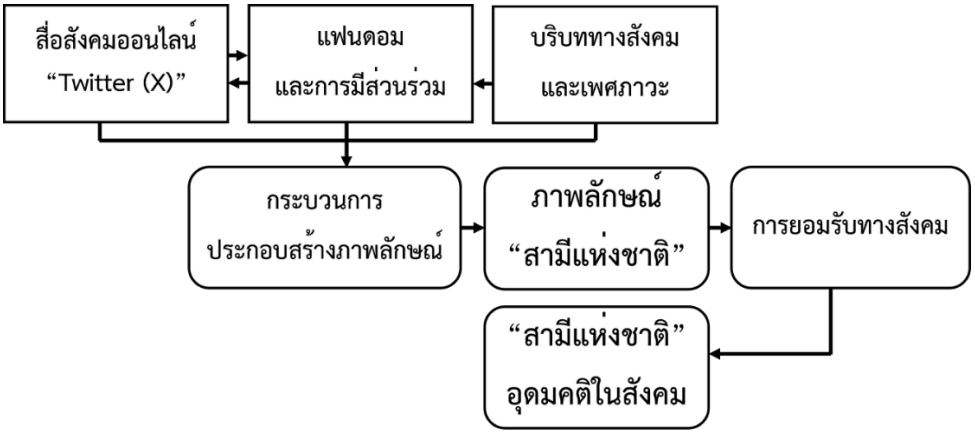
5. แนวคิดเรื่องเพศสภาพและเพศภาวะ

Butler (1990) อธิบายว่าเพศภาวะเป็นผลของการประกอบสร้างทางสังคม มิใช่อัตลักษณ์ที่กำหนดโดยชีววิทยาเพียงอย่างเดียว แนวคิดนี้ช่วยอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอุดมคติความเป็นชายจากการเน้นอำนาจและบทบาทผู้นำ ไปสู่การให้คุณค่ากับความอ่อนโยน ความเข้าใจ และความยืดหยุ่นทางอารมณ์ งานวิจัยในประเทศไทยได้สะท้อนแนวโน้มดังกล่าวผ่านวรรณกรรมและสื่อไทย (ดิษยทรรศน์ ศรีบุญเรือง และสุทธภา อินทรศิลป์, 2562; ชวรินทร์ คำมาเขียว และคณะ, 2564) อย่างไรก็ตามยังมีการศึกษาจำกัดเกี่ยวกับบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์และแฟนดอมในการประกอบสร้างอุดมคติความเป็นชายในบริบทสังคมร่วมสมัย

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาอธิบายการสร้างภาพลักษณ์ บทบาทของแฟนดอม และเพศภาวะแยกจากกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังขาดการบูรณาการแนวคิดทั้งสามในบริบทสื่อดิจิทัลร่วมสมัย งานวิจัยนี้จึงศึกษาปรากฏการณ์ “สามีแห่งชาติ” ในฐานะผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสื่อ แฟนดอม และการประกอบสร้างอุดมคติทางเพศ เพื่อเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของแฟนดอมในการประกอบสร้างภาพลักษณ์ของบุคคลสาธารณะในสังคมไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดการสร้างภาพลักษณ์ของ Boulding (1956) การแสดงตัวตนของ Goffman (1959) แฟนดอมของ Jenkins (1992) และเพศภาวะของ Butler (1990) เป็นกรอบวิเคราะห์ เพื่ออธิบายการประกอบสร้างภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” ในบริบทสื่อดิจิทัล และสังเคราะห์คุณสมบัติในอุดมคติของ “สามีแห่งชาติ” ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาการประกอบสร้างภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” ในบริบทของแฟนดอม ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญในการสื่อสารและการสร้างความหมายร่วมในสังคมดิจิทัล (Jenkins, 1992) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (qualitative content analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงธีม (thematic analysis) เพื่ออธิบายรูปแบบความหมาย และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาพลักษณ์ดังกล่าว (Braun & Clarke, 2006) ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตและแหล่งข้อมูลในการวิจัย จากการสื่อออนไลน์บนแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่แฟนดอมใช้ในการสื่อสาร แสดงความคิดเห็น และสร้างกระแสเกี่ยวกับบุคคลสาธารณะ สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้อความ (text) และโพสต์ (posts) ที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “สามีแห่งชาติ” โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อมูล ดังนี้

1.1 เป็นข้อมูลที่มีคำสำคัญว่า “สามีแห่งชาติ” หรือแฮชแท็กที่เกี่ยวข้อง เช่น #สามีแห่งชาติ

1.2 เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสาธารณะซึ่งเป็นคนไทย เช่น นักแสดง หรือบุคคลสาธารณะที่ได้รับการกล่าวถึงในบริบทดังกล่าว

1.3 เป็นข้อมูลในช่วงเวลาที่สะท้อนบริบทสังคมร่วมสมัย คือระหว่างปี พ.ศ. 2556 ถึง 2568

1.4 เป็นข้อมูลที่แสดงถึงความคิดเห็น การรับรู้ หรือการให้คุณค่าของผู้ใช้

1.5 ข้อความต้องมีสาระเพียงพอต่อการตีความ (meaningful textual unit) โดยสามารถสะท้อนการรับรู้ การประเมินค่า หรือการให้เหตุผลเกี่ยวกับการเป็น “สามีแห่งชาติ” มิใช่เพียงข้อความสั้น เช่น “หล่อมาก” หรือการใช้แฮชแท็กเพียงอย่างเดียว

1.6 กรณีมีข้อความซ้ำหรือโพสต์ซ้ำ (duplicate posts) จะนับเพียงหนึ่งข้อความ เพื่อหลีกเลี่ยงการให้น้ำหนักข้อมูลซ้ำซ้อน

การคัดเลือกข้อมูลใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยคัดเลือกเฉพาะข้อความที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเป็นข้อมูลที่ให้สารสนเทศเชิงลึก (information-rich cases) (Patton, 2015) ผลการคัดเลือกได้ข้อมูลจำนวน 78 ข้อความ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แล้วไม่ปรากฏประเด็นหรือธีมใหม่เพิ่มเติม (data saturation) จึงถือว่ามีข้อมูลเพียงพอสำหรับตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Guest et al., 2006) ทั้งนี้ ขนาดข้อมูลยังสอดคล้องกับแนวคิด Information Power ที่เสนอว่า ความเพียงพอของข้อมูลขึ้นอยู่กับความเฉพาะเจาะจงและคุณภาพของข้อมูลมากกว่าจำนวนข้อมูล (Malterud et al., 2016)

ในการศึกษานี้ ข้อมูลหลักที่วิเคราะห์คือข้อความ (texts) มิใช่ผู้โพสต์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมิได้จำแนก อัตลักษณ์ของผู้โพสต์ว่าเป็นแฟนคลับโดยตรง แต่ใช้ลักษณะของข้อความเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก ได้แก่ การใช้แฮชแท็กที่เกี่ยวข้อง การกล่าวถึงบุคคลในฐานะ “สามีแห่งชาติ” และการแสดงความคิดเห็นหรือการให้คุณค่าต่อบุคคลดังกล่าว ซึ่งสะท้อนการมีส่วนร่วมในการสร้างความหมายร่วมของแฟนดอมในสื่อสังคมออนไลน์

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาลักษณะและการรับรู้ของสังคมเกี่ยวกับ “สามีแห่งชาติ” ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากทวิตเตอร์โดยใช้เครื่องมือค้นหา (search engine) และคำสำคัญที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บข้อความ โพสต์ และความคิดเห็นของผู้ใช้ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

เชิงคุณภาพ (qualitative content analysis) และการวิเคราะห์เชิงธีม (thematic analysis) เพื่อจำแนกประเด็นสำคัญเกี่ยวกับลักษณะและการรับรู้ของสังคม นอกจากนี้ ยังใช้การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละเพื่ออธิบายแนวโน้มข้อมูล เช่น ความถี่ของการใช้แฮชแท็ก (#สามีแห่งชาติ) และจำนวนการมีส่วนร่วม (engagement) เช่น ธีมจากข้อความโพสต์ และการแสดงความคิดเห็น

2.2 ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์และระบุคุณสมบัติในอุดมคติของ “สามีแห่งชาติ” ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์จากขั้นตอนที่ 1 มาผนวกกับการทบทวนวรรณกรรม เพื่อวิเคราะห์และระบุคุณสมบัติในอุดมคติของ “สามีแห่งชาติ” โดยอาศัยกรอบแนวคิดด้านการสร้างภาพลักษณ์ (Boulding, 1956) และการแสดงตัวตน (Goffman, 1959) กระบวนการวิเคราะห์มุ่งเน้นการจัดหมวดหมู่ข้อมูล (categorization) และการระบุธีมหลัก (themes) ที่สะท้อนคุณลักษณะสำคัญ เช่น รูปลักษณ์ บุคลิกภาพ พฤติกรรม และการยอมรับจากแฟนคลับ

2.3 ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์คุณสมบัติในอุดมคติของ “สามีแห่งชาติ” ในสังคมไทยร่วมสมัย ผู้วิจัยสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์ข้างต้น เพื่อพัฒนาเป็นกรอบคุณสมบัติในอุดมคติของ “สามีแห่งชาติ” โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงสังเคราะห์ (analytical synthesis) และการเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งการสังเคราะห์นี้ยังเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องเพศภาวะเพื่ออธิบายว่าคุณลักษณะของ “สามีในอุดมคติ” เป็นผลจากการประกอบสร้างทางสังคม (Butler, 1990) และสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมในสังคมไทยร่วมสมัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบบันทึกข้อมูล (data recording form) และ 2) แบบวิเคราะห์เนื้อหา (coding scheme) ที่พัฒนาจากกรอบแนวคิดการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแนวทางการวิเคราะห์เชิงธีม (thematic analysis) ของ Braun and Clarke (2006) จำนวน 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (familiarization) โดยอ่านและทบทวนข้อมูลทั้งหมดอย่างละเอียด 2) การสร้างรหัสข้อมูล (coding) เพื่อจำแนกเนื้อหาออกเป็นหมวดหมู่ 3) การจัดกลุ่มรหัสเป็นประเด็นหลัก (themes) 4) การทบทวนและปรับปรุงธีมให้สอดคล้องกับข้อมูล 5) การนิยามและตั้งชื่อธีม และ 6) การสังเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ โดยมุ่งเชื่อมโยงข้อมูลเชิงประจักษ์กับกรอบแนวคิดด้านการสร้างภาพลักษณ์ (Boulding, 1956) การแสดงตัวตน (Goffman, 1959) และบทบาทของแฟนดอมในการสร้างความหมาย (Jenkins, 1992)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของธีม (theme validation) ด้วยการทบทวนความสอดคล้องระหว่างรหัสข้อมูล ประเด็นหลัก และข้อมูลต้นทาง ร่วมกับการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าโดยผู้วิเคราะห์ (analyst triangulation) และการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาและการสื่อสาร เพื่อลดอคติในการตีความผลการวิจัย พร้อมทั้งใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละเพื่ออธิบายแนวโน้มของข้อมูลประกอบการตีความผลการวิจัย

5. การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ภาพลักษณ์ของ “สามีแห่งชาติ” ในบริบทของแฟนดอม จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้อความและความคิดเห็นบนแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “สามีแห่งชาติ” จำนวนทั้งสิ้น 78 ข้อความ พบว่า ภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” มิได้เป็นคุณลักษณะที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของบุคคลสาธารณะ แต่เป็นผลจากกระบวนการประกอบสร้างทางสังคมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสื่อ แฟนดอม และบริบทสังคมวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาการวิเคราะห์เชิงธีมร่วมกับความถี่ของข้อมูล พบว่า องค์ประกอบของภาพลักษณ์สามารถจำแนกออกเป็น 5 ด้านหลัก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความถี่ขององค์ประกอบภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” จากแฟนดอม

องค์ประกอบ	ความถี่ (n)	ร้อยละ (%)
1. ลักษณะภายนอก	40	51.28
2. บุคลิกภาพจากบทบาทการแสดง	17	21.79
3. ลักษณะนิสัยและวิถีชีวิต	10	12.82
4. การแสดงออกและเสน่ห์เฉพาะตัว	6	7.69
5. ความสามารถและผลงาน	5	6.41
รวม	**78**	**100**

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดคือ ลักษณะภายนอก ร้อยละ 51.28 รองลงมาคือ บุคลิกภาพจากบทบาทที่แสดง ร้อยละ 21.79 และลักษณะนิสัยและวิถีชีวิต ร้อยละ 12.82 ตามลำดับ ทั้งนี้ องค์ประกอบภาพลักษณ์ทั้ง 5 องค์ประกอบหลัก มีรายละเอียด ดังนี้

1. ลักษณะภายนอก (Appearance) ผลการวิเคราะห์พบการกล่าวถึงจำนวน 40 ครั้ง (ร้อยละ 51.28) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความถี่สูงสุด โดยคำที่ปรากฏบ่อยในหลายช่วงเวลา ได้แก่ “หล่อ” “น่ารัก” “หุ่นฟิต” และ “หุ่นดี” บุคคลที่ได้รับการกล่าวถึง เช่น เจมส์ จิรายุ ตั้งศรีสุข หรือ เวียร์ ศุกลวัฒน์ คณารศ ฯลฯ สะท้อนให้เห็นว่ารูปลักษณ์และเสน่ห์ทางกายภาพยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบสร้างภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” ในสังคมไทยร่วมสมัย โดยการรับรู้ของสังคมถูกสร้างจากการสะสมประสบการณ์และค่านิยม ซึ่งลักษณะทางกายภาพยังคงเป็นทุนทางสัญลักษณ์ (symbolic capital) ที่สำคัญในการสร้างการยอมรับในระดับสังคม

2. บุคลิกภาพจากบทบาทการแสดง (Character Representation) พบกล่าวถึงจำนวน 17 ครั้ง (ร้อยละ 21.79) ภาพลักษณ์ของบุคคลได้รับการจดจำผ่านบทบาทที่แสดงจากละคร ซีรีส์ หรือสื่อต่าง ๆ มากกว่าตัวตนของบุคคล โดยแฟนดอมมักเชื่อมโยงบุคลิกของตัวละครเข้ากับตัวบุคคล ส่งผลให้เกิดการรับรู้แบบ “ตัวละครหลอมรวมกับตัวบุคคล” ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างสถานะ “สามีแห่งชาติ” เช่น ต่อ ธนภพ “ขาโหด เวรี่คิ้ว” หรือ ไบร์ท วชิรวิชญ์ “นิ่ง ขรึม ใช้สายตาสื่ออารมณ์” ปรากฏการณ์นี้อธิบายได้ตามแนวคิดของ Goffman (1959) เรื่อง presentation of self กล่าวคือ บุคคลจะถูกจดจำผ่านบทบาทมากกว่าตัวตนจริง จากองค์ประกอบนี้แสดงให้เห็นว่า “สามีแห่งชาติ” ไม่ได้เกิดจากตัวบุคคล แต่เกิดจากตัวละครที่แฟนดอมรัก

3. ลักษณะนิสัยและวิถีชีวิต (Lifestyle & Personality) มีการกล่าวถึง จำนวน 10 ครั้ง (ร้อยละ 12.82) โดยตัวอย่างคุณลักษณะด้านนิสัย เช่น ความอบอุ่น ความรับผิดชอบ และความเข้าใจ

ผู้อื่น ได้รับการให้คุณค่าอย่างชัดเจน สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมจากความเป็นชายเชิงอำนาจไปสู่ความเป็นชายที่เน้นความอ่อนโยนและความเสมอภาค เช่น ติ๊ก เจษฎาภรณ์ “พ่อและสามีที่ดี” หรือ เจี๊ยบ ลลนา “มุมมองความรักที่โตและเท่” ตัวอย่างนี้สะท้อนการเปลี่ยนแปลงค่านิยมจากอดีตที่เน้นอำนาจของผู้ชาย เป็นการเน้นความอบอุ่น ความเข้าใจ ความเสมอภาค และความใกล้ชิดทางอารมณ์ (emotional intimacy) ในปัจจุบัน

4. การแสดงออกและเสน่ห์เฉพาะตัว (Behavior & Micro-expression) พบจำนวน 6 ครั้ง (ร้อยละ 7.69) ซึ่งพฤติกรรมหรือการแสดงออกเล็ก ๆ เช่น ท่าทางหรือสีหน้า สามารถถูกขยายความหมายและกลายเป็นจุดเด่นของบุคคลได้ โดยปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนบทบาทของแฟนดอมในฐานะ “ผู้ผลิตความหมาย” ที่เปลี่ยนเหตุการณ์ ช่วงเวลา หรือพฤติกรรมเล็ก ๆ ให้กลายเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและกระแสในสังคมออนไลน์ เช่น “ท่าดื่มน้ำหล่อ” หรือ “หน้าตาเหมือนแฟนเรา”

5. ความสามารถและผลงาน (Competence) พบจำนวน 5 ครั้ง (ร้อยละ 6.41) โดยความสามารถในวิชาชีพ เช่น การแสดงของโป๊ป ธนวรรธน์ ที่เป็นนักแสดงคุณภาพ หรือความสามารถด้านกีฬาของชาริล ชัปปุยส์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความชอบธรรม (legitimacy) ให้กับความนิยมของบุคคล แสดงให้เห็นว่าแฟนดอมให้ความสำคัญกับผลงานควบคู่ไปกับภาพลักษณ์ ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับการแสดงออกเชิงบทบาทและความสามารถของบุคคล โดยครอบคลุมทั้งผลงานในวิชาชีพและการนำเสนอตัวตนในพื้นที่สาธารณะ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความนิยมและการยอมรับในระดับสังคม

องค์ประกอบภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” ข้างต้น เป็นการประกอบสร้างจากกระแสตอบรับของแฟนดอม (Fandom Validation) โดยปรากฏผ่านแฮชแท็กและการสร้างกระแสในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น #สามีแห่งชาติ #ผัวหลวงแห่งด้อม #สามีของด้อม #เมียน้อยพี่ฝ้าย ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้บุคคลสาธารณะได้รับสถานะ “สามีแห่งชาติ” โดยสถานะดังกล่าวมิได้เกิดจากการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ แต่เป็นผลจากการยอมรับร่วมกันของแฟนดอมและผู้คนในสังคมดิจิทัลในลักษณะการลงมติทางวัฒนธรรม ดังนั้น แฟนดอมได้ทำหน้าที่เป็นกลไกในการสร้างอำนาจเชิงวัฒนธรรม (cultural authority) ให้แก่บุคคลสาธารณะในพื้นที่ดิจิทัล

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ มี 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่

1. ปัจจัยด้านสื่อ (Media Power) อย่างแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ได้ทำหน้าที่เป็นพื้นที่หลักของพื้นที่ปฏิบัติทางวาทกรรม ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญของการสร้างและแลกเปลี่ยนความหมาย โดยพบการปรากฏของ #สามีแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการรวมกลุ่มความสนใจ สร้าง และขยายกระแสทางสังคม

2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของแฟนดอม (Fandom Participation) พิจารณาจากข้อมูลที่แฟนดอมมีบทบาทเชิงรุกในการสร้างภาพลักษณ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การตั้งฉายา “#หล่ออมตะ” (ติ๊ก เจษฎาภรณ์) “#สมบัติของชาติ” “#ของดีเมืองไทย” (เวียร์ ศุกลวัฒน์) และการตีความหรือขยายความหมายของบุคคล เช่น “พี่ติ๊กคือที่สุดของสาวไทยจริง ๆ” “#ติ๊กเจษฎาภรณ์ ปีนี้อายุครบ 42 แล้วนะคร๊าา แต่เบ้าหน้าหุ่นยังเป๊ะเว่อร์...” “แต่ทุกฉายาที่เฮียได้รับ มันใช่ทั้งหมดและฉายายังคงอยู่

ตลอดจริง ๆ เฮียควรเป็นของส่วนกลางของทุกคนจริง ๆ...” ซึ่งเป็นการสะท้อนบทบาทของแฟนดอมในฐานะ “ผู้ร่วมผลิตความหมาย”

3. ปัจจัยด้านบริบทสังคมและเพศภาวะ (Socio-cultural and Gender Context) ผลการวิเคราะห์บุคคลสาธารณะที่ได้รับ “#สามีแห่งชาติ” จำนวน 63 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 50 คน (ร้อยละ 79.37) ขณะที่เพศหญิงมีจำนวน 13 คน (ร้อยละ 20.63) แม้ว่ากลุ่มเพศชายยังคงเป็นสัดส่วนหลักของภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” แต่การปรากฏของบุคคลเพศหญิงสะท้อนให้เห็นแนวโน้มว่าอุดมคติของ “สามีแห่งชาติ” ในสังคมไทยร่วมสมัยมิได้ยึดโยงอยู่กับเพศชายโดยกำเนิดเพียงอย่างเดียว แต่ได้ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะเชิงอารมณ์และบุคลิกภาพ เช่น ความอบอุ่น ความเข้าใจ ความเอาใจใส่ และความรู้สึกปลอดภัยทางอารมณ์มากขึ้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมด้านเพศภาวะในสังคมไทย จากอุดมคติความเป็นชายแบบดั้งเดิมที่เน้นบทบาทผู้นำ ความเข้มแข็ง และอำนาจ ไปสู่อุดมคติทางเพศภาวะแบบยืดหยุ่น (gender-flexible ideal) ที่เปิดรับความหลากหลายทางอัตลักษณ์และคุณลักษณะทางเพศมากขึ้น ส่งผลให้สถานะ “สามีแห่งชาติ” กลายเป็นภาพแทนของ “คุณลักษณะในอุดมคติ” มากกว่าจะจำกัดอยู่ที่เพศสภาพของบุคคลเพียงอย่างเดียว

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลจากการสังเคราะห์คุณสมบัติในอุดมคติของ “สามีแห่งชาติ” พบว่าสามารถจำแนกคุณลักษณะสำคัญได้ 5 มิติ ได้แก่ 1) ความหล่อ รูปร่างดี และมีเสน่ห์ 2) บุคลิกภาพดึงดูดน่าหลงใหล 3) นิสัยดี อบอุ่น และเข้าใจผู้อื่น 4) เสน่ห์จากพฤติกรรมและการแสดงออกเฉพาะตัว และ 5) ความสามารถและผลงาน

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลคุณสมบัติสำคัญข้างต้นซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของภาพลักษณ์ 5 ด้านหลักจากกระแสตอบรับของแฟนดอม พบว่า คุณสมบัติสำคัญ 3 มิติแรก คือมิติแรก ความหล่อ รูปร่างดี และมีเสน่ห์ มิติที่สอง บุคลิกภาพดึงดูดน่าหลงใหล และมิติที่สาม นิสัยดี อบอุ่น และเข้าใจผู้อื่น สะท้อนให้เห็นว่าอุดมคติของ “สามีแห่งชาติ” ในสังคมไทยร่วมสมัยยังคงให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอกควบคู่กับบุคลิกภาพและคุณลักษณะด้านอารมณ์ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า “สามีแห่งชาติ” มิได้เป็นเพียงภาพแทนของบุคคล แต่เป็น “อุดมคติทางวัฒนธรรม” ที่ถูกประกอบสร้างและผลิตซ้ำผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างสื่อ สังคมออนไลน์ และแฟนดอม โดยมีทั้งมิติด้านรูปลักษณ์ บุคลิกภาพ และการยอมรับจากแฟนดอมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความนิยมและความชอบธรรมทางวัฒนธรรมในสังคมดิจิทัลร่วมสมัย

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า ภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” มิได้เกิดจากคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลสาธารณะเพียงลำพัง หากเป็นผลของกระบวนการประกอบสร้างทางสังคมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสื่อ แฟนดอม และบริบททางสังคมวัฒนธรรมดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องภาพลักษณ์ของ Boulding (1956) ที่มองว่าภาพลักษณ์เป็นผลจากการรับรู้ที่ถูกหล่อหลอมผ่านประสบการณ์และบริบททางสังคม อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าในบริบทของสื่อสังคมออนไลน์ ภาพลักษณ์มิได้ถูกกำหนดโดยผู้ผลิตสื่อเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นผลผลิตร่วม (co-constructed image) ระหว่างสื่อ

บุคคลสาธารณะ และแฟนดอมที่ร่วมกันตีความ ผลิตซ้ำ และเผยแพร่ความหมายอย่างต่อเนื่อง การที่บุคคลถูกจดจำผ่านบทบาทการแสดงมากกว่าตัวตนจริงยังสะท้อนแนวคิดการแสดงตัวตนของ Goffman (1959) จนเกิดอัตลักษณ์แบบผสม (hybrid identity) ระหว่างตัวละครกับตัวบุคคล อันเป็นลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมสื่อร่วมสมัย

ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะภายนอกเป็นองค์ประกอบที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด (ร้อยละ 51.28) สะท้อนว่าการรับรู้บุคคลสาธารณะในสื่อสังคมออนไลน์เริ่มต้นจากการสื่อสารเชิงภาพ (visual communication) ซึ่งเอื้อต่อการสร้างความประทับใจและการจดจำได้อย่างรวดเร็วผ่านภาพถ่ายและคลิปวิดีโอ ส่งผลให้รูปลักษณ์เป็นปัจจัยแรกของการรับรู้ อย่างไรก็ตาม การได้รับการยอมรับเป็น “สามีแห่งชาติ” มิได้ขึ้นอยู่กับรูปลักษณ์เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยบุคลิกภาพ พฤติกรรม และการยอมรับร่วมจากแฟนดอม จึงจะพัฒนาเป็นภาพลักษณ์ในอุดมคติของสังคมได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Boulding (1956) และงานศึกษาด้านการสื่อสารภาพลักษณ์ของบุคคลสาธารณะ (รัศมิ์รวี หมั่นประพฤติ และธรรญธร ปัญญโสภณ, 2562)

การสร้างภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” ถูกขับเคลื่อนโดยสื่อ การมีส่วนร่วมของแฟนดอม และบริบททางสังคมและเพศภาวะ ผลการศึกษาครั้งนี้เสนอว่า แฟนดอมมิได้ทำหน้าที่เพียงผู้ร่วมผลิตเนื้อหา (co-creator) ตามแนวคิด participatory culture ของ Jenkins (1992) แต่ยังมีบทบาทเป็นผู้กำหนดความชอบธรรมทางวัฒนธรรม (cultural legitimizer) ที่ร่วมสร้าง รับรอง และผลิตซ้ำสถานะของบุคคลสาธารณะในพื้นที่สื่อดิจิทัล การใช้แฮชแท็ก การโพสต์ซ้ำ การกล่าวถึง และการสร้างเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการรับรู้ร่วม (shared perception) และการยอมรับร่วมว่าบุคคลนั้นสมควรได้รับสถานะ “สามีแห่งชาติ” กระบวนการดังกล่าวทำให้ความคิดเห็นของปัจเจกได้รับการยืนยันและผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง จนพัฒนาเป็นการรับรู้ร่วม (shared perception) ที่ก่อให้เกิดความชอบธรรมทางวัฒนธรรมของสถานะ “สามีแห่งชาติ” ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า ความชอบธรรมในสังคมดิจิทัลเกิดจากการมีส่วนร่วมของแฟนดอมและผู้เข้าร่วมสื่อสารในการสร้างและรับรองความหมาย มากกว่าการกำหนดจากสื่อหรือบุคคลสาธารณะเพียงฝ่ายเดียว ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิด Spreadable Media ของ Jenkins et al., (2013) ที่อธิบายว่าการเผยแพร่เนื้อหาในเครือข่ายดิจิทัลเป็นกระบวนการสร้างคุณค่าและความหมายร่วม มากกว่าการกระจายข้อมูลเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนว่าแพลตฟอร์มทวิตเตอร์มิได้เป็นเพียงช่องทางสื่อสารของบุคคลสาธารณะ แต่เป็นพื้นที่ของการสร้างและต่อรองความหมายระหว่างผู้เข้าร่วมสื่อสาร ซึ่งขยายแนวคิดของ McQuail (2010) และสอดคล้องกับข้อค้นพบของกนกวรรณ ปิ่นสิรานนท์ และอดิพล เอื้อจรัสพันธุ์ (2564) ที่ชี้ว่าแฟนดอมมีบทบาทสำคัญในการสร้างและธำรงกระแสความนิยมของบุคคลสาธารณะ

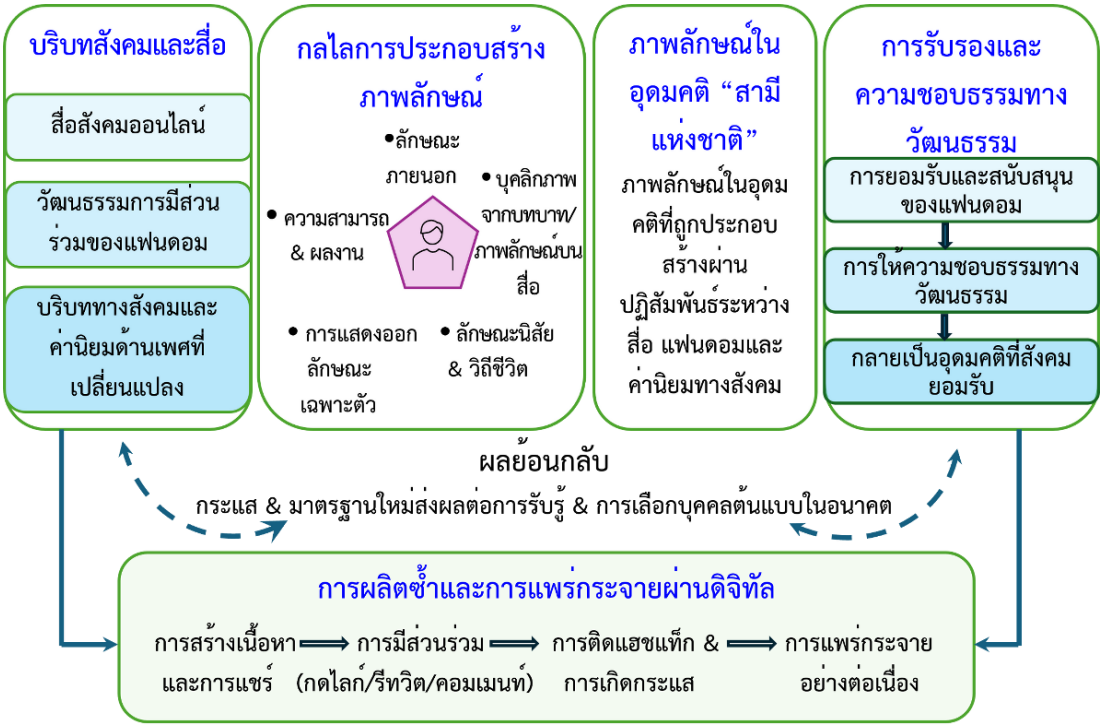
ผลการวิจัยยัง พบว่า อุดมคติของ “สามีแห่งชาติ” มีลักษณะเป็นพลวัต โดยเปลี่ยนจากความเป็นชายแบบดั้งเดิมที่เน้นความเป็นผู้นำ ความเข้มแข็ง และบทบาทผู้ปกป้อง ไปสู่อุดมคติที่ให้คุณค่ากับความอ่อนโยน ความเข้าใจ การเอาใจใส่ และการเปิดเผยอารมณ์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากอุดมคติความเป็นชายที่ยึดโยงกับอำนาจ ไปสู่การให้คุณค่ากับความสัมพันธ์เชิงอารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัลที่เปิดพื้นที่ให้บุคคลสาธารณะแสดงตัวตนในชีวิตประจำวันมากขึ้น ส่งผลให้ผู้รับสารให้คุณค่ากับความจริงใจ ความอบอุ่น และความใกล้ชิดมากกว่าความเข้มแข็งเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับแนวคิดเพศภาวะของ Butler (1990) และแนวคิดความเป็นชายของ Connell (2005) แฟนดอมมิได้เป็นเพียงผู้สะท้อนค่านิยมดังกล่าว หากยังมีบทบาท

ในการคัดเลือก ตีความ และผลิตซ้ำคุณลักษณะที่ได้รับการยอมรับ จนร่วมกำหนดอุดมคติความเป็นชายในบริบทสื่อสังคมออนไลน์

องค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” ควรอธิบายในฐานะกระบวนการประกอบสร้างทางวัฒนธรรม (cultural construction) มากกว่าการเป็นคุณลักษณะเฉพาะของบุคคล โดยเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสื่อ แฟนดอม และบริบททางสังคมที่ร่วมกันสร้าง รับรอง และผลิตซ้ำความหมายในพื้นที่สื่อดิจิทัล ภาพลักษณ์ดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นพลวัตและเปลี่ยนแปลงตามการมีส่วนร่วมของแฟนดอมและกระแสการสื่อสาร ทำให้ความชอบธรรมของสถานะ “สามีแห่งชาติ” มิได้คงที่ หากเปลี่ยนแปลงได้ตามพลวัตของสื่อสังคมออนไลน์และความสนใจของแฟนดอม ซึ่งแตกต่างจากการสร้างภาพลักษณ์ของบุคคลสาธารณะในยุคสื่อมวลชนแบบดั้งเดิม ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่าการอธิบายภาพลักษณ์ของบุคคลสาธารณะในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องคำนึงถึงความผันผวนของสื่อสังคมออนไลน์ควบคู่กับกระบวนการประกอบสร้างทางสังคม และเสนอให้มองแฟนดอมในฐานะผู้กำหนดความชอบธรรมทางวัฒนธรรม (cultural legitimizer) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดและรับรองอุดมคติของบุคคลสาธารณะและความเป็นชายในสังคมดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยได้อธิบายปรากฏการณ์ “สามีแห่งชาติ” ในฐานะผลผลิตของการประกอบสร้างทางสังคมในยุคดิจิทัล และนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับบทบาทของสื่อ แฟนดอม และอุดมคติทางเพศในสังคมไทยร่วมสมัย ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงการประกอบสร้างภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” ในอุดมคติของแฟนดอม

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” มิได้เกิดจากคุณลักษณะเฉพาะของบุคคล แต่เป็นผลของกระบวนการประกอบสร้างทางสังคมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสื่อดิจิทัล การมีส่วนร่วมของแฟนดอม และบริบทค่านิยมด้านเพศในสังคมไทยร่วมสมัย โดยกลไกดังกล่าวหล่อหลอมภาพลักษณ์ผ่านลักษณะภายนอก บุคลิกภาพจากบทบาท ลักษณะนิสัย การแสดงออก และความสามารถ ก่อนจะได้รับการรับรองจากแฟนดอมจนเกิดความชอบธรรมทางวัฒนธรรม และพัฒนาเป็นอุดมคติที่สังคมยอมรับ ซึ่งถูกผลิตซ้ำและเผยแพร่อย่างต่อเนื่องผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จนเกิดวงจรย้อนกลับที่สร้างและธำรงมาตรฐานทางวัฒนธรรมของสังคม องค์ความรู้ใหม่นี้จึงเสนอว่า “สามีแห่งชาติ” เป็นอุดมคติที่ถูกประกอบสร้างและผลิตซ้ำผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างสื่อ แฟนดอม และสังคม มากกว่าจะเป็นคุณลักษณะโดยธรรมชาติของบุคคล

สรุป

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” เป็นผลของกระบวนการประกอบสร้างทางสังคมในยุคดิจิทัล โดยแฟนดอมมีบทบาทสำคัญในการสร้างและขยายความหมายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของอุดมคติด้านความรัก เพศภาวะ และความสัมพันธ์ในสังคมไทยร่วมสมัย ข้อค้นพบสามารถประยุกต์ใช้ในการศึกษาการสื่อสารของแฟนดอม การสร้างภาพลักษณ์ของบุคคลสาธารณะ และการวิเคราะห์วัฒนธรรมดิจิทัลในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย อย่างไรก็ดี งานวิจัยใช้ข้อมูลจากทวิตเตอร์ซึ่งเป็นพื้นที่สื่อสารของแฟนดอมบางกลุ่ม และคัดเลือกข้อมูลแบบเจาะจง จึงมุ่งอธิบายพลวัตของการประกอบสร้างความหมายในบริบทเฉพาะ มากกว่าการอ้างอิงแทนประชากรผู้เข้าร่วมสื่อสารในสังคมออนไลน์ทั้งหมดในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ “สามีแห่งชาติ” และปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมสื่อ การสื่อสารการตลาด และการสร้างแบรนด์บุคคล (personal branding) โดยองค์กร ผู้ผลิตสื่อ หรือผู้ดูแลศิลปินและบุคคลสาธารณะ สามารถนำองค์ประกอบของภาพลักษณ์ดังกล่าวไปใช้ในการวางกลยุทธ์การสื่อสารและออกแบบภาพลักษณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของแฟนดอมและกระแสสังคม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม (engagement) และการยอมรับในสังคมดิจิทัลร่วมสมัย

1.2 ผลการสังเคราะห์คุณสมบัติในอุดมคติของ “สามีแห่งชาติ” ในสังคมไทยร่วมสมัย สามารถนำไปใช้กับการวิเคราะห์สื่อสังคมออนไลน์ ช่วยให้เข้าใจกลไกการสร้างกระแส (viral) และบทบาทของผู้ใช้สื่อในการกำหนดคุณค่าและความนิยมของบุคคลในสังคมดิจิทัล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะทวิตเตอร์ ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตควรขยายไปยังแพลตฟอร์มอื่น เช่น TikTok หรือ Instagram เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการสร้างภาพลักษณ์และบทบาทของแฟนดอมในบริบทที่ต่างกัน

2.2 ควรมีการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เช่น การสำรวจ หรือการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data analytics) เพื่อเพิ่มความแม่นยำและความสามารถในการอธิบายปรากฏการณ์ในระดับกว้าง

2.3 ควรมีการศึกษาปรากฏการณ์ “สามีแห่งชาติ” ในบริบทของประเทศอื่น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ค่านิยม และการสร้างภาพลักษณ์ในระดับสากล

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ปิ่นสิรานนท์ และอดิพล เอื้อจรัสพันธุ์. (2564). มอง “แฟนคลับ” ผ่านงานวิจัยในประเทศไทย. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, *9*(1), 22–31. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jcosci/article/view/249764/169025

กาญจนา แก้วเทพ. (2544). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. เอดิสันเพรสโปรดักส์.

ชวรินทร์ คำมาเขียว, วรวรรธน์ ศรียาภัย, บุญยงค์ เกศเทศ และจารุวรรณ เบญจาทิกุล. (2564). นัยยะแอบแฝงการประกอบสร้างตัวละคร “พระราม”เรื่องรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, *7*(2), 63–80. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/human/article/view/255307/171773

ดิษยทรรศน์ ศรีบุญเรือง และสุทธภา อินทรศิลป์. (2562). ภาพความเป็นชายจากการสร้างตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายเรื่องบุพเพสันนิวาส ของรอมแพง. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, *6*(1), 431–445. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jg-mcukk/article/view/243689/165319

ภัสร์วริญญ์ เอี่ยมสะอาด และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2564). “ผัวเมีย”: ความหลากหลายทางความหมาย, *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, *8*(3), 337-348. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU/article/view/248924/170899

รัศมิ์รวี หมั่นประพฤติ และธรรญธร ปัญญโสภณ. (2562). การสื่อสารบุคลิกภาพและแนวทางแก้ไขภาพลักษณ์ของศิลปินดาราต่อสื่อมวลชนในภาวะวิกฤต. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, *14*(1), 185–193. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/vrurdihsjournal/article/view/207445/148407

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). *อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด*. คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Doubleday.

Booth, P. (2010). *Digital fandom: New media studies*. Peter Lang.

Boulding, K. E. (1956). *The image: Knowledge in life and society*. University of Michigan Press.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, *3*(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. Routledge.

Connell, R. W. (2005). *Masculinities* (2nd ed.). University of California Press.

Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. Anchor Books.

Jenkins, H. (1992). *Textual poachers: Television fans and participatory culture*. Routledge.

Jenkins, H., Ford, S., & Green, J. (2013). *Spreadable media: Creating value and meaning in a networked culture*. New York University Press.

Malterud, K., Siersma, V. D., & Guassora, A. D. (2016). Sample size in qualitative interview studies: Guided by information power. *Qualitative Health Research, 26*(13), 1753–1760. https://doi.org/10.1177/1049732315617444

McQuail, D. (2010). *McQuail's mass communication theory* (6th ed.). Sage Publications.

Patton, M. Q. (2015). Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice (4th ed.). SAGE Publications.

กลยุทธ์การสร้างเนื้อหาบน TikTok โดยใช้ทูตพนักงานเพื่อเสริมสร้างตราสินค้านายจ้าง: กรณีศึกษา บริษัท แมคไทย จำกัด

STRATEGIES FOR CREATING TIKTOK CONTENT BY EMPLOYEE BRAND AMBASSADORS TO ENHANCE EMPLOYER BRANDING: A CASE STUDY OF MCTHAI CO., LTD

นันทพร ดำรงพงศ์*, นภัสสร แก้วทวี และนภดล เผ่าเสถียรพันธ์
Nantaporn Damrongpong*, Napassorn Kaewtawee, Noppadol Phaosathianphan
คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสยาม
Faculty of Information Technology, Siam University
*Corresponding Author E-mail: nantaporn@siam.edu
Received March 11, 2026; **Revised** September 25, 2026; **Accepted** October 6, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) กำหนดกลยุทธ์การสร้างเนื้อหาการตลาดสำหรับพนักงานในฐานะทูตตราสินค้า (Brand Ambassadors) บนแพลตฟอร์ม TikTok ในการเสริมสร้างตราสินค้านายจ้าง (Employer Branding) ของบริษัท แมคไทย จำกัด 2) ศึกษาประสิทธิผลของกลยุทธ์การสร้างเนื้อหาบน TikTok ในการปรับโฉมภาพลักษณ์องค์กร สู่การเป็นองค์กรที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อคนทำงานรุ่นใหม่ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุวิธี (Multi-Method Qualitative Study) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารที่รับผิดชอบทรัพยากรบุคคล ซึ่งทำด้านกลยุทธ์สนับสนุนภาพลักษณ์องค์กร, การประมวลผลข้อมูลหลังบ้านของระบบ Tiktok, การสังเกตการณ์ (Observation) และ การเปรียบเทียบกับคู่แข่ง (Comparison with Competitors) ผลการวิจัย พบว่า

1) กลยุทธ์ที่ช่วยสร้างเนื้อหาบนโซเชียลมีเดียเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้พนักงานสามารถสื่อสารตัวตนขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยลดต้นทุนการจ้างงานในบางตำแหน่ง สามารถเพิ่มจำนวนผู้สมัครงานที่มีคุณภาพ และสร้างความผูกพันของบุคลากรภายในองค์กร ประกอบด้วย 1.1) เนื้อหาที่เน้นความจริงใจ 1.2) เผยให้เห็นวัฒนธรรมองค์กรผ่านเบื้องหลังการทำงาน 1.3) ถ่ายทอดเรื่องราวของพนักงานเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ 1.4) ถ่ายทอดบรรยากาศการทำงานที่สนุกสนานและ 1.5) สร้างกิจกรรมให้พนักงานมีส่วนร่วม 1.6) เน้นความหลากหลายและคุณค่าของพนักงานทุกคน 1.7) เข้าร่วมชาเลนจ์ที่กำลังเป็นกระแส 1.8) สร้างเนื้อหาที่โต้ตอบได้ และ 1.9) ใช้แฮชแท็กที่เหมาะสม

2) การสร้างตราสินค้านายจ้าง (Employer Branding) จะทำให้เป็นองค์กรที่ทันสมัยช่วยทำให้พนักงาน Gen Z รักและผูกพันองค์กรมากขึ้น

คำสำคัญ: TikTok, ตราสินค้านายจ้าง, ทูตพนักงาน, กลยุทธ์เนื้อหา

Abstract

The objectives of this study were: (1) to formulate a content marketing strategy for employees acting as Brand Ambassadors on the TikTok platform to enhance the employer branding of McThai Co., Ltd.; and (2) to utilize this strategy to rebrand the corporate image into a modern organization that is friendly to the new generation of workers. This research employed a mixed-methods qualitative study approach. Data collection methods included in-depth interviews with executives responsible for Employee Experience & Branding and Internal Communication, analysis of TikTok backend data (Insights), observation, and comparison with competitors. The findings revealed the following:

1) A social media content strategy serving as a practical guidelines for employees to communicate the organization's identity can help reduce recruitment costs for certain positions, increase the number of quality applicants, and build internal personnel engagement. This strategy consists of: 1.1) presenting authentic content; 1.2) revealing corporate culture through behind-the-scenes footage; 1.3) sharing inspiring employee stories; 1.4) conveying a fun working atmosphere; 1.5) creating activities for employee participation; 1.6) emphasizing diversity and the value of every employee; 1.7) participating in trending challenges; 1.8) creating interactive content; and 1.9) using appropriate hashtags.

2) Building employer branding establishes the company as a modern organization, which significantly fosters greater affection and engagement among Gen Z employees.

Keywords: TikTok, employer branding, brand ambassadors, content strategy

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่การแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ทวีความรุนแรงขึ้น “การสร้างตราสินค้านายจ้าง” (Employer Branding) ได้กลายเป็นกลยุทธ์สำคัญที่องค์กรระดับโลกใช้เพื่อการสร้างการรับรู้ตราสินค้าให้มีความน่าเชื่อถือ และเพิ่มความภักดีที่มากขึ้น (Blangger, 2023) และยังใช้เพื่อดึงดูดและรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพ (Talent) โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ (Gen Z) ที่ให้ความสำคัญกับความจริงใจของตราสินค้า และวัฒนธรรมองค์กร มากกว่าสวัสดิการ (Ishchenko, 2023; Makovora, 2020) และการใช้เครื่องมือหลักในการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ในการสร้างตราสินค้านายจ้าง (Heimann, 2024) ผ่านแพลตฟอร์ม TikTok ที่มีผู้ใช้งานกว่า 1 พันล้านคนต่อเดือน (Ishchenko, 2023) กำลังเป็นที่นิยม เนื่องจากอัลกอริทึมที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement) และการนำเสนอวิดีโอสั้นที่สะท้อนตัวตนที่แท้จริงขององค์กรได้ดีกว่า โดยสามารถดึงดูดกลุ่ม Gen Z และ Gen Y/Millennials ได้ดี คิดเป็น 62% ของผู้ใช้งาน TikTok (Ishchenko, 2023; Makovora, 2020)

ในปี 2024 TikTok ในประเทศไทยมีผู้ใช้งานที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปจำนวน 44.38 ล้านคน คิดเป็น 75.80% ของประชากร โดยมีสัดส่วนผู้ใช้แบ่งเป็นเพศชาย 51.10% และเพศหญิง 48.90% ทั้งนี้

ในด้านการเติบโต พบว่า มีจำนวนผู้ใช้เพิ่มขึ้นถึง 4.10 ล้านคน คิดเป็นเพิ่มขึ้น 10.20% เมื่อเทียบกับต้นปี 2023 (Kemp, 2024) พบว่า 75% ของผู้สมัครงานจะตรวจสอบชื่อเสียงตราสินค้านายจ้างก่อนสมัครและตราสินค้านายจ้างที่แข็งแรงช่วยเพิ่มผู้สมัครที่มีคุณภาพขึ้น 50%, ลดต้นทุนการจ้างงานลง 43%, จ้างงานได้เร็วขึ้น 1–2 เท่า และช่วยลดการลาออกปีแรกลง 28% (Polymer, 2025)

บริษัท แมคไทย จำกัด (McThai Co., Ltd.) เปิดให้บริการในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2528 โดยการนำของ คุณเดช บุลสุข ในปี 2567 มีรายได้สูงสุดเป็นประวัติการณ์ที่ประมาณ 7,957 ล้านบาท เติบโตขึ้น 10% จากปีก่อนหน้า และในปี 2568 มีมากกว่า 240 สาขาทั่วประเทศ (กองบรรณาธิการ Spotlight, 2024) ในอดีต บริษัท แมคไทย จำกัด มุ่งเน้นการทำตลาดในเชิงผลิตภัณฑ์เป็นหลักในระยะต่อมาเริ่มใช้ TikTok Channel (@mcd_th_people) เพื่อสร้างเนื้อหาที่เน้นบุคลากรและชีวิตการทำงานของพนักงานมากขึ้น

ความท้าทายหลักของการสร้างตราสินค้านายจ้าง (Employer Branding) คือ การสร้าง "ความจริงใจ" เพราะผู้บริโภคกว่า 76% เลือกที่จะเชื่อถือเนื้อหาจากตัวพนักงานมากขึ้น แม้เนื้อหาที่เน้นความจริงใจจะควบคุมได้ยาก แต่ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ หากนำเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมไปใช้ใน TikTok จะทำให้ประสิทธิภาพการเข้าถึงน้อย คิดเป็น 38% ของสาเหตุหลักที่ทำให้การสื่อสารล้มเหลวเพราะเนื้อหาไม่ตรงใจกลุ่มเป้าหมาย (Sauerborn, 2025) ที่หลายองค์กรกำลังเผชิญอยู่ สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นบนช่อง TikTok ของ บริษัท แมคไทย จำกัด พบว่าการสื่อสารในระยะแรกยังมี “ปัญหาช่องว่างการสื่อสาร” ทำให้ยอดการเข้าถึงและการจดจำตราสินค้านายจ้างในกลุ่มเป้าหมายยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ จึงนำมาสู่การศึกษา “หลักการสร้างเนื้อหา” กับการใช้พนักงานให้เป็นทูตตราสินค้าบนแพลตฟอร์ม TikTok ตามแนวคิดว่า พนักงานไม่ได้มีฐานะเป็นเพียงผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่เท่านั้น แต่สามารถเปลี่ยนผ่านไปเป็น “สินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ในการสื่อสารแบรนด์” (Strategic Communication Assets) โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงระหว่าง “องค์กร” กับ “สังคมภายนอก” ผ่านการบอกเล่าเรื่องราว (Storytelling) ประสบการณ์จริงหรือวิถีชีวิตการทำงานในองค์กร ซึ่งเป็นการสร้างการรับรู้ตราสินค้านายจ้างจากภายในสู่ภายนอกองค์กร (Allcot, 2022)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การสร้างเนื้อหาการตลาดสำหรับให้พนักงานเป็นทูตตราสินค้าบนแพลตฟอร์ม TikTok เพื่อสร้างตราสินค้านายจ้างของบริษัท แมคไทย จำกัด
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกลยุทธ์การสร้างเนื้อหาบน TikTok ในการปรับโฉมภาพลักษณ์องค์กรสู่การเป็นองค์กรที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อคนทำงานรุ่นใหม่ (GenZ)

การทบทวนวรรณกรรม

จากการวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวกับด้านเอกลักษณ์องค์กร ด้านกลุ่มเป้าหมาย การสร้างเนื้อหาบนแพลตฟอร์ม TikTok การตลาดผลิตภัณฑ์ การสร้างตราสินค้านายจ้าง การสนับสนุนสินค้าตรานายจ้างโดยพนักงาน ขั้นตอนในการสร้างสินค้าโดยนายจ้างที่ได้ผล การเปลี่ยนพนักงานให้เป็นทูตตราสินค้า บนแพลตฟอร์ม TikTok การศึกษากลยุทธ์การสร้างเนื้อหาบนแพลตฟอร์ม TikTok

เพื่อการสร้างตราสินค้านายจ้าง เมื่อนำมาศึกษาร่วมกับกลยุทธ์ของ บริษัท แมคไทย จำกัด ด้านเอกลักษณ์องค์กรทั้ง 5 ด้านคือ () การบริการ (2) การรวมกลุ่ม (3) ความซื่อสัตย์ (4) ชุมชน และ (5) ครอบครัว

แผนภาพที่ 1 แสดงเอกลักษณ์องค์กร 2025 (Corporate Identity: CI)
ของ บริษัท แมคไทย จำกัด

พบว่า การสร้างเนื้อหาผ่านแพลตฟอร์ม TikTok มีการวางแผนและดำเนินขั้นตอนตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารทรัพยากรบุคคลซึ่งทำด้านกลยุทธ์สนับสนุนภาพลักษณ์องค์กร เพื่อส่งสารผ่านสื่อออนไลน์มีเนื้อหาที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทั้งจากบุคคลภายในและภายนอก บุคลากรภายในองค์กรมีความต้องการร่วมงานกับองค์กรในระยะยาว ส่งผลให้บุคคลภายนอกองค์กรให้ความสนใจมาร่วมงานกับองค์กรมากขึ้น การให้ความสำคัญเรื่องการสร้างตราสินค้านายจ้าง เพื่อให้พนักงานปัจจุบันและผู้สมัครงานมองว่าองค์กรเป็นสถานที่ทำงานที่น่าสนใจ มีคุณค่า และน่าเชื่อถือ (Built In., 2025) โดยใช้ TikTok เป็นเครื่องมือเพิ่มศักยภาพตราสินค้านายจ้าง โดยเน้นการนำเสนอในเนื้อหาที่เน้นความจริงใจและความสัมพันธ์ที่เข้าถึงง่ายเพื่อดึงดูด Gen Z และ Gen Y/Millennials (Makovora, 2020; Ishchenko, 2023) สัมพันธ์กับการมอบหมายให้พนักงานเป็นทูตของตราสินค้าที่ดูจริงใจและเข้าถึงง่าย แต่ TikTok ก็ยังไม่ใช่แพลตฟอร์มหลักในการสรรหางานจริงจัง (Kapoor, V., & Jha, S. 2024) สำหรับขั้นตอนในการสร้างตราสินค้านายจ้างที่ได้ผล (Polymer, 2025) ประกอบด้วย (1) กำหนดข้อเสนอคุณค่าสำหรับนายจ้างที่ชัดเจน (2) สื่อสารให้ตรงกับความจริง (3) เปิดโอกาสให้

พนักงานเป็นผู้เล่าเรื่อง จะสร้างความน่าเชื่อถือกว่า (4) สร้างหน้าค้นหางาน ที่สะท้อนตราสินค้าและใช้งานง่าย (5) มอบประสบการณ์ผู้สมัครที่ดี แบ่งออกได้เป็น 3 เรื่องสำคัญ ได้แก่ (5.1) ความชัดเจน แจ้งให้ผู้สมัครทราบข้อมูล มีไทม์ไลน์การสัมภาษณ์ล่วงหน้า มีการอัปเดตสถานะเป็นระยะ (5.2) ความรวดเร็ว สร้างความประทับใจด้วยการตอบกลับในวันเดียวกันหลังจากการสัมภาษณ์ (5.3) เคารพ แม้แต่การปฏิเสธตำแหน่งก็มีความสำคัญ ดังนั้นอาจเปลี่ยน “สถานะผู้สมัครงานทั่วไป” ให้กลายเป็นทูตตราสินค้าบนแพลตฟอร์ม TikTok ได้ในอนาคต (Kapoor, V., & Jha, S. 2024) การให้พนักงานใช้เครือข่ายส่วนตัวและสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อโปรโมตตราสินค้านายจ้าง ด้วยการแชร์เนื้อหาเชิงบวก จะช่วยเพิ่มการรับรู้ตราสินค้านายจ้าง สร้างความน่าเชื่อถือ และเสริมสร้างความผูกพันของพนักงานกับองค์กร (Bhasin, 2025) มีการวางแผนและโค้ชพนักงานให้สื่อสารข้อความหลักของตราสินค้านายจ้างอย่างถูกต้อง โดยให้พนักงานแสดงออกอย่างอิสระ เพื่อสื่อสารให้เป็นไปตามธรรมชาติ (Rantanen, 2022) องค์กรควรใช้กลยุทธ์คู่ (Dual Strategy) คือ ผสมผสานเนื้อหาทางการที่ดูเป็นมืออาชีพกับเนื้อหาจริงใจ ประกอบด้วย (1) การยอมรับจากผู้บริหารระดับสูง (2) ให้แนวทางที่ชัดเจน โดยจัดทำแนวทางปฏิบัติสำหรับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Guidelines) เพื่อให้พนักงานโพสต์ได้ตรงกับตราสินค้านายจ้าง (3) สร้างเนื้อหาที่ทำให้พนักงานแชร์ได้ง่าย เช่น กราฟิก ข้อความตัวอย่าง เป็นต้น (4) สร้างแรงจูงใจ มีระบบติดตามและให้รางวัล (5) ส่งเสริมเนื้อหาที่พนักงานสามารถสร้างเองได้สลับกันลงเนื้อหาส่วนตัวบนช่อง TikTok ร่วมกัน เพื่อเพิ่มความผูกพันและความจริงใจ (Allcot, 2022) นอกจากนี้ อาจเสริมด้วยการฝึกอบรมพนักงานด้วยอินฟลูเอนเซอร์ มีการวิเคราะห์เนื้อหาส่วนตัวของพนักงานด้วยว่าสอดคล้องกับข้อความหรือคุณค่าของตราสินค้านายจ้างที่มีผลกระทบต่อผู้ชมภายนอกหรือไม่อย่างไร (Al-Haddad, S. & Tayor, P. 2022)

การศึกษากลยุทธ์การสร้างเนื้อหาบนแพลตฟอร์ม TikTok เพื่อการสร้างตราสินค้านายจ้าง และประสิทธิผลของกลยุทธ์ในการปรับโฉมองค์กรให้ดูทันสมัย เพื่อรักษาพนักงาน Gen Z ให้อยู่องค์กรนานขึ้น จากกลุ่มเป้าหมาย Gen Z (13 - 27 ปี) และ GenY/ Millennials (28 - 44 ปี) ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์วรรณกรรมเพื่อกำหนดกลยุทธ์การสร้างเนื้อหาบน TikTok สำหรับการสร้างตราสินค้านายจ้างและประสิทธิผลต่อการดึงดูดและรักษาพนักงาน Gen Z และ Gen Y

ประเด็นสังเคราะห์	ผลการสังเคราะห์จากวรรณกรรม	ความถี่ (n=5)	เอกสารอ้างอิง
ความจริงใจ (Authenticity)	การสื่อสารที่จริงใจ โปร่งใส และสะท้อนตัวตนขององค์กรช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ ทำให้ผู้สมัครและพนักงานเกิดความไว้วางใจต่อองค์กร โดยเฉพาะกลุ่ม Gen Z	5	Makovora (2020), Rantanen (2022), Ishchenko (2023), Marlina et al., (2025), Polymer (2025)
การเผยให้เห็นวัฒนธรรมองค์กรผ่านเบื้องหลังการทำงาน (Behind the Scenes)	การนำเสนอชีวิตการทำงานจริงช่วยให้ผู้สมัครรับรู้วัฒนธรรมองค์กรและลดช่องว่างระหว่างภาพลักษณ์กับประสบการณ์จริง	5	Makovora (2020), Rantanen (2022), Ishchenko (2023), Marlina et al., (2025), Polymer (2025)

ประเด็นสังเคราะห์	ผลการสังเคราะห์จากวรรณกรรม	ความถี่ (n=5)	เอกสารอ้างอิง
การถ่ายทอดเรื่องราวของพนักงาน (Employee Storytelling)	เรื่องราวและประสบการณ์ของพนักงานช่วยสร้างแรงบันดาลใจ เพิ่มความน่าเชื่อถือ และทำให้ผู้สมัครสามารถเชื่อมโยงกับองค์กรได้	4	Makovora (2020), Rantanen (2022), Ishchenko (2023), Polymer (2025)
การสรรหาและรักษาพนักงาน (Recruitment and Retention)	ตราสินค้านายจ้างผ่าน TikTok ช่วยเพิ่มความสนใจในการสมัครงานและเสริมสร้างความผูกพัน ส่งผลต่อการรักษาพนักงาน	3	Makovora (2020), Ishchenko (2023), Polymer (2025)
การถ่ายทอดบรรยากาศการทำงานที่สนุกสนานและสมดุล (Work–Life Balance)	การนำเสนอความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานช่วยเพิ่มภาพลักษณ์องค์กรสมัยใหม่ แต่ยังพบหลักฐานสนับสนุนจำกัด	1	Makovora (2020)
กิจกรรมที่พนักงานมีส่วนร่วม (Engagement Activities)	การให้พนักงานมีส่วนร่วมในการสร้างเนื้อหาช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร	1	Marlina et al., (2025)
การเข้าร่วมชาเลนจ์ที่กำลังเป็นกระแส (Trending Challenges)	การใช้กระแสบน TikTok ช่วยเพิ่มการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย แต่พบการกล่าวถึงในวรรณกรรมยังไม่มาก	1	Ishchenko (2023)
การสร้างเนื้อหาแบบโต้ตอบ (Interactive Content)	เนื้อหาที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมช่วยเพิ่ม Engagement และการรับรู้แบรนด์นายจ้าง	1	Ishchenko (2023)
การใช้แฮชแท็กที่เหมาะสม (Effective Hashtags)	การใช้แฮชแท็กช่วยเพิ่มการค้นพบเนื้อหาและขยายการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย	1	Ishchenko (2023)
กลุ่มเป้าหมาย Gen Z (13–27 ปี)	งานวิจัยส่วนใหญ่ระบุว่า Gen Z เป็นกลุ่มที่ตอบสนองต่อแบรนด์นายจ้างบน TikTok มากที่สุด เนื่องจากให้ความสำคัญกับความจริงใจ วัฒนธรรมองค์กร และการสื่อสาร	4	Makovora (2020), Rantanen (2022), Ishchenko (2023), Marlina et al., (2025)
กลุ่มเป้าหมาย Gen Y /Millennials (28–44 ปี)	Gen Y ให้ความสำคัญกับความมั่นคง ความก้าวหน้าในอาชีพ และคุณภาพชีวิตในการทำงาน มากกว่ารูปแบบการนำเสนอเนื้อหา	2	Makovora (2020), Ishchenko (2023)

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ พบว่า กลยุทธ์คอนเทนต์บน TikTok โดยใช้ทูตพนักงานเพื่อเสริมสร้างตราสินค้านายจ้างนั้นมีความสำคัญในโลกธุรกิจยุคดิจิทัลปัจจุบันหลาย ๆ ธุรกิจหันมาให้ความสนใจตราสินค้านายจ้างมากขึ้น ผู้ศึกษาจึงเห็นความสำคัญการวางกลยุทธ์การสร้างเนื้อหาบนโซเชียลมีเดียที่จะช่วยเสริมสร้างตราสินค้านายจ้างได้ จึงขอสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การสร้างเนื้อหาบน TikTok โดยใช้ทูตพนักงานเพื่อเสริมสร้างตราสินค้านายจ้าง: กรณีศึกษา บริษัท แมคไทย จำกัด ผู้วิจัยกำหนดใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุวิธี (Muti-Method Qualitative Study) โดยกำหนดกรอบและขอบเขตของระเบียบวิธีด้วยการเลือกสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้บริหาร เนื่องจากเป็นผู้รับผิดชอบกลยุทธ์การสร้างเนื้อหา จากการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังบ้าน การสังเกตการณ์ และการเปรียบเทียบกับคู่แข่ง รวมระยะเวลา 7 เดือน ตั้งแต่ตุลาคม พ.ศ. 2567 - เมษายน 2568

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้คำถามปลายเปิดเป็นการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า กับท่านผู้บริหารทรัพยากรบุคคลซึ่งทำด้านกลยุทธ์สนับสนุนภาพลักษณ์องค์กรด้วย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ (1) จุดประสงค์หลักของการใช้ TikTok ภายใต้ทีม Employee Experience & Branding คืออะไร (2) กระบวนการวางแผนคอนเทนต์ TikTok ดำเนินอย่างไร และมีทีมใดบ้าง

ที่เกี่ยวข้อง (3) ความแตกต่างระหว่างการใช้ TikTok เพื่อ Product Marketing กับการสร้างตราสินค้านายจ้างคืออะไร (4) คุณค่าที่คาดหวัง ในการสื่อสารภายในองค์กรคืออะไร (5) ประสิทธิผลของประเภทคอนเทนต์ TikTok และ (6) แนวทางความสำเร็จและอนาคตของการใช้ TikTok 2) ข้อมูลทุติยภูมิ จากเก็บรวบรวมข้อมูลหลังบ้าน (Insight) จากการสังเกตการณ์และการศึกษาข้อมูลคู่แข่ง โดยเปรียบเทียบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อนำไปสู่การสรุปผลของการวิจัย ตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

ประเด็นวิเคราะห์	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	ข้อมูลเชิงสถิติจาก TikTok Insight	การสังเกตการณ์และวิเคราะห์เนื้อหา	การเปรียบเทียบคู่แข่ง	ผลการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)
1. วัตถุประสงค์ของการใช้ TikTok	ใช้ TikTok เพื่อสร้างตราสินค้านายจ้างและสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรในฐานะนายจ้าง	ผู้ติดตามเพิ่มจาก 28 เป็น 1,557 คน Reach มากกว่า 80,000 ครั้ง และ Returning Viewers เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง	เนื้อหาที่เกี่ยวกับพนักงานได้รับการรับชมและมีผู้ติดตามต่อเนื่อง	McThai ใช้ TikTok ด้าน Employer Branding ชัดเจนกว่าคู่แข่งที่เน้นการตลาดสินค้า	ทั้ง 4 แหล่งข้อมูลสอดคล้องกันว่า TikTok ถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างตราสินค้านายจ้างได้มากกว่าการประชาสัมพันธ์สินค้า
2. การวางแผนกลยุทธ์เนื้อหา	วางแผนร่วมกันระหว่างทูตพนักงาน กับการตลาด	ข้อมูล Insight ระบุว่าช่วงเวลา 20.00–22.00 น. เป็นช่วงที่ผู้ติดตามมีการใช้งานสูงสุด	มีการเลือกหัวข้อและช่วงเวลาเผยแพร่ตามพฤติกรรมผู้ชม	คู่แข่งส่วนใหญ่โพสต์ตามแคมเปญการตลาด มากกว่าการใช้ข้อมูล Insight	ยืนยันว่าการวางแผนคอนเทนต์อาศัยข้อมูลเชิงสถิติร่วมกับการทำงานข้ามสายงาน ทำให้เนื้อหามีประสิทธิภาพ
3. ความแตกต่างระหว่างการตลาดผลิตภัณฑ์กับ ตราสินค้านายจ้าง	ตราสินค้านายจ้างเน้นคน วัฒนธรรมองค์กร และประสบการณ์ของพนักงาน	Returning Viewers สูงในคลิปที่นำเสนอพนักงานและเรื่องราวการทำงาน	ผู้ชมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ของพนักงานมากกว่าตัวสินค้า	KFC และ Burger King เน้นการตลาดสินค้า ส่วน ตราสินค้านายจ้างยังมีน้อย	ผลการตรวจสอบยืนยันว่า ตราสินค้านายจ้างสามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้ชมผ่านเรื่องราวของพนักงานได้มากกว่าการสื่อสารด้านสินค้า
4. คุณค่าที่องค์กรได้รับ	ช่วยสร้างความภาคภูมิใจของพนักงานและเพิ่มการรับรู้แบรนด์นายจ้าง	Engagement Rate เฉลี่ยประมาณ 8.50% และจำนวนผู้ติดตามเพิ่มต่อเนื่อง	ผู้ชมตอบสนองต่อเนื้อหาที่สะท้อนชีวิตการทำงานจริง	Cafe Amazon เริ่มใช้พนักงานเป็นผู้เล่าเรื่อง แต่ยังไม่ต่อเนื่อง	ข้อมูลทุกด้านสนับสนุนว่าเนื้อหาเน้นความจริงใจ และให้พนักงานเป็นผู้เล่าเรื่องจะช่วยเสริมภาพลักษณ์

ประเด็นวิเคราะห์	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	ข้อมูลเชิงสถิติจาก TikTok Insight	การสังเกตการณ์และวิเคราะห์เนื้อหา	การเปรียบเทียบคู่แข่ง	ผลการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)
					องค์กรในฐานะนายจ้าง
5. ประสิทธิผลของประเภทคอนเทนต์	เน้น การเล่าเรื่องผ่านพนักงาน เบื้องหลังการทำงาน และวัฒนธรรมองค์กร	พบประเภทเนื้อหามากที่สุด ได้แก่ การเล่าเรื่องผ่านพนักงาน (5 คลิป) วัฒนธรรมองค์กร (3 คลิป) ความหลากหลายของพนักงาน (3 คลิป) ความท้าทาย (2 คลิป) และบรรยากาศการทำงาน (2 คลิป)	การสังเกตพบว่าเนื้อหาที่ใช้พนักงานจริงได้รับการแชร์ แสดงความคิดเห็น และบันทึกมากกว่าเนื้อหาประเภทอื่น	คู่แข่งยังมีสัดส่วนคอนเทนต์ด้านตราสินค้านายจ้างต่ำ	ผลการตรวจสอบสอดคล้องกันว่าเนื้อหาที่ใช้พนักงานจริงเป็นศูนย์กลางของการสื่อสารสร้างตราสินค้านายจ้าง
6. การประเมินผลความสำเร็จ	ใช้ Reach, Engagement และจำนวนผู้ติดตามเป็นตัวชี้วัดหลัก	Reach มากกว่า 80,000 ครั้ง Followers เพิ่มเฉลี่ยประมาณ 250 คนต่อเดือน และ Returning Viewers เพิ่มขึ้น	มีการวิเคราะห์ผลตอบรับของแต่ละประเภทคอนเทนต์อย่างต่อเนื่อง	คู่แข่งยังไม่พบตัวชี้วัด ตราสินค้านายจ้างที่ชัดเจน	การประเมินผลใช้ทั้งตัวชี้วัดเชิงปริมาณและการตีความเชิงคุณภาพร่วมกัน ทำให้ผลการประเมินมีความน่าเชื่อถือ
7. แนวทางการพัฒนาในอนาคต	เปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการสร้างเนื้อหามากขึ้น	Returning Viewers มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในคอนเทนต์ประเภทเบื้องหลังการทำงาน	ผู้ชมติดตามเนื้อหาที่สะท้อนชีวิตการทำงานจริงอย่างต่อเนื่อง	คู่แข่งยังไม่สร้างชุมชนพนักงานบน TikTok อย่างเด่นชัด	ทุกแหล่งข้อมูลสนับสนุนให้เพิ่มการมีส่วนร่วมของพนักงานและพัฒนาองค์กรเพื่อเสริมความยั่งยืนของตราสินค้านายจ้าง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์ที่จะช่วยสร้างเนื้อหาการตลาดสำหรับให้พนักงานเป็นทูตตราสินค้า บนแพลตฟอร์ม TikTok เพื่อสร้างตราสินค้านายจ้างของบริษัท แมคไทย จำกัด ได้แก่ การมีบทความจริงใจ เผยให้เห็นวัฒนธรรมองค์กรผ่านเบื้องหลังการทำงาน คอนเทนต์ที่ถ่ายทอดเรื่องราวของพนักงานเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ มีการถ่ายทอดบรรยากาศการทำงานที่สนุกสนานและสมดุล คลิปที่สร้างกิจกรรมให้พนักงานมีส่วนร่วม คอนเท้นต์ที่มีความหลากหลายและนำเสนอคุณค่า

ของพนักงานทุกกลุ่ม คลิปกิจกรรมเข้าร่วมที่กำลังเป็นกระแส การสร้างเนื้อหาที่โต้ตอบได้ การใช้แฮชแท็กที่เหมาะสมหรือมีคอนเท้นต์ที่สร้างอารมณ์ร่วมกับผู้ชมจะทำให้ทูตตราสินค้า บนแพลตฟอร์ม TikTok เหล่านั้นสามารถสร้างตราสินค้านายจ้างได้ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ Ambler and Barrow (1996), Backhaus and Tikoo (2004), Berthon et al., (2005) ที่อธิบายว่า การสร้างตราสินค้านายจ้างที่มีประสิทธิผลควรสะท้อนคุณค่าที่แท้จริงขององค์กร ผ่านประสบการณ์ของบุคลากรมากกว่าการสื่อสารเชิงประชาสัมพันธ์เพียงด้านเดียว เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งในธุรกิจค้าปลีกอาหารและเครื่องดื่ม ได้แก่ McThai People, KFC Thailand, Burger King Thailand และ Cafe Amazon พบว่า McThai People มีความได้เปรียบในการแข่งขันด้านการสร้างตราสินค้านายจ้างอย่างชัดเจน เนื่องจากกำหนดให้พนักงานเป็นศูนย์กลางของการสื่อสาร ส่งผลให้เนื้อหามีความเป็นธรรมชาติ ผู้ชมสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของพนักงาน และเกิดการมีส่วนร่วมในระดับสูง การใช้พนักงานเป็นผู้สร้างเนื้อหาจึงช่วยลดช่องว่างระหว่าง “สิ่งที่องค์กรพูด” กับ “สิ่งที่องค์กรเป็นจริง” (Say–Do Gap) ส่งผลให้เกิดความน่าเชื่อถือ ยั่งยืนมากกว่าการสื่อสารที่มาจากแบรนด์เพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้ TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่ขับเคลื่อนด้วยการเล่าเรื่องมากกว่าการโฆษณาแบบดั้งเดิม ช่วยให้ผู้ชมสามารถเชื่อมโยงทางอารมณ์กับบุคคลในเนื้อหาได้มาก เมื่อพนักงานสมัครใจเป็นผู้เล่าเรื่องขององค์กร ผู้ชมจะรับรู้ว่าตราสินค้านายจ้าง เกิดจากประสบการณ์จริง ไม่ใช่การสร้างภาพ ขณะที่ KFC Thailand และ Burger King Thailand ยังคงใช้ TikTok เพื่อสื่อสารการตลาดสินค้าเป็นหลัก ส่วน Cafe Amazon เริ่มมีการนำเสนอเรื่องราวของพนักงาน แต่ยังไม่ปรากฏการดำเนินกลยุทธ์ด้านตราสินค้านายจ้างอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า เมื่อนำกลยุทธ์มาใช้ในการเผยแพร่เนื้อหาการสร้างตราสินค้านายจ้างสู่การเป็นองค์กรที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อคนทำงานรุ่นใหม่ (GenZ) ได้ บนแพลตฟอร์ม TikTok จากข้อมูลประชากรของผู้ติดตามช่อง TikTok McThai People ผู้ติดตามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (71%) และอยู่ในช่วงอายุ 18–24 ปี (42.10%) รองลงมาคือช่วงอายุ 25–34 ปี (33.40%) สะท้อนว่ากลุ่มผู้ติดตามหลักเป็นวัยนักศึกษาและวัยเริ่มต้นทำงาน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของการสร้างตราสินค้านายจ้าง จำแนกตามประเภทเนื้อหา ตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการดำเนินงานบน TikTok ช่อง McThai People จำแนกตามประเภทเนื้อหา

ลำดับ	เนื้อหา	Views	Likes	Comments	Shares	Engagement Rate (%)
1	ปฐมนิเทศนักศึกษาฝึกงาน	24,006	639	8	116	3.18
2	ตำแหน่งงานที่เปิดรับ	13,515	498	6	155	4.88
3	ความทรงจำวันแรกทำงาน	12,716	376	6	39	3.31
4	สมัครงานกับแมคไทย	10,952	424	5	80	4.65
5	คนวัยอิสระ & แมคไทย	10,297	525	34	158	6.96
6	Family Night	10,099	487	8	52	5.42
7	Happy Valentine's Day	8,020	314	1	49	4.54
8	ฮาโลวีน	7,297	318	5	45	5.04
9	เกมตักจี – Squid Game EP.1	5,350	203	5	19	4.24

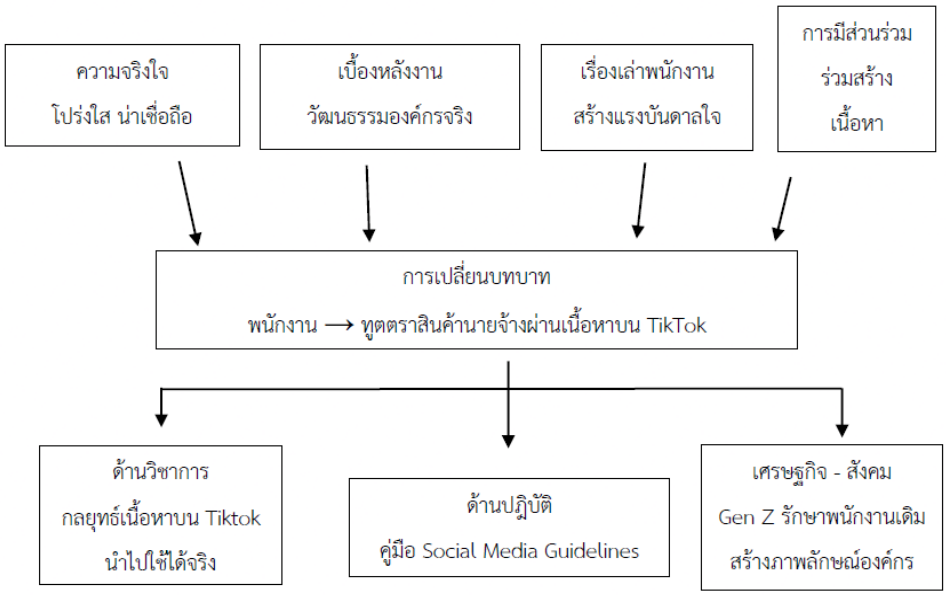
อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า จากผลการศึกษากลยุทธ์การสร้างเนื้อหาที่เหมาะสมเน้นความจริงใจ การนำเสนอ เบื้องหลังการทำงาน และการถ่ายทอดเรื่องราวของพนักงานจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ และการเชื่อมโยงทางอารมณ์ระหว่างองค์กรกับผู้สมัครงาน (Makovora, 2020; Rantanen, 2022; Ishchenko, 2023; Marlina et al., 2025; Polymer, 2025) การเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหา ทำให้พนักงานทำหน้าที่เป็น “ทูตตราสินค้า” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Marlina และคณะ (2025) ที่อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของพนักงานช่วยเพิ่มทั้งความน่าเชื่อถือของเนื้อหา ความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร และภาพลักษณ์ขององค์กรในฐานะนายจ้างที่เปิดกว้างและให้คุณค่ากับบุคลากร โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนวรรณกรรมที่เสนอว่ากลยุทธ์การสร้างตราสินค้านายจ้างบน TikTok ควรมุ่งเน้นการสื่อสารที่สะท้อนประสบการณ์จริงของพนักงาน มากกว่าการประชาสัมพันธ์องค์กรในรูปแบบดั้งเดิม เพราะสามารถสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ และความผูกพันต่อองค์กรได้มากกว่า

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า จากผลการศึกษากลุ่มผู้ติดตามของช่อง McThai People ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 18–24 ปี และ 25–34 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของตราสินค้านายจ้างบน TikTok ตามที่ Makovora (2020); Rantanen (2022); Ishchenko (2023) และ Marlina และคณะ (2025) ได้เสนอไว้ การใช้ TikTok เพื่อสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรผ่านเนื้อหาที่จริงใจและสะท้อนวัฒนธรรมการทำงานจริง สามารถเพิ่มการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรสมัยใหม่ ดึงดูดความสนใจของคนรุ่น Gen Z และส่งเสริมความตั้งใจสมัครงานได้อย่างมีประสิทธิผล เนื่องจาก Gen Z ให้ความสำคัญกับความโปร่งใส ประสบการณ์จริงของพนักงาน การสื่อสารผ่านวิดีโอสั้นมากกว่าสื่อประชาสัมพันธ์แบบดั้งเดิม (Makovora, 2020; Rantanen, 2022; Ishchenko, 2023; Marlina et al., 2025) การให้พนักงานทำหน้าที่เป็นทูตตราสินค้านายจ้างบน TikTok ไม่เพียงช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ชม แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการปรับภาพลักษณ์องค์กรให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ น่าเชื่อถือ และดึงดูดคนทำงานรุ่น Gen Z ได้ จึงสะท้อนว่าการเลือกใช้ TikTok เป็นช่องทางหลักในการสื่อสารกับคนรุ่นใหม่มีความเหมาะสมทั้งในด้านลักษณะของแพลตฟอร์มและพฤติกรรมของผู้ใช้งาน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อค้นพบที่เป็นชุดความรู้จากการศึกษาในครั้งนี้ เกิดผลลัทธ์ที่ดีหลายด้าน ประกอบด้วย (1) ทางวิชาการ กลยุทธ์ที่ใช้สร้างเนื้อหาบนแพลตฟอร์ม TikTok เพื่อสร้างตราสินค้านายจ้างมีความสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้จริงได้มากขึ้น (2) ทางปฏิบัติ เกิดชุดเครื่องมือแนวทางปฏิบัติและคู่มือสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Guidelines) ที่ช่วยไกด์และสนับสนุนให้พนักงานเป็นทูตตราสินค้า บนแพลตฟอร์ม TikTok ได้ สอดคล้องกับค่านิยมขององค์กร (3) ในทางเศษฐกิจและสังคมบริษัทมีความจริงใจในการสร้างเนื้อหา มีการสื่อสารที่โปร่งใสจะสามารถสรรหาดึงดูดผู้สมัครงานรุ่นใหม่ (Gen Z) ที่ตรงกับวัฒนธรรมองค์กร (Cultural Fit) ได้ ขอสรุปโมเดลเชิงทฤษฎี ดังนี้

แผนภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพที่ 3 ผลจากการศึกษา พบว่า แพลตฟอร์ม TikTok สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการสร้างภาพลักษณ์องค์กร โดยการสร้างเนื้อหาที่มุ่งเน้น “ความจริงใจ” และใช้พนักงานจริงในการนำเสนอเนื้อหาบนโซเชียลมีเดียประเภทวิดีโอสั้น เพื่อขับเคลื่อนการสร้างตราสินค้านายจ้าง

สรุป

สรุปผลการศึกษา พบว่า TikTok สามารถเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการสร้างภาพลักษณ์องค์กรและสื่อสารไปยังทั้งพนักงานและบุคคลภายนอกได้อย่างลงตัว บริษัท แมคไทย จำกัด มีแนวทางการสร้างเนื้อหาที่มุ่งเน้น “ความจริงใจ” ใช้พนักงานจริงในการนำเสนอและเน้นให้เนื้อหาสะท้อนวัฒนธรรมองค์กรอย่างชัดเจน ภายใต้กลยุทธ์ของฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์แสดงให้เห็น “หลักการสร้างเนื้อหา” ที่ตอบโจทย์การสร้างตราสินค้านายจ้างที่เน้นภาพลักษณ์องค์กรที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อคนทำงานรุ่นใหม่ กลยุทธ์ในการสร้างเนื้อหาบนแพลตฟอร์ม TikTok เพื่อการสร้างตราสินค้านายจ้าง ประกอบด้วย (1) บทความจริงใจ (2) เผยให้เห็นวัฒนธรรมองค์กรผ่านเบื้องหลังการทำงาน (3) ถ่ายทอดเรื่องราวของพนักงานเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ (4) ถ่ายทอดบรรยากาศการทำงานที่สนุกสนานและสมดุล (5) สร้างกิจกรรมให้พนักงานมีส่วนร่วม (6) เน้นความหลากหลายและคุณค่าของพนักงานทุกกลุ่ม (7) เข้าร่วมชาเลนจ์ที่กำลังเป็น (8) สร้างเนื้อหาที่โต้ตอบได้ (9) ใช้แฮชแท็กที่เหมาะสม โดยสื่อสารผ่านพนักงานให้เป็นทูตของตราสินค้า ขณะเดียวกันข้อจำกัดของการวิจัย (Limitations) คือเป็นการศึกษากรณีของบริษัท แมคไทย จำกัด และแพลตฟอร์ม TikTok เพียงแห่งเดียว จึงอาจมีข้อจำกัดในการอ้างอิงผลไปยังองค์กรหรือแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่นที่มีบริบทแตกต่างกัน สำหรับผลกระทบของงานวิจัย (Research Impact) ที่เสนอโมเดลเชิงทฤษฎี อธิบายการเปลี่ยน

พนักงานสู่การเป็นทูตตราสินค้านายจ้าง ซึ่งช่วยขยายองค์ความรู้ด้านตราสินค้านายจ้าง และเป็นแนวทางให้หน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์สามารถประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อดึงดูดและรักษาคนรุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สำหรับการนำโซเชียลมีเดีย ไปปฏิบัติ ควรมีการเก็บข้อมูลในระยะยาว เพื่อติดตามพฤติกรรมผู้ชม การเปลี่ยนแปลงของอัลกอริทึม และเนื้อหาที่หลากหลายรูปแบบในระยะเวลาต่อเนื่อง เพื่อให้การประเมินผลมีความแม่นยำยิ่งขึ้น

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สำหรับการพัฒนาตราสินค้านายจ้าง ควรพัฒนาเครื่องมือในการวัดผลเชิงลึก โดยเฉพาะด้าน “Emotional Engagement” เช่น การใช้ AI วิเคราะห์ความรู้สึกจากคอมเมนต์หรือโทนคำ เพื่อทำความเข้าใจการตอบสนองเชิงอารมณ์ของผู้ชมต่อเนื้อหาได้แม่นยำเพื่อนำไปสู่การวางกลยุทธ์ได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

กองบรรณาธิการ Spotlight. (2024, March 14). *แมคโดนัลด์ ท็อปฟอร์ม ปิดปี 67 รายได้ 7.9 พันล้านบาท ฉลอง 40 ปี ยิ่งใหญ่*. AMARIN TV. https://www.amarintv.com/spotlight/business-marketing/508859

Allcot, D. (2022, February 7). *5 ways to turn employees into brand ambassadors*. Hawke Media.

Al-Haddad, S., & Tayor, P. (2022). Employee-centric employer branding: Step-by-step development and its impact on workforce retention. *Human Resource Management Review, 32*(3), Article 100874

Berthon, P., Ewing, M., & Hah, L. L. (2005). *Captivating company: Dimensions of attractiveness in employer branding*. International Journal of Advertising, 24(2), 151–172. https://doi.org/10.1080/02650487.2005.11072912

Bhasin, H. (n.d.). Employee advocacy: Definition, importance, types and examples. Marketing91. https://www.marketing91.com/employee-advocacy

Blangger, F. (2023). User-generated content in the communication strategy of marketing departments: Opportunities and risks from a business perspective. Hochschule Mittweida – University of Applied Sciences

Built In. (2025). *Employer branding: What it is & how to get started.* https://builtin.com/employer-branding

Heimann, C. (2024). *Employer branding on TikTok: A qualitative study on attracting Generation Z in the job market*. University of Twente.

Ishchenko, A. (2023, July 27). *Looking for Gen Z and Millennial Talents? Try TikTok Employer Branding*. StudySmarter for Business. https://business.studysmarter.co.uk/blog/tiktok-employer-branding

Kapoor, V., & Jha, S. (2024). Digital employer branding: A multi-stage model for attracting Gen Z talent through social media platforms. *International Journal of Human Resource Management*, *35*(2), 289–314. https://doi.org/10.1080/09585192.2023.2241506

Kemp, S. (2024, February 23). *Digital 2024: Thailand*. DataReportal. https://datareportal.com/reports/digital-2024-thailand

Makovora, N. (2020, November 13). *3 ways to use TikTok to boost your employer brand.* Rally Recruitment Marketing. https://rallyrecruitmentmarketing.com/2020/11/tiktok-to-boost-employer-brand

Marlina, L., Permana, T. E., Rustiadi, R., Sonjaya, Y., & Chaerudin, R. M. (n.d.). Human-centered and value-based employer branding: An implementable model to enhance Gen Z retention in the creative fashion industry. In *Proceedings of the 2nd International Conference on Business, Accounting, Banking, and Economics (ICBABE 2025)* (p. 152). Atlantis Press. https://doi.org/10.2991/978-94-6463-862-2_12

Polymer. (n.d.). *5 steps to building an employer brand that works.* https://www.polymer.co/blog/employer-branding-steps

Rantanen, S. (Host). (2022, December 28). TikTok for employer branding (No. 123) [Audio podcast episode]. In *Building a modern employer brand podcast*. https://modernemployerbrand.com/podcast123/

Sauerborn, C. (n.d.). *TikTok for B2B: The 5-phase method for low-risk platform testing.* https://brixongroup.com/en/tiktok-for-b2b-the-5-phase-method-for-low-risk-platform-testing. Brixon Group.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการที่ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 5 ให้เป็นวารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 1 (TCI ฐาน 1) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI จนถึง 31 ธันวาคม 2572 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทางด้านสังคมศาสตร์ ในมิติสังคมศาสตร์ทั่วไป ภาษาและภาษาศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาศาสตร์กายภาพ (ภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม สังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิประวัติศาสตร์) จิตวิทยา การศึกษา ธุรกิจ การจัดการและการบัญชี การจัดการการท่องเที่ยว สันทนาการ และการบริการ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน จากหลายหลายสถาบัน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

1) บทความพิเศษ (Special Articles) บทความพิเศษทางวิชาการที่นำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการหรือวิชาชีพ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

3) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจน สมเหตุสมผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัด มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความ และสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

4) บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือและวารสารใหม่ หรือจากประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น

5) ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปลย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 12-15 หน้ากระดาษ A 4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1.38 นิ้ว (3.51 cm.) และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว (2.54 cm.) กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัด เท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอตารางต้องนำเสนอตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับตารางไว้ด้านบน ส่วนการนำเสนอรูปภาพหรือแผนภาพระบุหมายเลขกำกับไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น **ตารางที่ 1** หรือ **Table 1 รูปที่ 1** หรือ **Figure 1** และ**แผนภาพที่ 1** รูปภาพหรือแผนภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลางหน้ากระดาษ

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดรูปแบบตามแบบของวารสาร พร้อมระบุหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เขียน และ E-mail ที่สามารถติดต่อได้

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรอยู่ระหว่าง 250-300 คำ ต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระนี้ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย และผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด สั้น กระชับ และครอบคลุม

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย

3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

4) การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) อธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของความรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

5) กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) แสดงถึงแนวคิดสำคัญ หลักการสำคัญ ที่กำหนดขึ้นจากการประมวลมาจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอเป็นแผนภาพที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา

6) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

7) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

8) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

9) องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย (Body of Knowledge) ระบุข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากผลการวิจัย

10) สรุป (Conclusions) สรุปในภาพรวมของบทความ โดยนำเสนอประเด็นสำคัญผลการวิจัย และแสดงผลลัพธ์ว่าผลการวิจัยความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป

11) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

12) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาของบทความเท่านั้น (ใช้ระบบ APA 7th)

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) สรุปประเด็นเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญ เน้นประเด็นสำคัญของงานที่ต้องการนำเสนอ โดยเขียนให้สั้น กระชับ มีความยาวไม่เกิน 250-300 คำ โดยบทคัดย่ออาจจะประกอบด้วยเนื้อหาสามส่วน คือ เกริ่นนำถึงวัตถุประสงค์ สิ่งที่ทำ (วิธีในการศึกษา) สรุปผลสำคัญที่ได้ ซึ่งอ่านแล้วต้องเห็นภาพรวมทั้งหมดของงาน

2) บทนำ (Introduction) เป็นการกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) และต้องมีการอ้างอิงที่มาของข้อมูลตามรูปแบบที่วารสารกำหนด

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion) สรุปโดยเลือกประเด็นสำคัญของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ซึ่งอาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป

5) องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ (Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลมาจากประเด็นที่ศึกษา การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

6) เอกสารอ้างอิง (Reference) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาของบทความเท่านั้น (ใช้ระบบ APA 7th)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือ หรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด ก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสารเพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม–ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA 7th Edition)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ใช้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิง บทความทุกรายการและเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธนู ทดแทนคุณ, 2568)

2) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (จิดาภา เร่งมีศรีสุข และชนิดาภา กระแจะจันทร์, 2566) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (สัมพันธ์ สุกใส, 2563; สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล, 2565)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่า และคณะ เช่น (จิดาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ, 2567)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น โดยเว้น 1 ระยะ และอักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) ทั้งนี้การกลับชื่อสกุลให้ใช้ตามความนิยมของคนในชาตินั้น โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค คั่นระหว่างชื่อสกุลและอักษรย่อชื่อต้น อักษรย่อชื่อกลาง หากกรณีที่ผู้แต่งมีคำต่อท้าย เช่น Jr. หรือคำอื่น ๆ ให้ใส่คำดังกล่าวต่อท้ายอักษรย่อชื่อต้นหรืออักษรย่อชื่อต้น (ถ้ามี) โดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Hanegraaff, W., 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น และใช้เครื่องหมาย “&” ระหว่างคนที่ 1 และคนที่ 2 โดยเว้น 1 ระยะ ก่อนและหลัง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค และปีที่พิมพ์ เช่น (Cadigan, J. & Shupp, R., 2000) และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Cadigan, J., 2013; Hanegraaff, W., 2003)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น ของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, และปีที่พิมพ์ (Hanegraaff, W. et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่งตามลำดับพยัญชนะภาษาอังกฤษ (A-Z)

เอกสารอ้างอิง

(1) หนังสือ

รูปแบบ :

ไทย ชื่อ/สกุล./(ปีพิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.

อังกฤษ สกุล,/อักษรย่อชื่อ.,/&/สกุล,/ชื่อ./(ปีพิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิดาภา เร่งมีศรีสุข. (2561). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เอ็น เค การพิมพ์.

Budynas R. G., & Nisbett K. J. (2014). *Shigley's mechanical engineering design* (7th ed.). McGraw-Hill.

อารยา ปรีชาสถิตย์, ธัญญาพร สวัสดิ์ผล, วรวิทย์ ศรีโสภณ, ปรีชา จิตต์เกษม และธวัชชัย ศรีประเสริฐ. (2565). *จิตวิทยาการพัฒนาบุคลิกภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

(2) หนังสือแปล

รูปแบบ :

ไทย สกุล,/อักษรย่อชื่อ./(ปีพิมพ์)./*ชื่อเรื่องภาษาต้นฉบับ*/[ชื่อหนังสือภาษาไทย]/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.

อังกฤษ สกุล,/อักษรย่อชื่อ./(ปีพิมพ์)./*ชื่อเรื่องภาษาต้นฉบับ*/[ชื่อหนังสือภาษาอังกฤษ]/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ซาโตรุ, ไคเซ็น. (2557). *The book of Shinto* [ชินโต จิตวิญญาณแห่งชินโต] (พิมพ์ครั้งที่ 5). มารีพับลิชชิ่ง.

Piaget, J. (1950). *La construction du réel chez l'enfant* [The child's construction of reality]. Neuchâtel, Delachaux, & Niestlé.

(3) บทในหนังสือ

รูปแบบ :

ไทย ชื่อ/สกุล./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทหรือชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.),/*ชื่อหนังสือ*/(น./เลขหน้า)./สำนักพิมพ์.

อังกฤษ สกุล,/อักษรย่อชื่อ./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทหรือชื่อบทความ./In/ชื่อบรรณาธิการ/Ed. หรือ Eds.),/*ชื่อหนังสือ*/(pp./เลขหน้า)./สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง:

วาสนา ศรีปรัชญาอนันต์ และปัณฑิตา จันทร์อร่าม. (2564). ถ่างหรือถมความเหลื่อมล้ำ ประเทศไทยอยู่ตรงไหนในทักษะศตวรรษที่ 21. ใน ทิพย์พิมล เกียรติวาทีรัตนะ(บ.ก.), *ใต้พรมแห่งความดีงาม* (น. 31-43). ภาพพิมพ์.

Smith, J. A. (2020). Cognitive behavioral therapy methods. In R. T. Johnson & K. L. Brown (Eds.), *Handbook of clinical psychology* (pp. 45–78). Academic Press.

(4) บทความในวารสาร

รูปแบบ :

ไทย ชื่อ/สกุล./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร,/ปีที่*(ฉบับที่),/เลขหน้า./URL

อังกฤษ สกุล,/อักษรย่อชื่อ./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร,/ปีที่*(ฉบับที่),/เลขหน้า./DOI

ตัวอย่าง:

รามณรงค์ นิลกำแหง และกันฑิมาลย์ จินดาประเสริฐ. (2566). ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย หลังยุควิกฤตโควิด-19. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ, 5*(2), 462-476. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/article/view/264268

Boonroungrut, C., Muangkaew, K., Phoyen, K., Vechpong, T., Punyakitphokin, W., Khawda, G., Nantachai, G., Eiamnate, N., Worakul, P., M'manga, C., & Saroinsong, W. P. (2024). Visualising the scientific landscape of global research in self-compassion: A bibliometric analysis. *Knowledge Management & E-Learning, 16*(1), 186–207. https://doi.org/10.34105/j.kmel.2024.16.009

(5) รายงานการประชุมเชิงวิชาการ

รูปแบบ :

ไทย ชื่อ/สกุล./(ปี)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.),/*ชื่อหัวข้อการประชุม./ชื่อการประชุม*/(น./เลขหน้า)./ฐานข้อมูล.

อังกฤษ สกุล,/อักษรย่อชื่อ./(ปี)./ชื่อเรื่อง./In/ชื่อบรรณาธิการ/(Ed. หรือ Eds.),/*ชื่อหัวข้อการประชุม./ชื่อการประชุม*/(pp./เลขหน้า)./ฐานข้อมูล.

ตัวอย่าง:

พัชราภา ตันติชูเวช. (2553). การศึกษาทั่วไปกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย. ใน ศิริชัย กาญจนวาสี (บ.ก.), *การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย. การประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติ* (น. 97-102). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Roberts, J. M. (2022). Machine learning applications in healthcare. In K. L. Brown & P. A. Smith (Eds.), *Advances in medical technology. Proceedings of the 15th International Conference on Health Science* (pp. 105–120). SpringerLink.

(6) เอกสารประกอบการสอน

รูปแบบ :

ไทย ชื่อ/สกุล./(ปี)./*ชื่อเอกสาร/*[เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]./คณะ,/มหาวิทยาลัย.

อังกฤษ สกุล,/อักษรย่อชื่อ./(ปี)./*ชื่อเอกสาร/*[Unpublished manuscript]./คณะ,/มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง :

นภัทร์ แก้วนาค. (2555). *เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล (Qualitative Data Analysis Technic)* [เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

Blackwell, E., & Conrod, P. J. (2003). *A five-dimensional measure of drinking motives* [Unpublished manuscript]. Department of Psychology, University of British Columbia.

(7) เอกสารที่สืบค้นจากอินเทอร์เน็ต (แหล่งข้อมูลจากองค์กรภาครัฐ ภาครัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชนที่น่าเชื่อถือ อ้างอิงเฉพาะส่วนที่มาและความสำคัญของปัญหาเท่านั้น ไม่เกิน 5 แหล่งอ้างอิง)

รูปแบบ :

ไทย ชื่อ/สกุลผู้เขียน./(ปี,/วัน/เดือนที่เผยแพร่)./*ชื่อบทความ./*ชื่อเว็บไซต์./URL

อังกฤษ สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้เขียน./(ปี,/เดือน/วันที่เผยแพร่)./*ชื่อบทความ./*ชื่อเว็บไซต์./URL

ตัวอย่าง :

เอกราช ศุภวิชากิจ. (2567, 27 ตุลาคม). *สัญญาณอันตรายหากกระจายพอร์ตการลงทุนมากเกินไป.* ไทยรัฐออนไลน์. https://www.thairath.co.th/money/experts_pool/columnist/2822145

Baker, S. J. (2021, October 15). *The evolution of digital marketing strategies.* Digital Marketer Insights. https://www.digitalmarketerinsights.com/evolution-digital-marketing

(8) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ :

ไทย ชื่อกฎหมาย./(ปี,/วัน/เดือน)./*ราชกิจจานุเบกษา./*เล่ม/เลขเล่ม/ตอนที่/เลขตอน.หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548. (2548, 25 พฤษภาคม*). ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 122 ตอนพิเศษ 39 ง. หน้า 14–23.

พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561, 13 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 135 ตอนที่ 33 ก. หน้า 1–18.

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2505. (2505, 27 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา* (ฉบับพิเศษ). เล่ม 79 ตอนที่ 67. หน้า 24–31.

หมายเหตุ: เพิ่มเติมข้อมูล การอ้างอิงไม่น้อยกว่า 15 รายการ และมีสัดส่วนที่มาจากอินเทอร์เน็ตไม่เกิน 5 รายการ

4. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

ส่งผ่านระบบออนไลน์ของวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ (THAIJO) โดยสมัครสมาชิกและส่งบทความผ่านระบบได้ที่ https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/index

5. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร รูปแบบไฟล์ภาพในสกุล *.PNG *.JPG *.GIF หรือ *bmp. ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตาราง และเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไขถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไขจะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

6. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืน เพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ หรือบทความวิจัย ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารบทความลงตีพิมพ์ผลงาน จำนวน 1 ฉบับ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

ชื่อบทความ (ไทย) *(20 pt)*

ชื่อบทความ (อังกฤษ) *(ตัวพิมพ์ใหญ่: 18 pt)*

บทความวิจัย

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)
หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)
E-mail: (12 pt), เบอร์โทรศัพท์ (มือถือ), ID Line
Received เดือน วัน, ปี; **Revised** เดือน วัน, ปี; **Accepted** เดือน วัน, ปี

บทคัดย่อ *(250-300 คำ)*

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1)..... 2)..... และ 3) ..... การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย..... เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ..... สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ..... ผลการวิจัยพบว่า

1).....
.....

2).....
.....

3) .....
.....

คำสำคัญ: ....., ..., ... (3-5 คำ)

Abstract *(250-300 words)*

This Article aimed to study 1) ..... 2) ..... and 3) ..... the sample was..... They was selected by ..... the instrument for collecting data was ..... Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1).....
.....

2).....
.....

3) .....
.....

Keywords: ....., ..., ... (3-5 words)

บทนำ

ย่อหน้าแรก เขียนอธิบายประเด็นวิจัย ปรากฏการณ์ ความน่าสนใจ ความสำคัญ โดยนำข้อมูลงานวิจัยที่ตีพิมพ์เพื่อที่จะบ่งชี้สถานการณ์ปัจจุบันขององค์ความรู้ (knowledge) หรือการทำงานของนักปฏิบัติ (practice) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาพอสังเขปเพื่อชี้ให้เห็นว่าที่ผ่านมามีการค้นพบอะไรบ้างและค้นพบโดยใครบ้างเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการนำเสนอให้เห็นว่ายังมีช่องว่าง (gap) ของงานวิจัย (อ้างข้อมูลตัวเลขจากหน่วยงานราชการ/บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ 1-2 ปี/เจ้าของทฤษฎี)

ย่อหน้าที่สอง พื้นที่วิจัย ปัญหา ความต้องการ หรือลักษณะกลุ่มที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยเป็นอย่างไร นักวิจัยได้มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในพื้นที่นั้นอย่างไรบ้าง มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับพื้นที่กลุ่มเป้าหมายอย่างไร

ย่อหน้าที่สาม เขียนแนะนำวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานวิจัยซึ่งจะเป็นเหมือนเข็มทิศบอกแนวทางการทำวิจัย [how?, where?, when?] นักวิจัยชี้ให้เห็นระเบียบวิธีวิจัยที่จะใช้เพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้พอสังเขป

บทความวิจัยนี้นำเสนอ ..... (โครงสร้าง และเนื้อหาของบทความที่จะนำเสนอ โดยปกติจะเขียนตามวัตถุประสงค์ หรือประเด็นตามหัวข้อบทความ และประโยชน์ที่จะเกิดแก่วงวิชาการหรือสังคม)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา.....
2. เพื่อศึกษา .....
3. เพื่อศึกษา .....

การทบทวนวรรณกรรม

เขียนควรอธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของความรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

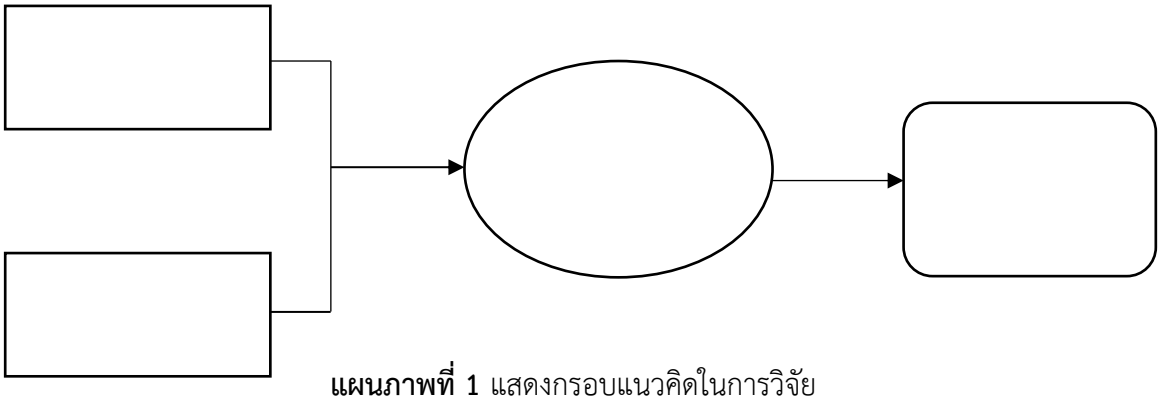
1. .....
2. .....
3. .....

(สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนำเอาทฤษฎี /แนวคิดที่ทบทวนมาใช้ในการวิจัยอย่างไร ในประเด็นไหน)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิง ..... ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ ..... ประกอบด้วย ..... โดยมีรายละเอียดดังนี้

เขียนตัวแปรอิสระ กระบวนการ/เครื่องมือ/พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

<u>วิธีการเขียนแบบที่ 1</u>

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสานวิธี) พื้นที่วิจัย คือ .....ประชากร คือ ..... จำนวน ..... คน (อ้างอิง) กลุ่มตัวอย่าง คือ ..... จำนวน .... คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบ.....*(อธิบายการคัดเลือกอย่างละเอียด)* เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี ..... ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม *(อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย)* ใช้ศึกษา..... 2) แบบสัมภาษณ์ (อธิบายลักษณะองค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา ..... 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม (ประเด็นการสนทนา องค์ประกอบและสร้างตามแนวคิดของใคร) รวบรวมข้อมูลโดย ..... ระหว่างเดือน ..... ถึงเดือน ..... พ.ศ. ..... นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ.....*(สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ)* ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

<u>วิธีการเขียนแบบที่ 2</u>

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสานวิธี) พื้นที่วิจัย คือ ..... โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้น ตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์การประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรุ่นใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 3 การเพิ่มศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

<u>วิธีการเขียนแบบที่ 3</u>

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย..... โดยใช้วิธีการ..... ดังนี้

1) การศึกษาในเชิง..... หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง.....ดังนี้

(1) .....

(2) .....

(3) .....

ฯลฯ

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง ..... ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ .....เกี่ยวกับกระบวนการ.....

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับ

.....

.....

(3) ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับ..... ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการ.....ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้ ..... และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการ.....

.....

(6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ..... มีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ.....

2) มีประสบการณ์ในการทำงานด้าน.....อย่างน้อย 5 ปี

3) มีการศึกษาและทำงานวิจัยด้าน.....อย่างต่อเนื่อง

4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา..... มีอะไรบ้าง มีกระบวนการอย่างไร

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล .....

6) การวิเคราะห์ข้อมูล .....

7) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย .....

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 แสดง.....

หัวข้อที่ 1	**หัวข้อที่ 2**	**หัวข้อที่ 3**
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
โดยรวม		**.....**

จากตารางที่ 1 .....

.....

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

.....

ภาพที่ 1 แสดง.....

จากภาพที่ 1 .....
.....

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า.....
.....
.....
.....
.....

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า .....
.....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
..... ซึ่งสอดคล้องกับ (เอกสารสนับสนุน : อ้างอิงผลการวิจัย/แนวคิด/ทฤษฎี).....
.....
.....
.....
.....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า .....
.....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
..... ซึ่งสอดคล้องกับ (เอกสารสนับสนุน : อ้างอิงผลการวิจัย/แนวคิด/ทฤษฎี).....
.....
.....
.....
.....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า .....
.....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....

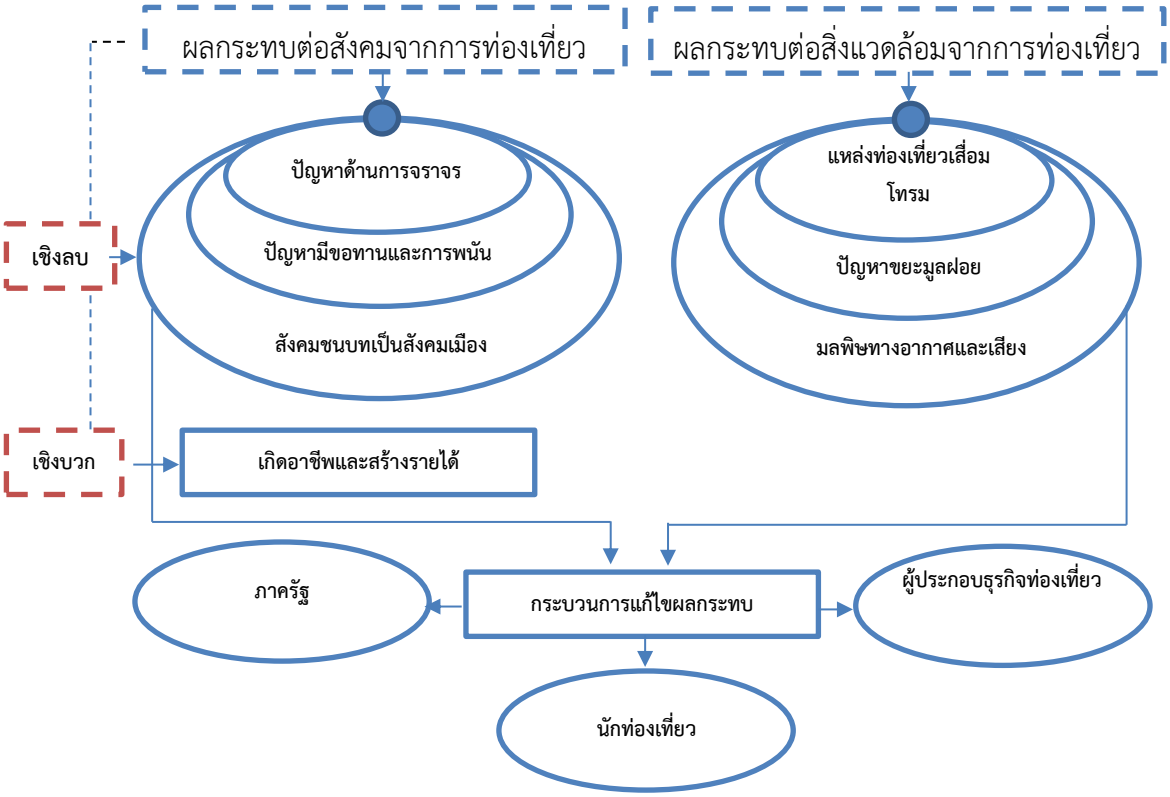
..... ซึ่งสอดคล้องกับ (เอกสารสนับสนุน : อ้างอิงผลการวิจัย/แนวคิด/ทฤษฎี).....
.....
.....
.....
.....

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัย การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่าง: การเขียนองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อทั้งสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผลกระทบทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านการจราจร ปัญหามีขอทานและการพนัน และสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง ส่วนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ปัญหาขยะมูลฝอย และปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมในภาพรวมโดยเฉพาะการก่อให้เกิดอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ ดังนั้นการกำหนดมาตรการหรือแนวทางการแก้ไขผลกระทบให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวสมัยใหม่ จึงเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ที่ต้องกำหนดมาตรการเพื่อนำสู่การปฏิบัติร่วมกัน เพื่อสร้างความตระหนักและรักษาไว้ซึ่งมรดกอันล้ำค่าของโลก สู่การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมรดกทรัพยากรและการดำรงอยู่ของคนในสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืน

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ .....
.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ..... ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ..... ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

1.3 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ..... ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ..... ที่สำคัญ คือ ..... สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ ..... โดยควรให้ความสำคัญกับ ..... สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ .....

เอกสารอ้างอิง (ตัวอย่าง)

จิดาภา เร่งมีศรีสุข. (2561). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เอ็น เค การพิมพ์.

ธนกฤต อั้งน้อย และอนุชา กอนพ่วง. (2564). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. *วารสารวารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, *23*(2). 169-180 https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/221050

นภัทร์ แก้วนาค. (2555). *เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล (Qualitative Data Analysis Technic)* [เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ พ.ศ.2557. (2557, 29 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม132 ตอนพิเศษ 52 ง.หน้า 7-8.

พัชราภา ตันติชูเวช. (2553). การศึกษาทั่วไปกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย. ใน ศิริชัย กาญจนวาสี (บ.ก.), *การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย. การประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติ* (น. 97-102). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทราพร เกษสังข์ และแพรวนภา เรียงริลา. (2564). การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 ของครูคณิตศาสตร์ จังหวัดเลย. *วารสารการวัดผลการศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, *38*(104), 25-37. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JEMEPTB/article/view/254476/171812

รามณรงค์ นิลกำแหง และกันฑิมาลย์ จินดาประเสริฐ. (2566). ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย หลังยุควิกฤตโควิด-19. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ, 5*(2), 462-476. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/article/view/264268

สุรพงษ์ คงสัตย์ และธีรชาติ ธรรมวงค์. (2561, 20 มกราคม). *การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC).* มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329

โสรญา เครือเมฆ วิกร ตัณฑวุฑโฒ และชีพสุมน รังสยากร. (2562). รูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียนคหกรรมศาสตร์. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, *14*(1), 339-355. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/article/view/125798/133781

Boonroungrut, C., Muangkaew, K., Phoyen, K., Vechpong, T., Punyakitphokin, W., Khawda, G., Nantachai, G., Eiamnate, N., Worakul, P., M'manga, C., & Saroinsong, W. P. (2024). Visualising the scientific landscape of global research in self-compassion: A bibliometric analysis. *Knowledge Management & E-Learning, 16*(1), 186–207. https://doi.org/10.34105/j.kmel.2024.16.009

Budynas R. G., & Nisbett K. J. (2014). *Shigley's mechanical engineering design* (7th ed.). McGraw-Hill.

Cronbach, Lee J., Gleser, G. C., Nanda, H., & Rajaratnam, N. (1972). *The dependability of behavioral measurement.* John Wiley.

Ojo, F. U., Etuokwu, M. N., & Ukpene, C. P. (2023). Creativities and Innovative Skills in Home Economics. *Nigeria Journal of Home Economics, 11*(8), 255-264. https://doi.org/10.61868/njhe.v11i8.230

Faculty of Liberal Arts
Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
60 Moo 3 Asia-Highway Road, Huntra Subdistrict,
Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand 13000